

BIBLE ČESKÁ.

DÍL DRUHÝ:

KNIHY NOVÉHO ZÁKONA.

SWAZEK II.:

LISTY APOŠTOLSKÉ A ZJEVENÍ SV. JANA.

PODLE VULGÁTY SE STÁLÝM ZŘETELEM NA TEXT PŮVODNÍ (ŘECKÝ)
PŘELOŽIL A ÚVODY I VÝKLADY OPATŘL

DR. JAN LAD. SÝKORA.

REDIGOVAL

DR. ANTONÍN PODLAHA.

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE.

V PRAZE 1923.

NÁKLADEM „DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO“. — TISKEM CYRILLO-
METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY V. KOTRBY.

OBSAH.

Stránka :

Listy apoštolské. O listech sv. Pavla vůbec. Život sv. Pavla	1
O listě k Římanům	4
List sv. apoštola Pavla k Římanům	6
O prvním listě sv. Pavla ke Korintským	47
První list sv. Pavla ke Korintským	47
O druhém listě sv. Pavla ke Korintským	81
Druhý list sv. Pavla ke Korintským	82
O listě sv. Pavla ke Galatům	108
List sv. Pavla ke Galatům	109
O listě k Efeským	127
List sv. Pavla k Efeským	129
O listě sv. Pavla k Filippským	145
List sv. Pavla k Filippským	145
O listě sv. Pavla ke Kolosským	156
List sv. Pavla ke Kolosským	157
O prvním listě sv. Pavla k Thessalonickým	167
První list sv. Pavla k Thessalonickým	168
O druhém listě sv. Pavla k Thessalonickým	175
Druhý list sv. Pavla k Thessalonickým	176
O prvním listě sv. Pavla k Timoteovi	180
První list sv. Pavla k Timoteovi	181
O druhém listě sv. Pavla k Timoteovi	191
Druhý list sv. Pavla k Timoteovi	192
O listě sv. Pavla k Titovi	198
List sv. Pavla k Titovi	199
O listě sv. Pavla k Filemonovi	203
List sv. apoštola Pavla k Filemonovi	204
O listě sv. Pavla k židům	206
List sv. Pavla k židům	207
O listech katolických vůbec, o listě sv. Jakuba zvlášť	236
List sv. Jakuba	239
O prvním listě sv. Petra	249
První list sv. Petra	253
O druhém listě sv. Petra	264
Druhý list sv. Petra	266
O prvním listě sv. Jana apoštola	273
První list sv. Jana apoštola	274
O druhém listě sv. Jana	286
Druhý list sv. Jana apoštola	287
O třetím listě sv. Jana apoštola	288
Třetí list sv. Jana apoštola	289
O listě sv. Judy	290
List sv. Judy apoštola	291
O zjevení sv. Jana či Apokalypsi	294
Apokalypse či Zjevení sv. Jana apoštola	297
Seznam perikop epištolních a evangelijních:	
I. O nedělích a slavnostech Páně	349
II. Ve svatky svatých lidu československému známějších	352
III. Ve svátky svatých vůbec	355
Dodatek: Některé poznámky k mapám cest sv. Pavla	356
Přílohy: dvě mapy cest sv. Pavla.	

Listy apoštolské.

a) O listech sv. Pavla vůbec. Život sv. Pavla.

Po Skutcích apoštolských následují v kánoně církevním Listy apoštolské, a to nejprve 14 listů sv. Pavla, po nich tak zvané listy katolické (jeden sv. Jakuba, dva sv. Petra, tři sv. Jana, jeden sv. Judy), ač v četných i nejstarších rukopisech jsou listy katolické před Pavlovými. Pořádek, ve kterém listy Pavlovy v kánoně jsou podány, není chronologický, ne podle času, ve kterém byly po sobě napsány, nýbrž zvolen jest s ohledem na jejich obsah a vážnost těch obcí a osob, kterým byly zaslány. Předcházejí listy k celým obcím křesťanským, potom listy k jednotlivým osobám, na konec dán jest list k židům jakožto list, který nejmenuje obce ani osoby, které byl zaslán, a který za prvních století církve byl brán v pochybnost v krajích západních a uznán obecně teprve tehdy, když pořádek ostatních byl již ustálen. List k Římanům položen jest na místě prvním, poněvadž jest ze všech nejobsažnější a určen nejvážnější obci církevní. Sv. Pavel nepsal jich sám, nýbrž diktoval je jazykem řeckým a jen na konci přičinoval několik slov vlastní rukou, když se byl vyskytl v Thessalonice list jemu podvržený. Proto sloh jejich není uhlazený; jest však mocný, ba úchvatný a četnými figurami řečnickými oživený. Uloženo jest v nich skoro veškeré učení Kristovo, zejména s důrazem vytknuta pravda, že Pán Ježíš jest Synem Božím a Vykupitelem všeho lidstva, a že tedy každý člověk může dojít spásy skrze něho.

Spisovatel jejich, sv. Pavel, pocházel z rodu hebrejského, z pokolení Benjamínova; narodil se v cilicijském městě Tarsu v téže skoro době, ve které Pán Ježíš, a to z rodičů, kteří byli stoupenci strany farisejské a požívali občanství nejen tarsenského, nýbrž i římského. Při obřizce obdržel jméno Šavel (vyžádaný), měl však vedle něho také římské jméno Pavel (Paulus), jehož užíval o sobě ve svých listech výhradně, jež však sv. Lukáš dává mu ve Skutcích apošt. teprve od té chvíle, kdy počal vyličovati činnost jeho u Sergia Pavla (13, 9). Někteří proto myslí, že jméno to přijal na památku Sergiova obrácení a ku počtě Sergiově a snad i proto, že chtěl pod tím jménem vystupovati u Římanů a jejich úradů jako klient čili chráněnců Sergia Pavla, aby tím spíše dosáhl u nich úspěchu. Ale neprávem. Neboť ať pomlčíme o jiném, sv. Lukáš přikládá mu jméno to dříve, než líčí obrácení Sergiovo, a to nikoli jako jméno nové, nýbrž jako jméno, jehož sv. apoštol již užíval vedle jména Šavel; praví totiž: Š a v e l,

který též Pavlem slove. Měl tedy Pavel jméno to dříve, a to zajisté již od dětinství, kdy mu je dal otec vedle jména Šavel, nejspíše pro své občanství římské, jež ovšem přešlo i na syna. Mívaliž židé tehdy jména dvě, jedno hebrejské, druhé řecké neb římské.

Prvního vychování a vzdělání nabyt v Tarsu, v domě otcovském, potom zajisté i v tarsenském škole židovské. Vychován byl v přísné kázni a ve snaze po mravní bezúhonnosti, jak toho žádal zákon mojžíšský a podání předků. (2. Tim. 1, 2; Filip. 3, 6; Skut. 23, 6; 26, 5.) Vedle aramejštiny jakožto řeči mateřské osvojil si dokonalou zběhlou v jazyce řeckém, jímž mluvila většina obyvatelstva tarsenského. Někteří myslí, že v Tarsu chodil také do škol řeckých a tam si zjednal znalost nejen řečtiny, nýbrž i řecké filosofie a literatury. Mají však sotva pravdu. Neboť jednak farisejské zásady, jichž se drželi rodiče, bránily zajisté otci, aby neposlal syna svého do škol pohanských, jednak řečtina v listech Pavlových svými hebraismy a vůbec hellenistickým a lidovým rázem svým ukazuje, že se jí nenaučil ve škole, nýbrž mezi lidem, obcováním s jinými. Pokud známost filosofie a literatury řecké měl, zjednal si jí vlastním pozorováním života řeckého, styky s jinými a četbou soukromou, a to zvláště v oné době as dvou neb tří roků, kterou pobyl ve svém rodišti již jako křesťan po své návštěvě u sv. Petra v Jerusalemě, kdy již věděl, k jakému úřadu jest povolán. — Když mu bylo as 15 roků, poslal jej otec do Jerusalema, aby tam u věhlasného učitele Gamaliela nabyt vyššího vzdělání v zákoně mojžíšském; chtěl as míti z něho zákoníka neb učitele zákona. Přece však dal ho snad ještě v Tarsu vyučiti také řemeslu stanařskému; neboť podle předpisů rabinských byl otec povinen dáti každého syna vyučiti některému řemeslu, jednak aby se vyvíjely harmonicky síly tělesné i duševní, jednak aby každý dovedl se užíviti prací rukou svých. U Gamaliela zjednal si nejen dokonalou známost Starého zákona, nýbrž i obratnost v řeči a v myšlení a dovednost předpisy zákona obracet na jednotlivé případy v životě, a podal základ oné výmluvnosti vyškolené, která tak vyniká v jeho řečech a listech; zároveň vzplanul zápal pro zákon a svědomité zachovávání jeho předpisů, takže, jak sám dí, prospíval v židovství nad jiné vrstevníky své a byl horlivým milovníkem zákona i tradic otcovských. (Skut. 22, 3; Gal. 1, 14.)

Dokončiv po několika letech svá studia, vrátil se do svého rodiště, a to ještě dříve, než Pán Ježíš vystoupil veřejně; později odešel opět do Jerusalema, ale teprve tehdy, když Ježíš byl již vstoupil na nebesa. Neviděl ho tedy za pozemského života jeho. Obcuje však s fariseji Kristu nepřátelskými, pojal i on nenávisť proti vyznavačům jeho, a nenáviděl je tím více, poněvadž je pokládal za odpadlíky od pravé víry a za rušitele zákona, k němuž přilnul s celou duší svou. Proto dalek jsa té umírněnosti, kterou vynikal učitel jeho Gamaliel, nejen souhlasil s usmrcením sv. Štěpána a s pronásledováním, které hned nato proti křesťanům vypuklo, nýbrž i sám vystupoval fanaticky proti nim, vyhledáváje jich po domech a je předváděje před soud. Ano nemaje dosti na pronásledování jerusalemském, vyžádal si od nejvyššího kněze plnomocenství do synagog damašských, aby tam směl zjímati a do Jerusalema přivésti všechny křesťany (ze židovství), které by tam nalezl. Nečinil to však z převrácené vůle, nýbrž z horlivosti pro zákon mojžíšský a v tom pevném přesvědčení, ovšem bludném, že koná povinnost a skutek bohumilý, jakož i ve snaze přivésti

k odpadu od Krista a zpět k židovství ty, kteří v něho uvěřili (Skutk. 26, 9—11.). Proto také Bůh nenechal ho v poblouzení jeho, nýbrž vzhlednuv naň svým milosrdenstvím, nejen přivedl ho k víře v Krista, nýbrž i vyvolil ho k úřadu apoštolskému. Když totiž v nepřátelském úmyslu svém blížil se již k Damašku, obklíčilo jej i družinu jeho náhle v době polední osleplivé světlo s nebe, takže všichni užasem padli na zem; zároveň ukázal se mu Pán Ježíš v oslaveném těle svém a zjevil se mu jako Syn Boží a Vykupitel světa, dal mu na jevo, k jakému úřadu ho vyvolil. A zjevením tím a ovšem i Boží milostí vnitřní Šavel změnil se najednou tak, že uvěřiv, ihned byl ochoten učiniti všecko, co Ježíš bude chtít od něho. Byv pak vyzván od Pána, aby se odebral do Damašku, kde se mu poví, co má dělati, odebral se tam bez odkladu, veden jsa od svých průvodčích (neboť byl jasem onoho světla oslepl), a byv tam od Ananiáše, jenž k němu od Krista zvláštním viděním byl poslán, a jehož i Pavel v tu dobu spatřil u vidění k sobě přicházeti, nejen od slepoty vzkládáním rukou uzdraven, nýbrž i pokřtěn, oddal se Kristu s celým srdcem svým a počal po Damašku o něm kázati, že jest Syn Boží (r. 36 neb spíše r. 37 po Kr.). Po několika dnech však odebral se do Arabie, aby tam v samotě připravoval se modlitbou a rozjímáním na svůj úřad apoštolský, a pobyv tam ne celé tři roky, vrátil se do Damašku a kázal opět o Ježíši, a to s takovou horlivostí, že židé strojili mu úklady, aby ho zahubili. Ale křesťané tamní, dověděvše se o tom, spustili jej v koši otvorem (neb oknem), který byl v hradbě městské neb v domě k hradbě přilehlém, a on uniknuv nebezpečnosti odebral se do Jerusalema, aby viděl Petra, t. j. aby ho poznal a mu jako hlavě církve se představil i poctu vzdal (r. 40.). Poněvadž mu židé strojili úklady také tam, odešel po 15 dnech ke zvláštnímu příkazu Páně, a to do svého rodiště, kde pobyl as dva neb tři roky. Nato odebral se ku pozvání Barnabášovu do Antiochie syrské, kde zatím vznikla obec křesťanská, a působil tam s ním po jeden rok s takovým zdarem, že veliké množství bylo získáno Kristu. Po roce byl od tamních křesťanů poslán i s Barnabášem do Jerusalema, aby tam odevzdali sbírku, kterou mezi sebou učinili ku podpoře jerusalemských chudých křesťanů v době hladu, který prorok Agabus byl předpověděl a který za císaře Klaudia skutečně nastal. Vrátiv se do Antiochie a byv tam k rozkazu Božímu i s Barnabášem vysvěcen na biskupa, vykonal ony tři cesty apoštolské, které sv. Lukáš vylučuje ve Skutcích apošt. od 13, 4—21, 16, pobyv mezitím i na apoštolském sněmě jerusalemském. Když ze své třetí cesty vrátil se do Jerusalema, zúčastnil se slibu, nazírejškého a byv tam na krůvě udání zatknut a v Cesarei po dva roky chován ve vazbě, vydal i tam svědectví Kristu před vladaři Felixem a Festem. Odvolav se pak k císaři, byl dopraven do Říma, kde byl chován po dva roky v mírné vazbě, hlásaje při tom Krista nejprve židům, potom pohanům, jakož i o těchto věcech sv. Lukáš vypravuje ve Skutcích apošt. od 21, 17—28, 31. Kde působil, byv z vazby propuštěn, Skutky apoštolské nevypravují. Hledíc však k jistým pokynům, které se vyskytují v některých listech Pavlových a spisech sv. Otců, lze říci, že z Říma odebral se do Španělska a pobyv tam asi 3—4 měsíce nastoupil na cestu na východ nejspíše přes Řím, kde jak se zdá, sešel se s Titem a Timoteem, ačli také oni nebyli s ním ve Španělsku. S nimi odebral se ještě před vypuknutím pronásledování Neronova (64) na Kretu,

působil tam celou zimu a ustanoviv potom Tita biskupem, plavil se na jaře r. 65 do Malé Asie, odtud do Macedonie, do Nikopole (nejspíše) epirské, kde přezimoval a na jaře r. 66 (možná přes Efesus) do Korintu a potom (snad se sv. Petrem) do Říma. Kázav pak tam nějaký čas nedlouhý, byl proto jat (i s Petrem) a vržen do tuhého žaláře (2. Tim 1, 11—12), podle podání do žaláře Mamertského. Ve vazbě té napsal svůj druhý list k Timoteovi. Svě přátele směl přijímati, navštívil ho však málo kdo. As po devítiměsíčné vazbě byl stát mečem dle podání téhož dne, kterého byl ukřižován sv. Petr, totiž 29. června r. 67, a to as hodinu cesty od Říma v levo od silnice Astijské. Tělo jeho bylo pohřbeno as o dva km blíže k Římu na místě, kde nyní stojí chrám sv. Pavla za hradbami (San Paolo fuori le mura).

Povahy byl přímé, ohnivý, s počátku i prudký. K náboženství otcovskému lnul s celým srdcem, ano schvaloval i násilí proti těm, kteří z něho (ze židovství) uvěřili v Krista. Ale co bylo nedokonalé neb nesprávné v jeho povaze, zdokonalil přijav křesťanství. Byv dříve prudkým a násilnickým, stal se potom rázným a podnikavým; byv krutým zelotou, stal se mírným a bohobojným horlitem pro věc dobrou; byv slepým bojovníkem za židovství, stal se nadšeným, ale snášlivým a povážlivým obráncem víry v Krista. Vynikaje neobyčejnou bystrostí ducha a moudrostí, pronikal všude ku podstatě věci a hleděl všemi prostředky dobrými jí dosíci, byť věci vedlejší při tom pomínuty byly. Lna vroucí láskou k Bohu a ke Kristu, miloval z té lásky i lidstvo a snažil se a ušiloval neúnavně o to, aby co nejvíce lidí učinil účastny těch milostí a dobrodiní, jež nám Kristus zasloužil. Svědomí choval čisté tak, že mohl říci: „ničeho nejsem si vědom“; ačkoli jevil činnost tak obsáhlou a tak velikolepou, že budí obdiv, byl přece pokorný tak, že nejen všecko dobré, jež vykonal, přičítal milosti Boží, nýbrž i za nejmenšího z apoštolů se měl proto, poněvadž jsa ještě židem pronásledoval církev Boží. Všecky práce pak a námahy, které podnikal, podstupoval nikoli pro odměnu časnou, nýbrž z lásky ke Kristu a pro Krista v naději, že se mu dostane odplaty po smrti.

O listě k Římanům.

Do Říma dostala se první zpráva o Kristu od poutníků, kteří přišedše z Říma, byli v Jerusalemě v den seslání Ducha sv. Křesťanskou obec založil tam a uspořádal sv. Petr, který tam přišel po prvé r. 42. ¹⁾ Obec ta sestávala z křesťanů obrácených ze židovství i z po-

¹⁾ Někteří (jinověrci), chtěje popřítí, že Petr do Říma přišel a tam křesťanskou obec založil, tvrdili a s těmi oněmi obměnami tvrdí, že křesťanství dostalo se do Říma prostřednictvím různých jednotlivců, kteří poznavše křesťanství na svých cestách, jmenovitě v Jerusalemě neb v oněch krajích, kde působil sv. Pavel, je pak v Římě zaváděli nejprve mezi svými známými, potom i mezi proselyty a skrze ně i mezi pohany. Ale proti pravdě. Připouštíme sice, ano pokládáme za pravdu, že první zvěst o Kristu přinesli do Říma jednotlivci (neapoštolští), oni totiž poutníci římsí, židé i proselyté, kteří dle Skutk. 2, 10—11. byli svědky seslání Ducha sv. na apoštolý. Ba připouštíme i to, že ten onen z nich uvěřiv na slova Petrova v Krista, dal se pokrřtiti a přišed zase do Říma, pohnul k víře té také některé známé své. Avšak popíráme rozhodně, že by skrze tyto poutníky neb jiné křesťany pouze nahodile do Říma přišlé bez úmyslu hlásat evangelium, byla tam povstala ona obec křesťanská, pro kterou sv. Pavel napsal tento list. Neboť ať pomlčíme o tom, jak jest pravděnepodobno, ano neuvěřitelno, aby způsobem tak nahodilým beze všeho působení muže apoštolského povstala

hanství. Císař Klaudius vyhnal sice r. 50 z Říma všechny židy a křesťany ze židovství, ale Nero odvolal dekret jeho; i vrátili se proto mnozí z těch, kteří byli vyhnáni, zase do Říma. Potom však chránili se již židé znepokojovati křesťany; také nebylo tam sporů mezi křesťany ze židovství a z pohanství, jaké bývaly jinde, aniž se tam vtírali učitelé bludařství. Byl tedy stav obce římské celkem utěšený.

Co se pohnutky a účelu tohoto listu týká, sv. Pavel sám píše, že již po mnoho roků choval tužbu přijíti do Říma, aby s nimi sdělil nějakou milost duchovní k jich utvrzení, a jako příčinu té tužby udává povinnost apoštolského úřadu svého, právě, že jest zavázán všem, Řekům i Neřekům, moudrým i nemoudrým a proto hotov také jim, těm, kteří jsou v Římě, kázati evangelium (1, 11—15; 15, 23); také oznamuje, že tužbě té dosud vyhověti nemohl, jsa zdržován pracemi na východě, nyní však, když práce ty již vykonal, zvěstovav evangelium a založiv církevní obce v Syrii, v Malé Asii, Macedonii a Řecku, takže v krajích východních místa nemá, doufá, že je uzří, ano ohlašuje, že k nim přijde, s nimi okřeje, a jich užije na své cestě do Španělska (1, 13; 15, 22—32). Dříve však má jíti do Jerusalema, aby tam odevzdal sbírku, kterou Macedoňané a Achajci učinili pro chudé věřící jerusalemské (15, 25—26). A tu právě chystá se na cestu do Říma Foebé, jáhenka v církevní obci Kenchrejské. I používá té příležitosti, napíše a po jáhence Foebé posílá křesťanům římským tento list, ve kterém, jak sám poznamenává, nepředkládá jim věci nových, nýbrž toliko připomíná, co již vědí, a to pro milost mu udělenou t. j. pro úřad mu svěřený k tomu konci, aby byl přísluhovatelem Krista Ježíše pro pohany. Způsobem tím dává dosti zřejmě na jevo, že živé vědomí povinnosti s apoštolským úřadem spojené to bylo, které nejen vzbudilo v něm tužbu přijíti také do Říma a tam nějak k spáse přispěti, nýbrž i za příležitosti Foebiny cesty do města toho podnět i pohnutku dalo, aby nemoha dosud přijíti do Říma sám, alespoň list tento napsal a po ní křesťanům římským poslal,¹⁾ účelem pak jeho bylo „sděliti s nimi nějakou

v několika málo letech obec tak spořádaná a ve víře i křesťanském životě pokročilá, jak ji sv. Pavel představuje v tomto listě, až na Ambrosiastra veškeré podání církevní, nikoli pouhá legenda, nýbrž podání věrohodné, svědectví mužů hodnověrných a bezpečné památky, nápisy a vyobrazení v katakombách římských, ukazují nade vši pochybnost (jak obsírněji bude řečeno při listě sv. Petra), že vlastním zakladatelem a uspořádatelém církevní obce římské byl apoštol, a to nikoli Barnabáš, jak někteří z nich připouštějí, jen aby popírajíce Petrovu činnost v Římě jakožto zakladatele tamní obce křesťanské, popřeli tím i primát římského biskupa, nýbrž Petr, jenž r. 42 byv vysvobozen od anděla ze žaláře, do kterého jej uvrhl Herodes Agrippa I., odebral se přes Antiochii nejspíše za pomoci Korneliovy (jež obrátil. Skutk. 10), do Říma, ať již z popudu vlastního neb Korneliova, ať byv pohnut zprávou, že tam jsou již nějakí křesťané, jistě však za řízení Božího, přihlížejícího k důležitosti Říma v boji mezi křesťanstvím a pohanstvím; a přišed tam, nejen obec křesťanskou, církevní, založil a uspořádal, nýbrž ji též jako biskup její až do smrti spravoval, ač stále v Římě nedlel, nýbrž odtud apoštolské cesty podnikal, i do Jerusalema zašel a tam apoštolskému sněmu r. 51 přítomen byl.

¹⁾ Vedle řečené pohnutky vlastní působilo však pravděpodobně ku sepsání tohoto listu také poznání, jakou důležitost pro rozšíření evangelia mezi národy má Řím jakožto hlavní město veleříše světové, kam přicházeli členové prérůzných národů. Ale poznání to bylo jen pohnutkou druhotní, vzdálenější, potud totiž, pokud, jak se zdá, bylo hlavní příčinou, proč sv. Pavel u vědomí apoštolské povinnosti své tak velice si přál, aby dokonče své práce na východě, právě do

milost duchovní k jich utvrzení“ (1, 11—12) t. j. poučením utvrditi je ve víře, ale nikoli ve smyslu odstraniti pochybnosti a námitky proti víře, jakoby snad víra jejich nebyla dosti pevná a byla obava, že při prvním ořesu se zvrátí — vždyť jak řečeno, stav obce té byl celkem utěšený, nýbrž ve smyslu povzbuditi a posilniti je ve víře, tak aby tím intensivněji víry své se drželi a podle ní živi byli.¹⁾

Napsal pak list tento v Korintě r. 58 (57?) neb počátkem r. 59 (58?). V něm vyložil hlavní pravdy křesťanské; zejména ukazuje v něm, že všichni lidé, pohané i židé, hřešili, a proto všichni potřebují ospravedlnění. Ospravedlnění toho pak že nedostává se ani židům zachováváním zákona mojžišského, ani pohanům držením se zákona přirozeného, nýbrž že Bůh je dává každému zdarma skrze víru, jakožto základní podmínku ospravedlnění a to proto, poněvadž ji zasloužil Ježíš Kristus všem lidem obětí smrti svou, jak bylo předobrazeno již v Starém zákoně.

List sv. apoštola Pavla k Římanům.*)

KAPITOLA 1.

Nadpis a díkučinění. 1, 1—17.

¹ Pavel, služebník Ježíše Krista, povoláný apoštol, vyvolený k evangeliu Božímu, ² které (Bůh) byl zaslíbil skrze proroky své v Pís-

Říma přišel a tam k utvrzení ve víře něčím přispěl. — Jakousi měrou přičinila k tomu as také známost poměrů římských, pokud se mu jí dostalo, jmenovitě známost neshody v náhledech o tom, jsou-li ty ony pokrmý dovoleny, ty ony dny a doby roční nad jiné světější (14, 1—12) a snad i obava, že tam přijdou judaisté neb jiní odpůrci jeho a budou vtráti nepravé nauky své, působiti různice a tak překážeti jeho pracím neb kaziti víru tamních křesťanů. Neboť věděl ze zkušenosti, jak všude hledí kaziti jeho dílo a vetřiti nepravé nauky své. Ale vskutku-li tomu tak, nebyla ani tato obava, ani ona známost římských poměrů vlastní ani hlavní pohnutkou listu, nýbrž jen vedlejší a částečnou, majíc apoštola pouze k tomu, aby v listě, který si již umínil napsati list z pohnutky svrchu řečené, přičinil také vyzvání k šetření toho, co jest ku pokoji (14, 19), a výstrahu před lidmi, kteří činí různice a pohoršení pro učení, kterému se naučili římská křesťané (16, 17).

⁴⁾ Že vedle svrchu řečeného účelu utvrditi ve víře pomýšlel také na to, aby nejen ohlásil jim zamýšlený příchod svůj, nýbrž i získal je, by ho doprovodili do Španělska, není pochybnosti; vždyť dává to na jevo sám (15, 24—28); ale ani to nebylo účelem hlavním a vlastním, nýbrž jen vedleším, který sv. Pavel až na konci listu spíše jen jako příležitostně vyjádřil k tomu konci, by tím zároveň vyslovil svým čtenářům římským svoji důvěru a lásku i dobré mínění, které měl o nich.

*) List tento obsahuje mimo úvod (v. 1—17) a závěrek (15, 14—16 27) část věroučnou (1, 18—11, 36) a část mravoučnou (12, 1—15, 13).

V úvodě podává nadpis s pozdravem (v. 1—7) a díkučinění (v. 8—17). Nadpis vyjadřuje toliko ve v. 1. a 7., jež spolu souvisí, avšak ve v. 2—6, vkládá poučení o důstojnosti a důležitosti apoštolského úřadu a kázání.

1. Jako my se podpisujeme v listech, připojujíc mnohdy i svůj titul, tak v dobách starých se nadpisovali; podobně činí též sv. Pavel, udávaje jako titul, že jest služebníkem Kristovým a apoštolem od něho povoláným a k tomu vyvoleným, aby kázal evangelium o vtěleném Synu Božím.

2—6. Upozorňuje na vznešenost a důležitost apoštolského úřadu (kázání) svého tím že poukazuje na jeho božský původ (v. 2), vznešený obsah (v. 3—4)

mech svatých ³ o Synu svém, (jenž podle těla povstal z potomstva Davidova, ⁴ podle ducha svatosti však prokázán byl zmrtvýchvstáním jako Syn Boží mocný), totiž o Ježíši Kristu Pánu našem, ⁵ skrze něhož jsme obdrželi milost i apoštolství k tomu, abychom zjednali poslušnost víry mezi všemi národy pro jméno jeho, ⁶ z nichžto jste i vy, povolanci Ježíše Krista, ⁷ všem miláčkům Božím, povolaným věřícím, kteří jsou v Římě: Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána našeho Ježíše Krista.

⁸ Nejprve děkuji Bohu svému skrze Ježíše Krista za vás všechny, že víra vaše rozhláší se po celém světě. ⁹ Svědkem zajisté jest mi Bůh, jemuž sloužím v duchu svém, hlásaje evangelium o Synu jeho, že neustále vzpomínám na vás, ¹⁰ vždycky při svých modlitbách prose, zdali by snad již konečně podařilo se mi po vůli Boží přijíti k vám. ¹¹ Neboť toužím vás uvidět, abych s vámi mohl sdělit nějakou milost duchovní k vašemu utvrzení, ¹² to jest, abych se spolu povzbudil mezi vámi věrou (nám) společnou, vaší i svojí. ¹³ Nechci však, bratři, abyste nevěděli, že jsem si častokrátě umínil přijíti k vám, abych vzal nějaký užitek také mezi vámi, jakož i mezi jinými národy, ale měl jsem překážky až dosavad. ¹⁴ Jsemť zavázán Řekům i Neřekům, moudrým i nemoudrým. ¹⁵ Proto, co na mně jest, jsem hotov kázat evangelium také vám, kteří jste v Římě. ¹⁶ Neboť se nestydím za evangelium;

a na to, že jest pro všechny národy (v. 5—6). V Písmech sv. na př. Is. 52, 7; 65, 1; Zalm. 18, 5, a j., kde bylo předpověděno neb naznačeno, že evangelium spásy bude hlášáno všem národům. — Podle těla, t. j. podle člověčenství svého (či lidské přirozenosti své); podle ducha a svatosti své, t. j. podle božské přirozenosti své. Smysl (v. 3—4) jest: Syn Boží byl a jest sice od věčnosti; v čase však se vtělil povstal též z potomstva Davidova podle lidské své přirozenosti, a tento zrozenec z potomstva Davidova prokázán či osvědčen jest jako pravý Bůh, jenž podle božské přirozenosti své má moc s Otcem rovnou. Prokázal se pak a prokáže se jako takový zvláště zmrtvýchvstáním jak svým vlastním tak těch, kteří mocí jeho vstanou z mrtvých při vzkříšení všeobecném.

5. Slovy milost i apoštolství rozumí zde pravděpodobně toliko jedno dobrodiní, totiž úřad apoštolský (milost a to apoštolství).

7. Udává, komu píše či věnuje svůj list a připojuje podobně jako skoro ve všech listech svých pozdrav slovy: Milost a pokoj atd. Rozuměje milost nadpřirozenou a pokoj duševní, pokoj s Bohem, jehož svět dáti nemůže, vyprošuje jim slovy těmi, aby jim Bůh vždy hojněji udílel milost svou a milostí tou činil je vždy více účastny oblažujících účinků plynoucích z pravé víry křesťanské.

8—17. Jako skoro ve všech listech svých, tak i v tomto sv. Pavel připojuje k nadpisu díkučinění za utěšený stav náboženský, ve kterém je ta obec církevní, které píše (v. 8.). Hledí tím jednak také své čtenáře povzbuditi k díkům za milost jim udělené, jednak si je nakloniti, aby slova (list) jeho ochotně přijali. Aby pak tím spíše je získal, ujišťuje je ve v. 9—18. svou náklonností k nim, která v tom se jeví, že na ně při všech modlitbách svých vzpomíná a k nim přijíti se snaží, aby také sám přispěl nějak k utvrzení víry jejich — poučováním, povzbuzováním, udílením svátostí a pod. Aby však nebyli uraženi slovy, že chce přispěti k jich utvrzení, jakoby nebyli dosti pevní ve víře, zmírňuje ve v. 12. slova svá prohlášením, že oněmi slovy nemínil říci nic jiného, nežli že chce sdělit s nimi nějakou milost, aby se povzbudili vzájemně věrou společnou. Neboť každý pastýř dobrý bývá sám povzburzen a potěšen, vidí-li u věřících prospěch v dobrém.

14. Jsemť zavázán či povinen svým totiž úřadem apoštolským hlásati evangelium všem národům, a tedy i vám Římanům.

16. Evangelium jest moc (mocí) Boží, t. j. mocným prostředkem, jehož Bůh užívá ke spásě lidí a jimž projevuje svojí moc. Míni pak evangeliem kázání (učení) o tom, že skrze Krista, jenž nás vykoupil, lze dojiti ospravedlnění a spásy a to nikoli ze skutků, zákona Starého, nýbrž z víry, a nikoli pouze židům, nýbrž každému, kdo má víru. Pro žida i pro pohana; v řeckém textě stojí i pro Helleny. Výraz Hellen (*Ἕλλην*) znamená sice a) Řeka, ale v tomto smyslu nepři-

vždyť jest to moc Boží ke spáse pro každého, kdo věří, pro žida i pro pohana; ¹⁷ neboť se v něm zjevuje spravedlnost Boží z víry k víře jakož jest psáno: „**Spravedlivý však živ jest z víry.**“

Potřeba ospravedlnění u pohanů v. 18–32. *)

¹⁸ Zjevujef se zajisté s nebe hněv Boží proti každé bezbožnosti a nespravedlnosti těch lidí, kteří pravdu Boží zdržují nespravedlností. ¹⁹ Neboť vědomost o Bohu jest v nich zjevna; Bůh totiž ji zjevil jim; ²⁰ vždyť neviditelné vlastnosti jeho od stvoření světa se spatřují, jsouce poznávány z věcí stvořených, a to i jeho věčná moc i božství, takže nemají omluvy. ²¹ Neboť ač poznali Boha, neoslavili ho jako Boha, ani mu nepoděkovali, nýbrž zmarněli ve svých myšlenkách a zatemnilo se nemoudré srdce jejich; ²² říkajíce, že jsou moudří stali se pošetilci: ²³ zaměnili slávu neporušitelného Boha za podobu obrazu porušitelného člověka a pactva i čtvernózců a plazů.

cházi v Novém zákoně nikde, leč snad jediné svrchu ve v. 14., nýbrž značí buď b) každého, kdo osvojil si alespoň nějakou měrou řecký jazyk a řeckou vzdělanost, ať byl co do národnosti Řek neb Říman, neb Asiat neb Egyptan, tedy vz dělance proti nevzdělanému, (neb znamená c) člověka, jenž pravého Boha nezná a tedy ani nectí, t. j. pohana proti židu, jenž pravého Boha zná a ctí, jakož i d) ty rodilé pohany, kteří přijali křesťanství (pohanokřesťany), ba u Jana 12, 20; e) i takové, kteří přistoupili k židovství (proselyty židovské). Poněvadž na tomto místě hledí se k rozdílu vyznání, (staví se Hellén proti židu), překládáme výraz ten slovem p o h a n, podobně jako všudy jinde, kde se děje podobně; poněvadž však ve v. 14. hledí se po mínění četných exegetů k rozdílu národnostnímu, přeložili jsme je tam slovem Řek, ač i tam, jak někteří myslí, jest přípustný, ba snad přípustnější význam širší (vzdělaný proti nevzdělanému). V případě tom výraz *βάρβαρας* (barbaros) neznamenal by Neřeka, nýbrž nevzdělance podobně jako v Kolos. 3. 11.

17. Spravedlnosti Boží rozumí ospravedlnění člověka, jež Bůh působí svoji milostí, a to jak dále vykládá, z víry (nikoli ze skutků zákona) a k víře, t. j. v každém, kdo má viru. Spravedlnost tato zjevuje se v něm, v evangeliu či v hlásání evangelia, pokud totiž od apoštolův a jiných věrozvěstů (nikoli zahaleně a nejasně, jako se dělo v zákoně Starém), nýbrž jasně a zřejmě se hlásá, že z víry lze dosíci ospravedlnění každému, židu i pohanu, a pokud o pravdě toho dostává se ujištění a potvrzení také různými zjevy nadpřirozenými a dary mimořádnými (darem jazyků, divučinění a j.), kterých mnohdy nabývali ti, kteří uvěřivše apoštolskému kázání přijali křesťanství.

*) V části první, věroučné (1, 18–11, 36) pojednává o pravdě, kterou již vyjádřil ve dvou verších předchozích jako thema či předmět věroučné části svého listu, o pravdě totiž, že jediné věrou v Krista Ježíše lze (z pouhé lásky Boží) dojíti ospravedlnění a spásy. Pojednává o ní ve třech poddílích:

v poddílě prvním (1, 18–4, 25) učí ap., že se provinili všichni lidé, pohané (1, 18–32) i židé (2, 1–3, 20), a tedy všichni potřebují ospravedlnění, bez něhož není spásy.

18–23. učí, že pohané, kteří měli (a mají) pouze přirozený zákon mravní, mohli a měli Boha poznati z věcí stvořených svým rozumem, že však nevzdávali mu pocty povinné, nýbrž, ač za moudré se pokládali, svou vlastní vinou upadli v nesmyslnou modloslužbu.

18. hněv Boží, t. j. trestající spravedlnost Boží či božská dokonalost, pokud zlé trestá. (Ve spojení s předešlými dvěma verši je smysl tento: Ze stavu ve kterém je nyní pohanstvo, jde na jevo, že trestající spravedlnosti Boží podobena jest veškerá nespravedlnost, t. j. veškeré pohanstvo; aby tedy pohané mohli dojíti spásy, jest jim třeba ospravedlnění, ale toho nelze dojíti leč tou cestou, kterou udává evangelium (totiž živou věrou v Krista Ježíše). Je tedy jediné evangelium mocí či prostředkem spásy také pro pohany. — těch lidí, kteří pravdu Boží zdržují t. j. pohanů, kteří svými nepravostmi překážky činí, aby zjevená pravda náboženská nevníkla do jejich myslí a srdcí, čili aby nevešla jim ve známost a nepůsobila u nich blahodátně v jejich mravy a život. 23. Bůh v y d a l j e, t. j. dopustil (taktéž ve v. 26.).

²⁴ Proto Bůh je vydal v žádostech srdce jejich v nečistotu, takže hanobili těla svá na sobě samých, neboť zaměnili Boha pravého za (bohy) nepravé a ctili i klaněli se tvorstvu místo Tvůrci, jenž má být veleben na věky amen. ²⁶ Proto Bůh je vydal v náruživosti hanebné; vždyť ženy jejich zaměnily přirozené obcování za protipřirozené, ²⁷ a podobně i muži, zanechavše přirozeného užívání pohlaví ženského, rozpálili se v chtíči svém k sobě vespolek, páchajíc mrzkost mužští s mužskými a docházejíce (tak) za své poblouzení na sobě samých cdplaty, která jim náležela. ²⁸ A poněvadž nevážili si toho, aby měli poznání Boha, vydal je Bůh ve smysl nevážný, aby činili věci neslušné, ²⁹ jsouce naplnění všelikou nepravostí, nešlechtností, smilstvem, lakotou, špatností, plni závisti, vraždy, sváru, lsti, zlovolnosti, ³⁰ jsouce pomlouvači, utrhači, nenávidci Boha, hanliví, pyšní, domyšliví, vynalézaví věci zlých, rodičů neposlušní, ³¹ nemoudří, věrolomní, bezcílní, nesmíliví, nemilosrdní; ³² neboť ač poznali ustanovení Boží, že smrti hodni jsou ti, kteří takové věci páší, netoliko je činí, nýbrž i přisvědčují těm, kteří je páší.

KAPITOLA 2.

Potřeba ospravedlnění u židů. 2, 1–3, 20.*)

1. Provinění židů. 2, 1–24.

¹ Proto jsi bez omluvy, člověče, a to každý, který je soudíš; neboť tím, že soudíš jiného, sám sebe odsuzuješ, ježto činíš totéž, co

24.–32. učí, že Bůh za trest pro tu modloslužbu dopustil na pohany, aby upadli v nejhnusnější i protipřirozené neřesti, ačkoliv uznávali, že jsou trestuhodní i ti, kteří je páchají, i ti, kteří je schvalují. Ve slovech nevážili si (*οὐκ ἔδοκίμασαν*) a ve smysl nevážný (*εἰς ἀδόκιμον νοῦν*) jest hra slovní; poněvadž pohané nevážili si či neuznali za hodno, aby měli a si udrželi známost pravého Boha náležitou poctou a konáním vůle jeho, vydal je ve smysl nevážný či takový, který si nevážil, v životě neuznával, nezachovával ani svých vlastních soudů o tom, co jest dobré a co zlé, nehledě ani k tomu, že mnohdy měl za dovolené věci nedovolené a za nedovolené věci dovolené.

^{30.} pomlouvači miní ty, kteří šíří pomluvy tajně, utrhači ty, kteří je šíří zjevně, hanlivými pak ty, kteří s nadutostí jiné tupí a haní do očí.

^{31.} nemoudří či nesmyslní, t. j. ti, kteří ve své zaslepenosti zjevení Božím nerozumějí ani ho nezachovávají (bezbožní).

^{32.} Tak dle textu řeckého, jak se vyskytá skoro ve všech rukopisech řeckých v souhlase jak s překlady starými – syrským, koptickým, ethiopským, armenským tak s výklady řeckých sv. Otců. Dle Vulgáty bylo by takto: ač poznali spravedlnost (ustanovení či zákon) Boží, (přece) nesrozuměli, že smrti hodni jsou ti, kteří takové věci páší, a netoliko ti, kteří je činí, nýbrž i ti, kteří přisvědčují těm, kteří je činí.

*) V 1, 16. prohlásil, že evangelium či víra v Krista jest prostředkem spásy nejen pro pohany, nýbrž pro židy. Toho však neuznávali židé nevěřící, spoléhajíc ve své výsady jako národ vyvolený, jakoby již pro svůj původ od Abrahama měli právo na spásu messiášskou. Proto obsírněji učí nyní, že také oni potřebují ospravedlnění (věrou v Krista), ježto také oni se provinili, jako pohané, ba více než pohané (2, 1–24), jejich výsady jim v té příčině neprospívají (2, 25–3, 8) a také dle výpovědi Písma sv. není před Bohem žádný člověk spravedliv, tedy ani židé (3, 9–20).

1. každý, který soudíš, tedy i žid. Vyslovuje se všeobecně, ač miní předem židy, jak patrnó z v. 17. Neboť chce tak tím spíše přivést židy k souhlasu se svými vývody, aby mohl pak tím účinněji vésti dále důvody proti nim (jejich nepravým názorům). — Soudíš pak či odsuzovali židé pohany pro jejich modloslužbu a neřesti, ač sami dopouštěli se mnoha z těch přečinů, pro které je odsuzovali.

soudíš (na jiném). ² Víme však, že soud Boží jest podle pravdy na ty, kteří takové věci činí. ³ I domníváš se snad, člověče, jenž soudíš ty, kteří takové věci páší, a sám je činíš, že ty unikneš soudu Božím? ⁴ aneb pohrdáš bohatstvím jeho dobrotivosti a trpělivosti a shovívavosti nevěda, že dobrotivost Boží vede tě ku pokání? ⁵ Podle zatvrzlosti své však a nekajícího srdce svého hromadíš sobě hněv Boží v den hněvu a zjevení spravedlivého soudu Božího, ⁶ jenž „odplatí každému podle skutků jeho,“ ⁷ těm totiž, kteří s vytrvalostí v dle dobrém hledají slávy a cti a neporušenosti, životem věčným, ⁸ těm pak, kteří jsou sobečtí a neposlouchají pravdy, nýbrž poslouchají nepravosti, hněvem a nemilostí. ⁹ Soužení a úzkost přijde na každou duši člověka, který páše zlé, jak na žida, a to předem, tak na pohana, ¹⁰ sláva však i čest a pokoj na každého, kdo činí dobré, jak na žida, a to předem, tak na pohana; ¹¹ neboť u Boha není stranicství.

¹² Ti totiž, kteří zhřešili bez zákona, bez zákona též zahynou, a ti, kteří pod zákonem zhřešili, zákonem budou odsouzeni; ¹³ neboť nikoli posluchači zákona jsou spravedliví u Boha, nýbrž činitelé zákona budou uznáni za spravedlivé. ¹⁴ Když totiž pohané, kteří nemají zákona, přirozeným způsobem činí to, co zákon předpisuje, ti nemajíce zákona jsou sami sobě zákonem, ¹⁵ neboť ukazují, že dílo zákona jest vštípeno v srdcích jejich, a o tom svědectví spolu vydá jejich svědomí, tím totiž, že myšlenky jejich budou se vzájemně obviňovati neb i zastávati, ¹⁶ a to v den, kdy Bůh skrze Ježíše Krista bude souditi skryté věci lidské podle evangelia mého.

2—4. podle pravdy t. j. takový (jest soud Boží), jakého vyžaduje pravda a spravedlnost, jest spravedlivý. Páchají-li tedy židé takové věci, pro jaké sami odsuzují pohany, nesmějí se domnívati, že Bůh, jenž ve své spravedlnosti ony věci při pohanech trestá, při nich (pro jejich původ od Abrahama) nechá je bez trestu. Tím méně smějí pohrdati božskou dobrotivostí (jí nedbati) opovážlivým totiž spoléháním v božské milosrdenství, jakoby z toho, že Bůh netrestá hned, směli souditi, že vůbec hříchů netrestá; neboť dobrotivost a shovívavost Boží čelí k tomu, aby vedla ku pokání, nikoli k tomu, aby udržovala v hříších a vedla k nekajčnosti. — Ve své dobrotivosti (v. 4) dává Bůh lidem bez jejich zásluh své dary přirozené i nadpřirozené, jmenovitě též hříšníkům milost potřebnou ku pravému pokání; ve své trpělivosti utrpí, snáší hříšníky, lidi zlé, ve své shovívavosti netrestá jich hned, dává jim čas ku pokání.

8. sobečtí (doslovně: těm, kteří jsou ze sobectví) viz Filip. 1, 17. poznám. Mnozí však odvozující slovo *eritheia* (*ἐριθεία*) zároveň s Vulgátou nesprávně od *eris* (*ἐρις*) překládají slovem svárliví neb úporní.

12—13. bez zákona totiž zjeveného, mojižského. Smysl est: Pohané, kteří nemají zákona zjeveného, nýbrž toliko přirozený, budou odsouzeni, povedou-li život špatný, nikoli pro přestupování zákona zjeveného, nýbrž pro přestupování zákona přirozeného. Židé však, kteří mají nejen přirozený, nýbrž i zjevený (mojižský) zákon, budou souzeni i podle přirozeného i podle mojižského zákona, a proto odsouzeni také tehdy, když přestoupí zákon mojižský. — Jsou spravedliví u Boha; tak dle Vulgaty; v textě řeckém však není spony jsou (*εἰσίν*), nýbrž prostě „nikoli spravedliví u Boha.“ K tomu však jest správnější doplniti sponu v budoucím čase „nikoli... spravedliví budou u Boha;“ neboť vyjadřuje se tu jinými slovy táž myšlenka, jako členem následujícím „budou uznáni za spravedlivé“ (doslovně „budou ospravedlněni“) a míní se tu nikoliv ono ospravedlnění, kterého se dostává na zemi udělením posvěcující milosti Boží, nýbrž neomylné uznání za spravedlivého a věčné blaženosti hodného, které učiní Bůh při soudě jakožto soudce neomylný a nejvyšší spravedlivý, takže smysl oněch slov jest: na soudě Božím nebudou uznáni za spravedlivé a věčné blaženosti hodné ti, kteří zákon Boží sice slyší, ale neplní, nýbrž ti, kteří jej zachovávají, dle něho žijí.

14—16. Vysvětluje, proč mohou pohané i bez zákona hřešiti (v. 12.) neb činiteli zákona býti (v. 13.), proto totiž, poněvadž nejsou zcela bez zákona,

¹⁷ Ty však sloveš židem a spoléháš na zákon a honosíš se Bohem, ¹⁸ a jsa vyučován zákonem znáš vůli jeho i schvaluješ to, co jest lepší; ¹⁹ také se domýšlíš, že jsi vůdcem slepých, světlem těch, kteří jsou ve tmě, ²⁰ pěstounem nemoudrých, učitelem nedospělých, a to proto, poněvadž v zákoně máš obraz poznání a pravdy. ²¹ Nuže, ty učíš jiného, a sám sebe neučíš; ty kážeš, že se nemá krásti, a kradeš; ²² ty pravíš, že se nemá cizoložiti, a cizoložíš; ty máš v ohavnosti modly, a dopouštíš se svatokrádeže; ²³ ty se honosíš zákonem, a přestupováním zákona Boha zneuctiváš. ²⁴ Neboť jak psáno jest, „j m é n o B o ž í b ý v á p o h a n ě n o o d v á s m e z i p o h a n y.“

2. Výsady židům dané nemohou ochrániti od hněvu Božího. 2, 25—3, 8.

²⁵ Obřízka sice prospívá, zachovávaš-li zákon; jsi-li však přestupcem zákona, obřízka tvá stala se ti neobřízkou. ²⁶ Jestli tedy ne-

ježto ač nemají zákona zjeveného, nadpřirozeného, mají přece mravní zákon přirozený, kterýž jest vrozen každému a od každého, kdo přišel k užívání rozumu, poznati a zachovati se může, a to přirozeným způsobem, t. j. vedením přirozenosti své bez zákona nadpřirozeného, ač ne bez pomáhající milosti Boží. — Jsou sami sobě zákonem, t. j. ne v tom smyslu, že by si sami dávali zákon mravní, nýbrž že sami v sobě, ve své přirozenosti mají vštípené pravidlo či normu mravní. — Svědomí (následné) soudí sice již nyní o vině a následcích vykonaného činu, a to i u pohana, svědčíc tak, že přirozený zákon mravní jest mu vštípen skutečně, avšak svědectví to může nyní býti a bývá mnohdy ohlušeno, nepovšimnuto, avšak v den soudu, kdy Bůh „osvítí i skryté věci temnosti“, umlčeno nebude, stane se zjevným. — Souditi bude skryté věci dle evangelia mého, t. j. jak jsem kázal a káži. — Slovo pohaně ve v. 15. odpovídá řeckému slovu *ἔθνη* (ethné). Slovo to značí sice národy vůbec (na př. 1, 5, 13.), v Novém zákoně však znamená zhusta národy, kteří pravého Boha neznají a nectí, pohany, (tak v Řím. 2, 14; 1. Kor. 1, 23; 5, 1; 2. Kor. 11, 26. a jinde), někdy i ty z nich, kteří ctíli jednoho Boha pravého neb přistoupili k židovství, proselyty (na př. Skutk. 10, 45; 13, 46—48), ba i ty, kteří přijali křesťanství, pohanokřesťany či křesťany z pohanství (na př. Řím. 11, 13; 16, 4. a jinde). Pro jasnost překládáme slovo to pokaždé výrazem toho významu, který na tom kterém místě, ono slovo právě má. — Dílo zákona t. j. podstata zákona či zákon ve své podstatě.

17—24. Vycítá skutečné (v. 17—18) i domnělé (v. 19—20) přednosti židů, aby pak (v. 21—24) tím zřejměji ukázal, že židé zhrěšivše i při těch přednostech svých, mají ne menší nýbrž větší vinu než pohané. Ku přednostem skutečným čítá a) jméno žid (Judaeus) jakožto jméno, kteréž označujíc příslušníka národa vyvoleného, jest jménem čestným a svým významem etymologickým tolik o chvála neb chválený znamená, b) zákon zjevený, možjišský, c) zvláštní poměr k Bohu pravému, k němuž byli povzneseni vyvolením za národ, ve kterém by se zachovala víra v pravého Boha, a z něhož by vyšel Spasitel. K řečeným přednostem připojuje ještě dvě jiné (skutečné), jež plynou již z toho, že mají zákon zjevený, totiž náležité poznání vůle Boží a to, že dovedou rozeznávati nejen dobré od zlého, nýbrž i to, co jest lepší, od toho, co jest méně dobré. — K přednostem domnělým čítá moudrost a vědomosti, které, majíce v zákoně možjišském obraz či ideu veškeré pravdy náboženské i mravní, přičítají si tou měrou, že za učitele a vůdce vtírají se pohanům, kteří jsou v temnotě bludův a náboženské nevědomosti. Pohany nazývá slepými, sedícími ve tmě, nemoudrými, nedospělými as proto, že židé je tak nazývali vzhledem k tomu, že neznali zákona zjeveného, možjišského, podobně jako je nazývali hříšníky a nespravedlivými, poněvadž zákona toho nezachovávali.

24. Viz řs. 52, 5.

25—29. Židé zakládali si velice na řečených přednostech a spoléhali zvláště na obřízku, kterou se stávali členy národa vyvoleného; myslilíf (dle učení rabinů), že obřízka působí tak účinně ke spáse, že žádný obřezaný nebude zavržen. Aby tedy nemohli proti vývodům Pavlovým poukazovati k své obřízce, učí nyní, že obřízka neprospěje jim pranic, nezachováva jí zákona. Pokud však mluví

obřezaný zachovává předpisy zákona, nebude-liž neobřízka jeho počítati se za obřízku? ²⁷ Ano ten, jenž od přírody jest neobřezán a zákon Boží plní, ten bude souditi tebe, jenž pod písmem a obřízkou jsi přestupcem zákona: ²⁸ Neboť nikoli ten jest žid (pravý), který jest jím zevně, ani ta obřízka (pravá), která jest zřejmě na těle, ²⁹ nýbrž ten, jenž jest židem ve skrytě, a obřízka srdce, (která se děje) v Duchu, nikoliv v liteře, (neboť) jeho chvála není z lidí, nýbrž z Boha.

KAPITOLA 3.

¹ Kterou tedy přednost má žid, aneb který prospěch jest z obřízky? ² Velikou každým řádem. První, že jsou jim svěřeny výpovědi Boží. ³ Ale což, jestli někteří z nich neuvěřili? Zmaří jejich nevěra věrnost Boží? ⁴ Nikoliv, nýbrž „budiž Bůh pravdomluvný, každý pak člověk lhář,“ jakož jest psáno: „Abys byl shledán spravedlivý ve svých slovech a zvítězil, když souzen býváš.“ ⁵ Jestli však nepravost naše staví na světlo spravedlnost Boží, co díme? Jest nespravedliv Bůh, který vypouští hněv? (Po lidsku to pravím.) ⁶ Nikoliv, sic kterak bude Bůh souditi ten svět? ⁷ Neboť jestli pravda Boží vynikla mou lží k jeho slávě, proč právě já mám jako hříšník býti odsuzován? ⁸ A proč bychom, jak se o nás praví pomluvou a jak někteří tvrdí, že říkáme, nečinili věcí zлых, aby vzešly dobré? jejich odsouzení jest spravedlivé.

o prospěchu obřízky, má na mysli prospěch, který měla před Kristem jakožto předobraz sv. křtu, nikterak však netvrdí, že by prospívala také po dokonaném díle vykupitelském skrze Krista.

²⁹ jenž jest židem ve skrytě, t. j. obřízkou srdce, která se děje na duši obřezáním či očistěním ode všech žádostí špatných, a to v Duchu či skrze Ducha sv., jeho totiž milostí, a nikoli v liteře či podle pouhého znění zákona mojžišského.

^{3, 1—8.} Aby z toho, co v předešlé kapitole řekl, židé nemohli namítati, že Pavel staví jim ve věci náboženské pohany úplně na roveň, činí si tu námitku sám a hned jí vyvrací ukazuje, že židům zůstávají jejich výsady, zejména Boží výpovědi či zjevení a messiášská zaslíbení (v. 1.—2), nevěrou jednotlivců pak že se neruší ona zaslíbení, nýbrž spíše jasněji se ukazuje božská věrnost a spravedlnost (v. 3—4), ale ovšem z toho, že nevěra přispívá někdy ke slávě Boží, nelze souditi právem, že by jí Bůh neměl trestati, ani že by se mělo činiti zlé, aby z něho vyšlo dobré (v. 5—8).

v. 4. t. j. budiž Bůh v úsudcích lidských spravedlivý či budiž Bůh uznáván za spravedlivého ve všech svých výpovědích a zaslíbeních, každý člověk pak proti němu za lháře, ježto Bůh jest pravda naprostá, která nemůže ani se mýlit ani klamati, člověk však nejen může se mýlit a klamati, nýbrž vskutku mnohdy se mýlí i klame. Sv. Pavel uvádí ta slova (dílem z Jan. 3, 33, dílem ze žal. 115, 11), aby ukázal, že nejen nevěrnost jednotlivců, nýbrž ani převrácenost všechněch nepřekazí božské věrnosti, tak aby Bůh nevyplnil toho, co slíbil. — Dle Vulgáty bylo by „Bůh jest pravdomluvný, každý člověk pak lhář“. — Slova „abys byl shledán . . . souzen býváš“ jsou ze žalmu 50, 6.

5. který vypouští hněv, t. j. který trestá.

7. Slova tato praví sv. Pavel s hlediště pohanova, aby ukázal nesmyslnost domněnky, že by Bůh žida pro jeho nevěru nemohl trestati. Nemohl by pak stejným právem trestati nikoho, ani pohana, poněvadž i jeho nevěra a hříchy jakousi měrou přispívají k slávě Boží.

8. Spravedlivé jest odsouzení jejich, totiž těch, kteří pomluvou říkají o apoštolicích, že takové učení nepravé hlásají.

3. Také dle výpovědi Písma sv. jsou pod hříchem pohané i židé; v. 9–20.

⁹ Co tedy? Předčíváme je? Nikoli. Vždyť jsme svrchu obvinili židy i pohany, že všichni jsou pod hříchem, ¹⁰ jak jest psáno: „Není člověka spravedlivého; ¹¹ není moudrého, není, kdo by hledal Boha. ¹² Všichni se odchýlili, vesměs stali se neužitečnými; není, kdo by činil dobré, není ani jediného. ¹³ Hrobem otevřeným jest hrdlo jejich, svými jazyky jednají lstivě, jed hadí jest pod jejich rty. ¹⁴ Jejich ústa jsou plna zlořečení a hořkosti; ¹⁵ nohy jejich jsou rychlé ku prolévání krve, zkáza a bída na cestách jejich, ¹⁶ a cestypokoje nepoznali. ¹⁷ Není bázně Boží před očima jejich.“ ¹⁸ Víme však, že všechno, co zákon praví, mluví k těm, kteří jsou pod zákonem, ¹⁹ aby všechna ústa se odmlčela a veškeren svět se uznal před Bohem vinným; ²⁰ neboť ze skutků zákona nebude ospravedlněn před ním nížádný člověk, ježto skrze zákon přichází poznání hříchu.

Ospravedlnění dostává se z víry v Ježíše Krista darem všem, kdo věří;
v. 21–31.*

²¹ Nyní však zjevena jest spravedlnost Boží bez zákona, jsouc osvědčována zákonem i proroky, ²² míním to spravedlnost Boží, která (přichází) věrou v Ježíše Krista ke všem a to na všechny, kteří věří (v něho); není totiž rozdílu, ²³ neboť všichni zhřešili a potřebují slávy

9–20. Ukazuje, že židé (ač mají jisté výsady) sami o sobě nepředčívají pohanů, jsouce všichni pod hříchem (v. 9). Na potvrzení toho uvádí různé výroky Písma sv. (v. 10–18) a ukazuje, že ty výroky nelze vztahovati pouze na pohany, ježto byly řečeny židům, a proto také k nim se vztahují (v. 19), zákon však že přiváděl sice ku poznání hříchu (viz 7, 7–13), ale sám o sobě (bez víry a naděje v Krista) nezjednával ospravedlnění.

10. viz Ekk. 7, 21

11–12. viz žalm 13, 2–3.

13a. viz žalm 5, 11; jako z hrobu otevřeného vychází nesnesitelný a zhoubný zápach, tak z hrdla jejich vycházejí odporné a škodlivé řeči. 13b. viz žalm 139, 4.

14. viz žalm 9, 28. (podle Hebr. 10, 7).

15–16. Viz Is. 59, 7–8; Přisl. 1, 16.

* V poddílě prvním sv. Pavel ukazuje b., že ospravedlnění jest darem Božím, který Bůh z pouhé lásky dává každému, kdo věří, a to pro zásluhy Ježíše Krista, jež si zjednal svou smrtí na kříži (3, 21–31), a že židé nemají příčiny horšiti se nad tím učením, poněvadž bylo předobrazeno a předpověděno již v Starém zákoně (4, 1–25).

21–22. Spravedlností Boží míní spravedlnost, kterou dává Bůh, totiž ospravedlnění člověka či dar, kterým býváme od hříchů očistiáni, stáváme se Bohu milými, přijatými dítkami Božími a dědici blaha věčného. Spravedlnost ta byla zjevena a zjevuje se nyní, t. j. v době messiáské, kdy Pán Ježíš nás vykoupil, a to jednak hlásáním evangelia, jednak mimořádnými oněmi dary, které Bůh uděloval mnohdy těm, kteří uvěřivše přijali křest, dáváje tak na jevo, že jim odpustil a svou milost udělil. Učení o tomto ospravedlňování bez zákona a možžského není nové, nýbrž osvědčuje se již v zákoně a prorocích, t. j. v knihách Starého zákona.

22. na všechny, kdo věří, tedy nejen na židy, nýbrž i na pohany, kteří uvěřili v Krista a jeho učení. Ovšem netvrdí tím, že víra sama o sobě postačí k ospravedlnění, nýbrž že jest základní podmínkou ospravedlnění, takže bez ní nikdo dospělý ospravedlnění nedochází.

23. Místo „potřebují slávy (či posvěcující milosti) Boží“ lze též překládati (dle řeckého i latinského textu) „jsou bez slávy Boží“. Smysl však zůstává tentýž. Řecký text připouští však také tento překlad: „později přichá-

Boží, ²⁴ ospravedlnění pak bývají zdarma jeho milostí (a to) pro vykoupění skrze Krista Ježíše, ²⁵ kterého Bůh představil v jeho krvi jako oběť smírnou skrze víru, aby ukázal svou spravedlnost (vzhledem k tomu), že hříchy dříve spáchané opomíjel (trestati) ²⁶ ve své shovívavosti, (jakož i) aby ukázal svou spravedlnost v čase nyníjším, by sám byl spravedliv a též ospravedlňoval toho, kdo jest z víry Ježíše Krista.

²⁷ Kde tedy jest chloubka tvá? Jest vyloučena. Kterým zákonem? Skutků-li? Nikoli, nýbrž zákonem víry. ²⁸ Neboť soudíme, že člověk bývá ospravedlňován věrou bez skutků zákona. ²⁹ Či jest snad Bůh toliko (Bohem) židů? Není-liž i (Bohem) pohanů? Ano, i pohanů, ³⁰ neboť jest jeden Bůh, jenž ospravedlňuje obřizku z víry a neobřizku skrze víru. ³¹ Rušíme snad tedy věrou zákon? Nikoli, nýbrž stvrzujeme zákon.

KAPITOLA 4.

Zákon Starý svědčí, že ospravedlnění dostává se z víry každému věřícímu bez skutků zákona; v. 1–25.*)

¹ Čeho tedy, řekneme, že došel Abraham, praotec náš podle těla?

² Neboť byl-li Abraham ospravedlněn ze skutků, má příčinu se honositi,

zejí k slávě Boží ospravedlňování jsouce darmo jeho milostí⁴, takže smysl byl by tento: Všichni, židé i pohané. (nejprve) zhřešili a potom (terprve) přicházejí ke slávě či k posvěcující milosti Boží, a to tím, že bývají ospravedlňováni zdarma (či bez předchozích zásluh svých) milostí Boží. (Celkový smysl zůstává však i při tomto překladě tentýž.)

v. 25–26. Smysl jest: Jako Mojžíš na poušti povýšil na tyč a tak lidu představil hada měděného, aby každý, kdo by uštknut byv od hada, naň se s důvěrou podíval, byl uzdraven, tak Bůh povýšil (dopustil, aby povýšili) na kříž a tím jakožto oběť smírnou lidstvu představil vtěleného Syna svého, kterak svou krev za nás proléval, aby každý, kdo by s věrou k němu se obrátil, byl od hříchů očištěn, posvěcen a ke spáse veden. Učinil to za tím účelem, aby obětováním Syna svého za hříchy lidstva ukázal svoji spravedlnost či nejvyšší dokonalost, a to i vzhledem k zákonu Starému, kdy chtěje lidstvo přivésti tím spíše ku pokání, ve své shovívavosti opomíjel trestati hříchy tak, jak zasluhovaly, a nechával lidstvo kráčetí svoji cestou, takže se mohlo zdáti, jakoby nedbal na zachovávání zákona mravního, a tedy nebyl ani svatý ani spravedlivý, i vzhledem k zákonu novému či k době messiášské, kdy chtěl nejen obětováním Syna svého ukázati svoji spravedlnost, nýbrž i odpouštěním hříchů a udělováním milosti a spásy pro jeho zásluhy na jevo dáti svou nejvyšší dobrotu a milosrdnost.

27–30. Oslovuje žida, dovozuje z toho, co řekl, že židé nemají příčiny vychloubati se nad pohany v příčině spravedlnosti, ježto potřebují ospravedlnění jako pohané ospravedlnění toho pak že může se dostati jak židům tak pohanům, nikoli ze skutků zákona Starého, nýbrž z víry v Krista Ježíše. — Zákonem skutků (v. 27) míní zákon mojžíšský, zákonem víry pak zákon evangelní, zákon Nový, který žádá víry v Krista. — Soudíme (v. 28), t. j. jsme přesvědčeni. — Věrou ve v. 31. míní učení své o tom, že člověk dochází ospravedlnění z víry bez skutků zákona, zákonem pak rozumí tu starozákonní zjevení vůbec. — Stvrzujeme zákon, t. j. šetříme a hájíme jeho vážnosti.

* Ve 3, 31. Pavel pravil, že učení o ospravedlňování věrou bez zákona mojžíšského bylo osvědčeno (předobrazeno, předpověděno) již v Starém zákoně, a že tedy učení to nejen není v odporu se zákonem Starým, nýbrž jej i potvrzuje (3, 31), a výpovědi Davidovou (v. 6–8), ukazuje zvláště na příkladě Abrahamově, o jehož spravedlnosti a svatosti nikdo nepochyboval, že spravedlnosti té došel zdarma věrou, a nikoli ze skutků zákona (jako odměnu za skutky zákonem mojžíšským přikázané). Poučiv pak na témže příkladě, že spravedlnosti či ospravedlnění věrou může se dostati nejen židům, nýbrž i pohanům (v. 9–17), ukazuje, jaká byla víra Abrahamova, a jaká tedy i naše víra má býti (v. 18–25).

4, 1–5. V souvislosti jest smysl tento: Poněvadž tedy učení o ospravedlňování věrou bez skutků zákona není v odporu se zjevením daným v zákoně

ale ne u Boha. ³ Neboť co dí Písmo? „Uvěřil Abraham Bohu, a bylo mu to počteno ke spravedlnosti.“ ⁴ Ale tomu, kdo pracuje, mzda nepočítá se z milosti; nýbrž z povinnosti; ⁵ tomu pak, kdo nepracuje, nýbrž věří v toho, jenž ospravedlňuje bezbožníka, počítá se víra jeho ke spravedlnosti (podle ustanovení Boží milosti), ⁶ jakož i David vyslovuje blahoslavenství nad člověkem, kterému Bůh přičítá spravedlnost bez skutků (řka): ⁷ „Blahoslavení jsou ti, jimž nepravosti jsou odpuštěny, a jichž hříchy jsou zakryty.“ ⁸ Blahoslavený člověk, kterému Hospodin nepřičítá hříchu.“ ⁹ Nuže, vztahuje se blahoslavenství toto (jenom) na obřizku aneb také na neobřizku? Pravíme totiž: „Počtena byla Abrahamovi víra ke spravedlnosti.“ ¹⁰ Kterak tedy byla počtena, v obřizce-li, či-li v neobřizce? Nikoli v obřizce, nýbrž v neobřizce. ¹¹ A on přijal znamení obřizky jako pečť spravedlnosti z víry, kterou měl v neobřizce, aby byl otcem všech věřících z neobřizky, by také jim to bylo počteno ke spravedlnosti, ¹² a aby byl otcem obřizky těm, kteří nejen jsou z obřizky, nýbrž též kráčeji v šlepějích víry, kterou měl otec náš Abraham (již) v neobřizce. ¹³ Vždyť nikoliv skrze zákon dostalo se Abrahamovi neb potomstvu

Starém, kterou spravedlnost (řekneme, že) obdržel praotec náš Abraham? Tu-li která dle mínění židů patřila jako odměna za skutky zákonem předepsané, či-li tu, která jest z víry a kterou Bůh dává z pouhé lásky darem těm, kteří věří? Zajisté tu, která jest z víry. Neboť kdyby byl obdržel ospravedlnění jako odměnu za zachovávání zákona (možjišského), byl by měl příčinu honosit se (skutky svými). Ale on neměl příčinu honosit se u Boha, ježto dle svědectví Písma (1. Mojž. 15, 6) dostalo se mu spravedlnosti z víry. Nebyl tedy ospravedlněn ze skutků zákona. — Pavel uvádí tu sice toliko slova z 1. Mojž. 15, 6, má však na mysli nejen tu víru, kterou Abraham projevil tehdy v údolí Mambré, když Bůh mu zaslíbil četné potomstvo, nýbrž veškerou tu víru, kterou měl a projevil od svého povolání, a hledí k veškeré spravedlnosti jeho, i k té, kterou obdržel, byv ospravedlněn a posvěcující milostí obdařen, i k té, kterou se posvěcující milost v něm rozmnožovala. Byl Abraham již při svém povolání pojal a projevil víru a naději ve Vykupitele aspoň zavinutě, tím totiž, že uvěřil Božimu zaslíbení, že v něm budou požehnána všechna pokolení země (1. Mojž. 12, 3). — Tomu, kdo nepracuje, t. j. kdo nekoná skutků přirozeně dobrých v domnění, že by pro ně mohl být od hříchů ospravedlněn. Slova v závorce (v. 5.) jsou sice ve Vulgátě, ale ne v textě řeckém.

7—8. viz žalm 31, 1—2. Slova „hříchy jsou zakryty“ a „nepřičítá hříchu“ znamenají totéž, co slova před tím řečená, „jimž nepravosti (hříchy) jsou odpuštěny“. Není před Bohem nic zakryto, a Bůh nemůže nic přičítati, čeho není. Praví-li tedy Písmo, že přičítá spravedlnost, tvrdí tím, že mu jí uděluje, ho ospravedlňuje.

9. na obřizku, t. j. na obřezané či na židy; na neobřizku, t. j. na neobřezané či na pohany.

10a. Smysl jest: kterak, t. j. v kterém stavu byla mu víra počtena ke spravedlnosti, v tom-li, kdy byl již obřezán, či-li v tom, kdy byl ještě neobřezán.

11—12. znamení obřizky = znamení, to jest obřizku (genetiv obřizky jest totiž přístavkový, udáváje, které znamení se tu myslí). Smysl jest: Abraham přijal obřizku jako potvrzení a známku spravedlnosti, kterou obdržel, byv ještě neobřezán. A byl dvoji účel, pro který byl ospravedlněn z víry byv ještě neobřezán, 1. aby příkladem svým stal se duchovním otcem všech těch, kteří by uvěřili z pohanství, by totiž také jim počtena byla víra ke spravedlnosti (či aby si toho byli vědomi, že také jim počítá se víra ke spravedlnosti), 2. aby byl (nejen tělesným, nýbrž) také duchovním otcem i židů, ale ne všech, nýbrž jen těch, kteří by ve víře následovali jeho (Abrahama).

13—16. Že ospravedlnění lze dostati skutečně věrou bez skutků zákona (možjišského) každému, židům i pohanům, ukazuje nyní z toho, že zaslíbení mesiáská byla dána Abrahamovi a potomkům jeho (v duchovním smyslu slova),

jeho zaslíbení, že se stane dědicem světa, nýbrž skrze spravedlnost z víry. ¹⁴ Neboť jsou-li dědici (toliko) ti, kteří jsou ze zákona, marnou stala se víra a zrušeno jest zaslíbení. ¹⁵ Vždyť zákon působí hněv. Kde však není zákona, není ani přestoupení; ¹⁶ proto z víry (přichází dědictví), aby z milosti (bylo, a to za tím účelem); aby pevné bylo zaslíbení veškerému potomstvu, nejen tomu, které jest ze zákona, nýbrž i tomu, které jest z víry Abrahamovy, jenž jest otcem nás všech, ¹⁷ (jakož jest psáno: „Otcem mnoha národů jsem tě ustanovil“), a to před Bohem; jemuž uvěřil, jenž obživuje mrtvé a povolává to, co není, jakoby bylo.

¹⁸ On proti očekávání v naději uvěřil, že bude otcem mnoha národů podle toho, co mu bylo řečeno: „Tak bude potomstvo tvé.“ ¹⁹ A poněvadž neochaběl ve víře, nehleděl na své tělo umrtvené, ač byl již téměř stoletý, ani na umrtvený život Sářin. ²⁰ Pro zaslíbení Boží však nepochyboval z nedůvěry, nýbrž posilnil se věrou, vzdav (tak) chválu Bohu ²¹ (a) jsa pevně přesvědčen, že jest mocen též učiniti, co slíbil. ²² Proto také bylo mu to počtáno ke spravedlnosti.

²³ Nebylo však pouze pro něho napsáno, že mu to bylo počtáno ke spravedlnosti, ²⁴ nýbrž i pro nás, jimž se to také počte, budeme-li

v době, kdy zákon mojišský dán ještě nebyl, a to bez ohledu na zákon a skrze spravedlnost (vzhledem k té spravedlnosti), kterou obdržel z víry. Přihlíží pak hlavně k 1. Mojž. 13, 15 a 17, 8. v jejich smyslu předobrazném, ač má na mysli zaslíbení messiášská vůbec. — Smysl veršů 14—15a jest: Kdyby dědici zaslíbení a tím i dědici království messiášského a spásy byli pouze ti, kteří mají zákon mojišský a jej přírozenými silami svými zachovávatí hledí, víra neprosplávala by ke spáse, k ospravedlnění (ač právě z víry Abraham byl ospravedlněn) a zaslíbení daná Abrahamovi a jeho potomstvu by se zrušila, ježto Bůh slíbil, že všechna pokolení země — celý svět — budou v něm, v jednom z jeho potomků, požehnána. To však býti nemůže, poněvadž Bůh jest ve svých slibech nejvyšš věrný. Ano že dědictví zaslíbení messiášských a tedy ani ospravedlnění a spása nezáleží na zákoně mojišském, patrní i z toho, že zákon ten sám o sobě ani nemůže působiti ospravedlnění, ježto působí hněv Boží, ne sice přímo, nýbrž tím, že svými příkazy a zákazy dává příležitost, aby člověk přestupováním jich hřešil a tak pod hněv Boží (trestající spravedlnost Boží) upadal. (Srovn. 3, 20; 5, 13; 7, 8—10.)

15b—16. Smysl jest: Právě proto, poněvadž kde není zákona, není ani přestoupení jeho, a tedy ani překážky, pro kterou by nemohlo se dáti dědictví (dary messiášské, ospravedlnění), chtěl Bůh, aby dědictví nedávalo se ze zákona (mojišského) jako odměna za jeho zachovávaní, nýbrž z víry jako dar z milosti a lásky; a chtěl to k tomu konci, aby zaslíbení dědictví to bylo pevné, nezvratně platné pro všechny duchovní potomky Abrahamovy či pro všechny věřící, ať by to byli rodili židé nebo rodili pohané. Neboť kdyby byl dědictví to učinil závislým na zachovávaní zákona (mojišského), nejen byli by vyloučeni z něho všichni pohané, nýbrž ani pro židy nebylo by pevné, poněvadž, jak řečeno, zákon sám sebou nepůsobí ospravedlnění, nýbrž hněv Boží, dáváje svými příkazy a zákazy příležitost k jich přestupování.

17. Viz 1. Mojž. 17, 5.

18. Proti očekávání t. lidskému (či mimo nadání). V naději, t. j. důvěře v božské zaslíbení. — Tak (t. nescetné) bude potomstvo tvé, jako nescetné jsou hvězdy. (Viz 1. Mojž. 15, 5.)

20. Pro (εἰς) zaslíbení Boží (vzhledem zaslíbení Božímu) t. j. vzhledem k tomu, že Bůh to zaslíbil.

19. Nehleděl na své tělo umrtvené, t. j. na to, že jest již ve věku tak vysokém, ve kterém člověk ploditi nemůže.

23—24. Pro Abrahama bylo to napsáno, aby se pochválila jeho víra, pro nás pak proto, bychom z příkladu jeho se učili, že také my budeme ospravedlněni, budeme-li věřiti v Boha, jenž vzkřísil Ježíše, a tím i v Ježíše Krista.

věřiti v toho, jenž vzkřísil z mrtvých Ježíše Krista, Pána našeho, ²⁵ jenž byl vydán pro hříchy naše a vstal pro ospravedlnění naše.

KAPITOLA 5.*

Užitky ospravedlnění. a) Pokoj s Bohem a naděje v život věčný.
v. 1—21.

¹ Jšouce tedy ospravedlnění z víry, máme pokoj s Bohem skrze Pána našeho Ježíše Krista, ² skrze něhož jsme obdrželi věrou i přístup k té milosti, ve které stojíme, a honosíme se nadějí ve slávu Boží. ³ A nejen to, nýbrž také se honosíme souženými vědouce, že soužení působí vytrvalost, ⁴ vytrvalost osvědčení se, osvědčení nadějí; ⁵ naděje však nezahanbuje, neboť láska Boží vyлита jest v srdcích našich skrze Ducha svatého, kterýž nám byl dán. ⁶ Neboť proč zemřel Kristus za nás, když jsme byli ještě mdlí, v čas to příhodný, za bezbožné? ⁷ Vždyť sotva za spravedlivého kdo umírá; za dobrého totiž snad někdo se i odhodlá zemřít. ⁸ Bůh však ukazuje svou lásku k nám tím, že Kristus zemřel za nás, když jsme byli ještě hříšníky; ⁹ mnohem spíše tedy nyní, byvše ospravedlněni krví jeho, budeme uchováni skrze něho od hněvu. ¹⁰ Neboť jestli byvše v nelásce, byli jsme smířeni s Bohem smrtí Syna jeho, tím spíše byvše smířeni, budeme zachováni v životě jeho; ¹¹ a nejen to, nýbrž se i honosíme v Bohu skrze Pána našeho Ježíše Krista, skrze něhož nyní jsme došli smíření.

¹² Proto jako skrze jednoho člověka hřích přišel na tento svět a skrze hřích smrt, a (jako) tak na všechny lidi smrt přišla, poněvadž

* V poddílě druhém (5, 1—8, 39) udává a vykládá účinky ospravedlnění, a to a) pokoj s Bohem a nadějí ve slávu Boží či v život věčně blažený (k 5.), b) svobodu od hříchu (k 6.), c) svobodu od zákona mojžíšského (k 7.), d) synovství Boží (k 8.).

1. Máme pokoj. Dle Vulgáty a některých rukopisů řeckých i velice vážných (Vatikán, Sinaít.) bylo by „mějme pokoj“. Ale čtení toto nepřiléhá k souvislosti. — Slova „skrze něhož... stojíme“ jsou řečena jako v závorce; jimi sv. Pavel potvrzuje, že pokoje s Bohem (a s ním spojeného pokojného svědomí) a naděje v život věčný dostává se skrze Ježíše Krista či pro jeho zásluhy.

2. ve slávu Boží; podle Vulgáty: ve slávu synů Božích.

5. Naděje křestanská (v život věčný) nezahanbuje, t. j. nezklame, a to proto, poněvadž láska Boží vyлита jest v srdcích našich, t. j. proto, poněvadž naděje ta spočívá na lásce Boží k nám. Neboť koho Bůh tak miluje, že svého Syna za něj obětoval a Ducha sv. mu dal, tomu neodepře zaslíbeného dědictví.

6—11. Že ospravedlněním nabýváme skutečně pokoje s Bohem a naděje v život věčný, jak byl řekl ve v. 1—2, dokazuje nyní z božské lásky k nám, která se projevila smrtí Ježíše Krista. — Budeme ochráněni od hněvu (v. 9.), totiž od hněvu Božeho. — Budeme zachováni v životě jeho (v. 10.), t. j. nyní, když vstav z mrtvých žije (i jako člověk) životem oslaveným.

12—21. Aby tím jasněji vynikla vznešenost a všeobecnost vykoupění, srovnává Pána Ježíše s Adamem v tomto smyslu: Jako Adam jsa praotcem a zástupcem lidstva veškerého, přestoupením daného přikázání stal se původcem hříchu prvotního (dědičného) a jeho následků pro všechny, kteří řádem přirozeným (plozením) od něho pocházejí, tak Pán Ježíš jakožto druhý praotec a zástupce lidstva vykoupěného stal se vykupitelským dílem svým původcem milosti a ospravedlnění pro všechny, kteří z něho duchovně jsou znovuzrozeni (na křtu sv.). — Místo „poněvadž (v něm) všichni zhřešili“ (ve v. 12.), překládají někteří s Vulgátou „v němž všichni zhřešili“. Smysl vyjde sice v obojím případě na jedno; překlad první však (poněvadž zhřešili) zamlouvá se více již z příčin mluvnických.

12. Toto souvětí jest nedokončeno; schází k němu závětí, jež sv. Pavel opominul dát, chtěje dříve vyložití slova „poněvadž (v něm) všichni zhřešili“

(v něm) všichni zhřešili. — ¹³ Až do zákona totiž hřích byl na světě, ale hřích se nepřičítal, poněvadž nebylo zákona. ¹⁴ Přece však smrt panovala od Adama až do Mojžíše, a (to) nad těmi, kteří nezhrěšili

Úplně znělo by takto: Jako skrze jednoho člověka (Adama) hřích (dědičný) přišel na tento svět (na všechny lidi) a skrze hřích smrt tělesná, tak skrze jednoho člověka (Bohočlověka Ježíše Krista) přišla spravedlnost (ospravedlnění) na ten svět a skrze ni život věčně blažený. (Srovn. v. 18—19) — Přišla pak smrt na všechny, poněvadž (v něm, Adamovi) všichni zhřešili, potud totiž, pokud Adam při své zkoušce je zastupoval jako praotec a jako hlava všeho lidstva. Bůh totiž dal Adamovi mimo dary přirozené též dary mimopřirozené (dokonalost rozumu i vůle, soulad duševních i tělesných sil, nesmrtelnost těla, plnou vládu nad přírodou vnější i nadpřirozené (posvěcující milost, právo na věčnou blaženost), a chtěl, aby dary ty staly se majetkem nejen jeho, nýbrž i přirozenosti lidské vůbec, tak aby je měli všichni potomci jeho přirozeným řádem zplození. Chtěl je však ponechat pouze pod tou podmínkou, že člověk jakožto bytost svobodná bude dobrovolně vykonávat přední úkol svůj, Boží totiž oslavu, a tak si je zaslouží. Bylo mu proto rozhodnouti se pro Boha a jeho oslavu. Aby to učiniti mohl, Bůh podrobil jej zkoušce; zvláštním totiž přikázáním dal Adamovi na jistou dobu příležitost, aby skutkem učinil pro všechny časy vyznání, že člověk celou svou bytostí závisí na Bohu jakožto Tvůrci a zachovateli všehomíra, a že se podrobuje vůli jeho jakožto nejvyššímu pánu a zákonodárci svému. Poněvadž však Adam měl po vůli Boží býti praotcem a hlavou veškerého lidstva, by tak všichni lidé jakožto potomci jednoho praotce tvořili spolu jednu velikou rodinu a měli lásku k sobě vespolek, ustanovil Bůh, aby zkouška ta jakožto zkouška zástupce veškerého lidstva byla rozhodnou nejen pro Adama, nýbrž i pro lidskou přirozenost vůbec, a tedy též pro všechny lidi. Poněvadž tedy Adam podroben byl zkoušce nejen jako osoba soukromá, nýbrž i jako hlava a zástupce lidské přirozenosti vůbec a tedy i jako praotec a hlava i zástupce všeho lidstva, proto neobstáv v ní, ztratil všechny ony dary mimopřirozené a nadpřirozené nejen pro sebe, nýbrž i pro lidskou přirozenost, a tedy také pro všechny ty, na které lidská přirozenost přechází od něho řádem přirozeným či plozením, as podobně, jako když některý slechtic ztratil zločinem slechtictví nejen pro sebe, nýbrž i pro všechny své potomky po té ztrátě zplození. A proto všichni lidé jakožto přirození potomci Adamovi přicházejí na svět nejen bez darů mimopřirozených, zejména také bez nesmrtelnosti těla, nýbrž i bez darů nadpřirozených, zejména bez posvěcující milosti Boží, povstav v nouhlu a zástupce přirozenosti lidské proti vůli Boží, nese na sobě ráz viny a jest proto ohledem na vůli praotce Adama, z níž vzal původ svůj, spojen se stavem hříšným, s hříchem tedy pravým, který jmenujeme dědičným neb prvotným. Všichni lidé přicházejí proto na svět ve stavu hříchu dědičného, ve stavu, ve kterém všichni jsou podrobeni smrti a postrádajíce posvěcující milosti Boží, nemají nadpřirozené naklonnosti k Bohu, a jsouce obtíženi vinou, ne sice osobní, nýbrž přirozenostní či tou, která byla Adamem uvalena na lidskou přirozenost, jsou proto ve stavu tom (bez milosti Vykupitelovy) nejen nehodní, nýbrž i neschopni věčně blaženosti, posledního to cíle svého. Jediná Panna Maria byla ochráněna od hříchu toho hned při svém početí vzhledem k budoucím zásluhám (vykupitelskému dílu) Ježíše Krista.

13—14. Vyládaje předchozí slova dokazuje, že skutečně proto jsou všichni podrobni smrti, poněvadž zhřešili v Adamovi; dokazuje to nepřímo z toho, že nelze mysliti jiné příčiny, proč by všichni umírali, a to ve smyslu tomto: Adam byl potrestán smrtí, poněvadž přestoupil přikázání, na jehož přestoupení byl stanoven trest smrti (slovy: V kterýkoli den bývá z něho jedl, zemřeš). Od Adama však až do zákona mojžíšského nebylo zákona Božího, který ty stanovil trest smrti na některá přestoupení, a proto, ač také tehdy (do zákona mojžíšského) byl hřích na světě, (ač také tehdy lidé hřešili) hřích ten nepřičítal se jim jako provinění smrti hodné, takže ani pro ty lidi, kteří zahynuli při potopě a zkáze Sodomy, nebyla trestem za osobní hříchy jejich smrt, nýbrž způsob smrti. Přece však smrt panovala také tehdy nade všemi lidmi, takže umírali všichni, lidé to, kteří nehřešili jako Adam přestoupením zákona, na jehož přestoupení by stanoven byl trest smrti. Patrně tedy neumírali pro osobní hříchy své. I nezbývá proto leč uznati, že zemřeli pro hřích přirozenosti, t. j. pro hřích Adamův, který obtíživ vinou lidskou přirozenost, dědictvím na ně přešel a kterým v Adamovi jakožto praotci a zástupci svému zhřešili všichni. — Adama nazývá před-

přestoupením podobným (přestoupení) Adamovu, jenž jest předobrazem příštího. ¹⁵ Avšak ne tak jest to s milodarem, jako s proviněním; neboť jestli proviněním toho jednoho zemřelo jich mnoho, tím spíše milost Boží a dar v milosti jednoho člověka, Ježíše Krista, přišly hojně na mnohé. ¹⁶ A ne tak jest to s darem, jako (se stalo) skrze jednoho prohřešivšího se; soud totiž (byl) z jednoho provinění k odsouzení, milodar však jest z mnoha provinění k ospravedlnění. ¹⁷ Neboť jestli proviněním jednoho smrt kralovala skrze toho jednoho, mnohem spíše ti, kteří dostávají hojnost milosti a daru ospravedlnění, budou kralovati v životě věčném skrze jednoho, Ježíše Krista. ¹⁸ Nuže, jako s proviněním jednoho (přišlo to) na všechny lidi k odsouzení, tak i pravým činem jednoho (přichází to) na všechny lidi k ospravedlnění životodárnému. ¹⁹ Neboť jako neposlušností jednoho člověka stalo se jich hříšnými mnoho, tak i poslušností jednoho stane se jich spravedlivými mnoho. ²⁰ Zákon pak přistoupil vedle toho, aby se rozhojnilo provinění; kde však se rozhojnil hřích, (tam) rozhojnila se nad míru milost, ²¹ aby jako hřích kraloval ve smrti, tak i milost kralovala skrze spravedlnost k životu věčnému skrze Ježíše Krista, Pána našeho.

obrazem příštího Adama, t. j. Ježíše Krista, pro podobnost účinků jejich ve směru protivném. Jako totiž Adam pádem svým porušil celou naši přirozenost a zavinil ztrátu posvěcující milosti a smrt všem, kteří pocházejí od něho, tak Pán Ježíš vykupitelským dílem svým vykoupil celou naši přirozenost a zasloužil i uděluje milost posvěcující a život nadpřirozený všem, kteří na křtu sv. bývají z něho znovuzrozeni.

15—17. Čtěte ve světle co nejjasnějším ukázati vznešenost a všeobecnost vykoupení a tím i velikost dobrodiní z něho nám přicházejícího, upozorňuje, že ona podobnost mezi Adamem a Kristem jakožto předobrazem a osobou předobrazenou, o které právě mluvil, není dokonalá, ježto Pán Ježíš, jsa Bohem i člověkem, mnohem více prospěl a prospěti mohl vykupitelským dílem svým, než uškodil a uškoditi mohl svým pádem Adam, jsa pouhým člověkem. Uvalil Adam na lidstvo hřích jeden, dědičný, Kristus však zasloužil odpuštění a ospravedlnění nejen od hříchu dědičného, nýbrž i ode všech osobních hříchů, kterých by se kdy lidé dopustili; Adam zavinil vládu smrti, Kristus však nejen překonal smrt, nýbrž i zasloužil a udělil panování v životě věčně blaženém všem, kteří milost od něho přijatou uchovají až do konce života časného. — Darem ve v. 15. jakož i pravým činem (spravedlností) ve v. 18. a poslušností ve v. 19. rozumí vykupitelské dílo Kristovo, neposlušností pak ve v. 19. Adamův pád. Práví, že jich zemřelo či smrti podrobeno bylo mnoho, ve smyslu: všichni, a těch bylo mnoho. — „skrze jednoho prohřešivšího se“ (jenž se prohřešil), tak dle nejstarších rukopisů řeckých a některých latinských i syrských; dle Vulgáty však a dle rukopisu D E F G a j. bylo by skrze (ten) jeden hřích. Smysl však jest při obojím čtení stejný.

18—19. Vrací se ku porovnání, které započal ve v. 12. a provádí je.

20—21. Poněvadž ve 13. v. pravil, že hřích trval až do zákona (mojišského), poučuje nyní o tom, co se stalo v době zákona. Hřích v té době nepřestal, nýbrž rozhojnil se; neboť zákon mojišský přistoupil či dán byl, nikoliv aby hřích shladil, nýbrž aby dávaje svými příkazy a zákazy podnět ku přestupování, hřích rozhojnil a tím nejen přiváděl k vědomí, jak slabá a porušená jest lidská přirozenost, a jak velice jest potřebí Vykupitele, nýbrž i aby budil tužbu po Vykupiteli a tak připravoval na něho.

KAPITOLA 6.

b) Druhý užitek ospravedlnění jest osvobození od poroby hříchu.

¹ Co tedy řekneme? Máme snad zůstávat ve hříchu, aby se milost rozhojnila? ² Nikoliv. My, kteří jsme zemřeli hříchu, kterak ještě budeme v něm žít? ³ Aneb nevíte-li, že my všichni, kteří jsme byli pokřtěni v Krista Ježíše, v jeho smrt jsme byli pokřtěni? ⁴ Byli jsme tedy pohřbeni s ním skrze křest ve smrt, abychom tak, jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých slávou Otcovou, i my vedli život nový. ⁵ Neboť jestliže jsme byli vštípeni v něj co do podobnosti smrti jeho, zajisté i co do vzkříšení (budeme v něj vštípeni), ⁶ to věduce, že starý člověk náš byl spolu (s ním) ukřižován, aby se zničilo tělo hříchu,

6, 1—14. Sv. Pavel učí, že na křtu sv. člověk vchází v tak úzké spojení s Kristem umírajícím a z mrtvých vstávajícím, že také umírá s ním vzhledem k hříchu a vstává k životu novému, spravedlivému.

1—2. Aby učinil si přechod k této stati, nejprve odmítá námitku, kterou by někdo mohl činiti ze slov předchozích (5, 20—21), jako by snad dovoleno bylo hřešiti neb ve hříchu trvati; poté prohlašuje, že hřích jest nesrovnatelný se stavem milosti, jehož člověk nabývá na křtu sv., a to takto usuzuje: Kdo zemřel hříchu či vzhledem k hříchu (pro hřích), nemůže, t. j. nemá v hříchu žiti. My křesťané však zemřeli jsme hříchu, odřeknuvše se ho na křtu sv.; proto nemůžeme, t. j. nemáme v něm žiti.

3—5. Přihlížeje ke způsobu, kterým se tehdy udílel křest, potvrzuje, že jsme na křtu sv. zemřeli hříchu či vzhledem k hříchu (pro hřích). V prvních dobách křesťanských totiž udílel se křest trojím ponořováním do vody a vynořováním z ní. Kony těmi naznačovaly se dva hlavní účinky křtu, totiž odpuštění hříchů (prvotního i jiných) a trestů čili usmrcení neb ukřižování starého člověka našeho (ponořením), a znovuzrození k životu milosti čili vzkříšení člověka nového (vynořením). Poněvadž však tyto účinky křtu sv. spočívají na obětní smrti a vzkříšení Ježíše Krista, pokládaly se ony kony (ponoření a vynoření) též za symboly či obrazy Kristovy smrti a jeho vzkříšení. A vzhledem k tomu sv. Pavel praví, že všichni, kteří byli pokřtěni v Krista (křtem zasvěcení k službě Kristově), byli pokřtěni ve smrt Kristovu (v. 3), pohřbeni s ním skrze křest ve smrt Kristovu (v. 4), vštípeni v něj co do podobnosti jeho (v. 5), t. j. v tak úzké spojení vešli s Kristem pro hříchy lidstva umírajícím i pohřbeným a tedy i z mrtvých vstalým, že jakoby s ním byli srostli v jedno, spolu s ním zemřeli duchovně, vzhledem k hříchu, a to k tomu konci, aby s ním také vstali k životu novému. Byl vzkříšen slávou Otcovou, t. j. slavným činem Boha Otce, činem, v němž se jeví božská moc a svatost i spravedlnost. — Byli jsme tedy pohřbeni . . . ; tak podle textu řeckého v souhlase skoro se všemi rukopisy řeckými a starými překlady; dle tohoto čtení zajisté správného činí se tu závěr z výpovědi předešlé způsobem tímto: Poněvadž, jak vám známo, skrze křest zemřeli jsme s Kristem duchovně (podle starého člověka), proto také skrze křest pohřbeni jsme (duchovně) s Kristem, ježto Kristus zemřev byl pohřben. (Tento pohřeb pak představuje se při křtu ponořením.) Podle Vulgáty však a překladu syrského (Pešitta) i některých sv. Otců bylo by „neboť byli jsme pohřbeni“. Dle tohoto čtení sotva správného potvrzuje se výpověď předešlá takto: Ze však jsme byli pokřtěni ve smrt Kristovu, patrně z toho, že jsme byli skrze křest pohřbeni s ním. Celkový smysl však, jak patrně, zůstává při obojím čtení stejný.

6 Vyládá, v kterém smyslu věřící na křtu sv. zemřeli s Kristem, v tom totiž, že zemřeli s ním nikoli tělesně, nýbrž duchovně, potud, pokud starý člověk jejich byl ukřižován, t. j. pokud pro zásluhy Kristovy nejen zbaveni byli hříchu prvotního i hříchů osobních a trestů, nýbrž i zlomena byla moc hříchu či zlé žádostivosti v nich; spolu poučuje, že se to stalo za tím účelem, aby se zničilo tělo hříchu (*τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας*) čili aby tělo jejich (a každého člověka pokřtěného) bylo vybaveno z mocí (poroby) žádostivosti nezřízené, a to k tomu konci, by nesloužilo již hříchu, čili aby nesvolovaly ke hnutím a chtičům zlé žádostivosti.

(a to k tomu konci), bychom nesloužili již hříchu. ⁷ Neboť kdo zemřel, jest sprostěn od hříchu. ⁸ Jestliže však jsme zemřeli s Kristem, věříme, že také živi budeme s ním, ⁹ věduce, že Kristus vstav z mrtvých již neumírá, smrt nad ním již nepanuje. ¹⁰ Neboť že zemřel, zemřel pro hřích jednou, že však žije, žije pro Boha. ¹¹ Tak i vy mějte za to, že jste mrtvi pro hřích, živi však pro Boha v Kristu Ježíši, Pánu našem. ¹² Nekraluj tedy již hřích ve smrtelném těle vašem, tak abyste poslouchali žádosti jeho, ¹² ani nedávejte údů svých hříchu za nástroj nepravosti, nýbrž oddejte se Bohu jako takoví, kteří (vstavše) z mrtvých jsou živi a své údy (oddejte) Bohu za nástroj spravedlnosti. ¹⁴ Vždyť hřích nebude panovati nad vámi, neboť nejste pod zákonem, nýbrž pod milostí.

¹⁵ Co tedy? Máme snad hřešiti, poněvadž nejsme pod zákonem, nýbrž pod milostí? Nikoliv. ¹⁶ Nevíte-li, že jste služebníky toho, komu se oddáváte za služebníky ku poslušnosti (toho), koho posloucháte, buďte (služebníky) hříchu k smrti, aneb (služebníky) poslušnosti ke spravedlnosti? ¹⁷ Ale díky Bohu, že byvše služebníky hříchu, uposlechli jste ze srdce toho vzoru učení, ve který jste byli uvedeni, ¹⁸ byvše pak osvobozeni od hříchu, učinění jste služebníky spravedlnosti. ¹⁹ Lidskou

7. Že řečeným ukřižováním člověka starého byl člověk vybaven, osvobozen od poroby či služby hříchu, potvrzuje přípovědi všeobecnou: Kdo zemřel atd., jakoby řekl: Jako ten, kdo umřel tělesnou, osvobozen jest od závazků a obtíží, které snad se proviniv měl před soudem lidským, tak i ten, kdo na křtu sv. zemřel duchovně, osvobozen jest od obtíží a moci hříchu čili zlé žádostivosti, takže silen jsa pomocí božskou, hnutí její překonati může i má.

8—14. Z toho, že jsme na křtu sv. vstali k novému životu s Kristem, jenž zemřev jednou pro hříchy lidstva a vstav z mrtvých, již neumírá, nýbrž stále žije s Bohem a pro Boha, usuzuje, že i my máme žiti stále s Bohem a pro Boha, t. j. ve stavu milosti a ke cti a chvále Boží.

8. živi budeme s ním, t. životem milosti posvěcující zde na zemi (pokud se o ni sami nepřipravíme těžkým hříchem) a ovšem i životem věčně blaženým na nebi (ačli v milosti té také zemřeme).

10. Apoštol potvrzuje, co řekl, že totiž Kristus již nezemře. Čini to poukazem na to, že Kristus zemřel jednou za všeliký hřích lidský, jak za hřích Adamův, tak za všechny jiné, které od hříchu Adamova spáchány byly a spáchány budou, takže není a nebude žádného již hříchu, pro který by měl zase zemřít. Vstav však z mrtvých žije Bohu a pro Boha, jenž není příčinou smrti, nýbrž života. Nezemře tedy již, nýbrž bude žiti stále. Bohu a pro Boha (ke cti a chvále Boží) žil sice také před svým utrpením, ale sv. Pavel mluvě o našem vštípení v Krista z mrtvých vstalého a již neumírajícího, předkládá k následování pouze ten život Páně, který vede nyní na nebesích.

14. Smysl jest: hřích, t. j. žádostivost zlá nebude mít nad vámi moci takové, abyste jí nemohli odolati, neboť nejste již pod zákonem možíšským, který sice obsahoval četné příkazy a zákazy, ale svým zřízením nepodával pomoc potřebné k jeho zachování, nýbrž jste pod milostí, t. j. pod evangeliem čili zákonem Kristovým, který nejen ukládá povinnosti, nýbrž poskytuje i pomoc nadpřirozenou k tomu, abyste je plniti mohli.

15—23. Učí, že křesťané byvše osvobozeni od poroby hříchu, nejen mohou, nýbrž i mají věsti život spravedlivý, ve stavu milosti. — Nejprve totiž odmítá námitku, kterou protivníci by mu mohli činiti z předchozích slov jeho (v. 14.), jakoby podle jeho učení křesťané směli hřešiti beztrestně (v. 15.); po té poučuje, že věřící byvše osvobozeni od poroby hříchu (zlé žádostivosti), nestali se zcela volnými, nýbrž stali se služebníky spravedlnosti (v. 16—18.), a proto mají alespoň podobným způsobem (s podobnou ochotou) sloužiti spravedlnosti, ctnosti, jakým dříve sloužili hříchu (v. 19.), a ukazuje, že činí tak jest nejen spravedливо (v. 20.), nýbrž i nutno proto, že služba hříchu přináší smrt (věčnou), služba spravedlnosti však život věčný.

18. Lidskou věc, t. j. přiměřenou lidským silám.

věc to pravím pro slabost těla vašeho; neboť jako jste dávali údy své ve službu nečistotě a nepravosti k nepravosti, tak nyní dejte údy své ve službu spravedlnosti ku posvěcení; ²⁰ neboť když jste byli služebníky hříchu, byli jste svobodni proti spravedlnosti. ²¹ Nuže, který užitek měli jste tehdy? Věci, za které se nyní stydíte; neboť konec těch věcí jest smrt. ²² Nyní však byvše osvobozeni od hříchu, ale učinění služebníky Božími, máte užitek svůj ku posvěcení, konec pak život věčný; ²³ neboť odplata hříchu jest smrt, milodar Boží však (jest) život věčný v Kristu Ježíši, Pánu našem.

KAPITOLA 7.

c) Třetím užtkem ospravedlnění jest osvobození od zákona.*)

¹ Aneb nevíte-li bratři, — mluvím k těm, kteří zákon znají, — že zákon panuje nad člověkem, pokud žije? ² Neboť žena provdaná připoutána jest zákonem k muži živému; zemře-li muž (jejt), jest rozvázána od zákona o muži. ⁴ Proto za života mužova bude slouti cizoložnicí, oddá-li se muži jinému; zemře-li však muž její, jest svobodna od zákona (o muži), takže nebude cizoložnicí, oddá-li se muži jinému. ⁴ Tak i vy, bratři moji, byli jste usmrceni zákonu skrze tělo Kristovo, abyste se oddali jinému, tomu, jenž vstal z mrtvých, abychom

20. Byli jste svobodni proti spravedlnosti, t. j. nebyli jste podrobeni spravedlnosti, nijak jste nesloužili jí, nýbrž hříchu (zlé žádostivosti), proto nyní jsouce podrobeni (služebnicky) spravedlnosti a svobodni proti hříchu, neslužte nijak hříchu, nýbrž spravedlnosti.

21. Rozdělovati a překládati způsobem tímto přiléhá lépe k souvislosti. Smysl však co do věci se nemění, rozděluje-li se a překládá-li se podle Vulgáty takto: Který užitek měli jste tehdy z těch věcí, za které se nyní stydíte?

23. Odplata hříchu, t. j. odplata, kterou dává hřích (hřích čili zlá žádostivost představuje se tu jako král, který splácí služebníkům svým žold. Milodar Boží, t. j. odměna, kterou dává Bůh (spravedlnost naprostá).

*) Osvobozením od zákona (totiž mojžišského) míní osvobození od toho stavu, ve kterém byli pod zákonem mojžišským, od stavu totiž, ve kterém zákon četnými příkazy a zákazy svými pouze panoval nad svými podřízenými, avšak sám o sobě nedával jim síly ani pomoci, aby předpisy ty konali a hříchu ochrániti se mohli.

1–4. Že křesťané byli na křtu sv. od zákona v řečeném smyslu osvobozeni, na to upozornil již v. 6, 14., nyní dokazuje to z toho, že věřící na křtu sv. zemřeli s Kristem duchovně. Dokazuje to tímto usudkem: Zákon (mojžišský) panuje pouze nad živými v. 1.). Křesťané však na křtu sv. zemřeli podle starého člověka svého (4a). Nad nimi tedy zákon (mojžišský) již nepanuje (4b). Že však zákon mojžišský panuje pouze nad živými, dokazuje ve v. 2–3 ze zákona manželského, který byl již v ráji stanoven a od Krista znovu potvrzen i prohlášen, a dle něhož byla žena připoutána k muži pouze na čas jeho života, takže po jeho smrti jsouc uvolněna mohla se provdati za jiného. Při tom pojímá věc tak, že zemře-li muž, spolu s ním i žena jeho umírá duchovně, vzhledem k řečenému zákonu, t. j. potud, pokud jest ženou (manželkou).

1. Slovem „bratři“ oslovuje všechny křesťany římské, jak židokřesťany, tak pohanokřesťany, přes to, že zákonem rozumí tu zákon mojžišský. Znalíť v Římě v té době také pohanokřesťané zákon mojžišský dílem z bohoslužebných shromáždění, kde se předčítal, dílem z kázání a listů apoštolských.

4. Smysl jest: Jako ona žena zemřevši s mužem svým duchovně, (pokud jest manželkou), osvobozena jest od zákona manželského, takže jsouc opět svobodna může se provdati za jiného, tak i vy zemřevše na křtu sv. s Kristem duchovně (6, 3–6), osvobozeni jste od toho stavu zákona mojžišského, ve kterém jste dosud byli, takže se můžete zcela oddati jinému, Kristu Ježíši z mrtvých vstalému, a to k tomu konci, abyste přinášeli užitek dobrých skutků.

přinášeli užitek Bohu. ⁵ Neboť když jsme byli v těle, působily v údech našich žádosti k hříchům (vzbuzené) skrze zákon, aby přinášely užitek smrti; ⁶ nyní však jsme osvobozeni od zákona odumřevše tomu (stavu), ve kterém jsme byli drženi, takže sloužíme v novotě ducha, a ne ve starobylosti litery.

⁷ Co tedy řekneme? Jest zákon hříšný? Nikoliv. Ale hříchu jsem nepoznal, leč skrze zákon; neboť o žádostivosti bych nevěděl, kdyby zákon nepravil: „Nepožádáš.“ ⁸ Hřích však vzav podnět skrze přikázání, způsobil ve mně veškerou žádost; neboť bez zákona hřích jest mrtev. ⁹ Já pak jsem žil někdy bez zákona; když však přišlo přikázání, hřích ožil, ¹⁰ ale já jsem zemřel, a tak se shledalo, že při-

5–6. Že křesťané byvše usmrceni zákonu, mohou přinášeti užitek Bohu, potvrzuje nyní poukazem na to, že byvše osvobozeni od stavu zákona mojišského, zbaveni byli překážky, která jim bránila, aby užítku dobrých skutků nepřinášeli.

5. když jsme byli v těle, t. j. ve stavu člověka starého, prvotním hříchem stíženého. — Žádosti k hříchům byly zákonem buzeny potud, pokud jak Pavel sám níže dává na jevo, zákon mojišský četnými příkazy a zákazy svými stával se příležitostí neb podnětem k hříchu, ježto člověk snadno nakloní se k věcem zakázaným. — Aby přinášely užitek smrti, t. j. abychom konali skutky, za něž odplatou jest smrt věčná.

6. Odumřevše tomu, totiž stavu neb zákonu. Místo odumřevše (tomu stavu), jak mají nejstarší rukopisy řecké (apothanontes) i latinské (mortui), bylo by dle Vulgaty a mladších rukopisů řeckých „smrti“ (osvobození od zákona smrti). Čtení to povstalo však as později a není správné. — V novotě ducha, t. j. v novém stavu, totiž ve stavu milosti Ducha sv., která nám byla dána na křtu sv. Ve starobylosti litery, t. j. v onom stavu starém, ve kterém jsme byli pod zákonem mojišským.

7–12. Aby ze slov „žádosti k hříchům vzbuzené skrze zákon“ odpůrci (rodilí židé) nemohli vytkati, že podle učení Pavlova zákon mojišský jest sám o sobě zlý, sv. Pavel vykládá nyní poměr mezi hříchem čili žádostivostí zlou a mezi zákonem mojišským. Ukazuje totiž, že ačkoliv zákon ten jest sám o sobě dobrý a do hříchu neuvádí přímo, přece člověku prvotním hříchem porušenému stal se příležitostí neb podnětem k hříchu, a to tím, že svými příkazy a zákazy nejen vede ku poznání toho, co jest hříchem, nýbrž i budí zlou žádostivost Inoucí k věcem zakázaným, avšak sám o sobě nedává potřebné pomoci k tomu, aby žádostivost zlá mohla se překonati a všechny předpisy mohly se plniti. Aby vylíčil věc tím jasněji a živěji, mluví v 1. osobě množného čísla, ale ne pouze o sobě, nýbrž jménem svým též o ostatních židech, a to vzhledem k tomu stavu, ve kterém byli neb jsou pod zákonem mojišským, tedy před přijetím křesťanství. Co však praví o poměru hříšné žádostivosti k zákonu mojišskému vzhledem k židům, platí jistou měrou též o jejím poměru k zákonu přirozenému vzhledem k pohanům.

8. Smysl jest: Hřích, t. j. žádostivost zlá vzavši příležitost z přikázání, které zakazuje věci nepravé (nepožádáš), způsobilá, že ve mně (i v jiných) skutečně povstaly žádosti věcí zakázaných. — Bez zákona hřích jest mrtev, t. j. pokud není zákona pro člověka, buď že vůbec nebyl dán aneb že ho člověk bez své viny nepoznal (nedospívá ještě k užívání rozumu), hřích, t. j. žádostivost zlá jakoby mrtvá byla, nejeví v něm působivost; neboť i když buď v něm žádosti po věcech nepravých, nepředstavuje mu věci těch jako zakázané, a proto žádosti po nich vzbuzené nejen nebývají mocné a prudké, nýbrž ani nejsou hříšné.

9–10. Aby tím jasněji vylíčil, kterak zákon (mojišský) přes to, že jest dobrý, stal se podnětem žádostivosti zlé, srovnává stav, ve kterém byl žid před poznáním zákona (stav osobní nevinnosti), se stavem, ve kterém jest, když přišel k užívání rozumu, zákon poznal, a to ve smyslu tomtu: Pokud jsem (já i jiní) nedospěl k užívání rozumu, byl jsem bez zákona, t. j. zákon pro mne neplatil, a proto i když jsem učinil něco, co bylo proti zákonu, žil jsem duchovně, t. j. neměl jsem hříchu osobního. Když však přišel k užívání rozumu zákon jsem poznal, přikázání přišlo (platilo i pro mne), žádostivost zlá ožila, se probudila, a já z emřel duchovně či měl jsem hřích; když svoliv k zlé žádostivosti, učinil jsem něco proti zákonu.

kázání, které (bylo dáno) k životu, jest mi k smrti. ¹¹ Hřích totiž vzav podnět skrze přikázání, podvedl mě a usmrtil skrze ně. ¹² A tak zajiště zákon jest svatý, i přikázání jest svaté a spravedlivé a dobré.

¹³ Tedy-li to, co dobré jest, mně stalo se smrtí? Nikoliv. Avšak hřích, aby se ukázal hříchem, působil mi skrze to dobré smrt, aby nad míru hříšným stal se hřích skrze přikázání. ¹⁴ Víme zajiště, že zákon jest duchovní, ale já jsem tělesný, zaprodaný hříchu; ¹⁵ neboť tomu, co dělám, nerozumím; vždyť nekonám to, co chci, nýbrž to činím, čeho nenávidím. ¹⁶ Činím-li však to, čeho nechci, souhlasím se zákonem, že jest dobrý. ¹⁷ I nedělám to já, nýbrž ten hřích, který přebývá ve mně. ¹⁸ Vím totiž, že ve mně, totiž v mém těle, nepřebývá dobré, neboť chtění jest při mně, konání dobra však nikoliv; ¹⁹ vždyť nečiním to dobré, které chci, nýbrž konám to zlé, kterého nechci. ²⁰ Činím-li však právě to, čeho nechci, nedělám to já, nýbrž ten hřích, který přebývá ve mně. ²¹ Shledávám tedy v sobě pravidlo, že když chci činiti dobré, jest při mně zlé. ²² Libuji si totiž v zákoně Božím podle člověka vnitřního, ²³ ale vidím jiný zákon v údech svých, který

11. Udává příčinu a tím i způsob, proč a kterak, ač jest dobrý, byl k smrti. Poněvadž totiž věci zakázané zdají se člověku býti příjemnějšími, hřích t. j. žádostivost zlá vzala z přikázání nepožadovati jich podnět, aby své síly projevila, se probudila; byvši však probuzena, pozvedla ho planou nadějí ve štěstí a blaho, ježto věci zakázané představovala jako příjemnější a prospěšnější a odvrátivši ho tak od cesty zákona vedoucí ku pravému životu a k pravé blaženosti, přivedla, svolil-li, ke hříchu, k duchovní smrti.

13—25. Liče spor mezi předpisy zákona (mojižského), a mezi hříchem čili žádostivostí zlou, ukazuje ještě jasněji, nejen že zákon (mojižský) jest dobrý, nýbrž jak silná jest žádostivost zlá a jaké dobrodiní to jest býti osvobozen od (stavu) zákona (mojižského). Také v tomto odstavci mluví sice v 1. osobě, ale míní nejen sebe, pokud byl v židovství, nýbrž i ostatní židy, pokud byli pod zákonem mojižským (před přijetím křesťanství).

13. Smysl jest: Není to zákon (mojižský), který přivádí k smrti věčné, nýbrž zlá žádostivost, která zneužívajíc zákona, pobádá člověka k tomu, aby žádal a jednal proti zákonu a tak hřeše připravil si věčnou smrt; Bůh pak připouští jí to, aby se ukázala takovou, jakou vsutku jest, totiž zlou, čelící proti vůli Boží.

14. Zákon (mojižský) nazývá duchovním, poněvadž byl dán od Ducha Božeho — od Boha jako pravidlo mravního života, neb zkrátka proto, že jest svatý a dobrý. Sebe pak a vůbec židy, jak byli neb jsou pod zákonem mojižským, nazývá tělesnými a zaprodanými hříchu (zlé žádostivosti), poněvadž jsouce ještě bez milosti posvěcující, byli poddáni tělu a ovládnání zlou žádostivostí, souhlasíce snadno s tím, čeho žádalo tělo (smyslnost) a žádostivost zlá. Smysl tohoto verše jest: Ze zlá žádostivost vítězí nad zákonem a zneužívajíc ho, svádí člověka nepokřtěného (pod zákonem mojižským žijícího) k hříchu, to pochází odtud, že člověk ve stavu zákona mojižského jest tělesný (smyslný), prost milosti posvěcující a zlou žádostivostí ovládnán. (Podobně platí též o křesťanu, který se o posvěcující milost připravil.)

15. Dle Vulgaty bylo by: nekonám to dobré, které chci, nýbrž to zlé, kterého nenávidím. Ale slova dobré a zlé scházejíce ve všech rukopisech řeckých a v některých latinských, nejsou původní, nýbrž dostala se sem z v. 19.

17. ten hřích, t. j. ta žádostivost zlá.

18. v mém těle, t. j. v nižší čili smyslné stránce mé, v mé smyslnosti nepřebývá dobré, t. j. není přirozeně náklonností k dobrému. Ze ve stránce vyšší, rozumové, jakési dobro, náklonnost k dobrému jest, a že tedy člověk může i přirozenými silami svými jednotlivě přirozené pravdy náboženské poznati a alespoň některé skutky přirozeně dobré konati, naznačuje sv. Pavel sám ve v. 15. a výslovně to praví ve v. 22.

21—23. V krátkosti opakuje, co řekl od v. 14., a to k tomu konci, aby tím jasněji ukázal veškerou bídu člověka neobrozeného (pod zákonem mojižským žijícího), jenž (pouhými přirozenými silami svými, nemohl se vybavit ze stavu, v jakém byl pod ním.

bojuje proti zákonu myslí mé a jímá mě pod zákon hříchu, jenž jest v údech mých. ²⁴ Já nešťastný člověk! Kdo mě vysvobodí z těla smrti této? ²⁵ Díky Bohu skrze Ježíše Krista, Pána našeho! Nuže tedy, já sám myslím sloužím zákonu Božímu, tělem však zákonu hříchu.

KAPITOLA 8.

d) Čtvrtý užitek ospravedlnění jest blaženost člověka v Kristu znovu zrozeného. *)

¹ Žádného tedy zavržení není již pro ty, kteří jsou v Kristu Ježíši, kteří nežijí podle těla. ² Neboť zákon ducha oživujícího osvobodil mě v Kristu Ježíši od zákona hříchu a smrti. ³ Co totiž nemožno bylo zákonu, poněvadž byl slabý skrze tělo, (to způsobil) Bůh: poslav Syna svého v podobě těla hříchu a pro hřích, odsoudil ten hřích na těle, ⁴ aby spravedlnost zákona naplnila se v nás jakožto těch, kteří nežijeme

22—23. podle člověka vnitřního, t. j. po stránce mojí vyšší, duševní, rozumové. Líbuji si, doslovně spolu silibuji (se raduji se zákonem Božím). Představuje totiž zákon Boží jako osobu, která se raduje, je-li poznávána a uznávána, a s níž spolu raduje se člověk, zákon jako dobrý uznáváje a schvaluje. Ačkoli však líbuje si v zákoně Božím, mojišském po vyšší, rozumové stránce své, přece když přichází k činu, nečinívá toho, co velí zákon, a to proto, poněvadž, jak ze zkušenosti poznal, v údech jeho, v jeho nižší smyslné stránce, jest zákon jiný, odlišný, totiž žádostivost zlá, která bojuje proti zákonu myslí jeho, proti zákonu Božímu s takovou silou, ¹ že si člověka toho (neobrozeného) podrobuje, strhuje k tomu, aby nečinil, čeho žádá zákon Boží, nýbrž čeho žádá ona, a tak aby zhřešil. — Jak učí souvislost, (že totiž ten mluví stále jménem žida neobrozeného, pod zákonem žijícího), zákonem myslí (v. 23.), podobně jako zákonem Božím (v. 22) rozumí zákon mojišský; zákonem Božím nazývá jej vzhledem k jeho původu, zákonem myslí vzhledem k tomu, že člověk podle vnitřní, duchovní stránky své s ním souhlasí, jej jako dobrý schvaluje. — Zákonem, který vidí v údech svých, a zákonem hříchu, jenž jest v údech jeho rozumí podobně jako hříchem v. 6, 14. zlou žádostivost. Souladněji ovšem byl by se vyjádřil ve v. 23., kdyby byl napsal: „a jímá mne pod sebe“ místo „jímá mě pod zákon hříchu, jenž jest v údech mých,“ ale sv. Pavel volil formu tuto, poněvadž se chtěl tak vyjádřiti jasněji, srozumitelněji.

24. z těla smrti této, t. j. z toho stavu, ve kterém smyslnost a žádostivost zlá mě ovládá.

25. Podle Vulgaty a některých rukopisů řeckých i latinských bylo by: Milost Boží (*χάρις τοῦ θεοῦ* — charis tú theú) skrze Ježíše Krista . . . Podle tohoto čtení sv. Pavel odpovídá přímo k předešlé otázce, kdo ho vysvobodí z těla smrti. Dle jiných rukopisů řeckých však a to starších jest „Díky Bohu“ (*χάρις τοῦ θεοῦ* — charis tó theó). Dle toho Pavel odpovídá k oné otázce pouze nepřímou, totiž vzdáváním díky Bohu za tu milost, kterou jej i jiné z onoho stavu vysvobodil. Toto čtení jest přiměřenější pohnuté myslí Pavlově, s kterou svrchu mluví, a proto se mu dává přednost.

* Jaké blaženosti dostává se člověku ospravedlnováním, ukazuje z toho, že člověk ospravedlněný milostí Boží bývá nejen osvobozen od nadvlády smyslnosti a smrti a uschnou konati spravedlnost či předpisy zákona (v. 1—11), nýbrž i za dítko Boží přijat a právem na život věčný obdařen (v. 12—17.) a spolu posilován, aby veliké strasti překonaťi mohl (v. 18—39).

1. Slova „kteří nežijí podle těla“ nejsou as pravá, neboť scházejí v nejstarších rukopisech B, C, F, G, a. j. Dostala se sem nejspíše z v. 4.

2. Smysl jest: Proto není nic zavržení hodného při těch, kteří na křtu sv. byli v Kristu znovuzrozeni, poněvadž od té nadvlády, kterou nad nimi měla zlá žádostivost, osvobodil je zákon ducha, t. j. moc Ducha sv., jenž na křtu sv. uděluje nový, nadpřirozený život.

3—4. Zákonu mojišskému nebylo možno osvoboditi člověka od nadvlády žádostivosti zlé, poněvadž se proti němu stavělo tělo, smyslnost, zdržující člověka, aby nekonal toho, co zákon velel, ač jeho stránka vyšší, rozum, se zákonem souhlasil. Právě, že Kristus přišel na svět v podobě (v podobenství)

podle těla, nýbrž podle ducha. ⁵ Neboť ti, kteří jsou podle těla, ob-
 myšlejí věci tělesné, ti však, kteří jsou podle ducha, (obmyšlejí) věci
 duchovní. ⁶ Smýšlení těla totiž jest smrt, smýšlení ducha však život
 a pokoj, ⁷ (to proto), poněvadž smýšlení těla jest nepřitelem Bohu,
 neboť nepoddává se zákonu Božimu, ba ani (poddati se) nemůže,
⁸ a ti, kteří jsou v těle, nemohou se líbiti Bohu. ⁹ Vy však nejste
 v těle, nýbrž v duchu, ačli Duch Boží přebývá ve vás; jestliže však
 někdo nemá Ducha Kristova, ten není jeho. ¹⁰ Ale je-li Kristus ve vás,
 tělo sice jest mrtvé pro hřích, duch však žije pro ospravedlnění.
¹¹ A přebývá-li ve vás Duch toho, jenž vzkřísil z mrtvých Ježíše, za-
 jistě ten, jenž vzkřísil Krista Ježíše, ožíví také smrtelná těla vaše pro
 svého Ducha, jenž přebývá ve vás.

¹² Nuže bratří, jsme povinni nikoli tělu, abychom podle těla žili.
¹³ Neboť žijete-li podle těla, zemřete; jestli však duchem kony těla
 umrtvujete, budete žítí. ¹⁴ Vždyť všichni ti, kteří se dávají věsti Duchem

těla hříchů, poněvadž přijal sice pravou přirozenost lidskou, avšak bez hříchu
 prvotního. Rozumí zde tělem hříchu (*σὰρξ ἁμαρτίας*) lidskou přirozenost (prvotním)
 hříchem porušenou. Poslal Syna svého pro hřích t. j. pro každý hřích či
 pro všechny hříchy, které kdy od lidí spáchány byly a spáchány budou, aby totiž
 za ně dosti učinil. — Odsoudil ten hřích na těle svém, t. j. svou smrtí
 na kříži zkalil sílu a nadvládu zlé žádostivosti, a to k tomu konci, abychom
 s pravostí či ustanovení a předpisy zákona Božího mohli s pomocí Boží
 konati náležitě.

5. Ukazuje, proč jenom ti mohou konati náležitě ustanovení zákona, kteří
 žijí podle ducha, proto totiž, poněvadž ti, kteří se dávají ovládati tělem, smysl-
 ností, usilují o věci smyslné, nízké, ti však, kteří se dávají věsti duchem čili
 rozumem milostí Boží osvíceným, usilují o věci duchovní, vyšší, přiměřené
 životu nadpřirozenému.

6. t. j. úsilí a snahy smyslností přivádějí smrt duchovní i věčnou, úsilí
 a snahy ducha (rozumu milostí Boží osvíceného) však přivádějí život duchovní
 (život milostí) i věčný a pokoj vycházející ze spojení s Bohem.

7. Smýšlení těla ani nemůže se poddati zákonu Božimu,
 totiž pro smyslnoú povahu svou; neboť zákon Boží velí se přemáhati, si odíratí,
 se pokořovati, smyslná stránka člověka po pádu Adamově hledí vyhověti žádosti
 očí, žádosti těla a pýše života.

8. Těmi, kteří jsou v těle, podobně jako těmi, kteří jsou podle těla
 (v. 5.) rozumějí se ti, kteří se dávají ovládati tělem, smyslností.

9—11. Ukázav, že ospravedlnění jsou osvobození od zákona čili nadvládi
 zlé žádostivosti a mohou konati náležitě předpisy zákona Božího, obrací se nyní
 přímo ke křesťanům římským a předpokládaje o nich, že zachovali milost Ducha
 sv., kterou obdrželi na křtu sv., poučuje, že jsou osvobození také od zákona
 čili nadvládi smrti, a to z toho, že skrze Ducha sv., kterého přijali, obdrželi
 pravý život duchovní (milosti) a jednou budou vzkříseni k životu věčně blaže-
 němu i co do těla. — Nejste v těle, t. j. v onom stavu, ve kterém zlá žado-
 stivost panuje, nýbrž v duchu t. j. ve stavu, ve kterém panuje duch osvícený
 milostí Boží, ačli Duch Boží přebývá ve vás, čili ačli jste těžkým
 hříchem milostí Boží neztratilí. — Ducha sv. nazývá ve v. 9. i Duchem Božím
 (Boha Otce) i Duchem Kristovým, poněvadž vychází od Otce i od Syna.

10. tělo jest sice mrtvé, t. j. smrtelné pro hřích prvotní, duch (duše)
 však žije život milostí pro ospravedlnění, kterým byl převeden ze stavu hříchu
 do stavu milostí.

12—17. Vyzvav své čtenáře, aby žili podle ducha, poučuje, že ospra-
 vedlněním stali se též dítkami Božími a jako takoví nabyli práva i na život
 věčně blažený co do duše i co do těla (stali se dědici života věčného).

12. Na konci tohoto verše sluší v mysli doplniti slova „nýbrž duchu,
 abychom podle ducha žili.“

14—16. Smysl jest: Všichni kteří se dávají věsti Duchem Božím, ukazují
 sami svým životem, že jsou dítkami Božími. A že dítkami Božími jsou skutečně,
 patrno jest z toho daru, který obdrželi s ospravedlněním od Ducha sv., že totiž
 obdrželi nikoli ducha služebnosti, aby sloužily Bohu zase s bázní otrockou

Božím, jsou synové Boží. ¹⁵ Neboť nepřijali jste ducha služebnosti, abyste se zase strachovali, nýbrž přijali jste ducha synovství, ve kterém voláme: „Abba, Otče!“ ¹⁶ Ano i Duch vydává svědectví s duchem naším, že jsme dítkami Božími. ¹⁷ Jsme-li však dítkami, (tedy) i dědici, dědici Božími a spoludědici Kristovými, ačli spolu s ním trpíme, abychom s ním i oslaveni byli.

¹⁸ Myslím totiž, že utrpení nynějšího času nejsou ničím proti budoucí slávě, která se zjeví na nás. ¹⁹ Vždyť i tvorstvo očekává s toužebností zjevení synů Božích. ²⁰ Neboť marnosti bylo poddáno tvorstvo, nikoli dobrovolně, nýbrž pro toho, jenž je poddal s nadějí, ²¹ že i to tvorstvo bude osvobozeno od poroby porušení ve svobodu slávy synů Božích. ²² Víme zajisté, že veškeré tvorstvo spolu sténá a trpí bolest až dosavad. ²³ A nejen ono, nýbrž i my, ač máme prvotiny

nýbrž ducha čili dar synovství Božího, kterým jsouce naplněni, Bohu s láskou dětinou se oddávají, jemu slouží a jej svým Otcem nazývají. Neboť jestli darem tím naplněni volají k Bohu ve svém duchu „Otče“, vydává tím již duch jejich svědectví, že jsou dítkami Božími. A že to svědectví jest správné, patrné z toho, že je s ním spolu vydává i Duch sv., potud totiž, pokud je oním darem synovství či dětiné lásky pobádá, aby k Bohu volali „Otče“. — synovství, doslovně „přijetí za syny (totož Boží). Ale význam přijetí jest již obsažen v časoslově „přijali jste,“ proto bylo by zbytečno vyjadřovati jej ještě zvlášť.

17. ačli spolu s ním trpíme, t. j. ačli utrpení tohoto světa budeme snášeti s podobnou trpělivostí a myslí, s kterou Kristus trpěl za nás.

18. Myslím, ve smyslu „jsem přesvědčen“. Pavel udává zde pohnutku, abychom byli tím spíše hotovi s Kristem trpěti.

19—30. dokazuje čtyřmi důvody, že ospravedlněným (vytrvají-li v dobrém) dostane se věčné oslavy zcela jistě, a to a) z toho, že veškeré tvorstvo nerozumné touží po vysvobození z nynějšího stavu svého, jakožto stavu násilného a otrockého, ale tužba ta vyplnit se nemůže, leč oslavení budou synové Boží (v. 19—22); b) z toho, že my sami (ospravedlnění) chováme tužbu po věčné oslavě a naději, že se jí nám dostane; neboť tužba a naděje ta, byvši vstřípena od Ducha sv., nemůže zůstatí nevyplněna (v. 23—25); c) z přispění Ducha sv., jenž spravedlivé pobádá, aby za oslavu věčnou prosili, a tu prosbu podporuje svojí přimlouvou, jež oslyšena býti nemůže (v. 26—27); d) z tužby samého Boha (Otce), který má péči o ty, kteří ho milují, a v té péči jistě je přivede k věčné oslavě (v. 28—30).

19. zjevení synů Božích, t. j. tu dobu, ve které spravedliví obdrží plnou oslavu svoji (i co do těla) a všem jakožto synové Boží se zjeví.

20—21. marnosti rozumí marné, mnohdy i nekalé a nedůstojné snahy člověka; jim bylo tvorstvo nerozumné poddáno, t. j. nuceno sloužiti jim, pokud totiž člověk zneužíval a zneužívá jich při oněch snahách svých; bylo jim poddáno nedobrovolně, pokud totiž se přiči přirozenosti každého tvora, aby se ho užívalo k účelům nesrovnávacím se s těmi, pro něž byl stvořen. Prece však poddáno bylo či sloužilo a slouží tvorstvo oněm snahám (marnosti), a to pro toho, jenž je poddal, t. j. pro Boha, či proto, že Bůh sám pro hřích člověka prvního ustanovil to dopustit, ale s nadějí (v. 21.), dav totiž nadějí či ustanovení, že svým časem (při vzkříšení) je osvobodí od té poroby mravního i fysického porušení, do kterého se dostalo pro hřích Adamův, a uvede je ve svobodu slávy synů Božích čili do stavu přiměřeného té slávě, ve které budou přijati synové Boží, kdy zase užívatí se ho bude jenom k účelům, pro které bylo stvořeno, ke cti a chvále Boží a podle vůle Boží.

22. Že veškeré tvorstvo skutečně touží po vysvobození z nynějšího stavu svého jako násilného, potvrzuje sv. Pavel poukazem na vědomost, kterou o tom mají všichni křesťané (i katechumeni) nabyvše ji od svých učitelů v katechesích poučením i o kletbě, kterou Bůh pro hřích prvního člověka vyslovil nad zemí (1. Mojš. 3, 17—18), i o budoucím osvobození a obnově přírody (Skutk ap. 3, 21; 2. Petr. 3, 12—13; Apokal. 21, 1—4).

23. prvotiny Ducha, t. j. první dary Ducha sv. čili spása počáteční (spouštějící v posvěcující milosti, v synovství Božím, v právu na věčnou blaženost). Ač máme tyto dary, prece právě proto, že to jsou jen prvotiny, toužíme po

Ducha, i my sami v sobě sténáme, očekávající synovství, (totiž) vykoupení těla svého. ²⁴ Neboť (jen) co do naděje byli jsme spaseni. Naděje však, která se vidí, není naděje, neboť kterak má kdo naději toho, co vidí? ²⁵ Ale nadějeme-li se toho, čeho nevidíme, očekáváme to s trpělivostí. ²⁶ Podobně však i Duch spolu přispívá slabosti naší. Nevíme totiž, zač bychom měli se modliti, jak jest potřebí; ale Duch sám přimlouvá se za nás za všechny vzdechy nevyslovenými. ²⁷ Ten pak, jenž zpytuje srdce, ví, čeho Duch žádá, že (totiž) podle Boha se přimlouvá za věřící. ²⁸ Víme však, že těm, kteří milují Boha, všechny věci napomáhají k dobrému, (jakožto) těm, kteří podle úradku (Božího) jsou povoláni. ²⁹ Neboť ty, které předzvěděl, také předurčil (k tomu), aby byli přípodobněni obrazu Syna jeho, by on byl prvorozeným mezi mnoha bratry. ³⁰ Ty pak, které předurčil, také povolal, a ty, které povolal, též ospravedlnil, ty však, které ospravedlnil, také oslavil.

³¹ Co tedy řekneme k tomu? Je-li Bůh pro nás, kdo proti nám? ³² Ten, jenž ani vlastního Syna neušetril, nýbrž za nás všechny jej vydal, — kterak i s ním nedá nám všeho? ³³ Kdo bude žalovati na vyvolence Boží? Bůh jest to, jenž ospravedlňuje. ³⁴ Kdo jest, jenž by je odsoudil? Kristus Ježíš to jest, jenž za nás umřel, ano i z mrtvých vstal, jenž jest na pravici Boží, jenž se též přimlouvá za nás. ³⁵ Kdo

jejich doplnění, po synovství, totiž dokonalém čili po životě věčně blaženém nejen co do duše, nýbrž i co do těla, jehož by se nám dostalo dědictvím jakožto přijatým synům Božím.

24—25. Že dokonalé synovství čili plnou spásu dosud očekáváme, ukazuje z toho, že dosud nejsme spaseni co do věci čili co do skutečného požívání blaha věčného, nýbrž jen co do naděje, k pojmu naděje pak že patří, aby se vztahovala k věci budoucí; neboť jestli někdo již vidí a užívá té věci, o níž choval naději, nemá již naděje o té věci, nýbrž jest v jejím držení.

26. Člověk ve své slabosti neví mnohdy ani, zač by prosil způsobem náležitým jakožto za věc v tu dobu právě potřebnou nebo prospěšnou k tomu, aby spěl ke spáse cestou nejprůměřenější. V slabosti té přispívá Duch sv. sám svým věrným tím, že se za ně přimlouvá, t. j. je k modlitbě pobádá a prosby jejich řídí tak, aby se děly podle vůle Boha i došly vyslyšení, jakož i tím, že budí v nich zbožné a vroucí vzdechy, pocity nevyslovené čili tiché, jimž oni sami nerozumějí nevědouce, k čemu čelí, jimž však rozumí Bůh, věda, k jakému účelu Duch sv. je byl vnukl.

27. Slova „že (totiž) podle Boha se přimlouvá“ jsou závislá také na slovese „ví“ a udávají obsah toho, čeho Duch žádá. Spojka *et* v textě řeckém není na tomto místě příčinná (poněvadž, neboť), nýbrž předmětá (že).

28. Smysl jest: Mezi námi křesťany jest to věc vůbec známá, že opravdovým křesťanům, kteří milují Boha, vůli jeho z lásky plní, všechny věci i zdánlivě nepříznivé a protivné, přispívají k duševnímu dobru a tedy i k životu věčnému, a to proto, poněvadž podle úradku Božího (z pouhé dobroty Boží a pro Kristovy zásluhy) jsou účinně povoláni k pravé víře a k milosti, a tedy i ke spáse věčné. Slovo „svatí“ (sancti), které má na konci tohoto verše Vulgáta, nepatří do textu.

29. t. j. tv, o nichž Bůh od věčnosti věděl a ví, že vytrvají v povolání ku pravé víře a v činné lásce k Bohu až do smrti, ty předurčil k tomu, aby jednou — po svém vzkříšení — měli také tělo oslavené, jako je má oslavené Pán Ježíš od svého vzkříšení, a chtěl to tak proto, aby Pán Ježíš nebyl sám, který by také podle člověčenství požíval blaha věčného, nýbrž s ním též mnoho jiných.

30. Minulých časů „povolal, ospravedlnil, oslavil“ užívá místo budoucích, prvních dvou však i ve smyslu času minulého a přítomného, pokud totiž se týká těch, které Bůh do té doby již povolal a ospravedlnil neb právě povolával a ospravedlňoval.

31—39. Apoštol zakončuje poddíl druhý (o účincích ospravedlnění) poučením, že ospravedlnění nemají se čeho báti, nýbrž vše doufati; neboť spása jejich spočívá na lásce Boha Otce i Ježíše Krista k nim, od které nic nemůže jich odloučiti.

(tedy) nás odloučí od lásky Kristovy? Soužení-li aneb úzkost neb hlad neb nahota neb nebezpečství neb pronásledování neb meč?³⁶ (jakož jest psáno: „Neboť pro tebe jsme na smrt vydáváníi po celý den; pokládání jsme za ovce na zabiti).“³⁷ Ale v tom všem vítězíme úplně skrze toho, jenž si nás zamiloval.³⁸ Neboť jsem přesvědčen, že ani smrt ani život, ani andělé ani knížata ani mocnosti, ani věci přítomné ani budoucí, ani síla³⁹ ani výška ani hloubka, ani které stvoření jiné nebude nás moci odloučiti od lásky Boží, která jest v Kristu Ježíši, Pánu našem.

KAPITOLA 9.

Nynější vyloučení israelitů od spásy neodporuje daným zaslíbením.
v. 1.—29.*)

¹ Pravdu pravím v Kristu, nelžu, a spolu se mnou moje svědomí vydává svědectví v Duchu svatém, ² že mám zármutek veliký a ustavičnou bolest v srdci svém. ³ Vždyť bych si přál, abych já sám byl zavržen od Krista pro své bratry, mé příbuzné podle těla, ⁴ kteří jsou israelité, jejichž jest synovství a sláva a úmluva i zákonodárství a bohoslužba a zaslíbení; ⁵ jejichž jsou otcové a z nichž jest Kristus podle těla, jenž jest nade všechno, Bůh velebený na věky. Amen.

* V poddile třetím (v. 9. 1—11, 36) vyvrací námitku, kterou mohli židé při svých názorech činiti proti jeho učení o všeobecnosti spásy messiášské. Židé totiž vykládali si zaslíbení messiášská tak, jakoby oni jedině aneb alespoň přede všemi ostatními měli právo na spásu messiášskou (a tedy i na ospravedlnění), a to již pro svůj původ od Abrahama, jemuž a jehož potomstvu zaslíbení byla dána, a pro ty výsady, které jim byly uděleny zákonem mojžišským. S výkladem tím však bylo v odporu učení Pavlovo, že všichni lidé, židé i pohané, mohou dojíti v Kristu spásy, a to nikoli pro svůj původ tělesný neb nějaké výsady, nýbrž z pouhé lásky Boží živou věrou v Ježíše Krista. A odpor ten jevil se tím větším vzhledem k tomu, že židé u veliké většině v Krista neuvěřili a tím od spásy messiášské se vyloučili, pohané však u velikém počtu živou věrou v Krista pojali a tak statků messiášských účastni se stali. Aby tedy židé nevěřící nemohli poukazovati právem na tento domnělý odpor mezi učením Pavlovým a zaslíbeními messiášskými a tím sváděti židokřesťany k odpadu od křesťanství aneb zdržovati od jeho přijetí ty, kteří by byli dobré vůle, sv. Pavel sám nyní o té věci pojednává uče, a) že nyníjší vyloučení židů od spásy messiášské není v odporu s danými zaslíbeními (9, 1—29), b) že židé sami svou vlastní vinou se připravili o spásu zaslíbenou (9, 30—10, 21), c) že nevěra židů, kterou Bůh z velemoudrých příčin dopustil, jest toliko částečná a dočasná (11, 1—36).

1—5. Jako úvodem k této části apoštol vyjadřuje velikou bolest nad nevěrou židů i vroucí tužbu po jejich spáse, uznávaje zároveň jejich přednosti a výsady.

3. Tak velice miluje své soukmenovce, židy, že by byl hotov býti pro ně zavržen (odloučen) od Krista, kdyby tím přivedl je ke spáse, a kdyby to bylo možno tak, aby sice byl odloučen od slávy Kristovy, od požívání věčné blaženosti, ne však od lásky Kristovy. (Srovn. 2, 17—3, 5; 8, 35—39.)

4—5. K přednostem židů čítá, že mají čestné jméno israelité, jakožto jméno po praotci Jakobovi, jenž je obdržel od samého Boha; že mají synovství, pokud totiž národ israelský nazývá se prvorozeným synem Božím (2. Mojž. 4, 22) jakožto národ, který Bůh před ostatními si vyvolil, aby o něj zvláštní péči měl, zvláštními milostmi jej obdařoval a z něho Vykupitele vzbudil; mají slávu, t. j. sloup oblakový a oblak světlý nad archou úmluvy, jimiž Bůh dával u nich na jevo svou přítomnost, též úmluvu, kterou Bůh učinil s Abrahamem a nato s Isákem a Jakobem opaková a později prostřednictvím Mojžišovým s celým národem obnovil, z á k o n a Sinaji slavnostně daný skrze Mojžíše, bohoslužbu Bohem samým stanovenou, kterou pro její vznešenost jmenuje zvláště, ač již pod jménem zákonu jistou měrou ji zahrnul, otce, t. j. patriarchy, kteří vynikali

⁶ Tím však nepravím, že by zmařeno bylo slovo Boží. Neboť ne všichni ti jsou israelité (praví), kteří pocházejí od Israele, ⁷ aniž proto, že jsou potomstvem Abrahamovým, jsou všichni dítkami, nýbrž „v Isákovi bude tobě nazváno potomstvo“, ⁸ to jest: nikoliv ti jsou dítkami Božími, kteří jsou dítkami podle těla, nýbrž ti se počítají ku potomstvu, kteří jsou dítkami podle zaslíbení. ⁹ Slovo zaslíbené jest totiž toto: „O tomto čase (za rok) přijdu (zase), a Sára bude mít syna.“ ¹⁰ A netoliko ona (dostala zaslíbení), nýbrž i Rebeka, počavši (dva syny) z jednoho (muže), z Isáka, otce našeho. ¹¹ Neboť když se ještě nenarodili, aniž co dobrého neb špatného učinili, aby (v platnosti) zůstával úradek Boží o vyvolení nikoli ze skutků, nýbrž z toho, jenž povolává, ¹² bylo jí řečeno: „Starší bude sloužiti mladšímu,“ ¹³ jakož jest psáno: „Jakoba jsem si zamiloval, Esaua v nenávist jsem pojal.“

¹⁴ Co tedy řekneme? Jest u Boha nespravedlnost? Nikoli. ¹⁵ Neboť řekl k Mojžíšovi: „Smiluji se nad tím, nad kým se smiluji, a slituji se nad tím, nad kým se slituji.“ ¹⁶ Není tedy na tom, kdo chce, ani na tom, kdo běží, nýbrž na Bohu, jenž se smilovává. ¹⁷ Neboť Písmo sv. praví k faraonovi: „Právě k tomu jsem tě vzbudil, abych ukázal na tobě svou moc, a aby se rozhlásilo jméno mé po veškeré zemi.“ ¹⁸ Nuže

ctnostmi a obdrželi veliká zaslíbení (messiášská) pro sebe i své potomky, a přednost největší, že totiž z nich naroditi se měl a se narodil Vykupitel, Ježíš Kristus.

6—13. Smysl jest: Ačkoli veliká část israelitů zůstavši v nevěře, vyloučila se od spásy zaslíbené, nezůstala proto nevyplněna zaslíbení messiášská daná Abrahamovi a jeho potomstvu. Neboť pravými israelity, pravými dítkami (syny) Abrahamovými, na něž zaslíbení ona se vztahují, nejsou ti, kteří toliko podle těla pocházejí od Israele (Jakuba) a Abrahama, nýbrž ti, kteří věrou se podobají Abrahamovi (Gal. 3, 7), takže pravé synovství Abrahamovo, k němuž ona zaslíbení se vztahují, nespočívá na tělesném původě od Abrahama, nýbrž na milosti Boží. Patrně to již ze života Abrahamova a Isákova. Měl Abraham mimo Isáka (ze Sary) také syna Ismaele z Hagary a šest synů z Ketury, a přece dědicem zaslíbení jemu daných stal se podle vůle Boží pouze Isák, a ačkoli Esau a Jakub byli dítkami týchž rodičů, a to bliženci, přece pouze jeden z nich, mladší Jakub, stal se dědicem zaslíbení.

7. Viz 1. Mojž. 2, 11. — 8. Srovn. Gal. 4, 23. 28.

9. Viz 1. Mojž. 18, 10.

12. Viz 1. Mojž. 25, 23. Slova „jsem si zamiloval“ a „v nenávist jsem pojal“ ve smyslu „méně jsem miloval“ řečena jsou o vnějších projevech božské dobroty a lásky, pokud totiž Bůh Jakuba (beze všech zásluh jeho) vyvolil za prarodce národa, z něhož by vyšel Vykupitel, a pokud jak jemu tak jeho potomstvu zvláštní dobrodiní prokazoval, Esauovi však a jeho potomstvu takových dobrodiní neučinil; nijak však nevyjadřují zde vnitřního zalíbení, vnitřní milosti neb nemilosti Boží, tím méně vyslovují se o jejich spáse věčné.

13. Viz Mal. 1, 2—3.

14—18. Aby z toho, že Bůh jedny vyvolil a povolal ke pravé víře, jiných nikoli, nemohl nikdo souditi právem, že Bůh jest nespravedliv, poučuje a výpovědmi Pisma sv. potvrzuje, že Bůh v udělování i v odírání darů svých jest zcela svoboden, takže nikomu nekrivdí, dá-li jednomu milost svou, jinému nikoliv, a to ani tehdy, když z odepření darů povstává u člověka zatvrzení.

15. Viz 2. Mojž. 33, 19. Smysl jest: Smilovávám se, nad kým chci, a prokazuji milosrdenství, komu chci.

16. t. j. nežádeji to na vůli a snaze člověka, aby kdo dostal milost, nýbrž na dobrotě a milosrdenství Božím.

17. Viz 2. Mojž. 9, 16.

18. K o h o chce, zatvrzuje nikoliv přímo, nýbrž nepřímo, odepřením totiž větších milostí tomu, kdo nedbá neb odmítá stále ty, které mu již udělil.

nad kým chce, se smilovává, a koho chce, zatvrzuje. ¹⁹ Řekneš mi tedy: „Proč ještě si stěžuje? Neboť kdo odolá vůli jeho?“ ²⁰ Ó člověče, ano ty, kdo jsi, jenž odmlouváš Bohu? Řekne-liž výrobek výrobci: „Proč jsi mne udělal takto?“ ²¹ Aneb nemá-li hrnčím moci nad hlinou, aby z téhož truple udělal nádobu jednu k ozdobě, jinou k nezdobě? ²² Jestliže však Bůh přes to, že chce ukázat hněv a v známost uvésti svoji moc, snášel u veliké shovívavosti nádobu hněvu způsobilé k zahnutí, ²³ aby ukázal bohatství své slávy na nádobách milosrdenství, které připravil ke slávě? — ²⁴ Jako takové i povolal nás nejen ze židů, nýbrž i z pohanů, ²⁵ jak dí v Oseáši: „Nazvu lidem svým toho, jenž nebyl mým lidem, a milou tu, která byla nemilá, a milosrdenství došlou tu, která nedošla milosrdenství; ²⁶ a stane se, že na tom místě, na kterém jim bylo řečeno: „Vy nejste lid můj,“ tam budou nazváni syny Boha živého.“ ²⁷ Isaiáš pak volá nad Israelem: „Byť byl počet synů israelských jako písek mořský, ostatek (toliko) bude spasen, ²⁸ neboť slovo (hrozebné) vykoná a ukrátí ve spravedlnosti; slovo totiž ukřácené učiní Hospodin na zemi.“ ²⁹ A jak předpověděl Isaiáš: „Kdyby Hospodin zástupů nebyl nám ponechal potomstva, byli bychom se stali jako Sodoma a Gomoře byli bychom připodobněni.“

Židé sami svojí vinou připravili se o spásu messiášskou. 9, 30—10, 21.

³⁰ Co tedy řekneme? To, že pohané, kteří spravedlnosti nehledali, spravedlnosti dosáhli, spravedlnosti totiž, která jest z víry, ³¹ israelité však, kteří hledali zákona spravedlnosti, k zákonu spravedlnosti nepřišli. ³² Proč? Poněvadž (hledali jí dojíti) ne z víry, nýbrž jako ze

22—23. nádobu hněvu, t. j. hříšníky, pokud jsou předmětem hněvu Božího čili trestající spravedlnosti Boží. — Této větě schází závěti; doplniti dalo by se na konci v. 23. takto: zdali může se obviňovati z nespravedlnosti? Sluší však připomenouti, že ve vážných rukopisech řeckých i starolatinských na počátku v. 23. jest spojka *a* (kaj, et); je-li pravá, jak myslíme, patří alespoň pravdě nejpodobněji v. 24. k verši předešlému, a smysl celého souvětí jest tento: Jestli Bůh přes to, že chce ukázat trestající spravedlnost svou, snášel a snáší hříšníky . . . , a jestli, aby ukázal (chtěje ukázat) bohatství své slávy čili nesmírné milosrdenství své na nádobách milosrdenství (na těch, na nichž chce ukázat milosrdenství své), t. j. na těch, které připravil ke své slávě čili kteří působice s podávanou milostí pomáhající způsobilými se stávají ku přijetí ospravedlnění, některé vyvolil k víře pravé a povolal k ní nás nejen ze židů, nýbrž i z pohanů, může-liž proto vinit se z nespravedlnosti?

25—29. Vracje se k možné námitce židů, jakoby vyloučením židů ze zaslíbené spásy a přijetím pohanů zaslíbení messiášská byla se zmařila, vyvrací ji důvody novými, totiž výpovědmi prorokými.

25—26. Viz Os. 2, 23—24 a Os 1, 10. Prorok předpovídá tuto, že také pohané budou povoláni do království messiášského. (Slova „a milosrdenství — milosrdenství“) scházejí v textě řeckém, jsouce pouze jiným překladem neb výkladem slov předchozích.

27—28. Viz Is. 10, 22—23. Proroctvím tímto, jakož i následujícím ve v. 29. (z Is. 1, 9) předpovídá prorok ve smyslu předobrazném, že velká část židů ke spásě zaslíbené nepříjde. Ve smyslu literárním týká se slova Isaiášova porážky, která byla jim za Ezechiáše způsobena od Sancheriba, krále assyrského.

28. Smysl jest: v krátkosti vykoná hrozbu, kterou byl učinil.

30—33. Ukazuje, proč velká část židů přes úsilí své nedošla zaslíbení messiášských, proto totiž, poněvadž usilovali dojiti spravedlnosti (ospravedlnění), nikoli tou cestou, kterou jediné lze dojiti, totiž z víry v Krista Ježíše, nýbrž ze skutků zákona přirozenými silami svými konaných, a proto narazili na kámen

skutků; narazili (zajisté) na kámen úrazu, ³³jak jest psáno: „Hle, kladu na Sioně kámen úrazu a skálu pohoršení, a žádný, kdo v něho věří, nebude zahanben.“

KAPITOLA 10.

¹ Bratři, tužba srdce našeho a prosba k Bohu (děje se) za ně, aby byli spaseni. ² Neboť jim vydávám svědectví, že mají horlivost za Boha, ale ne podle porozumění. ³ Neznajíce totiž spravedlnosti Boží a hledíce stanovití (spravedlnost) vlastní, nepoddali se spravedlnosti Boží. ⁴ Vždyť konec zákona jest Kristus, jenž jest k ospravedlnění pro každého, kdo (v něho) věří. ⁵ Neboť Mojžíš napsal o spravedlnosti, která jest ze zákona: „Člověk, který ji bude činiti, živ bude v ní.“ ⁶ Spravedlnost však, která jest z víry praví: „Neříkej v srdci svém: Kdo vstoupí na nebe? to jest, aby Krista dolů svedl; ⁷ aneb: Kdo sestoupí do propasti? to jest, aby Krista z mrtvých vyvedl.“ ⁸ Ale co dí (dále)? „Blízko tebe jest to

úrazu, t. j. vzavše pohoršení z Kristovy osoby a jeho nízkého, chudobného stavu vnějšího neuvěřili v něho. — Zákon spravedlnosti, t. j. spravedlnost.

³³. Uvedeno dílem z Is. 28, 16, dílem z Is. 8, 14. Viz též Mat. 21, 42. 44; 1. Petr. 2, 6.

10, 1—21. Obšírněji vykládá, že židé svou vlastní vinou připravili se o spásu messiášskou. Nejprve totiž (aby se nezdálo, že mluví z předpojatosti proti nim), ve

1—2. projevuje svou lásku k nim i tužbu, aby upustíce od své nevěry došli spásy, a uznává jejich horlivost, ač dokládá, že horlivost jejich není rozumná. Poté ve

3—4. potvrzuje, co byl řekl o nerozumnosti jejich horlivosti, právě, že židé neusilovali o spravedlnost Boží čili takovou, jaká platí před Bohem, nýbrž o spravedlnost svoji domnělou, nepováživše, že zákon jejich (zákon Starý) jest toliko přípravou na Krista, skrze něhož jedině lze dosíci spravedlnosti pravé. — Kristus jmenuje koncem zákona (Starého), pokud jest konečným cílem, na něhož zákon měl připravovati, jako na toho, skrze něhož lze dosíci ospravedlnění každému, kdo v něho věří, a pokud zákon sám měl po příchodě Kristově přestatí (ustoupiti zákonu novému), vykonav přípravný úkol svůj.

5—13. Aby tím více bylo patrné, jak nerozumně jednají židé, když nedbajíce spravedlnosti pravé, usilují o svoji domnělou, srovnává spravedlnost jejich domnělou se spravedlností pravou (Boží) a ukazuje, že domnělá spravedlnost jejich jest velmi těžká, mohouc býti zjednána toliko plněním celého zákona, spravedlnost pravá však že jest velmi lehká, poněvadž jí lze dojíti věrou, a to každému.

5. Slova ta uvedena jsou ze 3. Mojž. 18, 5. Jimi zaslubuje se žvot časný i věčný tomu, kdo celý zákon (mojžíšský) ve všech jeho částkách a předpisech bude plniti. To však nebylo možno pouhými silami přirozenými, nýbrž jedině pomocí božskou, které před Kristem dostávalo se věrou a nadějí v budoucího Vykupitele. Když však Vykupitel přišel, a židé většinou odeřeli mu víru, připravili se tím o onu pomoc vyšší, bez které všech předpisů zákona náležitě konati a spravedlnosti dojíti nemohli. Sv. Pavel chce tedy říci: Při spravedlnosti ze zákona záleželo na tom, aby se zachovaly náležitě všechny předpisy zákona, neboť jenom ten jí dosáhne, kdo zachovává všechny předpisy jeho.

6—8. Užito volně z 5. Mojž. 30, 11—14. Slovy těmi Mojžíš nabádá k věrnému konání předpisů zákona, a aby nikdo nemohl se vymlouvatí, že nemohl předpisů těch poznati, a tedy ani zachovávatí, poučuje, že netřeba teprve jej snášeti z míst dalekých a nepřístupných, t. j. s obtíží si zjednávatí jeho známost, ježto nyní, když již byl prohlášen, možno jej snadno i poznati i v paměti uchovati. Sv. Pavel však užívá slov těch, aby jimi vyjádřil myšlenku svoji, totiž tu, že nyní, když již evangelium Kristovo skrze apoštoly bylo a jest hlášáno, není více těžko dojíti spravedlnosti pravé; třebať jen věřiti v Krista a tu víru slovy i skutky vyznávatí.

slovo, v ústech tvých a v srdci tvém.“ Jest to slovo víry, které kážeme; ⁹neboť budeš-li vyznávatí ústy svými Pána Ježíše a budeš-li věřiti v srdci svém, že Bůh ho vzkřísil z mrtvých, spasen budeš. ¹⁰Srdcem totiž se věří ke spravedlnosti, ústy však děje se vyznání ke spáse. ¹¹Neboť písmo praví: „Žádný, kdo v něho věří, nebude zahanben.“ ¹²Není zajisté rozdílu mezi židem a pohanem, neboť jeden a týž jest Pán všech, jsa bohat ke všem, kteří ho vzývají; ¹³vždyť „každý, kdo vzýváti bude jméno Hospodinovo, spasen bude.“

¹⁴Nuže, kterak budou vzývati toho, v koho neuvěřili? Kterak však uvěří v toho, o kom neuslyšeli? A kterak uslyší bez hlasatele? ¹⁵A kterak budou hlásati, nebudou-li posláni? — jakož jest psáno: „Jak milý jest příchod těch, kteří zvěstují pokoj, kteří zvěstují věci dobré!“ ¹⁶Avšak ne všichni uposlechli evangelia. Neboť Isaiáš praví: „Pane, kdo uvěřil kázání našemu?“ ¹⁷Nuže víra z kázání, kázání pak z rozkazu Kristova. ¹⁸Avšak táži se: Zdali neslyšeli? Ba ano; po veškeré zemi rozešel se hlas jejich a na konec země (zní) slova jejich.“ ¹⁹Táži se však: Zdali snad Israel neporozuměl? Předem

9. t. j. budeš-li věřiti, že Ježíš jest Pánem a tedy Vykupitelem i Synem Božím (neboť jinak nebyl by Pánem), a budeš-li věřiti, že pro naši spásu zemřel a z mrtvých vstal, budeš spasen. — Zahrnuje slovy těmi veškeré učení apoštolské.

10. t. j. vnitřní kony víry směřují (vedou) k tomu, aby člověk dosáhl ospravedlnění, vyznávání pak víry vytrvalé (které se děje až do smrti slovy i skutky) vede k dosažení života věčně blaženého.

11. Viz Is. 28, 16.

13. Viz Joel 2, 32. Hospodinem nemíni tu tak Boha Stvořitele, jako spíše Boha Vykupitele, Ježíše Krista, jež každý podle božské i lidské přirozenosti jeho má vyznávatí, a jež zjednav smrti svou pro každého poklady zásluh a obdržev i jako Bohočlověk veškerou moc na nebi i na zemi, hotov jest každému dáti hojnost svých milostí, jen když bude ho vzývati, t. j. v něho pevně věřiti a svou víru slovy i skutky vyznávatí.

14—18. Ukazuje, že židé mohli poznati, že víra v Krista Ježíše a její vyznávání jest pravou cestou ke spáse, poněvadž Bůh poslav věrozvěsty učinil se své strany všecko, čeho bylo třeba, aby tu cestu poznali.

15. Jak milý jest příchod... (doslovně: jak krásné jsou nohy). Slova ta jsou z Is. 52, 7; v literárním smyslu byla pověděna o těch, kteří zvěstovali návrat ze zajetí babylonského, v duchovním smyslu však dle výkladu sv. Pavla týkají se apoštolů, kteří zvěstovali vysvobození z poroby hříchu skrze Krista. Praví to však toliko o cestě (způsobu) řádné, kterou Bůh podle své prozřetelnosti přivádí lidi k víře a šíří známost evangelia; nijak však nepopírá, že Bůh může také mimořádným způsobem přivésti někoho k víře, jak se stalo jemu samému. Také netvrdí, že každému hlasateli jest věřiti; jsou také hlasatelé a učitelé nepraví, kteří nehlásají pravdy, nýbrž blud.

16. Smysl jest: Bůh poslal skutečně kazatele (věrozvěsty), jakož byl Isaiáš předpověděl, avšak židé kázání jejich po většině neuvěřili. Slova: „Pane, kdo uvěřil...“ jsou z Is. 53, 1. (Jan, 12, 38.)

17. Kázání z rozkazu čili posláni Kristova (doslovně: skrze slovo Kristovo, se děje. (Řecké slovo akoē — *ἀκοή*) znamená sice slyšení, ale též věc poslechnutou, kázání. Tento poslední význam má zde i v 16. v.

18. Po veškeré zemi atd., slova to žalmu 18, 5. Žalmista vylučuje jimi chválu, kterou Bohu vzdává nebe hvězdné; sv. Pavel užívá jich ve smyslu duchovním o kázání apoštolském.

19—21. Ukazuje, že židé nemohou svou nevěru omlouvatí neporozuměním kázání apoštolského, neboť porozuměli mu pohané, mohli tedy tím spíše porozuměti mu oni.

19. Viz 5. Mojž. 32, 21. Nenárodem a národem nemoudrým míní pohany, jakožto lid, který pravého Boha nezná. Na místě onom Bůh vytýká židům, že ho podráždili a k hněvu popudili nakloněním se modlám, které nejsou Bohy, a ohla-

Mojžíš praví: „K řevnivosti vás přivedu skrze nenárod a popudím k hněvu skrze národ nemoudrý.“²⁰ Isaiáš pak odvážně praví: „Nalezen jsem byl od těch, kteří mě nehledali, zjevil jsem se těm, kteří se po mně neptali.“²¹ K Izraeli však dí: „Po celý den jsem roztahoval ruce své k lidu nevěřícímu a odmouvajícím.“

KAPITOLA 11.

Nynější nevěra a zavržení židů jsou toliko částečné a dočasné.
v. 1.—36.*

¹ Proto pravím: Zavrhl snad Bůh lid svůj? Nikoli. Vždyť i já jsem israelita, z potomstva Abrahamova, z pokolení Benjamínova. ² Bůh nezavrhl lidu svého, který předvedl. Aneb nevíte-li, co praví Písmo při Eliášovi, kterak si stěžuje u Boha proti israelitům? ³ „Hospodine, prorocy tvé pobili, oltáře tvé zbořili, a já jsem zůstal sám, a hledají bezživotí mého.“ ⁴ Ale co praví jemu Boží odpověď? „Pozůstavil jsem si sedm tisíc mužů, kteří nesklonili kolena před Bálem.“ ⁵ A tak i v tomto čase ostatek zůstal podle vyvolení z milosti. ⁶ Jestliže však z milosti, (tedy) ne již ze skutků; sic jinak milost nebyla by již milostí. ⁷ Co tedy? Čeho Israel hledal, toho nedošel, vyvolení však došli, ostatní pak jsou zaslepeni, ⁸ jakož jest psáno: „Bůh dal jim ducha otupělosti, oči, aby neviděli, a uši, aby neslyšeli až do dnešního dne.“ ⁹ A David praví: „Budiž jim stůl jejich osidlem a léčkou a pastí a odplatou; ¹⁰ zatemnětež

šuje jim, že je za trest podráždí čili k řevnivosti a k hněvu popudí tím, že se láskou nakloní k pohanům, kteří židům byli jako nenárodem. Slova ta vyplnila se jistou měrou již těmi vítězstvími, jichž pohané dobyli nad židy, vyšší měrou však se vyplnila povoláním pohanů do církve Kristovy. — Vulgáta má „proti národu“ místo „skrze národ“.

^{20.} Viz Is. 65, 1.

^{21.} Viz Is. 65, 2. Slovy těmi prohlašuje Bůh skrze proroka, že ačkoli po celý den, t. j. po celou dobu starozákonní zázraky a potom i kázání evangelia rozpínal ruce své po národu israelském, aby jej v lásce k sobě přivínil a připojil, oni přece zůstávali v neposlušnosti a odporu. Sv. Pavel ukazuje jimi, že pravou příčinou jejich nevěry byla neposlušnost a tvrdošijnost.

^{*} Od 11, 1—36. ukazuje, že ačkoli veliká část židů nevěrou se vyloučila ze spásy messiášské, nebyl přece zavržen národ celý, a ani těm, kteří v nevěře zůstali, veškerá útěcha a naděje odňata nebyla.

1. Zavrhl Bůh, tak totiž, aby celý národ byl vyloučen ze spásy messiášské, a žádná část, žádný člen jeho nestal se členem církve a účasten zaslíbení messiášských.

2. při Eliášovi, t. j. na tom místě, kde mluví o Eliášovi.

3.—4. Viz 3. Král. 19, 10. a 19, 18. Eliáš pověděl ona slova, když utikal před Achabem, domnívaje se, že zůstal již sám jediný ze ctitelů Boha pravého. Bůh však potěšil ho prohlášením, že si milostí svou uchoval ještě veliký počet věrných ctitelů. A podobně, miní sv. Pavel ve v. 5., ani nyní neodpadli všichni židé k nevěře, nýbrž ostatek, t. j. jistá část neveliká v Krista uvěřila. (Vulgáta vkládá ve v. 5. slovo „salvae“ spaseeny jsou.)

6. t. j. jestliže jistá část stala se účastna messiášských zaslíbení z milosti Boží, jest na jevě, že se jí darů messiášských nedostalo pro zásluhy, jež by si byla zjedнала konáním předpisů zákona. Neboť k pojmu milosti patří, aby bylo dáno zdarma, ne pro zásluhy.

8—10. Poučuje, že zaslepenost židů (dočasná) byla předpověděna. Výpověď první (v. 8.) uvedena jest volně z 5. Mojš. 29, 4. (se záměnou některých slov z Is. 29, 10.). Ve smyslu literárním týká se vrstevníků Mojžíšových a jejich zaslepe-

se oči jejich, aby neviděli, a hřbet jejich skláněj se vždycky.“

¹¹ Táže se tedy: Zdali narazili aby padli? Nikoliv, nýbrž pádem jejich (přišla) spása k pohanům, aby řevnili po nich. ¹² Byl-li však pád jejich bohatstvím pro svět a zmenšení jejich bohatstvím pro pohany, čím spíše plnost jejich! ¹³ Vám tedy, pohanokřesťanům, pravím: Pokud já jsem apoštolem pohanů, oslavuji úřad svůj, ¹⁴ zdali bych nějak z řevnivosti povzbudil své tělo a přivedl ke spáse některé z nich. ¹⁵ Neboť jestli zavržení jejich jest smířením světa, čím bude jejich přijetí, leč životem z mrtvých? ¹⁶ Jsou-li však prvotiny svaté, jest i celek, a je-li kořen svatý, jsou i ratolesti. ¹⁷ Jestliže některé ratolesti se ulomily, ty však byv olivou planou, byl jsi v ně vštípen a stal jsi se spoluúčastníkem kořene i tučnosti olivy, ¹⁸ nechlub se proti ratolestem; chlubiš-li se však, (pomni, že) ne ty

nosti, s kterou na poušti reptali proti Bohu; ve smyslu duchovním, předobrazném, užívá jich Pavel o vrstevnících Kristových i svojich a o té zaslepenosti jejich, s kterou odepřeli víru v Krista. (Srov. 9, 18.) Výpověď druhá (ve v. 9. a 10.) uvedena jest ze žalm. 68, 23.—24. Slovy „budiž — a odplato“ (v. 9.) David předpovídá, že ty dary mimořádné, které židé obdrželi od Boha, stanou se jim příležitostí ku pádu, jako bývá zvířatům pokrm v léčce neb pasti. Sv. Pavel rozumí těmi dary, stolem, zákon mojižský neb Písmo svaté Starého zákona. Slovy „z a t e m n ě t ě ž s e — v ž d y c k y“ (v. 10) vysvětluje, která dary ty, zákon mojižský, mohly jim býti ku pádu, tím totiž, že Bůh odepřel jim za trest vyšší pomoc svou (než jakou jim dosud dával), a oni proto nejen neporozuměli zákonu mojižskému jakožto pěstounu a vůdci ke Kristu, nýbrž i pod jeho předpisy jako pod břemenem těžkým se shýbali.

11.—24. Vykládáje, proč Bůh dopustil na čas nevěru u židů, poučuje, že ani těm, kteří zůstali v nevěře, neodíal veškeré naděje ve spásu. Dopustil Bůh nevěru jejich k tomu konci, aby evangelium Kristovo, jsouc od židů odmítnuto, tím dříve dostal se k pohanům, by pak jejich příkladem židé povzbuzeni jsouc, také se obrátili a uvěřili (v. 11.). Obrácení židů přinese pohanům, lidstvu, veliký prospěch. Neboť byl-li pád, t. j. nevěra židů pro svět bohatstvím čili příležitostí k tomu, aby pohané přijmouce víru v Krista stali se účastni bohatství božských milostí, a bylo-li zmenšení, to jest malý počet těch židů, kteří přijali křesťanství, bohatstvím čili příležitostí, aby pohané stali se účastni hojnou měrou statků messiášských, čím větší prospěch vzejde z toho lidstvu, až se obrátí plnost, t. j. celý národ israelský, byť ne ve všech jednotlivcích, přece ve svém celku! (v. 12.).

13—14. V pevné naději, že národ židovský se jednou obrátí, prohlašuje, že apoštolský úřad svůj mezi pohany oslavuje čili s horlivostí vykonává také za tím účelem, aby obrácením co největšího počtu pohanů ke svaté řevnivosti povzbudil své tělo, t. j. své soukmenovce židy, a tak alespoň některé z nich přivedl ku pravé víře a ke spáse.

15—16. Že naděje jeho v obecné obrácení židů jest oprávněná, ukazuje z poměru jejich ku patriarchům. Prvotinami a kořenem míní patriarchy. celkem (massou) a ratolestmi židy jakožto potomky oněch. Pravě, že i celek a ratolesti (židé) jsou svaté, nemíní svatosti vnitřní, nýbrž vnější čili jakousi posvátnost zakládající se na spojení s patriarchy.

17—21. Pod obrazem o stromech a ratolestech varuje pohanokřesťany, aby pro pravou víru svou se nepyšili nad nevěřícími židy, spíše ať dají pozor, by neklesli a tak o spásu se nepřipravili. Olivou úrodnou míní církev Kristovu, jejíž zárodek byl v prvním zaslíbení Vykupitele po pádu. Jejím kořenem jsou patriarchové pro svoji víru a naději ve Vykupitele, kmenem theokracie (bohovláda) starozákonní, korunou církev Kristova. Ratolestmi jsou údové cirkve. Židé pro svůj původ od patriarchů jsou ratolestmi přirozenými, ale pro svou nevěru od toho stromu Božího odseknutými; olivou planou jsou pohané, kteří ve své modloslužbě nemohli konati skutků nadpřirozeně dobrých; přijavše však víru, byli vštípeni v olivu pravou, stali se údy cirkve

18. pomni, že ne ty neseš kořen . . . , t. j. že spásy messiášské přijali nikoli židé od pohanů, nýbrž pohané od židů.

neseš kořen, nýbrž kořen tebe. ¹⁹ Řekneš tedy: Ratolesti byly ulomeny, abych já byl vštípen. ²⁰ Dobře; nevěrou byly ulomeny, ty však věrou stojíš; nesmyslejš vysoce, nýbrž boj se. ²¹ Neboť neušetří-li Bůh ratolesti přirozených, ani tebe neušetří. ²² Viz tedy dobrotivost i přisnost Boží: k padlým přisnost, k sobě pak dobrotivost Boží, setrváš-li v dobrotě; jinak i ty budeš vyfat. ²³ Ale také oni, nezůstanou-li v nevěře, budou vštípeni; mocen jest zajisté Bůh zase je vštípití; ²⁴ neboť jestliže ty byl jsi vyfat z olivy podle přirozenosti plané a mimo přirozenost vštípen v olivu dobrou, čím spíše ti, kteří jsou (ratolestmi) přirozenými, budou vštípeni ve svou olivu!

²⁵ Nechci totiž, bratři, abyste neznali toho tajemství (byste nebyli moudří u sebe), že totiž slepota připadla na Israele z části, dokud by plnost pohanů nevešla, ²⁶ a tak veškeren Israel spasen nebyl, jakož jest psáno: „Přijde se Sionu Vykupitel a odvrátí bezbožnost od Jakuba; ²⁷ a v tom bude má úmluva s nimi, že odejmu hříchy jejich.“ ²⁸ Vzhledem k evangelium jsou sice nepřáteli (Božími) pro vás, vzhledem k vyvolení však jsou miláčky pro otce. ²⁹ Vždyť Bůh neželí darů a povolání svého. ³⁰ Neboť jako vy někdy jste nevěřili Bohu, nyní však milosrdenství jste došli jejich nevěrou, ³¹ tak i oni nyní nevěřili, aby milosrdenstvím vám prokázaným také sami došli milosrdenství. ³² Zahrnul zajisté Bůh všecky v nevěru, aby se smiloval nade všemi.

21. ani tebe neušetří, odpadneš-li totiž od víry, (Dle Vulgáty a některých rukopisů bylo by: aby snad ani tebe neušetřil.)

25—27. Předpovídá, že obrácení národa israelského, o němž předpovídali již proroci, stane se, až do cirkve vstoupí plnost národů pohanských, t. j. všichni uárodové pohanští, byť ne všichni lidé pohanští, a že se to stane nějak skrze obrácení jejich (pohanů).

25. byste nebyli moudří sami u sebe, t. j. byste podle své lidské moudrosti nečinili si úsudek o národě israelském, jakoby totiž pravé bylo mínění, že celý národ jest zavržen, a to navždy.

26—29. Přijde se Sionu... Viz Is. 59, 20. 21. a 27, 9. (Doslovně „když odejmu hříchy“, ale ve smyslu „že odejmu...“, neboť větou tou udává se obsah úmluvy.)

28. Aby čtenářům nezdálo se celkové obrácení národa israelského pravdě nepodobným, potvrzuje svou odpověď o něm poukazem na původní vyvolení jeho v tomto smyslu: Vzhledem k tomu, že židé tvrdošíjně odmítají evangelium jakožto nutný prostředek spásy, jsou nyní Bohu nemilí, a to ve prospěch váš, ve prospěch pohanů, aby totiž u příležitosti nevěry a dočasného zavržení židů pohané věrou dosáhli spásy; vzhledem k tomu však, že národ jejich byl před ostatními od Boha vyvolen, aby byl jeho vlastnictvím, jsou mu i při té nevěře národem milým, a to pro jejich praotce čili ve prospěch jejich patriarchů, aby totiž nezůstala nevyplněna zaslíbení daná jim i o jejich potomstvu.

29. Doslovně: Nežehlelní (bez zelení) jsou dary a vyvolení Boží.

30—31. nevěrou (neposlušností), t. j. u příležitosti nevěry (neposlušnosti) jejich. Milosrdenstvím vám prokázaným (doslovně: milosrdenstvím vašim), t. j. u příležitosti milosrdenství národům pohanským prokázaného. — Místo výrazů nevěřiti a nevěra jsou v řeckém textě výrazy, jež značí i nevěřiti, nevěru i neposlouchati, neposlušnost.

32. Zahrnul v nevěru (či spíše v neposlušnost, v zatvrzelost, *eis απείθειαν*) všechny t. j. židy i pohaný. Jako totiž Bůh odepřev pohanům za trest pro jejich modloslužbu větší milosti, dopustil, by upadli v neposlušnost a v nejhnusnější i protipřirozené neřesti (1, 24—32), tak odepřev i židům za trest pro jejich předešlé přechýlené větší, dopustil, aby se zastepili a upadli v neposlušnost (zatvrzelost), ze které přirozenými silami svými nemohli se vybavit. Dopustil to k tomu konci, aby jedni i druzí poznali, že spásy, které smilováním Božím se jim dostalo a do stane, nepřičítali silám svým, nýbrž milosti Boží.

⁸³ Ó hlubokosti bohatství a moudrosti i vědomosti Boží! Jak nevyzpytatelné jsou soudy jeho a nevystihlé cesty jeho! ⁸⁴ Neboť kdo poznal mysl Páně? Aneb kdo byl jeho rádcem? ⁸⁵ Aneb kdo prve dal jemu, a bude mu odplaceno? ⁸⁶ Vždyť z něho a skrze něho a k němu jsou všechny věci; jemu sláva na věky. Amen.

KAPITOLA 12.

Povšechná napomenutí s ohledem na život náboženský. v. 1—8. *)

¹ Proto napomínám vás, bratří, skrze milosrdenství Boží, abyste vydali tělo své v obět živou, svatou, Bohu libou, by to bylo duchovním bohoslužbou vaší. ² A nepřipodobňujte se tomuto světu, nýbrž přeměňujte se obnovou mysli své, abyste zkoušeli, co jest vůle Boží, co totiž jest dobré a příjemné a dokonalé. ³ Neboť skrze milost mi danou pravím každému, jenž jest mezi vámi, aby nemyslíl (o sobě) více, než sluší mysliti, nýbrž aby myslil skromně, a to podle úměry víry, kterou Bůh jednomu každému udělil. ⁴ Jako totiž v jednom těle máme mnoho údů, ale všichni údové nemají téhož úkonu, ⁵ tak i my (počtem) mnozí jsme jedním tělem v Kristu, každý jednotlivec však údem jeden druhého. ⁶ Majíce však podle milosti nám udělené dary rozdílné, ať prorocství, (užívejme ho) podle úměry víry, ⁷ ať úřad, (pracujme) v tom úřadě, kdo má dar vyučování, (zabývej se) vyučováním, ⁸ kdo dar povzbuzování, povzbuzováním; kdo uděluje, (uděluj) v prostnosti, kdo jest představeným, (buď jim) s pečlivostí, kdo činí milosrdenství, (čiň je) s veselím.

t

33—36 Apoštol zakončuje část věroučnou velebením moudrosti Boha trojediného, který vede lidi ke spasení cestami lidem nevystihlými.

36. a k němu, tak dle řeckých a některých latinských rukopisů. Dle Vulgáty bylo by „a v něm“. (Všecko jest od Boha jakožto od svého stvořitele, vše skrze něho jakožto od svého zachovatele, vše k němu spěje jakožto ke svému cíli. Někteří sv. Otcové, jmenovitě oni, kteří místo „a k němu“ čtou „a v něm“, vykládají toto místo o nejsv. Trojici takto: Všecko jest z Otce skrze Syna v Duchu svatém.)

*) V části druhé, mravoučné (12, 1—15, 13) podává různá naučení mravní, nejprve povšechná (12, 1—13, 14), potom zvláštní (14, 1—15, 13).

1—2. vyzývá, aby službě Boží zasvětili tělo i duši svou, čili aby celý život svůj, vnější i vnitřní, zařídili podle vůle Boží.

1. v obět živou užíváním totiž údů svých k dobrému a trpělivým snášením utrpení pro Krista. — by to bylo duchovně (doslovně „rozumnou“) bohoslužbou čili poctou Boží.

2. přeměňte se obnovou mysli své, t. j. takové mějte mravy, aby se srovnávaly s onou obnovou vaší mysli, které se vám milostí posvěcující dostalo na křtu sv.

3—5. Vykládaje předešlé napomenutí, apoštolskou autoritou svou vyzývá, aby dbajíce skromnosti, duchovních darů (mimořádných) užívali každý svou měrou také ku prospěchu ostatních údů církve. — Milostí sobě danou míní apoštolský úřad svůj. Podle úměry víry, t. j. v mezích darů, které kdo obdržel, míní věrou dary mimořádné jakožto ovoce víry.

6—8. Vykládaje předešlý příkaz o užívání duchovních darů, vyčítá jich sedm na příklad a prvními čtyřmi učí, že v příčině darů duchovních má se každý držeti v mezích toho daru, který obdržel, dalšími pak třemi nabádá, by darů těch užívalo se náležitě podle vůle Boží.

6. podle úměry víry, t. j. podle míry čili v mezích uděleného daru.

7. úřad totiž církevní, ale nikoli řádný úřad (biskupa, kněze, jáhna), nýbrž mimořádný, jakých bylo v prvních dobách církve více.

8. kdo uděluje, t. j. kdo darem Ducha sv. povzbuzen, rozdává statky své na pokrmy a potřeby chudých.

Povšechná napomenutí s ohledem na život soukromý. v. 9—21.

⁹Lásku mějte nelíčenou, nenávidíce zlého a přidržující se toho, co jest dobré. ¹⁰V příčině lásky bratrské vespolek se milujte srdečně, v uctivosti předcházejte jeden druhého, ¹¹co do pečlivosti nebuďte liknaví; duchem buďte vroucí sloužíce Pánu; ¹²v naději se radujte, v soužení buďte trpěliví, na modlitbě vytrvalí; ¹³s věřícími v potřebách jejich se sdílejte, pohostinství ochotně prokazujte ¹⁴Dobrořečte těm, kteří vás pronásledují, dobrořečte a nezlořečte. ¹⁵Radujte se s radujícími, plačte s plačícími. ¹⁶Buďte stejného smýšlení k sobě vespolek, nemyslice vysoko, nýbrž sklánějce se k nízkým. Nebuďte opatrní sami u sebe. ¹⁷Nikomu neodplácejte zlého za zlé; bedliví buďte dobrého (nejen před Bohem nýbrž i) přede všemi lidmi. ¹⁸Možno-li, pokud jest na vás, mějte pokoj se všemi lidmi; ¹⁹nemstěte se sami, miláckově, nýbrž dejte místo hněvu (Božímu), neboť jest psáno: „Mně (p a t ř i) pomsta, já odplatím, praví Hospodin.“ ²⁰Avšak „lač-ní-li nepřítel tvůj, nakrm jej; žízní-li, dej mu pít; neboť to čině, uhlí žhavé shrneš na hlavu jeho.“ ²¹Nedej se přemoci zlému, nýbrž přemáhěj zlé dobrým.

KAPITOLA 13.

Povšechná napomenutí s ohledem na život veřejný. v. 1—14.

¹Každý buď poddán mocnostem vyšším; neboť není mocnosti, leč od Boha, a ty, které jsou, od Boha zřízeny jsou. ²Proto kdo se protiví mocnosti, zřízení Božímu se protiví, ti pak, kteří se protiví, odsouzení sobě zjednají. ³Neboť vrchnosti nejsou postrachem činu dobrému, nýbrž zlému. A chceš se nebáti mocnosti? Čiň dobré a budeš mítí chválu z ní. ⁴Neboť jest služebníkem Božím, tobě k dobrému. Čiňš-li však zlé, boj se, neboť ne nadarmo nosí meč; jest zajisté služebníkem Božím, mstitelem k (vylíti) hněvu na toho, kdo páše zlé. ⁵Proto jest potřebí, abyste byli poddáni nejen pro hněv, nýbrž i pro

9—21. Podáváje napomenutí s ohledem na život soukromý, vytýká nejprve povinnost k bratrům čili věřícím (9—14), potom ke všem lidem (17—21).

12. v n a d ě j i totiž života věčného čili „majíce naději v život věčný“.

13. t. j. udílejte rádi ze svého věřícím v jejich potřebách.

16. Buďte stejného smýšlení k sobě vespolek; slovy těmi menabádá ke svornosti, jak se mnohdy myslí, nýbrž k tomu, aby nevyvyšovali nad jiné ani sebe, ani koho jiného, pamatující, že všichni jsou údy těžce církve, duchovního těla Kristova. — Nebuďte opatrní sami u sebe tak totiž, abyste pohrdali jinými.

17. Slova „nejen před Bohem, nýbrž i“ scházejí v starých rukopisech řeckých i v překladech mnohých; sem dostala se as z 2. Kor. 8, 21.

18. Viz Žid. 12, 14.

19. Mně patří pomsta . . . viz 5. Mojž. 32, 35. Žid. 10, 30.

20. Uvedeno z Přísl, 25, 21.

13, 1—7. Klade věřícím na srdce, aby byli poslušni světské vrchnosti, jakožto zřízení Božímu, a to nejen proto, aby neupadli v tresť nadřízené vrchnosti, nýbrž i aby neobtěžili hříchem svého svědomí.

1. Viz Moudr. 6, 4; 1. Petr. 2, 13.

4. Kniže n o s i meč jakožto symbol moci potrestati vinníka i smrtí. Moc tu má od Boha jakožto jeho zástupce a služebník, a to nikoli nadarmo, nýbrž aby jí skutečně užíval, a to k dobrému, k šetření dobrého řádu, a tedy i k vylíti hněvu (Božího), t. j. ku potrestání toho, kdo čině zlé dobrý řád ruší.

svědomí. ⁶ Vždyť proto také daně dáváte; neboť jsou služebníky Božími, právě tím se zabývajíce. ⁷ Dávejte tedy všem, čím jste povinni: Komu daň (patří), tomu daň (dávejte); komu clo, tomu clo; komu bázeň, tomu bázeň; komu čest, tomu čest.

⁸ Nikomu nezůstávejte nic dlužní, leč abyste se milovali vespolek; neboť kdo miluje bližního, zákon naplnil; ⁹ (příkázání) zajisté „ne se smilníš, ne zabiješ, nepokradeš, (nepromluvíš křivého svědectví), nepožádáš,“ a je-li které příkázání jiné, zahrnují se ve slově tomto: „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.“ ¹⁰ Láska bližnímu zlého nečiní. Vyplněním zákona jest tedy láska. ¹¹ A to (čiňte) znajíce čas, že totiž jest hodina, abychom již ze spánku povstali: neboť nyní jest blíže naše spása, než (byla) když jsme uvěřili. ¹² Noc pokročila, den pak se přiblížil. Odložme tedy skutky temnosti a oblecme se v odění světla. ¹³ Jako ve dne počestně chodme: ne v hodování a opilství, ne v smilstvu a nestydatostech, ne ve sváru a závisti, ¹⁴ nýbrž oblecete se v Pána Ježíše Krista, a nemějte péče o tělo tak, aby povstávaly chůlče.

KAPITOLA 14.

Napomenutí zvláštní s ohledem na ty, kteří jsou ve víře slabí.

14, 1.—15.; 13.

¹ Toho však, kdo jest slabý ve víře, přijímejte, nikoli abyste posuzovali mínění. ² Jeden totiž věří, že smí jísti všecko, jiný však, jsa

6. Právě tím, t. j. službou Boží se zabývajíce; trvajíce totiž náležitě v úradě od Boha jim svěřeném pečují o své poddané a o blaho veřejné.

9. Slovy „a je-li příkázání jiné“ zahrnuje všechna příkázání ostatní. Právě že všechna příkázání jsou zahrnuta v příkázání lásky k bližnímu (též v Gal. 5, 14.), ač Pán Ježíš jmenoval též příkázání lásky k Bohu (Mat. 22, 39—40.), poněvadž pravá láska k bližnímu lásku k Bohu předpokládá a z ní vychází. Slova „nepromluvíš křivého svědectví“ scházejí ve vážných rukopisech latinských i řeckých.

11. A to tím spíše (čiňte) totiž milujte se vespolek. — Ze spánku (sna) náboženské netečnosti, vlačnosti, hříchu. — Spása naše totiž úplná, kdy spravedliví vstanouce z mrtvých, budou také dle těla účastni blaženosti, jest nyní, kdy tento list piší, blíže než byla, když jsme v Krista uvěřili; neboť každým dnem blíží se nejen doba smrti naší, nýbrž i doba věčného soudu i věčné odplaty; od té doby však, kdy jste přijali křesťanství, uplynula již delší řada roků. Místo „abychom povstali“, jak jest překládati dle D, E, F, G, L, četných minuskulů, překladu starolatinského, Vulgáty, překladu syrského, koptického, armenského, gotského, bylo by dle rukopisu Vatikánského, Sinajského, Alexandrijského, Erema Syr., P a některých minuskulů překládati „abyste povstali“.

12. Nocí rozumí dobu od pádu Adamova do konce světa (pro jednotlivce dobu života jeho); dnem rozumí život věčně blažený v nebi (spásu to úplnou). Do Krista byla noc plná, doba to temnoty bludů a nepravosti; příchodem Kristovým pokročila noc tak, že nastalo již svítání, takže lidé mohou nejen pravdy nadpřirozené náležitě poznávati a pomocí milosti Boží skutky pro nebe záslužné konati, nýbrž i blaženosti nadpřirozené jistou měrou účastni se stávati, podobně jako za svítání lidé již předměty poznávají a různá díla svá konají. Dokonale však poznají pravdy ty a plnou měrou stanou se účastni blaženosti, až po všeobecném vzkříšení v plném svém jasu vzejde slunce, Kristus, a nastane den blaženosti věčné. — Skutky temnosti jsou hříchy; oděním světla jsou skutky dobré aneb spíše dary Ducha sv., které posilují člověka proti pokušením a nástrahám ďábelským.

14. t. j. připodobňuje se vždy více Kristu Ježíši ctnostmi a skutky dobrymi. — tak, aby povstávaly chůlče. Doslovně bylo by: ke chůlčům (k žádostem nezřízeným).

14, 1—4. Slabým ve víře rozumí toho, kdo má bludné svědomí, požívání některých pokrmů neprávem pokládá za nedovoleno, na př. požívání masa

slabý, jí zeleninu. ³Kdo jí, nepohrdej tím, jenž nejí, a kdo nejí neod-
suzuj toho, jenž jí, neboť Bůh ho přijal. ⁴Kdo jsi ty, jenž soudíš
cizlího služebníka? Vlastnímu Pánu stojí nebo padá. Bude však státi,
neboť mocen jest Bůh postaviti jej. ⁵Někdo cení den jeden nad druhý,
jiný cení (stejně) každý den. Každý o svém náhledě měj plně pře-
svědčení. ⁶Kdo šetří dne, Pánu ho šetří; a kdo jí, Pánu jí, neboť
děkuje Bohu. A kdo nejí, Pánu nejí a děkuje Bohu. ⁷Nikdo zajisté
z nás nežije sobě a neumírá sobě; ⁸neboť žijeme-li, Pánu žijeme;
umíráme-li, Pánu umíráme; ať tedy žijeme, nebo umíráme, Páně jsme.
⁹K tomu (konci) zajisté Kristus zemřel a oživil, aby panoval i nad
mrtvými i nad živými. ¹⁰Ty pak, proč soudíš bratra svého? Aneb i ty,
proč pohrdáš bratrem svým? Všichni zajisté budeme státi před soudnou
stolicí Boží, ¹¹neboť psáno jest: „Ž i v j s e m j á, p r a v í H o s p o d i n,
ž e p ř e d e m n o u p o k l e k n e k a ž d é k o l e n o a k a ž d ý
j a z y k v y z n á B o h a.“ ¹²Protož každý z nás bude (sám) za sebe
počet vydávati Bohu.

¹³Nesudme tedy již jedni druhých, nýbrž to spíše usudte, abyste
nekladli před bratrem úrazu neb pohoršení. ¹⁴Vím a jsem přesvědčen
v Pánu Ježíši, že nic není poskvrněno samo sebou, leč tomu, kdo se
domnívá, že něco jest poskvrněno, tomu jest to poskvrněno. ¹⁵Avšak zam-
rucuje-li se bratr tvůj pro pokrm, již více nejednáš podle lásky. Ne-

zvírat, jež u židů pokládala se za nečistá. Toho mají ostatní věřící přijímati, totiž
mezi sebe, ale nikoli, aby miněni jeho (byť mylně, ač ne hříšně) posuzovali, nýbrž
aby je trpělivě snášeli. Ale ani ten, kdo při bludném svědomí svém zdržuje se
těch oněch pokrmů, nemá odsuzovati toho, kdo je jí, jakoby byl bezbožný, neboť
Bůh jej přijal totiž ve své přátelství a za domácího služebníka. — P á n u
s t o j í n e b o p a d á, t. j. co činí služebník, směřuje ku prospěchu neb ke škodě
pánově, a proto pánu toliko přísluší jednání jeho schválit neb pokárat. — Ve
v. 2. Vulgátá má „olus manducet“ (nechť jí neb je z zeleninu). Avšak nesprávně;
neboť jednak vážné rukopisy mají způsob oznamovací (jí), jednak apoštol nepři-
kazuje, co se má konati, nýbrž vylučuje, co při požívání pokrmů se v Římě dělo.

5. Dotýká se jiné příčiny, té totiž, že někteří ty ony dny (soboty, první den
nového měsíce) pokládali za světejší, nežli druhý, jiní však všechny dny měli za
stejně svaté. Sv. Pavel o té věci o sobě indiferentní nevyslovuje mínění svého,
nýbrž vyzývá jen, aby každý hleděl o té věci míti svědomí jisté a dle toho jednal.

6. Pánu ho šetří, t. j. pro Pána čili s ohledem na Pána Ježíše, v tom úmyslu
totiž, aby se to Pánu zalíbilo.

7—8. t. j. každý z nás křesťanů jest si vědom, že není sám ani cílem ani
pánem svého života, a proto nežije toliko pro svůj prospěch, nýbrž snaží se
předem o to, aby jak životem, tak i smrtí svou Pána oslavil.

10.—12. Napomenutí dané ve v. 3.—4. (aby tak zvaní slabí neodsuzovali
silných, ani silní nepohrdali slabými) potvrzuje upozorněním na příští soud Boží,
před nímž každý musí se zodpovídati ze svého jednání. Před soudnou sto-
licí B o ž í; tak dle nejstarších rukopisů řeckých i latinských; dle Vulgáty tištěné
jest „před soudnou stolicí K r i s t o v o u“. Slova Ž i v j s e m j á atd. uvedena jsou
toliko co do smyslu z Is. 45, 23.

13.—23. Obracuje se k těm, kteří požívání všech pokrmů pokládali za do-
volené (k silným ve víře), vyzývá je, aby volnějším jednáním svým nedávali
pohoršení těm, kteří požívání některých pokrmů měli mylně za nedovolené
(slabým), buď že by jednáním svým dali jim podnět k nelaskavému posuzování,
aneb že by je svedli příkladem svým, aby také jedli pokrmy domněle nedovolené
a tak jednajice proti svému přesvědčení a svědomí hřešili.

15. Nejstarší rukopisy řecké i latinské a jiné mají sice spojku *γὰρ*, enim,
neboť (neboť zarmucuje-li). Avšak čtení toto nehodí se dobře k souvislosti. Bylo
by nutno při něm buď spojovati v. 15. s v. 13., v. 14. pak dáti do závorky a vy-
kládati takto: To usudte, abyste nekladli bratru úrazu neb pohoršení, neboť zam-
rucuje-li se bratr atd., aneb by se musilo k v. 14. doplniti v myslí nějaké na-
pomenutí, k němuž v. 13. by podával odůvodnění neb potvrzení, as: Zdrž se

vrhej v záhubu pokrmem svým toho, za koho Kristus zemřel. ¹⁶ Nebudíž tedy v potupu vydávána dobrá věc vaše. ¹⁷ Vždyť království Boží není pokrmem a nápojem, nýbrž spravedlností a pokojem a radostí v Duchu svatém; ¹⁸ neboť kdo tímto sloužil Kristu, jest Bohu milý a lidem příjemný. ¹⁹ Nuže tedy dbejme toho, co jest k pokoji, a ostříhejme toho, co jest k vzájemnému vzdělání. ²⁰ Nekaz pro pokrm díla Božího. Všecko sice jest čisto, avšak zlem jest člověku, který jí s pohoršením. ²¹ Dobře jest nejisti masa a nepítí vína ani (nečiniti) čeho jiného, nad čím se tvůj bratr uráží, neb se pohoršuje, neb v čem slabý jest. ²² Ty máš přesvědčení? Měj je sám pro sebe před Bohem; blahoslavený jest, kdo neodsuzuje sebe sama v tom, co schvaluje. ²³ Kdo však pochybuje, jí-li, jest odsouzen, poněvadž (nejí) z přesvědčení. Všecko pak, co není z přesvědčení, hříchem jest.

tedy toho, co tvůj bratr pokládá za poskvrněné; neboť zarmucuje-li se atd. Toho však není potřebí, čte-li se místo spojky neboť *γὰρ* spojka avšak *δὲ*. Jest sice toto čtení méně zaručené. Má je pouze Kod. L, též veliký počet minuskulů a překlad syrský (v četných rukopisech) i egyptský, a drží se ho také sv. Otcové mladší jako Chrysostom, Cyril Alex., Theodoret a j.; ale přiléhá lépe k souvislosti, souvisíc přímo s veršem předchozím. Udávat přechod od poučení daného v. 14. k napomenutí, aby z lásky k bližnímu se zdržovali i dovolených věcí, když by pozorovali, že by užívající jich, bližního zarmoutili a mu pohoršení dali. Toho čtení drží se proto četní exegeté, a jemu dáváme proto přednost také my. Nejednáš podle lásky, jíš-li totiž ty ony pokrmy před jinými věřícími, ač víš, že ten onen je má za nedovolené a se horší, vida tebe jich požívat.

16. dobrá věc vaše, podle Vulgáty bylo by dobrá věc naše. Oboje čtení jest osvědčeno svědky vážnými. Svědčíť pro čtení vaše řecké rukopisy Σ B A C L P, skoro všechny minuskuly a některé rukopisy překladu syrského, pro čtení druhé, naše, svědčí D E F G, někteří starší Otcové řečtí, překlad starolatinský i Vulgáta a některé rukopisy překladu syrského. Není proto zcela jisto, které čtení jest původní, ač čtení vaše zdá se býti správným. Smysl však se nemění, ať se držíme čtení toho neb onoho, pokud jen jak výrazem vaše, tak výrazem naše rozumějí se ti, které sv. Pavel nazývá silnými. Neboť k těm patřil a ve v. 19. se počítal i sv. Pavel, mohl tedy čítati se k nim také v tomto (16.) verši výrazem naše. Rozumí pak dobrou věcí (vaši, naši) svobodu milosti Boží křesťanům v Kristu Ježíši danou, že smějí každý pokrm a nápoj pokládati za pokrm, nápoj sám o sobě dobrý, dovolený (nedovoleným stal by se jen přímým zákazem oprávněné vrchnosti církevní); svobody té nemají užívatí tak, aby z toho vzali podnět k nepravému posuzování a k potupám ti, kteří bludným svědomím mají ony věci za nedovolené.

17. Ukazuje, proč řečené svobody nemá se užívatí tak, aby bližní vzal z toho podnět k potupám, proto totiž, poněvadž není to pokrm a nápoj, který nás udržuje v lásce Boží, aby Bůh kraloval v nás svou milostí, nýbrž (mimo jiné skutky dobré) spravedlnost, kterou každému necháváme a dáváme, co jest jeho a co mu patří, pokoj, který s bližním zachováváme, a radost v Pánu, s kterou ony dobré skutky konáme.

20. dílo Boží, t. j. bratra slabého, který milostí Boží stal se křesťanem.

22. ty máš přesvědčení? Doslovně „ty máš víru“?, ale věrou rozumí se zde přesvědčení, že totiž žádný pokrm sám sebou není nečistý, a proto jísti se může. — Kdo neodsuzuje sebe sama, t. j. komu svědomí jeho nepraví, že nedovolená jest ta věc, pro kterou se rozhodl.

23. t. j. kdo pochybuje o tom, zdali ten onen pokrm jest dovolen, a přece ho užívá, hřeší, poněvadž nejedná z přesvědčení čili při svědomí jistém, ba aniž bezpečnějším; neboť jednatí při svědomí nejistém, rozpačitém, není dovoleno.

KAPITOLA 15

Další napomenutí s ohledem na slabé, v. 1.—14.

¹ Máme však my silní snášeti slabosti nesilných a nikoli sami sobě se zalibovati. ² Každý z vás zalibuj se bližnímu k dobrému, ku vzdělání. ³ Vždyť i Kristus zaliboval se ne sám sobě, nýbrž jak jest psáno: „Potupy tupitelů tvých připadly na mne.“ ⁴ Neboť cokoli bylo napsáno, k našemu poučení bylo napsáno, abychom trpělivostí a útechou Písma měli naději. ⁵ Bůh pak, dárce trpělivosti a útěchy, dej vám jednoduše smýšleti vespolek podle Ježíše Krista, ⁶ abyste jednomyslně jedněmi ústy oslavovali Boha a Otce Pána našeho Ježíše Krista. ⁷ Proto přijímejte se vespolek, jakož i Kristus přijal vás ke slávě Boží. ⁸ Pravím totiž, že Kristus Ježíš stal se přísluhovatelem obřizky pro pravdu Boží, aby potvrdil zaslíbení otcům (daná), ⁹ pohané však že pro milosrdenství oslavují Boha, jakož jest psáno: „Proto budu tě oslavovati mezi pohany, Hospodine, a jménu tvému budu prozpěvovati.“ A opět dří: ¹⁰ „Veselte se pohané s lidem jeho.“ A opět: ¹¹ „Chvalte Hospodina všichni pohané, a vychvalujte ho všichni národové.“ ¹² A opět Isaiáš

15. 1.—6. Vyzývá tak zvané silné ve víře, aby trpělivě snášeli slabosti jiných, ani nehledali jen svého prospěchu a pohodlí beze všeho ohledu na jiné, nýbrž aby následovali Krista, který se ne zaliboval sám sobě, t. j. nehledal svého prospěchu, nýbrž, jak bylo předpověděno, všeliké potupy a pohany snášel pro věc Boží ve prospěch nás. — Že Kristus nehledal prospěchu, potvrzuje slovy žalmu 68, 10., která pro stručnost uvádí vazbou nepravdědnou, klada řeč přímou místo nepřímé (nýbrž, jak jest psáno, potupy i tupitelů Boha připadly na něho). V žalmu tom ve smyslu literárním spravedlivý (žalmista) líčí potupy, které jest mu snášeti od nepřátel Božích pro jeho horlivost o dům Boží či o chrám a řádné vykonávání služeb Božích; ve smyslu předobrazném však, ve kterém slova jeho uvádí sv. Pavel, Kristus Bohočlověk oslovuje jimi svého Otce, aby vyjádřil, že pro čest a slávu Boží i pro spásu lidstva dobrovolně potupy bude snášeti a i smrt podstoupí.

4. abychom . . . měli naději, t. j. abychom zachovávalice onu trpělivost, ke které Písmo sv. slovy i příklady nabádá, a choválice tu útechu, kterou v nás výpovědi jeho působí zaslibováním věčné odměny, měli naději života věčného.

7.—12. Aby křesťané římsí, kteří sestávali z obrácených pohanů i židů, tím spíše dbali svornosti a přijímali se vespolek do své společnosti a ve přátelství, připomíná jim, že oni jak pohanokřesťané, kteří byli ve většině, tak židokřesťané byli přijati od Krista do jeho církve a v jeho přátelství (v. 7.). Poněvadž však tak zvaní silní, k nimž v předešlé stati zvláště se obracel, byli většinou z pohanokřesťanů, připomíná čtenářům svým též způsob, kterým byli jedni i druzí přijati do církve právě, že totiž židé, majice messiášská zaslíbení, byli přijati jaksi právem, a to pro pravdu Boží, aby se totiž naplní oněch zaslíbení ukázala božská pravda čili pravdomluvnost a věrnost božská, pohané však, kteří zaslíbení messiášských neměli, ač také jejich povolání do církve bylo předpověděno, že byli přijati pro milosrdenství Boží, aby totiž jejich přijetím zvláště milosrdenství Boží se ukázalo. Tímto připomenutím chce hlavně tak zvané silné (pohanokřesťany) povzbuditi, aby pamatující došlého milosrdenství, laskavě se měli k slabým, kteří jaksi po právu jsou údy církve (8.—12.). — Kristus Ježíš stal se přísluhovatelem obřizky (v. 8.), t. j. obřezaných čili židů, potud totiž, pokud u nich osobně působil a své učení hlásal, ač spásu všem lidem zasloužil a v tom smyslu přísluhovatelem všech se stal.

9. Proto budu vyznávatí . . . viz 2. Král. 22, 50; Žalm. 17, 50.

10. Viz 5. Mojž. 32, 43.

11. Viz Žalm. 116, 1.

12. Viz Is. 11, 10. V řeckém i latinském textě stojí sice na obou místech tentýž výraz, ἔθνη, gentes, ale v textě hebrejském stojí na prvním místě 'ammim (národové) na druhém gojim (národové pohanští, pohané), proto jsme přeložili na prvním místě slovem národové, na druhém slovem pohané.

praví: „Bude výhon kořenný z Jesse, ten (totiž), jenž povstane, aby vládl nad národy; v něho pohané budou doufatí.“¹³ Bůh pak naděje naplní vás veškerou radostí a pokojem u víře, abyste oplývali v naději mocí Ducha svatého.

Závěrek a) Některá sdělení soukromá, v. 14. — 33.

¹⁴ Jsem pak, bratři moji, i já sám o vás přesvědčen, že také vy jste plní dobrého smýšlení, jsouce naplnění veškerým poznáním, takže můžete i vespolek se napomínati. ¹⁵ Přece však poněkud směleji psal jsem vám, bratři, jako připomínaje vám pro milost mi udělenou od Boha (to, co již víte), ¹⁶ abych byl přísluhovatelem Krista Ježíše mezi pohaný, evangeliem Božím konaje úkon obětní, aby obětování pohanů bylo příjemné, posvěceno v duchu svatém ¹⁷ Mám tedy čím se honositi v Kristu Ježíši ve věcech, které se vztahují k Bohu; ¹⁸ neboť neosmělil bych se mluvit něco, čeho Kristus neučinil skrze mne ku poslušnosti pohanů slovem a skutkem, ¹⁹ mocí zázraků a divů, mocí Ducha svatého, takže jsem vyplnil evangelium Kristovo od Jerusalema (a) kolem až do Illyrie. ²⁰ Vidím totiž čest v tom, že takto káži evangelium, ne kde Kristus (iž) byl jmenován, abych nestavěl na základě cizím, ²¹ nýbrž (tak), jak jest psáno: „Uzří ti, jimž nebylo zvěstováno o něm, a ti, kteří neslyšeli, porozumějí.“

²² Proto také byl jsem zdržován mnohokrát, abych k vám nepřišel. ²³ Nyní však nemaje již více místa v těchto krajinách, a chovaje od mnoha roků tužbu přijíti k vám, ²⁴ jakmile bych šel do Španěl, mám naději, že na té cestě vás užřím a od vás tam doprovoben budu, když vás dříve poněkud užiju. ²⁵ Nyní však jdu do Jerusalema ve službě

13. V naději mocí Ducha sv., tak podle textu řeckého; podle Vulgáty bylo by „v naději a mocí Ducha svatého.“

14.—21. Poukazem na svůj úřad jako apoštola pohanů a na povinnost s ním spojenou vysvětluje, proč jim psal list tak vážného obsahu přes to, že byl přesvědčen o utěšeném stavu křesťanské obce římské, jakož i proč dosud k nim nepřišel.

15. pro milost udělenou mi, t. j. pro apoštolský úřad mně udělený.

16. Apoštolské kázání své pokládá za část obětního úkonu, při němž Pán Ježíš jest obětujícím knězem, apoštol přísluhovatelem (jáhnem) a pohané (i židé) k víře přistupující obětním darem. Jako přísluhovatel Krista Ježíše mezi pohaný sv. Pavel připravuje kázáním svým z pohanů obětní dar, který na křtu sv. vštěpuje se v Krista a v něm a s ním a skrze něho jako obět Duchem sv. posvěcená a proto i příjemná Bohu Otci se podává. (Srovn. 6, 3.—8.) — Praví, že jest přísluhovatelem mezi pohaný, poněvadž po vůli Boží apoštolský úřad svůj hlavně, ač ne výhradně, mezi pohaný měl konati.

17.—19. Jako další příčinu, proč psal list tak vážného obsahu (poněkud směle), udává vedle apoštolského úřadu svého též úspěch, jehož se v úřadě tom dodělal, a pro který může se honositi ne ovšem sám v sobě, nýbrž v Kristu Ježíši, t. j. ve spojení s Pánem Ježíšem jako tím, který skrze něho působil a na něhož tedy chloubá jeho se vztahuje. — Ku poslušnosti pohanů, t. j. k tomu, aby pohané byli přivedeni ku poslušnosti evangelia čili k víře v Ježíše Krista. — takže jsem vyplnil evangelium, t. j. ukončil kázání evangelia v oněch krajinách (a mohu proto nyní odebrat se k vám do Říma a dále na západ.)

20. Takto káži evangelium, t. j. jak sám hned vykládá, tak, že (pokud se týká pohanů) nekáže v krajinách, ve kterých Kristus byl již hlásán od jiných. V tom, že takto si počínaje sám jen jaksi základ staví, na kterém pak jiní (biskupové a kněží) by dále budovali, vidí čest čili důstojnost ne svou, nýbrž apoštolského úřadu svého. Dle Vulgáty zněl by tento vers takto: „Tak kázal jsem evangelium, ne tam, kde Kristus (iž) byl jmenován . . .“, ale překlad tento nevystihuje úplně textu řeckého, jak jej mají nejstarší rukopisy.

21. Viz Is. 52, 15.

pro věřící. ²⁶ Uvidělo se totiž Macedonským a Achajským učiniti nějakou sbírku pro chudé věřících, kteří jsou v Jerusalemě. ²⁷ Ano uvidělo se jim to; jsou také jejich dlužníky; neboť jestli pohanokřesťané stali se účastní duchovních statků jejich, jsou povinni posloužiti jim také statky tělesnými. ²⁸ Až tedy toto vykonám a ten užitek jim odevzdám, půjdu u vás skrz do Španělska. ²⁹ A vím, že přijde k vám, přijdu s hojností požeňání (evangelia) Kristova. ³⁰ Prosim vás vša k pro Pána našeho Ježíše Krista a pro lásku Ducha svatého, abyste mi pomáhali ve svých modlitbách za mne k Bohu, ³¹ abych byl vysvobozen z nevěřících, kteří jsou v Judsku, a aby moje odevzdání daru v Jerusalemě bylo příjemno věřícím, ³² bych po vůli Boží přišel k vám s radostí a pookřál s vámi. ³³ Bůh pak pokoje budiž se všemi vámi. Amen.

KAPITOLA 16.

b) Poručení jáhenky Féby a pozdravy. v. 1.—16.

¹ Poručím pak vám sestru naši Fébu, která jest jáhenkou církve kenchrejské, ² abyste ji přijali v Pánu (tak), jakož jest důstojno věřících, a abyste jí přispěli v každé záležitosti, ve které by vás potřebovala, neboť také ona přispěla mnohým, i mně samému.

³ Pozdravte Prisky a Akvily, mých spolupracovníků. ⁴ kteří pro život můj nasadili hrdlo své, jimžto děkuji ne já sám, nýbrž též všechny církve pohanokřesťanů, ⁵ i domácího shromáždění jejich. Pozdravte milého mi Epeneta, kterýž jest prvotinou Asie v Kristu. ⁶ Pozdravte Marii, která mnoho pracovala mezi vámi. ⁷ Pozdravte Andronika a Junia, mé příbuzné a spoluvězně, kteříž jsou znamenití u apoštolů, kteří též přede mnou byli v Kristu. ⁸ Pozdravte Ampliata, milého mi v Pánu.

²⁷. Dlužníky židokřesťanů jerusalemských nazývá křesťany macedonské a achajské vzhledem k tomu, že z Jerusalema jakožto církve mateřské vyšli první hlasatelé víry v Ježíše Krista a přivedše je až přímo až skrze jiné ke Kristu, učinili je účastny těch statků duchovních, jež z víry v Krista plynou a jichž křesťané jerusalemské první užívali. Vyzýváje křesťany ty, aby v náhradu za ty statky duchovní dávali křesťanům jerusalemským nějaký příspěvek na chudé, činil to hlavně za tím účelem, aby udržovalo se láskyplné spojení mezi církví jerusalemskou jako mateřskou a mezi ostatními jako filiálními.

²⁹. t. j. ze zkušenosti jsem přesvědčen, že můj příchod k vám bude spojen pro vás s mnoha milostmi. (Slovo „evangelia“ sotva patří do textu; v řeckém textě není ho.)

³⁰.-³². Sv. Pavel byl pro svou působnost mezi pohany a pro pomluvy od nepřátel jeho o něm šířené (Skut. 21, 28) v neláse nejen u židů, nýbrž i u židokřesťanů jerusalemských. Na snadě proto byla obava, že židé nevěřící způsobi mu nějaké příkoří, ano že snad ani židokřesťané, pomluvami svedení jsouce, nepřijmou z rukou jeho daru zasláného od pohanokřesťanů. Odtud ona prosba sv. Pavla k Římanům za přímluvu.

¹⁶. I. sestru, t. j. křesťanku. Jáhenky přísluhovaly nemocným, chudým, poutníkům, ženám při jejich pokřtění a j. — Kenchrea byl přístav korintský v moři jonském pro plavbu na východ.

³. Priska čili Priscilla; srovn. Skutk. 18, 2, 26.

⁵. domácího shromáždění jejich, neb domácí církve jejich, t. j. společnosti věřících, kteří se v jednom domě shromažďovali ke službám Božím.

⁶. Marie, bezpochyby také jáhenka. Pracovala mezi vámi, dle jiného snad správnějšího čtení pro vás.

⁷. příbuzné snad ve smyslu soukmenovce, ze stejného pokolení (Benjaminova).

⁸ -15. Jména osob Ampliat, Urban, Stachys, Apelles, Tryféna, Tryfosa, Hermas, Patrobus, Filolog, Nereus shledávají se za císaře Klaudia a Nerona také

⁹ Pozdravte Urbana, spolupracovníka našeho v Kristu Ježíši, a mně milého Stachya. ¹⁰ Pozdravte Apella, osvědčeného v Kristu; ¹¹ pozdravte ty, kteří jsou z domu Aristobulova; pozdravte mého příbuzného Herodiona; pozdravte ty, kteří jsou z domu Narcissova, ty (totiž) kteří jsou v Pánu. ¹¹ Pozdravte Tryfěnu a Tryfosu, kteréž pracují v Pánu. Pozdravte milou Persidu, která mnoho pracovala v Pánu. ¹³ Pozdravte Rufa, vyvoleného v Pánu, a matku jeho i mou. ¹⁴ Pozdravte Asynkrita, Flegona, Hermu, Patrobu, Hermea a bratry, kteří jsou s nimi. ¹⁵ Pozdravte Filologa a Julii, Nerea a sestru jeho a Olympada i všechny věřící, kteří jsou s nimi. ¹⁶ Pozdravte se vespolek políbením svatým.

c) Vzkazy s výstrahou, chvalořeč. v. 16.b–27.

Pozdravují vás všechny obce Kristovy. ¹⁷ Proslím však vás, bratři, abyste měli pozor na ty, kteří činí různice a pohoršení proti učení, kterému jste se naučili, a vyhněte se jim. ¹⁸ Neboť takoví lidé neslouží Kristu, Pánu našemu, nýbrž svému břichu, a lahodnými řečmi a pochlebováním podvádějí srdce nevinných. ¹⁹ Vaše poslušnost zajisté rozhlásila se na každém místě; proto se raduji z vás; chci však, abyste byli moudří k dobrému a prostí ke zlému. ²⁰ Bůh pak pokoje potře satana pod nohy vaše v brzku. Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s vámi. ²¹ Pozdravuje vás můj spolupracovník Timoteus a moji příbuzní Lucius a Jason a Sosipater. ²² Pozdravují vás v Pánu já, Tercius, který jsem napsal (tento) list. ²³ Pozdravuje vás Kaius, hostitel můj i celé církve. Pozdravuje vás městsý důchodní Erastus a bratr Kvartus ²⁴ Milost Pána našeho, Ježíše Krista, budiž se všemi vámi. Amen.

při služebnících dvora císařského, mezi nimiž i dle Filipp., 4, 22. byli křesťané již za Nerona. Ampliat (v. 8) jest nejspíše též se zakladatelem neb otcem zakladatele hrobky z doby Flavioců, která byla objevena v katakombě Domitilině, majíc nad vchodem nápis „Ampliat“ (Ampliatova); Narcissem (v. 11) nemíní se as propuštěnec Klaudiův, jenž zemřel již r. 54., (Sueton, Vita Claudii 28), nýbrž propuštěnec Neronův, jenž na jeho dvoře mnoho zomhl a r. 69 od Galby usmrcen byl (Dio Cassius, 64, 3). Aristobulem (v. 11) míní se as vnuk Heroda Vel., bratr Heroda Agrippy I. Těmi, kteří jsou z domu Aristobulova a Narcissova, míní se ti příslušníci neb propuštěnci jejich, kteří byli křesťany, jakým nejspíše byl i Herodion tamtéž jmenovaný. Rufem (v. 13) rozumí se dle souhlasného skoro mínění, syn onoho Simona Kyrenského, který nesl za Pánem Ježíšem kříž. (Mark. 15, 21.) Matku Rufovu nazývá též matkou svojí zajisté pro přátelský poměr, ve kterém byl s ní již od dávných let, byv snad již ve svém mládí, když dlel v Jerusalemě u Gamaliela na studiích, přijat od domu Simonova a od jeho manželky z mateřskou láskou chován zároveň se syny jejími.

16b–23. vyřizuje pozdravy jiných, nejprve povšechně ode všech církví (16b), potom od jednotlivců (21–23). Poněvadž však při vzkazech ode všech obcí křesťanských přišla mu na mysl jednota křesťanských obcí věrou a láskou spojených, jakož i snaha nepravých učitelů od křesťanských obcí vniknouti a nepravé zásady a učení v nich šířiti, předesílá před vzkazy jednotlivců výstrahu pro budoucnost, by se měli na pozoru před těmi, kteří jednotu porušují (17–18). Vyřizuje pak pozdrav ode všech obcí a míní při tom sotva pouze ty obce, které sám založil neb ve kterých pobyl, nýbrž spíše vskutku všechny obce křesťanské, jednak že se členy různých obcí se sešel a od nich, když zvěděli, že do Říma píše neb psátí chce, požádán byl, aby také od nich pozdrav vyřídil, jednak, že věda, jak všudy rozšířena jest známost o dobrém stavu obce římské předpokládal, že také od těch obcí, u nichž posud nebyl ani jich nezaložil, může pozdrav vyříditi přední obci křesťanské, která byla matkou a v čele obcí ostatních.

19. Podle řeckého „vaše poslušnost (t. j. pověst o vaší poslušnosti) přišla ke všem.“

20. Potře, podle Vulgáty tištěné potř.

24. Tento verš v některých starých rukopisech řeckých i latinských schází

²⁵ Tomu pak, jenž mocen jest utvrditi vás v mém evangelium, totiž v Ježiši Kristu zjevením tajemství, které bylo odvěkým časům skryto, ²⁶ nyní však zjeveno a skrze písmo prorocká podle rozkazu věčného Boha všem národům ku poslušnosti víry oznámeno — ²⁷ jedinému mudrému Bohu skrze Ježiše Krista čest a chvála na věky věkův, Amen.*)

25. v mém evangelium, v hlásání o Ježiši Kristu, doslovně bylo by (v téměř smyslu) s ohledem na mé evangelium, na kázání Ježiše Krista. — Zjevením, doslovně: podle zjevení.

26. Písmo, skrze něž tajemství o vykoupení lidstva bylo oznámeno pohanům, miní knihy starozákonní, pokud obsahují prorocství a předobrazy o vykoupení lidstva a povolání všech národů ke spáse (do církve Kristovy), a on nemíní říci, že ono tajemství vešlo teprve nyní ve známost oněmi písmi, jakoby do časů Pavlových bylo vůbec neznámo, nýbrž že byvši předpověděno a jistou měrou, nejasně, naznačeno, nyní po dokonaném již vykoupení vešlo v jasnou známost pohanům za použití knih prorockých, pokud totiž apoštolé a jiní věrozvěstové hlásající evangelium, dovolávali se prorocství starozákonních, aby tak potvrdili slova svá, a ukázali, že to, čemu učí o vykoupení skrze Krista a povolání všech národů do církve, není v odporu, nýbrž v plném souhlase se zjevením daným v zákoně Starém.

* Pravost kap. 15. a 16. někteří popírali, buď že je Pavlovi upírali vůbec, aneb že je sice uznávali za Pavlovy, ale tvrdili a tvrdí, že nejsou původní součástí listu k Řím., nýbrž pozdějšími dodatky k němu, aneb že alespoň k. 16. jest návodem pro doručitelku listu (Phoebu), aby věděla, jak si má na cestě počínati, koho Pavlovým jménem pozdravovati, aneb spíše listem at v podstatě celým, ať jen z částí zachovaným, zasláným na jinou adresu, nejspíše do Efesu jako list doporučující Phoebu. List ten dostal prý se do Říma s listem k Řím., a jsa tam s ním chován v archivu, byl pokládán za jeho součást a spojen s ním v jeden celek. Na odůvodněnou svého tvrzení uváděli a uvádějí zvláště to, že

a) k. 15. není v žádné souvislosti s částí předcházející;

b) zakončuje několikrát list vyprošováním milostí (13, 33; 16, 20. 23) a dorologií (chvalořečí 16, 25—27), a pozdravuje v Římě veliký počet osob, jichž Pavel, nepobýv tam dosud, znáti nemohl; ano pozdravuje i Akvilu a Priscillu, kteří sice dříve v Římě bydleli, ale r. 50. byvše odtud rozkazem císaře Klaudia vyhnáni, odebrali se do Korintu (Skutk. 18, 1), r. 54. s Pavlem do Efesu odešli (Skutk. 18, 18—19, 26) a ještě koncem r. 66. tam byli (2. Tim. 4, 19);

c) chvalořeč (16, 25—27) nezaujímá v rukopisech stejného místa, jsouc v některých rukopisech po 14, 23, v jiných po 16, 24 (23), v jiných na obou místech, a to prý jest známkou nejistého podání o těchto kapitolách. Také k tomu poukazují, že

d) dle svědectví Origenova tyto kapitoly scházely již v kánoně Marcionově. Avšak důvody tyto spočívající na nesprávném pojímání věci, nedokazují pranicí. Neboť ať pomlčíme o tom, že posledním veršem kap. 14. apoštol svůj list an. zakončiti nemohl,

a) jest nepravda, že není souvislosti mezi k. 15. a 14. Souvisí obě spolu velmi těsně. V k. 14. totiž apoštol upozornívá na nebezpečnoství pocházející z toho, následují-li tak zvaní slabí volnějšího způsobu života silných, vyzývá tyto, aby volnějším jednáním svým (ve věcech lhostejných) nedávali pohoršení oněm slabým, kteří požívání některých pokrmů mylně měli za nedovolené, v k. 15. však r o z v á d í napomenutí to vyzýváje, aby tak zvaní silní trpělivě snášeli slabosti jiných a nehledali jen svého prospěchu beze všeho ohledu na jiné, nýbrž aby následovali Krista, jenž nehledal prospěchu svého, nýbrž snášel potupy a pohany pro věc Boží ve prospěch nás.

b) Opětované zakončení listu vyprošováním milostí a chvalořečí není známkou pozdějšího dodatku podvrženého, nýbrž veliké oddanosti sv. Pavla Římanům a jest tím méně pozastavovati se nad ním, poněvadž podobně dělo a děje se v životě posud, že totiž někdo dav již miláčkům svým „s Bohem“, znova něco připomíná a opět se louče „s Bohem“ dává. — Osoby, které pozdravuje, mohl docela snadno poznati na různých cestách svých, tím spíše, poněvadž mezi nimi byli také ti, kteří byvše od Klaudia z Říma vypuzeni, za Nerona se tam zase vrátili. Ostatně není třeba, aby člověk znal osobně všechny ty, které pozdravuje; vřdyť posud se stává, že někdo pozdravuje, koho nezná osobně, tehdy zejména

O prvním listě sv. Pavla ke Korintským.

Korint, hlavní město v Acháji, slynul v době apoštolské vědami, uměním, bohatstvím, ale i kleslostí mravní. Křesťanskou obec založil tam sv. Pavel na druhé apoštolské cestě své (v. 52—54.), kdy tam půldruhého roku pobyl a mimo neveliký počet židů zvláště pohanů mnoho Kristu získal. Po jeho odchodě vrátili se však někteří z nich k nemravnosti, které byli oddáni jako pohané. Pavel dověděl se o tom napsal Korintským list, který se záhy ztratil, a jak patrně z 1 Kor. 5, 9., vyzýval je v něm, aby se zdržovali veškerého obcování s těmi křesťany, kteří porušují čistotu. Ale oni nedbali toho, ba ponechali ve své obci i krvesmilníka. Také se rozdělili ve strany, z nichž jedna podhrdala druhou, ve stranu Pavlovu, Apollovu a Petrovu, dle toho, zda kdo dával přednost Pavlovi, neb výmluvnému Apollovi, neb židovsko-křesťanským učitelům, dovolávajícím se autority Petrovy, kteří po odchodě Pavlově přišli do Korintu a nové údy do církve přivedli. Měli též spory mezi sebou a předkládali je soudům pohanským. Mimo to povstaly u nich různé pochybnosti v příčině svazku manželského a jiné, ano někteří popírali i vzkříšení mrtvých. Pavel dověděl se o tom v Efesu (1. Kor. 16, 18) dílem z pověsti, dílem od rodiny Chlécě, hlavně však z listu, který mu Korintští poslali. A pohnut zprávou tou, napsal jim ihned (r. 58. neb 57?) tento list, aby odsoudil a odstranil všechny roztržky a jiné zlořády, které mezi nimi povstaly, a odpověděl k otázkám, které mu předložili.

Pravost listu tohoto osvědčují již nejstarší spisovatelé církevní; svědčí o něm mimo jiné nejen Ireneus, Zlomek Murat., Tertullian, Klement Alex., nýbrž i sv. Justin, Polykarp, ano i Klement Řím. (kol. v. 95.), jenž ve svém listě ke Korintským (I, 47) praví: „Vezměte do rukou list blahoslaveného apoštola Pavla! Co vám psal na počátku evangelia?“ (t. j. první čas jejich obrácení se ke Kristu). „Věru duchovně napsal sám v listě o sobě i o Kefovi a Apollovi, poněvadž i tenkrátě dály ve mezi vámi roztržky.“ (Srovn. 1. Kor. 1, 12; 3, 13).

První list sv. Pavla ke Korintským.

KAPITOLA 1.

Nadpis a díkůčinění, v. 1.—9.

¹ Pavel, apoštol Ježíše Krista povoláný vůlí Boží, a bratr Sosthenes ² církvi Boží, která jest v Korintě, posvěceným v Kristu Ježíši, povod-

když píše příteli, jenž dav mu o něm zprávy pochvalné, s ním sdělil, že se u něho zdržuje. — Co však se týče Akvily a Priscilly, není ani s podivením, tím méně proti pravosti k. 16, že sv. Pavel shledává je v Římě, ač byvše r. 50. vypuzení, odebrali se do Korintu a potom do Efesu, kde byli také r. 66. Neboť v různých dobách mohli se zcela pochopitelně zdržovati na různých místech a jako, jsouce původu pontského, dostali se před r. 50. do Říma, odtud byvše vypuzení, odebrali se do Korintu a r. 54. s Pavlem z Korintu do Efesu, tak mohli také odtud později vrátiti se do Říma, tam dlíti ještě v době, kdy sv. Pavel tento list psal, a později, když vypuklo pronásledování Neronovo (na podzim r. 64) zase odebrati se do Efesu a býti tam, když psal list 2. Tím.

* Mimo úvod, jenž podává nadpis a díkůčinění (v. 1.—9.), a mimo závěrek (16, 1.—24.) obsahuje list tento dvě hlavní části, z nichž první hledí odstraniti vzniklé zlořády (I, 10.—6, 20.), druhá odpovídá k daným otázkám (7, 1. 15, 58.).

1. jako spoluautora sv. Pavel jmenuje též spolupracovníka Sosthena, jinak neznámého. Činí podobně také v některých listech jiných, ne že by spolupra-

laným věřícím a všem, kteří vzývají jméno Pána našeho, Ježíše Krista po všem místě jejich i našem: ³ Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

⁴ Děkuji Bohu svému vždycky za vás pro tu milost Boží, která vám byla dána v Kristu Ježíši, ⁵ že ve všem jste v něm zbohatli, ve všelikém slově i ve všelikém poznání, ⁶ jakož svědectví o Kristu utvrzeno jest mezi vámi, ⁷ takže nejste pozadu v žádné milosti, jako takoví, kteří očekávali zjevení Pána našeho Ježíše Krista; ⁸ on vás utvrdí až do konce, abyste byli bez úhony v den (příchodu) Pána našeho Ježíše Krista. ⁹ Věrný jest Bůh, skrze něhož jste byli povoláni ke společenství Syna jeho, Ježíše Krista, Pána našeho-

Sv. Pavel odsuzuje roztržky a) poukazem na poměr křesťanů ke Kristu v. 10.—17.*

¹⁰ Zapřísahám vás, bratři, skrze jméno Pána našeho Ježíše Krista, abyste všichni mluvili jednomyslně, a aby nebylo mezi vámi roztržek,

covník ten byl skutečně také autorem listu, nýbrž že seznav od Pavla, co psátí chce, s ním souhlasil a si přál, aby také jeho jménem bylo napsáno.

3. věřícím, doslovně světcům, svatým. Srovn. Řím. 1, 7.

4.—9. Děkuje Bohu za milosti, jichž se jim dostalo v křesťanství, zejména za to, že co do milostí obdržerých nejsou za jinými obcemi církevními (v. 4.—7.), a že Bůh při své věrnosti zachovává je ve své milosti až do konce (v. 8.—9.).

5. že jste zbohatli ve všem, t. j. že jste hojnou měrou nabylí milostí ke spasení potřebných, zejména ve všelikém slově čili učení pravém a ve všelikém poznání čili pochopení, že jste totiž právě učení nejen slyšeli a přijali, nýbrž mu i porozuměli.

7. nejste pozadu v žádné milosti t. j. za jinými obcemi církevními, t. j. nedostalo se vám méně milosti nežli jiným obcím a věřícím. Podle Vulgáty bylo by „nemáte nedostatku v žádné milosti,“ při čemž nutno domyslíti „v žádné milosti ke spasení potřebné. Řecké slovo *ύπορροσθη* (historejn) znamená totiž i „býti pozadu“ i (a to až v druhé řadě) míti nedostatek. Na tomto místě však správně jest držeti se významu prvního; při tom není třeba v myslí něco doplňovati. — zjevení Pána našeho J. Kr., t. j. jeho příchod k soudu, jehož ovšem nikdo nemůže očekávati s nadějí, leč jest ve stavu posvěcující milosti.

8.—9. On (t. j. Bůh) vás utvrdí až do konce... Vyslovuje tak svoji naději s ohledem na to, že Bůh povolav je ku pravé víře, tím již zaslíbil jim svou pomoc k tomu; aby spásy došli, a že tedy při své věrnosti vskutku učiní, co takto byl slíbil.

* V první části vystupuje a) proti nesvornosti a roztržkám (1, 10.—4, 21.) V Korintě totiž povstaly mezi křesťany strany, které žily spolu v nesvornosti Nazvali se jedni po Pavlovi, který korintskou obec církevní založil, jiní po výmluvném Apollóvi, který po Pavlovi v Korintě působil (srovn. Skut. 18, 24.—26., 1. Kor. 3, 6; 16, 12.), jiní po Petrovi, který možná sice dosud do Korintu nepřišel, jehož autority však se někteří dovolávali. Někteří vzhledem k 1, 12. tvrdí, že tam byla ještě strana čtvrtá, která si dala jméno po Kristu samém. Poněvadž však sv. Pavel vystupuje pouze proti řečeným třem stranám, té pak, která se jmenovala po Kristu, nejen ničeho nevytýká, nýbrž jí v 3, 23 představuje jako takovou, k níž všichni patří a patřiti mají, jest zajisté na jevě, že Pavel slovy „já však jsem Kristův“ neoznačuje nějaké strany čtvrté, odsouzení hodné, nýbrž jich buď jménem svým, neb jménem těch, kteří k žádné straně se nepřidali, užívá jako hesla pravého proti předešlým třem heslům nepravým (Já jsem Pavlův, já Apollův, já Petřův), a to k označení pravé cirkve Kristovy, k níž všichni patří a patřiti mají beze všeho dělení se ve strany. Čím se lišily od sebe řečené tři strany, známo není. Bludařskou nebyla žádná. Vzhledem k tomu však, co sv. Pavel sám o nich praví, lze říci, že Apollóvci v učení nelišili se vůbec od Pavlovců, ale že zakládajíce si na svého učitele, pohrdali Pavlovcí proto, že Apollo podával zjevení pravdy způsobem lahodným a učeným, Pavel pak jen prostě, a že Apollo snad také poučoval o některých pravdách hlubších a těžších, o nichž sv. Pavel (při nově obrácených) ještě pomlčel. Strana třetí, Petrovců, vzala původ od učitelů židokřesťanských, kteří zaváděli mezi novokřesťany některé obřady

nýbrž abyste byli dokonali v jednotejném smýšlení a v jednotejném mínění. ¹¹Bylo mi totiž oznámeno o vás, bratři moji, od příslušníků Chloiných, že jsou mezi vámi různice. ¹²Mním pak to, že každý z vás říká: „Já jsem Pavlův, já jsem Apollův, já jsem Petrův.“ Já však jsem Kristův. ¹³Jest Kristus rozdělen? Byl Pavel ukřižován za vás? Aneb byli jste pokřtěni ve jméno Pavlovo? ¹⁴Děkuji Bohu, že jsem nekřtil nikoho z vás leč Krispa a Kaia, ¹⁵aby nikdo neřekl, že jste byli pokřtěni ve jméno mé. ¹⁶Pokřtil jsem však také rodinu Štefanovu; více nevím, pokřtil-li jsem koho jiného. ¹⁷Vždyť Kristus neposlal mě křtiti nýbrž kázati evangelium, (a to) nikoli moudrostí slovní, aby se nezmařil kříž Kristův.

Sv. Pavel odsuzuje roztržky b) poukazem na poměr mezi moudrostí evangelní a světskou. 1, 18.—3, 4.*

¹⁸Slovo o kříži jest totiž pošetilostí pro ty, kteří hynou, pro ty však, kteří se zachraňují, to jest pro nás, jest mocí Boží. ¹⁹Neboť psáno jest: „Zkažím moudrost mudrců a zavrhnou opatrnost opatrných.“ ²⁰Kde jest mudrc, kde zákoník, kde vzdělanec tohoto

a obyčejně židovské, ač v Korintě netroufali si dosud tvrditi, že bylo by nutno ke spasení jich šetřiti.

13.—16. Naznačiv ráz roztržek (v. 10.—12.) čelí proti nim, poukazuje na to, že jako Kristus jest jeden a nerozdělen, tak jedno a nerozděleno jest duchovní tělo jeho, totiž církev, která proto nemá a nesmí dělit se ve strany. Při tom děkuje Bohu, že řízením jeho v Korintě tak málo lidí sám pokřtil, že nemohli z toho vzítí podnět pokládati ho za svou hlavu. Tak spolu odbývá stranu Pavlovců.

14. Krispus, představený synagogy (srov. Skutk. ap. 18, 8.), Kaius, Pavlův hostitel za druhého jeho pobytu v Korintě při třetí jeho cestě apoštolské (srov. Rim. 16, 23.).

16. Štefán neb i Štěpán (řecky *Στεφανῶς*, Stefanos, Stefanus, jeden z těch, po nichž, jak se zdá, Korinští křesťané poslali Pavlovi list do Efesu (7, 1; 16, 17.)). Jméno samo formou svou jest zkrácenina nejspíše ze slova Stefanéforos (*Στεφανήφορος*).

17a. Vždyť Kristus neposlal... evangelium. Slova ta patří ještě ke státi předešlé. Smysl jejich jest: Kristus poslal mě ne tak křtiti, jako kázat evangelium. Byl sice obojí úkol ten přikázán apoštolům, i Pavlovi, ale kázání evangelia bylo jejich úkolem hlavním, křtění druhotním; proto evangelium kázali sami, křest však udíleli zhusta skrze průvodce své.

17b. Slovy výmluvnými (moudrostí slovní, neb slovem moudrým, řecky: *ἐν σοφία λόγων*) nekázal proto, aby se nezmařil kříž Kristův (v očích lidí), t. j. aby se neoslabovala v očích lidí moc kříže Kristova, tak totiž, že by někteří nepřičítali obrácení pohanův mocí božské působící pro zásluhy Krista ukřižovaného, nýbrž výmluvnosti Pavlově.

18. Od 1, 18.—3, 4. vykládá, proč nekázal v Korintě slovy výmluvnými, formou učenou, nýbrž prostou (1, 17.—2, 5.), a proč nepředkládal jim tajemství hlubších (2, 6.—3, 4.). Odbývá tak Apollonovce, kteří si dali jméno po Apollovi, majíce zalíbení v jeho výmluvnosti a formě vyučovací, ukazuje, že ani v prosté formě kázání Pavlova není příčiny k roztržkám. Na vysvětlenou toho, co řekl v 17b., poučuje, že kázání evangelia má silu vnitřní, která však nejví své působivosti ve všech lidech, ne v těch, kteří hynou čili trvajíce v nevěře jsou na cestě k záhubě věčné, nýbrž v těch, kteří věrice se zachraňují, čili jsou na cestě ke spáse. Slovem o kříži míní učení o Kristu ukřižovaném a o tom, že pouze skrze něho lze nám dojíti spásy. Učení to jest v očích nevěřících pošetilostí, pokud totiž zdá se jim býti nesmyslnou, aby spásu věčnou zasloužiti mohli ten, jenž byl odsouzen k smrti kříže jako zločinec; v očích těch však, kteří věří, že Kristus jest vtělený Syn Boží, jest učení to mocí Boží, pokud totiž jest nejen svědectvím o nesmírné moudrosti Boží jevící se v tom, že právě smrtí vtěleného Syna Božího na kříži lidstvo vykoupil, nýbrž i důkazem nesmírné moci Boží, která působí spásu lidstva.

19.—31. To, co řekl v 17b. a vysvětlil ve v. 18., že totiž apoštolé nejsou posláni, aby světskou moudrostí obraceli svět, dokazuje a) z Písma sv. v

věku? Neučinil-liž Bůh pošetilostí moudrost toho světa? ²¹ Neboť poněvadž v moudrosti Boží svět nepoznal Boha skrze tu moudrost, zalíbilo se Bohu skrze pošetilost v hlásání spasiti ty, kteří věří. ²² Vždyt jako židé vyžadují zázraky, tak pohané hledají moudrosti, ²³ my však hlásáme Krista ukřižovaného, pohoršení židům, pohanům pak pošetilost, ²⁴ ale těm, kteří jsou povoláni, židům i pohanům, Krista, Boží to moc, a Boží moudrost; ²⁵ neboť pošetilá věc Boží jest moudřejší než lidé, a slabá věc Boží jest mocnější nad lidi. ²⁶ Hleďte jen na své povolání, bratří, že nemnoho moudrých podle těla, nemnoho mocných, nemnoho urozených (jest povoláno), ²⁷ ale co pošetilé jest ve světě, to vyvolil si Bůh, aby zahanbil moudré, a co slabé jest ve světě, to vyvolil si Bůh, aby zahanbil silné, ²⁸ a co neurozené jest ve světě a opovržené a čeho není, to vyvolil Bůh, aby zkazil to, co jest, (a to k tomu konci), ²⁹ aby žádné tělo se nechlubilo před Bohem. ³⁰ Z něho však vy jste v Kristu Ježíši, který nám jest učiněn od Boha moudrostí a spravedlností a posvěcením i vykoupením, ³¹ aby (se stalo), co jest psáno: „Kdo se chlubí, v Pánu se chlub.“

v. 19. slovy Is. 39, 11. (která ve smyslu literním vztahují se sice k vrstevníkům Isaiášovým, ve smyslu duchovním však k vrstevníkům Pavlovým), b) z náplně řečeného proroctví Isaiášova, z toho totiž, že jak učí zkušenost, mezi apoštoly a prvními vězňovými není žádného mudrce světského, a to ani učitele židovského, ani filosofa pohanického (v. 20.—25.), a že ani mezi těmi, kteří nejprve byli povoláni do církve, nebylo mnoho mudrců světských ani lidí, kteří by jinými přednostmi a statky časnými vynikali, nýbrž po většině lidé chudí, prostí, neucení (v. 26.—28.) a učí, že Bůh učinil to za tím účelem, aby nikdo nedbaje své závislosti na Bohu nezpyšněl a se nedomníval, že ke pravé víře přijíti a spásy dosíci možno jest pouze silami přirozenými a statky časnými (v. 29.—31.).

21. Smysl jest: Poněvadž z té moudrosti, která se jeví ve stvoření, zachovávaní a řízení světa a ve zjevení starozákonním, lidé od Boha odvrácení lidskou moudrostí svojí, (kterou se honosí filosofové pohanští a smyslní učitelé židovští), nepoznali Boha náležitě, tak aby na cestu spásy nastoupili a spasení dojíti mohli, zalíbilo se Bohu na cestu ke spásě přiváděti lidi kázáním o Kristu ukřižovaném, které smyslným lidem zdá se býti pošetilostí, a zalíbilo se mu přiváděti tak ke spásě ne všechny, nýbrž ty, kteří budou věřiti, a to k tomu konci, aby zahanbil prázdnou, ale chlubnou moudrost lidskou, od Boha odvrácenou, a aby tím podivuhodnější byla víra, která vytrvá i při překážkách, jež se jí staví v cestu.

22.—24. Překládáme vsudy výrazem pohané, ač v textě řeckém stojí ve v. 22. a 24. slovo *Ἕλληνες* = Hellenes, ve v. 23. pak výraz ethné, poněvadž na všech těchto místech vyjadřuje se proti židům protiklad náboženský, nikoli národnostní, a tedy jak výraz ethné tak Hellenes znamená zde skutečně pohany, kteří nemajíce zjevení nadpřirozeného, vlastními silami hledají učení, které by vyšším jejich tužbám vyhovovalo, a nikoli národy vůbec, nikoli Řeky zvláště. Viz Řím. 1, 16; 2, 14—16 poznám.

25. t. j. co v úradcích Božích zdá se lidem smyslným býti pošetilostí a bláznovstvím, jako na př. jest úradek o vykoupení lidstva křížem, to jest moudřejší než vše, co lidé svojí moudrostí mohou vymyslíti neb vykonati, a to, co v úradcích Božích zdá se lidem takovým býti slabostí, jest mocnější nad veškerou sílu a moc jejich.

28. čeho není, t. j. takoví lidé, kteří zůstávají bez povšimnutí, jakoby jich nebylo, aneb se nepokládají ani za osoby, nýbrž za věc, jako otroci v době staré.

30. Z něho t. j. z Boha (z milosti Boží) vy jste v Kristu Ježíši t. j. spojení s ním jakožto údové duchovního těla jeho, církve sv., jediné tedy Bohu a jeho milosti máte děkovati, že jste přišli ku pravé víře.

31. Viz Jer. 9, 23. 24.; 2. Kor. 10, 17. V Pánu se chlub, uznáváje totiž, že vše vpravdě dobré, které máme, přímo neb nepřímo pochází od Boha.

KAPITOLA 2.

¹ Také já, přišed k vám, bratři, přišel jsem zvěstuje vám svědectví Boží nikoli se vznešeností slova neb moudrosti, ² neboť jsem usoudil, že nevím mezi vámi nic jiného, nežli Ježíše Krista, a to ukřižovaného. ³ Ano, já jsem byl u vás v slabosti a báni i ve strachu mnohém, ⁴ a řeč má i hlásání mé (neděly se) přemlouvacími slovy moudrosti (lidské), nýbrž dokazováním Ducha a moci, ⁵ aby víra vaše nezakládala se na moudrosti lidské, nýbrž na moci Boží.

⁶ Moudrost pak mluvíme mezi dokonalými, ale nikoli moudrost světa tohoto, ani knížat tohoto světa, kteří hynou, ⁷ nýbrž moudrost

2, 1.—5. Z toho, co svrchu, řekl, uzavírá, že v Korintě zcela přiměřeně a právem užil prosté metody vyučovací.

v. 1. Svědectvím Božím míní buď svědectví o Bohu, jenž se v Kristu zjevil, t. j. o tom, co Bůh skrze Krista pro naši spásu učinil, aneb svědectví, které Bůh vydával skrze apoštoly o Kristu a jeho díle. Co do věci není rozdílu skoro žádného, ať se držíme prvního nebo druhého výkladu. Místo „svědectví Boží“ (text řecký) bylo by dle Vulgáty „svědectví o Kristu“ (testimonium Christi).

2, 2. Usoudil jsem . . . Slova ta třeba pojímati ve smyslu širším. Pavel totiž při prvním pobytě svém v Korintě nepodal všech tajemství víry, poněvadž by jim jako začátečníci (nověobrácení) neporozuměli, nýbrž podával jim pravdy základní a ty, které byly patry v Kristově životě, zejména že Pán Ježíš jest Synem Božím a Vykupitelem, který pro hříchy všeho lidstva na kříži umřel a z mrtvých vstal (5, 3.—4.), který ustanovil nejsv. svátost oltární (11, 23.) a j. Poučení o tajemstvích hlubších ponechával si na dobu pozdější. Ostatně vyjmenovati, které pravdy čítal ke hlubším čili k oně moudrosti, již předkládal pouze dokonalým (pokročilým ve víře), s určitostí nelze, zvláště pováží-li se, že mezi těmi pravdami, které jim byl tehdy předkládal, byla také tajemství (11, 23.). Možná že to byly hlavně hlubší důvody, které podával pro tajemství vtělení Syna Božího a pro pravdy jiné, bera je také z předobrazného smyslu těch oněch míst a událostí biblických.

3. Vidá totiž, jak malého úspěchu dodělal se v Athénách před svým příchodem do Korintu (Skut. 17, 33.—34.), a pozoruje slabost svou, obával se, že snad ani v Korintě práce jeho nebude úspěšná, zvláště když viděl, jaký odpor činili mu tam židé hned od počátku (Skutk. 18, 6.—17.).

4. řeč, kterou poučoval soukromě, hlásání, kterým poučoval veřejně. Pavel tedy ani při soukromém ani při veřejném poučování neužíval slov přemlouvacích po způsobu sofistů, kteří pěknými frásemi hleděli posluchače ne tak přesvědčiti, jako přemluvití a na svou stranu strhnouti, nýbrž hlásal dokazováním Ducha a moci či dokazováním mocného Ducha (neb moci Ducha sv.), hleděl totiž ne přemluvití, nýbrž přesvědčiti, a to důvody a důkazy, jichž původcem byl Duch sv., pokud totiž Duch sv. moci svou Pavla osvěcoval, aby to a tak mluvil, by posluchači nabyli o věci přesvědčení, a zároveň milostí svou v mysl posluchačů působil, aby slovům apoštolským uvěřili.

2, 6.—3, 4. Vykládaje, proč nepředkládal v Korintě hlubších tajemství víry, poučuje, a) že v evangélium složena jest moudrost, ovšem nikoli lidská, nýbrž božská, která jest tak vznešená, že mohla býti zjevna jenom od Ducha svatého (v. 6.—12.); b) že moudrost ta pro svou vznešenost má se předkládati toliko dokonalým, t. j. ve víře pokročilým (v. 13.—16.); c) že právě proto nepředkládal ji křesťanům korintským, poněvadž ještě nebyli dokonalí (3, 1.—4.).

7.—8. Moudrostí Boží míní zde hlubší tajemství víry, jmenovitě ta, která se týkají našeho vykoupení. Tajemství těch neznal žádný tvor, dokud jich Bůh nezjevil, ale i když je zjevil, zůstala neznáma knížatům tohoto světa, t. j. všem, kteří jakkoli přičinili k tomu, aby nepravá moudrost se rozšiřovala a Kristus byl ukřižován. Ze tomu tak, dokazuje sv. Pavel z toho, že Krista ukřižovali (v. 8.). Dábel zajisté nebyl by ponoukal židův, aby Krista usmrtili (Luk. 22, 3. 53; Jan. 13, 2. 27.), kdyby byl věděl, že smrti jeho bude poražen a člověk vykoupen; taktéž ani židovská ani pohanská vrchnost nebyla by odsoudila Krista na smrt, kdyby byla věděla, že to jest vtělený Syn Boží, skrze něhož jedině lze dojíti blaha pravého, věčného.

Boží tajemnou, která byla skryta, kterou Bůh od věčnosti předurčil k naší slávě. ⁸ které žádný z knížat tohoto světa nepoznal; neboť kdyby ji byli poznali, Pána slávy nebyli by (nikdy) ukřížovali. ⁹ Ale (tak je tomu) jak jest psáno: „Čeho oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo, (jest to), co Bůh připravil těm, kteří ho milují.“ ¹⁰ Nám však zjevil to Bůh skrze Ducha svého; Duch totiž zpytuje všechno, i hlubokosti božské. ¹¹ Neboť kdo z lidí ví, co jest člověka, leč duch člověka, který jest v něm? Tak ani toho, co Boží jest, nepoznal nikdo leč Duch Boží. ¹² My však jsme nepřijali ducha tohoto světa, nýbrž Ducha, který jest z Boha, abychom věděli, co nám bylo darováno od Boha. ¹³ O tom také mluvíme, (ale) nikoli slovy naučenými moudrostí lidskou, nýbrž (slovy) naučenými Duchem (svatým), spojivce duchovní (formu) s duchovním (obsahem) ¹⁴ Ale člověk duševní nepřijímá těch věcí, které jsou Ducha Božího; vždyť mu to jest pošestilostí, ano (on) nemůže jim porozumět, poněvadž (ty věci) mají se posuzovati duchovně. ¹⁵ Člověk duchovní však posuzuje (a oceňuje) všechno, ale sám nebývá posouzen (a oceněn) od nikoho. ¹⁶ Neboť „kdo poznal mysl Páně, aby ho poučil?“ My však máme mysl Kristovu.

KAPITOLA 3.

¹ A já, bratři, nemohl jsem k vám mluvit jako k duchovním, nýbrž jako k tělesným, jako nedospělým v Kristu. ² Mlékem jsem vás napájel, nikoli pokrmem (tuhým); neboť dosud nemohli jste (ho snést). Avšak ani nyní ještě nemůžete, neboť dosud jste tělesní. ³ Poněvadž totiž jest mezi vámi fevnivost a svár, nejste-liž tělesní a nejednáte-liž podle člověka (tělesného)? ⁴ Neboť když jeden říká „já jsem Pavlův,“ druhý „já Apollův,“ nejste lidé (tělesní)?

8. Slovo „v myslí“ podaných v závorce není v textě; dali jsme je jako vysvětlivku; neboť tím, co jest člověka, apoštol míní vnitřní tajnosti člověka, jeho tajné myšlenky, úmysly, city, žádosti.

9. Slova uvedena jsou volně z Is. 64, 4. Řečena jsou nejen o radostech nebeských, nýbrž i o všem tom, co Bůh učinil a učiní, aby člověka k oněm radostem přivedl. Sv. Pavel uvádí je jako důkaz pro to, co řekl, že totiž ona moudrost, která se hlásá v evangéliu, byla neznáma knížatům a všem.

14.—15. Člověkem duševním míní člověka, jaký by byl ve stavu pouhé přirozenosti neporušené, t. j. takového, který by se řídil pouze přirozeným rozumem svým, ani milostí Boží osvíceným ani zlou žádostivostí porušeným. Od něho rozeznává člověka tělesného, t. j. člověka ve stavu přirozenosti hříchem porušené, nevykoupené, tedy takového, který nemaje posvěcující milosti, dává se ovládati zlou žádostivostí (Řím. 7, 14.), i člověka vykouného a ospravedlněného pokud nejedná z principu nadpřirozeného (3, 1.) Duchovním člověkem rozumí toho, který jsa ve stavu posvěcující milosti, jedná z principu nadpřirozeného, dává se říditi rozumem milostí Ducha sv. osvíceným. Člověk duševní a tím spíše tělesný, nepřijímá, nechápe a náležitě neocení, ba ani oceniti nemůže tajemství zjevených, právě proto, poněvadž tajemství ta může oceniti náležitě pouze ten, kdo je posuzuje duchovně, t. j. rozumem milostí Boží osvíceným, on však milosti té nemá. — Duchovní člověk (či spíše tajemství, jež on náležitě posuzuje a oceňuje) nebývá náležitě posouzen a oceněn od nikoho totiž z těch, kteří nejsou duchovní v řečeném smyslu.

16. Moudr. 9, 13.; Is. 40, 13.; Řím 11, 34.

3, 1.—4. Sděluje, že proto nemohl jim dosud podávati tajemství hlubších, poněvadž dosud nejsou dokonalí. — Mlékem míní základní články víry, pokrmem hlubší tajemství.

c) Sv. Pavel odsuzuje roztržky poukazem na jejich nesmyslnost,
v. 5—17.

⁵ Co tedy jest Apollo? Co Pavel? Služebníci, skrze něž jste uvěřili, a to každý tak, jak mu dal Pán. ⁶ Já jsem sázel, Apollo zaléval, ale Bůh dal vzrůst. ⁷ Proto není něčím ani ten, kdo sází, ani ten, kdo zalévá, nýbrž Bůh, jenž dává vzrůst. ⁸ Ten však, kdo sází, a ten, kdo zalévá, jsou jedno, ale každý obdrží odplatu vlastní podle své práce. ⁹ Neboť jsme spolupracovníci Boží, (vy pak) jste Boží rolí, Boží stavbou.

¹⁰ Podle milosti Boží mně dané jako moudrý stavitel položil jsem základ; jiný na něm staví. Každý však hled, kterak staví na něm. ¹¹ Neboť nikdo nemůže položití základ jiný mimo ten, který jest položen, a tím jest Ježíš Kristus. ¹² Staví-li však na ten základ zlato, stříbro, drahé kamení, dříví, seno, slámu, ¹³ — dílo jednoho každého přijde na jevo; onen den zajisté to objeví; neboť se zjeví v ohni, a oheň vyzkouší, jaké jest dílo jednoho každého. ¹⁴ Zůstane-li něčí dílo, které na něm vystavěl, obdrží odměnu; ¹⁵ shoří-li něčí dílo, utrpí škodu, sám však bude spasen, ale tak jako skrze oheň. ¹⁶ Nevíte, že jste chrámem Božím, a že Duch Boží přebývá ve vás? ¹⁷ Kazí-li někdo chrám Boží, toho zkazí Bůh; neboť chrám Boží jest svatý, a tím jste vy.

Důsledky z předešlého učení. a) Nedávejte přednost jednomu věrozvěstu před druhým. v. 18—23.*

¹⁸ Nikdo neklamej sám sebe. Domnívá-li se někdo, že jest moudrý mezi vámi, na tomto světě budiž poštelcem, aby byl moudrý. ¹⁹ Moudrost

5.—17. Sv. Pavel odsuzuje roztržky poučením o tom, jak nesmyslné jest tvořiti strany a roztržky mezi křesťany s ohledem na jejich věrozvěsty, a to proto, poněvadž a) věrozvěstové (pracovníci evangelní) jsou toliko služebníci jediného Boha a tedy vespolek spojeni a sobě rovni (v. 5.—9.) a poněvadž b) Bůh sám bude souditi o jejich pracích (v. 19.—17). — Služebníci skrze něž . . . Tak v rukopisech řeckých a v různých překladech starých. Dle Vulgáty: „služebníci toho, jemuž jste uvěřili.“

7.—8. Ve svém poměru k Bohu, t. j. vzhledem k tomu, že ne oni, nýbrž Bůh jedině může dáti a dává vzrůst, věrozvěstové nejsou ničím; ve svém poměru k sobě však, t. j. vzhledem k tomu, že jsou služebníci Boží kteří pracují na téže roli, k témuž cíli, jsou jedno, sobě rovni a vespolek spojeni. Ale ani to, že jsou služebníci na roli Boží, nemají od sebe, nýbrž od Boha. I jest tedy nesmyslné rozlišovati je a činiti pro ně roztržky. Z toho však nejde, že by Bůh nečinil rozdílu mezi nimi. On je rozlišuje a odmění, ale nikoli podle jejich úřadu neb úspěchu, jehož se dodělají, nýbrž podle práce a námahy jejich.

12. Zlatem, stříbrem, drahým kamením míní čistou nauku Kristovu bez dodatků lidských; dřívím, senem, slámou, nauky ne sice bludné, ale prázdné a neužitečné. Obrací se tu patrně proti třetí straně, proti Petrovcům, jejichž učitelé židokřesťanství zaváděli některé prázdné a zbytečné obřady a obyčeje židovské.

13. Onen den, totiž soudný, zjeví se v ohni, v onom totiž, o němž i sv. Petr mluví a který tvářnost světa (země) obnoví. Viz 2. Petr. 3, 10.

16.—17. Upozorňuje na velikou důstojnost křesťanů jakožto chrámu Ducha sv., ukazuje i na velikost viny, kterou na sebe uvalují ti, kteří nepravými naukami je porušují.

* Z toho, co posud pověděl proti roztržkám a tříštění se ve strany, činí tři závěry: a) aby nedávali přednost jednomu věrozvěstu před druhým, poněvadž všichni jsou dáni k jejich prospěchu (v. 18.—23.), b) aby neposuzovali věrozvěstů svých, poněvadž soud o nich přísluší toliko Bohu (4, 1.—6.); c) aby varovali se pychy a následovali příkladu apoštolů; na to končí poddíl tento ujištěním jich o své lásce, doporučením Timotea a připovědí, že k nim přijde (4, 7.—21.).

18. neklamej sám sebe, tím totiž, že by posuzoval věrozvěsty (Petra, Pavla, Apolla) a dával přednost jednomu před druhým; neboť to není pravá

totiž světa tohoto jest počítlostí u Boha, neboť jest napsáno: „Jenž lapá moudré v chytrosti jejich.“²⁰ A opět: „Hospodin zná myšlenky moudrých, že jsou marné.“²¹ Proto nikdo se nechlub lidmi, neboť všecko jest vaše,²² ať Pavel, neb Apollo neb Petr, neb svět, neb život neb smrt, ať věci přítomné neb budoucí, všecko jest vaše.²³ Vy pak jste Kristovi, a Kristus Boží.

KAPITOLA 4.

b) Neuposuzujte věrozvěstů svých. v. 1—6.

¹ Tak suď každý o nás, jako o služebnících Kristových a správcích tajemství Božích. ² Tu však se vyžaduje při správcích, aby každý byl shledán věrným. ³ Mně pak pramálo záleží na tom, abych byl souzen od vás neb od soudu lidského, avšak ani sám se nesoudím; ⁴ neboť ničeho nejsem si vědom, ale tím nejsem ospravedlněn; ten však, jenž mě soudí, jest Pán. ⁵ Proto nesuďte (o ničem) před časem, dokavad nepřijde Pán, jenž nejen osvítlí věci skryté v temnosti, nýbrž i na jevo uvede rady srdcí; a tehdy dostane se chvály každému od Boha. ⁶ Toto jsem, bratří obrátil (podobenstvím) na sebe a na Apolla pro vás, abyste se na nás naučili tomuto (pravidlu): „Nic nad to, co jest psáno,“ byste se nenadýmali pro jiného jeden proti druhému.

moudrost. — na tomto světě, t. j. v očích lidí věrou neosvícených, světsky smýšlejících. — Vulgáta klade nevhodně čárku za slovo světě místo za slovo vámi.

19. Jenž lapá... Tak podle řeckého textu i podle Job. 5, 13., odkud jest uvedeno. Podle Vulgáty bylo by „Polapím...“

20. Viz Žalm 93, 11.

21. Všecko jest vaše, t. j. k vašemu prospěchu zřízeno. Patří pak věřícím věrozvěstové, poněvadž působí k jejich spáse, svět, poněvadž jest pro ně stvořen, život, poněvadž to jest doba povolena k zjednání si zásluh, smrt, poněvadž skrze ni přicházejí k odměně věčné, věci přítomné, poněvadž jim pomáhají v zjednávání si zásluh, věci budoucí, poněvadž se jim uchovávají k věčné odměně.

23. Kristus jest Boží i po své přirozenosti lidské, která jest od Boha stvořena, i po své přirozenosti božské, pokud totiž jest od Boha Otce od věčnosti zplozen.

4, 1—4. Apoštolé a věrozvěstové vůbec jsou služebníci Kristovi a správcové tajemství Božích, kteří mají jiným hlásati tajemství B. či pravdy zjevené. Jsou proto jen Kristu zodpovědní a podle toho mají se posuzovati, jak tento úřad svůj zastávají, podle věrnosti v úřadě; o tom však může spravedlivě souditi pouze Bůh, Kristus Bohočlověk, jenž zná i myšlení lidská; a proto nezáleží mu (Pavlovi) na tom, jak o něm soudí lidé, neboť soud jejich nemá náležitého podkladu, ani nesoudí se sám, neboť ačkoli není si vědom ničeho, čím by se byl provinil při vykonávání úřadu svého, přece neodvažuje se v té věci ospravedlňovati se a pokládati zcela za věrného, poněvadž se může mýlit, i ponechává soud o sobě Bohu, jenž jsa vševědoucí o každém spravedlivý soud učiniti může a učiní.

4, 6. t. j. Toto, co jsem pověděl o sobě a Apollovi (3, 4.—9.), platí sice o všech věrozvěstech, ale já jsem mluvil pouze o sobě a Apollovi jako porovnáním neb podobenstvím, abyste se učili na našem příkladě, že se nemá nadýmali jeden proti druhému. Nadýmá se pak pro jiného ten, kdo si to čítá ke slávě, že jest stoupencem toho, a ne jiného. Nadýmá se proti jinému, snižuje-li jiného, aby se mohl honositi, že nad ním zvítězil. — Nic nad to, co jest psáno totiž v Písmě sv. (Star. zák.), které opět a opět tu slovy tam příklady nabádá ku pokoře.

c) Varujte se pýchy. v. 7—21.

⁷ Neboť kdo tě vyznamenává? A co máš, abys toho nebyl dostal? Jestli však jsi (také) dostal, proč se chlubiš, jakobyš nebyl dostal? ⁸ Již jste nasyceni, již jste zbohatli, bez nás jste došli kralování. A kéž jste došli kralování, abychom i my kralovali s vámi. ⁹ Neboť myslím, že Bůh nás apoštoly představil jako poslední, jako k smrti určené; vždyť jsme se stali podívanou světu, jak andělům, tak lidem. ¹⁰ My jsme pošetilci pro Krista, vy rozumní v Kristu; my slabí, vy však silní; vy slavní, ale my bezectní. ¹¹ Až do té chvíle trpíme hlad a žízeň i nahotu a býváme políčkováni a bez obydlí stálého; ¹² a lopotíme se pracující rukama svýma; jsouce tupeni žehnáme, jsouce pronásledováni snášíme to, ¹³ jsouce pomlouváni modlíme se; jako smetl toho světa jsme se stali, povrhelem u všech až dosavad.

¹⁴ Nepíši to, abych vás zahanbil, nýbrž napomínám jako milované dítky své. ¹⁵ Neboť byt jste měli vychovatelů v Kristu na tisíce, přece nemnoho máte otců. Neboť v Kristu Ježíši já jsem vás zplodil skrze evangelium. ¹⁶ Proším vás tedy, buďte následovníky mými (jakož i já jsem Kristovým). ¹⁷ Proto vám posílám Timotea, jenž jest můj syn milovaný a věrný v Pánu; ten připomene vám cesty mé, (které jsou) v Kristu Ježíši, jak učím všude v každé církvi. ¹⁸ Někteří však se naduli, jakobych k vám neměl přijíti. ¹⁹ Ale přijdu k vám brzy, bude-li Pán chtíti, a poznám nikoli řeč těch, kteří se naduli, nýbrž moc. ²⁰ Neboť království Boží nespočívá ve slovech, nýbrž v moci. ²¹ Co chcete? S metlou-li mám přijíti k vám, či-li s láskou a v duchu mírnosti?

7.—13. Napomenutí toto činí sice všem křesťanům korintským, předem však těm, kteří se stavěli v čelo stran. Otázkami řečnickými, k nimž čeká odpověď zápornou, ukazuje (v. 7.) že ve skutečnosti nemají těch předností, jimiž se honosí; pokud však některé mají, že nemají jich ze sebe, nýbrž darem, a proto pyšní-li se pro ně, jednají nerozumně, ježto toliko nemoudrý chlubí se cizími dary jakoby mu byly povinny. Označiv tak pýchu jejich jako nerozum neb hloupost, tepe pýchu tu trpkou ironií ve v. 8.—9. a srovnává domnělé štěstí jejich se skutečným stavem apoštolů ve v. 11.—13.

8. Tak si počínali předáci ti, jakoby již nasyceni byli všemi statky, jichž požívají blahoslavenci v království messiášském, ano jakoby již s Kristem dosáhli království.

10. My (apoštolé) jsme pokládáni za pošetilce pro Krista, poněvadž hlásáme učení, jež se zdá světu býti pošetilostí.

14.—21. Uzavíraje první podíl první části svého listu, ujišťuje své čtenáře svojí láskou, vyzývá je, aby ho následovali a poslechli Timotea, kterého k nim posílá, a oznamuje, že k nim v brzkou přijde.

16. Slova „jakož i já jsem Kristovým“ scházejí v starých rukopisech řeckých i latinských a jiných.

17. c e s t y m é, t. j. veškeren způsob mého života. Ten byl celý v Kristu, poněvadž v úřadě svém měl jen Krista před očima a důvěruje v pomoc jeho úřad svůj vykonával.

19. poznám nikoli řeč . . . , nýbrž moc, t. j. vyšetřím (jako soudce), nikoli s jakou lahodností mluvili, nýbrž co slovy svými zmohli, či jaké ovoce přineslo jejich působení.

20. t. j. ani počátek ani šíření se církve, nezáleží na výmluvnosti a eleganci slovní, nýbrž na účinnosti kázání evangelia. Účinnosti té však kázání nemá z přirozené učenosti a výmluvnosti neb jiných přirozených předností kazatelových, nýbrž z pomoci Ducha sv.

KAPITOLA 5.)*

O vyloučení krvesmilníka a varování se špatných společností. v. 1—13.

¹ Vůbec se slyší o smilství mezi vámi, a to o smilství takovém, jakého není ani mezi pohany, aby totiž někdo měl manželku svého otce. ² A vy jste (při tom) nadutí, a nezarmoutili jste se spíše, aby byl vyloučen z prostředí vašeho ten, jenž ten skutek spáchal? ³ Vždyť já jsa vzdálen tělem, přítomen však duchem, usoudil jsem již, jakobych byl přítomen, aby ten, jenž tak učinil, ⁴ byl ve jménu Pána našeho Ježíše Krista ve vašem shromáždění a u přítomnosti mého ducha s mocí Ježíše, Pána našeho, ⁵ vydán satanu v záhubu těla, by duch jeho byl spasen v den Pána našeho Ježíše Krista. ⁶ Není dobrá vaše chlouba. Nevíte, že málo kvasu nakvasí všecko těsto? ⁷ Vyčistte kvas starý, abyste byli těstem novým, jelikož jste přesní; vždyť i náš beránek velikonoční jest obětován, (totiž) Kristus. ⁸ Proto slavme hody nikoli s kvasem starým, ani s kvasem špatnosti a nešlechtnosti, nýbrž s přesnicemi upřímnosti a pravdy.

⁹ Napsal jsem vám v (tom) listě, abyste neobcovali se smilníky, ¹⁰ a to nikoli vůbec se smilníky tohoto světa, neb s lakomci a lupiči,

*) V druhém poddílě části první (v k. 5.) vystupuje proti obcování se špatnými společníky. Kárá proto nejprve hlošejnost křesťanů korintských, s kterou strpěli mezi sebou krvesmilníka, a ukazuje, jaký trest člověk ten zasluhuje (v. 1. 5.), na to napomíná, aby hříšníky (veřejně) ze svého prostředí vyloučili (v. 6.—8.) a vysvětluje příkaz, který byl jim dal v jistém listě již ztraceném v příčině varování se hříšníků (v. 9.—13.).

1. Muž ten vešel v krvesmilné manželství se svojí macechou, a to, jak lze souditi z 2. Kor 7, 12. za života svého otce.

3.—5. Jako měli apoštolové moc vymítáním duchů zlých posedlé uzdravovati, tak měli též moc uváděti ve stav posedlosti těžké provinilce, a to k tomu konci, aby provinilec takový trápením tělesným byl tím spíše pohnut ku pokání a tak zachoval duši svou. Takový trest, aby totiž uveden byl do stavu posedlosti, zasloužil dle sv. Pavla také onen krvesmilník; neukládá mu ho však, nýbrž chce jen, aby jej vyloučili ze svého prostředí, t. j. z církve (v. 7, 13.); ovšem vyloučení to měl učiniti ne kdokoli, nýbrž představený tamní obce církevní, ostatní měli pouze ve smyslu vyloučení toho vystříhati se ho.

6. Přísluvím „málo kvasu nakvasí celé těsto“ upozorňuje na nebezpečnoství plynoucí z toho, že onoho krvesmilníka mezi sebou trpí, na nebezpečnoství, aby příkladem svým nepokazil ostatních. Míníť kvasem krvesmilníka a vůbec lidí neřestné.

7.—8. Narázeje na mojžišský předpis, před hlavním svátkem velikonočním odstraňovati z domu všecko kvašené na význam čistoty a přesnosti, s kterou měli slaviti svátky velikonoční a obětovati beránka, vyzývá křesťany korintské, aby vyloučili ze své společnosti církevní onoho krvesmilníka (jakožto kvas starý); mají to učiniti k tomu konci, aby byli těstem novým, čili massou novou, přesnou, nekvašenou, t. j. aby jejich církevní obec byla čistá a neposkvrněná, a to proto, poněvadž jsou přesní, t. j. poněvadž všichni věřící podle svého povolání jsou přesní čili svatí, a tedy i podle života svého mají býti svatí. Mají přesnosti této dbáti tím spíše, poněvadž i náš beránek velikonoční jest obětován. Židé totiž nesměli již jisti chlebu kvašených, jakmile beránek velikonoční byl obětován. Na obyčej ten narázeje, sv. Pavel praví, že i náš beránek, totiž Ježíš Kristus jest obětován, a tedy ani my že nemáme již přidržovati se toho, co jest kvašené, t. j. špatné. Židé, kteří obětovali beránka každý rok, zdržovali se kvašeného jen po jeden týden, my však, pro něž jediný toliko beránek, totiž Ježíš Kristus, byl obětován, a tou jedinou obětí učinil na věky dokonalými ty, kteří se posvěcují (Zid. 10, 14), máme se zdržovati kvasu špatnosti vždycky, stále tedy hody slaviti, t. j. život svatý vésti.

9.—13. Vysvětluje, že příkaz o varování se hříšníků nevztahuje se k hříšníkům pohanským, nýbrž křesťanským, ježto jednak není možno vystříhati se styku se všemi, jednak pravomoc jeho nevztahuje se na pohany. — kteří jsou

neb s modláři — sice byste musili s tohoto světa vyjíti, ¹¹ — nýbrž napsal jsem vám, abyste neobcovali, jestli by někdo, jenž se nazývá bratrem, byl smilníkem, neb lakomcem, neb modloslužebníkem, neb utrhačem, neb opilcem, neb lupičem; s takovými ani nejzte. ¹² Neboť co jest mi na tom, abych soudil ty, kteří jsou vně? Nesoudíte-liž vy těch, kteří jsou uvnitř? ¹³ Ty, kteří jsou vně, Bůh bude souditi. Vyobcujte toho nešlechtníka ze svého prostředí.

KAPITOLA 6.

Sv. Pavel vystupuje proti předkládání sporů před soudy pohanské.
v. 1.—11.*

¹ Odvází se někdo z vás, maje při proti druhému, souditi se u nespravedlivých a ne u věřících? ² Aneb nevíte, že věřící budou souditi svět? A jestliže mezi vámi souzen bude svět, jste-liž nehodni, abyste soudili věci nepatrné? ³ Nevíte, že budeme souditi anděly? Čím spíše záležitosti všední. ⁴ Máte-li tedy soudy o věcech všedních, ustanovte jako soudce ty, kteří jsou v pohrdání v církvi (vaši). ⁵ K zahánbení vám to pravím. Tak-li není mezi vámi nikoho moudrého, který by mohl rozsouditi mezi bratrem (a bratrem) svým? ⁶ Nýbrž bratr s bratrem se soudí, a to před nevěřícími? ⁷ Již to věru jest chybou u vás, že máte soudy mezi sebou. Proč raději křivdy nesnášíte? Proč raději škody netrpíte? ⁸ Vy však činíte křivdy a škodíte, a to bratrům: ⁹ Nevíte, že nespravedliví království Božího neobdrží? Nemylte se, ani smilníci, ani modláři, ani cizoložníci, ¹⁰ ani změkčilí, ani ti, kteří smilní se stejným pohlavím, ani zloději, ani lakomci, ani opilci, ani utrhači, ani lupiči neobdrží království nebeského. ¹¹ A takovými jste někteří byli; ale dali jste se obmytí, ale byli jste posvěceni, ale byli

v ně, t. j. kteří nejsou údy církve. — jenž se nazývá bratrem t. j. křesťanem (v. 11.); modloslužebníkem míní zde křesťana, který se súčasťňuje pohanské modloslužby, jmenovitě obětních hostin.

*) V poddile tomto ukazuje a) že jest nedůstojno křesťanů předkládati spory před soudy pohanské (v. 1.—6.), b) že vůbec nesluší se na křesťany, aby se spolu soudili; zároveň kárá ostře ty, kteří činí bezpráví (nespravedlivé) prohlašuje, že nestanou se účastní blaha věčného právě tak, jako jiní hříšníci těžcí, ovšem včas-li neučiní pokání (v. 7.—11.).

1. u nespravedlivých, t. j. u pohanů, u věřících (u křesťanů) do slovně „u svatých“.

2.—4. upozorňuje, že křesťané, kteří vytrvají Kristu věrni, budou mít jakousi (nám neznámou) účast autoritativní při posledním soudě, ovšem menší nežli jest ta, kterou Pán Ježíš slíbil apoštolům. (Mat. 19, 28.) — mezi vámi, t. j. ve vašem sedění před vámi jako soudci, (a tedy) i „od vás“, jak se mnohdy překládá. — „nehodni, abyste soudili věci nepatrných“ tak podle Vulgáty. Podle textu řeckého co do smyslu stejně „nehodni soudů nepatrných“. Sv. Pavel chce říci: Budete-li mít účast v soudě nejvyšším, jste zajisté hodni, abyste zasedali též v soudech nejnižších, a tedy, jak má Vulgata, abyste soudili také věci nepatrné. Aby pak ukázal, jak nepatrné jsou věci všední, a jak nízko stojí pod záležitostmi týkajícími se spásy, vyzývá je ironicky, aby k rozsuzování o takových věcech ustanovili ze svého středu ty, kteří jsou u nich ať pro nevědomost, ať pro chudobu v pohrdání neb v nevázanosti.

5 K zahánbení . . . Dává na jevo, že předešlou výpověď učinil ironicky, a spolu dává návod, aby ze svého středu něhoho ustanovili jako soudce, který by mohl autoritativně rozsuzovati o sporech všedních.

9. Modláři rozumí zde asi ty, kteří zneužívali ke smilství kněžic (nevěstek) sloužících ve chrámě bohyně Afrodity.

jsste ospravedlněni ve jménu Pána našeho Ježíše Krista a v Duchu Boha našeho.

Sv. Pavel vystupuje proti smilstvu a nestydatostem. v. 12—20.*

¹² Všecko jest mi dovoleno, ale ne všecko prospívá; všecko jest mi dovoleno, ale já nesmím od žádné věci dát se podmaniti. ¹³ Pokrmy jsou pro břicho, a břicho pro pokrmy; Bůh však zruší ono i tyto. Ale tělo není pro smilství, nýbrž pro Pána a Pán pro tělo. ¹⁴ Bůh pak i Pána vzkřísil, i nás vzkřísí mocí svou. ¹⁵ Nevíte, že těla vaše jsou údy Kristovy? Mám tedy snad vzlíti údy Kristovy a učiniti je údy nevěstky? Nikoliv. ¹⁶ Aneb nevíte-li, že kdo se přidružuje nevěstky, jest (s ní) jedním tělem? Neboť, jak praví (Písmo) „dva budou těle m

*) Pohané pokládali smilstvo za věc lhostejnou (indiferentní) a tedy i dovolenou; podobně as soudili v Korintě též někteří křesťané z pohanství obrácení, omlouvajíce tak hříšné jednání své. Proti tomu sv. Pavel poučuje, že ani věci indiferentní, ač samy o sobě dovoleny jsou, neprospívají vždycky, nýbrž spíše mnohdy škodí (v. 12.), smilství však že není věcí indiferentní (v. 13.—14.), nýbrž velmi hanebnou, poněvadž se jim posvrňují těla, která jsou údy Kristovými a chrámy Ducha sv. (v. 15.—20.).

12. Všecko (totiž to, co jest samo o sobě lhostejno, indiferentní) — jest mi dovoleno; slova tato řekl apoštol as o starozákonních předpisech obřadních (o obřizce, rozdíle mezi pokrmy čistými a nečistými a j.), aby poučil, že předpisy ty nezavazují křesťana, obřizka tedy a pokrmy samy o sobě že jsou věci indiferentní ve věcech spásy. Ale někteří Korinťané zneužívali jich, aby ospravedlňovali nebo omlouvali smilství, mimomanželské obcování tělesné. Proto apoštol připomenuv ona slova ukazuje, nejprve (v. 12.), že ani indiferentní (lhostejně) věci nejsou vždy dovoleny, nýbrž jen tedy a potud, pokud mravně (ve věcech spásy) neškodí, nýbrž spíše prospívají, a pokud člověka neovládají, takže by se jim poddával a o svou svobodu, jeden z nejpřednějších darů božských a k lidské přirozenosti patřících, se připravoval. Co tak řekl, vysvětluje ve

13.—14. příkladem o pokrmech, aby tím více bylo zjevno, že smilství není věcí indiferentní. Pokrmy totiž Bůh určil k výživě člověka, — pokrmy pro břicho, aby je nasycovaly, břicho pro pokrmy, aby je přijímalo a stravujíc je udržovalo tělo. Pokud tedy kdo užívá jich pouze k výživě a ne k účelům jiným, užívá jich k účelu, který jim určil Bůh, a tedy dovoleně. Mimo to Bůh zruší břicho i pokrmy, zbaví je výživného úkolu jejich (při smrti), takže jich nebude potřeba po vzkříšení tělu k výživě; pokud tedy se týká výživy, pokrmy zanikají již pouhým užíváním a samy o sobě nepřispívají nijak ke spáse. Ale docela jinak jest to při smilství. Neboť tělo není pro smilství, nýbrž pro Pána, patříc Pánu Ježíši nejen jako Bohu a Tvůrci, nýbrž i jako Vykupiteli a jsouc určeno, aby s ním (Pánem Ježíšem) jako úd se svojí hlavou bylo spojeno a mu sloužilo, Pán pak jest dán pro tělo, aby s ním vešel ve spojení a je připodobnil oslavenému tělu svému. Mimo to tělo nepomine, neboť, ač zemře člověk, Bůh vzkřísí jej k životu nepomijejícimu, jako vzkřísil Krista; kdo tedy smilní, nejen zneužívá těla svého k jinému účelu, než mu Bůh určil, on zneužívá věci (těla), která nepomine. Není tedy smilství věcí indiferentní. Ba, jak dále vykládá ve v. 15—16., ono jest přehanebné. Neboť Kristus jako hlava církve vešel v tajemné spojení nejen s celou církví, nýbrž (na křtu sv.) i s každým jednotlivým věřícím, a to jak co do duše, tak co do těla jeho, takže nejen duši povznáší k životu nadpřirozenému, nýbrž i tělo uschopňuje a ve sv. přijímání svým tělem a krví svou živí, aby je připravil ke vzkříšení slavnému. Jest proto nejen duše, nýbrž i tělo člověka duchovním údem Kristovým, a kdo tedy smilní, odnímá úd Kristu a oddává ho nevěstce a tak čině Kristu křivdu hřeší.

16. dva budou tělem jedním (doslovně v tělo jedno, podle Vulgáty v těle jednom), uvedeno z 1. Mojš. 2, 24. Slova ta byla řečena o řádném spojení manželském, a to nejen tělesném, nýbrž i, a to předem, o spojení duševním čili o lásce, která má spojovati manžely (Mat. 19, 5; Mark. 10, 8; Efes. 5, 31.); sv. Pavel však přihlíží při nich na tomto místě toliko ke spojení tělesnému, aby ukázal, jak velice se snižuje a prohřešuje ten křesťan, který jsa údem duchovního těla Kristova, církve, s nevěstkou se spojuje tak, že s ní jedno tělo činí.

jedním.“¹⁷ Kdo však se přidružuje Pána, jest (s ním) jedním duchem.¹⁸ Střeďte se smilství. Každý hřích, který člověk učiní, jest kromě těla; kdo však smilní, hřeší proti tělu svému.¹⁹ Aneb nevíte-li, že tělo vaše jest chrámem Ducha svatého, jenž je ve vás, jehož máte od Boha, a že nejste svoji?²⁰ Vždyť jste koupeni za cenu velikou. Nuže oslavujte (a noste) Boha v těle svém.

KAPITOLA 7.

O stavu manželském, v. 1.—24.*

¹ V příčině toho, o čem jste mi psali, jest dobře člověku, aby ženy se nedotýkal. ² Ale pro uvarování se smilství každý měj manželku svou a každá muže svého. ³ Muž čiň manželce, čím jest jí povinen, a podobně i manželka muži (svému). ⁴ Manželka nemá moci nad svým tělem, nýbrž muž (její), podobně ani muž nemá moci nad tělem svým, nýbrž manželka (jeho). ⁵ Nezkracujte se vespolek (v té věci), leč za vzájemného svolení na čas, tak abyste se uprázdnilí k modlitbě a byli opět spolu, by vás nepokoušel satan pro vaši nezdrželivost. ⁶ To však pravím jako povolení a ne jako rozkaz. ⁷ Neboť přeji si, aby všichni

17. jest s ním jedním duchem, t. j. vchází s Kristem v přeúzké spojení láskyplné.

*) V části druhé (7, 1.—15., 58.) odpovídá k otázkám, které mu byli Korintané předložili, a to nejprve o stavu manželském (7, 1.—24) a panickém (7, 25.—40.).

1.—9. Poučuje manžely, že jest dobré (dobrem lepším) pro ně, zdržují-li se manželského obcování tělesného; že však obcování to jest jim nejen dovoleno, nýbrž i právem jejich, ve kterém nemá jeden druhého zkracovati, leč po vzájemném souhlase, a to jen na čas a za účely vyššími. Slovy „ženy se dotýkati“ (v. 1.) nemíní totiž tělesného obcování mimomanželského, smilství, neboť to odsoudil již co nejrozhodněji v kapitole předešlé, i nebyl by tedy nyní řekl o něm pouze, že „jest dobře“, nýbrž že jest nutno se ho vystíhati, ženy se nedotýkati; ale rozumí jimi tělesné obcování dovolené, v manželství; o tom praví, že jest dobře se ho zdržeti, ne že by konati je bylo zlé, hříšné, nýbrž že zdržeti se ho jest mravně lepší, přispívajíc k větší dokonalosti. Ale k úplné zdrželivosti v té příčině jest třeba zvláštní pomoci Boží, daru zdrželivosti, jehož však Bůh pro zachování pokolení lidského každému nedává; proto sv. Pavel poučuje, že obcování řečené (v manželství) jest nejen dovoleno, nýbrž i (některým manželům) nutno, by se ochránili smilství. Praví: „Ale pro uvarování smilství“ atd. Slova „manželku mítí, muže mítí“ neznamená „ženiti se, vdávati se“, jak někteří vykládali myslíce, že apoštol přikazuje každému v stav manželský vstoupiti, neboť toho významu ona slova nikdy neměla, a čelí proti výkladu tomu náměstka svůj (manželku svou, muže svého), — nýbrž znamenají v manželství žiti, a tedy i manželské povinnosti konati a manželských práv užívati. Jimi tedy apoštol nepřikazuje, aby každý v manželství vstoupil, nýbrž prohlašuje, že manželům užívati manželských práv (obcování tělesné) jest nejen dovoleno, nýbrž za jistých okolností i přikázáno, totiž pro uvarování se smilství, tehdy tedy neboť tím manželům, když neb u nichž by bylo nebezpečenství, že se nezdrží a budou obcovati nedovolené. Vytýká tu pouze vedlejší účel manželství (uvarování se smilství), poněvadž přihlíží k poměrům korintským; že však nemíní tím snižovati manželství na pouhý prostředek k uvarování smilstva, patrnó z té vznešené představy, kterou o něm má a v Efes. 5, 23.—24. vyjadřuje, přirovnávaje je ku spojení Krista s církví.

5. a (abyste) byli opět spolu; tak podle textu řeckého; podle Vulgáty bylo by „a vraťte se opět spolu“.

7. Neboť přeji si, aby všichni lidé byli jako jsem já. Tak správně podle rukopisů starších. Některé rukopisy však mají místo spojky neboť spojku však (ale) a místo aby všichni lidé mají (i Vulgáta) abyste vy všichni. Apoštol podává důvod, proč nepřikazuje, nýbrž dovoluje manželům, aby opět užívali svých práv; proto totiž, poněvadž zdržeti se jich jest dobrem

lidé byli jako jsem já; ale každý má od Boha dar vlastní, jeden tak, druhý onak. ⁸Pravím však těm, kteří nejsou v manželství, zvláště vdovám: Dobře jest jim, zůstanou-li (tak) jako já. ⁹Jestliže však nemají zdržlivosti, vstuptež v manželství; neboť lépe jest v manželství vstoupiti, nežli hořeti.

¹⁰Těm však, kteří jsou v manželství přikazují, nikoliv já, nýbrž Pán, aby manželka od muže neodcházela. ¹¹Odejde-li však, zůstaň nevdaná, aneb se smíř s mužem svým; a muž nepropouštěj manželku své. ¹²Ostatním pak pravím já, nikoli Pán: Má-li který bratr manželku nevěřící a ta svoluje bydleti s ním, nepropouštěj jí. ¹³A má-li která žena věřící muže nevěřícího, a ten svoluje bydleti s ní, nepropouštěj muže; ¹⁴neboť muž nevěřící posvěcen jest skrze ženu věřící, a žena nevěřící jest posvěcena skrze muže věřícího, sice jinak děti vaše by byly nečisty; ale jsou čisty. ¹⁵Jestli však nevěřící se odlučuje, ať se odloučí; není zajisté podroben bratr ani sestra v okolnostech takových, nýbrž ku pokoji povolal nás Bůh. ¹⁶Neboť odkud víš ženo, spasiš-li muže? Aneb odkud víš muži, spasiš-li ženu?

lepším, a on si přeje, aby všichni lidé byli účastni dobra většního. Při tom ovšem neuvažuje, je-li to všem lidem možné, ba jest si vědom, že to všem možno není, poněvadž k tomu jest potřebí zvláštního daru Božího, daru zdržlivosti, jehož však pro zachování lidstva Bůh každému nedává.

9. Jestliže však nemají zdržlivosti t. j. cítili, že daru zdržlivosti nemají. Lépe jest v manželství vstoupiti, nežli hořeti čili pokušeními býti zmítán a jim podlehnouti. (Kdo sice do pokušení upadá, ale nepodléhá v nich, nýbrž vítězí nad nimi, nehoří.) Dlužno však povážiti, že slova ta týkají se pouze těch, kteří jsouce svobodni, mají volnost v stav manželský vstoupiti, nikoli však těch, kteří svobody té vzdali se sami ať slibem čistoty, ať vstupením dobrovolným do stavu, ve kterém úplná zdržlivost, celibát, se přikazuje. Neprávem tedy poukazují k tomuto místu různí reformisté a odpadlí kněží i reholníci, aby omluvili svatokrádežná manželství svá, jež uzavřeli. Zpozoruje-li neb pocítí-li ten, jenž sám se vzdal svobody vstoupiti v stav manželský ať slibem, ať zákonem dobrovolně přijatým (přijetím vyššího svěcení), že daru zdržlivosti nemá, nenabývá tím práva ženiti se, nýbrž má povinnost, aby modlitbou, hodným přijímáním svátosti a j. daru toho na Bohu si vyžádal. Ovšem pokušení všeho nezbaví se, ani když dar ten obdrží; neboť Bůh dopouští je na každého, aby mu dal příležitost přemáháním pokušení vytržiti svou ctnost a rozmnožiti si zásluhy. Aby však člověk je přemohl, má bdíti, t. j. pozor dávatí, aby včas zpozoroval hrozící nebezpečnosti a je buď odvrátil, neb není-li to možno, aby užil proti němu vhodných prostředků, by je překonal, a modlíti se, aby si vyprosil Boží pomoci proti pokušením, proti nimž lidská síla mnohdy nestačí.

10.—24. Poučuje, že svazek manželský mezi křesťany jest nerozlučitelný (10.—11.); co však se týká manželství, která byla uzavřena mezi nekřesťany, z nichž však jedna strana přistoupila ke křesťanství, ta že jsou nerozlučitelná jenom tehdy, když strana nekřesťanská jest hotova bydleti se stranou křesťanskou bez potupování Stvořitele, t. j. když jí nebrání žiti podle víry její (12.—14.); jestliže by však strana nekřesťanská sama odešla (manželský svazek přerušila) aneb bránila straně křesťanské žiti podle její víry, manželský svazek jejich se rozlučuje, takže i strana křesťanská může vejíti ve sňatek nový (15.—26.). Napomíná však, aby v té věci nejednali lehkomyšlně, nýbrž aby hleděli, pokud křesťanská víra to připouští, manželství před přijetím křesťanství uzavřené zachovati i po přijetí jeho právě tak, jako zachovávají jiná postavení, ve kterých byli jsouce ještě nekřesťany (17.—24.).

10. Těm však, totiž věřícím.

12. Ostatním pak, totiž těm, kteří přijali křesťanství po uzavření sňatku manželského, ale druhá strana zůstala v nevěře (nekřesťanskou).

16. Smysl jest: Jediná příčina, pro kterou by se doporučovalo, aby strana křesťanská zůstala v manželském svazku se stranou nekřesťanskou i tehdy, když jí brání žiti podle víry v Krista, byla by naděje, že strana nekřesťanská dá se časem pohnouti, aby v Krista uvěřila a tak na cestu spásy nastoupila. Ale naděje

¹⁷Jenom každý žij tak, jak každému udělil Pán, každý tak, jak každého povolal Bůh. A tak nařizují ve všech církvích. ¹⁸Byl povolán někdo již obřezán? Nedávej si předkožky. V neobřízce jest někdo povolán? Neobřezej se. ¹⁹Obrízka není ničím, a neobřízka není ničím, nýbrž zachovávaní přikázání Božích. ²⁰Každý zůstávej v tom povolání, ve kterém byl povolán. ²¹Byl jsi povolán jako otrok? Nedbej toho, nýbrž spíše užíj (toho), i když můžeš nabýti svobody. ²²Neboť otrok povoláný v Pánu je osvobodencem Páně, podobně povoláný svobodník je služebníkem Kristovým. ²³Za cenu velikou jste koupeni; nebuďte otroky lidí. ²⁴Bratři, každý zůstávej u Boha v tom, v čem byl povolán.

O stavu panickém. v. 25.—40.

²⁵V příčině panen však nemám příkazu Páně, ale radu dávám jako takový, jenž jsem došel milosrdenství od Pána, abych byl spolehlivým (rádcem). ²⁶Myslím tedy, že jest to dobré pro přítomnou potřebu, ano, že jest dobré člověku tak býti. ²⁷Jsi vázán k manželce? Nehledej rozvazu. Prost jsi manželky? Nehledej manželky. ²⁸Oženíš-li se však, nezhrěšíš, a vdá-li se panna, nezhrěší; avšak útrapy tělesné budou mlti lidé takoví; já pak vás šetřím. ²⁹Pravím však toto: Bratři, čas je krátký; zbývá, aby také ti, kteří mají manželky, byli tak, jakoby

takové v řečených okolnostech není, leč jen velmi nejistá. A takové naděje nejisté nemají se obětovati statky jisté, pokoj a svoboda.

19. t. j. Ve věcech spásy nezáleží na tom, byl-li kdo ke pravé víře povolán ze židovství (byv obřezán) nebo z pohanství (byv neobřezán), nýbrž na tom, aby zachovával přikázání Boží.

21.—23. Smysl jest: I kdybys měl příležitost nabýti svobody, uživej raději své nesvobody, neboť jako křesťan jsi i při své (občanské) nesvobodě svoboděn, totiž duchovně, a i kdybys nabyl svobody (občanské), zůstaneš přece nesvoboděn, služebníkem totiž Kristovým, podobně jako i ten svobodník, který přijal křesťanství, stal se služebníkem (Kristovým). Vykładajice tak doplňujeme k slovům „spíše užij toho“ slovo „nesvobody“, jak činí již sv. Chrysostom, Theodoret a četní jiní starší i novější exegeté. Ale někteří novější (Bisping, Steinmann, J. Walter) doplňují slovo „svobody“ ve smyslu: „Můžeš-li nabýti svobody, užij jí, staň se svoboděn.“ Avšak výklad tento nesouhlasí ani se souvislostí ani s účelem, jehož Pavel tímto odstavcem chce dosíci. Chce totiž poučiti, že přijetím křesťanství nemění se vnější rozdíly společenské, a že tedy křesťanství nežadá, aby kdo přijav je opustil předešlé postavení své, leč by čelíc proti mravnosti bránilo mu dle zákona křesťanského sloužiti Bohu či jak praví ve v. 24. zůstávati u Boha. K tomu konci směřují také příklady, které uvádí; i bylo by s podivením, ano v odporu s touto souvislostí a řečeným účelem Pavlovým, aby na jednou vyzýval otroky ke křesťanství přistouplé, by, mohou-li, postavení své změnil. Nesrovnáváme se proto s výkladem tímto. Ovšem slovy „spíše užij“ nesvobody, nepřikazuje zůstávati v otroctví tomu, kdo svobody nabýti může, nýbrž dává pouze radu, a to proto, aby s tím větším důrazem vytknul, že přijetím křesťanství nemění se vnější postavení a poměry, lze-li zůstati v nich bez hříchu. — Nebuďte otroky lidí (v. 23.) t. j. nepoddávejte se lidem ve službu tak, abyste nemohli sloužiti náležitě Kristu.

25.—38. Poučuje, že zůstati ve stavu panickém (neženatém) se sice nepřikazuje, ale radí (v. 25.—28.), a to proto, poněvadž v tom krátkém čase, který člověku zbývá na tom světě ku zjednávání si spásy, neženatí mohou snáze oddati se službě Boží než ti, kteří jsou v manželství (29.—35.); spolu dává v té příčině některé praktické pokyny rodičům (35.—38.).

25. jenž jsem došel milosrdenství t. j. jenž jsem milosrdenství Božím byl omilostněn a k úřadu apoštolskému povolán, abych byl svědkem spolehlivým.

26. býti tak t. j. neženat. — Pro přítomnou potřebu, t. j. pro obtíže a strasti tohoto života, které v manželství bývají zvláště veliké.

jich neměli, ³⁰ a ti, kteří pláčí, jakoby neplakali, a kteří se radují, jakoby se neradovali, a kteří kupují, jakoby v držení nebyli, ³¹ a kteří užívají toho světa, jakoby neužívali; neboť tvářnost toho světa pomíjí. ³² Přeji si však, abyste byli bez starosti. Kdo není ženat, stará se o věci Páně, kterak by se zalíbil Pánu. ³³ Kdo však se oženil, stará se o věci světské, kterak by se zalíbil ženě, a jest rozdělen. ³⁴ A žena nevdaná, totiž panna, myslí na věci Páně, aby byla svatá tělem i duchem; provdaná však myslí na věci světské, kterak by se zalíbila muži. ³⁵ To pak pravím k vašemu prospěchu nikoliv abych na vás vrhl osidlo, nýbrž abyste počestně a vytrvale sloužili Pánu bez roztržitosti.

³⁶ Domnívá-li se však někdo, že by měl hanbu pro svou pannu, je-li přestárlá, a musí-li tak býti, učiň, co chce; nehřeš, nechť se vezmou. ³⁷ Ale kdo stojí ve svém srdci pevně, nepodléháje nutnosti, nýbrž máje v moci vůli svou, a to usoudil ve svém srdci, že zachová pannu svou, dobře činí. ³⁸ A tak činí dobře i ten, kdo provdává pannu svou; ale kdo neprovádá ji, činí lépe.

³⁹ Manželka jest vázána (zákonem manželským), pokud jest živ muž její; zemře-li muž její, jest svobodna provdati se, za koho chce, jenom v Pánu. ⁴⁰ Ale blahoslavenější bude, zůstane-li tak, podle mé rady; myslím však, že i já mám Ducha Božího.

KAPITOLA 8.

O požívání obětín s ohledem na bližního. v. 1.—13.

¹ Co však se týká věcí obětovaných modlám, víme, že „všichni máme poznání“. Ale poznání nadýmá, láska pak vzdělává. ² Domnívá-li

30. kteří pláčí, jakoby neplakali, t. j. ti, kteří v bolestech a strastech pláčí, nepoddávejte se bolu svému, nýbrž počínejte si tak zmužile, aby se zdálo, že nepláčete. Podobně platí o dalších napomenutích.

31. t. j. ti, kteří užívají statků tohoto světa, neužívejte jich plnou měrou, nýbrž pokud jest toho potřebí, tak, aby se zdálo, že jich ani neužívají, neboť tvářnost světa toho (bohatství, rozkoše, utrpení a j. vůbec vnější forma toho světa) pomíjí, věci tohoto světa jsou pomíjející a nestojí proto za to, abychom se jim zcela oddávali neb veškerou péči pouze o ně měli.

35. t. j. nepravím to jako příkaz, abych vám vzal svobodu, nýbrž jen jako radu, abyste se mohli snáze a lépe oddati službě Boží. — Místo „abyste počestně . . . bez roztržitosti“ Vulgáta překládá volněji takto: „nýbrž k tomu (radím), co počestně jest a co by dalo svobodu bez překážky sloužití Pánu“.

36. Domnívá-li se, že by měl hanbu pro svou pannu, buď že by dcera jeho zůstala mu nevdána a proto u některých lidí v posměch upadla, aneb spíše, že by se obával, aby se nezdržela a se svým milencem k hanbě celé rodiny se neprohřešila, a musí-li tak býti, aby se provdala, poněvadž obava jeho se nezakládá na pouhé domněnce neb podezření, nýbrž na odůvodněném úsudku jeho rozumu, nechť učiní (to), co chce, t. j. nechť provdá ji. — Nehřeš (totiž otec); nechť se vezmou (totiž jeho dcera a její milenec); tak správně dle textu řeckého (γαμετωσαν = gamejtosan) až na několik málo rukopisů, D, F, G, které mají γαμετω = nechť se provdá. Dle Vulgáty bylo by: „Nehřeš (otec), provdá-li ji.“ Smysl ovšem zůstává stejný při čtení tom i onom.

39.—40. Poučuje vdovy, že jest jim sice volno vstoupiti ve sňatek nový, že však učiní lépe, zůstanou-li vdovami. — Místo „provdati se“, jak má text řecký, bylo by podle Vulgáty „provedj se“.

*) Od 8., 1.—11., 1. odpovídá k otázce v příčině požívání masa ze zvířat obětovaných modlám. Jako u židů, tak ani u pohanů nespalovalo se při obětech krvavých vždy celé zvíře obětované, nýbrž jen některé části jeho; z jiných částí upravovala se obětní hostina buď ve chrámě (při chrámě) neb i doma, k ní pak zvali se také příbuzní a přátelé. Ostatní maso odevzdávalo se těm, kdo byli obět

se však někdo, že něco poznal, nepoznal ještě tak, jak poznati jest dlužno; ³ ale jestli někdo miluje Boha, ten jest poznán od něho. ⁴ O požívání věcí obětovaných modlám tedy víme, že modla není ničím na světě, a že není žádného Boha leč jeden. ⁵ Neboť byť byli tak zvaní bohové ať na nebi, ať na zemi, jakož vskutku jest mnoho bohů a mnoho pánů, ⁶ pro nás přece jest (toliko) jeden Bůh, Otec to, z něhož (jest) všecko, a k němuž my (jsme určeni), a jeden Pán, (totiž) Ježíš Kristus skrze něhož všecko a skrze nějž (jsme) i my.

⁷ Avšak ne ve všech jest to poznání; někteří spíše chovajíce dosavadní náhled o modle, jedí (to) jako věc obětovanou modlám a svědomí jejich, jsouc slabé, se poskvřňuje. ⁸ Ale pokrm nestaví nás před Boha; ani nemáme prospěchu, jíme-li, ani netrpíme škody, nejlme-li. ⁹ Hleďte však, aby tato svoboda vaše nebyla k úrazu slabým. ¹⁰ Neboť uží-li někdo tebe, jenž máš to poznání, stolovati ve chrámě modlářském, zdalíž svědomí jeho, jsouc mdlé, nebude vzděláno k tomu, aby jedl věci obětované modlám? ¹¹ I zahyne ten (člověk) slabý pro tvé poznání, ten bratr, pro něhož Kristus umřel. ¹² Ale takto hřešíc proti bratrům a urážejíc jejich svědomí slabé, hřešíte proti Kristu. ¹³ Proto pohoršuje-li pokrm bratra mého, nebudu jísti masa na věky, abych nepohoršil bratra svého.

podali, a ti buď je snědli při obyčejném stolování domácím, neb je rozdali chudým, aneb prodávali veřejně ve krámech. Věc ta dala křesťanům korintským podnět k otázce, jak se v té příčině mají zachovati, jsou-li zvaní od pohanských přátel neb příbuzných svých k obětním hostinám, aneb podává-li se jim maso ze zvířat obětovaných k jídlu jinde. Někteří totiž, věduce, že modla co do božství není ničím (v. 4.), nemajíc ani božského života, ani božských vlastností, ani moci božské, soudili správně, že modla neposkvřňuje a nemůže poskvřniti masa zvířecího, a proto že ani maso ze zvířat modlám obětovaných neposkvřňuje člověka v příčině mravní. I kupovali je bez rozpaků v krámech, pojídali při hostinách soukromých, ano někteří zúčastňovali se i pohanských hostin obětních, nehledíce k tomu, zdali kdo běře pohoršení nebo ne. Jiní však zůstávající v té příčině jistou měrou při náhledech, které měli jako pohané, přičítali jim přece jakousi moc pověřivé, a zdržovali se vůbec masa ze zvířat jim obětovaných, ba ptali se úzkostlivě jak ve krámech, tak na hostinách soukromých, není-li snad ze zvířat modlám obětovaných to maso, které se jim předkládá. Pavel odpovídaje k otázce o té věci předložené, podává nejprve (8., 1.—13.) zásady theoretické s ohledem na bližního, uče, že maso ze zvířat obětovaných modlám samo o sobě není poskvřněno, a tedy požívati se smí, ale jen od těch, kteří té věci jsou si vědomi, nikoli však od těch, kteří si toho vědomi nejsou a myslí, že maso to poskvřňuje (v. 1.—7.); že však i ti, kteří onu vědomost mají, jsou povinni zdržeti se ho, když by požíváním dali bližnímu pohoršení (v. 8.—13.).

1. všichni máme poznání; sv. Pavel uvádí tu as slova těch, kteří pokládajíce požívání masa obětovaného modlám v každém případě za dovolené, oněmi slovy své jednání omlouvali.

3. t. j. kdo má lásku k Bohu, která zahrnuje i lásku k bližnímu, ten nejen má poznání pravé (poznává tak, jak poznávati dlužno), nýbrž jest též poznán a uznán od Boha (že totiž poznání jeho jest pravé).

8. Pokrm nestaví nás před Boha, t. j. pokrm sám o sobě nečiní nás před Bohem ani lepšími ani horšími; sám o sobě ani nepřispívá ke spáse, ani od ní neodvrací.

9. t. j. hleďte, abyste užívající své svobody a práva svého jísti maso ze zvířat obětovaných modlám, nedali pohoršení těm, kteří požívání masa toho mají za nedovolené.

11. z a h y n e totiž věčně, ačli včas neučiní pokání, a to proto, poněvadž sveden jsa tvým příkladem, jí maso to také, ale proti svému svědomí (bludnému). (Srovn. Řím. 14., 13.—23.)

KAPITOLA 9.

O zdržování se věcí dovolených vůbec s ohledem na spásu jiných i vlastní. v. 1.—27.*

¹ Nejsm svoboden? Nejsm apoštolem? Zdali jsem neviděl Krista Ježíše, Pána našeho? Zdali nejste vy mým dílem v Pánu? ² Jestli pro jiné nejsem apoštolem, pro vás přece jsem (jím), neboť pečel mého apoštolství jste vy v Pánu. ³ To jest má obrana proti těm, kteří se mne vyptávají. ⁴ Nemáme-liž moci jísti a píti? ⁵ Nemáme-liž moci věřící ženu s sebou bráti, jakož i ostatní apoštolé; i bratři Páně i Petr? ⁶ Aneb-li jediný já a Barnabáš nemáme moci nevydělavati? ⁷ Kdo slouží kdy ve vojště na svůj plat? Kdo zakládá vinici a nejí ovoce jejího? Kdo pase stádo a nepožívá mléka od stáda? ⁸ Mluví toto (snad jen) po lidsku, aneb-li nepraví toho také zákon? ⁹ Vždyť v zákoně Mojžíšově jest psáno: „Nezavážeš úst volu mlátícím u.“ Pečuje Bůh (tak) o voly, ¹⁰ aneb-li pro nás vůbec to praví? Pro nás zajisté bylo napsáno, že kdo orá, v naději má orati, a kdo mlátí, (má to činiti) v naději, že bude mít účast v užtku. ¹¹ Jestliže my jsme vám rozseli věci duchovní, je to veliké; budeme-li žiti my vaše věci tělesné? ¹² Jsou-li jiní účastní toho práva na vás, zdali ne tím spíše my? Ale neužili jsme práva toho, nýbrž snášíme všecko, abychom nezpůsobili žádné překážky evangeliu Kristovu. ¹³ Nevíte-li, že ti, kteří konají službu svatou, ze svatyně jedí, a že ti, kteří přísluhují oltáři, s oltářem se dělí? ¹⁴ Tak i Pán nařídil hlasatelům evangelia, aby z evangelia byli živi. ¹⁵ Já však nepoužil jsem z toho ničeho. Ale nepřší toho, aby se tak dělo při mně, neboť lépe jest mi umřít, nežli aby kdo zmařil chloubu moji. ¹⁶ Káži-li totiž evangelium, nemám se čím chlubit, vždyť jest to pro mne nutností, neboť běda mně, nebudu-li

*) Od 9., 1.—10., 14. Pavel učí svým příkladem, že jest mnohdy dobře, ano nutno zdržeti se i těch věcí, které jsou samy o sobě dovoleny (v. 1.—27.), a výstražným příkladem židů na poušti varuje před nezdrželivostí (10., 1.—13.). Poukázav totiž na svou svobodu a na apoštolský úřad svůj, vykládá, že jako ostatní apoštolé má i on právo požadovati výživu od těch, pro jejich spásu pracuje (v. 1.—14.), že však práva toho neužívá, jednak aby dospěl k větší dokonalosti, jednak aby nikoho nezdržel od přijetí křesťanství (v. 15.—23.). Poukázav pak na příklad zápasníků o závod, ukazuje, jak velice třeba jest zdrželivosti pro vlastní spásu (v. 24.—27.) a výstražným příkladem židů na poušti je varuje před nezdrželivostí (10., 1.—14.).

1.—3. Poněvadž chce vyzývati k následování svého příkladu proto, že jest apoštolem, dokazuje krátce apoštolskou důstojnost svou, ukazuje na to, že viděl Krista z mrtvých vstalého (u Damašku), a že kázání jeho mělo hojný užitek, jmenovitě i v Korintě.

4. t. j. nemáme-liž práva požadovati výživu od těch, pro něž pracujeme?

5. Věřící ženu, doslovně „sestru ženu“. Míni tu podle výkladu skoro obecného obyčej bráti s sebou starší ženu křesťanskou, bohatou, aby mu ze svého majetku zjednávala výživu, obyčej to, kterého se drželi ostatní apoštolé, i ti, kteří byli bratry či příbuznými Páně, ano i hlava apoštolů a církve, sv. Petr.

6. nevydělavati čili nezjednávat si výživu vlastní prací tělesnou. Podle latinského textu bylo by však ve smyslu stejném „to činiti“.

9. Viz 5. Mojž. 25., 4.; 1. Tim. 5., 18. Pečuje-li Bůh (tak) o voly? t. j. Předpis onen dal Bůh do zákona ne pro voly, nýbrž pro židy (a vůbec pro lidi), aby z něho se učili nejen, jakou péčí mají mít o zvířata, jichž užívali ke práci, nýbrž i, a to tím více, jak povinni jsou platiti svědomitě mzdu těm lidem, kteří pro ně pracují.

15.—18. To, že káže evangelium zadarmo, nepožaduje výživu, jest mu chloubou, t. j. předmětem chlouby v Pánu, a on cení to více, nežli vlastní život svůj, a to proto, poněvadž ví, že tak dospěje k větší dokonalosti, a tím i větší

kázati. ¹⁷ Činím-li to totiž dobrovolně, mám odplatu; jestli však nedobrovolně — úřadem jsem pověřen. ¹⁸ Na čem tedy spočívá moje odplata? (Na tom), že káže evangelium, bezplatně je zvěstují, tak abych neužíval svého práva při evangeliu. ¹⁹ Ačkoli totiž jsem neodvislý ode všech, učinil jsem se služebníkem všech, abych jich více získal. ²⁰ I stal jsem se židům jako židem, abych židy získal; ²¹ těm, kteří jsou pod zákonem, (stal jsem se), jako bych byl pod zákonem, (ačkoli sám nejsem pod zákonem), abych získal ty, kteří byli pod zákonem; těm, kteří byli bez zákona, (stal jsem se), jako bych byl bez zákona, (ač nejsem bez zákona Božího, nýbrž jsem v zákoně Kristově), abych získal ty, kteří jsou bez zákona; ²² slabým stal jsem se (jako) slabý, abych získal slabé. Všem stal jsem se vším, abych vůbec některé přivedl k spáse. ²³ Všecko pak činím pro evangelium, abych se ho stal spolu účasten.

²⁴ Nevíte-li, že ti, kteří běží o závod, všichni sice běží, ale (jen) jeden dostává cenu vítězství? Tak běžte (i vy), abyste dosáhli. ²⁵ Každý však, kdo závodí, zdržuje se všeho; a oni (činí to), aby obdrželi věnec porušitelný, my však neporušitelný. ²⁶ Já tedy běžím nikoli tak, jako na nejisto, zápolím ne jako do vzduchu bije, ²⁷ nýbrž trestám tělo své a podrobuji v služebnost, abych snad kázav jiným, sám nebyl zavržen.

KAPITOLA 10.

Výstražným příkladem židů na poušti varuje před nezdrželivostí. v. 1—14.*

¹ Nechci zajisté bratří, abyste nevěděli, že otcové naši všichni byli pod oblakem a všichni prošli mořem ² a všichni v oblace a v moři

odměny dosáhne. Ve v. 17.—18. rozeznává mezi dobrými skutky dobrovolnými čili nepřikázanými, jimž přísluší odplata zvláštní, a mezi dobrými skutky nedobrovolnými čili přikázanými, jimž sice přísluší odplata také, ale ne zvláštní, nýbrž obecná. I míní: Za to, že káže evangelium, nebudu mítí odplaty zvláštní, neboť kázat evangelium jsem jako apoštol povinen, a hřešil bych, kdybych nekázal; abych tedy dostal odměnu zvláštní, činím něco, co mi přikázáno není, káži totiž evangelium zadarmo, nepožaduje výživu od těch, pro něž pracuji.

¹⁹—²³. Smysl jest: Ono pravidlo zachovával jsem nejen v příčině výživy, nýbrž i v celém apoštolském působení svém, zřikaje se vlastní svobody i ve věcech dovolených a přizpůsobuje se ve vnějších obřadech a ve věcech indiferentních tu židům, dav obřezat Timotea; (Skut. 13., 3.), tam pohanům, nesetře u nich obřadů židovských, tam slabým ve víře, zdržuje se těch věcí, které oni mylně pokládali za nedovolené.

²². aby vůbec některé přivedl k spáse, tak dle většiny rukopisů řeckých a různých překladů starých. Tak jest to i přiměřenější duchu Pavlovo. Dle překladu latinského i některých rukopisů řeckých bylo by „abych všecky získal“.

²³. pro evangelium, t. j. pro statky v evangeliu zaslíbené. — spoluúčasten, totiž účasten spolu s těmi, jimž evangelium zvěstuje a kteří přijavše ho dle něho žijí.

²⁴—²⁷. Apoštol poukazem na ty, kteří běželi o závod, aby dostali jako cenu vítězství věnec porušitelný, vavřínový neb olivový, vyzývá čtenáře své, aby s veškerým zápalem a úsilím hleděli si zajistiti věnec, korunu neporušitelnou, blaho věčné, a proto aby se zdržovali všeho (neřestí a j.), co by seslabovalo způsobilost jejich k duchovnímu boji proti překážkám spásy, podobně jako ti, kteří chtěli se zúčastniti běhu neb zápasu o závod, po delší dobu, i po deset měsíců zdržovali se všeho, co by seslabovalo způsobilost k řečenému závodu.

^{*)} 10., 1.—14. Připomíná Korinťanům, že všichni israelité, kteří vyšli z Egypta, stali se účastni týchž milostí, a přece jen málo jich přišlo do země zaslíbené, poněvadž ostatní zahynuli na poušti pro své hříchy. I varuje tak Korintské, aby se měli na pozoru, by přes dobrodiní mnohem větší, jichž se jim dostalo a dostává v křesťanství, nepřipravili se nezdrželivostí a vůbec hříchy

byli pokřtěni v Mojšišce ³ a všichni jedli týž pokrm duchovní ⁴ a všichni pili týž nápoj duchovní; pili jej totiž z duchovní skály, která šla s nimi, tou skalou pak byl Kristus. ⁵ Avšak ve většině jich nezalíbilo se Bohu, neboť zahynuli na poušti. ⁶ To pak se událo jako předobraz pro nás, abychom nebyli žádostivi věcí zlych, jakož i oni jich zažádali; ⁷ ani modláři nebudte, jako (byli) někteří z nich, jak jest psáno: „Posadil se lid, aby jedl a pil, a vstali, aby hráli.“ ⁸ Ani nesmilněme, jako někteří z nich smilnili, a padlo jich v jednom dni dvacet tři tisíce; ⁹ ani nepokoušejme Krista, jako někteří z nich pokoušeli, a zahynuli od hadů; ¹⁰ ani nereptejte, jako někteří z nich reptali, a zahynuli od zhoubce. ¹¹ Toto pak všechno událo se jim předobrazně, napsáno však bylo k výstraze pro nás, na něž připadla doba poslední. ¹² A proto, kdo se domnívá, že stojí, hled, abys nepadl. ¹³ Pokoušení vás nezachvátilo leč lidské; Bůh však jest věrný, jenž nedopustí vás pokoušeti nad to, co můžete (snést), nýbrž s pokoušením učiní také úspěch, abyste mohli snést. ¹⁴ Proto, miláčkové moji, strážte se modloslužby.

Praktické pokyny v příčině požívání masa ze zvířat obětovaných modlám. 10, 15.—11, 1.*

¹⁵ Jako rozumným pravím: Posuďte vy sami, co ¹⁶ dím: Kalich požehnaní, který žehnáme, není-liž společenstvím krve Kristovy?

o přijetí do blaženosti věčně. Z dobrodiní, kterých israelité byli účastní, jmenuje zvláště onu ochranu, kterou jim Bůh poskytoval pod oblakovým sloupem (2. Mojž. 13., 21.; 4. Mojž. 9., 21.) a bezpečným přechodem přes moře (2. Mojž. 14., 22.), jakož i mannu a vodu vyvedenou ze skály (2. Mojž. 17., 6.; 4. Mojž. 20., 11.). Připomíná je zvláště proto, poněvadž ve sloupe oblakovém a v přechodě přes moře vidí předobraz sv. křtu, který se uděluje vodou a Duchem sv. (Jan 3., 5.), v manně pak a v oné vodě předobraz nejsvět. Svátosti, a ovšem i těch milostí, kterých bývá v těchto svátostech člověk účasten.

2. byli pokřtěni v Mojšišce, t. j. zasvěcení zákonu mojžišskému čili zavázání zákon ten zachovávatí, podobně jako my na křtu sv. byli jsme zasvěcení Kristu a jeho zákonu.

3.—4. pokrm, nápoj duchovní, t. j. zázračný. Poněvadž, co sa týká nápoje, voda ze skály vyvedená nebyla zázračná, nýbrž přirozená, a jen způsob, kterým byla vyvedena, byl zázračný, na vysvětlenou přičiňuje poznámku „pili jej totiž ze skály duchovní . . .“, jakoby řekl: právem jsem nazval onen nápoj duchovním čili zázračným, ačkoli voda ze skály vyvedená byla přirozená. Neboť vodu tu dala nikoli skála přirozená, nýbrž jiná, duchovní, totiž Kristus čili to Slovo neb Syn Boží, který se později vtělil, aby nás vykoupil.

5. Viz 4. Mojž. 26, 64.—65.

6. Viz žalm 105, 14.

7. Viz 2. Mojž. 32, 6.

8. Viz 4. Mojž. 25, 1.

9. Viz 4. Mojž. 21, 5.—6.

10. Viz 4. Mojž. 11, 4.—33; 17, 41.—49. Zhoubcem míní nejspíše hněv Boží čili trestající spravedlnost božskou.

11. na které připadla doba poslední (doslovně „konec věků“), t. j. které žijeme v době messiáské.

13. t. j. všechna pokoušení a protivenství, která dosud na vás přišla, byla přiměřena lidské slabosti, takže jste je s pomocí Boží překonati mohli a překonali; ale ani v budoucnosti nepřijde na vás pokoušení, které by bylo nad vaše síly; neboť Bůh, který povolav vás ke pravé víře a ke spáse, tím již pomoc a ochranu svou vám zaslíbil, jest věrný, učiní, co slíbil, a tedy nedopustí vás pokoušeti nad vaše síly, nýbrž spíše pomůže, abyste šťastně překonali neb přestáli každé pokoušení a protivenství, které dopustí.

14. modloslužby, t. j. modloslužebných hostin obětních.

*) 10, 15.—11, 1. ukazuje, a) že obětních hostin pohanských třeba zdržovati se docela (v. 15.—22.a), b) že masa, které prodává se v krámech neb se

A chléb, který lámeme, není-li společenstvím těla Kristova? ¹⁷ Poněvadž (to jest) jeden chléb, jsme my mnozí tělem jedním; neboť všichni jsme účastni jednoho těla. ¹⁸ Patřete na israelity podle těla; nejsou-liž ti, kteří jedí oběti, účastni oltáře? ¹⁹ Co dím tedy? Že snad jest něčím věc obětovaná modlám anebo že modla jest něčím? ²⁰ (Nikoli), nýbrž že co obětují pohané, obětují duchům zlým a ne Bohu. Nechci však, abyste byli společníky duchů zlých. ²¹ Nemůžete pít kalich Páně i kalich duchů zlých; nemůžete účastňovati se stolu Páně i stolu zlých duchů. ²² Aneb-li popouzíme Pána k řevnivosti? Jsme snad silnější nežli on?

Všecko jest (mi) dovoleno, ale ne všecko prospívá; ²³ všecko jest (mi) dovoleno, ale ne všecko vzdělává. ²⁴ Nikdo nehledej prospěchu svého, nýbrž (prospěchu) druhého. ²⁵ Všecko, co se prodává v masných krámech, jezte nic se nevyptávajíce pro svědomí, ²⁶ neboť „Hospodinova jest země i plnost její.“ ²⁷ Pozve-li vás někdo z nevěřících a chcete-li jít, jezte všecko, co se vám předloží, nic se nevyptávajíce pro svědomí. ²⁸ Jestli však někdo vám řekne: „Toto jest věc obětovaná modlám,“ nejezte pro toho, jenž to oznámí, a pro svědomí. ²⁹ Mínil pak svědomí nikoli tvoje, nýbrž toho druhého; neboť proč má svoboda měla by souzena býti od svědomí cizího? ³⁰ Zúčastňuji-li se (jídlu) s vděčností, proč měl bych tupen býti pro to, zač díky činím? ³¹ Budže tedy jíte, neb pijete, neb cokoliv jiného činíte, všecko ke slávě Boží činite. ³² Bezúrazní buďte i židům i pohanům i církví Boží, ³³ jakož i já všechněm ve všem vyhovuji, nehledaje prospěchu svého, nýbrž (prospěchu) mnohých, aby byli spaseni.

předkládá na hostinách soukromých, mohou požívatí beze vsí úzkostlivosti (22.b—27), vyjma že by je někdo upozornil na to, že předložené maso pochází ze zvířat obětovaných modlám; neboť kdo na to upozorňuje, pokládá požívání masa toho za nedovolené, a byl by pohoršen, kdybys ho požíval i byv upozorněn na to (v. 28.—30.), a končí vyzváním, by po jeho příkladě při všem směřovali ke cti a chvále Boží (10., 31.—11., 1.).

23. t. j. všecko, co není o sobě zlé, nýbrž indiferentní; jest dovoleno tomu, kdo má o tom pravé poznání.

24. doslovně bylo by: nikdo nehledej toho, co jeho jest, nýbrž co jest druhého. Smysl jest: při takových věcech indiferentních neužívej své svobody bezohledně, nýbrž dbej všudy a vždy duchovního prospěchu bližního (tím spíše, poněvadž prospívaje duchovně bližnímu, také sobě prospíváš, své zásluhy rozmnožuješ).

26. Viz žalm 23, 1. Poněvadž všechny věci jsou Hospodinovy, není žádná posvrtná sama o sobě.

29. Proč měla by má svoboda . . . , t. j. není příčiny, proč bych svobodu svou podroboval soudu cizího svědomí tak, abych měl za věc o sobě nedovolenou to, co po mém přesvědčení jest o sobě dovoleno. Povinen-li jsem tedy přece zdržeti se věci té, jsem tím povinen ne pro svědomí svoje, nýbrž pro svědomí cizí, abych totiž bližnímu nedal pohoršení.

30. t. j. požívám-li předložený pokrm vděčně s dobrým svědomím jako dar Boží, není příčiny, aby mě kdo tupil jako modloslužebníka pro věc, za kterou jako za dar Boží činím díky. Pouze tedy ohled na svědomí bližního jest to, pro který pokrmu toho mám se zdržeti.

33. nehledaje, totiž při věcech indiferentních prospěchu svého . . .

KAPITOLA 11.

¹ Buďte následovnkly mými, jako i já jsem Kristovým.

O vnější slušnosti v bohoslužebných shromážděních v. 2.—16.*

² Chválím pak vás, bratři, že ve všem na mne pamatujete a zachovááte naučení, jak jsem je vám podal. ³ Chci však, abyste věděli, že hlavou každého muže jest Kristus, hlavou pak ženy muž, hlavou však Kristovou Bůh. ⁴ Každý muž, který se modlí aneb prorokuje s hlavou přikrytou, ohyzduje hlavu svou; ⁵ každá však žena, která se modlí a prorokuje s hlavou nezakrytou, hyzdí hlavu svou; neboť jest to jedno, jakoby se oholila. ⁶ A nezakrývá-li si žena hlavy, ať se (také) oholí; je-li však ohyzdno ženě stříhati se neb holiti, ať zakrývá si hlavu svou. ⁷ Muž totiž nemá pokrývati hlavy své, neboť jest obrazem a slávou Boží; žena však jest slávou mužovou. ⁸ Neboť není muž ze

*) Od 11, 2.—14, 40. odpovídá k otázce v příčině nepořádků, jež se dostaly do shromáždění bohoslužebných v příčině příkrývání hlavy (2.—16.), slavení večere Páně čili Eucharistie (17.—34.) a užívání darů mimořádných (12, 1—14, 40.).

2.—16. V Acháji (a vůbec u Řeků) byl obyčej, aby ve shromážděních muži objevovali se s hlavou nekrytou, ženy s hlavou závojem zakrytou. Obyčej ten měli tam po vůli Pavlově zachovati také věřící při svých shromážděních bohoslužebných. Ale některé ženy počaly proti obyčeji tomu objevovali se při řečených shromážděních s hlavou nekrytou. Sv. Pavel vystupuje rozhodně proti tomu, vyzýváje, aby obyčej onen se zachoval (v. 2.—6.), a to a) pro ten poměr, ve kterém muž a žena jsou k Bohu a k sobě vespolek (v. 7.—12.), b) pro vrožený cit slušnosti (v. 13.—15) a c) pro obyčej v církevních obcích zavedený (v. 16.).

3. t. j. ačkoli co do vnitřního života milosti muži a ženy jsou v církvi spoleni s Kristem stejně jako ratoletsi s vinným kmenem, takže všichni přijímají od něho milost přímo, přece co do vnějšího života církevního, jmenovitě v příčině hierarchické, ženy nemají s muži místa stejného, nýbrž muži všichni jsou řízeni (v církvi) od Krista přímo, ženy však všechny toliko nepřímou, ovšem ne v tom smyslu, jakoby všichni mužové byli řízeni od Krista stejnou měrou, takže by nebylo rozdílu mezi stavem laickým a stavem duchovním, nýbrž v tom, že po vůli Kristově pouze mužové přijímají se ke kněžství a k řízení církve, a ti, kteří se přijímají, spravují a řídí bratry své nikoli jako vlastní hlava jejich, nýbrž jako zástupci a služebníci Kristovi. Vzhledem k tomu jest tedy v církvi žena podřízena muži (hlavou ženy jest muž), muž pak podřízen Kristu (hlavou muže Kristus), Kristus pak jako člověk Bohu (hlavou Kristovou Bůh), od něhož jako člověk obdržel veškerou moc na nebi a na zemi.

4.—6. t. j. znakem nadřízenosti jest hlava nekrytá, znakem podřízenosti pak hlava zakrytá. Proto muž jakožto nadřízený (v řečeném smyslu) má se objevovali v bohoslužebných shromážděních s hlavou odkrytou, sic příkrýváje si hlavu, zakrývá svou nadřízenost, a to k necti své; žena však jako podřízená má se tam objevovali s hlavou zakrytou, sic je-li s hlavou nezakrytou, zapírá tím ono postavení, které jí v církvi Pán přikázal, zapírá svou podřízenost, a to jest jí k necti, podobně jako by jí bylo k necti a k nezdobě hlavu si holiti.

7.—12. Poněvadž ženy, které se odchýlovaly od zavedeného obyčeje, odůvodňovaly as jednání své poukazováním na to, že Kristem byly ženy postaveny mužům na roveň, ukazuje, že církev nezměnila původního řádu, ježto již při stvoření prvňích lidí byla stanovena jistá nadřízenost muže nad ženou. — Slova „muž jest obrazem a slávou Boží, žena slávou mužovou“ (v. 7.) praví vzhledem ku postupu stvořitelskému, k tomu totiž, že Bůh stvořil nejprve muže k obrazu a podobnosti svému, aby panoval nade vším, co jest na zemi (1. Mojž. 1, 26.—27.), a potom teprve ženu jakožto „pomoc podobnou jemu“ (Adamovi, 1. Mojž. 2, 18.), takže sice oba, muž i žena, jsou obrazem Božím, majíce duši nesmrtelnou, rozumem a svobodnou vůlí obdařenou, i slávou Boží, majíce vládu nade všemi tvory pozemskými, avšak podle řečeného postupu stvořitelského muž stal se Božím obrazem přímo, žena však nepřímou v jisté závislosti od muže, byvši stvořena jako pomoc podobná muži, Adamovi, a tím i jako obraz a sláva Boží.

ženy, nýbrž žena z muže; ⁹vždyť ani nebyl stvořen muž pro ženu, nýbrž žena pro muže. ¹⁰Proto má žena míti znak moci na hlavě pro anděly. ¹¹Avšak v Pánu ani muž není bez ženy, ani žena bez muže. ¹²Neboť jako jest žena z muže, tak jest i muž skrze ženu, všechno pak z Boha. ¹³Posudte sami u sebe: Sluší se, aby se žena modlila k Bohu nezakryta? ¹⁴A neučí vás i příroda, že jest nectí pro muže, nechá-li si dlouhé vlasy růsti? ¹⁵Má-li však žena dlouhé vlasy, jest jí to okrasou? neboť vlasy jsou jí dány místo závoje. ¹⁶Vidí-li se však někomu přiti se, (věz, že) my takového obyčeje nemáme, ani církve Boží.

Sv. Pavel kárá zlořád při slavení večeře Páně. v. 17.—34.*

¹⁷Toto však přikazuje, nechválím, že se scházíte nikoli k lepšímu, nýbrž k horšímu. ¹⁸Předem totiž slyším, že když se scházíte ve shromáždění, bývají mezi vámi roztržky, a z části tomu i věřím; ¹⁹neboť i odštěpenství musí býti mezi vámi, aby se stali zjevní mezi vámi ti, kteří jsou osvědčení. ²⁰Když tedy se scházíte na jedno (místo), není to již slavení večeře Páně, ²¹neboť každý bere napřed svoji večeři při jídle, a jeden lační, druhý pak jest opilý. ²²Zdaliž nemáte domů k jídlu a pití? Či snad pohrdáte církví Boží a zahanbujete ty, kteří (nic) nemají? Co mám říci vám? Mám vás chváliti? V této věci (vás) nechválím.

10. znak moci, doslovně moc v témž smyslu. — pro anděly, t. j. z úcty k andělům, kteří byli svědky toho poměru, který Bůh stanovil mezi mužem a ženou, i z bázně před nimi, aby nesvědčili proti nim při soudu.

11—12. Aby muž v pýše a pánovitosti nepodceňoval ženy a jí neutiskoval, upozorňuje na vzájemnou závislost muže a ženy a na přirozenou jejich rovnost, kterou Kristus obnovil, ale již v ráji Bůh stanovil. Práví: V Pánu t. j. ve spojení s Kristem a tedy v křesťanství (mezi křesťany) ani muž není bez ženy, ani žena bez muže t. j. takový jest poměr mezi mužem a ženou, že potřebuje pomoci jeden druhého a tak jeden na druhém závislý, jeden druhému rovný jest. (Před Kristem nebývalo sice tomu tak; ano mnohdy byla důstojnost ženy u pohanů snižována tak, že byla pokládána téměř za otrokyni a za pouhý nástroj k ukojení chťic mužových.) Že (však) takový poměr rovnosti mezi mužem a ženou býti má, dal Bůh sám na jevo již při stvoření prvních rodičů. Ačkoli totiž tím, že stvořil ženu z muže, naznačil, že žena má býti muži podřízena, přeče také tím, že ji učinil jako pomocníci podobnou jemu (Adamovi) a to nikoli z hlavy, ani z nohy, nýbrž ze žebra, boku (jeho) a že chtěl, aby rozplodování pokolení lidského nedělo se bez ženy, nýbrž skrze ženu, ukázal, že žena nemá býti (sice ani hlavou, ani podnožím mužovým), nýbrž při vši podřízenosti společnicí jemu rovnou.

13. aby se modlila . . . , totiž v bohoslužebných shromážděních.

*) Poněvadž Pán Ježíš ustanovil Eucharistii (mši sv. a nejsv. Svátost olátní), když byl dříve pojedl beránka a vůbec velikonoční večeři slavil, spojovali v prvních dobách církve se slavením Eucharistie také hostinu, k níž přinášel každý podle svého majetku a které se účastnili stejně všichni, bohatí i chudí. Účelem hostin takových bylo projevovati a rozněcovati vzájemnou lásku; sluly proto hody lásky (agapy). Později však dostaly se do nich různé zlořady a ty byly příčinou, že ony hody znenáhla se odstranily. V Korintě objevily se v té příčině zlořady již za života sv. Pavla. Tam, zdá se, konali hody lásky před slavením Eucharistie (předě mši sv. a společným přijímáním), ale nesdíleli se o to, co kdo přinesl, s ostatními), nýbrž (rozdělivše se as ve kroužky a nečekavše na chudé) jedli a pili každý to, co sám si přinesl, a tak ovšem stávalo se, že jedni, chudí, byli lační, druzí, bohatí, přesycení a napilí (v. 21.). Sv. Pavel vyličiv krátce zlořád ten, odsuzuje ho ostře (v. 17.—22.), ukazuje, že takové slavení hodů lásky není hodnou přípravou ke sv. přijímání (v. 23.—32.) a dává krátký návod, jak v té věci mají si počínati (v. 33.—34.).

20. Večeři Páně míní zde i Eucharstii (mši sv. a s ní spojené společné přijímání) i hody lásky, jež obě pojímá jako jeden celek, konaný na památku toho, co Pán Ježíš činil při poslední večeři.

²³ Neboť já jsem přijal od Pána to, co jsem též podal vám, (totiž) že Pán Ježíš v té noci, ve které byl zrazen, „vzal chléb ²⁴ a učiniv díky, rozlámal jej a řekl: Toto jest tělo mé, které se za vás vydává; to čiňte na mou památku. ²⁵ Taktéž vzal i kalich po jídle a řekl: Tento kalich jest nová úmluva (potvrzená) mou krví; to čiňte kolikrát koliv (jej) pítí budete, na mou památku.“ ²⁶ Kdykoli totiž ište chléb tento a pijete kalich, smrt Páně zvěstujete, dokavad nepřijde. ²⁷ Proto kdo bude jísti chléb tento aneb pítí kalich Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně. ²⁸ Zkusiš však každý sám sebe a tak z toho chleba jez a z kalicha pij; ²⁹ neboť kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije, poněvadž nerozeznává těla Páně. ³⁰ Proto jest mezi vámi mnoho nemocných a slabých, a mnozí zesnuli. ³¹ Kdybychom sami sebe posuzovali, nebyli bychom souzeni. ³² Jsouce však souzeni, od Pána jsme trestáni, abychom s tím světem nebyli zavrženi. ³³ Proto, bratři moji, když se scházíte k jedení, čekejte jedni na druhé. ³⁴ Má-li hlad někdo, jez doma, abyste se nescházeli k odsouzení. Ostatní věci uspořádám, jakmile přijdu.

23.—26. Srovn. Luk. 22, 19.—20.; Mat. 26, 26.—27.; Mark. 14, 22. — které se vydává (v. 24.), dle řeckého: které se láme. — za vás, tak i u sv. Luk. 22, 20; u sv. Mat. 26, 28. a Mark. 14, 24. praví „za mnohé“. Evangelisté totiž a sv. Pavel navzájem se doplňují. Poněvadž při poslední večeři byli s Pánem Ježíšem pouze apoštolé, a při ní předem za ně oběť eucharistická byla podávána po prvé, řekl Pán Ježíš vzhledem k nim: „za vás“; poněvadž však chtěl, aby se podávala také v budoucnosti na jeho památku, přičinil zajisté též slova „a za mnohé“. Proto v mešním kánoně (při proměňování) spojují se slova ta v jedno „za vás a za mnohé“. Ačkoliv pak Pán Ježíš obětoval se na kříži za všechny přece ustupuje nejsv. Svátost a oběť nekrvavou, pravil: vydává se, vylévá se za mnohé. Pravil tak buď ve smyslu „za všechny, a těch bylo mnoho“, aneb spíše, že nehleděl tak k tomu, že oběť jeho dostačí za všechny, nýbrž že účinků jejích nebudou účastni všichni, nýbrž mnozí, ti totiž, kteří milosti Boží nebudou činiti překážky.

26. smrt Páně zvěstujete, t. j. představujete čili nekrvavě obnovu jete Kristovu oběť na kříži, a to bude se dít, dokavad nepřijde Pán Ježíš k soudu.

27. Kdo bude jísti... aneb pítí... nehodně, buďže bude přijímati ve stavu těžkého hříchu, aneb bez náležité uctivosti a potřebné přípravy aneb s mnoha hříchy všedními, vinen bude tělem a krví Páně, t. j. prohřeši se proti tělu a krvi Páně, a to buď těžce neb lehce, dle toho, jaká jest nehodnost

29. Nehodným přijímáním zaviňuje si odsouzení, a to buď k věčným neb k časným trestům, rovněž podle toho, jaká jest nehodnost, a to proto, poněvadž nerozeznává těla Páně, t. j. nečiní rozdílu mezi pokrmem obyčejným a nejsvětější svátostí.

30.—31. Vyčítá časné tresty, které stihly ty, kteří přijímali méně hodně, totiž nemoci a předčasnou smrt. Kdybychom sami sebe posuzovali, zpytovali, zdali jsme hodni přistoupiti k stolu Páně, a jen hodně k němu přistupovali, nebyli bychom souzeni, odsouzeni k oněm trestům.

32. Bůh tedy dopouští ony tresty časné na člověka k jeho duševnímu prospěchu, aby totiž povzbuzen byl jimi ku pravému pokání a polepšení se a nebyl zavržen.

33. k jedení, t. j. k hodům lásky.

KAPITOLA 12.

O mimořádných darech Ducha svatého. v. 1.—31.*

¹ O duchovních však darech nechci, bratří, abyste byli v nevědomosti. ² Víte, že když jste byli pohany, k němým modlám jakkoli puzení jste chodili. ³ Proto vám oznamuji, že nikdo mluvě v Duchu Božím nepraví: „Proklet buď Ježíš,“ a nikdo nemůže říci „Pánem (jest) Ježíš“ leč v Duchu svatém. ⁴ Jsou pak dary rozličné, ale tentýž Duch; ⁵ a rozličné jsou služby, ale tentýž Pán, ⁶ a rozličné jsou působnosti, ale tentýž Bůh, který působí to všechno ve všech. ⁷ Každému však dává se zjevení Ducha ke prospěchu. ⁸ Jednomu totiž dává se skrze Ducha řeč moudrosti, jinému řeč poznání podle téhož Ducha, ⁹ jinému víra v témž Duchu, jinému pak dar uzdravování v tom jednom Duchu, ¹⁰ jinému divů činění, jinému prorokování, jinému rozeznávání duchů, jinému rozličné jazyky, jinému vykládání řečí; ¹¹ to pak všechno působí jeden a týž Duch, rozděluje zvláště jednomu každému, jak chce.

* Od 12, 1.—14, 40. odpovídá k otázce o mimořádných darech Ducha sv. čili o milostech darmo daných. Jak byl totiž Pán Ježíš slíbil (Mark. 16, 17. 18.), dostávali v první době křesťanské mimořádné dary Ducha sv. také mnozí věřící, jedni ten, jiní onen, jedni jeden, jiní několik. Dělo se to hlavně k tomu konci, aby se potvrdzovala pravost učení apoštolského a rychleji šířilo se křesťanství, neboť při těch darech nebylo třeba apoštolům zdržovati se na jednom místě dlouho; mohli správu nové obce církevní a další poučování svěřiti tím spíše jiným, biskupům a kněžím, poněvadž věděli, že Duch sv. sám přispívá nově obráceným skrze ty, jimž ony darů udělil. Ovšem, kdo je obdržel, měli jich užívatí ku prospěchu jiných. Avšak v Korintě počali jich záhy zneužívatí. Cenili je totiž nikoli dle jejich původu a užitečnosti, nýbrž dle vnějšího zjevu jejich, ty majíce za vzácnější, které budily úžas a podivení. Nejvíce cenili dar jazyků, nejméně dar prorocství, t. j. dar z vnuknutí Ducha sv. povzbuzovati jiné, jakož i správně poučovati o pravdách zjevených, někdy též oznamovati věci skryté neb předpovídati věci budoucí. Proto všichni toužili po darech vzácnějších, zejména po daru jazyků, nevážíce si daru prorocství, a ti, kteří jej měli, užívali ho nikoli ku prospěchu či vzdělání jiných, nýbrž ku vlastní chloubě. Chybu tu hledí sv. Pavel odstraniti poučením: a) o původě a užitečnosti oněch darů vůbec (12, 1.—31.), b) o poměru oněch darů k lásce (13, 1.—13.), c) o poměru daru jazyků ku prorocství (14, 1.—25.) a d) přičiněním některých pokynů praktických (v. 26.—40.).

1.—3. Učí, kterak lze rozeznati pravé dary Ducha sv. od nepravých. Kdo má dar pravý, nemluví a nečiní nikdy nic na potupu Ježíše Krista a jeho díla, ale působí k jeho oslavě a k rozšíření víry v něho.

2. Jste chodili; doslovně: byli jste odváděni, t. j. jakousi mocí (děbelskou) puzení dávali jste se odváděti (od Boha pravého a chodili jste) slepě k němým modlám; neměli jste tedy bezpečného poznání náboženského, jak se sluší na lidi rozumné.

4.—11. Poučuje, že všechny dary mimořádné jsou původu jednoho, božského, a směřují k těmž cílům, k duchovnímu prospěchu jiných, či spíše celé církve.

5. služby čili úřady církevní (biskupský, kněžský, jáhenský . . .)

6. zjevení Ducha, t. j. dar Ducha sv. (kterým se Duch sv. zjevuje).

7. řeč moudrosti, t. j. (alespoň pravdě nepodobněji) schopnost učiti a vykládati tajemství víry; řeč poznání, t. j. schopnost pochopitelným způsobem vykládati a odůvodňovati pravdy křesťanské vůbec, zejména ty, které každý má znáti.

9. Věrou rozumí víru divotvornou čili pevné přesvědčení, že Bůh dá jim překonatí i největší překážky a pomůže i zázračně, bude-li to k jeho cti a chvále neb ke spáse lidí. (Srovn. Mat. 17, 29).

10. Dar rozeznávání t. j. schopnost rozeznati, zda-li ten, kdo (předstíraje dar prorocký) povzbuzuje neb výklady činí, skutečně dar ten má neb ne, aneb zda mluví skutečně z vnuknutí Ducha sv. neb ze svého. — Vykládání řečí, dle textu řeckého „vykládání jazyků“) t. j. dar tlumočiti věci, které cizí řečí pověděl ten, jenž byl opatřen darem jazyků.

¹² Jako totiž tělo jest jedno a přece mnoho údů má, všechny pak údy těla, ač jich mnoho jest, (jen) jedním tělem jsou, tak i Kristus, ¹³ Neboť v jednom Duchu my všichni byli jsme pokřtěni v jedno tělo. ať jsme byli židy nebo pohany, ať nevolní nebo svobodní: a všichni jedním Duchem byli jsme napojeni. ¹⁴ Vždyť ani tělo nesestává z jednoho údu, nýbrž z mnoha údů. ¹⁵ Řekne-li noha „Poněvadž nejsem ruka, nepatřím k tělu,“ zdali proto k tělu nepatří? ¹⁶ A řekne-li ucho: „Poněvadž nejsem oko, nepatřím k tělu,“ zdali proto k tělu nepatří? ¹⁷ Kdyby celé tělo bylo okem, kde byl by sluch? Kdyby celé tělo bylo sluchem, kde byl by čich? ¹⁸ Než Bůh umístil údy v těle, jeden každý z nich, jak chtěl. ¹⁹ Kdyby všechny byly jedním údem, kde bylo by tělo? ²⁰ Jest však mnoho údů, ale jedno tělo. ²¹ I nemůže oko říci ruce: ²² „Nepotřebuji tebe,“ aneb zase hlava nohám: „Nepotřebuji vás,“ nýbrž mnohem potřebnější jsou ty údy těla, které se zdají býti slabšími; ²³ a ty údy těla, které máme za méně čestné, přiodíváme čestněji, a údy naše neslušné mají hojnější slušnost, ²⁴ údy však naše slušné nepotřebují toho. Ale Bůh spojil tělo tak, že dal hojnější čest tomu (údu), kterému se jí nedostávalo, ²⁵ aby nebyla roztržka těla, nýbrž aby údové pečovali o sebe vespolek stejně. ²⁶ A trpí-li úd jeden trpí spolu s ním všechny údy; oslavuje-li se jeden úd, radují se spolu s ním všichni údové. ²⁷ Vy však jste tělem Kristovým a údy (jeho) podle údělu. ²⁸ A některé Bůh ustanovil v církvi předem apoštoly, po druhé proroky, po třetí učiteli; potom (udělil) moci divotvorné, potom dary uzdravování, pomáhání, vedení správy, rozličné jazyky, (vykládání řeči.) ²⁹ Jsou snad všichni apoštoly? všichni proroky? všichni učiteli? Činí snad všichni divy? ³⁰ Všichni mají dar uzdravování? Všichni mluví jazyky? Všichni vykládají? ³¹ Horlete o dary lepší. A ještě ukáží vám cestu na výsost vznešenější.

KAPITOLA 13.

O poměru mimořádných darů Ducha sv. k lásce. v. 1.—13.

¹ Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, lásky však neměl, byl bych jako měď zvučící a jako zvonec znějící. ² A kdybych měl

12.—20. Příkladem o těle lidském a jeho údech učí, že nesprávně jednají ti, kteří jsouce s darem přijatým nespokojeni touží po vyšších darech, neboť dary ty, ač různé, jsou ku prospěchu církve.

21.—30. vyzývá ty, kteří obdrželi dary, jak myslí, vyšší, nepohrdali těmi, kteří dostali dary podle jejich minějí méně vzácné, ježto mnohdy dary zdánlivě nižší jsou potřebnější a prospěšnější, nežli ty, které mají za vyšší.

23. mají hojnější slušnost, tím totiž, že je pečlivěji přiodíváme, zakrýváme.

24. t. j. Bůh učinil tělo z různých údů tak, že ty údy učinil potřebnějšími, které v některé příčině zdají se býti slabšími, těm pak dal právo na pečlivější přiodění neb ozdobu, které zdají se býti nízkými.

27. jste údy (Kristovými) podle údělu t. j. jste údy církve, duchovního to těla Kristova, podle postavení, kterém vám v ni Pán přikázal, a podle daru, který vám k řádnému zastávání postavení čili úřadu toho udělil.

31. Smysl jest: Ačkoli žádám, abyste byli spokojeni každý s darem svým, přece neodsuzuji, nýbrž spíše přejí si, abyste vroucí modlitbou usilovali dojíti darů lepších, vyšších. A ještě (mimo to) ukáží vám dar nad jiné vznešený, o který zvláště horlete, dokavad ho nenabudete, totiž o lásku (K. 13.).

1.—13. Ukazuje, že láska vyniká nade všechny dary mimořádné, a to a) svou nutností, ježto bez ní ostatní dary neprosívají (v. 1.—3.), b) svými vlastnostmi, ježto láska jest matkou a jako kořenem ctností jiných (v. 4.—7.), c) svým trváním,

prorocství a znal všechna tajemství a veškerou vědu, a kdybych měl všechnu víru, takže bych hory přenášel, lásky však kdybych neměl, ničím bych nebyl. ³ A kdybych rozdál na pokrmy chudých veškeren statek svůj a vydal své tělo k spálení, lásky však kdybych neměl, nic by mi to neprospělo. ⁴ Láska jest shovívavá, dobrotivá; láska nezávidí, nechlubí se, nenadýmá se, ⁵ není ctižádostivá, nehledá svého prospěchu, neroztrpčuje se, nemyslí o zlém, ⁶ neraduje se z nepravosti, nýbrž raduje se s pravdou; ⁷ všechno snáší, všemu věří, všeho se naděje, všechno přetrpívá. ⁸ Láska nikdy nepomíjí; budže (jest u koho dar) prorocství, zanikne, aneb (dar) jazyků, přestane, aneb poznání, zanikne. ⁹ Neboť částečně (jen) poznáváme, částečně prorokujeme; ¹⁰ když však přijde to, co jest dokonalé, zanikne to, co jest částečné. ¹¹ Když jsem byl dítětem, mluvil jsem jako dítě, smýšlel jsem jako dítě, soudil jsem jako dítě; když však jsem se stal mužem, odložil jsem, co bylo dětinské. ¹² Nyní patříme skrze zrcadlo v záhadě, ale tehdy tvářím v tvář; nyní poznávám částečně, ale tehda poznám úplně, jakož i úplně poznán jsem. ¹³ Nyní však trvají víra, naděje, láska, tyto tři; ale největší z nich jest láska.

KAPITOLA 14.

O poměru daru jazyků k daru prorocství. 1.—25.

¹ Usilujte o lásku, horlete o dary duchovní, zvláště však o to, abyste prorokovali. ² Neboť kdo mluví jazykem (cizím), nemluví lidem,

ježto láska přetrvává všechny dary mimořádné, zůstane i v životě budoucím (v. 8.—11.), ba předčivá i víru a naději, jsouc údobou či formou všech ctností vlitých a zůstávajíc též v životě věčném, kde víra přejde v patření, naděje v držení a požívání.

2. Vyčítá zde čtyři dary mimořádné, prorocství, moudrost či známost tajemství, vědu a víru divotvornou; ve 3. v. míní nepochybně onen dar, který ve 12, 28. nazval pomáhaním (antilepsis) t. j. dar obětavé a hrdinské skutky konati ve prospěch bližních, zvláště chudých a nemocných.

4. Vyčítá vlastnosti lásky tak, že lásce přičítá, co činí člověk z lásky. Shovívavosti ve v. 4. míní onu vlastnost, kterou člověk bez hněvu snáší trpělivě veškeré zlé, veškeré bezpráví a příkoří.

5. Není ctižádostivá, tak podle textu latinského; podle řeckého bylo by: nejedná neslušně *οὐκ ἀσχημονεῖ*, nehledá svého prospěchu t. j. není sobecká; nemyslí o zlém t. j. nepřičítá zlého, křivdy, nýbrž odpouští v pomýšlení, že to nebylo učiněno s úmyslem zlým.

7. (Všecko) snáší, tak obyčejně překládá se řecké slovo *στεγει* (stegei), ale slovo to znamená také zamlčovati, zatajovati (chyby jiného), a tento význam, zdá se, že sv. Pavel měl na mysli také zde; neboť, jak upozorňuje Cornely, že láska vše snáší, vyjadřuje se také posledním členem tohoto verše „vše přetrpívá“.

12. nyní patříme skrze zrcadlo, t. j. poznáváme Boha toliko nepřímo, prostředně, totiž z věcí stvořených a věrou, v budoucím životě však poznáme jej přímo; nyní poznáváme jej v záhadě, t. j. nedokonale, nejasně, v budoucím životě však poznáme jej dokonale, jasně, a skrze něj a v něm poznáme též všechny věci.

13. t. j. všechny dary mimořádné mohou býti člověku odňaty, ale víra, naděje a láska zůstávají mu, ač-li sám o ně se nepřipraví.

1.—9. Srovnáváje dar prorocství (čili poučování a povzbuzování z vnuknutí Ducha sv.) sdarem jazyků, učí, že prorocství prospívá věřícím více než dar jazyků (v. 1.—6.), a ukávav několika podobnostvimi na neužitečnost daru jazyků v bohoslužebném shromáždění, (v. 7.—12.), prohlašuje, že jest nemístno užívati ve shromáždění daru jazyků, není-li přítomen někdo, jenž by vyložil, co bylo pověděno jazykem neznámým (v. 13.—19).

2. mluví duchem, t. i. zbožně a vroucně. Duchem nemíní Ducha sv., nýbrž ducha lidského po stránce náboženského citění. Tajemství, t. j. věci, které po-

nýbrž Bohu; nikdo totiž mu nerozumí. Ale duchem mluví tajemství.
³ Kdo však prorokuje, mluví lidem ke vzdělání a k povzbuzení a k útěše.
⁴ Kdo mluví jazykem (cizím), vzdělává sebe, ale kdo prorokuje, vzdělává církev. ⁵ Přál bych si ovšem, abyste všichni mluvili jazyky, ale raději, abyste prorokovali; neboť větší jest, kdo prorokuje, nežli ten, kdo mluví jazyky, leč by také vykládal, aby církev vzala vzdělání.
⁶ Nuže tedy, bratři, přišel-li bych k vám mluvěj jazyky, co vám prospějí, nebudu-li vám mluvit na základě zjevení neb poznání aneb proroctvím neb poučováním? ⁷ Jestliže věci bezdušné, buďsi flétna aneb citera, vydávající zvuky, nečiní rozdílu v tónech, kterak přece porozumí se tomu, co se píská aneb na citeru hraje? ⁸ A kdo bude se strojit k boji, vydá-li polnice zvuk neurčitý? ⁹ Tak jest to i s vámi. nevydáte-li jazykem řeči srozumitelné, kterak se pozná to, co se mluví? Budete zajisté mluvit jen do vzduchu. ¹⁰ Tolik věru jest druhů jazyků na světě, a žádný (z nich) není o sobě nesrozumitelný. ¹¹ Neznám-li tedy významu řeči, budu cizincem tomu, kdo mluví, a ten, kdo mluví, bude cizincem pro mne. ¹² Tak tedy i vy, poněvadž horlíte o dary duchovní, snažte se o to, abyste oplývali ku vzdělání církve. ¹³ Proto kdo mluví (cizím) jazykem, modlí se, aby také mohl vykládati. ¹⁴ Neboť modlím-li se jazykem (cizím), duch můj se modlí, můj rozum však jest bez užítku. ¹⁵ Co z toho? Budu se modlití duchem, budu však modlití se i rozumem; budu zpívatí (žalmy) duchem, budu však zpívatí též rozumem. ¹⁶ Neboť velebíš-li duchem, kterak ke tvému díkůčinění řekne „amen“ ten, jenž zaujímá místo nevědomého? Vždyť neví, co pravíš. ¹⁷ Ty ovšem děkuješ pěkně, ale druhý se nevzdělává. ¹⁸ Děkuji Bohu, mluvím jazyky více, nežli vy všichni, ¹⁹ avšak ve shromáždění (církevní obce) chci raději pět slov promluvit svým rozumem, abych poučil také jiné, nežli deset tisíc slov v jazyce (cizím). ²⁰ Bratři, nebuďte dětmi co do soudnosti, nýbrž co do špatnosti buďte dětmi, co do soudnosti buďte dokonali. ²¹ V zákoně jest psáno: „Jinými jazyky a jinými rty budu mluvití lidu tomuto, a ani tak neposlechnou, praví Hospodin.“ ²² Jazykové jsou tedy na znamení nikoliv pro věřící, nýbrž pro nevěřící, prorokování však

sluchačům jsou nesrozumitelný proto, poněvadž byly pověděny jazykem cizím. Apoštol má tu na mysli případy, ve kterých někdo byl obdařen pouze darem jazyků, ale ne také darem vykládání, kdy tedy ani sám nerozuměl tomu, co pověděl jazykem cizím.

10. o sobě nesrozumitelný; doslovně bezjazykový.

11. budu cizincem t. j. nesrozumitelným. (Doslovně: budu barbarem, aneb jak bychom my řekli, „budu jako Tatar“.)

15. rozumem, t. j. srozumitelně, tak, abych sám i jiný rozuměl tomu, co se modlím.

16. Velebití (díky činiti) duchem znamená zde velebití neb díky činiti jazykem neznámým. — Zaujímá místo nevědomého, t. j. nerozumi té řeči, ve které mluvíš.

19. pět, t. j. málo slov; deset tisíc, t. j. mnoho slov.

20.—25. Vyzvav Korintské, aby odložice smýšlení dětské, soudili o darech duchovních náležitě, ukazuje, že také nevěřícím prospívá více proroctví nežli dar jazyků.

21. Uvedeno volně z 1s. 28, 11. Israelité nevěřice výstražným slovům, která k nim mluvili proroci z vnuknutí Božího, přetřebovali se po nich a blábolice nesrozumitelně po způsobu opilců, posmívali se, jakoby výstražná slova jejich byla pouhým blábolením. Poněvadž tedy nechtěli rozuměti slovům, která k nim mluvil Bůh skrze proroky jazykem jejich, aby je pohnul ku pokání, pohrozil jim slovy svrchu uvedenými, že (nepolepší-li se) bude k nim mluvití jazyky jinými, řeči

nikoli pro nevěřící, nýbrž pro věřící. ²³ Jestliže by tedy se sešla celá církev na jedno místo, a všichni by mluvili jazyky, a jestliže by tam vešli (lidé) nevědomí neb nevěřící, neřeknou lí, že blázníte? ²⁴ Kdyby však všichni prorokovali a vešel by tam někdo nevěřící neb nevědomy, bude ode všech usvědčován, ode všech posuzován, ²⁵ tajnosti srdce jeho přijdou (mu) na jevo, a tak on, padna na tvář, bude se klanět Bohu, vyznávaje, že vskutku Bůh jest ve vás.

Některé pokyny praktické v příčině užívání darů mimořádných. v. 26—40.

²⁶ Co je tedy činiti, bratři? Když se sejdete, jeden z vás má žal, jiný poučení, jiný zjevení, jiný dar jazyků, jiný dar vykládání; všecko děj se ke vzdělání. ²⁷ Mluví-li kdo jazykem (cizím), mluvtež dva neb nanejvýš tři, a to jeden po druhém a jeden vykládej. ²⁸ Nebylo-li by

cizí, tak totiž, že je vydá v moc národa mluvícího jazykem cizím, jim nesrozumitelným. A (když se nepolepšili zůstávajice při své nevěře) vykonal, čím pohrozil vydav je v moc Assyřů, takže poddanství toto pod národ cizím jazykem mluvící byvši předpověděno jako trest za nevěru a neposlušnost k Bohu, bylo pro ně znamením či událostí upozorňující na působnost Boží, na to, že k poddanství působil Bůh, aby je potrestal. Sv. Pavel vidí v Assyrech cizím jazykem mluvících předobraz těch, kteří měli dar jazyků, a v nevěřících israelitech předobraz nekřesťanů (nevěřících), jmenovitě těch, kteří nevěřili apoštolům, ani když činili zázraky, a dovozuje z tohoto v. 22., že jazyky jsou znamením působnosti Boží nikoli pro věřící, nýbrž pro nevěřící, znamením výstražným či mimořádným zjevem upozorňujícím na to, že tu působí Bůh, jenž nedá pohrdati sebou a svým zjevením a toho, kdo nevěrou učinil se zjevené pravdy a Boží milosti nehodným, trestá at tím, že mu nedá již příležitosti, aby zjevenou pravdu poznal, at tím, že mu odepře milost potřebnou k tomu, aby zjevené pravdě porozuměl, podobně jako Kristus Pán naraziv u židů na úplnou nevěru, buď se od nich vzdálil, aneb k nim mluvil v podobenstvích, aby hledíce se divali a neviděli, a poslouchající slyšeli a nerozuměli. (Mark. 4, 12). Sv. Pavel dovozuje tak za tím účelem, aby Koriňtáné vidouce, že dar jazyků může býti i trestem pro obec, přestali tím spíše přeceňovati jej a toužiti po něm. Označuje-li však dar ten předem jako znamením výstražné pro nevěřící, nepopírá tím, že by neprosplival jim vůbec. Působiv v nich úžas (když slyší mluvíti jazyky něko ho, o němž vědí, že se jim nikdy neučil), a byt neuvěřili hned, poněvadž nerozumějí tomu, co se pravi jazykem cizím, přece jsou oním zjevem alespoň někteří připravováni k tomu, aby uvěřili, až by se jim hlásalo evangelium jazykem jejich, řeči jim známou, podobně jako při seslání Ducha sv. židé sice v nevěře posmívali se apoštolům, jakobv byli opilí, když mluvili před nimi jazyky cizími, ale přece byli pohnuti tak, že jestě toho dne přijalo křest na tři tisíce lidí. — Prorokování jest na znamení nikoli pro nevěřící, nýbrž pro věřící. Nemajíc totiž za účel na víru obracet, nýbrž v ní povzbuzováním a poučováním utvrzovati, předpokládá již viru u toho, ke komu se mluví, a jest znamením, kterým Bůh jeho víru projevuje a schvaluje.

23. člověk věci neznalých čili nevědomý neb nezasvěcený, t. j. člověk, který dosud neví o mimořádných darech Ducha sv.

24.—25. bude usvědčován . . . slyše totiž, kterak proroci nadšeně a souhlasně mluví o Bohu pravém a lichosti bohů nepravých, jest ve svém nitru usvědčen ze své nevěry, z toho, že jest ve bludu; a pozoruje, jak neřesti lidské a jejich niásledky vyličují, odsuzují a liché výmluvy vyvracejí, pocífuje ve svém nitru, že on jest správně posouzen, a vida, kterak upozorňují také na prameny hříchů, na žádost očí, žádost těla a pýchu života, seznává, že se tím odhalují také tajnosti jeho srdce, a pojat úžasem nad tím, uznává Boha pravého a čině pokání koří se mu.

26.—40. Vyzvav, aby vůbec darů duchovních užívali ku vzdělání církevní obce, učí, kterak mají užívatí daru jazyků (27.—28.), a kterak daru prorocství (29.—33.), a zakázav, aby ženy neužívaly takových darů veřejně (v bohoslužebném shromáždění; v. 24.—36.), přikazuje, aby tyto pokyny čili předpisy jeho uznali jako předpisy božské (37.—40.).

28. mluv po tichu sobě, t. j. k svému vlastnímu vzdělání, a Bohu, t. j. ke cti a chvále Boží.

vykladače, mlč ve shomáždění, ale mluv sám sobě a Bohu. ²⁹ Proroci mluvte dva neb tři, a ostatní posuzujte; ³⁰ dostane-li se však zjevení někomu jinému, když sedí, první ať mlčí. ³¹ Neboť můžete jeden po druhém všichni prorokovati, aby se všichni učili a všichni se vzdělávali, ³² a duchové proroctví podřizují se prorokům; ³³ neboť Bůh není Bohem rozbroje, nýbrž pokoje.

Jako ve všech obcích věřících (křesťanů) ³⁴ ženy ve vašich shromážděních mlčte, neboť nedopouští se jim mluvit, nýbrž podřizovati se (maji), jakož i zákon praví. ³⁵ Chtějí-li však něčemu se naučiti, ať se zeptají doma svých mužů; neboť potupno jest pro ženu mluvit ve shromáždění. ³⁶ Či snad od vás vyšlo slovo Boží, aneb-li k vám toliko přišlo? ³⁷ Zdá-li se někomu, že jest prorokem neb duchovní dary má, poznej, že příkazem Páně jest to, co vám pší, ³⁸ pakli toho někdo neuznává, nebude uznán. ³⁹ Nuže, bratři, snažte se o to, abyste prorokovali, a mluvit jazyky nebraňte. ⁴⁰ Všecko však děj se slušně a podle řádu.

KAPITOLA 15.

O vzkříšení z mrtvých. v. 1.—58.*

¹ Oznamuji vám, bratři, evangelium, které jsem vám kázal, které jste také přijali, ve kterém též trváte, ² skrze něž i ke spáse přicházíte,

^{29.} ostatní, kteří mají také dar proroctví, posuzujte, zdali totiž ten, kdo mluví, nevydává něco za zjevení, co jim není.

^{32.} t. j. a nelze namítati, že prorok onen nemůže přestatí hned, jak se dostane zjevení jinému, poněvadž by byl neposlušen Ducha sv., z jehož vnuknutí mluví; neboť Duch sv. dává dar prorocký, neruší svobody toho, komu jej dává, takže tento může přestatí, kdy chce, nejsa nucen pověděti všecko, co mu bylo zjeveno.

^{33b.} „Jako ve všech obcích věřících, slova ta někteří nevhodně vztahují k větě předešlé. V některých rukopisech za slovem věřících (doslovně světců) jest výraz „učím“, který sice na smysle nic nemění, ale pravděpodobně do textu nepatří.

^{34.} V 11, 5. připouští, aby ženy ve shromáždění (bohoslužebném) se modlily a prorokovaly, pokud to činí s hlavou přikrytou; tím však neodporuje tomu, co praví zde. Neboť ať pomlčíme o tom, že v 11, 5 klade hlavní důraz na to, aby ženy nevystupovaly ve shromáždění bohoslužebném s hlavou odkrytou, tam mluví o modlích a promluvách konaných z vnuknutí Ducha sv. (o daru prorockém, kterého v době apoštolské dostávalo se někdy i ženám některým, na př. dcerám jáhna Filipa, Skutk. 21, 9.), zde však mluví o promluvách z vlastního popudu konaných

^{35.} jest potupno . . . totiž s ohledem na to, co bylo pověděno o podřizenosti žen v kap. 11, 2.—16.

^{38.} t. j. kdo z těch, kteří myslí, že mají dar prorocký, neuzná, že příkazy tyto činím autoritou od Krista mi danou, jménem Páně, a že tedy dlužno je přijímati a uznávati jako příkazy Kristovy, nebude uznán od Boha za proroka pravého, a bude to známkou i pro jiné, že daru prorockého nemají.

* Od 15, 1.—58. odpovídá k otázce o budoucím vzkříšení z mrtvých. Někteří totiž v Korintě popírali pravdu tu aneb alespoň brali ji v pochybnost. Proto sv. Pavel ukazuje, že vstaneme z mrtvých (15, 1.—34.) a vykládá, pokud možno, způsob, kterým z mrtvých vstaneme (v. 35—58.). Že vstaneme z mrtvých, dokazuje hlavně ze zmrtvýchvstání Kristova a z úzkého spojení našeho s Kristem, to jest z toho, že Kristovo z mrtvýchvstání vyžaduje i vzkříšení naše (v. 1.—28.), potom i z jednáni některých Korintanů, kteří se chtěli dáti pokřtiti za ty, kteří zemřeli beze křtu (v. 29.) a z jednáni apoštolů, kteří hlásali evangelium i s nasazením života, což by nečinili, kdyby neměli jistoty o budoucím vzkříšení (v. 30.—34.).

3. Viz s. 53, 5—9.

ačli se ho držíte tak, jak jsem vám je kázal, leč byste byli uvěřili nadarmo. ³ Podal jsem vám totiž mezi prvními věcmi to, co jsem také přijal, že Kristus umřel za hříchy naše podle Písem, ⁴ a že byl pohřben a že vstal z mrtvých třetího dne podle Písem, ⁵ a že se ukázal Petrovi a potom jedenácti. ⁶ Potom se ukázal více než pěti stům bratrů najednou, z nichž většina žije dosavad, někteří však zesnuli. ⁷ Potom se ukázal Jakubovi, po té všem apoštolům. ⁸ Nejposléze pak ze všech jako neškodnému ukázal se i mně. ⁹ Neboť jsem nejmenší z apoštolů, jenž nejsem hoden slouiti apoštolem, poněvadž jsem pronásledoval církev Boží. ¹⁰ Milostí Boží však jsem to, co jsem, a milost jeho ke mně nebyla marná, nýbrž pracoval jsem více než oni všichni, ale ne já, nýbrž milost Boží se mnou. ¹¹ Budžte tedy (jsem to) já aneb oni, takto hlásáme, a tak jste uvěřili.

¹² Hlásá-li se však o Kristu, že vstal z mrtvých, kterak praví někteří mezi vámi, že není vzkříšení z mrtvých? ¹³ Jestli není vzkříšení z mrtvých, ani Kristus nevstal z mrtvých. ¹⁴ Nevstal-li však Kristus z mrtvých, marné jest hlásání naše, marná i víra vaše, ¹⁵ my pak se shledáváme i křivými svědky Božími, poněvadž jsme osvědčili proti Bohu, že vzkřísil Krista, jehož nevzkřísil, ač-li totiž mrtví nevstávají. ¹⁶ Neboť nevstávají-li (vůbec) mrtví z mrtvých, ani Kristus nevstal; ¹⁷ jestli však Kristus nevstal z mrtvých, planá jest víra vaše, neboť jste dosud v hříších svých. ¹⁸ Zahynuli tedy také ti, kteří zesnuli v Kristu. ¹⁹ Jestliže toliko v tomto životě máme v Kristu (pouhou) naději, jsme bídnější, nežli všichni lidé. ²⁰ Avšak Kristus vstal z mrtvých, prvotina to těch, kteří zesnuli. ²¹ Poněvadž totiž skrze člověka (přišla) smrt, (přichází) též skrze člověka vzkříšení z mrtvých. ²² Neboť jako v Adamovi všichni umírají, tak i v Kristu všichni budou oživeni. ²³ Každý však ve své řadě; jakožto prvotina Kristus, potom ti, kteří jsou Kristovi, (a to) při jeho příchodě; ²⁴ potom bude konec, když bude

4. Viz Jon. 2, 1.

5. Viz Luk. 24, 34; Mark. 16, 14; Jan. 20, 19.—29.

8. Viz Skutk. 9, 3.—8. 17. jako neškodnému, doslovně bylo by „jako nedochůdčeti“.

9. Viz Skutk. 8, 3.; 9, 1.—2.; 26, 9, 10; Gal. 1, 13 — Efes. 3, 8.

17.—19. Kdyby totiž Kristus nevstal z mrtvých, nebyl by Vykupitelem, poněvadž podle předpovědi prorockých Vykupitel měl zemřít a z mrtvých vstát. Kdyby však nebyl Vykupitelem, nebyl by nás vykoupil, a proto věřícím nebyly by hříchy odpuštěny, zemřelým křesťanům nedostalo by se spásy, nýbrž zavržení a křesťané žijící byli by polilováni hodnější nežli všichni lidé ostatní, a to proto, poněvadž ve své víře a naději mnohých věcí se zdržují, jichž si jini dopřávají, a mnohé nesnáze a protivenství podstupují, jimž jini hledí uniknouti. — Jestliže toliko v tomto životě . . . t. j. jestliže máme toliko v tomto životě pouhou naději, ale nebude-li naděje tato vyplněna v životě budoucím.

20. Viz Kol. 1, 18. Zjev. 1, 5.

21.—22. Srov. 1. Mojž. 3, 17.—19.; Řím. 5, 12. 18.

23. Viz 1. Thess. 4, 15, 16. — kteří jsou Kristovi, t. j. věřící. Ti vstanou při jeho příchodě k soudu.

24. t. j. Po vzkříšení (a soudě obecném) bude konec kralování Krista Vykupitele v církvi bojující, a tím ovšem i konec bojující církve samé (jakož i nynějšího řádu světového.) Konec ten nastane v onu chvíli, když Syn bude odevzdávati Otci království čili onu moc, kterou byl jako Bohočlověk obdržel k tomu, by církev (své království) založil, šířil, v ní proti nepřítelům spásy bojoval a vedl ke spáse. Odevzdá jí podobně jako vojevůdce překonav nepřítele, odevzdává panovníkovi svému vrchní velitelství, které byl obdržel pro vedení války; dokonče totiž úplně a vítězně své poslání jako Vykupitel a Spasitel, přestane vykonávati onu moc a jaksi představi Otci v těle oslaveném všecky

odevzdávati království Bohu a Otci, až zničí veškeré panství a veškerou moc i sílu. ²⁵ Musí totiž kralovati, dokavád nepoloží všech nepřátel pod nopy své. ²⁶ Jakožto poslední nepřítel bude zničena smrt; neboť všecko poddal (Bůh) pod nohy jeho. ²⁷ Když však praví, že všecko jest (mu) poddáno, jest patrné, že (všecko), vyjma toho, jenž mu všecko poddal. ²⁸ Když pak mu bude poddáno všecko, tu i Syn poddá se tomu, jenž mu poddal všecko, aby byl Bůh všecko ve všem. ²⁹ Sic jinak co činí ti, kteří dávají se křtíti za mrtvé? Jestli vůbec mrtví nevstávají z mrtvých, proč dávají se také křtíti za ně? ³⁰ Proč i my podstupujeme nebezpečnosti každou hodinu? ³¹ Denně umíráme; (přisahám to) při té chloubě, kterou z vás, bratři, mám v Kristu Ježíši, Pánu našem. ³² Bojoval-li jsem v Efesu se šelmami po lidsku, jaký mám z toho prospěch? Jestli mrtví nevstávají, „jez me a pijme, neboť zejtra zemřeme.“ ³³ Nemylte se: „špatné společnosti kazí dobré mravy.“ ³⁴ Vystřízlivějte náležitě a nehřešte, neboť někteří, (mezi vámi) nemají (pravé) známosti Boha; k zahanbení vašemu to pravím.

³⁵ Ale řekne někdo: Kterak vstanou mrtví? S jakým tělem přijdou? ³⁶ Nemoudrý, co ty rozséváš, nebývá oživeno, leč prve zemře. ³⁷ A co

vyvolence své jakožto údy církve oslavné, v níž by byli účastni s ním blaha věčného, takže potom nebude církve bojující (ani trpící v očistci), nýbrž jen církev vítězná, dovršená, oslavená. Ale ovšem prve než se to stane, zničí veškeré panství a veškerou moc i sílu, t. j. překoná a vši moci zbaví veškerou vládu a moc jemu a Bohu nepřátelskou. Ačkoli však přestane vykonávati královskou moc svou v církvi bojující, nevzdá se královské své moci vůbec, nýbrž bude kralovati v církvi vítězné na věky.

25. Musí (kralovati) totiž po úradku božském. Viz žalm 109, 1.

28. i Syn poddá se Bohu Otci totiž jako člověk. Jest sice také nyní jako člověk poddán Bohu Otci, ale jako král církve bojující, tehdá však bude poddán jako král a hlava církve oslavené a dovršené.

22. Křest za mrtvé byl as obřad křtu podobný, který v první době církve někteří přijímali za katechumeny zemřelé beze křtu k tomu konci, aby symbolickým čili obrazným konem tím dosvědčili, že zemřelý katechumen zemřel ve víře v Krista, a jest proto hoden, aby se konaly za něho přímluvy v církvi. Pokud obřad ten byl prost vší pověry, mohl se trpěti; když však později bludaři kladli jej na roveň se křtem svátostným a měli za potřebný ke spasení, byl zakázán. Sv. Pavel neschvaluje ho sice, ale ani přímo neodsuzuje (zajisté proto, poněvadž tehdy ještě nespojovali s ním v Korintě nic pověřčivého), nýbrž poukazuje k němu na potvrzení učení o vzkříšení z mrtvých, ježto obřad ten neměl by pražádného smyslu, kdyby vzkříšení z mrtvých nebylo.

30.—32. Že vstaneme z mrtvých, dokazuje z apoštolských prací svých i jiných apoštolů; těch by nečinili, kdyby vzkříšení nebylo.

31. Denně umírám, t. j. jsem v nebezpečnosti smrti.

32. Mluvě o bojích se šelmami, míní nejspíše (obrazně) nějaké prudké boje s odpůrci svými, kteří prahli po jeho bezživosti. — po lidsku, t. j. jako člověk přirozený, který nevěda o životě posmrtném a nedoufaje ho, při svých činech pouze časné účely má na mysli. — Slova „jez me a pijme . . .“ jsou z Is. 22., 13. Jímí vrstevníci Isaiášovi odmítali posměšně prorocké výstrahy a napomínání ku pokání. Sv. Pavel ukazuje jímí, kam by vedlo popírání vzkříšení z mrtvých.

33. Slova „špatné společnosti . . .“ jest výpověď řeckého básníka Menandra (ve spise Thais), která se stala příslovím. (Řecké slovo „homiliai“ značí i společnosti i rozmluvy.)

36.—44a. Poněvadž někteří neznajíce způsobu, kterým vstaneme z mrtvých, brali také z toho příčinu pochybovati o vzkříšení z mrtvých, vykládá způsob vzkříšení a vlastnosti těla vzkříšeného (u spravedlivých). Příklady totiž vzatými z přírody učí, že vstaneme mocí božskou, a to sice s těmiž těly, která máme nyní, ale těla ta že budou mít některé vlastnosti nové, kterými se budou lišiti od nynějších těl našich. — Nyní jest porušitelné, vstane však neporušitelné, takže nebude podrobeno ani nemocem a ochabování sil, ani smrti; nyní jest beze cti,

seješ, to není ono tělo, které povstane, nýbrž holé zrno, pšeničné neb nějaké jiné. ³⁸ Bůh však mu dává tělo, jakož byl chtěl, a to každému semeni tělo vlastní. ³⁹ Není každé tělo stejným tělem, nýbrž jiné (jest tělo) lidské, jiné čtvernožců, jiné ptačí, jiné rybí. ⁴⁰ A (jsou) těla nebeská a těla pozemská; avšak jiný jest lesk (těl) nebeských a jiný (těl) pozemských. ⁴¹ Jiný je lesk slunce, jiný lesk měsíce, a jiný lesk (je) hvězd; ano hvězda od hvězdy liší se leskem. ⁴² Tak (bude) i vzkříšení z mrtvých. Rozsévá se v porušitelnosti, vstane v neporušitelnosti; ⁴³ rozsévá se v necti, vstane v slávě; rozsévá se v slabosti, vstane v síle; ⁴⁴ rozsévá se tělo živočišné, vstane tělo duchovní. Je-li tělo živočišné, jest i duchovní. ⁴⁵ Tak jest také psáno: „První člověk Adam stal se živočichem žijícím,“ poslední Adam duchem oživujícím. ⁴⁶ Není však dříve to, co jest duchovní, nýbrž to, co jest živočišné, potom co jest duchovní. ⁴⁷ První člověk (jsa) ze země (byl) pozemský, druhý člověk (jsa) s nebe (jest) nebeský. ⁴⁸ Jaký byl (onen) pozemský, takoví jsou též ti, kteří jsou pozemští, a iaký jest ten nebeský, takoví jsou i ti, kteří jsou nebesští. ⁴⁹ Proto jako jsme nesli obraz pozemského, nesme též obraz nebeského.

⁵⁰ Toto však, bratři, pravím, že tělo a krev nemůže obdržeti království Božího ani porušitelnost nedostává neporušitelnosti. ⁵¹ Hle ta-

podroběno různým bídám a svizelům, vstane ve slávě, oslavené, ozážené, strastem a bídám nepodrobené; nyní jest slabé, unavující se, potřebující odpočinku a spánku a jsouc proto těžkopádným nástrojem duše, vstane v síle, nepotřebující odpočinku a spánku a jsouc stále svěží a rychlé, takže bude volným nástrojem duše, mohouc i věci pronikat i do výše se vznášeti; nyní jest živočišné čili duševní t. j. přiměřeno duši, pokud jest principem života živočišného, a potřebuje tedy pokrmu a nápoje a různých úkonů živočišných jako živočichové vůbec; vstane však duchovní, t. j. bude přiměřeno duši, pokud jest principem života duchovního, takže nebude potřebovat pokrmu ani nápoje a jiných konů živočišných, a bude přiměřeným a dokonalým nástrojem duše oslavené.

^{44b–49.} ukazuje, že řečená proměna těla živočišného v duchovní jest možná (v. 44b) a potvrzuje to slovy 1. Mojž. 2, 7, upozorňuje totiž na dva praotce pokolení lidského, na Adama, jenž jest praotcem lidstva podle života přirozeného, a na Krista, jenž jest praotcem lidstva podle života nadpřirozeného, podle života milosti (v. 45.). Potom vykládá, proč nebyl člověk hned s počátku stvořen s tělem duchovním, proto totiž, poněvadž podle úradku božského mělo dříve přijíti to, co jest méně dokonalé (živočišné), potom co jest dokonalější, duchovní (v. 46., 47.). Konečně z povahy praotců soudí o povaze jejich potomstva (48. 49.).

^{45.} Viz 1. Mojž. 2, 7. živočichem žijícím, doslovně duši živou, t. j. bytostí mající v sobě duši živou (v osobu živou). Slova „poslední Adam . . . oživující“ nejsou v Písmě sv. leč ve smyslu předobrazném, pokud totiž Adam byl předobrazem Kristovým. Pán Ježíš jakožto praotec čili hlava lidstva vykoupěn jeho jménem se Adamem posledním, poněvadž po něm nebude více žádného jiného praotce lidského pokolení.

^{46.–47.} Odpovídá k možné námitce, proč nedostal člověk hned od počátku tělo duchovní, oslavné, proto totiž, poněvadž podle vůle Boží má dříve nastati to, co jest nedokonalé a potom teprve to, co jest dokonalé.

^{50.–58.} Ukazuje, že řečená proměna v tělo duchovní (oslavné) jest nutná tak, že se jí musí dostati i těm, kteří před příchodem Kristovým k soudu nezemrou, aby se tak zjednalo plně vítězství nad smrtí a hříchem.

^{50. t. j.} Tělo a krev čili člověk v nynějším stavu svém nemůže účasten býti království nebeského, ani tělo smrtelné nemůže požívatí slavné nesmrtnosti.

^{51.} Toto místo zní v různých rukopisech jinak, a to trojím způsobem: a) Všichni sice vstaneme z mrtvých, ale ne všichni budeme proměněni. (Tak jest ve Vulgátě.) b) Všichni sice zemřeme (dormiemus — zesneme), ale ne všichni budeme proměněni. c) Všichni (sice) nezemřeme, ale všichni budeme proměněni. Toto poslední znění, vyskytující se v převážné většině rukopisů řeckých (i nejstarších), u všech skoro sv. Otců (řeckých), v překladě syrském, koptickém, gotském, a byvši dle sv. Jeronyma i v nemálo rukopisech překladu latinského, jest

jemství vám pravím: všichni nezemřeme, ale všichni budeme proměněni⁵² pojednou, v okamžiku, při troubě poslední; neboť trouba zazní, a mrtví vstanou neporušitelní; a my budeme proměněni⁵³ Musí zajisté porušitelné toto (tělo) obléci neporušitelnost a smrtelné toto (tělo) obléci nesmrtelnost.⁵⁴ Když pak (toto porušitelné tělo obleče neporušitelnost a toto) smrtelné obleče nesmrtelnost, tehdy se naplní to slovo, které jest psáno: „Pohlavena jest smrt ve vítězství.“⁵⁵ Kde jest, ó smrti, vítězství tvé? Kde jest, ó smrti, ostent új?“⁵⁶ Ostnem pak smrti jest hřích, a mocí hříchu jest zákon.⁵⁷ Ale díky Bohu, který nám dává vítězství skrze Pána našeho Ježíše Krista.⁵⁸ Proto, bratři moji milí, buďte pevní, nepohnutelní, vždycky přehorliví v díle Páně věduce, že práce vaše není nadarmo v Pánu.

KAPITOLA 16.*)

Závěrek v. 1.—24.

¹ V příčině sbírky pro věřící učíte i vy tak, jak jsem nařídil církvím galatským. ² Každou neděli jedenkaždý z vás u sebe ukládej a schovávej, co bude moci, aby se neděly sbírky, až přijdu. ³ Když pak přijdu, pošlu s listy ty, které uznáte za hodny, aby donesli dar váš do Jerusalema. ⁴ Bude-li záhodno, abych také já šel, půjdou se mnou.

⁵ Přijdu pak k vám, až projdu Macedonii; Macedonii totiž (toliko) projdu, ⁶ u vás však as pobudu neb i přezimovat budu, abyste mne doprovodili, kamkoliv bych šel. ⁷ Nechci totiž nyní uzříti vás mimochodem, neboť doufám, že nějaký čas pobudu u vás, dopustí-li Pán. ⁸ Zůstanu pak v Efesu až do letnic, ⁹ neboť dveře se mi tu otevřely veliké a účinné, odpůrců pak jest mnoho. ¹⁰ Přijde-li Timoteus, hleďte, aby byl u vás beze strachu, neboť koná dílo Páně, jako já. ¹¹ Nikdo tedy jím nepohrdej, nýbrž doprovodě ho v pokoji, aby přišel ke mně,

asi správně. Dle něho nezemrou někteří z těch spravedlivých, kteří se dočkají příchodu Kristova k soudu, nýbrž zvláštní milostí Boží-beze smrti přejdou v život věčně blažený s tělem proměněným, oslaveným. — Všichni, t. j. všichni spravedliví budeme proměněni, obdržíme tělo oslavené. (O nespravedlivých zde nemluví, ač ti vstanou také, ale s tělem neoslaveným.) Při čtení Vulgaty „všichni vstaneme . . . ne všichni budeme proměněni“ byl by smysl, že všichni sice z mrtvých vstanou, ale ne všichni oslavené tělo dostanou; nedostanou ho odsouzení.

52. Viz 1. Thess. 4, 16. Mat. 24, 31.

54b.—55. Slova ta jsou volně uvedena z Is. 25, 8 (Srovn. Os. 13, 14.). Smysl jest: Úplně a navždy jest smrt zničena, takže se dosáhlo vítězství (Kristova neb života věčného). Slova daných do závorky v některých rukopisech není.

56. t. j. ostnem usmrucujícím, kterým smrt nabyla moci nad lidmi, jest hřích; a zákon mojišský nejen nezjednával vítězství nad hříchem, nýbrž spíše mu dodával moci tím, že četnými příkazy a zákazy svými budil sice a dráždil zlou žádostivost, ale sám sebou nepodával pomoci, aby člověk mohl všechny ty předpisy plnit. Kristus však hřích potřel, shladil, a tak potře i smrt.

*) V závěrku (16, 1.—24.) vyzývá korintské křesťany, aby vykonali sbírku pro chudé křesťany jerusalemské (v. 1.—4.), připovídá, že k nim přijde a u nich pobude (v. 5.—9.), doporučuje Timotea a vysvětluje, proč Apollo ještě k nim nepřichází (10.—14.), a dav ještě některá napomenutí a některé pozdravy, končí apoštolským požehnáním.

3. pošle je s listy, t. doporučujícími a pověřovacími.

9. dveře se mi otevřely . . . t. j. naskytá se mi tu příležitost k účinnému působení (k účinnému hlásání evangelia), podle Vulgáty bylo by „zjevné dveře“.

11. nepohrdej jím totiž pro jeho mládí.

neboť jej očekávám s bratry. ¹² Co však se týká Apolla, velice jsem ho žádal, aby šel k vám s bratry; ale zhola nebylo vůle, aby šel nyní, přijde však, až bude míti čas příhodný. ¹³ Bděte, pevně stůjte ve víře, zmužile si počínejte a buďte silní; ¹⁴ všecko vaše (konání) děj se v lásce.

¹⁵ Napomínám však vás, bratři — znáte rodinu Štefánovu (a Fortunátovu a Achaikovu), že jest prvotinou Acháje a že se oddali ve službu věřících, — ¹⁶ abyste se i vy poddávali takovým (lidem) a každému, kdo spolupůsobí a se namáhá. ¹⁷ Raduji se z přítomnosti Štefánovy a Fortunátovy a Achaikovy, neboť nahradili nepřítomnost vaši. ¹⁸ Osvěžili ducha mého i vašeho. Uznejte tedy (lidi) takové.

¹⁹ Pozdravují vás církve asijské. Pozdravují vás v Pánu mnohokrát Akvila a Priscilla s církví v jejich domě (u nichž jsem i pohostinu). ²⁰ Pozdravují vás všichni bratři. Pozdravte se vespolek políbením svatým. ²¹ Pozdravení rukou mojí, Pavlovou. ²² Nemiluje-li někdo Pána našeho Ježíše Krista, buď proklet, Maranatha, ²³ Milost Pána našeho Ježíše Krista (budiž) s vámi. ²⁴ Láska moje (jest) se všemi vámi v Kristu Ježíši. Amen.

O druhém listě sv. Pavla ke Korintským.

Sv. Pavel, chtěje zvědět, jaký účinek měl v Korintě první list jeho tam zasláný, poslal tam Tita, aby seznal stav tamní obce. Byv pak bouří Demetrioovou (Skut. 19, 21—40) donucen opustiti Efesus dříve, než byl původně myslel, sešel se s ním zase nikoliv v Troadě, jak očekával, nýbrž až v Macedonii, a tu slyšel od něho, že většina křesťanů korintských uposlechla jeho napomenutí a, vyloučivši ze své obce krvesmilníka, se polepšila, ale sbírky pro křesťany jeruzalemské dosud neucinila; někteří však že nejen zůstali při svých neřestech, nýbrž i rozhořčení byvše listem jeho, podávají sluchu učitelům směru židovského, judaistům, kteří chtějí si připravití púdu, aby mohli se zdarem hlásati závaznost obřadního zákona Mojžíšova, hleděli pomluvami různými podkopati autoritu sv. Pavla, jenž tak rozhodně tvrdil, že obřadný zákon mojžíšský neváže křesťanů. Zprávou tou pohnut,

12. Podle některých rukopisů řeckých však a skoro všech latinských (i Vulgáty) bylo by: „O Apollovi oznamují vám, že . . .“

15. Slova „a Fortunátovu a Achaikovu“ scházejí v starších rukopisech řeckých a v překladě syrském, koptickém a ethiopském; dostala se sem nejspíše z verše následujícího. O jméne Štefán (Stefanas) viz 1, 16.

17. Z přítomnosti neb z přichodu; řecké slovo „parousía“ (παρουσία) totiž znamená obě; zde lze užití vhodně též významu druhého. — Nahradili nepřítomnost vaši, jsouce totiž zástupci korintských křesťanů, přišli za všechny a jménem všech.

18. Osvěžili ducha mého, potěšili mě totiž svojí zprávou a naplnili radostnou nadějí, že poměry mezi vámi (v obci korintské) se napraví; osvěžili i vašeho ducha, ježto vidouce radost moji, potěšili se a radovali se také sami, a to nejen pro svou osobu, nýbrž i jako zástupci vaši též za vás.

19. Akvila a Priscilla viz Skutk. 18, 2. 26; Řím. 18, 3.

22. Vyslovuje tak vroucí lásku ke Kristu a vyzývá k ní též jiné pod hrozbou věčným zavržením. — Maranatha, slovo aramejské, jež jedni čtou maran atha („Pán náš přišel“ neb „Pán náš přijde“), jež však zde spíše má se čísti maraná tha, t. j. „Pane náš, přijd“). Vyslovuje tím tužbu, aby Pán přišel a své dílo dovršil.

sv. Pavel napsal ihned (ještě r. 58. neb 57?) druhý list svůj ke Korintským, který lze rozložit ve tři části. V první části apoštol vyvrací po delším úvodě (1, 1.—14.) pomluvy proti němu šířené, ujišťuje korintské svojí láskou a velí, aby kajícího krvesmilníka přijali zase do církve (1, 15.—7, 16.); v druhé části vyzývá je, aby vykonali sbírku pro chudé jerusalemské a ukazuje, jak záslužný jest skutek takový (8, 1.—9, 15.), v třetí části vystupuje proti lžiučitelům a vyzývá je, aby se polepšili, nechtěli-li, aby, až přijde, vystoupil proti nim s veškerou přísností (10, 1.—13, 10.).

Pravost tohoto listu jest uznávána všeobecně i od kritiků rationalistických až na některé kritiky holandské a švýcarské (Steck), jejichž důvody však proti pravosti jsou tak nicotné, že nikde, ani u rationalistů nedošly ohlasu, nýbrž spíše posměchu. A to plným právem, neboť pro pravost jeho svědčí nejen mluva, sloh a obsah listu srovnávající se úplně s mluvou, slohem a povahou sv. Pavla, jmenovitě též s jeho oddaností k Pánu Ježíši, otcovskou láskou k duchovním dítkám jeho, nýbrž i hodnověrná svědectví vnější; shledávají se nářky na něj neb citáty z něho již u sv. Klementa Řím., Ignáce, Polykarpa, v listě k Diognetovi, výslovně pak uvádějí neb jmenují jej jako list sv. Pavla kánon Murat., Ireneus, Tertullian, Klement Alex a j.

Někteří sice uznávají pravost listu tohoto, ale popírají jeho neporušenost, jednotnost, tvrdíce, že list ten sestává ze dvou, (B. Weber, Hausrath a j.), ze tří (Semler) neb i více částí (Halmel a j.) které byvše napsány v různých dobách jako listy samostatné neb jako (pozůstalé) části listů samostatných, později byly spojeny v list jeden, aneb že 6, 14—7, 1 (Ewald, Holsten), ba i některé jiné části menší (Völter a j.) jsou vložkami cizích autorů později do listu vpravenými. Ale jak nesprávné jsou jejich náhledy, patno již z toho, že kritikové ti nesrovnávají se v tom, z kolika a z kterých částí různých list tento jest složen, a že všechny části, které označují jako pozdější vložky, vyskytají se ve všech zachovaných rukopisech a překladech a to v téměř pořádku, ve kterém jsou v našem kánonickém II. listě ke Korintským.

Druhý list sv. Pavla ke Korintským.

KAPITOLA 1.

Nadpis díkůčinění, přechod. v. 1.—14.*

¹ Pavel, apoštol Ježíše Krista (povoláný) skrze vůli Boží, a bratr Timoteus církvi, která jest v Korintě, a všem věřícím, kteří jsou po celé Acháji: ² Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

³ Veleben budiž Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, Otec milosrdenství a Bůh veškeré útěchy, ⁴ jenž nás potěšuje ve všelikém

* List tento obsahuje mimo úvod (1, 1.—14.) a závěrek (13, 11.—13.) části tři: obrannou (1, 15.—7, 16.), přímluvnou čili parenetickou (8, 1.—9, 14.) a zápasnou čili polemickou (10, 1.—13, 10.). V úvodě podává nadpis (v. 1.—2.), díkůčinění (3.—11.) a přechod k části obranné (v. 12.—14.)

1.—2. Viz I. Kor. 1, 1.—3.; Řím. 1, 1. 7.

3.—11. Děkuje Bohu za útěchu v soužení, jmenovitě i za tu, které se mu dostalo posledně v Malé Asii v soužení tak velikém, že již ztratil naději, že zů-

soužení našem, abychom mohli těšiti ty, kteří jsou ve všelikém soužení, (a to) útěchou, kterou my sami býváme potěšováni od Boha. ⁵ Neboť jako utrpení Kristova plynou hojně na nás, tak hojná jest skrze Krista i útěcha naše. ⁶ Avšak buďte že jsme souzeni, (děje se to) pro vaši útěchu a spásu, aneb jsme potěšováni, (jest to) pro vaši útěchu, která se jeví působivou ve snášení týchž utrpení, jež také my trpíme. ⁷ A (tak) pevná jest naše naděje o vás, neboť víme, že jako jste s námi účastni utrpení, tak (budete účastni) i naší útěchy. ⁸ Nechceme, bratří, abyste nevěděli o soužení našem, které se (nám) přihodilo v Asii, že jsme (totiž) nesmírně nad svojí silu byli stíženi, takže jsme ztratili naději i o životě. ⁹ Ano sami v sobě měli jsme výrok smrti, abychom nespolehali na sebe, nýbrž na Boha, Křisitele mrtvých, ¹⁰ jenž z tak velikého nebezpečství smrti nás vytrhl a vytrhuje, v něhož doufáme, že také ještě vytrhne, ¹¹ ježto také vy spolupůsobíte pro nás modlitbou, aby z mnoha úst vzdaly se za nás díky z milosti nám udělené skrze mnohé.

¹² Neboť to jest naše chlouba: svědectví našeho svědomí, že ve prostnosti a čistotě Boží, nikoli v moudrosti tělesné, nýbrž v milosti Boží jsme život vedli na tom světě, zvláště u vás. ¹³ Nepíšemeť zajisté vám nic jiného, nežli jste četli a poznali; doufám však, že až do konce budete znáti, ¹⁴ jakož jste také poznali nás z části, totiž že jsme vaši chloubou, jako i vy naši v den Pána našeho Ježíše Krista.

stane na živě; neboť v útěse té nejen přestál všechny útrapy, nýbrž jest s to, aby také jiné, i Korintské, potěšoval v soužení jejich, takže jak souzení, tak útěcha jeho vycházejí i v jejich prospěch. Zároveň dovolává se jejich přimluy. — jenž nás potěšuje totiž mě (Pavla) a Timotea, v další řadě miní též ostatní muže apoštolské (věrozvěsty).

6. Dle Vulgáty tištěné a mladších jejich rukopisů jest v textě ještě člen třetí: „buďte že napominání, (jest to) pro vaše napomenutí.“ Stalo se to vlnou opisovatelů, kteří jeden a tentýž výraz řecký παρακαλεῖν vyjádřili výrazy dvěma consolari (potěšovat) a exhortari (napominati neb povzbuzovati) a výraz παράκλησις (útěcha) výrazy consolatio (útěcha) a exhortatio (napomenutí, povzbuzení) vzavše jeden výraz z textu předlohy, druhý z poznámky dané na okraji předlohy. — která se jeví působivou (čili účinnou, doslovně: působí) ve snášení týchž t. j. týchž druhů čili podobných utrpení, jaká my snášíme; ona útěcha totiž jeví svou moc tím, že Korinští snášeji zmužile utrpení, která na ně přicházejí. (Tak podle vážnějších rukopisů řeckých a latinských). Dle Vulgáty tištěné bylo by ve smyslu skoro stejném: „která působí trpělivost (snášení) týchž utrpení.“

7. Vulgáta tištěná odlišně od rukopisů řeckých i vážnějších latinských a jiných spojuje verš tento s předešlým v jedno souvětí, překládáje: ut spes nostra firma sit = aby naděje naše byla pevná.

8. Které utrpení to bylo, není známo; Korintští však znali je, toliko o jejich velikosti nevěděli; nejspíše bylo to ono nebezpečství života, ve kterém byl za bouře způsoben proti němu od Demetria v Efesu (Skutk. ap. 19, 23.—40.).

9. s a m i v s o b ě m ě l i j s m e výrok smrti, t. j. sám u sebe řekl jsem si: Z tohoto utrpení živ nevyvážnu.

11. z m n o h a ú s t, doslovně: „z m n o h a t v á ř í“

12.—14. Udávaje důvod, proč se dovolává jejich přimluy, činí si přechod k části obranné, poukazováním na čistotu svých úmyslů působiti ke spase věřících, jmenovitě též ke spase křesťanů korintských a achajských vůbec. — Ve sprostnosti a čistotě Boží t. j. v té prostnosti (srdce) a čistotě, která má svůj původ v Bohu, a tedy pravá jest. Nepíšeme nic jiného . . . t. j. z toho můžete poznati pevnost a čistotu mých snah a úmyslů, že nepíši vám teď nic, co by bylo v odporu s tím, co jste čekali (a čítáte) v předešlých listech mých, a co jste poznali (a poznáváte) z mých kázání, která jsem měl u vás; doufám však, že toho poznání o čistotě a upřímnosti mojí budete mítí stále, takže v den soudu budeme si navzájem předmětem chlouby, já předmětem chlouby vaší

Sv. Pavel vyvrací pomluvu z vrátkosti. v. 1, 15.—2., 17.*

¹⁵ A v této důvěře chtěl jsem prve k vám přijíti, abyste měli milost druhou, ¹⁶ a vámi projítí do Macedonie a opět z Macedonie přijítí k vám a od vás dáti se doprovoditi do Judska. ¹⁷ To tedy chtěje jednal jsem lehkovážně? Aneb snad podle těla zamýšlím to, co zamýšlím, tak aby bylo při mně ano i ne? ¹⁸ Věrný však jest Bůh, že slovo naše k vám není ano i ne. ¹⁹ Neboť Syn Boží, Ježíš Kristus, kterého jsme mezi vámi hlásali my, totiž já a Silván a Timoteus, nestal se ano i ne, nýbrž ano bylo v něm. ²⁰ Všecka totiž zaslíbení Boží (stala se) v něm ano; proto také skrze něho (zaznívá) a men Bohu ke slávě skrze nás. ²¹ Ten pak, jenž nás utvrzuje s vámi ke Kristu a nás pomazal, jest Bůh, ²² kterýž také si nás poznamenal a dal závdavek Ducha v srdce naše.

jakožto váš apoštol, vy předmětem chlouby mojí jakožto praví moji učenci. — nežli jste četli a poznali, tak dle Vulgáty; dle řeckého textu v čase přítomném „nežli čtete a poznáváte“, nežli totiž také v té době, kdy apoštol tento list psal, četli v listech dříve již jim zasláných a v paměti chovali a poznávali, co dříve poznali z jeho kázání. Jak vidno, smysl vychází skoro stejný, ať čtete v čase přítomném (čtete, poznáváte) nebo v minulém (četli a poznali jste)

*) V části první, obranné (1, 15.—7, 16.) vyvrací pomluvy proti němu šířené, a to nejprve pomluvy z vrátkosti. Poněvadž totiž sv. Pavel druhdy si umínil a nejspíše v jednom listě (záhy ztraceném) jim oznámil, že k nim přibude z Efesu přímo (po moři) a od nich teprve odeběře se do Macedonie a zase k nim se vrátí, později však dovědév se o neblahých poměrech tamních, úmysl ten změnil a jim (1. Kor. 16, 5.—6.) ohlásil, že k nim přijde přes Macedonii, použili toho odpůrci jeho (judaisté) ku pomluvě, že jest vrátký a lehkovážný, a rovně tak že vrátké a nestejně jest jeho kázání (15.—22.). Chtěli tak odvrátiti od něho Korinfany a k sobě přikloniti. Pomluvu tu odmítá Pavel prohlášením, že úmysl svůj změnil nikoli z vrátkosti a lehkovážnosti, nýbrž z lásky k nim, chtěje dříve jim psáti a pohnouti je ku polepšení se, aby nemusil k nim přijítí se zárukem, nýbrž s radostí. (1, 23.—2, 17.)

15. abyste měli milost druhou, t. j. abyste z příchodu mého obdrželi milost druhou (po druhé). Věděli, že příchod jeho jakožto apoštola Páně jest spojen s hojnou milostí a s požehnáním. První milost obdrželi, když přišel k nim poprvé, ke křesťanství je obrátil (Skutk. 18, 1.—11.), druhou byli by obdrželi při příchodě, o kterém právě mluví. Někteří však berou výraz druhou ve smyslu dvojí neb dvakrát, vykládajíce (sotva správně) takto: abyste obdrželi milost dvojí (dvakrát), jednou, když bych šel vámi (přes Korint), do Macedonie, po druhé, když bych z Macedonie přišel zase k vám.

17. podle těla, t. j. podle moudrosti světské, z pohnutek zlé žádosti, které se mění a jen k časnému prospěchu směřují. — tak a by bylo při mně ano i ne, t. j. abych touž věc i tvrdil i popíral, podle toho, co by kdy prospívalo pro časnost.

18. Buď poukazuje zde na božskou věrnost, pro kterou Bůh slibiv poslati hlasatele pravdy, nemůže dopustiti, aby apoštolové a věrozvěstové jakožto jeho poslové byli vrátcí ve svém kázání a podávali učení nestejně, aneb spíše volá božskou věrnost t. j. Boha nejvyš věrného za svědka, že kázání jeho není vrátké, nestejné.

19.—22. Dokazuje, že není vrátký ve svém kázání, výpovědi jeho vůbec že nejsou nespolehlivé, a to jednak z neproměnlivosti toho předmětu, který hlásá, jednak z božské pomoci, které se dostává apoštolům a pravým věrozvěstům. Předmětem kázání jeho totiž jest Ježíš Kristus, který jakožto Syn Boží a pravý Bůh není měnitelný (ano i ne), nýbrž stále tentýž a nejvyš věrný, a na kterém všecka zaslíbení messiášská se vyplnila (stala se v něm ano), takže k naplnění těch zaslíbení věřící mohou radostně volati „amen“, t. j. uznávati a vyznávati ji (19.—20.). Mimo to Bůh sám nejen utvrzuje jak apoštolů, tak věřící, aby přijívali učení Kristovo, pevně zachovali je, nýbrž i milostí Ducha sv. působí v apoštolské věrozvěsty, aby hlásající učení to neuchýlili se od pravdy (21.—22.). *Z a r u k a* D u c h a s v., t. j. záruka, která záleží v Duchu sv. (viz 5, 5; Řím. 8, 16; Efes. 1, 13. 14.).

²³ Já pak Boha vzývám za svědka na svou duši, že ze šetrnosti k vám jsem nepřišel již do Korintu, nikoli že bychom byli pány vaší víry, nýbrž že jsme spolupůsobci vaší radosti; neboť věrou stojíte pevně.

KAPITOLA 2.

¹ To však uložil jsem sám v sobě, abych nepřišel k vám opět v zármutku. ² Neboť jestliže já zarmucuji vás, i kdož jest, jenž by mě potěšoval, leč (snad) ten, který jest zarmucován ode mne? ³ A to právě jsem vám psal, abych přijda neměl zármutek (nad zármutek) z těch, z nichž bych se měl radovati; důvěřujíc se do vás všech, že moje radost jest (radostí) všech vás; ⁴ neboť z mnohé tísně a úzkosti srdce jsem vám psal s mnoha slzami, nikoliv abyste se zarmoutili, nýbrž abyste poznali lásku, kterou mám zvláště k vám.

⁵ Jestliže však kdo zarmoutil, nezarmoutil mne, nýbrž z části (abych nepřítěžoval) vás všechny. ⁶ Tomu, jenž jest takový, dostačuje trest ten, kterého se mu dostalo od většiny, ⁷ tak abyste naopak spíše mu odpustili a ho potěšili, by přílišným zármutkem nestrávil se ten, jenž jest takový. ⁸ Proto vás vzývám, abyste ustanovili k němu lásku; ⁹ neboť proto jsem vám také psal, abych seznal vaši osvědčenost, jste-li (totiž) ve všem poslušni. ¹⁰ Komu však odpouštíte něco, (tomu

23b. t. j. slovy „ze šetrnosti jsem k vám nepřišel do Korintu“ nemínil jsem říci, že bych chtěl vykonávat nad vámi moc v příčině víry vaší (snad tím, že bych vás káral), nýbrž že jsem chtěl se svými průvodci spolupůsobiti, přispěti ku zvýšení vaší radosti; neboť co se týká víry, tou stojíte pevně, totiž v milosti Boží, aneb „v té (víře) stojíte pevně.“ V feckém textě totiž stojí *τῆς πίστεως* (té pístei), jež možno překládati „věrou“, aneb, jak někteří činí, „ve víře“. — Jsme spolupůsobci vaší radosti buď ve smyslu: „[a průvodci moji působíme s Bohem a Kristem ku zvýšení vaší radosti“, aneb spíše „působíme s vámi“ atd. Neboť i Korinťané mají působiti o zvelebení svého života křesťanského a tím i o zvýšení své radosti.

2, 1. Příslovku opět vztahují obyčejně ke slovům „v zármutku“ ve smyslu: „Již jednou přišel jsem k vám v zármutku; přijítí v zármutku opětně jsem nechtěl.“ Dle toho byl by již dvakráte býval v Korintě prve, nežli jim psal první (náš) list ke Korintským; neboť první jeho příchod do Korintu nebyl v zármutku. Správnějším však zdá se býti, vztahuje-li se onen výraz (opět) ke slovům „abych nepřišel“ ve smyslu tomto: „Uložil jsem si, aby druhý příchod můj k vám nebyl v zármutku.“ Neboť, jak bude řečeno při 12, 14., nepodobá se pravdě, že tam byl před sepsáním prvního (našeho) listu ke Korintským vícekrát nežli jednou.

2—4. Když Pavel založiv při prvním svém pobytě v Korintě křesťanskou obec, odtud odešel, nastaly tam po nějakém čase poměry neblahé (viz str. 47). Mezitím ohlásil jim Pavel, že přijde k nim opět, a to přímo (po moři). Dověděv se však o poměrech oněch, zarmoutil se a změnil řečený úmysl svůj. Neboť kdyby tam byl šel hned, byl by nucen býval pokárati je tam; tím však byl by nejen způsobil jim zármutek (byl by přišel k nim v zármutku), nýbrž i sebe připravil by o útechu u nich, nemoha doufati, že ho potěší ti, které sám byl zarmoutil. Proto změniv úmysl svůj, poslal jim dříve list (náš první list ke Korintským), aby je pohnul ku pokání a polepšení, a tak aby dosáhl toho, že by k nim mohl přijítí potom s radostí.

5.—11. Aby tím více ukázal jim lásku svou a jim radost udělal, svoluje, ba vyzývá je k tomu, aby zase přijali do církevní obce své onoho krvesmilníka, kterého byl rozkázal vyobcovati (I. Kor. 5, 1.—13.). Ze šetrnosti však ho nejmenuje, nýbrž toliko naznačuje.

6. dostačuje trest ten, kterého se mu dostalo tím, že alespoň většina z vás přerušila veškeré obcování s ním, jakož jsem nařídil.

8. abyste ustanovili k němu lásku, t. j. aby právě tak byl veřejným ustanovením od představených do církve zase přijat, jako byl od nich veřejným ustanovením z církve vyloučen.

odpouštím také já; neboť i já k vůli vám před Kristem jsem odpustil, co jsem odpustil, jestli jsem co odpustil, ¹¹ abychom nebyli oklamáni od satana; neboť nejsou nám neznámy jeho úmysly.

¹² Když pak jsem přišel do Troady hlásat evangelium Kristovo a dveře mi byly otevřeny v Pánu, ¹³ neměl jsem (přece) pokoje pro ducha svého, poněvadž jsem nenalezl Tita, bratra svého, nýbrž rozloučiv se s nimi, odešel jsem do Macedonie. ¹⁴ Ale díky Bohu, který nám dává vždycky vítěziti v Kristu Ježíši a na každém místě zjevuje skrze nás vůni známost o sobě. ¹⁵ Neboť jsme Kristovou vůni libou Bohu mezi těmi, kteří bývají spaseni, i mezi těmi, kteří hynou, ¹⁶ jedněm libou vůni smrtnou k smrti, jiným libou vůni životnou k životu. A k tomu kdo jest (tak) způsobilý? ¹⁷ Nejsme zajisté jako mnozí, kteří kazí slovo Boží, nýbrž jako z čistoty, jako z Boha před Bohem mluvíme v Kristu.

11. abychom nebyli oklamáni od satana tím totiž, že pod rouškou věci dobré svedl by nás ku přílišné přísnosti proti provinilcům, kterou by tito strženi byli v zoufalství a v záhubu.

12.—17. Svou lásku ke Korintanům ukazuje také vylíčením své starostlivosti, kterou měl o ně, i když první list (nám zachovaný) jim poslal. Chtěje totiž ve své starosti zvědět, jaký účinek ten list u nich měl, poslal k nim k tomu konci z Efesu Tita, ujednav s ním, že se spolu zase sejdou v Troadě. Když však přišel do Troady Tita nenalezl, neměl při své starostlivosti o ně pokoje v duchu svém, a proto nezdržel se tam, ač se mu naskytala příležitost působiti tam s prospěchem (byly mu dveře otevřeny v Pánu), nýbrž rozloučiv se s tamními křesťany, dal se na další cestu do Macedonie, aby co nejdříve setkal se s Titem a zprávy o Korintanech obdržel. Dostal pak od něho zprávy celkem příznivé, jakož dává na jevo dikůčiněním, které ve 14.—17. vzdává Bohu za pomoc poskytovanou mu vždycky tak, aby v utrpeních mohl evangelium hlásati a jako pravý apoštol se osvědčovati.

15. i těm, kteří bývají spaseni, t. j. učení Kristovo přijímají a podle něho žijíce se zachraňují a ke spáse spějí, i těm, kteří hynou, t. j. učení Kristovo odmítají a v záhubu věčnou se vrhají.

16. vůni smrtnou k smrti, — vůni životnou k životu, tak dle textu latinského a dosti četných i vážných rukopisů řeckých (D E F G K L). Dle tohoto čtení udává se pouze různý účinek prací apoštolských ve smyslu tomto: Jako Pán Ježíš byl a jest jedněm ku pádu mravnímu, jiným ku povstání z hříchů (Luk. 2, 34), podle toho, jak se k němu chovali a chovají, tak i apoštolé hlásající Krista byli jedněm k věčné záhubě, jiným ku spáse, podle toho, zdali učení od nich hlásané odmítli, neb je přijali a zachovávali. — Dle nejstarších rukopisů řeckých však (Σ B A C a j.) bylo by: ze smrti k smrti ... ze života k životu. Dle tohoto znění udává se nejen účinek, nýbrž i příčina ve smyslu tomto: Jako vůt ze studených krajín vanoucí studí, z teplých krajín hřeje, tak přichází ze smrti smrt, ze života život t. j. ti, kteří vedouce život špatný, jsou již duchovně mrtví, odmítáním učení Pavlem hlásaného spějí k smrti věčné, ti pak, kteří vedouce život dobrý, již nábožensky živi jsou, přijetím a zachováváním učení toho spějí k životu věčnému.

Slova „tak“ (*ὁμοίως*) není v rukopisech ani řeckých, ani v četných latinských. — K otázce „Kdo jest způsobilý k tomu?“ domyslití jest odpověď: Já (Pavel) a Silvanus a Timoteus.

17. mluvíme jako z čistoty... t. j. tak, jak mluví ten, kdo mluví z čistých úmyslů, a jako ten, kdo mluví byv Bohem nadchnut a před Bohem vševědoucím jehož nelze oklamati, a to v Kristu čili ve spojení s Kristem a jsouce naplnění a vedení jeho duchem. Neuchylujeme se tedy od pravdy ani pro zisk časný ani pro uvarování se nepřijemností a pronásledování.

KAPITOLA 3.

Sv. Pavel odmítá od sebe pomluvu z osobivosti a sebechvály.
3, 1.—4., 6.*

¹ Začínáme opět se doporučovati? Aneb-li potřebujeme jako někteří doporučovacích listů k vám neb od vás? ² Listem našim jste vy, vepsaným v srdce naše; znají ho a čtou všichni lidé; ³ neboť jest o vás zjevno, že jste listem Kristovým, zhotoveným od nás a napsaným nikoli inkoustem, nýbrž Duchem Boha živého, ne na deskách kamenných, nýbrž na tělesných deskách srdce ⁴ Důvěru takovou však máme skrze Krista k Bohu. ⁵ ne že bychom sami od sebe jako ze sebe byli způsobilí něco mysliti, nýbrž že způsobilost naše jest z Boha, ⁶ který nás také uzpůsobil (k tomu), abychom byli služebníky zákona Nového, nikoli litery, nýbrž ducha; neboť litera zabíjí, duch pak oživuje.

⁷ Jestliže však služba smrti literami vrytá na kamenech byla ve slávě, takže synové israelští nemohli pohleděti ve tvář Mojžíšovu pro záři jeho obličeje, která pomijela, ⁸ kterak nebude více (ještě) ve slávě služba ducha. ⁹ Neboť jestli služba odsouzení byla slávou, mnohem v ce oplývá slávou služba spravedlnosti. ¹⁰ Vždyť v té příčině není ani oslaveno to, co oslaveno jest, proti přenesmírné slávě té. ¹¹ Neboť bylo-li oslaveno to, co pomíjí, jest mnohem více ve slávě to co zůstává.

* V prvním listě ke Korintánům Pavel vystupoval s velikou neohrožeností a volností slova, přičítaje si a vykonávaje právo trestati (1. Kor. 4, 18—21; 5, 13), dávaje sebe sama za příklad k následování (1. Kor. 7, 8; 11, 1.) a se honose vyšší moudrostí a většími dary Ducha sv. (2, 6, 16; 7, 25, 40; 14, 18), ano jistou měrou i nad jiné apoštoly se vypínaje (9, 1—15; 15, 10). Z toho vzali odpůrci jeho podnět pomlouvati ho, že jest osobivý, sám sebe chválí a doporučuje. Pomluvu tu odmítá nyní Pavel poukazem na vznešenost úřadu, který zastává. Prohlašuje totiž, že nepotřebuje žádného doporučení, poněvadž listem doporučovacím jest mu sama obec korintská, kterou založil (3, 1.—3), poučuje, že pramen jeho důvěry a zmužilosti jest v Bohu, který ho uzpůsobil k úřadu apoštolskému (takže to, co nazývají osobivostí a sebechválou, není leč účinkem a projevem jeho důvěry v Boha; v. 4.—6.), a ukazuje, že apoštolský úřad novozákonný jest tak vznešený, že přísluší s volností a neohrožeností mluvití těm, kteří jej zastávají (3, 7.—4, 6).

1. jako někteří, totiž nepraví učitelé.

2. Listem našim doporučovacím jste vy, pokud totiž svou věrou a svými mravy vydáváte svědectví, že jsem apoštolem pravým.

3. jste listem Kristovým..., pokud totiž Kristus Pán sám skrze mne vepsal či vštípl v srdce vaše víru, naději a lásku.

6. nikoli litery, nýbrž ducha. Označuje tak zákon Nový (zřízení novozákonné) jako takový, který není literou, nýbrž duchem; činí to s ohledem na to, že zákon ten ve své podstatě není rázu vnějšího, ne literou neživou, aby podobně jako zákon Starý sám o sobě pouze četné předpisy ukládal, ale neposkytoval potřebné pomoci k jich zachování, nýbrž rázu vnitřního, působí prostředky svými milost Ducha sv., kterou člověk bývá povznesen k životu nadpřirozenému a uschopněn konat skutky pro nebe záslužné. — Litera, t. j. zákon Starý zabíjí, pokud totiž četnými příkazy a zákazy svými podněcuje zlou žádostivost a tím (nemoha sám sebou dáti vyšší pomoci proti ní) podnět dává k hříchu a smrti duševní, věčné (Řím. 7, 6). Duch, t. j. zákon Nový, pokud chová v sobě princip života nadpřirozeného, obživuje, t. j. působí milost Ducha sv. a tou povznáší člověka ze stavu duševní smrti (hříchu) k životu nadpřirozenému a vede k životu věčně blaženému.

7.—11. Službou smrti a službou odsouzení (v. 9.) míní úřad starozákonní, a to onen, kterým Mojžíš prostředkoval zákon daný na Sinaji, jenž ve smyslu řečeném ve v. 6. (pozn.) dával podnět k hříchu a tím i příčinu k odsouzení a k smrti věčné; službou ducha a službou spravedlnosti míní úřad Nového zákona, kterým se dopomáhá ke pravé spravedlnosti a se pro-

¹² Majíce tedy takovou naději, jednáme úplně neohroženě ¹³ a neběře si roušky, jako Mojžíš kladl si roušku na svou tvář, aby synové israelští nepatřili na konec toho, co pomíjí. ¹⁴ Avšak otupěly smysly jejich, neboť až do dneška zůstává táž rouška na čtení zákona Starého, ježto se (jím) neodhaluje, že v Kristu přestává, ¹⁵ nýbrž až do dneška, kdykoli se čte Mojžíš, rouška leží na srdci jejich. ¹⁶ Ale když obrátí se (někdo) k Pánu, odejme se rouška ta. ¹⁷ Ten Pán

středkuje milost Ducha sv. Pavel dokazuje tu vznešenost úřadu novozákonního, a to ze vznešenosti Nového zákona samého. Nový zákon totiž vyniká nesmírně nad zákon Starý svou povahou (v. 7., 8.), svou působivostí (v. 9., 10.) a svým trváním (v. 11.); neboť zákon Starý (ač sám o sobě svatý) byl svou povahou zákonem smrti (ve smyslu řečeném ve v. 6.), působil odsouzení a měl trvání dočasné; zákon Nový však jest povahou svou zákonem ducha (oživujícího), působí spravedlnost a bude trvatí stále. Přihlížeje pak Pavel k té oslavě, které se dostalo úřadu a služebníku zákona Starého tím, že obličej služebníka a prostředníka jeho Mojžíše byl ozářen, když sestupoval se Sinaje a když i potom mluvil s Bohem (2. Mojž, 34, 29, 35.), vidí v tom důkaz vnitřní vznešenosti jak úřadu, tak služebníka starozákonního a dovozuje, že tím větší vznešenost a sláva přísluší úřadu a služebníkům mnohem vznešenějšího zákona Nového, a to nejen v tomto životě, nýbrž i v životě budoucím, po vzkříšení. — V té příčině není ani oslaveno to . . . (v. 10.) t. j. tak veliká vznešenost a sláva přísluší úřadu a služebníkům Nového zákona, že proti ní mizí (ani zvátí nemůže se slávou) ona vznešenost a sláva, které dostalo se úřadu a služebníku Starého zákona. Co pomíjí (v. 11.) t. j. zákon Starý či zřízení starozákonné; co zůstává, t. j. zřízení novozákonné.

12.—18. Sv. Pavel učí, že naděje řečené oslavy, které se mu jakožto služebníku Nového zákona dostane plnou měrou po vzkříšení, jest příčina té volnosti a neohroženosti, s kterou vykonává svůj úřad, hlásaje evangelium s tváří nepokrytou, t. j. jasně a svobodně a beze vší bázně. — Mojžíš kladl si roušku na svou tvář, kdykoliv obdržev příkazy od Boha, oznamoval je lidu. Činil to sice za tím účelem, aby zář jeho obličeje nepekážela lidu hleděti k němu a poslouchati pozorně slova jeho; ale podle výkladu sv. Pavla ona zář předobrazovala řízením Božím velebnost budoucího Vykupitele a rouška na jeho tváři byla předobrazem oné zaslepenosti židů, která jim bránila, aby po příchodu Kristově nepoznali, že jest již konec toho, co pomíjí, t. j. konec zákona Starého. Právě-li sv. Pavel, že Mojžíš kladl si ji na tvář, a by synové israelští nepatřili . . ., dává tím na jevo, že ona zaslepenost byla zavínána od židů a připadla na ně jako trest. (Některí berou slovo konec ve smyslu cíl a rozumějí jím Krista jakožto toho, který byl cílem zákona Starého a k němuž zákon Starý směřoval.)

14.—16. Rozvádí a potvrzuje výpověď predešlou. Když v Kristu Ježíši se objevila velebnost Vykupitelova předobrazená září na tváři Mojžíšově, židé nepoznali, že zákon Starý již přestává, a že tedy mají se obrátiti k zákonu Novému, ke Kristu, nýbrž otupěla, zaslepile se mysl jejich, jak patrně z toho, že dosud, jakoby rouška byla na předčítání zákona Starého či spíše na srdci, na mysl jejich, nenahližejí, že zákon Starý v Kristu přestal, ale ovšem nahlédnou to, a že se obrátí k Pánu, uvěříce v Krista jakožto ve Vykupitele. — Rouška táž, jakou měl Mojžíš, ovšem ne co do věci táž, nýbrž co do účinku, že totiž zaslepenost jejich (rouška to ve smyslu duchovním) podobně překážela duševnímu zraku (poznávání) jejich, jako židům na poušti překážela rouška hmotná. — na předčítání Starého zákona, t. j. když se předčítaly v synagogách knihy starozákonné, jmenovitě Mojžíšovy. (Mnozí vykládají překládají ve v. 14. ve shodě s Vulgátou taktó: „zůstává táž rouška . . . neodkryta, neboť v Kristu (skrze Krista) pomíjí“, a vykládají v tomto smyslu: rouška zůstává . . ., takže nepoznávají velebnosti Vykupitelovy předobrazené září na obličejí Mojžíšově, a to proto, poněvadž ta rouška se odkrývá teprve skrze Krista, když se k němu člověk obrátí. Ale tento překlad a výklad nepřiléhá k souvislosti.)

17. t. j. Ten Pán, k němuž se mají obrátiti, jest ten duch oživující, onen princip života nadpřirozeného, o němž jsem mluvil svrchu (ve v. 6.), neboť on zasloužil nám milost k životu nadpřirozenému i k věčné blaženosti a uděluje ji skrze Ducha sv. — tam jest svoboda, totiž svoboda od hříchu a od Starého zákona.

však jest ten duch; a kde je Duch Páně, tam jest svoboda. ¹⁸ My pak všichni patřice jako v zrcadle s tváří odkrytou na slávu Páně, přetvořujeme se v týž obraz od slávy ke slávě, jako od Duchu Páně.

KAPITOLA 4, 1.—6.

¹ Proto majíce tuto službu podle milosrdenství, kterého jsme došli, neztrácíme mysl, ² nýbrž odřekli jsme se nečestného tajnůstkování, nejednajíce lstivě ani kazíce slovo Boží, ale doporučujeme se zjevo-
váním pravdy všemu svědomí lidskému před Bohem. ³ Je-li však (přece) zakryto evangelium naše, zakryto jest u těch, kteří hynou, ⁴ u těch nevěřících, při nichž Bůh tohoto světa zaslepil mysl, aby se jim nerozsvítilo světlo evangelia o velebnosti Kristově, jenž jest obrazem Božím; ⁵ neboť nehlásáme sebe samých, nýbrž Krista Ježíše jakožto Pána, sebe pak (projevujeme) jako služebnky vaše skrze Ježíše. ⁶ Vždyť ten Bůh, který řekl, aby ze tmy světlo zasvitlo, jest to, jenž zasvitl v srdcích našich, aby se rozsvítilo poznání velebnosti Boží ve tváři Krista Ježíše.

Poučuje, za kterým cílem koná apoštolský úřad svůj přes všechno utrpení. 4, 7.—5., 10.*

⁷ Máme však poklad tento v nádobách hliněných, aby přenesmírná moc ta jevila se jako (moc) Boží, a ne jako (moc) vycházející

18. My všichni . . . , t. j. my křesťané všichni poznáváme, ne sice přímo, nýbrž nepřímo, totiž v zrcadle evangelia velebnost Vykupitelovu a připodobňujeme se mu vždy víc a více svým smýšlením a životem.

4, 1.—6. zakončuje tento podíl prohlašuje, že právě proto, poněvadž mu (podobně jakož i jiným věrozvěstům pravým) svěřen jest z milosti Boží tak vznešený úřad, hlásá evangelium jasně, volně, neohroženě, a jestli přece některým jest kázání jeho nejasné, že příčina toho není v nejasnosti jeho kázání, nýbrž v tom, že mysl jejich jest zaslepena od boha tohoto světa, t. j. od ďábla — nejednajíce lstivě, doslovně „nechodíce ve lstivosti“, t. j. nejednáme tak, že bychom skutečně usilovali o jiný cíl, než jaký předstíráme. — kteří hynou, t. j. jsou na cestě k věčné záhubě.

4. Kristus, vtělený Syn Boží, jest obrazem Božím Boha Otce, neboť nejen se mu podobá ve všem, nýbrž s ním i soupodstatný jest, maje touž podstatu, totéž poznání a touž moc jako Otec.

5. t. j. my nekážeme učení, které bychom byli sami vymysleli neb porušili, ani nehledáme kázáním svým slávy vlastní (jako to činí učitelé nepraví), nýbrž veškeré kázání naše odnáší se ke Kristu, vtělenému Synu Božím, a to jakožto ku Pánu všehomíra (i podle božství i podle člověčenství jeho), v němž se soustřeďuje veškerá víra i naděje naše.

6. Bůh . . . zasvitl v srdcích našich, t. j. osvitl mysl naši (moji a jiných věrozvěstů) světlem víry a zjevením pravdy o vykoupení skrze Ježíše Krista, a to k tomu konci, aby se rozsvítilo poznání . . . , t. j. abychom kázáním svým zjednávali jiným známost o velebnosti Boží ve tváři Kristově čili skrze Krista a na Kristu, v němž a skrze něhož Bůh se zjevil.

* Aby potvrdil to, co posud řekl na odmítnutí pomluv, poučuje nyní, za kterým cílem (4, 7.—5. 10.) a z které pohnutky (5, 11.—6, 10.) vykonává apoštolský úřad svůj přes všechna utrpení, která musí při tom snášeti. Ukázav totiž nejprve, že Bůh právě proto vyvolil si k hlásání evangelia lidi slabé a na ně dopouští utrpení četná, aby přenesmírná moc a působivost evangelia nebyla přičítána lidem, nýbrž Bohu (v. 7.—12.), poučuje, že v úřadě svém všechno snáší a podniká pro ně v naději ve slavné vzkříšení (v. 13.—18.) a jen za tím účelem, aby se zalíbil Kristu, od něhož doufá odměny (5, 1.—10.), a že pohnutkou k tomu jest mu nesmírná láska Kristova, s kterou za všechny trpěl a umřel, aby žili jemu, a ne sobě. (5, 11.—6 10.).

7. poklad tento, t. j. světlo evangelia, světlo víry, kterým naši mysl osvitl (v. 6.); v nádobách hliněných, t. j. v těle křehkém, aneb spíše

z nás. ⁸ Jsme souzeni v každé příčině, ale nepodleháme; býváme v nesnázích, ale nezoufáme, ⁹ pronásledováni, ale ne opouštění, (na zem) poráženi, ale ne zahubeni; ¹⁰ povždy nosíme mrtvení Ježíše na svém těle, aby i život Ježíšův se zjevil na těle našem. ¹¹ Povždy totiž my, kteří žijeme, jsme vydáváni na smrt pro Ježíše, aby i život Ježíšův zjevil se na smrtelném těle našem. ¹² Smrt tedy jeví se působivou v nás, ale život ve vás.

¹³ Majíce však téhož Ducha víry, jak jest psáno: „Uvěřil jsem, proto jsem mluvil,“ také my věříme a proto mluvíme ¹⁴ věduce, že ten, jenž vzkřísil Pána Ježíše, také nás s Ježíšem vzkřísí a postaví s vámi. ¹⁵ Neboť všecko (děje se) pro vás, aby milost rozmnožíc se větším počtem (příjmatelů), rozhojnila díky ke slávě Boží. ¹⁶ Proto neklesáme na mysl, nýbrž ačkoli vnější člověk náš se hubí, přece člověk náš vnitřní se obnovuje den ode dne. ¹⁷ Neboť (nynější) soužení naše, které jest pomljející, lehké, zjednává nám v míře přenesmírné slávu věčnou, plnovážnou, ¹⁸ ježto my nehledíme k tomu, co jest viditelné, nýbrž k tomu, co jest neviditelné; neboť věci viditelné jsou pomljející, neviditelné však (jsou) věčné.

v sobě, v lidech to slabých, ve smyslu: nositeli pokladu toho (zjevení Božioho) jsme jen slabí lidé.

8.—12. vyčítaje různá utrpení, která na něj i na jiné věrozvěsty Bůh dopouští, ukazuje též na božskou moc, která nedávajíc mu zahynouti v nebezpečnosti smrti, představuje na něm i Krista umírajícího i Krista z mrtvých vstalého.

10. t. j. stálým utrpením, jež snášíme konajíce úrad svůj, jsme stále blízko smrti a podobajíc se tak trpícím Pánu Ježíši. představujeme na sobě ono mrtvení čili utrpení a umučení, jež bylo vykonáno na něm, a to řízením Božím za tím účelem, abychom představovali na svém těle také život jeho (že žije vstav z mrtvých), pokud totiž naše záchrana z takových útrap a nebezpečnosti smrti jest svědectvím, že Kristus (vstav z mrtvých) žije, nás zachovává a v nás vítězí. (Viz I. Kor. 15, 31.)

12. t. j. v nás apoštolech smrt jeví působivost svou, pokud totiž hlásajíce evangelium jsme stále v nebezpečnosti smrti, ve vás však, kterým jsme kázali a kážeme, život jeví působivost svou, pokud totiž jsme vám přinesli život duševní, život milosti, víry a lásky, a pokud ten život hledíme ve vás udržeti a sesílití.

13. t. j. Majíce téhož Ducha víry, kterého měl žalmlista David, jenž v nebezpečnosti smrti neklesl na mysl, nýbrž pevnou víru a důvěru v Boha choval a vyjádřil v žalmu 115, 10. slovy: Uvěřil jsem atd., neklesáme ani my na mysl, nýbrž chováme pevnou víru a důvěru v Boha, a proto neustáváme kázati ani v největších protiventstvích. Míni pak Duchem víry Ducha sv. jakožto toho, jenž víru a naději vlévá.

15. Smysl jest: Právem jsem řekl, že Bůh nás postaví s vámi (při vzkříšení), neboť všecko, co my apoštolé snášíme a podnikáme, snášíme a podnikáme pro vás, pro vaši spásu; i jest přeto spravedlivo, abychom při vzkříšení k životu věčně blaženému byli s vámi, vašimi spoluúčastníky. A činíme to vše ke slávě Boží, aby totiž rozmnožil se počet těch, kteří by milost Boží přijali, a tak od většího počtu Bůh s vděčností byl oslavován.

16. vnější člověk náš, t. j. tělo naše; člověk náš vnitřní, t. j. duše; různými útrapami a pronásledováním tělo sice slabne a hyne, ale duše se tříbí a nových sil i milostí nabývá.

17. plnovážnou, t. j. plnou, nesmírnou. Srovn. Řím. 8, 17.—18.

18. Smysl jest: Oně slávy věčné nepožíváme sice ještě ve skutečnosti, nýbrž toliko v naději; avšak i z této naděje čerpáme zmužilost a radost také v utrpeních, neboť my nehledíme k tomu, co lze viděti nyní, ke strastem, radostem, počtám, důstojnostem, statkům, rozkošem, nýbrž k neviditelným statkům a radostem života věčného.

KAPITOLA 5.

¹ Vždyť víme, že sbourá-li se pozemský náš přibytěk stánkový, máme budovu u Boha, přibytěk nikoli rukama udělaný, věčný, v nebesích. ² Neboť v tomto (stánku) vzdycháme toužíce svrchu se přiodítí obydlím svým, které jest s nebe, ³ ačli budeme shledáni oděni, nikoli nazí. ⁴ Sténáme totiž my, kteří jsme v tom stánku, jsouce sklíčeni, poněvadž si nepřejeme svléknouti se, nýbrž svrchu se přiobléci, aby život pohltil to, co jest smrtelné. ⁵ Ten pak, jenž nás k tomu připravil, jest Bůh, který vám dal závavek Ducha. ⁶ Jsouce tedy stále plní důvěry a vědouce, že pokud jsme doma v těle, dlíme v cizině od Pána — ⁷ žijeme totiž ve víře, nikoli v patření, — ⁸ jsouce pak plni důvěry, chceme raději býti v cizině od těla a dlíti doma u Pána. ⁹ Proto také usilujeme, abychom se mu líbili, ať jsme v těle, ať kromě těla. ¹⁰ Neboť my všichni musíme se ukázati před (soudnou) stolicí Kristovou, aby každý obdržel to, co vykonal tělem, podle toho, co vykonal, buď dobré neb zlé.

5, 1. Znovu vyjadřuje svou pevnou víru a naději ve slavné vzkříšení. — Víme totiž věrou. Pozemským přibytkem stánkovým čili stánkem nazývá nyní tělo naše pro jeho křehkost, smrtelnost, budovu pak rukama neudělanou, věčnou, miní tělo oslavené, nesmrtelné, jakého se dostane spravedlivým po vzkříšení. — Neklesá v utrpeních na mysl, neboť věrou ví, že sbourá-li se čili zahyne-li v pronásledování tělo jeho smrtelné, dostane se mu při Kristově příchodu k soudu těla oslaveného, nesmrtelného, a to tak jistě, že může říci, že je má již.

2.—5. Svou víru a naději ve slavné vzkříšení potvrzuje vroucí tužbou od Boha samého apoštolům a všem spravedlivým vlitou, aby při Kristově příchodu k soudu nezemřeli, nýbrž beze smrti přešli v život věčný s tělem oslaveným, neboť tužby takové Bůh nebyl by dal, kdyby ji nechtěl vyplnit. — Toužíme svrchu se přiodítí, čili na nyníjší smrtelné tělo své jako svrchník vzítí obydlí, které jest s nebes, t. j. tělo nesmrtelné, oslavené, a to (jak dí ve v. 4.) tak, aby život těla nesmrtelného pohltil to, co jest smrtelné, čili aby smrtelné tělo naše při Kristově příchodě beze smrti bylo proměněno v tělo nesmrtelné, věc to, která ovšem jen tehdy bude možná, budeme-li při Kristově příchodě k soudu shledáni oděni tělem svým, čili budeme-li živi a nikoli nazí, t. j. bez těla, čili mrtvi; neboť v případě tom spravedliví nebudou svrchu přioděni, přioblečeni, nýbrž oděni tělem nesmrtelným, vstanou totiž z mrtvých s tělem oslaveným. — svléknouti se, t. j. odložití tělo, zemřítí. (Srovn. I. Thess. 4, 15. pozn.)

6.—10. Smysl jest: Také proto snášíme ve svém úřadě všechno a nelekáme se ani smrti podstoupiti pro Krista, spíše přejeme si jí, poněvadž víme, že spravedliví, kteří zemrou před příchodem Kristovým k soudu, vejdou ihned, alespoň podle duše své v nebi s Kristem ve spojení nejvyšš oblažující (ačli časné tresty si již vytrpěli), a nám jest milejší toto spojení s Kristem v nebi, právě to naší vlasti, než dlíti na zemi v těle; usilujeme proto jen o to, abychom se Kristu líbili, ať jsme při jeho příchodě k soudu již tělesně mrtvi aneb ještě živi. — Pokud jsme doma v těle, t. j. tělesně živi; v cizině od Pána, t. j. jsme ještě na zemi, která není naší pravou vlastí, a to vzdáleni od Pána, t. j. od patření na něho tváří v tvář, čili od nejvyš oblažujícího, nebeského spojení s ním. Jsou sice spravedliví také v tomto životě spojení s Kristem věrou a milostí Boží (žijí ve víře, v říši víry) a i v tomto spojení pocívuji jistou blaženost, avšak nepatří naň dosud tváří v tvář (nežijí v patření, v říši patření), nejsou s ním ještě ve spojení dokonalém, nebeském. — žijeme (ve víře), doslovně hebraisticky: Kráčíme. — co vykonal tělem (*τὰ διὰ τοῦ σώματος*) znamená buď „co vykonal, pokud byl v těle, v době pozemského života svého“, aneb spíše, „co vykonal tělem, tělesnými ústroji.“ Neboť apoštol přihlíží zde k tomu, že tělo jako podstatná část lidské přirozenosti bude také mít účast v konečném osudu člověka. Nelze proti výkladu tomu namítati, že budeme souzeni také z konů čistě duševních, myšlenek, žádostí, neboť tělo jest nástrojem i duševních konů, i myšlenek a žádostí.

Poučuje o pohnutce, z které koná úřad svůj. 5, 11—6. 10.*

¹¹ Znajíce tedy bázeň Páně, přesvědčujeme (o tom) lidi, Bohu však jsme zjevní, a doufám, že také vašemu svědomí jsme zjevní. ¹² Nechválíme vám zase sebe samých, nýbrž dáváme vám podnět honositi se námi, abyste (ho) měli proti těm, kteří se honosí vnějškem a ne srdcem. ¹³ Vždyť buď že jsme byli bez smyslu, pro Boha (se to stalo), aneb že jsme při smysle, pro vás (jsme takovými). ¹⁴ Neboť láska Kristova nás pudí, ježto jsme usoudili toto: Jeden zemřel za všechny, všichni tedy zemřeli; ¹⁵ a za všechny zemřel (Kristus), aby ti, kteří jsou živi, nežili již sobě, nýbrž tomu, jenž za ně umřel a z mrtvých vstal. ¹⁶ Proto my od nynějška neznáme podle těla nikoho; ačkoli jsme znali podle těla Krista, přece nyní již neznáme ho tak. ¹⁷ Je-li

* 11.—21. Prohlásiv, že obrany této nepíše, aby se chvátil, nýbrž aby čtenáři jeho (Korintané) měli co odpověděti jeho pomlouvačům, vidouce, že všechno činí ke cti Boží a k jejich spásu (v. 11.—13.), ukazuje, že pohnutkou k neúnavnému vykonávání úřadu apoštolského jest mu láska Kristova k nám, s kterou se obětoval za všechny (v. 14.—15.); neboť láska ta jej pobádá, aby jako náměstek Kristův všechno podnikal pro spásu těch, pro něž Kristus zemřel (v. 16.—18); po té líčí, jak si v té příčině počíná (6, 1.—10.).

11. Bázní Páně rozumějí někteří bázeň před Pánem, čili onu ctnost, kterou člověk z lásky k Bohu se bojí urazití jej, aby spravedlivým soudem jeho nebyl od něho odloučen; spíše však jest jí rozuměti soud Boží (Kristův) s jeho hrůzou; neboť v prvním smyslu byl by spíše řekl „majíce bázeň Páně“. Přesvědčujeme lidi, o tom totiž, že úřad svůj konáme za tím účelem, abychom se zalibili Kristu, a nikoli za nějakým účelem nekalým, jak o nás pomlouvačně říkají naši nepřátelé.

12. abyste měli totiž podnět honositi se námi proti těm, kteří nás pomlouvají, aneb abyste měli co odpověděti našim pomlouvačům, kteří se honosí vnějškem, t. j. jednak věcmi vnějšími (původem od Abrahama, výmluvností, nadáním a p.), jednak, a to hlavně, líčenou horlivostí apoštolskou, a ne srdcem, t. j. poctivostí, upřímností, opravdovou horlivostí apoštolskou pro čest Boží a spásu lidí.

13. Apoštol ukazuje, že mohou se jím honositi, a to proto, poněvadž všechno, co činí, směřuje ke cti a chvále Boží aneb ke prospěchu bližního. Slova „buď že jsme byli bez smyslu“ atd. vykládají obyčejně takto: buďte tak horlivě jsme si počínali, že se některým zdálo, jako bychom se byli pominuli s rozumem, stalo se to pro čest a chválu Boží, aneb mluvíme klidně a s rozvahou, děje se to pro spásu vaši. Více však srovnává se s významem slov „bez smyslu“ a „při smysle býti“ výklad tento: Buďte jsme byli ve vytržení mysli (v ekstázi), stalo se to pro Boha, k jeho cti a chvále, aneb jsme a působíme ve stavu obyčejném, děje se to pro vás, pro vaši spásu; nikdy tedy neusilujeme o čest neb prospěch vlastní.

14. Smysl jest: Jeden (t. Ježíš Kristus) zemřel jako zástupce všeho lidstva za všechny lidi, učiniv tak božské spravedlnosti dosti za všechny; v něm tedy jakožto zástupci svém zemřeli duchovně všichni, tak že všichni ke spásu přijíti mohou, a skutečně ti všichni ke spásu přicházejí neb přijdou, kteří s ním (na křtu sv.) vcházejí ve spojení a v tom spojení při své smrti bývají shledáni. Ukazuje tak na velikou moc a dobrodiní vykupitelského díla Kristova a pobádá k vděčnosti za ně. (Srov. 1. Tim. 2, 6.) Dle Vulgaty bylo by: „jestli jeden zemřel“; smysl však zůstává týž.

15. t. j. Účel, za kterým jeden (t. Kristus) za všechny umřel, byl a jest ten, aby ti, kteří jsou živi životem nadpřirozeným byvše k němu znovuzrozeni na křtu sv., nežili již sobě, poddávajíc se přirozeným náklonnostem svým a chtíčům, nýbrž tomu, jenž za ně umřel, Kristu Ježíši, tak totiž, že by, trvající ve spojení s Kristem, vedli život nový, Bohu milý, ke cti a slávě Boží. Ukazuje tak, kterak máme si podle vůle Kristovy věsti, abychom se mu líbili.

16.—17. Činí závěrky z toho, co řekl ve v. 14.—15., a to ve smyslu tomto: Poněvadž my (já a jiní věrozvěstové) od svého obrácení jsme živi v Kristu životem milosti (životem nadpřirozeným), proto od nynějška, t. j. od svého obrácení se či jako křesťané nikoho neznáme čili neposuzujeme podle

tedy někdo v Kristu, jest novým stvořením, staré věci pominuly; hle všecko se obnovilo. ¹⁸ Ale to všecko přichází od Boha, který nás smířil s sebou skrze Krista a dal nám službu toho smíru, ¹⁹ neboť Bůh to byl, který skrze Krista svět s sebou smířil nepřičítaje jim přestupků jejich a vloživ v nás slovo smíru. ²⁰ Na místě Kristově tedy konáme poslání, jakoby Bůh skrze nás napomínal; prosíme na místě Kristově: Smiřte se s Bohem. ²¹ Toho, jenž hříchu nepoznal, učinil pro nás hříchem, abychom my stali se v něm spravedlností Boží.

KAPITOLA 6.

¹ Jsouce pak spolupracovníky (Božími), také napomínáme (vás), abyste nepřijali milosti Boží nadarmo. ² Neboť praví: V čas příjemný vyslyšel jsem tě, a v den spasení pomohl jsem tobě. Hle nyní jest čas příjemný; hle, nyní jest den spasení. ³ Nikomu v ničem nedáváme pohoršení, aby se nepohaněla služba naše, ⁴ nýbrž ve všem se prokazujeme jako služebníci Boží mnohou trpělivostí v souženích, v nesnázích, v úzkostech, ⁵ v ranách,

těla, t. j. podle toho, jak se kdo jeví tělesným očím porušené přirozenosti lidské, ne se stanoviska čistě přirozeného a lidského (podle rodu, poměru k zákonu mojižšískému a p.); před svým obrácením posuzoval jsem tak jiné, zejména Krista, máje ho za rušitele soboty, rouhače a svůdce lidu od velerady právem odsouzeného, ale nyní nesoudím již tak o něm. Je-li tedy někdo živ v Kristu, ve spojení s ním věrou a milostí posvěcující, jest v novém stavu životním, který se odlišuje od stavu jeho předešlého a pro který se může zváti právem stvořením čili tvorem novým, poněvadž jsa živem a silen novým principem životním, milostí Ducha sv., dává svému smýšlení a jednání docela jiný ráz a směr a jest schopen konat skutky pro nebe záslužné, jichž dříve konati nemohl; — staré věci, blud, smýšlení pozemské pominuly, všecko se obnovilo, veškeren osobní život náš se změnil.

18. Službu smíru, t. j. službu čili úřad, kterým se prostředkuje smír s Bohem, úřad apoštolský. Viz 3, 9; 4, 1; 6, 3.

19. „Který skrze Krista . . . smířil“. Doslovně bylo by sice „v Kristu“, ale předložka *εν* odpovídajíc zde hebrejské předl. ב (b^{e}) znamená zde „skrze.“

— nepřičítaje jim přestupků jejich, t. j. odpouštěje jim hříchy jejich i tresty za ně, a vloživ v nás (v naše srdce) slovo smíru, t. j. učení o tom, že Kristovou smrtí na kříži Bůh jest usmířen čili křesťanské učení o vykoupení lidstva; vložil je v nás (apoštolech) k tomu konci, abychom je jiným hlásali a k smíru s Bohem přiváděli.

21. Aby tím spíše hleděli se s Bohem smířiti, povzbuzuje je poukazem na nesmírnou dobrotu a milosrdnost Boží, ve které osobu naprosto nevinou, vtěleného Syna svého učinil pro nás hříchem t. j. jako největším hříšníkem, na němž by nebylo nic jiného leč hřích, pokud totiž všechny hříchy všech lidí a všech časů na ně vložil, aby za ně podstoupil utrpení a smrt nejbolestnější a nejpotupnější, a to k tomu konci, abychom dosáhli od Boha ospravedlnění v něm, t. j. ve spojení s ním.

1.—2. Apoštol obrací nyní a rozšiřuje na Korintany ono vyzvání, které byl v 5, 20. učinil předem k nevěřícím, a to ve smyslu tomto: Jako spolupracovníci Boží nejen prosíme nevěřící, aby se s Bohem smířili (5, 20), nýbrž i napomínáme věřící, jmenovitě také vás, abyste milostí Boží (kterou jste na křtu sv. dostali) nepřijali nadarmo, nýbrž jí používali a s ní působili. A toto napomenutí potvrzuje výpověď prorockou uvedenou z Is. 49, 8. dle překladu alexandrijského. — Nyní, kdy vykupitelské dílo jest vykonáno, jest příhodná doba ke spáse; proto použijte jí, působíce s milostí, kterou Kristus nám zasloužil a již udělil a uděluje.

3.—10. líčí nejprve povšechně způsob své činnosti (3.—4a), potom vyčítá ctnosti, které při tom osvědčuje (4b—7), a vnější útrapy, které při tom jest mu snášeti (8.—10).

v žalářích, v nepokojích, v námahách, v bděních, v postech, ⁶ čistotou, poznáním, shovívavostí, dobrotivostí, Duchem svatým, láskou nelíbenou, ⁷ slovem pravdy, mocí Boží, zbrojí spravedlnosti v pravo i v levo, ⁸ za pocty i potupy, při zlé i dobré pověsti, jako svědčové a jsouce pravdomluvní, jako neznámi a jsouce dobře známi, ⁹ jako umírající, a hle žijeme, jako trestaní, ale nejsouce usmrcováni, ¹⁰ jako smutní, ale vždy se radující, jako chudí, ale mnohé obohacující, jako nic nemající, ale všemi věcmi vládouce.

Vyzývá Korintány, aby splácejce mu lásku láskou, varovali se zhoubného společenství s pohany. 6, 11—7, 1,*

¹¹ Ústa naše otevřela se k vám, Korintané, srdce naše se rozšířilo. ¹² Nejste stísněni v nás, ale tísníte se v útrobách svých; ¹³ k téže odplatě, jako k dítkám to pravím, rozšiřte se i vy. ¹⁴ Nesprahejte se

6. poznání, t. j. křesťanská opatrnost, s kterou poznává, co kdy má podle vůle Boží činiti s ohledem na místní a časové okolnosti a potřeby jednotlivých osob a obcí. — Duchem svatým, jsouce totiž řízení a silení Duchem sv.

7. Slovem pravdy, t. j. učením, které obsahuje pravdu; mocí Boží, kterou Bůh mi při kázáních a vůbec při mém úradě pomáhá a skrze mne zázraky čini. — Zbrojí spravedlnosti v pravo i v levo čili zbrojí, kterou poskytuje spravedlnost, aneb která se srovnává se spravedlností, miní ctností, které projevuje při šíření a hájení víry Kristovy. Představuje se jako bojovník, který má v pravé ruce zbroj k výboji (meč, kopí) a v levé ruce zbroj k obraně své (štíť).

8.—10. Ukazuje, za jakého pomlouvači vydávají jej i jiné věrozvěsty, a jakými ve skutečnosti jsou.

9. jako umírající, t. j. jako lidé, kteří jsouce stále v nebezpečnosti smrti, takřka již umírají; jako trestaní, t. j. jako lidé, které Bůh trestá pro jejich hříchy.

10. chudí totiž na statky pozemské; obohacující totiž statky duchovními.

* Od 6, 11.—7, 16. sv. Pavel uzavírá část obrannou, a) ujišťuje Korintány svojí láskou a vyzývá je, aby mu lásku láskou spláceli, a to zvláště tím, že by se varovali zhoubného obcování s pohany, takového totiž, při kterém by se dali jejich příklady svěsti k nepravostem (6, 11.—7, 1.), b) podává důkaz trvalé lásky své k nim (7, 2—16).

11. Smysl jest: Volně a upřímně (bez obalu) mluvil jsem k vám (v předešlé části listu), a to nikoliv abych se honosil, nýbrž z lásky k vám.

12. nejste stísněni v nás, t. j. nemáte málo místa v mém srdci, já vás miluji; ale vy se tísníte ..., takže já nemám dosti místa v srdci vašem, čili vy nemilujete mě dosti.

13. t. j. otevřete mi srdce své a odplacujte mí podobnou láskou, jakou já miluji vás.

14. Nesprahejte se, t. j. nespojujte se s pohany, totiž důvěrně, tak abyste se dali svěsti příkladem jejich ve věcech víry a mravů. Ze nezakazuje veškerého obcování s pohany, patrně z 1. Kor. 5, 11—13; 7, 12—15; 10, 27. Výrazem „nesprahejte se“ (doslovně „nebuďte jinospřežní“) apoštol naráží na starozákonní zákaz zapřahati spolu zvířata různého rodu (na př. koně s volem; 5. Mojž. 22, 10), naznačuje tak i příčinu, proč křesťané nemají vcházeti v důvěrné obcování s pohany, proto totiž, že jsou jinorodí (v příčině náboženských názorů). A že tomu vskutku tak, že totiž mezi křesťany a pohany jest taková různost, ba takový protiklad, že křesťané nemohou s pohany obcovati bez nebezpečnosti pro svoji víru a své mravy, dokazuje ve 14^b—16 pěti otázkami, z nichž první dvě poukazují ku protikladu mezi křesťanstvím a pohanstvím co do jejich povahy, druhé dvě ku protikladu co do jejich hlav a údů, pátá pak ku protikladu co do jejich hodnoty a důstojnosti. Křesťanství totiž jest co do své povahy spravedlností, neboť ospravedlňuje člověka a vede k tomu, aby vedl život spravedlivý, ctnostný; jest i světlém, neboť osvětluje rozum člověka, poučující ho o všem, čeho třeba, k dosažení posledního cíle, ke spáse. Pohanství však jest co do své povahy nepravostí (nezákonností), ježto neuznávajíc Boha pravého a ne-

s nevěřícími; neboť které účastenství má spravedlnost s nepravostí, aneb které společenství světla s tmou? ¹⁵ A kterou shodu má Kristus s Belialem, aneb který díl má věřící s nevěřícím? ¹⁶ A jaké srovnání má chrám Boží s modlami? Neboť vy jste chrámem Boha živého, jak řekl Bůh: „Přebývati budu mezi nimi a choditi, a budu jejich Bohem a oni budou mým lidem.“ ¹⁷ Proto vyjděte z prostředu jejich a oddělte se, praví Hospodin, a nečistého se nedotýkejte, ¹⁸ a já přijmu vás a budu vám za Otce a vy mi budete za syny a dcery, praví Hospodin všemohoucí.“

KAPITOLA 7.

¹ Majíce tedy tato zaslíbení, miláčkové, očistme se od veškeré poskvrny těla i ducha, dokonávajíce posvěcení v bázni Boží.

Sv. Pavel osvědčuje svou lásku ke Korintským. 7, 2—16.*

² Pojměte nás; nikomu jsme neublížili, nikoho nepokazili, nikoho nepodvedli. ³ Nepravím to k vašemu odsouzení; vždyť jsem pravil

sloužíc Bohu, nýbrž tvorům, z hříchu vzešlo a k hříchu, nepravosti vede; jest i t m o u, ježto zatemňuje mysl temnotou bludů a nevědomosti ve věcech spásy. Hlavou křesťanstva, církve, jest Kristus (Pomazaný), jehož jméno již upozorňuje na nesmírnou jeho důstojnost a na dobrodiní, která lidstvu prokázal, údy pak jeho jsou věřící, hlavou pohanstva však jest satan, jenž v pozdějších apokryfech židovských nazývá se též Belialem (ničemnost, zloba) a tak již jménem svým ukazuje na zkázu, do které uvádí své stoupence, údy pak jeho jsou nevěřící, kteří ani ponětí nemají o té víře, kterou údové království Kristova dosahují statků nadpřirozených. Co pak se týká důstojnosti a hodnoty křesťanů, jsou chrámem Božím (1. Kor. 3, 16; 6, 19), chrám Boží však již v Starém zákoně byl pokládán za tak vznešený a svatý, že ani modla ani některá jiná věc patřící k modloslužbě pohanské nesměla se dáti do něho, aby ho neposkvřnila. Patrně tedy, jak nesmírná jest protiva mezi křesťanstvím a pohanstvím a jak proto nebezpečno pro křesťany vcházení v důvěrné obcování s pohany a s nevěřícími vůbec.

15. Slovo Belial značí ničemnost, zlobu, špatnost. Sv. Pavel označuje jím ďábla, knížete duchů zlých.

16. Že jsou chrámem Božím, dokazuje slovy Pisma sv., jež uvádí volně z 3. Mojš. 26, 12 vzhledem k Ezech. 37, 27. Slova ta vyplnila se jistou měrou již tehdy, když Bůh pod obrazem sloupu oblakového dlel viditelně mezi vyvoleným lidem svým starozákonním; zvláštní měrou však vyplnila a vyplňuje se, když Bůh (vtělený Syn Boží) dlel mezi novozákonním lidem svým vyvoleným ve svátosti oltářní, a jmenovitě, když při sv. přijímání vtělený Syn Boží a při sv. birmování Duch sv. ne pouze obrazně, nýbrž skutečně a bytečně v nás vstupuje, tu stávají se těla naše skutečně chrámem Božím.

17. Slova tato jsou uvedena volně z Is. 52, 11. Ve smyslu litérním týkají se lidu Israelského a jeho návratu ze zajetí babilonského. Sv. Pavel obrací je ve smyslu duchovním na křesťany, jmenovitě na Korintány, vyzývá je jimi, aby se zdržovali neřesti pohanských a všeho, co by je k tomu svádělo.

7, 1. Verš tento patří věcně k předešlému (6, 18). Sv. Pavel opakuje tu a vysvětluje svými slovy totéž vyzvání, které byl učinil v 6, 18. slovy prorokovými. — Dokonávajíce t. j. vždy k větší dokonalosti přivádějíce posvěcení, kterého jsme nabyli na křtu sv. Dokoná se pak posvěcení to životem v bázni Boží.

2.—16. podává důkaz o své lásce ke Korintánům, aby ukázal, že nemají příčiny od něho se odvracet, ale ovšem příčinu milovati jej. Čini to poukazem na svou starostlivost o ně (v 2.—7.), na potěchu a radost, kterou pocítil při dobré zprávě, kterou mu o nich podal Titus (v 8.—12.), a na to, jak radost jeho vzrostla radostí Titovou, kterou on pocítil, když mu o nich podával zprávu radostnou (v 13.—16)

2. Pojměte nás totiž ve své srdce, čili mějte lásku ke mně.

prve, že jste v našem srdci, abyste spolu se mnou zemřeli i živi byli. ⁴Velikou důvěru mám k vám, velikou chloubu z vás; jsem naplněn útechou, překypuji radostí při všem soužení svém. ⁵Neboť když jsme přišli do Macedonie, tělo naše nemělo žádného odpočinku, nýbrž v každé příčině byli jsme soužení, zevně boje, uvnitř strachy. ⁶Ale ten, jenž těší ponížené, Bůh, potěšil nás příchodem Titovým, ⁷a nejen příchodem jeho, nýbrž i tou potěchou, kterou měl z vás, když nám vypravoval o vaší tužbě, o vašem nářku, o vaší horlivosti pro mne, takže jsem se ještě více zaradoval. ⁸Neboť ačkoliv jsem vás zarmoutil tím listem, nelituji toho; ačkoliv jsem litoval, vida, že onen list, byť (jen) na chvíli, vás zarmoutil, ⁹nyní se raduji, nikoli, že jste byli zarmoucení, nýbrž že jste se zarmoutili ku pokání. Zarmoutili jste se totiž podle Boha, abyste v ničem nevzali z nás škody. ¹⁰Zármutek totiž, který jest podle Boha, působí pokání ke spáse, kterého se nelituje, ale zármutek světa působí smrt. ¹¹Neboť hle, právě to, že jste ze zarmoutili podle Boha, jak velikou způsobilo ve vás snahu, ano i obianu, i nevoli, i obavu, i tužbu, i horlivost, i potrestání; v každé příčině jste prokázali, že jste nevinni v té věci. ¹²Nuže, ačkoli jsem vám psal, (neučinil jsem to) pro toho, jenž křivdu učinil, ani pro toho,

5. tělem. míní celou svoji osobnost. Boji je zevnějšími rozumí útrapy a pronásledování, které bylo mu trpěti od nevěřících a různých odpůrců, strachy, vnitřními pak obavami, které měl o Korintány, aby se nedali svést od nepravých učitelů.

6. potěšil nás příchodem Titovým, který přinesl o vás zprávy (celkem) příznivé, Srovn. 2, 12.—17.

7. o vaší tužbě mítí mě mezi sebou, vašem nářku nad tím, že jste mi dali příčinu k zármutku, o vaší horlivosti pro mne, hájiti mě totiž proti pomlouvacům a vyhověti mým přáním.

8. tím listem totiž našim prvním listem ke Korintským, ve kterém jim činil různé výtky. — „a jestli jsem litoval, vida, že . . .“ tak podle textu latinského; podle textu řeckého bylo by: „a jestli jsem litoval, (vidím totiž, že onen list . . . zarmoutil,) nyní se raduji.“

9. Zármutek podle Boha jest ten, který vychází z lásky k Bohu a ke spravedlnosti a proto srovnává se s vůlí Boží, líbí se Bohu; zármutek světa je ten, který vychází z lásky ke světu nad ztrátou věcí časných.

10. Místo „kterého se nelituje“ bylo by dle Vulgáty „trvalé“ (pokání), překlad to sice nedostí přesně, ale co do věci správný; neboť pokání, kterého člověk nelituje, bývá též trvalé. Někteří vztahují přídavné jméno *ἀμεταμέλητον* (nelitovatelný, čeho se nelituje) ke slovu *σωτηρία*, spása, „ke spáse, které se nelituje“; jest to sice přípustné, ale méně vhodné.

11. snahu napravití bývalou netečnost a pohoršení dané krvosmilníkem (1 Kor. 5.); obranu, kterou jednotlivci omlouvali neb vysvětlovali své jednání, jmenovitě to, jak se zachovali ke krvosmilníkovi (snad tvrzením, že o tom nevěděli); nevoli nad tím, že strpěla se ona hanebnost, jež zatím přišla všem ve známost; obavu (bázeň), aby neztratili lásky Pavlovy; tužbu po příchodě Pavlově; horlivost usmířiti Pavla potrestáním krvosmilníka; potrestání vinníka toho vyloučením z církve obce sv. (2, 6.—7)

12. pro toho, jenž křivdu učinil t. j. pro krvosmilníka, který svému otci učinil křivdu tím, že mu odvedl manželku (svouj to macechu) a vešel s ní v manželství. Slova „aby přišla na jevo naše pečlivost, kterou pro vás máme,“ pro vaši spásu, jsou podána podle Vulgáty, překladu starolatinského a některých mladších rukopisů řeckých. Ona srovnávají se s 2, 4. i s tím, že Pavel v tomto odstavci hledí osvědčiti předem svoji lásku ke Korintánům. Podle starších rukopisů řeckých bylo by však: „aby přišla na jevo vaše pečlivost, kterou pro nás máme,“ abyste se nám ve všem zalíbili. Toto znění srovnává se s 2, 9, a jest asi správnější; af jest však pravé čtení toto neb ono, to jest jisto ze znění jednoho i druhého, že Pavel dosáhl toho účelu, kterého prvním listem ke Korint. dosíci chtěl, jejich nápravy a polepšení, a proto, že ho dosáhl, potěšil a zaradoval se (v. 13.)

jenž krivdu utrpěl, nýbrž aby přišla na jevo naše pečlivost, kterou pro vás máme u sebe před Bohem. ¹³ Proto jsme se potěšili. A při tomto potěšení svém zaradovali jsme se mnohem více nad radostí Titovou, poněvadž duch jeho se občerstvil ode všech vás. ¹⁴ Neboť chlubil-li jsem se v čem vámi před ním, nebyl jsem zahanben, nýbrž jakož jsme vám mluvili všechno v pravdě, tak i chlouba naše před Titem stala se pravdou. ¹⁵ A srdce jeho jest vám oddáno ještě více, ježto se rozpomíná na poslušnost všech vás, kterák jste ho přijali s bázni a s třesením. ¹⁶ Raduji se, že ve všem mohu vám důvěrovati.

KAPITOLA 8.

Příkladem křesťanů macedonských vyzývá ke sbírce. v. 1—15.

¹ Oznamujeme však vám, bratři, milost Boží, která byla dána v církvích macedonských, ² že totiž při mnohém osvědčení se v soužení přehojná radost jejich a převeliká chudoba jejich se rozhojnila k bohatství jejich prostosrdečnosti, ³ neboť podle sil svých (dosvědčují to), i nad síly své, dobrovolně, ⁴ s mnohým přimlouváním nás prosíce za milost zúčastniti se ve sbírce pro věřící, ⁵ a to nikoli tak, jak jsme čekali, nýbrž i sami sebe dali předem Pánu, (potom) i nám z vůle Boží, ⁶ takže jsme vyzvali Tita, aby tak, jak započal, i dokonal u vás též dílo lásky.

⁷ Než jako ve všem oplýváte, ve víře a v slově i v poznání a ve všeliké snaživosti i ve své lásce k nám, (tak hleďte), abyste oplý-

* V části druhé (8, 1.—9, 15), Sv. Pavel vyzývá Korintány, aby učinili mezi sebou sbírku pro chudé křesťany jerusalemské, udáváje, jak ji mají konati (8, 1.—15.), kdo jí má řídit (8, 16—9, 5.) a ukazuje, jak záslužná je štědrost (9, 6.—15.).

1.—6. Vylíčil štědrost křesťanů macedonských a tak Korintány k následování povzbudiv, oznamuje jim, že k nim pošle Tita, aby u nich sbírku vykonal.

1. milost Boží, totiž onu, kterou Bůh je povzbudil k dobrému vůbec, zejména k tak velké dobročinnosti.

2. t. j. při všem soužení, které na ně přišlo (1, The s. 1, 6; 2, 14, 15; 3, 5; Filip 1, 29; Skutk. K. 16. a 17.) nejen neklesli na mysl, nýbrž osvědčivše se věrnosti a trpělivosti byli z toho naplněni nesmírnou radostí, a radost ta, jakož i veliká chudoba jejich (do které as upadli v onom soužení, v pronásledování od pohanů i židů), vzbudily v nich bohatství prostosrdečnosti, bohatou dobročinnost, ve které sebrali hojně almužny pro nuzné křesťany jerusalemské i při své chudobě.

3.—5. takto podle textu řeckého. Vulgata podává smysl týž, jen že přidávajíc za slova *gaudii ipsorum* (radost jejich) slovo *in* (byla) a za slovo „voluntarii“ (dobrovolní) sponu *fuert* (byli) a kladouc za slova „in sanctos“ (pro svaté t. j. pro věřící) tečku, smysl ten poněkud znejasňuje. Macedonští křesťané dali totiž almužnu dobrovolně nebyvše ke sbírce vyzváni, ba oni vyprošovali si snažně na Pavlovi jako zvláštní milost či přízeň, by směli ve sbírce se zúčastniti, a oni dali almužnu větší, nežli od nich čekali, ano mimo nadání dali i sebe samy, předem ovšem Bohu, (potom) i Pavlovi, tak totiž, že z lásky a vděčnosti k Bohu, který je povolal ke pravé víře, a také z lásky a vděčnosti k Pavlovi, který u nich a pro ně se namáhal, obětovali s radostí a se zvláštní obětavostí i věci k životy potřebné, poručivše se zcela Bohu a jeho prozřetelnosti. — za milost zúčastniti se, doslovně „za milost a účast“, kterážto slova pojímají jest buď jako hendiadyse ve smyslu „za milost zúčastniti se“, jak jsme přeložili, anebo tak, že spojka *a* (*καί*) má se za epexegetickou (vysvětlovací) ve smyslu „za milost to jest za účast.“

7.—15. Vyzývá Korintány ke sbírce přímo, ne sice jako rozkazem, nýbrž jako radou, ale přece tak, že slova jeho jsou mocnou pobídkou pro ně, aby učinili sbírku hojnou, ač ne nad své síly, nýbrž přiměřeně svému majetku.

7. v slově i poznání viz 1. Korint, 1, 5.; ve snaživosti konat věrně všechny povinnosti své, uchovat se zlého a činiti dobré; v tomto díle lásky

vali též v tomto díle lásky. ⁸ Nepravím to jako příkazem, nýbrž že snaživostí jiných chci zkusiti pravost také vaší lásky, ⁹ neboť znáte tu milost Pána našeho Ježíše Krista, že totiž jsa bohat, stal se pro vás chudým, abyste vy zbohatli chudobou jeho. ¹⁰ A (jen) radu dávám v té věci, neboť jest to užitečno vám, kteří jste dříve, od předešlého roku, začali nejen vykonávat to, nýbrž i chtít. ¹¹ Nyní však také to vykonávání dokončete, aby (tak) jako jest (u vás) ochota chtít, bylo i dokončení z toho, co máte. ¹² Neboť je-li tu ochota, jest příjemna (Bohu) podle toho, co kdo má, nikoli podle toho, čeho nemá. ¹³ Vždyť ne (tak má se dít sbírka), aby jiným stala se úleva, vám však tíseň, nýbrž podle rovnosti; ¹⁴ v nynější době vaše hojnost (příspěj) jejich nedostatku, aby také jejich hojnost přispěla nedostatku vašemu, by (tak) nastala rovnost, ¹⁵ jakož jest psáno; „Kdo mnoho nasbíral, neměl přebytek, a kdo málo, neměl nedostatku.“

Sv. Pavel udává a doporučuje ty, kteří mají sbírku provést. v. 8, 8, (16—9, 5)

¹⁶ Ale díky Bohu, jenž dal touž snaživost pro vás v srdce Titovo. ¹⁷ Neboť vyzvání (moje) přijal sice, avšak jsa velmi snaživý, sám ze své vůle k vám odchází. ¹⁸ Posíláme však s ním také bratra, o němž jde chvála v příčině evangelia po všech církvích, ¹⁹ a nejen to, nýbrž také zvolen byl od církvi za našeho průvodce při tomto díle lásky, kterou konáme ke slávě Páně a ke své ochotě, ²⁰ varujíc se toho, aby někdo nás nehaněl při tom bohatství, kterým posluhujeme; ²¹ neboť prozíráme k dobrému nejen před Pánem, nýbrž i před lidmi. ²² Posíláme však s nimi (také toho) bratra našeho, kterého jsme častokrát

(doslovně „v této milosti“); míní tu sbírku pro chudé, právě však též „v tomto díle lásky“, zahrnuje také ostatní ctnosti, jmenovitě ty, které právě jmenoval.

9. abyste vy zbohatli totiž Božími milostmi, statky nadpřirozenými.

10. v této věci t. j. v příčině této sbírky. Chce říci: Vy jste dříve nežli Macedoňané nejen počali sbírku skutečně konati, nýbrž i rozhodli se pro ni. Běží tedy o to, abyste ji také dokončili již. Slovy „z toho, co máte“ napomíná, aby se nepřepínali, aby nedávali více, nežli dovoluje majetkový stav jejich; napomenutí to odůvodňuje ve v. 12.—13. poučením, že Bůh nežádá od nás ničeho nad naše síly, a poukazem na účel almužny.

13.—14. podle rovnosti čili podle míry rovnosti, tak totiž, aby sebrannými dary vyrovnala se jistou měrou nerovnost mezi majetnými a nuznými, pokud by totiž jedni přispívali druhým statky časnými, tito pak oněm by dopomáhali modlitbami k statkům duchovním. (Viz Řím. 15, 26.—27.)

15. Slova tato jsou z 2. Mojž. 16, 18. V literním smyslu týkají se sbírání manny na poušti, kde Bůh moci svou způsobil, že každý naměřil jen tolik manny, kolik potřeboval ke své výživě, ať jí byl nasbíral více nebo méně.

16.—24. Sděluje, že ku provedení sbírky posílá k nim Tita a dva osvědčené křesťany macedonské; zároveň doporučuje muže ty.

17. Smysl: Já jsem sice vyzval Tita, aby u vás sbírku provedl (v. 6.), avšak při jeho horlivosti nebylo vyzvání ani potřebí.

19.—20. bratra t. j. křesťana. Muž ten byl zvolen za Pavlova průvodce při tomto díle lásky t. j. k tomu, aby sv. Pavla provázel do Jerusalema, až by tam nesl výnos sbírky macedonské i korintské. Pavel chtěl mítí svědka sbírek těch sebou, aby odpůrci jeho nemohli haněti, t. j. podezívatí a pomlouvati ho, že sbírek užívá pro sebe. Kdo byl ten muž, známo není, možná Aristarchus. (Skut. 20, 4.) Neprávem myslili někteří na sv. Lukáše neb Barnabáše neb Silu; neboť ti nebyli Macedoňany. — Ke své ochotě t. j. buď „abychom projevili (osvědčili) svou ochotu,“ aneb, jak vykládají jiní „abychom zvýšili svou ochotu (ku zvýšení své ochoty čili ku svému povzbuzení). — při tom bohatství, t. j. při té bohaté, hojné almužně, kterou obstaráme.

22. Ani o tomto křesťanu není jinak nic známo.

zkusili ve mnoha věcech jako takového, který jest snaživý a nyní mnohem snaživější pro velkou důvěru k vám. ²³ Buď že (mluvím) pro Tita, jest to můj společník a spolupracovník mezi vámi, aneb pro bratry svoje, jsou to vyslanci církvi, sláva Kristova. ²⁴ Podejte jim tedy důkaz své lásky a naší chlouby z vás před církvemi.

KAPITOLA 9.

¹ Jest mi zajisté zbytečno psáti vám o té službě, která se koná pro věřící. ² Neboť znám ochotu vaši, pro kterou se vámi chlubím u Macedoňanů, že totiž Achája připravena jest od loňska, a ta horlivost vaše pobídla většinu. ³ Posílám však přece ty bratry, aby naše chloubu vámi v té věci se nezmařila, abyste, jak jsem řekl, byli připraveni, ⁴ bychom snad, kdyby přišli se mnou Macedoňané a našli vás nepřipraveny, nezastyděli se v této věci my, ať nedím vy. ⁵ Pokládá jsem proto za potřebné vyzvat bratry ty, aby napřed šli k vám a připravili to požehnání prve příslibené, by bylo hotovo tak jako požehnání, ne jako lakomství.

Sv. Pavel pozbuzuje k štědrosti poukazem na její záslužnost. v. 6—15.

⁶ Pravím pak toto: Kdo rozsévá skoupě, skoupě též bude žnouti, a kdo rozsévá v požehnání, v požehnání též žnouti bude. ⁷ Každý (dej tak), jak si byl uložil ve svém srdci, nikoli se zármutkem aneb z donucení, neboť veselého dárce miluje Bůh.

⁸ Jest pak Bůh mocen všelikou milost hojně vylíti na vás, abyste majíce ve všem vždycky veškeren dostatek, byli v hojnosti ke každému skutku dobrému, ⁹ jakož psáno jest: „Roztrušuje, dává chudým, spravedlnost jeho zůstává na věky.“ ¹⁰ Ten pak, jenž dává símě rozsevači a chléb k jídlu, poskytne a rozmnoží vaše símě a dá vzrůst plodům vaší spravedlnosti, ¹¹ tak abyste ve všem bohatli ke všeliké prostosrdečnosti, která působí skrze nás dě-

23. jsou ... sláva Kristova, pokud totiž svým životem a působením Krista oslavují.

24. podejte ... důkaz ... naší chlouby z vás, t. j. láskyplným přijetím těchto tří mužů, poslušností jich a hojnými dary pro chudé křesťany jeruzalémské podejte důkaz nejen křesťanské lásky své, nýbrž i toho, že jsem se vámi honosil právem.

1.—5. sděluje, proč již nyní (před svým příchodem posílá k nim Tita a druhy jeho, proto totiž, aby provedli sbírku mezi nimi do jeho příchodu, by nemusil se stydět před Macedoňany, kdyby přijda s nimi k nim, neshledal jí ještě hotové; požehání (v. 5.) t. j. sbírku hojnou, která by svědčila o smýšlení láskyplném a byla tedy pro chudé požehnáním, a ne toliko darem lakomství.

6. v požehnání t. j. s dobrou myslí a (vzhledem ke svým okolnostem) bohatě.

7. jak si byl uložil před rokem (v. 2.) totiž ochotně a s myslí veselou, radostnou, nikoliv smuten a jen okolnostmi mravně nucen.

9. Uvedeno ze žalmu 111, 9. Roztrušuje t. j. plytvá takřka, jak dává chudým, uděluje jim velmi štědrě ze svého statku, a dělati to může, poněvadž Bůh dobročinným uděluje hojnost milostí časných i věčných, aby mohli konati skutky lásky. Spravedlnost t. j. jeho ctnost a blaho s ní spojené.

10. Někteří zároveň s Vulgatou rozdělují méně vhodně takto: „Ten pak, jenž dává símě rozsevači, i chléb k jídlu poskytne a rozmnoží vaše símě... Srovn. Is. 55, 10.

11. ke všeliké prostosrdečnosti t. j. ke konání všelikých skutků tělesného i duchovního milosrdenství.

kování Bohu. ¹² Neboť služba toho úkonu obětřného nejen odpomáhá nedostatům věřících, nýbrž přináší též hojný užitek skrze díky mnohých (vzdávané) Bohu, ¹³ ježto oni za příčinou prokázané služby této velebí Boha pro poslušnost vaší víry v evangelium Kristovo a pro prostosrdečné sdílení se s nimi a se všemi, ¹⁴ i pro svou modlitbu za vás, toužíce po vás pro nesmírnou milost Boží ve vás. ¹⁵ Díky Bohu za nevýslovný dar jeho.

KAPITOLA 10.

Sv. Pavel odmítaje pomluvu z nemožnosti, hájí apoštolské důstojnosti své. v. 1—18.*

¹ Já sám pak, Pavel, napomínám vás skrze tichost a mírnost Kristovu, já, který jsa přítomen, jsem pokorný mezi vámi, jsa však vzdálen, odvažují se na vás.

² Prosim však (vás), abych až budu přítomen (u vás), nemusil se odvážiti s tou důvěrou, s kterou, jak se myslí o mně, osměluji se proti jistým lidem, kteří se o nás domnívají, že žijeme podle těla. ³ Neboť ačkoli žijeme v těle, nežijeme podle těla. ⁴ Vždyť zbroj našeho bojování není tělesná, nýbrž mocná pro Boha ke zboření hradeb, ⁵ ježto my boříme myšlenky (mudrácké) a všecku vyvýšeninu, která se povyšuje proti poznání Božímu, a jímáme všelikou mysl v poslušnosti Kristovo ⁶ a jsme hotovi potrestati každou neposlušnost, až se naplní poslušnost vaše.

12. služba tohoto úkonu obětřního, pokládá udílení almužny a sbírky pro chudé za úkon obětřní — skrze díky mnohých (vzdávané) Bohu, tak dle textu řeckého; dle latinského bylo by skrze díky mnohých v Pánu.

13.—14. Křesťané obdaření almužnou děkují nejen za milosti udělené Korintánům (za jejich poslušnost víry a za dobročinnou sdílnost), nýbrž i za modlitby, které pohnuti milostí Boží konají za dárce svoje, neboť prosby ty jsou znamením a důkazem čisté lásky, kterou s pomocí Boží mají k nim za jejich dobročinnost.

* V části třetí (10, 1.—13, 10) obrací se přímo proti nepravým učitelům, kteří pomluvami podrývali jeho vážnost. Vyzvav je, aby se polepšili, by nebyl nucen vystoupiti proti nim přísně, hájí apoštolské důstojnosti své proti pomluvě, jakoby jsa nepřítomen troufal si na ně v listech, jsa však u nich přítomen, počínal si mírně a poníženě (10, 1.—18.), a ukazuje, že nejen nestojí za nimi nýbrž je i předčívá (11, 1.—12, 10). Obrátiv se pak opět ke Korintánům samým, stěžuje si, že nakloňující se k oněm učitelům a trpíce jejich pomluvy o něm, ho donutili promluvit o svých přednostech, a ohlašuje, že přijda vystoupí přísně proti těm, kteří se nepolepší (12, 11.—13, 19).

1. Slovy „který jsa přítomen... odvažují se na vás“ naráží na to, co jeho odpůrci říkali o něm pomluvou.

2. s kterou, jak se myslí o mně, osměluji se, tak podle textu latinského, který řecké slovo *λογίζομαι* (*logízomai*) bere ve smyslu trpném (myslí se o mně, jsem v domněně), jakož činí také někteří vykladači novější proti obyčejí sv. Pavla užívati slova toho ve smyslu činném (myslím, pomýšlím). Vzhledem k tomu obyčejí bylo by tedy správnější překládati takto: kterou pomýšlím se osměliti, — podle těla t. j. hovíce náklonnostem těla a zlé žádostivosti.

4. zbroj jeho není tělesná, ne rázu lidského, pozemského, ne tedy slabá, nýbrž duchovní, a proto mocná pro Boha v jehož službě a k jehož slávě ji užívá; ke zboření hradeb t. j. těch prostředků, kterými odírají pravdě evangelní aneb ji hledí porušiti.

5.—6. prohlašuje, že duchovní zbroj, které užívá, jest příhodná k tomu, a) aby překonal překážky šíření evangelia, jako jsou zdánlivé důvody, a všecko to, co židovská i pohanská moudrost vymyslela a vymýšlí proti poznání Božímu či proti pravdě zjevené, proti evageliu, jakož i b) k tomu, aby všelikou mysl pod-

⁷Na to hleďte, co jest před očima. Důvěruje-li si někdo, že jest Kristův, sud' opět u sebe, že tak, jako on jest Kristův, jsme i my. ⁸Neboť bych se i něco více pochlubil mocí naší, kterou Pán dal nám ke vzdělání a nikoli ke zkáze vaší, nebudu zahanben. ⁹Aby se (však) nezdálo, že vás straším skrze listy — říkají totiž: ¹⁰„Listy jsou závažné a mocné, ale přítomnost osobní jest slabá a řeč nicotná“ — ¹¹takový (člověk) pomysli, že jakými jsme ve slově skrze listy, jsouce nepřítomni, takovými jsme též ve skutku, jsouce přítomni.

¹²Neboť se neosmělujeme rovnati se neb přirovnávati se k jistým lidem (z těch), kteří sami se doporučují, ale měřice se sami sebou a přirovnávajíce se sami k sobě jsou nesmyslní. ¹³My však se nebudeme chlubití bez míry, nýbrž podle míry pravidla, které Bůh nám přidělil jako míru, totiž abychom přišli až i k vám! ¹⁴Neboť se nenatahujeme přespříliš, jako bychom k vám nedosahovali, vždyť až i k vám jsme přišli s evangeliem Kristovým; ¹⁵nechlubíme se bez míry pracemi cizími, naději však máme, že poroste-li vaše víra, budeme zveličeni mezi vámi podle pravidla našeho přehojně, ¹⁶(tak totiž), že bychom kázali evangelium (také) v krajinách za vámi ležících, a nechlubili se v cizím údělu věcmi (již od jiného) spravenými. ¹⁷Ale kdo se chlubí, v Pánu se chlub, ¹⁸neboť ne ten jest osvědčen, kdo sám se chváíl, nýbrž ten, koho Bůh chváíl.

robil Kristua v jeho poslušenství uvedl, a c) aby neposlušné a odbojné křesťany potrestal.

7.—11. Smysl jest: Neposuzujte mné podle toho, co vám namlouvají o mné jiní (moji odpůrci), tak abyste řečená slova má pokládali za planou hrozbu. Posuzujte mne spíše podle toho, co máte před očima, podle mojí působnosti a jejích účinků, a poznejte z toho, že jsem skutečně služebníkem, apoštolem Kristovým, jenž mohu se vykázati skvělým úspěchem, a že slova má jsou v plné shodě s mými skutky.

12. Slovo „my se neosmělujeme ... k jistým lidem“ jsou řečena ironicky. Sv. Pavel potvrzuje jimi předchozí slova svá v tomto smyslu: „Moje řeči srovnávají se s mými skutky, neboť nejsem žádným mluvkou, žádným chlubičem.“ Při tom naráží na své odpůrce judaisty, kteří nemajíce božského poslání a proto ani objektivního měřítka, po němž by posuzovali svoji činnost, chlubili se bez míry, přičítajíce si k zásluze práce jiných. — Místo slov „ale měřice se ... jsou nesmyslní, která jsme podali podle textu řeckého v souhlase s některými rukopisy latinskými, bylo by dle Vulgaty a některých rukopisů řeckých méně vhodně taktó: ale my samy sebou se měříme a sami k sobě se přirovnáváme.

13.—17. Pravidlem miní obvod (úděl) jemu přikázaný či spíše měřítka, kterým Bůh mu odměřil jistý obvod pro apoštolskou činnost jeho. Dokazuje tu, že není chlubičem bezměrným, a to ve smysle tomto: Já se nechlubím bez míry, jakož činí moji odpůrci, neboť mám míru, podle které posuzují apoštolskou činnost svou. Měrou tou jest obvod od Boha mi vykázaný. K němu však patří též Korint a Achája vůbec, ba i země ležící na západě od Korintu. A já skutečně jsem přišel také až do Korintu a tam kázal jsem vám evangelium s úspěchem. Čítám-li tedy Korint ke svému působišti a pokládám-li se také za vašeho apoštola, nenatahuji se přespříliš přes obvod svůj, nechlubím se bez míry, ani pracemi cizími; spíše mám naději, že budete-li ve své víře prospívati, budu moci kázati evangelium také v krajích na západ od vás ležících a když je obrátím, honositi se nikoli v cizím, nýbrž ve svém obvodě, a to pracemi nikoli cizími, nýbrž svými, ovšem honositi se ne v sobě, jakobych to způsobil sám, nýbrž v Bohu, který pracím mojim žehná. — Pravě „nenatahuji se přespříliš“ užívá obrazu od těch, kteří nemohouce věci dosáhnouti, natahuji se příliš ku předu, aby ji dosáhli. Slova v. 17. jsou z Jer. 9, 23; viz 1. Kor. 1. 31. — K o h o Bůh chváíl, tak podle Vulgaty; podle řeckého: k o h o P á n chváíl.

KAPITOLA 11.

Sv. Pavel ukazuje, že nestojí za svými odpůrci, nýbrž je předčí.
v. 11, 1.—12., 10*

¹ Kéž snesete ode mne trochu nemoudrosti mé, ano sneste to ode mne. ² Neboť já horlím o vás horlivostí Boží; vždyť jsem vás zasnoubil muži jednomu, Kristu, abych mu vás představil jako pannu čistou. ³ Bojím se však, aby snad, jako had svedl Evu svojí lstivostí, nebyla porušena mysl vaše (a neodpadla) od prostoty (směřující) ke Kristu. ⁴ Neboť jestli ten, kdo přichází, hlásá jiného Ježíše, kterého jsme nehlásali, aneb přijímáte-li jiného ducha, kterého jste nepřijali, aneb jiné evangelium, kterého jste neobdrželi, (to) jste to pěkně snášeli. ⁵ Neboť myslím, že jsem nezůstal v ničem za těmi nadapoštolý; ⁶ a jsem-li nevyucíčen v řeči, přece ne v poznání, nýbrž v každé přičině stali jsme se vám zjevní ve všech věcech.

⁷ Aneb-li jsem se dopustil hříchu sám se pokořuje, abyste vy byli

* Od 11, 1.—12, 10. apoštol chtěl ukázat, že předčí svoje odpůrce a učitele nepravé, vylicuje svou nezištnost (11. 1.—15.), své práce a utrpení, jež pro Krista podstoupil, (11, 16.—33.), a dary, které od Boha obdržel (12, 1.—10.). Činí to však nerad a jen okolnostmi donucen a za tím účelem, aby ochránil věřící Korintany od zhoubného vlivu oněch učitelů. Proto nejen předesílá omluvu, proč tak činí (v. 1.—6.), nýbrž i potom mezi líčením vetkává krátké poznámky omluvné.

1. Horlivost Boží jest ta, která má svůj původ v Bohu a tedy čistá jest a z lásky vychází.

2.—3. Horlí o ně tou horlivostí proto, poněvadž je zasnoubil či získal Pánu Ježíši, aby mu je, jejich obec církevni, představil při jeho příchodu k soudu jako pannu čistou t. j. jako ty, kteří své víry a věrnosti k němu (ke Kristu) neporušili, ale bojí se, aby nedali se svěsti, zvláště když pozoruje, jak někteří z nich kloní se k judaistům.

4. to jste to pěkně snášeli; tak dle textu řeckého, jenž má *καλῶς* pěkně, dobře. Dle většiny exegetů novějších jsou slova ta řečena ironicky a obsahují výtku korintským křesťanům pro jejich nerozváženost, s kterou (někteří z nich) se klonili k učitelům judaistickým. Ironii tu zmírňuje však sv. Pavel tím že v závěti klade čas minulý (polominulý) *ἀνείχεσθε* snášeli jste, jakoby chtěl naznačiti, že dříve sice je snášeli, ale nyní již nikoliv. Někteří sice ono *ἀνείχεσθε* snášeli jste kladou na roveň s formou *ἀνείχεσθε ἄν*, snášeli byste, ale bezdůvodně.

Vulgáta překládá „recte sustineretis,“ právem byste to snášeli; dle tohoto čtení jest smysl tento (bez ironie): Kdyby judaisté kázali jiného, lepšího Ježíše, nežli jsem já vám kázal, aneb kdybyste skrze ně dostávali jiného, vyššího Ducha sv., který by vám vyšší dary udílel, nežli jste přijali při mém působení, aneb kdybyste od nich dostávali lepší evangelium, nežli jste dostali ode mne, byla by ovšem vaše přičylnost k nim správná, avšak tomu tak není; neboť není jiného, lepšího ani Ježíše, ani Ducha sv., ani evangelia. Tento smysl podkládali slovům Pavlovým také mnozí exegeté starší, i řečtí (Chrysost., Theod.) ale sotva správně; neboť kdyby byl sv. Pavel tento smysl chtěl vyjádřiti, byl by zajisté užil tohoto způsobu podmínečných period: „Kdy by ten, kdo přichází, hlásal jiného, lepšího. Ježíše, nežli jest ten, kterého jsme hlásali my, . . . tu byste snášeli to právem.“

5. nadapoštolý miní ony judaisty (nikoli sv. Petra, Jakuba a Jana, jak někteří vykládají); vyslovuje se tak o nich ironicky pro jejich vychloubání se.

6. připouští, že jest za nimi ve výmluvnosti, v jiných věcech však, zejména v poznání pravdy zjevené jako apoštol nikoli. (Srovn. 1. Kor. 2, 1.). Místo „stali jsme se zjevní“ (jako takoví, kteří poznání máme), mají některé rukopisy řecké projevili jsme (je) vám totiž poznání své.

7.—15. ukazuje na svou nezištnost, s kterou kázal Korintanům zadarmo (v. 7.—9.) a prohlašuje, že tak bude činiti také v budoucnosti, a to za tím účelem, aby odpůrci jeho, kteří požadovali značné odměny, nemohli se mu v té věci vyrovnati (v. 10.—12.), nejsouce apoštolý pravými, nýbrž služebníky satanovými (v. 13.—15.).

7. Pravě „dopustil-liž jsem se hříchů pokořuje se tím, že jsem vám kázal zadarmo,“ naráží nejspíše na to, že judaisté chtějí zůstatí při své praksi poža-

povýšení, že totiž zadarmo jsem vám kázal evangelium Boží? ⁸ Jiné obce církevní jsem oloupil, přijav (od nich) plat, abych vám sloužil, ⁹ a když jsa u vás upadl jsem v nedostatek, nikomu jsem nebyl na obtíž; neboť čeho se mi nedostávalo, doplnili bratři, kteří přišli z Makedonie, a v každé příčině jsem se chránil, abych vám nebyl obtížný, a (i dále) chránit se budu. ¹⁰ (Tak jistě jako) jest ve mně pravda Kristova, tato chlouba nepřekazí se pro mne v krajinách achajských. ¹¹ Proč? Že vás nemiluji? Bůh to ví. ¹² Ale co činím, to také činití budu, abych odňal podnět těm, kteří chtějí (mlít) podnět, aby v tom, čím se chlubí, byli shledáni jako my. ¹³ Neboť lidé takoví jsou apoštolé nepraví, pracovníci lstiví, přepodobující se v apoštoly Kristovy. ¹⁴ A není divu; neboť i satan se přepodobuje v anděla světla. ¹⁵ Není to tedy nic zvláštního, jestli také služebníci jeho se přepodobují, jako (by byli) služebníky spravedlnosti; jejich konec bude podle skutků jejich.

¹⁶ Opět pravím: Nikdo mě neměj za nemoudrého, sic jinak i jako nemoudrého mě přijmete, abych také já se trochu pochlubil. ¹⁷ Co mluvím v této příčině chlouby, nemluvím podle Pána, nýbrž jako v nemoudrosti. ¹⁸ Poněvadž mnozí se chlubí podle těla, i já se pochlubím. ¹⁹ Vždyť rádi snášíte nemoudré, sami jsouce moudří; ²⁰ snášíte totiž, jestli vás někdo v porobu vrhá, jestli vás kdo strahuje, jestli vás kdo jímá, jestli kdo (nad vás) se vypíná, jestli vás někdo bije v tvář. ²¹ Ke svému zahanbení vyznávám, že (v té věci) byli jsme jaksi slabí. Ale v čem kdo se osměluje (chlubití), v nemoudrosti pravím, v tom osměluji se (chlubití) i já. ²² Hebreji-li jsou? Já také. Israelity jsou? Já také. Potomstvem Abrahamovým jsou? Já také. ²³ Služebníky Kristovými jsou? Jako nesmyslný pravím: Já více.

dovati za své kázání značného platu, snižovali sv. Pavla proto, že od Korintanů nežádal pro svou výživu ničeho, tvrdíce, že jest to nedůstojno věrozvěsta a podceňování evangelia, podává-li se darmo (srovn. v. 20.).

8. „Oloupil jsem“ řečeno jest hyperbolicky ve smyslu „raději jsem přijal ve své nouzi od jiných obcí příspěvek na výživu a tím jim jaksi křivdu činil, jen abych mohl kázat evangelium, a to zadarmo, nepožaduje od vás výživu.“

10. tato chlouba nepřekazí se ... t. j. nikdy nedám jednáním svým k tomu příčinu, aby se překázelo křesťanům achajským honositi se tím, že u nich káží zcela zadarmo.

11. Bůh to ví, totiž že vás miluji.

12. chtějí míti podnět ... t. j. pozorujete, že moje nezištnost působí při většině křesťanů příjemný dojem, ale nechťce od své praxe upustiti, přeji si, abych také bral plat od vás, by se mi v té příčině vyrovnali.

13.—33. Předslav s jakousi ironií opět omluvu (16.—21.), ukazuje, že svým odpůrcům dary přirozenými se vyrovná (v. 22.), v úradě apoštolském však svými pracemi a utrpením je předčí.

19.—20. s ironií vytýká jim, že pokládajíce se za moudré snášejí to, jestli nepraví učitelé (judaisté) zacházejí s nimi pánovitě (vrhají je v porobu), neb je pod rozličnými záminkami o statek připravují (je stravují, viz. Mat. 23, 14), neb je jímají či sobě podmaňují neb nad ně se vyvyšují, neb s nimi tvrdě nakládají (v tvář bijí).

21. Přiznáváje opět s ironií, že byl slab v takových věcech, jaké si dovoľovali proti nim jeho odpůrci, prohlašuje, že sám podobných nesprávností (tvrdostí vydírání ...) se nedopouští.

22. ukazuje, že oněm odpůrcům (judaistům) se vyrovná v těch věcech, kterými se vychloubají, jsa též národností (Hebrejem t. j. židem, jehož mateřštinou jest hebrejšťina v širším slova smyslu čili armenšťina), též příslušností k národu vyvolenému (israelitou rodem) a téhož původu (potomkem Abrahamovým a tedy i dědicem daných zaslíbení) jako oni. (Filipp. 3, 5.)

23.—27. ukazuje, že pracemi apoštolskými a utrpením pro Krista a evangelium podstoupeným judaisty předčí.

V prácech (jsem býval) přehojně, ve vězeních přehojně, v ranách nad míru, v nebezpečenství smrti častokrát. ²⁴ Od židů pětkrát jsem dostal čtyřicet ran bez jedné, ²⁵ třikrát jsem byl metlami mrskán, jednou jsem byl kamenován, třikrát jsem se ztroskotal, noc a den byl jsem v hlubokosti mořské, ²⁶ na cestách často, v nebezpečenstvích na řekách, v nebezpečenstvích od lotrů, v nebezpečenstvích od lidí svého národa, v nebezpečenstvích od pohanů, v nebezpečenstvích v městě, v nebezpečenstvích na poušti, v nebezpečenstvích na moři, v nebezpečenstvích mezi nepravými bratry, ²⁷ v práci a námaze, v nočních bděních často, v hladě a žizni, v postech často, v zimě a nahotě. ²⁹ (K tomu přistupuje) mimo jiné denní nával ke mně, péče o všechny církve. ²⁹ Kdo jest sláb, abych já nebyl sláb (také)? Kdo se pohoršuje, abych já nehofel? ³⁰ Mám-li se chlubití, budu se chlubití tím, co se vztahuje k mé slabosti. ³¹ Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, jenž jest veleben na věky, ví, že nelžu. ³² V Damašku etrarcha krále Areta ostříhal města Damašku, aby mě zajal, a oknem jsem byl spuštěn v koši skrze hradbu a tak jsem ušel rukám jeho.

KAPITOLA 12.

¹ Mám-li se chlubití, (prospěšno to ovšem není), přijdu k viděním a zjevením Páně. ² Zním člověka v Kristu, jenž před čtrnácti roky byl vtržen až do třetího nebe, zdali v těle, nevím, aneb-li kromě, těla, nevím; Bůh to ví. ³ A vím o tomto člověku, že byl, zdali v těle aneb-li kromě těla, nevím, Bůh to ví, ⁴ vtržen do ráje a uslyšel slova

24. Podle 5 Mojž, 25, 3. nesměli u židů dáti odsouzení více ran nežli 40.

25. Srovn. Skutk. ap, 16, 22.; 14, 18. — Noc a den byl jsem v hlubokosti mořské, t. j. zmitán jsem byl v širém moři na trosce cí kládě z rozbité lodí, dokud jsem nebyl zachráněn lodí jinou.

27. Srovn. 6, 5.; 1. Thess. 2, 9.

28.—29. vyčítá obtíže a námahy spojené se správou církevních obcí.

28. nával, t. j. četné návštěvy křesťanů a svěřenců, kteří hledali u něho rady a pomoci v přerozmanitých záležitostech. Srovn. Skutk. 20, 18.—22.

29. Cítil co nejživěji s jednotlivými obcemi v jejich slabosti a ubohosti (1, Thess 3, 1.—15.; 1. Kor. 9, 22.) a pociťoval bolesti zvláště veliké, viděl-li, že někdo jest pohoršován, ke zlému sváděn (1. Kor. 8, 11.—13.; 2. Thess.).

32. Srovn. Skutk. 9, 24. 25. arabský (nabatejský) král Areta zmocnil se Damašku r. 37. (dle Aberle, Chronolog. I. 260. až po březnu) a podržel jej až do své smrti r. 40. V té době, nejspíše r. 40, Pavel vrátil se do Arabie do Damašku a byv tam ohrožen a od křesťanů zachráněn odebral se do Jerusalema, aby se představil hlavě církve, Petrovi (Gal. 1, 19).

12. 1.—10. Poukazuje na mimořádné milosti (zjevení a vidění), kterými by obdařen předčí své odpůrce.

1. prospěšno není chlubití se, neboť neprospívá to ani ke vzdělání vlastního ani ke vzdělání jiných; přece však Pavlovi jest potřebí nyní ukázati na své přednosti před nepravými učiteli z příčin svrchu (s. 102. pozn. *) řečených.

2. Zním člověka v Kristu, t. j. křesťana. Jak patrné z v. 5., míní sám sebe. U vytržení myslí (v extasi) byl vtržen až do třetího nebe, t. j. do sídla blaženosti věčné, a přišel zase do stavu přirozeného, nenabyl jasného poznání o tom, byl-li v extasi té vtržen do nebe s celou osobností svou, s duší i s tělem, aneb pouze s duší, takže by tělo na tu chvíli zůstalo bezduchým. — Prvním nebem jest nebe vzduchové, druhým nebe hvězdné.

4. do ráje, t. j. do nebe, sídla věčné blaženosti. Míni totéž zjevení, o kterém mluvil ve v. 2. Tam u vytržení uslyšel, t. j. duchem svým postřehl a pojal slova nevypravitelná... t. j. věci, pravdy tak vznešené a tajuplné, že člověk nemá slov, avš je mohl přiměřeně vyjádřiti.

nevypravitelná, kterých nepřisluší člověku mluvití. ⁵ Takovýmto (člověkem) budu se chlubití, jám sebou však nebudu se chlubití, leč jen svými slabostmi. ⁶ Budu-li totiž chtít se chlubití, nebudu nemoudrý, neboť povím pravdu; uskrovňuji se však, aby někdo nemyslí o mně více, nežli co při mně vidí, aneb ode mne slyší. ⁷ A abych pro nemírnost zjevení se nevyvyšoval, byl mi dán osten pro tělo, anděl to satanův, aby mě políčkoval. ⁸ Pro něj jsem prosil třikráte Pána, aby odstoupil ode mne. ⁹ Ale on mi řekl: Postačí ti moje milost; neboť síla v slabosti se zdokonaluje. Budu tedy (spíše) velmi rád se chlubití svými slabostmi, aby síla Kristova ve mně přebývala. ¹⁰ Proto líbují si ve svých slabostech, v příkořích, v nedostatcích, v pronásledováních, v úzkostech pro Krista; neboť když jsem sláb, tehdá jsem silný.

Sv. Pavel stěžuje si, že byl donucen mluvití o svých přednostech.
v. 11—18.

¹¹ Stal jsem se nemoudrým. Vy jste mě (k tomu) donutili; neboť já jsem měl od vás býti poručen. Neboť v ničem jsem nezůstal za těmi nadapoštoly, ačkoli nejsem ničím. ¹² Znamení apoštola děla se mezi vámi s veškerou vytrvalostí zázraky a divy a činy mocnými. ¹³ Neboť v čem jste byli zkráceni proti ostatním církvím, leč že já sám nebyl jsem vám na obtíž? Odpusťte mi tu křivdu. ¹⁴ Hle, po třetí

5. Takovýmto člověkem míní opět sám sebe, ale potud, pokud hledí při sobě k oněm viděním a darům mimořádným, kterými byl obšťastněn. Jímí může a chce se chlubití, poněvadž chloubou tou oslavuje Boha jakožto jich původce a dárce; sám sebou však, t. j. pouze svoji osobností bez ohledu na ony dary nechce a nebude se chlubití, leč jen svými slabostmi a to proto, poněvadž také uznáváním a upozorňováním na své slabosti, strasti, utrpení a j. oslavuje Boha jakožto toho, který tak veliké věci působí skrze něj i při slabostech jeho.

7. Osten pro tělo (podle Vulgáty nedosti jasně „osten těla“), t. j. nějaký velice bolestivý neduh tělesný (nikoli pokušení k chlipnosti); nazývá jej andělem či poslem satanovým, poněvadž jej s dopuštěním Božím způsobil satan; Bůh pak dopustil to k tomu konci, aby uchránil Pavla od pýchy a udržel jej v pokoře.

8.—9. Pro něj, t. j. s ohledem na ten osten či anděla satanova, prosil Pána Ježíše, aby anděl ten (neduh) odstoupil od něho, by jím nebyl zdržován ve svém působení, a Pán vyslyšel ho sice ale nikoli odnětím onoho neduhu, nýbrž udělením milosti potřebné k tomu, aby překonal všechny překážky, které z něho vzešly. — Slovu spíše neodpovídá v latinském textě slovo žádné, ale dle textu řeckého jest správně ukazující, že nebude již prositi za odstranění onoho neduhu, nýbrž spíše honositi se svými slabostmi a utrpeními, a to k tomu konci, aby síla a milost Kristova spočinula a přebývala v něm trvale.

10. Když jsem sláb, t. j. když uznávám přirozenou slabost svou, tehdá jsem silným účinnou milostí a pomocí Kristovou.

11. Stal jsem se nemoudrým tím totiž, že jsem promluvil o svých přednostech. Korintští donutili ho k tomu tím, že se ho nezastali proti pomluvám šířeným o něm od nepravých učitelů, ač věděli, s jakým prospěchem a jak nezištně působil u nich jak on sám (v. 11.—16.), tak jeho druhové (v. 17.—18.). Nad apoštoly zove ironicky judaisty (učitele nepravé), své odpírce.

12. t. j. moci od Boha mi danou činil jsem (aneb spíše Bůh skrze mne činil) vytrvale i v největších utrpeních to, co jest známkou pravého apoštola, totiž zázraky a divy. (Místo „znamení apoštola“ bylo by dle Vulgaty „znamení mého apoštolství“.)

13. ironicky praví, aby mu odpustili tu křivdu, kterou jim učinil tím, že nebyl jim na obtíž požadováním neb přijímáním od nich výživy, jaké žádal neb přijímal od jiných obcí Srovn. 11, 7.—12. — Já sám, t. j. já pro svou osobu.

14. Hle po třetí jsem hotov přijíti k vám. Místo toto vykládají obyčejně tak, jakoby Pavel před sepsáním tohoto listu pobyl již dvakráte v Ko-

jsem hotov přijít k vám a nebudu vám na obtíž, neboť nehledám vašich věcí, nýbrž vás. Nemajíť dítky shromažďovati poklady pro rodiče, nýbrž rodiče pro dítky. ¹⁵ Já pak sám milerád (vše) vynaložím, ano sám sebe vydám za duše vaše, bych i více vás miluje, méně byl milován. ¹⁶ Ale budiž; já jsem vám nebyl na obtíž, avšak jsa chytrákem polapil jsem vás lstí. ¹⁷ Oklamal jsem vás skrze někoho z těch, které jsem k vám poslal? ¹⁸ Požádal jsem Tita a s ním jsem poslal bratra; oklamal vás Titus? Zdaliž jsme nekráčeli v témže duchu, zdali ne v týchž šlépějích?

Sv. Pavel upozorňuje, že o svých přednostech psal pro jejich vzdělání.
v. 19.—21.

¹⁹ Dlouho již se domníváte, že se hájíme před vámi. Před Bohem v Kristu mluvíme; všecko však, miláckové, pro vaše vzdělání. ²⁰ Neboť se obávám, abych snad přijda (k vám) nenalezl vás takovými, jakými nechci, a abych já nebyl shledán od vás, jakým si (mě) nepřejete, aby totiž nebylo mezi vámi svárů, řevnivostí, hněvů, sobectví, pomluv, utrhaní, nadutostí, nepokojů, ²¹ aby mě, až opět přijdu, Bůh můj nepokořil u vás, a já abych nemusil truchliti nad mnohými z těch, kteří prve zhrěšili a přece nečinili pokání z nečistoty a smilství a chlípnosti, kterou páchali.

rintě, po prvé, když tam založil církevní obec (r. 52.), po druhé za svého tříletého pobytu v Efesu (r. 56). Poněvadž však sv. Pavel v prvním listě ke Korintským žádné zmanky nečiní o té cestě druhé, listy první pak a druhý ke Korint. tak úzce spolu souvisí, že vylučují osobní přítomnost Pavlova toho času v Korintě, zvláště pováží-li se, že Pavel napsav list Korint., brzy na to poslal k nim z Efesu Tita a na to sám přes Troadu do Macedonie se vydal a tam sešed se s Titem druhý list Korint. napsal, pokládáme za správnější ano za pravý výklad ten, dle něhož Pavel nemluví o svých cestách, nýbrž o svých úmyslech do Korintu přijíti a že tedy jen to chce vyjádřiti, že od svého prvního pobytu u nich již po třetí pojímá a vyjadřuje úmysl svůj k nim přijíti, jehož však posud uskutečnití nemohl; po prvé pojal a vyjádřil jej o listě pro nás již ztraceném (srovn. 1, 15. 16.), po druhé v 1. Kor. 16, 5.—7., po třetí nyní.

15. bych i více vás miluje . . . , t. j. kdybych tím méně byl od vás milován, čím více bych já miloval vás.

16.—18. Slova v. 16, jsou pomluvou šířenou od Pavlových odpůrců. Ji odmítá ve v. 17. a 18. takto: Budiž, vy uznáváte, že já sám nebyl jsem vám na obtíž; ale snad jsem vás vydíral skrze své druhy, jak říkají moji odpůrci. Ani to ne. Neboť vy sami jste toho svědky, že ani Titus ani jiní druhové moji vás nevydírali ani nepodváděli.

19. Smysl jest: Čtouce tento list, domníváte se zajisté již dlouho, že tyto věci piší, abych se hájil před vámi jako soudci svými a se vám poroučel. Tomu není tak, nýbrž mluvím před Bohem, jemuž jsem jedině zodpovědný, a to ve spojení s Ježíšem jakožto jeho služebník; při tom ovšem přihlížím také k vám, ale nikoli, abych se hájil, nýbrž abych přispěl k vašemu vzdělání.

20. sobectví (nikoli vády, jak se obyčejně překládá); neboť řecké slovo (*ἐριθεία*) jsouc odvozeno od *ἐριθεύω* (erithevo, jsem sobecký), a nikoliv od *ἐρίς* (eris, svár), neznamená tolik co svár neb svárliivost, jak vůbec (i ve Vulgátě slovem contentio) se rozumí, nýbrž sobectví.

21. aby mě Bůh nepokořil u vás (či spíše vzhledem k vám), tím totiž, že by k mě zkoušce dopustil, aby mnozí z vás zůstali ve svých (veřejných) hříších nekajicně, a já přijda byl ke svému zármutku nucen je trestati.

KAPITOLA 13.

Sv. Pavel ohlašuje, že přijde vystoupí přísně proti neposlušníkům.
v. 1.—10.

¹ To jest po třetí, že přicházím k vám; „v ústech dvou neb tři svědků stane pevně každé slovo.“ ² Předpověděl jsem a předpovídám, jako bych byl přítomen po druhé, ač nyní ještě jsem nepřítomen, těm, kteří prve zhřešili, i všem ostatním, že přijdu-li opět, šetřiti nebudu. ³ Žádáte si snad zkusiti Krista ve mně mluvícího; kterýž není slab proti vám, nýbrž mocný mezi vámi? ⁴ Vždyť on byl sice ukřižován ze slabosti, ale žije z moci Boží; vždyť i my jsme slabí v něm, ale budeme žítí s ním z moci Boží proti vám. ⁵ Sami sebe zkoušejte, jste-li ve víře; sami sebe zkoumejte! Ci nepoznáváte sami sebe, že Kristus Ježíš jest ve vás? Leč snad jste neosvědčeni. ⁶ Doufám však, že poznáte, že my nejsme neosvědčeni. ⁷ Ale modlíme se k Bohu, abyste nečinili nic zlého; nikoli (za to se modlíme), abychom my se ukázali osvědčenými, nýbrž abyste vy činili dobré, my pak abychom byli jako neosvědčeni. ⁸ Neboť nemůžeme nic proti pravdě, nýbrž pro

13, 1. to jest po třetí že přicházím k vám. Slovy těmi alespoň pravděpodobně nechce říci, že již dvakrát v Korintě byl a nyní přijde po třetí nýbrž že od svého prvního pobytu u nich již po třetí se hotoví k nim přijít, ač dosud úmysl ten vykonati nemohl. (Srovn. 12, 14.) Slova „v ústech dvou“ atd. jsou z 5. Mojž. 19, 15. (Mat. 18, 16; Jan 8, 17; Žid. 10, 28.); smysl jejich jest: Souhlasnou výpovědi dvou neb tří svědků každá věc před soudem se potvrzuje čili souhlasné svědectví alespoň dvou svědků jest právoplatné. Sv. Pavel uvádí je, aby ohlásil, že přijde do Korintu vystoupí proti neposlušníkům jako soudce, trestati však bude toliko ty přečiny, které budou náležitě vyšetřeny a osvědčeny.

2. Slova po druhé scházejí ve Vulgátě, ač jsou nejen v řeckých, nýbrž i v latinských rukopisech. Ti, kteří slova „po třetí“ (v. 1.) pojmají tak, jako by Pavel byl již dvakrát pobyl v Korintě, překládají takto: jako když jsem byl přítomen (u vás) po druhé, tak i nyní jsa nepřítomen. (Doslovně bylo by: jako jsa přítomen po druhé, i nyní jsa nepřítomen.)

3. Podle textu řeckého bez otázky takto: neboť žádáte si zkusiti atd. Smysl však zůstává týž. Vytyká jim totiž, že ho (mnozí z nich) svým jednáním takřka vyzývají, aby podal důkaz o tom, zdali v něm a skrze něho mluví Kristus čili zdali on mluví a jedná maje posláni a moc od Krista. Chtějí-li, dostane se jim toho, neboť ten Kristus, který ukázal již svou moc mezi nimi nejen milostmi a divy, které skrze něho (Pavla) působil, nýbrž i přísnými tresty, kterými je stihl (1. Kór. 5, 5; 11, 30.), uzpůsobí ho, aby zakročil s mocí proti neposlušníkům a nekajícím.

4. Smysl: Jako Kristus jevil se býti slabým při svém utrpení, ale vstáv moci božskou z mrtvých, kraluje v těle oslaveném a vykonává moc svou nejvyšší, tak i já (a všichni apoštolé) jevim se sice býti slabým, podrobeným utrpení a strastem, avšak jako apoštol Kristův projevují a projevím ve spojení s ním vyšší moc, kterou jsem obdržel, a to bude-li třeba, i přísným trestáním neposlušníkův a nekajících.

5. Smysl jest: Nebojte se zkoušeti sama sebe; neboť zkoumáním takovým seznáte, že Kristus bydlí ve vás svou milostí a láskou, leč byste snad byli křesťany nepravými, zavržitelnými, takže by Kristus Pán nemohl svou milostí dlíti ve vás.

6. t. j. co však se týká mne, doufám pevně, že jako apoštol Kristův nezůstanu u vás neosvědčen, nýbrž že z vlastní zkušenosti poznáte, že jsem obdařen apoštolskou mocí, kterou vykonávám, třeba-li, i trestáním.

7.—8. Nikoli za to se modlíme atd. t. l. nemodlím se za to, abych měl příležitost osvědčiti trestající moc svou, nýbrž za to, abyste vy činili dobré, tak abych já přijda k vám nemohl vás trestati a zůstal tedy v očích vašich neosvědčen v příčině trestající moci své; neboť nemám moci vystupovati s tresty

pravdu. ⁹ Radujeme se zajisté, když my jsme slabí, vy pak jste mocni; za to také se modlíme, za vaše zdokonalení. ¹⁰ Proto píše toto jsa nepřítomen, abych, až budu přítomen, nemusil si počínati příkře podle moci, kterou mi dal Pán, abych vzdělával, a nikoli, abych kazil.

Závěrek listu. v. 11.—13.

¹¹ Konečně, bratři, radujte se, zdokonalujte se, povzbuzujte se smýšlejte jednotejně, žijte v pokoji, a Bůh pokoje a lásky bude s vámi. ¹² Pozdravte se vespolek políbením svatým. Pozdravuji vás všichni věřící. ¹³ Milost Pána našeho Ježíše Krista a láska Boží a účastenství Ducha svatého budiž se všemi vámi. Amen.

O listě sv. Pavla ke Galatům.

List tento jest okružný, psán ne jedné, nýbrž všem obcím křesťanským, které byly v Galatii. Byla pak Galatie krajina ve středu Malé Asie a měla jméno po Galatech čili Keltech, kteří se tam usadili ve 3. stol. před Kristem. Avšak Galatii nazývala se též provincie římská, která mimo řečenou krajinu galatskou obsahovala část Lykaonie, Pysidii, Pamfilii, Isaurii. Dle náhledu většiny vykladačů byl poslán list tento do Galatie vlastní (dohada severogalatská). Je-li tomu tak, jakož myslíme vzhledem k tomu, že Lykaonové a Pisidiové nejmenují se v Novém zákoně nikde Galaty, a že ve Skutcích apoštolských Pisidie a Lykaonie se odlišuje od Galatie, byl psán r. 55., a to v Efesu. Byl-li však, jak někteří se domnívají, poslán do provincie galatské, (dohada jihogalatská) oněm totiž obcím křesťanským, jež založil na své první cestě apoštolské, jest psán r. 53., a to v Korintě, kde se tehdy zdržoval. Neboť píše než jej sv. Pavel psal, pobyl v Galatii dvakrát (4, 14); ale do vlastní Galatie přišel teprve na druhé a třetí cestě své, v provincii galatské (v Pamfylíi, Pisidii, Lykaonii) byl již na své cestě první a druhé. Podobného náhledu byl též již zemřelý prof. ve Vircpurku (Würzburg) Valentin Weber; rozuměje však druhým příchodem ke Galatům onu návštěvu, kterou vracel se z první apoštolské cesty své, učinil křesťanům na té cestě na víru obráceným v Ikonium, Antiochii písidské a j.), kladl sepsání tohoto listu již do (r. 49. (před sněm jerusalemský).

Přijali pak v Galatii učení Kristovo od Pavla s radostí, ale po jeho odchodě přišli tam učitelé směru židovského (judaisťe) a tvrdili, že jest nutno ke spasení zachovávatí obřadní zákon Mojžíšův, zejména přijímatí obřátku. Pavel přišed do Galatie po druhé, postavil se rozhodně proti tomu učení, ale, když odešel, oni učitelé počali podkopávati jeho autoritu pravice, že není ani pravým apoštolem, a činili to s úsilím takovým, že mnozí počali již skutečně pochybovati

proti pravdě t. j. proti těm, kteří pravdu křesťanskou uznávají a jí se řídí, nýbrž působiti ve prospěch jejich (pro pravdu).

9. když jsme slabí t. j. když nemohu užiti trestající moci své vida, že vy jste mocni totiž v dobrém, takže není příčiny trestati, nýbrž radovati se.

11.—13. V závěrku opakuje v krátkosti předešlá napomenutí svá a končí pozdravem a apoštolským požehnáním. — Políbením svatým viz I. Kor. 16, 20.

o jeho hodnosti apoštolské a zachovávali některé obřady a svátky židovské. Proto sv. Pavel dověděl se o tom, napsal Galatům tento list, ve kterém hájí apoštolské hodnosti své i svého učení a dokazuje, že člověk bývá ospravedlněn živou věrou v Ježíše Krista, a nikoli zachováváním zákona Mojžíšova, zákon ten tedy že neváže křesťanů a vyzývá, aby vytřvali v křesťanské svobodě od zákona (Mojžíšova). avšak aby nezaměňovali jí za bezuzdnost

List sv. apoštola Pavla ke Galatům.*

KAPITOLA 1.

Úvod v. 1.—10.

¹ Pavel apoštol (poslaný) nikoliv od lidí, ani skrze člověka, nýbrž skrze Ježíše Krista a Boha Otce, jenž ho vzkřísil z mrtvých, ² a všichni bratři, kteří jsou se mnou, církvím galatským: ³ Milost vám a pokoj od Boha Otce a (od) Pána našeho Ježíše Krista, ⁴ kterýž vydal sebe sama za hříchy naše, aby nás vysvobodil z nynějšího věku nešlechetného, podle vůle Boha a Otce našeho, ⁵ jemuž sláva (buď) na věky věků.

⁶ Divím se, že tak rychle se uchylujete od toho, jenž vás povolal v milosti Kristově, k „evangelium jinému“, ⁷ jež není jiným, leč že jsou někteří, kteří vás matou a chtějí převrátit evangelium Kristovo. ⁸ Avšak i kdybychom my neb anděl s nebe kázal vám proti tomu, co jsme vám kázali, buď proklet. ⁹ Jak jsme dříve pověděli, i nyní

* List tento obsahuje mimo úvod (v. 1.—10.) a závěrek (6, 11.—18.) tři části: obrannou (1, 11.—2, 21.), věroučnou (3, 1.—4, 31.) a mravoučnou (5, 1.—6, 10.) V úvodě podává obšírnější nadpis, ve kterém s důrazem vytyká apoštolskou důstojnost svoji (v. 1.—5.) a činí výtku Galatům, že tak rychle odvracejí se od evangelia (učení) Kristova k učení jinému, nepravému (v. 6.—10.), odsuzuje zároveň svůdce jejich.

1.—2. Pavel apoštol . . . a všichni bratři, kteří jsou se mnou (t. j. všichni moji spolupracovníci). Viz Řím. 1. 1. pozn. a 1. Kor. 1, 1. pozn. Vytýká se takovým důrazem apoštolskou důstojnost svou, naznačuje obsah první (obránné) části svého listu.

3. Milost vám . . . viz Řím. 1, 7.

4. Vydal se be totiž dobrovolně na smrt kříže, a to podle vůle Boha Otce, takže náměstná smrt jeho byla i dílem jeho svobodně vůle i dílem poslušnosti k Otci; vydal se za hříchy naše, aby totiž podal nekonečné dostiučnění za hříchy naše (všech lidí) a zasloužil nám odpuštění hříchů, a to k tomu konci, by nás vysvobodil z nynějšího věku nešlechetného t. j. z moci světa zlého i knížete jeho (dábla) a uschopnil nás k dosažení blaha věčného. Připomíná tak, že odpuštění a spásy dostává se skrze Krista, a tedy nikoli ze skutků zákona Starého, naznačuje obsah druhé části svého listu, části věroučné. Věk (svět) tento nazývá nešlechetným, pokud jsa bez Krista neb ne drže se Krista, s dopuštěním Božím podléhal neb podléhá moci ďábově a zlé žádostivosti; proti němu jest věk (svět) budoucí t. j. věk s Kristem, a to předem v království Božím na nebi, ale i v církvi jeho na zemi, ježto církev Kristem jsouc řízena k životu věčně blaženému vede.

6.—10. čině výtku, že tak v krátkém čase dávají se odvracet od pravého evangelia, které jim byl hlásal, k učení, jež hlásají učitelé nepraví, odsuzuje zároveň svůdce jejich, neboť nechce se zalíbovat lidem, nýbrž Bohu.

tak rychle; byl v Galatii před několika měsíci a tehdy ještě drželi se evangelia pravého.

6.—7. v milosti Kristově, t. j. pro zásluhy Kristovy. Dle Vulgáty bylo by „k milosti Kristově“ t. j. k tomu, abyste byli účastní těch milostí

opět pravím: Káže-li vám někdo proti tomu, co jste přijali, buď proklet. ¹⁰ Neboť zdaliž se snažím nyní získati lidi, čili Boha? Aneb-li hledám libiti se lidem? Kdybych ještě se zaliboval lidem, nebyl bych služebníkem Kristovým.

Ukazuje, že ne od apoštolů, nýbrž přímo od Krista obdržel poslání a učení, které hlásá. v. 11—24.*

¹¹ Oznamuji vám, bratři, že evangelium ode mne hlásané není podle člověka, ¹² neboť jsem ho ani nepřijal ani se mu nenaučil od člověka, nýbrž zjevením Ježíše Krista. ¹³ Vždyť přece jste slyšeli o někdejšíh životě mém v židovství, že jsem nad míru pronásledoval církev Boží a ji hubil. ¹⁴ a že jsem prospíval v židovství nad mnohé vrstevníky (svě) ve svém národě, ja úsilnějším horlitem pro podání od svých otců přijatá. ¹⁵ Když však se zalíbilo tomu, jenž mě oddělil ze života matky mé a povolal svou milostí, ¹⁶ zjevití ve mně Syna svého, abych ho hlásal mezi pohany, neobrátil jsem se hned k tělu a krvi, ¹⁷ ani jsem nešel do Jerusalema k těm, kteří byli přede mnou apoštolý, nýbrž odešel jsem do Arabie a opět jsem se vrátil do Damašku. ¹⁸ Potom po třech letech přišel jsem do Jerusalema, abych uzřel a poznal Petra, a pobyl jsem u něho patnáct dní; ¹⁹ jiného však z apoštolů jsem neviděl, leč Jakuba, bratra Páně. ²⁰ A co vám píší —

a dobrodiní, jež nám Kristus zasloužil. Ale čtení „v milosti Kristově“ (*ἐν χάριτι Χρ* en chariti Chr.) jest více zaručeno. — K evangeliu jinému; takto zdá se, učitelé nepraví nazývali učení své, říkajíce, že oni káží něco jiného, evangelium jiné (lepší), nežli Pavel. Ale sv. Pavel prohlašuje, že učení jejich není evangeliem jiným pravým, nýbrž porušeným.

* V části první, obranné (1, 11.—2., 21.) hájí apoštolé vážnosti své i svého učení, a to podáním důkazu, že poslání a učení, které hlásal a hlásá, neobdržel od lidí, ani prostřednictvím lidí, nýbrž přímo od Krista (1., 11.—24.), a že jeho apoštolát i učení přední apoštolové uznali za pravé (2, 1.—21.).

11.—24. Že poslání a učení, které hlásá, nepřijal od lidí, nýbrž od Krista, dokazuje vylíčením svého života do té doby, kdy jako spolek vystoupil; z vylíčení toho jde totiž na jevo, že před svým obrácením neměl vůle přijímati od apoštolů neb jiných věrozvěstů učení křesťanské, poněvadž v té době byl tak urputným pronásledovatelem křesťanů a tak nadšeným horlitem pro židovství (v. 11.—14.), že bez mimořádného působení Božího křesťanství by nebyl přijal; po svém obrácení pak od apoštolů ani poučen býti nemohl, poněvadž až do svého vystoupení jako apoštol žil až na 15 dní stále vzdálen od apoštolů a všeho styku s nimi, a těch patnáct dní, jež přece v té době strávil v Jerusalemě, nikterak nestačilo, aby byl v nich o Kristu a jeho učení náležitě poučen a do apoštolského úřadu uveden, a to tím méně, poněvadž tam nepřišel, aby hledal rady neb poučení, nýbrž aby hlavu církve poznal, a poněvadž tam tehdy mimo Petra a Jakuba žádného jiného apoštola nebyl (v. 15.—24.).

11. podle člověka t. j. lidské.

13. Viz Skut. ap, 9, 1.—2.; 22, 4.—5.; 26, 9.—11.

14. Viz Skut. 26, 4.—5. podání od svých otců přijatá (doslovně „otcovská“) t. j. podání farisejská, která se u farisejských předků jeho udržovala, a která on jako syn fariseův od svého otce přijal.

15. Bůh mě oddělil totiž od svých vrstevníků k úřadu apoštolskému, a to již ze života matky mé, tak totiž, že dary přirozené a běh života mého, moje vychování, studia a jiné věci tak řídil, abych svým časem stal se způsobilým vykonávat úřad apoštolský zvláště mezi pohany; povolal mě totiž ke pravé víře a k úřadu apoštolskému, a to i vnějším zjevením se Kristovým (před Damaškem) i vnitřní milostí, kterou mě osvětil a pohnul, abych v Kristu uvěřil a vůli jeho se podrobil; zjevil ve mně Syna svého, t. j. vnitřním zjevením způsobil ve mně náležité poznání jak Ježíše Krista, tak jeho učení.

16. k tělu a krvi t. j. k lidem; nehledal totiž rady neb poučení o apoštolském úřadě svém a o evangeliu ani u lidí vůbec, ani u apoštolů.

hle, před Bohem to pravím, že nelžu. ²¹ Potom jsem přišel do krajin syrských a cilicijských. ²² Zůstal jsem však osobně neznám církvím judským, které jsou v Kristu, toliko slýchali: Ten, jenž nás někdy pronásledoval, nyní káže tu víru, kterou někdy hubil; i velebili na mně Boha.

KAPITOLA 2.

Sv. Pavel ukazuje, že učení a apoštolství jeho bylo jako pravé uznáno od apoštolů, v. 1.—21.

¹ Potom po čtrnácti letech opět jsem se odebral do Jerusalema s Barnabášem, vzav s sebou také Tita. ² Odebral jsem se (tam) pod'e zjevení a předložil jsem jim evangelium, které hlásám mezi pohany, zvláště těm, kteří mají vážnost, zdali snad neběžím neb jsem neběžel nadarmo. ³ Ale ani Titus, který byl se mnou, nebyl přinucen dáti se

18. Po třech letech totiž od svého obrácení. Byv v Damašku pokřtěn, kázal tam několik dní (Skut. 9, 19.—22.); potom odešel do Arabie, nejspíše až k Sinaji (Gal. 4, 25.) a pobyl tam skoro tři roky, vrátil se zase do Damašku a kázal opět, a na to teprve, celkem po třech letech od svého odchodu z Jerusalema a od svého obrácení, „když uplynulo dnů mnoho“ (Skut. 9, 23.), přišel zase do Jerusalema.

18. a bych užřel a poznal. V řeckém textě (i latinském) jest sice jen jedno slovo *ιστορησαι* (historésai), ale tak vystihuje se lépe smysl textu, nežli pouze slovem jedním uzřiti.

21. Srvn. Skut. 9, 30. Byv strojenými úklady židovskými donucen opustiti město, odešel v průvodě svých přátel do Cesaree. Tam as vstoupil na loď a plavil se do Antiochie syrské, a tu vystoupiv, šel krajinami syrskými a cilicijskými do svého rodiště Tarsu, kde pobyl, až ho Barnabáš pozval do Antiochie, aby mu byl nápomocen. Proto ovšem zůstal osobně neznám církevním obcím judským t. j. palestinským, ovšem vyjma jerusalemskou. (Nestýkal se tedy s apoštoly ani, když již kázal o Kristu, a jeho učení; patrně tedy, že ani po svém obrácení nepřijal od nich poslání a učení, které hlásá.)

2, 1.—10. Aby tím více čelil proti těm, kteří upírajíce mu apoštolskou důstojnost tvrdili, že učení jeho (Pavlovo) nesrovnává se s učením apoštolským, sděluje, že na apoštolském sněmě v Jerusalemě předložil učení, které hlásá (zejména také to, že ke spasení není potřeby zachovávatí obřadní předpisy starozákonní), a že apoštolé proti němu nejen ničeho nenamítli, ba ani Tita přes veškeren nátlak činěný od nepravých křesťanů nepřinutili, aby se dal obřezat, nýbrž i ruku podali jemu (Pavlovi) a Barnabášovi na výraz souhlasu a společenství v úřadě a tak uznali i pravost jeho učení i apoštolskou jeho důstojnost.

1. Po čtrnácti letech totiž od svého obrácení (tedy r. 51) odebral se do Jerusalema, byv tam i s Barnabášem a jinými poslán od Antiochijských, aby předložil apoštolům otázku, je-li potřeby ku spasení zachovávatí obřadní předpisy starozákonní (Srovn. Skut. ap. kap. 15.). Tita vzal s sebou o své újmě nepochybně proto, aby potom měl v něm živý doklad pro pravost svého učení, že obřizka a vůbec zachovávatí obřadních předpisů Starého zákona ke spasení nepřispívá. — Kde si byli vědomi, že obřizky není potřeby ke spasení, nebránil jí (Skut. 16, 3.).

2. Byl sice poslán od antiochijských křesťanů (Skut. 15, 2.), ale mimo vyzvání jejich přiměl ho k cestě té také zvláštní popud Ducha sv. Apoštol totiž, jsa přesvědčen o nezávaznosti obřadních předpisů starozákonních, zdráhal se as s počátku jíti do Jerusalema k apoštolům, aby se nezdálo, že o té věci jest v pochybnostech; poněvadž však běželo tu o věc velice důležitou, pohnul jej k tomu také Duch sv. zvláštním zjevením, aby rozhodnutím tamních apoštolů také křesťané antiochijské a jiní byli všeliké pochybnosti o tom zbaveni a možné rozrůžce se zabránilo. — Učení své předložil jí m t. j. křesťanům jerusalemským, zvláště těm, kteří mají vážnost t. j. apoštolům a starším čili biskupům (a kněžím), a to nikoli, že by měl pochybnost o pravosti jeho, nýbrž aby oni poznajíce je jakožto učení pravé, božské, uznali též a osvědčili, že neběží t. j. nepracuje a nepracoval nadarmo, bez užitku ve věcech spásy.

obřezat, ač byl (rozeným) pohanem, ⁴ a to pro vetřelé bratry nepravé, kteří se vloudili (mezi nás) vyzvědět naši svobodu, kterou máme v Kristu Ježíši, aby nás v službu podrobili. ⁵ Jim jsme neustoupili ani na okamžik poddáním se, aby pravda evangelijní zůstala u vás. ⁶ Od těch však, kteří něco váží — jakými někdy byli, na tom mi nezáleží; Bůh nehledí na osobu člověka; — ti tedy, kteří mají vážnost, nenamítali ničeho, ⁷ nýbrž naopak, když uzřeli, že mně jest svěřeno evangelium pro neobřezané, jako Petrovi pro obřezané — ⁸ neboť ten, jenž pomáhal Petrovi v apoštolství mezi obřezanými, pomáhal také mně (v apoštolství) mezi pohany — ⁹ a když poznali milost mi danou, Jakub a Petr a Jan, kteří jsou pokládáni za sloupy, podali mně a Barnabášovi pravice (na význam) společenství, abychom my kázali mezi pohany, oni pak mezi židy, ¹⁰ jenom abychom pamatovali na chudé; a to právě snažil jsem se také učiniti.

¹¹ Když pak Petr přišel do Antiochie, do očí jsem se mu opřel, poněvadž byl hođen domluvy. ¹² Prve totiž než přišli někteří od Jakuba, jidal společně s pohanokřesťany, ale když přišli, strnil se a odlučoval se z bázně před těmi, kteří byli z obřizky. ¹³ A s ním přetvářovali se také ostatní židokřesťané, takže i Barnabáš byl stržen tou přetvářkou jejich. ¹⁴ Leč když jsem uzřel, že nejednají správně podle

4. Bratry nepravými rozumí ty křesťany obrácené ze židovství, kteří horlili pro zákon mojíšíský tvrdíce, že jest nutno ke spasení obřadní předpisy jeho zachovávat. Oni se vloudili do církve, vstoupili totiž do ní bez pravého úmyslu zřici se židovství a chtěli vyzvědět naši svobodu čili osvobození od povinnosti zachovávat obřadní předpisy starozákonní, kterého se nám křesťanům dostalo pro zásluhu Kristovy a ve spojení s ním: chtěli to vyzvědět k tomu konci, aby nás tím snáze uvedli pod zákon mojíšíský a jmenovitě aby křesťany z pohanství obrácené zákonem tím zavázali.

6. Tato věta není dokončena; sv. Pavel chtěl asi říci: Od těch, kteří něco váží, nebylo mi nic namítnuto. Vzpomenuv však na to, že oni bratři falešně pro své tvrzení poukazovali také k bývalé praxi apoštolů a jiných mužů vážnost majících, totiž k tomu, že druhdy nepřijímali do církve žádného pohana, leč by dříve přistoupil k židovství, přerušil větu započatou, aby odmítl dříve jejich námitku prohlášením, že na tom nezáleží, jak oni muži dříve soudili o závaznosti obřadních předpisů starozákonních, a to tím méně, poněvadž nyní soudí o tom jinak. Na to teprve dokončuje onu větu započatou, ale ve formě jiné, činné, pravě: „ti kteří mají vážnost, nenamítli ničeho“.

7. mně jest svěřeno evangelium, t. j. hlásání evangelia předem mezi pohany, ač nebrání se mi kázat také mezi židy, podobně jako Petrovi svěřeno jest hlásání evangelia předem mezi židy, ač může kázat také mezi pohany.

9 milost, t. j. apoštolství; z toho totiž, co Bůh skrze něho činil, poznali, že mu (Pavlovi) bylo také svěřeno apoštolství ve vlastním smyslu, jako jim. Petr, Jakub a Jan byli pokládáni za sloupy pro zvláštní vážnost, kterou v církvi měli, Petr jako hlava církve vůbec, Jakub jako biskup jerusalemský a jako apoštol u židokřesťanů zvláštní vážnosti požívající, Jan jako miláček Páně, jemuž Kristus doporučil matku svou. Jakuba jmenuje na prvním místě, ne tak proto, že byl biskupem jerusalemským, kde sněm se konal, jako proto, že jeho jména judaisté zneužívali pro nepravé učení své o nutnosti zachovávat obřadní předpisy starozákonní.

10. Srovn. (Skutk. 11, 29.—30.), 1. Kor. 16, 1.—4; 2. Kor. 8, 1.—9, 15.

11.—21. líčí, kterak Petr přijav mlčky výtku od něho mu učiněnou, tak uznal nejen rovnocennost jeho apoštolství (nehledíc k primátu), nýbrž i shodu jeho učení s učením apoštolským.

11. Petr přišel do Antiochie brzy po sněmě apoštolském (Gal. 2, 1.—10; Skut. 15, 1.—35.), krátce před tím, než Pavel nastoupil na druhou cestu apoštolskou. — byl hođen domluvy, dle řeckého textu bylo by „byl usvědčen t. j. vinen“.

12.—14. Petr přišed do Antiochie, jidal s počátku nejspíše při tak zvaných hodech lásky čili agapách (viz 1. Kor. 11, 17.—34. pozn.) zároveň s pohano-

pravdy evangelní, řekl jsem Petrovi přede všemi: Jestliže ty jsa židokřesťan žiješ po pohanstvu a ne po židovsku, kterak nutíš pohanokřesťany, aby žili po židovsku? ¹⁵ My jsme rode n židé a nikoli

křesťany i takové pokrmy, které byly židům zákonem mojžišským zakázány; souhlasil tak se sv. Pavlem, že nejen pohanokřesťané, nýbrž ani židokřesťané nejsou vázání obřadními předpisy mojžišskými. Když však tam (za nějakým účelem nám neznámým) přišli někteří od Jakuba, t. j. z Jerusalema, kde apoštol Jakub Malý byl biskupem, křesťané to ze židovství, kteří také po svém obrácení zachovávali přísně obřadní předpisy mojžišské, myslíce, že jako rození židé jsou tím povinni, tu Petr odloučiv se od pohanokřesťanů, přidržel se přichozích křesťanů jerusalemských a jedn zároveň s nimi toliko takové pokrmy, které byly židům dovoleny. Činil to, nikoli, že by obřadné předpisy mojžišské pokládal za závazné také pro křesťany, nýbrž z obavy, aby přichozí židokřesťané se nepohoršili a jeho působení apoštolskému mezi židy nečinili překážek. Nechybil tedy ani věroučně, ani mravoučně, nýbrž ve věci o sobě indiferentní řídil se touž zásadou opatrnosti, kterou i sv. Pavel zachovával ze šetrnosti k těm, kteří byli ve víře slabí (Řím. 14, 1.—23; 1. Kor. 10, 12. 11, 1.). Nenamítal proto s počátku ani Pavel proti tomu ničeho, moha předpokládati, že nikdo, ani pohanokřesťané, nebudou se pozastavovati nad tím, že několik křesťanů přichozích žije také u nich podle domácího obyčeje svého. Když však pro tu vážnost, které požíval Petr jako hlava církve, byli příkladem jeho stržení také židokřesťané antiochijsí, kteří dosud při dohledě lásky společně s pohanokřesťany, věduce z učení sv. Pavla, že ani oni nejsou více vázání řečenými předpisy mojžišskými, ano když příkladem jeho byl stržen i Barnabáš, který dříve tak rozhodně zastával pravdu, že obřadní zákon mojžišský křesťanů neváže (Skutk. 15, 2.), nastalo nebezpečení, že vznikne roztržka mezi křesťany z pohanství a mezi křesťany ze židovství, a že snad pohanokřesťané i v příčině věroučné upadnou v omyl, jakoby obřízka a vůbec zachovávaní obřadních předpisů mojžišských byly ke spasení ne sice potřebny, ale přece velice prospěšny, dodávajice snad křesťanu zvláštní důstojnosti a zajišťujice mu větší odměnu. A proto Pavel upozorovav ve své prozřavosti hrozící nebezpečení, vytknul veřejně Petrovi nesprávnost jeho jednání vzhledem k možným jeho následkům, nijak se nedotýkaje autority jeho jako hlavy církve. Nazval pak jednání jeho přetvářkou, ne že by se byl vskutku přetvářel, nýbrž že jednání jeho nesrovnávalo se s přesvědčením jeho; věděl totiž, že křesťané nejsou vázání obřadními předpisy starozákonními, a přece šetřil jich, jakoby jimi byl vázán. — S ním přetvářoval se, tak správně dle textu řeckého; Vulgata Překládá nedostí přesně „consenserunt“ = s ním souhlasili. — ne jednáji (nekráčeji) správně podle pravdy evangelní, t. j. jsou sice na pravé cestě, v pravé víře, ale nekráčeji po ní správným krokem, nečinice správných důsledků. — Jestliže ty jsa židem atd. (v. 14.) t. j. jestliže ty, ač židokřesťanem jsi, přece žítí můžeš a podle okolností mnohdy vskutku žiješ po pohanstvu t. j. bez ohledu na obřadní předpisy mojžišské, jsa vědom si, že jimi vázán nejsi, k'erak nyní svym příkladem nepřimi, mravně nutíš, pobádáš pohanokřesťany, aby žili po židovsku, zachovávajice totiž obřadní předpisy mojžišské? — (rození) pohané, (rození) židé, překládáme tak, ač v textě řeckém i latinském stojí pouze pohan, žid, aby již z textu zjevno bylo, že nemíni se ti, kteří v pohanství neb židovství trvají, nýbrž ti, kteří z pohanství neb židovství stali se křesťany, pohanokřesťané, židokřesťané.

15.—21. Výtku svoji odůvodňuje prohlášením, že člověku nedostává se ospravedlnění ze skutků (zachovávaním) zákona mojžišského, nýbrž jedině skrze Ježíše Krista, tak že obřadní zákon mojžišský k tomu a tedy ani ke spásě ničím nepřispívá. Činí to nikoli kvůli Petrovi, který věci tě byl si vědom, nýbrž ku poučení přítomných křesťanů jak antiochijských, tak zvláště těch, kteří přišli z Jerusalema. A podává řeč tu ve výtahu také v tomto listě ke Galatům, poněvadž i pro ně jest velmi poučná a vhodným úvodem k následující části věroučné.

15.—16. Smysl jest: My (Petr, Barnabáš a já Pavel i jiní židokřesťané) patříme již rodem svým, a ne toliko jako proselyté pozdějším přistoupením k národu vyvolenému, který znaje Boha pravého a maje zákon zjevený, stojí výše než pohané, kteří nemajice zákona zjeveného, a neznajice ani Boha pravého, zvláštní měrou mohou se zvatí hříšniky, ač ani židé nejsou bez hříchu (v. 15.). Přece však odstoupili jsme od zákona mojžišského a uvěřili jsme v Krista, abychom dosáhli ospravedlnění, neboť jsme poznali, a to ze zjevení, že ze skutků zákona

z poharů hříšníci, ¹⁶ avšak vědouce, že člověk nebývá ospravedlňován ze skutků zákona, nýbrž skrze víru v Ježíše Krista, také my jsme uvěřili v Krista Ježíše, abychom byli ospravedlněni z víry Kristovy, a nikoli ze skutků zákona; neboť ze skutků zákona nebude ospravedlněn žádný člověk. ¹⁷ Jestliže však hledajíc býtí ospravedlněni v Kristu, byli jsme také my nalezení hříšníky, není-liž Kristus přísluhovatelem hříchu? Nikoliv. ¹⁸ Neboť stavim-li z- se to, co jsem zbořil, jevim se jako přestupník. ¹⁹ Vždyť já jsem skrze zákon zemřel zákonu, abych žil Bohu. ²⁰ S Kristem ukřižován jsem; žiji pak již nikoli já, nýbrž žije ve mně Kristus. Co však žiji v těle, žiji ve víře v Syna Božího, jenž mě zamiloval a sebe sama vydal za mne. ²¹ Neodmítám milosti Boží; neboť je-li spravedlnost skrze zákon, tedy Kristus zemřel nadarmo.

KAPITOLA 3.

Že mojžišský zákon nepřispívá k ospravedlnění, učí a) zkušenost Galatů samých. v. 1.—7.*

¹ Nesmyslní Galaté, kdo vás očaroval, abyste neposlouchali pravdy, ježto přece vám před očima Ježíš Kristus byl vyličen jako ukřižovaný

ospravedlnění se nedostává (v. 16.). (Slova: nebude ospravedlněn . . . jsou ze žalmu 142, 2.) Srovn. Řím. 3, 21.—22.

17.—19. Smysl jest: Tím, že jsme odstoupili od zákona mojžišského jakožto od zákona, který již neváže, a že jsme hledali dojítí ospravedlnění skrze Krista, nehřešili jsme a nestali se jakožto lidé bez zákona také hříšníky, jako jsou pohané, a tvrdí-li to někdo (judaisté), činí to neprávem. Sice jinak šlo by z toho, že Kristus Ježíš, pro něhož jsme odstoupili od zákona mojžišského, jest jakožto příčina (přisuzovaného) hříchu toho přísluhovatelem čili pomáhačem hříchu. To však jest rozhodně nepravda. Neboť naopak, kdybychom se zase vrátili k zákonu mojžišskému a uznali ho opět za závazný a tak znovu stavěli, co jsme zbořili odstoupivše od něho ke Kristu, stali bychom se přestupníky, přestupníky vůle Boží, přestupníky samého zákona mojžišského. Neboť že jsme odstoupili od zákona toho a tak mu (duchovně) zemřeli, pro něj jako mrtví se stali, k tomu přivedl nás zákon ten sám, byv toliko vychovatelem a vůdcem ke Kristu a tedy závazným jen potud, pokud nás ke Kristu nepřivedl. Kdybychom se tedy k němu vrátili a zase uznali jeho závaznost, nejen bychom opustili cestu, po které jediné dle vůle Boží lze ke spáse přijíti, nýbrž i jednali bychom proti zákonu mojžišskému, chovajíc se k němu tak, jako by dosud nevykonal vychovatelské úlohy své.

20. Ukazuje, kterak on a všichni věřící židokřesťané zemřeli zákonu, a kterak zemřevše, nový život vedou. Zákonu zemřeli tím, že na křtu sv. duchovně zemřeli spolu s Kristem a tak se stali účastní zasluh, jež Kristus zjednal smrtí svou; nový život pak vedou Bohu, t. j. vedou život v posvěcující milosti Boží, jehož původcem a principem jest Kristus. (Srovn. Řím 6, 3.—5.; 7, 6.) Nyní po křtu sv., žije sice také v těle, neboť tělesně nezemřel; ale ten život, který nyní vede, jest jiný, než jaký vedl dříve, před křtem sv.; jest to život ve víře v Ježíše Krista, život nadpřirozený z vyšších pohnutek a za vyšším cílem.

21. Smysl: neodmítám, t. j. nepodceňuji milosti vykupitelského díla Kristova tím, že bych zase uznával závaznost zákona mojžišského, jako by skrze něj se dostávalo ospravedlnění, spíše pevně se jí držím věda, že zákon mojžišský nyní (když Pán Ježíš nás vykoupil) nepřispívá ničím k ospravedlnění, a že by Kristus Bohočlověk byl umřel zbytečně, kdyby ospravedlnění dělo se ze skutků zákona.

* V části druhé, věroučné (3, 1.—4., 31.), podává důkazy toho, že ospravedlnění a spásy dostává se člověku nikoli ze skutků zákona mojžišského, nýbrž z víry v Ježíše Krista. Dokazuje to a) ze zkušenosti Galatů samých (v. 1, až 7.), t. j. z toho, že oni sami obdrželi Ducha sv. s jeho dary nikoli ze zákona, nýbrž z víry Kristovy, b) z výpovědi Pisma (3, 8,—4, 20.), c) z předobrazného rázu příhod synů Abrahamových (4, 21.—31.).

1.—5. Křesťané galatští byli velikou většinou rodili pohané, kteří zákona mojžišského neznali, a přece uvěřivše v Krista obdrželi (na křtu sv. a ve

mezi vámi? ² To jenom chci od vás zvědět: Ze skutku-li zákona jste obdrželi Ducha, či-li z poslechnutí víry? ³ Tak nesmyslní jste, že počavše s Duchem, dokonáváte nyní s tělem? ⁴ Tolik jste trpěli nadarmo? Ač-li vskutku nadarmo. ⁵ Ten tedy, jenž vám uděluje Ducha a působí zákraky mezi vámi, (činí to) ze skutků zákona, čili z poslechnutí víry? ⁶ Jakož (psáno jest) „Abraham uvěřil Bohu, a bylo mu to počteno ke spravedlnosti.“ ⁷ Nu e, poznávejte, že ti, kteří jsou z víry, to jsou synové Abrahamovi.

Že zákon mojžišský nepřispívá k ospravedlnění, učí b) výpovědi Písma sv. 3, 8.—4, 20*

⁸ Předvídajíc pak Písmo, že Bůh ospravedlňuje nároky z víry, předpovědělo Abrahamovi: „Požehnání budou v tobě všichni národové.“ ⁹ Budou tedy požehnání s věrným Abrahamem ti, kteří

sv. biřmování) Ducha sv. s jeho dary nejen vnitřními, nýbrž i, alespoň někteří z nich, také s dary vnějšími, mimořádnými, jež v prvních dobách církve nezřídka se dávali mimo jiné také jako známka ospravedlnění a milosti vnitřních (Skutk. 10, 44.). Skutečnost tuto připomíná jim sv. Pavel, aby vlastní zkušeností byli donuceni doznati, že byli ospravedlněni z víry, a že zákon mojžišský nepřispěl k tomu nijak, a že tedy jednají nesmyslně, když se nakloňují k učení nepravých učitelů, jako by bez zákona mojžišského spasení býti nemohli. — Kristus byl jim vyličen před očima, t. j. živě a přesvědčivě poučil je sv. Pavel o Kristu a zvláště o příčině a účincích smrti jeho, takže se zdálo, že není možno, aby na vykupitelské dílo jeho zapomenuli neb je podeceňovali. Ve v. 3. duchem rozumí Ducha sv. jakožto toho, jenž církev řídí a věřící milostí svou obzruje a obnovuje, tělem pak míní obřadný zákon mojžišský jakožto zákon, jehož předpisy vztahují se k tělu. Nesmyslnost Galatů záleží v tom, že sestupují od dokonalého k nedokonalému, a ona jest tím větší, poněvadž oni hledající dokonalosti v zákoně mojžišském, připravovali by se o zásluhy, které si zjednali tím, že snášeli četná utrpení pro Krista (v. 4.). Nazýváje je nesmyslnými nepřestupuje Kristova zákazu říkati bližnímu rača, hlupák, neboť on nečiní to v úmyslu Galaty potupiti, nýbrž napraviti.

6.—7. Vrací se ke svému předmětu, opakuje jinými slovy otázku učiněnou ve v. 2. a předpokládaje, že dostane odpověď „nikoli ze skutků zákona, nýbrž z víry jsme obdrželi Ducha i dary jeho,“ potvrzuje odpověď tu příkladem Abrahamovým v Písmě zaznamenaným (1. Mojž. 15, 16; Řím. 4, 3.) a dovozuje z toho, že pravými dítkami Abrahamovými jsou toliko a to všichni ti, kteří se mu připodobnili věrou, ať jsou rodili židé nebo pohané, a tedy i Galaté, kteří byli ospravedlněni věrou podobně jako Abraham. — Slovo „psáno jest“ není ve většině (i nejstarších) rukopisech řeckých, ani v některých rukopisech Vulgáty.

* Aby tím patrněji dokázal, že zákon mojžišský sám o sobě nepřispívá nijak k ospravedlnění a ke spáse, ukazuje z výpovědi Písma sv., že podle daného zaslíbení dostane se požehnání messiáského toliko těm, a to všem, kteří jsou z víry a tedy duchovními dítkami Abrahamovými (3, 8.—14.), jakož i, že na věci té nezměnil ničeho zákon daný později skrze Mojžiše (3, 15.—18.), tím méně, poněvadž zákon ten byl toliko pěstounem a vůdcem ke Kristu, jehož úkol se dokonal, když přišel Kristus a jeho víra (3, 19.—4., 7.), i dovozuje z toho, že Galaté nemají se poddávat pod zákon mojžišský, nýbrž mají v té příčině následovati jeho a varovati se nepravých učitelů (4, 8.—20.).

8.—9. Písmo, t. j. v Písmě sv. Bůh, z jehož vnuknutí Písmo sv. bylo napsáno. Předvídajíc totiž prakticky, t. j. tak, že Bůh od věčnosti ustanovil, aby národové všichni i pohané byli ospravedlňováni z víry, a tedy ovšem od věčnosti též věděl, že tak se stane. Slova „Požehnání“ atd. jsou z 1. Mojž. 12, 3., jenže místo slova „pokolení“, které jest na řečeném místě, sv. Pavel užil slova „národové“ z místa paralelního (3. Mojž. 18, 18.), aby tím jasněji vytkl, že nejen všechna pokolení israelská, nýbrž skutečně všichni národové mají podle vůle Boží býti požehnáni v Abrahamovi jakožto společném praotci svém podle víry. Sv. Pavel totiž chce říci: Podle zaslíbení daného Abrahamovi budou v něm jakožto ve svém praotci požehnání všichni národové, jak židé, tak i pohané. Avšak pohané nebyli a nejsou v Abrahamovi ani podle původu svého ani podle

jsou z víry. ¹⁰ Všichni zajisté, kteří jsou ze skutků zákona, jsou pod zlořečenstvím, neboť jest psáno: „Zlořečen (jest) každý, kdo nesetrvává ve všem, co jest psáno v knize zákona, aby to činil.“ ¹¹ Že však v zákoně nikdo nebývá ospravedlněn před Bohem, jest zjevno, neboť „Spravedlivý živ bude z víry.“ ¹² Zákon však není z víry, nýbrž „kdo je vykonán, živ bude v nich.“ ¹³ Kristus nás vykoupil ze zlořečenství zákona, stav se pro nás zlořečenstvím, (neboť jest psáno, Zlořečen jest každý, kdo visí na dřevě), ¹⁴ aby požehnání Abrahamovo dostalo se k pohanům v Kristu Ježíši, (a) abychom zaslíbeného Ducha obdrželi věrou. ¹⁵ Bratři, po lidsku pravím: Nikdo přece neruší (ani) lidského pořizení právoplatného, ani (k němu) nepřidává. ¹⁶ Abrahamovi však

obřízky a zákona mojžišského, nýbrž jediné podle víry své, pokud totiž věrice v Krista, se mu připodobňují a tak duchovními díkami jeho se stávají. Patrně tedy, že jenom ti, kteří jsou z víry, dosáhnou požehnání s Abrahamem ve víře věrným. — Požehnáním míní nejen ospravedlnění, nýbrž i všechny milosti, které nám Pán Ježíš zasloužil, tedy i přístup do nebe.

10.—12. Učí, že zákon mojžišský sám sebou ani nemůže působiti ospravedlnění, a to takto: Zákon vyslovuje zlořečenství nad každým, kdo trvale nekoná všech jeho předpisů (5. Mojž. 27, 26); avšak všech předpisů jeho nemůže nikdo vykonati pouhou mocí zákona mojžišského, neboť zákon ten pouze podává předpisy a zákazy, ale neposkytuje pomoci potřebné k tomu, by je kdo věrně zachováti mohl. Proto všichni, kteří jsou ze skutků zákona, t. j. kteří hledají dojíti ospravedlnění bez víry v Krista jediné konáním předpisů zákona mojžišského, jsou pod zlořečenstvím, — stíženi kletbou (v. 10). A kletby té zákon ten sám o sobě nemůže sprostiti. Neboť jak dí Bůh u proroka Habakuka (2, 4.) *s r a v e d l i v ý* má svůj vyšší, nadpřirozený život z víry, čili spravedlnost vnitřní jest z víry. Avšak jak patrně ze 3. Mojž. 18, 5., *z á k o n* mojžišský není z víry, t. j. neobsahuje tak předpisů o tom, co třeba věřiti, jako o tom, co třeba konati, nezjednává proto sám o sobě vnitřní spravedlnosti a tedy ani neodstraňuje onoho zlořečenství, jež vyslovil nad svými přestupníky. Tím však Pavel nikterak ne tvrdí, že by v Starém zákoně nikdo nebyl dosáhl ospravedlnění, ani, že by nikdo předpisů zákona nebyl vykonal, nýbrž jen, že toho nedosáhl a nevykonal mocí zákona sama o sobě, ale ovšem mocí zaslíbeného Vykupitele, v něhož věřice doufali a na nějž zákonem mojžišským připravováni byli. Ale když Vykupitel přišel a dílo vykupitelské vykonal, nebyl již zákon ten pro židy, kteří v Krista neuvěřili, jakož i pro ty židokřesťany, kteří nepřestávajíce na Kristu k zákonu tomu se vraceli, ničím jiným než pouhým souhrnem předpisů beze vši působivosti vnitřní. A vzhledem k těmto tvrdí Pavel, že zákon mojžišský sám o sobě, jakým tehdy již vskutku byl, předpisuje sice, ale s věrou (ve Vykupitele) nesouvisí, a proto nejsa z víry k ospravedlnění působiti nemůže. Životem, který se přislubuje u Habakuka slovy uvedenými ve v. 11., míní se ve smyslu literárním osvobození od nepřátel a pokojný život časný, ve smyslu předobrazném však míní se jím osvobození od poroby hříchu, život v milosti Boží a život věčně blažený. Podobně i slovy z 3. Mojž. 18, 5. uvedenými ve v. 22.

13.—11. Smysl jest: Řečeného zlořečenství nemohl nás (rodilí židy) sprostiti zákon mojžišský, ale sprostil nás ho Kristus, a to tím, že vzav na sebe nejen hříchy lidstva, nýbrž i tu kletbu, kterou zákon vyslovil nad svými přestupníky, učinil za ně dosti, a učinil to k tomu konci, aby (po odstranění) kletby té dostalo se v Kristu požehnání messiášské k pohanům, a abychom všichni, židé i pohané, obdrželi Ducha sv. s jeho dary způsobem stejným, totiž věrou. Slova „Zlořečen každý . . .“ jsou v 5. Mojž. 21, 23. Jím se vyjadřovalo, že ten, kdo (byv pro nějaký zločin ukamenován, k zvýšení trestu a na výstrahu) byl pověšen na dřevo, měl na sobě vinu, pro kterou zasloužil zlořečenství. Sv. Pavel uvádí je na doklad toho, že Pán Ježíš, byv ač nevinný a nejsvětější, pověšen na dřevo kříže, vzal na sebe a zmařil ono zlořečenství, které zákon mojžišský vyslovil nad svými přestupníky.

15.—18. Ukazuje, že zákonem mojžišským nebyla zmařena ani změněna zaslíbení messiášská. Poukazuje totiž k oněm místům biblickým, dle nichž messiášská zaslíbení byla dána nejen Abrahamovi, nýbrž i potomstvu jeho (1. Mojž. 13, 15.; 17, 18.), vede důkaz z toho, že v zaslíbení bylo řízením Božím užito

byla řečena zaslíbení „a potomstvu jeho.“ Nepraví: „A potomkům“ jako o mnohých, nýbrž jako o jednom: „A potomstvu tvému“: tím jest Kristus. ¹⁷ Pravím (tím) toto: Ustanovení učiněného dříve od Boha neruší zákon daný po čtyřech stech třiceti letech, tak aby zmařil to zaslíbení. ¹⁸ Neboť je-li dědictví ze zákona, není již ze zaslíbení: Abrahamovi však Bůh je daroval zaslíbením.

¹⁹ K čemu tedy zákon? Pro přestupy byl přidán, dokavad by nepřišlo potomstvo, jemuž zaslíbení bylo učiněno, byv zřízen skrze anděly v ruce prostředníka. ²⁰ Prostředník totiž není jednoho, Bůh však jest jeden.

výrazu sice v čísle jednotném, ale ve smyslu hromadném (zera' simě, potomstvo); neboť vidí v tom naznačenou pravdu, že zaslíbení ona byla dána potomkům Abrahamovým nikoli, pokud jsou mezi sebou rozdělení, nýbrž potud, pokud tvoří jeden celek, a to onen, jímž jest Kristus, to jest Kristus mystický, duchovní, čili církev Kristova, kterou sv. Pavel nazývá Kristem, poněvadž Duchem Kristovým jest živena a řízena. Že tu nemíní Krista Bohočlověka patrně z toho, že nemluví o potomstvu, skrze něhož dostane se požehnání, nýbrž o potomstvu, jemuž se požehnání dostane. Vede tedy důkaz takto: Nikdo neruší a nemění ani lidského porřízení právoplatně učiněného, tím méně může kdo rušití neb v něčem měnití ustanovení Boží. Ale zaslíbení mesiášká Bůh dal nejen Abrahamovi, nýbrž i potomkům jeho, a to nikoli, pokud jsou mezi sebou rozdělení, nýbrž potud, pokud jsou spojeni v jednom celku, v církvi Kristově. I nemůže tedy zákon mnohem později skrze Mojžiše daný rušití ani měnití to, co Bůh oním zaslíbením (po odvěkém úradku svém) ustanovil, tak aby náplň onoho zaslíbení visela potom na konání předpisů zákona mojišského. — Na řečených místech 1. Mojž. 13, 15. a 17, 18, zaslubuje se sice ve smyslu literním toliko země kananejská v držení dědičné, ve smyslu duchovním, předobrazněm však zaslubují se statky mesiášké, — blaženost věčná a prostředky potřebné k jejímu dosažení. Potomstvem pak Abrahamovým ve smyslu duchovním rozumějí se také na těchto místech ti, kteří se připodobňují Abrahamovi věrou, ať to jsou rození židě nebo rození pohaně.

18. Smysl jest tento: Dědictví čili požehnání mesiášké neuděluje se zároveň i ze zaslíbení jako dar, i ze skutků zákona jako mzda, jak někteří tvrdí, neboť pojmy dar a mzda jsou spolu nesrovnatelný. Buď tedy se uděluje ze zaslíbení jako dar, a neudílí se ze zákona, aneb se uděluje ze zákona jako mzda, a neudílí se ze zaslíbení jako dar. Ze zaslíbení se však uděluje, neboť Abrahamovi a potomstvu jeho bylo darováno zaslíbením; neuděluje se tedy ze skutků zákona. Sv. Pavel potvrzuje tak, co byl řekl ve v. 17., zároveň však čelí proti těm, kteří uznávali sice, že ke spasení potřebí jest věřití v Krista, ale tvrdili, že třeba též zachovávatí zákon mojišský.

19.—24. Zákon byl dán jako pěstoun a vůdce ke Kristu.

19.—20. Smysl jest: Ačkoli zákon mojišský nepůsobil sám sebou ospravedlnění, byl přece velice prospěšný, neboť byl dán k tomu, aby budil v člověku vědomí viny a slabosti jeho; byl však nižší, méně dokonaly než zaslíbení, a to i s ohledem na účel (připravovatí na náplň oněch zaslíbení), i s ohledem na trvání (byv dán toliko na čas, do příchodu Krista duchovního — církve), i s ohledem na způsob, kterým byl dán (byv dán nikoli přímo Bohem, nýbrž skrze anděly, a ne přímo lidu, nýbrž Mojžišovi a skrze něho lidu). — Zákon byl přidán totiž k daným zaslíbením, a to pro přestupy, aby totiž přestupy přišly k vědomí člověka čili, aby z jeho příkazů a zákazů člověk (jasněji než ze zákona přirozeného) uvědomoval se o svých přestupech a své vině, a tím i o své slabosti a potřebě Vykupitele (jakož i aby u vědomí tom po Vykupiteli zatoužil a tak na náplň daných zaslíbení se připravoval); přípravný úkol ten měl zákon vykonávatí, dokavad by nepřišlo potomstvo, jemuž bylo zaslíbení učiněno, t. j. do příchodu Krista mystického čili do založení církve Kristovy (Srov. Řím. 4. 15; 5, 13, 20; 7, 7). Byl zřízen skrze anděly nejspíše v tom smyslu, že andělé to byli, kteří způsobili ony zjevy mimořádné (blýskání, hřímání, slova . . .), které bylo lze slyšetí neb vidětí při prohlásování zákona na Sinaji (Skutk. 7, 53; Žid. 2, 2; 2. Mojž. 19, 16.—19, 20, 1.—22); slovy v ruce (rukou) prostředníka naráží sice na to, že desky zákona byly dány do rukou Mojžišových (2. Mojž. 31, 18), míní však, že zákon vůbec byl dán přímo nikoli lidu, nýbrž Mojžišovi, a jeho prostřednictvím lidu. Prostředník není jednoho, t. j. ku pojmu střed-

²¹ Jest tedy snad zákon proti zaslíbením Božím? Nikoliv. Ano, kdyby zákon byl dán jako takový, který by mohl obživiti, spravedlnost byla by skutečně ze zákona. ²² Avšak Písmo uzavřelo všecko pod hříchy, aby zaslíbení dalo se z víry v Ježíše Krista těm, kteří věří. ²³ Prve však, nežli přišla víra, pod zákonem jsouce uzavírání, byli jsme střezeni k té víře, která měla býti zjevena. ²⁴ A tak stal se zákon našim vychovatelem ke Kristu, abychom byli ospravedlněni z víry. ²⁵ Když však přišla víra, nejsme již pod vychovatelem. ²⁶ Všichni zajisté syny Božími jste věrou v Kristu Ježíši. ²⁷ Neboť všichni, kteří jste byli v Kristu pokřtěni, Krista jste oblékli. ²⁸ Tu není žida ani pohana, není otroka ani svobodníka, není muže ani ženy, neboť všichni jste jeden v Kristu Ježíši. ²⁹ Jste-li však Kristovi, jste potomstvem Abrahámovým, dědici podle zaslíbení.

nika patří, aby prostředkoval alespoň mezi dvěma stranami; použiv tedy Bůh při prohlášení zákona na Sinaji prostředníka (Mojžíše), dal tím na jevo, že zákon ten má ráz úmluvy dvou stran, při níž každá strana k něčemu se zavázala, při níž tedy Bůh vzal jen potud na sebe závazek učinit, co dáváje ten zákon slíbil, pokud by také lid dostal svému závazku plněním předpisů zákona. Bůh však jest jeden, t. j. zaslíbení mesiášská dal (Abrahámovi a potomstvu jeho) Bůh sám, bez prostředníka a bez závazku pro jiného; mají tedy ráz úmluvy či spíše závazku strany jedné, při níž zavázal se toliko Bůh nejvšš věrný, a to bezpodmínečně vykonat, co slíbil; stojí tedy co do dokonalosti nad zákonem, a nemohla proto býti zákonem zrušena ani změněna.

21.—22. Smysl jest: Z toho však, že zákon mojíšský má ráz úmluvy dvou stran, nijak nejde, že by zákon ten byl v odporu se zaslíbeními mesiášskými, (vždyť oboje, zákon i zaslíbení, dal Bůh, jenž jsa nejvšš dokonalý nemůže si odporovat), naopak, právě v tom způsobě by jim odporoval, kdyby tomu bylo tak, jak učí judaisté, kdyby totiž zákon nebyl dán pro přestupky, nýbrž proto, aby obživoval čili živoť nadpřirozený (v posvěcující milosti) a věčnou blaženost působil; neboť v tomto způsobě by také ospravedlnění jakožto základ života nadpřirozeného pocházelo nikoli ze zaslíbení jako dar, nýbrž ze skutků zákona jako mzda. Ale tomu není tak, patrnó je to z toho, že Písmo uzavřelo všecko pod hříchy t. j. Bůh čestnými výpovědmi v Písmě sv. prohlásil a usvědčil, že všichni lidé, pohané i židé, jsou stížení hřichem a hodni zavržení tak, že nemohou ani se vymlouvatí nevědomostí neb popírání viny svou, ani sami sobě pomoci, a učinil io k tomu končí, a by zaslíbení dalo se z víry... t. j. chtěl přivéstí lidstvo, a to předem židy, k vědomí jejich viny a nedostatečnosti ve věcech spásy a tak pohnouti je, by nastoupili ke spáse na tu cestu, kterou byl sám ustanovil a připravil ve víře v Ježíše Krista, by tak zaslíbeného požehnání messiášského (spásy) dostalo se ne ze skutků zákona, nýbrž z víry v Ježíše Krista, a to každému, židu i pohanu, který by uvěřil.

23.—24. Jasněji učí, jaký úkol měl zákon mojíšský. Měl úkol podobný, jaký měli u Řeků a Římanů paedagogové čili pěstouni. Ti měli svěřenců svých stříci (krotiti i chrániti je), aby nevybíhali z mezí a nepřišli k úrazu, a dováděti je k učitelí; podobně i zákon mojíšský měl stříci židů, aby nezašli k modlářství a neupadli v mravní zkázu, a měl dověsti je k pravděmu a nejdokonalejšmu učitelí, Ježíši Kristu, aby poučení jsouce od něho uvěřili a z víry ospravedlnění došli. Měl tak činiti prve než přišla víra, t. víra v Krista Ježíše, křesťanství, čili prve, než založena byla církev Kristova a tedy také až do založení té církve.

25. učí, že příchodem víry Kristovy čili novozákonního zřízení (církve) vyplněn byl vychovatelský (pěstounský) úkol zákona mojíšského a přestala jeho závaznost.

26.—29. Aby se nedomnívali, že podobně jako židé, musí také pohané přivedeni býti ke Kristu zákonem mojíšským jakožto vychovatelem a tedy dříve podríditi se zákonu tomu, než by se mohli přijmouti do církve, novým důvodem ukazuje, že zákon mojíšský příchodem víry Kristovy přestal býti závazným a to pro všechny, i pro pohany. Dokazuje to z důstojnosti křesťanů jakožto přijatých synů Božích takto: Všichni, kteří jste uvěřili, ať jste rodili židé neb pohané, nyní jste přijatými dítkami Božími, svobodni od zákona mojíšského; stali jste se jimi věrou, a to v Kristu Ježíši, byvše v něho na křtu sv. vstípeni, jim duchovně oblečeni čili ve vnitřním životě svém proměněni v člověka no-

KAPITOLA 4.

¹ Pravím pak: Pokud dědic jest nedospělý, nic se neliší od služebníka, ač jest pánem všeho, ² nýbrž jest pod poručníky a správci až do času ustanoveného napřed od otce. ³ Tak i my, když jsme byli nedospělí, byli jsme podrobeni pod prvopočátky světa. ⁴ Když však přišla plnost času, Bůh vyslal Syna svého, učiněného z ženy, podřízeného zákonu, ⁵ aby vykoupil ty, kteří byli pod zákonem, abychom obdrželi přijetí za syny. ⁶ A poněvadž jste syny, Bůh poslal Ducha Syna svého v srdce naše, jenž volá: Abba, Otče! ⁷ Proto nejsi již

vého, Kristu podobného, takže v Kristu a skrze Krista stali jste se všichni jako jeden, jednou osobou mravní čili jedním tělem duchovním, a co do života nadpřirozeného jste všichni v stejném poměru k Bohu i k sobě vespolek, majíce všichni stejně přístup k milostem Abrahamovi a jeho potomstvu zaslíbeným a od Krista zaslouženým. (Srov. Řím. 6, 3.—5; 8, 15.) — Místo věrou v Kristu Ježíši ve v. 26. bylo by dle překladu Vulgáty méně význačně „věrou, která jest v Kristu Ježíši“, místo „všichni jste jeden“ (v. 28.) bylo by „všichni jste jeden“, ale ve smyslu stejném.

4. 1.—7. Aby potvrdil a doplnil to, co byl ve v. 26.—29. pověděl o osvobození od zákona mojišského přijetím za dítky Boží v Kristu, poučuje o tom, proč osvobození to a vůbec zaslíbené pozeňání messiáské přišlo teprve po čase dlouhém, udávaje, že se to stalo proto, poněvadž doba před Kristem byla dobou nedospělosti (přípravy a výchovy), a ta že po vůli Boží měla přestat a přestala teprve skrze Krista v plnosti času čili v době od Boha předurčené přijetím za dospělé dítky Boží. Tím zároveň odpovídá k možné námitce se strany judaistů, která mohla říci, že všichni, tedy i židé, stali se věrou v Kristu Ježíši dítkami (syny) Božími, potomstvem Abrahamovým a tím i dědici zaslíbení messiáských, ježto přece oni již po svém původě byli potomky Abrahamovými, a již před Kristovým příchodem dítkami Božími (Is. 1, 2; 43, 6; 5. Mojš. 14, 1; Řím 9, 4.). Byliť jimi, ale nedospělými, ale teprve skrze Krista a v Kristu byli přijati za syny dospělé.

1. jest pánem všeho totiž co do práva, ale ne co do skutečného držení.

3. Tak i my; dle výkladu skoro obecného zahrnuje slovem my pouze židokřesťany; poněvadž však oslovuje Galaty, kteří po většině byli obráceni z pohanů, a poněvadž v předchozích verších (3, 2b.—29) mluví i o židokřesťanech i o křesťanech obrácených z pohanů jakožto o těch, kteří věrou v Kristu Ježíši se stali dítkami Božími a (duchovním) potomstvem Abrahamovým, zdá se býti správnějším výklad, že slovem tím (my) zahrnuje křesťany i ze židovství i z pohanství obrácené a jejich stav před obrácením se jakožto stav nedospělosti srovnává se stavem dědice nedospělého. — Prvopočátky světa rozumí základní formy bohoslužebné, jakými pro židy byly ty, které předpísoval obřadní zákon mojišský, pro pohany pak různé formy, jimiž ctili ty, které měli za bohy.

4 Plnost času, t. j. doba od Boha předurčená. Poslal Syna svého učiněného z ženy, podřízeného zákonu, t. j. jako takového, který (byv od věčnos i z Boha Otce zplozen jakožto soupodstatný Syn Boží) v čase přijal na sebe přirozenost lidskou (vtěliv se) z ženy, t. j. z Panny Marie jakožto z panny a podrobil se zákonu mojišskému, takže přijal obřizku, byl čtyřicátého dne po svém narození obětován ve chrámě, šel ve dvanácti letech na slavnost velikonoční a vůbec předpisy jeho konal.

5. Účel, za kterým Bůh Syna svého tak (jako Bohočlověka podřízeného zákonu) poslal, byl dvojný, a) aby vyplně zákon a vezma na sebe kletbu, kterou zákon vyslovil nad svými přestupníky (3, 10), vykoupil od kletby a poroby zákona ty, kteří byli pod ním (t. j. židy), a b) abychom skrze něho (jakožto Bohočlověka a tedy i člena pokolení lidského) obdrželi přijetí za syny Boží a tím messiáské statky vůbec všichni, kteří ku pokolení lidskému patříme, rození žide i pohaně.

6. Smysl jest: Že také Galaté byli přijati za syny Boží, toho svědkem jest Duch sv., kterého podobně jako Pavel a jiní křesťané obdrželi také oni přijavše křest a břimování, a z jehož podnětu a vnuknuti Boha nazývají ve svých modlitbách Otcem. (Řím, 8, 15.) (Abba, slovo aramejské, znamená otce.)

7. Oslovuje takřka každého, zvláště dovozuje z toho, co řekl, že všichni věřící jakožto dítky Boží jsou dědici a mají tedy právo na zaslíbení messiáská, ovšem ne ze sebe, nýbrž skrze Boha, z jeho milosrdenství a milosti.

služebníkem, nýbrž synem; jestli však synem, (tedy) i dědicem skrze Boha.

⁸ Avšak tehda, neznajíce Boha, sloužili jste bohům, kteří po své přirozenosti (bohy) nejsou, ⁹ nyní však, když jste Boha poznali, ano i poznání a uznání byli od Boha, kterak se zase obracíte k slabým a nutným prvopočátkům a chcete opět znova jim sloužiti? ¹⁰ Šetříte dni a měsíce i dob svátečních a roků. ¹¹ Bojím se o vás, abych snad nebyl pracoval u vás nadarmo.

¹² Buďte, jako (jsem) já, neboť i (já jsem byl) jako (jste byl) vy, bratři, prosím vás. V ničem jste mi neublížili; ¹³ víte však, že po prvé jsem vám kázal evangelium ve mdlobě těla, ¹⁴ a nepohrdli jste ani nepovrhli pokušením, které bylo pro vás na mém těle, nýbrž přijali jste mě jako anděla Božího, jako Krista Ježíše. ¹⁵ Kde jest tedy blahoslavenství vaše? Neboť svědectví vám dávám, že kdyby bylo možno, oči byste si byli vyloupali a mně dali. ¹⁶ Nuže, stal jsem se vašim nepřitelem mluvě vám pravdu?

¹⁷ (Oni) horlí o vás nedobře, (ale) vyloučit vás chtějí, abyste horlili o ně. ¹⁸ Dobré jest však, aby se horlivo (o člověka) v dobrém vždycky, a nikoli jen, když jsem přítomen u vás, ¹⁹ dítky moje, s nimiž

8.—20. Důkaz z Pisma sv. zakončuje trojím napomenutím, a to od

8.—11. napomíná je, aby se nepoddávali pod zákon mojžišský a nemařili tak ovoce jeho námahy. — Pokud sloužili modlám jako pohané neznajíce Boha pravého, omlouvala je jistou měrou jejich nevědomost; kdyby však nyní, když již nejen poznali Boha pravého, nýbrž i od něho za dítky přijati a uznáni byli, podávali se pod zákon mojžišský a šetřice obřadních předpisů jeho, sloužili tak opět pod prvopočátky (ve formě židovské), neměli by omluvy. Ze prvopočátky rozumí zde bohoslužební formu židovskou, dává na jevo sám ve v. 10. právě, že šetřili čili světi (spolu se židy) dni totiž sobotní, a měsíce totiž každý nový měsíc a zvláště měsíc sedmý v roce, jež židům byly posvátny, též doby sváteční, totiž velikonoce, letnice a slavnost stánků, a roky totiž (každý) rok sedmý (jubilejní).

12.—16. napomíná, aby pamatujice na lásku, kterou k němu měli, a na horlivost, s kterou přijali jeho kázání, následovali jeho příkladu, a proto jako on upustil od zákona mojžišského, ač mu byl tak milý, a přidržel se svobody v Kristu, aby učili tak i oni, a to tím spíše, poněvadž také on připodobnil se jim, čím totiž, že chtěje získati je, nešetřil u nich obřadních oněch předpisů, jako jich nešetřili oni. — ve mdlobě těla; mdlobou rozumí buď chorobu, kterou jsa u nich byl stížen, nebo spíše pronásledování, které utrpěl. Mdloba ta byla ovšem velikým pokušením pro Galaty, aby kázání jeho nedbali, avšak oni nepovrhli pokušením tím, nýbrž přijali je, podrobili se mu a překonali je, přijavše jej (apoštola) s takovou láskou a oddaností, jakoby to byl anděl Boží, ba sám Kristus. Kde jest blahoslavenství vaše? t. j. kde jest ona doba, kdy jste s takou láskou a ochotou přijali mě a učení ode mne hláсанé, nehledíce na pronásledování a příkoří, kterými jsem byl stíhán?

17.—20. napomíná Galaty, aby se varovali nepravých učitelů, judaistů. Ti horlí o ně, o jejich přízeň, chtěje dostati na svou stranu, ale činí to nedobře, v úmyslu nedobřím; chtějí totiž vyloučiti Galaty ze společnosti Pavlovy a jiných věrozvěstů pravých, odloučiti je od nich, a to k tomu konci, aby oni (Galatě) jsouce osamocení, horlili potom o ně, o judaisty, o jejich přízeň, a aby podali se jejich vedení.

18. Dobré jest, aby se horlivo v dobrém vždycky; tak podle většiny rukopisů řeckých i některých latinských a podle překladu syrského, ethiopského a j. Smysl jest: Jest však dobré, aby ve věci dobré horlivo se o člověka vždycky, dobré tedy jest i pro vás, abych já (Pavel) horlil o vás v příčině spásy vaší vždycky, nejen když jsem u vás přítomen, nýbrž i když od vás jsem vzdálen (modlitbou, přimluvy psanými). — Podle Vulgáty (která však na tomto místě pravděpodobně nepřekládá správně) bylo by takto: „dobrého (totiž učitele) následujte horlivě v dobrém vždycky.“

19. trpí pro ně bolesti a bude je trpěti, dokavad nepřivede jich k tomu, aby život svůj zařídili zcela podle ducha a života Kristova.

jsem opět v bolestech porodních, až by Kristus utvářil se ve vás.
²⁰ Chtěl bych býti nyní u vás a změnití svůj hlas, neboť jsem v rozpacích o vás.

Že zákon mojžíšský nepřispívá k ospravedlnění, učí c) předobrazný ráz příhod synů Abrahamových. v. 21.—31,

²¹ Povězte mi vy, kteří chcete býti pod zákonem, neslyšíte zákona?

²² Vždyť jest psáno: Abraham měl dva syny, jednoho z nevolnice a jednoho ze svobodnice. ²³ Ale ten, který byl z nevolnice, narodil se podle těla, ten pak, který byl ze svobodnice, skrze zaslíbení (se narodil).

²⁴ To jest předobrazné. Jsou to totiž (předobrazeny) dva zákony, jeden (daný) na hoře Sinaj, který plodil ke služebnosti, to jest Agar; ²⁵ Sinaj totiž ještě hora v Arabii, ale srovnává se s nynějším Jerusalemem, neboť (také on) slouží s dítkami svými. ²⁶ Hoření však Jerusalemem jest svo-

20. chtěl by změnití svůj hlas, mluvíti totiž k nim nikoli hlasem psaným (v listě), nýbrž živým a tedy býti u nich přítomen, neboť slovo živé působí více než psané.

21. Užívá tu hry ve slovech, neboť slovem zákon rozumí po prvé zřízení starozákonní, po druhé knihy Mojžíšovy, které se v synagogách i v křesťanských shromážděních bohoslužebných předčítaly. Z dálež neslyšíte ve smyslu: zdalíž neslyšíte s náležitým porozuměním? (totiž v bohoslužebných shromážděních, když se předčítají knihy Pisma sv.) Dle Vulgáty bylo by „zdalíž jste nečetli?“

22.—23. Když Abrahamova manželka Sára sestárnuvší přestala již nejen pro svou neplodnost, nýbrž i pro své stáří doufat, že by se kdy stala matkou, měla Abrahama k tomu, aby si pojal nevolnici Agar jako manželku podřízenou; myslílat, že alespoň skrze ni dostane se Abrahamovi potomstva. Abraham učinil jí po vůli, neboť jednak tehdejší obyčej nebránil pojmutí manželke více než jednu, jednak Bůh zaslíbil mu četné potomstvo, nedal do té doby zřejmě na jevo, že Sára bude matkou syna zaslíbeného. Pojav pak Agaru, měl s ní syna Ismaela, který tedy narodil se podle těla, t. j. podle řádu přirozeného způsobem obyčejným, z rodičů totiž ku plizení schopných ve stáří, kdy plodnost ještě nepřestala. Ale Bůh nechťel, aby Ismael byl dědicem zaslíbení učiněných Abrahamovi, nýbrž syn, který by se narodil ze Sáry. Úradek ten také oznámil Abrahamovi, když mu bylo již 99, Sáře pak 89 roků. A vskutku Sára stala se matkou a porodila syna Isáka, který tedy se narodil podle zaslíbení, t. j. řádem sice přirozeným, ale způsobem mimořádným, záračným, z matky totiž neplodné a obou rodičů již do takového věku pokročilých, ve kterém plodnost dávno byla již přestala, a to mocí zaslíbení čili tím, že Bůh vzhledem ke svému zaslíbení, oživil plodnost obou, aby vyplnil, co byl Abrahamovi slíbil o jeho potomstvu.

25.—26. Sv. Pavel připomenuv tyto události poučuje, že vedle smyslu literárního čili dějepisného mají také smysl předobrazný. Agar totiž, která jsouc sama nevolnicí, otrokyní, porodila syna, který byl také nevolný a prost práva na dědictví po Abrahamovi, předobrazovala zákon Starý, který podřízenec své držel ve služebnosti a nedával jim práva na dědictví (messiášské) Abrahamovi a jeho potomstvu zaslíbené, mimo to Agar byvši zapuzena, utekla se i se synem Ismaelem do krajiny později Arabií nazvané, a tamtéž zůstali i potomci Ismaelovi (různí to kmenové arabští), a právě v tomto území, na hoře Sinaji, byl dán zákon Starý, aby tak i místem svého původu naznačoval, že není pro ty, kteří požívají práve svobody, ani nedává práva na dědictví messiášské Abrahamovi zaslíbené. A povahy této nepozbyl ani tehdy, když israelité z pouště sinajské přišli do Palestiny a Jerusalemem se stal hlavním městem židovstva; neboť on srovnává se s nynějším Jerusalemem, s církví totiž starozákonní, židovskou, jakož patrně z toho, že také on (nynější Jerusalemem) jakožto representant církve starozákonní, židovstva, slouží s dítkami svými (židy) pod zákonem na Sinaji daném.

26. Sv. Pavel chce říci: Sára, která jsouc sama svobodnicí, porodila syna, který byl také svoboděn a měl právo na dědictví po otci, předobrazovala zákon Nový, který jsa svoboděn od zákona mojžíšského, zjednáva pravou svobodu synů Božích a podává právo na zaslíbení messiášské, na milost a věčnou blaženost. Zákon ten byv dán od Krista na Sionu, hoře (vrchu) to ležící v zemi zaslíbené, ve které se usadili potomci svobodnice Sáry, srovnává se s Jerusalemem ho-

boden; to jest naše matka, ²⁷ neboť jest psáno: „Rozvesel se, neplodná, která nerodíš; zajásej a zaplesej, která neznáš bolesti porodních; neboť mnoho dítek bude mítí ta, která jest opuštěna, více nežli ta, která má muže. ²⁸ My však, bratři, jsme podle Isáka dítkami zaslíbení.“ ²⁹ Ale jako tehda ten, který se narodil podle těla, pronásledoval toho, který byl podle ducha, tak i nyní. ³⁰ Avšak co dí Písmo? „Vyvrz nevolnici i syna jejího, neboť nebude děditi syn nevolnice se synem svobodnice.“ ³¹ Proto, bratři, nejsme dítkami nevolnice, nýbrž svobodnice; k té svobodě osvobodil nás Kristus.

řejším, nebeským, t. j. s církví novozákonní, Kristovou, která je svobodna od zákona Starého a duchovní matkou naší, všech nás křesťanů, ať jsme obrázení ze židů nebo z pohanů (jako církev starozákonní byla duchovní matkou všech židů). Poněvadž však první část porovnávání toho čtenáři mohli si snadno doplniti, vyjadřuje toliko věc porovnanou, řka: Hoření však Jerusalem (církev Kristova) je svobodna atd.

28. Slovy proroka Isaiáše (54, 1) dokazuje, že církev novozákonní jest svobodna. Prorok ten předpovídá účinky smrti budoucího Vykupitele, zejména to, že církev jeho se rozšíří po celé zemi a pojme do svého lůna členy ze všech národů. Předpovídá to pod obrazem Jerusalema, který byv po čas zajetí babylonského opuštěn, potom se povznesl k většímu lesku, nežli měl dříve; při tom naráží na příběh Sářin, že totiž byla neplodná, ba tehdy, když Abraham pojal Agaru, v jistém smyslu i opuštěná, ale moci zaslíbení Božího obdržela potomstvo velmi četné, a tak řízením Božím předobrazovala církev Kristovu, která v zásví svůj první počátek jistou měrou již v ráji při prvním zaslíbení messiášském, byla před Kristem neplodná a jako opuštěná nemajíc žádných dítek (žádnych údů) a nikoho k zaslíbenému dědictví, k blaženosti věčné nepřivádějíc, nyní však, když Kristus vykupitelské dílo své vykonal, stále nové dítky rodi a po celé zemi tak se rozšíří, že počtem dítek svých předčí církev starozákonní. Sv. Pavel tedy chce říci: Církev Kristova jest svobodná, neboť se podobá svobodnici Sáře, a to tím, že podobně jako ona byla sice přirozeně neplodná a jako opuštěná, moci zaslíbení Božího však předčí počtem dítek (úďů) svých církev starozákonní.

28. Udávaje, kde jsou ty četné dítky, potvrzuje zároveň to, co řekl ve v. 26., že Jerusalem hoření čili církev Kristova jest naší matkou. Jsmeť dítkami jejími všichni, kteří v Krista věříme, zrodivše se z ní duchovně podle zaslíbení, způsobem nadpřirozeným, podobně jako Isák podle zaslíbení se narodil ze Sáry. Viz Řím 9. 7—9.

29.—30. Smysl jest: Jako druhdy syn nevolnice Agary (Ismael) činil příkoří Isákovi, synu svobodnice Sáry, tak i synové Jerusalema nynějšího (židé) předobrazení Ismaelem pronásledují dítky Jerusalema hořeního čili církve (nás křesťany) předobrazené Isákem; ale jako tehdy Ismael jakožto syn nevolnice byl vyloučen z domu a dědictví po Abrahamovi, tak i židé jakožto dítky Jerusalema nynějšího (církev starozákonní) budou vyloučení ze spásy messiášské, v čas-li se neobráti. — podle těla, podle ducha (podle zaslíbení) viz 4, 22—23 pozn. — Srovn. 1. Mojž. 21. 10. Slova „Vyvrz“ atd. řekla sice Sára, žádajíc, aby Abraham Agaru i syna jejího zapudil; poněvadž však Bůh sám vyzval Abrahama, aby žádosti její vyhověl, Pavel praví, že to řeklo Písmo, t. j. Bůh; z jeho vnknutí Písmo sv. jest napsáno.

31. Smysl jest: Poněvadž Jerusalem hoření (církev) předobrazovaný Sárou jest svobodna a my věřící křesťané jsme jeho dítkami, moci zaslíbení po způsobě Isákově, proto nejsme nevolnými a od dědictví vyloučenými dítkami nevolnice, jako Ismael a jím předobrazení potomci Abrahamovi podle těla, kteří zůstávají ve služebnosti zákona Starého, nýbrž svobodnými dítkami matky svobodné (Jerusalema nebeského, církve) a jako takoví pravými dědici zaslíbení messiášských. — Slova „ke svobodě“ (k tomu, abychom byli svobodni) osvobodil nás Kristus (ze stavu služebnosti) obsahují souhrn toho, o čem sv. Pavel jednal v části věroučné (kap. 3.—4.); proto je některé rukopisy i Vulgata poji k části předchozí (ke kap. 4.); poněvadž však jsou též základem, na němž staví následující napomenutí, dávají je jini do 1. verše kap. následující (kap. 5.).

KAPITOLA 5.

Obecná napomenutí praktická. v. 1.—25.*

¹Stůjíte pevně tedy a nepoddávejte se opět pode jeho služebnosti. ²Hle já Pavel pravím vám: Budete-li se obřezávati, Kristus vám nic neprospěje. ³A opět osvědčuji každému člověku, který se obřezává, že jest povinen naplniti celý zákon. ⁴Odloučení jste od Krista, kteří hledáte ospravedlnění v zákoně; vypadli jste z milosti. ⁵Neboť my skrze Ducha z víry očekáváme naději spravedlnosti. ⁶V Kristu Ježíši totiž ani obřizka nic neplatí ani neobřizka, nýbrž víra, která skrze lásku působí.

⁷Běželi jste dobře. Kdo vám překazil, abyste pravdy neposlouchali? ⁸Ten návod není z toho, jenž vás povolal. ⁹Málo kvasu všecko těsto nakvasí. ¹⁰Já důvěřuji ve vás v Pánu, že nebudete smýšleti nic jiného;

* V části třetí (5. 1.—6. 10.) činí některá napomenutí praktická, (v. 1.—25) jakožto důsledky z učení, které byl pojal v části druhé, a připojuje k nim některá napomenutí zvláštní (0, 1.—10.).

1.—6. Napomíná galatské křesťany obrácené z pohanství, aby pamatujíce na to, že ke svobodě nás Kristus osvobodil, nepoddávali se opět pod služebnost tím, že by přijali obřizku a s ní jeho zákona Starého. Aby tím spíše poslechlí, upozorňuje zároveň na neblahé následky, které by je stihly, kdyby po návodě nepravých učitelů přijali obřizku, jako by byla ke spasení potřebna; nedošli by spásy Kristem nám zasloužené (v. 2.), uvalili by na sebe povinnost všechny předpisy zákona Starého naplniti, ač-li by se chtěli uvarovati zlořečení (viz 3. 10.). povinnost to, kterou by svými silami nemohli vykonati; (v. 3.) na vyšší pomoc nemohli by spoléhati, poněvadž jedním svým odloučili by se od Krista, pramene veškeré milosti, a vypadli by z milosti Boží (v. 4.). Výstrahu a hrozbu takto učiněnou odůvodňuje ve v. 5. poukazem na způsob, kterým praví křesťané kráčeji a kráčeji mají, aby dosáhli zaslíbeného dědictví blaha věčného. Očekávajíť oni s důvěrou, že toho, čeho spravedlnost získaná čili člověk ospravedlněný se naděje (t. j. blaha věčného), dojdou skrze Ducha sv. (skrze něhož stali se dítkami Božími a který jejich smýšlení, chtění a jednání řídí, je povzbuzuje a zdokonaluje), a to věrou živou, skrze níž Ducha sv. se jim dostalo. — naděje je spravedlnosti jest to, čeho spravedlnost (ospravedlněný) očekává, se naděje. (Srovn. Řím, 8, 24. Kol. 1, 5. Tit. 2, 13.) — Slovy „odloučení jste od Krista“ (v. 4.) netvrdí, že již skutečně od Krista (od jeho milosti) odloučení jsou, — vždyť ve v. 1. vyzýval je, aby pevně stáli (vytrvali) ve svobodě v Kristu získané, dávaje tak na jevo, že dosud v té svobodě a tedy i ve spojení s Kristem trvají — nýbrž upozorňuje tím důrazně, že by se od Krista a jeho milosti odloučili, kdyby se vraceli pod zákon mojžíšský a v něm hledali ospravedlnění.

6. Smysl jest: Při těch, kteří jsou v Kristu, t. j. ve spojení s Kristem, nezáleží na tom, zdali před svým obrácením se byli židy nebo pohany, nýbrž na tom, aby měli v iru živou, víru, která jsouc oživena láskou Bohem vlitou, působila by skrze lásku, konajíc věrně z lásky k Bohu jeho vůli.

7.—12. Varuje před nepravými učiteli.

7.—10. Užívaje obrazu od těch, kteří při veřejných hrách běží o závod, chválí Galatské proto, že doposud dobře běželi čili po pravé cestě ke spase náležitě kráčeli; na to stěžuje si, že se nakloňují k nepravým učitelům, tázaje se s podivením, kdo jim překazil, aby neposlouchali pravdy evangelní (zejména té, že ospravedlnění a spásy dojíti lze ne ze skutků zákona, nýbrž živou věrou, v Ježíše Krista (v. 7.)). Na to obrací se k nepravým učitelům tím a prohlašuje, že návod, aby Galaté neposlouchali pravdy evangelní, není od Boha, který je povolal ku pravé víře a ku spáse, (nýbrž od ďábla), zároveň ukazuje na zhoubnost učitelů těch a projevív důvěru, že Galaté nebudou o nich smýšleti jinak, nežli on o nich soudí, předpovídá jim (oněm učitelům) soud odsuzující (ač-li se včas neobráti). Na zhoubnost učitelů oněch ukazuje slovy: „Málo kvasu . . . nakvasí“, a to jak se zdá, ne v tom smyslu, že i malý počet jich stačí, aby pokazil celou obec, nýbrž v tom, že malá část učení nepravého (neb i takové učení nepravé, které pokládají za nepatrné) stačí, aby celou obec pokazila.

ale kdo vás mate, ponese svůj soud, ať to jest kdokoli. ¹¹ Co však mne se týká, bratři, káži-li ještě obřízku, proč jsem posud pronásledován? Tu přestalo pohoršení kříže. ¹² O, by se i odřezali ti, kteří vás pobuřují.

¹³ Vy zajisté, bratři, byll jste povoláni ke svobodě; jenom nezneužívejte svobody ku podnětu tělu, nýbrž posluhujte si vespolek skrze lásku (Ducha). ¹⁴ Neboť všecken zákon se naplňuje jedním příkázáním, tím (totiž): „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.“ ¹⁵ Jestliže vespolek se koušete a žerete, hleďte, abyste navzájem se nestrávil. ¹⁶ Pravím však: Podle ducha žijte,

11.—12. Nepraví učitelé chtějí tím spíše svěsti Galaty k tomu, aby přimouče obřízku podřídili se zákonu Starému, namlouvají jim (pravděpodobně), že Pavel sám jest přesvědčen o potřebě obřízky a ji v krajinách jiných ukládá, u nich pak jen proto pouští od ní, aby je tím spíše získal; poukazovali nejspíše na to, že obřezal Timotea (Skut. 16, 3.). Tvrzení takové odmítá sv. Pavel krátce poukazem na pronásledování a různá příkoří, která nevěřící židé mu činí na různých místech právě pro jeho učení o kříži, t. j. o tom, že spásy lze dojíti nikoli ze skutků zákona Starého, nýbrž jedině skrze Krista ukřížovaného (a z mrtvých vstalého). Neboť kdyby vsuktku kázal obřízku a tím i závažnost zákona Starého jako věci ke spasení potřebné, přestalo by pohoršení kříže, oni neměli by příčiny horšiti se nad jeho učením o Kristu ukřížovaném a tedy ani příčiny pronásledování ho, poněvadž by zároveň s nimi uznával, že ne skrze Krista, nýbrž ze skutků zákona lze dojíti spásy. (Timotea neobřezal proto, že by obřízku byl pokládal za potřebnou ke spáse, nýbrž aby mu usnadnil přístup a působení mezi židy. Viz Skut. 16. 3. pozn.) — O by se odřezali ... Slova tato vykládají někteří ezegeté novější (Estius, Cornel. a Lapide, Al. Schaefer a j.) o vyobcování z církve. Ale ať pomůžeme o tom, že významu toho příslušné slovo řecké *ἀποκοπτειν* — apokoptein) nemá, ve smyslu tomto nebyl by sv. Pavel vyslovoval přání, nýbrž maje k tomu moc, sám by je byl z církve vyobcova. Správnější proto jest výklad četných enegētů jiných (Sušil, Cornely a j.), kteří ve shodě s nejstaršími exegety řeckými i latinskými vykládají je o vyklesání, ovšem ne v tom smyslu, že by sv. Pavel si přál, aby nepraví učitelé oni skutečně se vyklesali neb vyklesání byli, nýbrž že užívají ironie ba sarkasmu, ostře kárá ty, kteří učili, že obřízka a jiné obřadní předpisy starozákonní jest nutno zachovávat ke spáse, tedy asi takto. Trvají-li na tom, že obřízka (odříznutí kousku pokožky jest ke spasení tak nutná, že by bez ní spasení býti nemohli, ať se třeba vyklesá, jen ať již vám dají pokoj a nematou vás takovým tvrzením.

13. Znova připomíná, že jsou povoláni ke svobodě, t. j. k tomu, aby byli svobodni od hříchu a starozákonního řádu (4, 5.—7., Řím. 6, 18.; 8, 6.) a jako přijatí synové Boží měli účast ve statcích, které Bůh zaslíbil a Kristus zasloužil. Zároveň varuje, aby nevykládali svobody té nesprávně a nezneužívali ji ku podnětu tělu, t. j. tak, aby tělo nebo žádostivost zlá vzala z toho podnět ukojovati nezřízené chťiče své. Neboť svoboda křesťanská (evangelní neb synů Božích) není nevázanost, ne svobodou hřešiti, nýbrž službou Bohu a bližnímu prokázanou z lásky (Řím. 6, 18. 22.), službou tedy také, ale takovou, která právě proto, že se děje z lásky, není služebností ve vlastním smyslu slova, nýbrž volností. Proto také hledě k jejich poměrům hned je vyzývá, aby si vespolek posluhovali z lásky (Ducha čili z lásky od Ducha sv. vlté. — Ale slovo „Ducha“ scházejíc ve vážných rukopisech řeckých i latinských, není as původní, nýbrž pozdější vložkou vysvětlující).

14. Jmenuje sice jen příkázání lásky k bližnímu jako takové, jehož vyplněním náležitým vyplní se všechna ostatní příkázání, ačkoli Pán Ježíš udal jako taková u Mat. 22, 37.—40. příkázání lásky k Bohu i k bližnímu. Činí tak proto, poněvadž pravá láska k bližnímu předpokládá lásku k Bohu a z ní vychází, takže bez lásky k Bohu pravé lásky k bližnímu není (1. Jan 4. 20.).

15. t. j. jestliže si vespolek bolest působíte a jeden druhého zahubiti usilujete, hleďte, abyste si navzájem nepřivedli zkázu tělesnou i duchovní.

16. Vrací se k výstraze, kterou byl dal ve v. 13., poučuje, kterak lze překonati žádost těla, tím totiž že se budou řídit duchem, t. j. vyšší, rozumnou částí člověka, pokud mají milost posvěcující a jsouc Duchem sv. osvěcována a sílena jest principem činů pro nebe záslužných.

a žádostí těla nevykonáte. ¹⁷ Neboť tělo žádá proti duchu, duch pak proti tělu; ti totiž jsou proti sobě, abyste nečinili to, co byste chtěli. ¹⁸ Jste-li však vedeni duchem, nejste pod zákonem. ¹⁹ Zjevný pak jsou skutky těla; jsou to smilství, nečistota, (nestydatost), chlipnost, ²⁰ modloslužba, čarodějství, nepřátelství, sváry, řevnivost, zlosti, osobivost, různé, roztržky, ²¹ závist, vraždy, opilství, obžerství a věci jim podobné; o těch vám předpovídám, jakož jsem byl již předpověděl, že kdo takové věci dělají, království Božího nedojdou. ²² Plodem ducha však jest láska, radost, pokoj, (trpělivost), přívětivost, dobrotivost, shovívavost, ²³ (tichost), důvěra, mírnost, zdrželivost, (čistota). Proti takovým věcem zákon není. ²⁴ Ti však, kteří jsou Kristovi, ukřižovali tělo své i s vášněmi a žádostmi. ²⁵ Žijeme-li tedy duchem, ducha také následujme.

Různá napomenutí zvláštní. 5, 26.—6, 10*

²⁶ Nebudme marné chvály žádostivi, vespolek se popouzejíce a jedni druhým závidíce.

KAPITOLA 6.

¹ Bratři, jestliže by někdo v přenáhlení byl i stržen k nějakému poklesku, vy, kteří jste duchovní, napravujte takového v duchu mírnosti, hledě (každý) sám na sebe, abys také ty nebyl pokoušen. ² Neste břé-

18. jsou pro ti sobě již celou svojí povahou a každý z nich hledí zabrániti, abyste nevykonali toho, k čemu byste se klonili ku podnětu druhého. Chcete-li ku podnětu ducha věrou osvíceného vykonati něco dobrého, vzpírá se proti tomu tělo; kloníte-li se ku podnětu těla ke zlému, protiví se tomu duch. Budete-li tedy následovati ducha, nesvolíte a nevykonáte žádostí těla.

18. nejste pod zákonem t. j. ve služebnosti zákona tresty hroziícího.

18.—23. Aby Galaté sami mohli posouditi, řídí-li se duchem nebo tělem, ukazuje, k jakým neřestem a hříchům (proti čistotě, proti Bohu a bližnímu a proti střídmosti) zavádí následování těla (18.—21.) a k jakým ctínostem vede následování ducha (22.—23.). Modloslužbou ve v. 20. nemíná ani klanění se a obětování modlím, nýbrž zúčastňování se obětních hostin pohanských; neboť nepodobá se pravdě, že by křesťanští Galaté klonili se také k tomu, aby se klaněli modlím. Osobivostí čili sobecké umíněnosti.

22. Slovům trpělivost a shovívavost odpovídá v řeckém textě pouze jedno slovo, μακροθυμία (makrothymia), jež značí oboje a v latinském textě přeloženo jest dvěma slovy, patientia (trpělivost) a longanimitas (shovívavost); podobně platí o slovech tichost a mírnost a o slovech zdrželivost a čistota; první dvě odpovídají slovu *προαίτης* (praytés), druhá dvě slovu *ἐγκράτεια*.

24.—25. Aby tím více povzbudil své čtenáře k životu ctínostnému, ukazuje, že již na pojmu křesťan zakládá se povinnost, aby ve svém životě následovali nikoli tělo, nýbrž ducha; neboť na křtu sv. vešli v tak úzké spojení s Kristem, že s ním nejen zemřeli duchovně (vzhledem k hříchu a zlé žádostivosti), nýbrž i povstali k životu nadpřirozenému, k životu ve stavu milosti Boží, jehož principem jest Kristus Pán skrze Ducha sv. Poněvadž tedy nadpřirozený život tento mají skrze Ducha sv., jest též přiměřeno, aby ve svém životě následovali Ducha sv. (aneb vyšší, rozumnou svojí stránku, pokud jsouc ve stavu milosti jest milostí Ducha sv. osvěcována a sílena.

* OI 5, 26.—6, 10. sv. Pavel činí některá napomenutí zvláštní, a to: varuje před žádostivostí marné chvály, která vede k různicím a k závisti (v. 26.), povzbuzuje ku bratrskému napominání v duchu mírnosti, k vzájemné podpoře a snášlivosti i ke skromnosti (6, 1.—5.), nabádá k uznalosti k učitelům (slova Božího) a ke konání dobrého vůbec (v. 6.—10.

1. kteří jste duchovní, t. j. kteří ve svém životě následujete ducha a tedy jste se těžce neprohřešili.

2. neste břemena jeden druhého tím totiž, že jeden s druhým bude v jeho slabostech, nedokonalostech, pokušeních a poklescích cítiti, ho tě-

mena jeden druhého a tak naplníte zákon Kristův; ³ neboť domnívá-li se někdo, že jest něčím (velikým) nejsa ničím, sám sebe klame. ⁴ Každý však zkoumej dílo svoje, a tu bude mít chloubu toliko s ohledem na sebe, a nikoli s ohledem na jiného; ⁵ neboť každý své břímě ponese. ⁶ Kdo jest vyučován ve slově (Božím), sdílej se s učitelem (svým) vším statkem. ⁷ Nemylte se. Bůh nenechá se posmívati, ⁸ neboť co kdo bude sít, to bude i žítí. Kdo totiž rozsévá na svém těle, z těla také bude žnouti zahubu; kdo však rozsévá na duchu, z ducha bude žnouti život věčný. ⁹ Dobré pak činme bez ustání, neboť časem svým budeme žnouti, neochabneme-li. ¹⁰ Nuže, pokud máme čas, činme dobré vůči všem, zvláště vůči domácím víry.

Závěrek listu. v. 11.—18.*

¹¹ Vizte, jak velikými písmeny vám píše svojí rukou. ¹² Všichni ti, kteří se chtějí zalíbiti v těle, nutí vás, abyste se obřezali, jenom aby

šití, mu modlitbou a podporou přiměřeně pomáhati. Způsobem tím naplní Kr i s t ů v zákon lásky k bližnímu.

3. t. j. všichni máte nésti navzájem svá břemena, neboť každý má nějaké, a domnívá-li se někdo ve své pýše, že proti bližnímu svému jest něčím velikým, ač o sobě není ničím, a je-li proto k jinému bezcitným myslé, že ho nepotřebuje, sám sebe klame.

4. Každý zkoumej dílo své, t. j. veškeré své smýšlení a jednání. Slova „a bude mít chloubu“ buď jsou řečena ironicky ve smyslu „a potom poznaje své vady, uvidí, zdali se může právem vyvyšovati nad jiné,“ aneb spíše jsou řečena vážně ve smyslu: „A potom poznaje své nedostatky i poklesky i to, že sám o sobě není ničím, bude jediné s ohledem na sebe a svoje nedostatky i poklesky mít příčinu a předmět chlouby, totiž v Bohu a jeho milosti, kteréž jest povinen vším dobrým, jež má.“

6. Slova tato, jichž text řecký připouští také překlad „měj účastenství... ve všem dobru,“ vykládají sice někteří o spolupůsobení věřících se svými učiteli (slova Božího) ve všem, co jest dobré a spasitelné čili v následování ho ve všem mravně dobrém; obyčejně však vykládají se o podpoře učitelů se strany věřících, o tom totiž, že věřící mají sdíleti se s nimi o veliký druh statků časných, pokud jest toho třeba k jejich výživě. Tento výklad jest správnější již proto, že sv. Pavel staví tu vše dobro (dobré věci, statky) proti slovu Božímu, a že k následování učitelů ve věcech dobrých nebylo třeba zvláštního příkazu tak důrazného (Srovn. 1. Kor. 9, 4.—14; 2. Kor. 11, 7.—11.; Filip. 4, 4, 10.—18.; a j.).

7. Kdo rozsévá na svém těle, t. j. kdo při svém jednání osévá pole zlé žádostivosti a tedy žádostivosti se řídí, bude z tohoto pole kliditi věčnou záhubu; kdo však v jednání svém se řídí Duchem sv. (rozumnou stránkou svojí milostí Ducha sv. posvěcenou, osvícenou a sílenou), bude při soudu kliditi život věčně blažený.

10. vůči domácím víry, t. i. vůči spoluvěřícím, kteří patří jaksi k domácnosti víry, tvořice jednu velikou rodinu věřících.

* V závěrku (v. 11.—18.) odhaluje pokryteckou povahu a sobecké úmysly judaistů, stavě proti nim čisté úmysly svoje (v. 11.—14.), podává stručný přehled části věroučné (15, 16.), žádá Galatů, aby mu jakožto pravému apoštolu nečinili nových obtíží (v. 17.) a končí vyprošováním milosti Boží (v. 18.).

11. Svojí rukou psal nejspíše jen tuto část závěrečnou; části předešlé as. diktoval.

12.—13. t. j. Ti všichni, kteří nutí vás k obřizce, (judaisté) chtějí se zalíbiti v těle, t. j. ne opravdovou svatostí života, nýbrž některými obřady vnějšími (jako obřizkou a j.) a tedy ne Bohu, nýbrž lidem; a oni nutí vás k obřizce, nikoli z péče o vaši spásu, nýbrž aby od nevěřících soukmenovců svých (židů) nebyli pronásledováni pro kříž Kristův čili proto, že uvěřili v Krista ukřižovaného, neboť vaším tělem, t. j. obřizkou vaši chtějí se před nimi chlubití jakožto výsledkem své snahy a tak blýskati se před nimi jako horlivci pro zákon mojžíšský. Že skutečně nemají úmyslu jiného, patrnó z toho, že sami zákon a mojžíšského neza chová vají, ač jsou obřezáni.

nebyli pronásledováni pro kříž Kristův. ¹³ Vždyť ani ti, kteří se obřezají, nezachovávají zákona, nýbrž chtějí, abyste vy se obřezali, by se honosili vaším tělem. ¹⁴ Ode mne však daleko budiž, abych se honosil leč v kříži Pána našeho Ježíše Krista, skrze něhož svět ukřižován jest mně a já světu. ¹⁵ Neboť v Kristu Ježíši neplatí nic ani obřízka ani neobřízka, nýbrž nové stvoření. ¹⁶ A nade všemi, kteří podle pravidla toho budou žít, budiž pokoj a milosrdenství, též nad israelity Božími. ¹⁷ Budoucně nikdo nečih mi obtíže, neboť já nosím jizvy Pána Ježíše na svém těle. ¹⁸ Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s vámi. Amen.

List k Efeským.

List tento označuje jako list k Efeským nejen církevní kánon, nýbrž i nadpisy ve všech zachovaných rukopisech jak originalu jeho řeckého, tak překladu latinského, syrského a j. S nimi pak souhlasí všichni sv. Otcové a spisovatelé církevní, i nejstarší, nejen sv. Basilius a Jeronym, nýbrž i Origenes, Klement Alex., Tertullián, Zlomek Murat., Ireneus, ano, jak se zdá, i sv. Ignác Muč., ba podle věnování zachovaného ve všech rukopisech vyjma \aleph , B a minuskul 67., sám sv. Pavel, právě v 1, 1: Pavel . . . všem věřícím (doslovně: svatým) v Efesu a věrným v Kristu (*τοῖς ἁγίοις ὁσῶν ἐν Ἐφέσῳ* . . .)

Avšak slova „v Efesu, ἐν Ἐφέσῳ (1, 1.) scházela původně v kódeXu Sinajském (\aleph) a Vatikánském (B) a teprve druhou rukou byla tam vepsána, v minuskulu pak 67. vyskytala se sice původně, ale od korektora byla vymazána, a co zvláštní, ačkoli sv. Pavel pobyl v Efesu přes dva roky a různé zažil tam příhody příjemné i nepříjemné (Skutk. 19, 1—20, 1), přece nejen nikoho zvlášt nepozdravuje, od nikoho, ani od Timotea Efeským dobře známého pozdravu nevyslovuje, o tamních příhodách svých ani slovem se nezmiňuje, nýbrž i mnohdy tak se vyjadřuje, jakoby, jak již Theodor a Theodoret soudili, čtenářů tohoto listu dosud nebyl viděl (1, 15), a také oni pouze z doslechu se dověděli o něm a jeho činnosti (3, 2—5). Gnostik Marcion pak, vrstevník sv. Justina, nadepsal jej dle svědectví Tertulliánova jako list k Laodijským.

Pro tyto nesrovnalosti mezi podáním a obsahem listu rozcházejí se kritické ve svých míněních o tom, komu vlastně byl tento list určen

14. Viz 1. 31. ; 2, 2.

15. Viz 3, 28. ; 5, 6. ; 1. Kor. 7, 19.

16. Vyprošuje Boží pokoj a milosrdenství všem těm Galatům, ať jsou obráceni z pohanství nebo ze židovství, kteří se řídí pravidlem řečeným, t. j. těm, kteří nepřikládají žádné ceny a působivosti ani obřízce ani neobřízce, nýbrž jedině tomu, aby byli a žili ve spojení s Kristem jako stvoření nové, k životu nadpřirozenému povznesené, a vyprošuje to nejen jim, nýbrž všem israelitům Božím, t. j. všem pravým křesťanům.

17. Svoji autoritou apoštolskou vyzývá Galaty, aby budoucně nepůsobili mu jednáním svým námahy a obtíží; apoštolskou autoritu svou potvrzuje poukazem na jizvy Pána Ježíše, které nosí na svém těle. Rozumí jimi po obecném výkladě jizvy (šrámy) po ranách, které byl utrpěl pro Krista od nepřátel učení jeho, jakož i různé jiné stopy a známky utrpení, které mu bylo snášeti, nikoli tedy jizvy, které by mu byly podobné vstípeny od Krista v tělo, jako sv. Františku Seraf., Kateřině Sienské a j.

původně.¹⁾ S pravdou však srovnávají se po našem soudě nejvíce ti, dle nichž list byl předem napsán pro Efeské a jim jedině též v textě věnován výslovně (slovy *ἐν Ἐφέσῳ*, v Efesu), že však jako okružný byl určen také pro jiné obce křesťanské v Asii prokonsulární (západní části Malé Asii), ale okružný ráz ten nebyl vytknut v listě, nýbrž toliko ústně oznámen příslušným obcím skrze jeho doručovatele Tychika, jenž zároveň nesl list pro Koloské a list pro Filomena, obce ty pak vědouce, že také jim jest určen, ve svých spisech jméno Efesu vynechaly neb místo něho jméno svoje napsaly. Neboť tímto způsobem vyrovnají se nejnáze všechny nesrovnalosti svrchu řečené.²⁾

Byl pak Efes v době apoštolské hlavním městem Asie prokonsulární, měl rozsáhlý přístav a velkolepý chrám bohyně Diany, který se čítal k sedmi divům světa, byl proslulý svým bohatstvím, ale též zkázou mravní. Za obchodem usadilo se tam mnoho židů. Křesťanskou obec založil v něm sv. Pavel, pracovav v Efesu několik dní na druhé a přes dva roky na třetí apoštolské cestě své. A jak patrně ze zprávy, kterou sv. Pavel obdržel (1, 15—16.), obec ta zkvětala velmi utěšeně, prospívajíc v živé víře a činné lásce k bližnímu; ale jak souditi lze z obsahu listu samého, zvláště srovná-li se obsah jeho s předpovědí, kterou Pavel dle Skutk. 20, 29.—30. učinil v Miletě o vniknutí nepravých učitelů do křesťanských obcí maloasijských, ona zpráva obsahovala též některé věci méně příznivé, sdělujíc as také, že do Efesu a obcí okolních přicházejí učitelé nepraví, kteří hlásají nauky btudné (as takové, jaké později byly rozvinuty ve bludě gnostickém), a snad i to,

1. Jedni opírajíce se o podání trvají na tom, že byl jenom pro křesťany efeské. Právě, že řečené nesrovnalosti nejsou tak veliké, aby správným výkladem nedaly se vyrovnati, byť ne ve všem zcela uspokojivě (Padovani, Cornely, Curci a j.). Jiní poukazující na Marciona tvrdí, že byl určen a též v textě (1, 1) výslovně věnován křesťanům laodicejským, že však pro výtku učiněnou v Apokal. 3, 14.—19. andělu, (t. j. biskupu) laodicejskému a tím i církevní obci laodicejské slova *ἐν Λαοδικείᾳ* v Laodicei, byla vymazána a mezera tím povstalá v jedněch opisech ponechána, v jiných jiným jménem čestným, jmenovitě jménem Efeských (v Efesu, *ἐν Ἐφέσῳ*) vyplněna. (Harnack a někteří jiní protestanté, z katolíků pouze Knabenbauer). Ale mínění toto jest příliš hledané, ať nedíme nic o tom, že v době po sepsání Apokalypse, kdy již od sepsání tohoto listu minulo přes 20 roků a list v opisech se dosti rozšířil, bylo stěží možno původní věnování z textu vymístiti tak, aby v církevním podání ani stopy po něm nezůstalo. Jiní opět mají list za okružný, určený stejnou měrou všem obcím křesťanským v Asii prokonsulární, ve kterém proto jméno žádné obce nebylo udáno, nýbrž prázdné místo za slovy *τοῖς οὖνο* (kteří jsou) ponecháno, aby každá obec příslušná v opise svém vložila jméno svoje, odtud pak že přišlo, že Marcionovi dostal se do rukou opis s jménem křesťanů laodicejských; poněvadž však originál dostal se nejprve do Efesu a kolovav, v něm také jako v předním městě maloasijském byl uložen a odtud nejvíce v opisech se rozšiřoval, zachoval se prý jak v podání, tak ve většině opisů jako list Efeským. Ale náhled tento nejen jest libovolný, nýbrž i čelí proti obyčejí Pavlovy, jenž neměl v obyčejí v listech okružných ponechávati místa prázdná k tomu konci, by každá příslušná obec vepsala tam jméno svoje. Lünemann, (De epistolae . . . ad Ephes . . . authentia, primis lectoribus etc. Götting. 1842 od str. 37.), myslil, že list byl věnován nějaké obci v předměstí efeském, která tak úzce souvisela s církví efeskou, že mohla býti pokládána za efeskou a list jí zaslaný mohl nazván býti listem k Efeským. Nikdo však s ním nesouhlasil.

2. Poněvadž totiž list tento byl skutečně předem napsán Efeským a jim také v textě výslovně věnován, jest pochopitelné, že nejen pod tím jménem nejvíce se rozšířil v opisech, nýbrž i v textě věnování „tém, kteří jsou v Efesu“, zachoval; poněvadž však okolním obcím ze zprávy doručitele listu, Tychika, bylo známo, že určen jest, byť v řadě druhé, také pro ně, bylo na snadě, že některé z nich v opisech, které si pořídili pro sebe, buď slova „v Efesu“ vynechaly, neb jako Laodicejská, místo toho jméno své obce do textu vložily.

že křesťané obrácení ze židovství, vypínají se nad pohanokřesťany, jako méněcenné a tím ohrožují jednotu a pokoj v obci, jakož i že někteří křesťané obrácení z pohanství, porušují čistotu mravní neřestmi, jimž byli oddáni, jsouce ještě pohany. Sv. Pavel dověděl se o tom v Římě ve své první vazbě tamní, nejspíše od Epafrý, biskupa kolosského, který ho v Římě navštívil, a chtěje křesťany efeské i okolní utvrditi ve víře a pohnouti k tomu, aby zachovali vespolek jednotu a šetřili čistoty mravů, poslal jim po Tychikovi, který šel právě do Koloss, ke konci roku 63. neb počátkem r. 64. (aneb, trvala-li první jeho vazba římská od r. 61.—63, koncem roku 62, neb počátkem r. 63.), list, v jehož první části velebil nesmírné dobrodiní vykoupení lidstva, ukazoval jeho všeobecnost a prosil na Bohu, aby utvrdil Efeské ve víře (1, 1—3, 2), v části druhé podal některá pravidla života křesťanského vůbec, rodinného pak zvlášť, a označil prostředky, kterými lze šťastně vésti boj duchovní (4, 1—6, 24).

List sv. Pavla k Efeským.

KAPITOLA 1.*

Nadpis. v. 1.—2.

¹ Pavel, apoštol Ježíše Krista z vůle Boží, všem věřícím v Efesu a věrným v Kristu Ježíši: ² Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

Díky za milosti vůbec. v. 3—14.

³ Veleben budiž Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, který nás požehnal v Kristu všelikým požehnáním duchovním v nebesích, ⁴ ježto si nás v něm vyvolil před ustanovením světa, abychom byli před ním svatí a neposkrvnění, v lásce ⁵ nás předurčiv ku přijetí za syny své skrze Ježíše Krista podle zalíbení vůle své, ⁶ aby se velebila sláva mi-

* List tento mimo úvod, jenž podává nadpis (v. 1. 2.) a závěrek (6, 10.—24.) obsahuje části dvě, věroučnou a mravoučnou.

V části věroučné (1, 3.—3, 21.) vyličuje ve formě diků a proseb milosti, kterých se dostalo v Kristu jemu i věřícím; nejprve totiž s vděčností velebí Boha za milosti vůbec, a to a) za to, že je Bůh z pouhé lásky vzhledem k budoucím zásluhám Kristovým vyvolil a předurčil k tomu, aby byli ospravedlněni, za dítky jeho přijati a ke spáse přivedeni (v. 3.—6.a); b) za to, že Bůh odvěký úradek ten v čase skrze Krista vykonal zjednav nám odpuštění hříchů a oznámiv nám tajemství vůle své (v. 7. 12.). c) děkuje za to, že také efeské pohany k pravé víře přivedl a jim v Duchu sv. dal závdavek na věčnou blaženost (v. 13.—14.).

1.—2. Viz Řím 1, 1, 7.; 1. Kor. 1, 1, 3.

3. požehnal nás t. j. hojně nás obdařil všelikými dary svými; jak dále ukazuje, míní hlavně povolání ke pravé víře, omilostnění, přijetí za syny Boží a za dědice blaha věčného. Dary ty nazývá duchovními, buď že se vztahují k životu duševnímu, aneb spíše proto, že pocházejí od Ducha sv. Právě, že jsou v nebesích, poněvadž tam mají původ i sídlo své (v Kristu jakožto ve své příčině) a poněvadž nejhlavnější z nich, totiž věčná blaženost, jest na nebi.

4.—6 od věčnosti vyvolil si nás v něm, v Kristu Ježíši t. j. vzhledem k jeho zásluhám; slova v lásce vztahují někteří s Vulgátou méně vhodně k předešlému slovesu vyvolil; na celkovém smyslu však tím nic se nemění. Podle zalíbení vůle své, t. j. proto, že ve své dobrotivosti chtěl. — Bůh totiž věda od věčnosti, že člověk zneužije svobodně vůle své a klesne, ustanovil též od věčnosti, že lidstvo vykoupí skrze Syna svého a dá věčnou blaženost těm,

losti jeho, kterou nás omilostnil v milém Synu svém; ⁷ v něm (zajisté) máme vykoupení skrze krev jeho, odpuštění hříchů podle přebohaté milosti jeho, ⁸ kterou na nás vylil hojně s veškerou moudrostí a opatrností, ⁹ tím že tajemství vůle své nám oznámil podle svého zalíbení, které si byl uložil sám u sebe ¹⁰ vzhledem ku zřízení plnosti časů, aby (totiž) všecko (pod jednou hlavou) opět spojil v Kristu, co jest na nebi i co jest na zemi. ¹¹ V něm také stali jsme se dědici byvše (k tomu) předurčení podle ustanovení toho, jenž všecko působí podle úradku vůle své, ¹² (a to k tomu konci) abychom byli ku chvále velebnosti jeho; my (totiž), kteří jsme prve měli naději v Kristu; ¹³ v něm (však) i vy uslyšeavše slovo pravdy, evangelium o své spáse, v něm i vy

kterí s milostí jeho budou působiti. Učinil tak z pouhé lásky vzhledem k zásluhám budoucího Vykupitele, a to k tomu konci, aby se velebila sláva milosti jeho či nejvyšší jeho dobrota a dokonalost; neboť všecko, cokoliv Bůh činí zevně, činí v první řadě ke cti a chvále své dokonalosti, v druhé řadě pak ku blahu tvorstva, jmenovitě rozumného. Přijetím za syny Boží vcházi člověk, kterýž podle přirozenosti své jest služebníkem Božím, k Bohu, v poměr dítek k Otcí. Děje se to v něm, v Kristu Ježíši, t. j. pro jeho zásluhy a ve spojení s ním, a to onou milostí posvěcující, která se uděluje na křtu sv. a kterou dostáváme právo na život věčný (stávající se dědici věčného spasení), pokud se o ni sami nepřipravíme a tak ze spojení s Kristem nevyjdeme; dovršuje se pak ono synovství Boží v nebesích přijetím ve věčně oblažující spojení s Bohem.

Pravě, že máme vykoupení v něm (v Kristu Ježíši), nemíni tak naznačit, že jsme byli skrze něho vykoupeni, jako spíše to, že vykoupení naše nyní shledává se v Kristu Ježíši jako prameni, zdroji, takže jen ve spojení s ním (v něm) můžeme dosíci spásy.

8. s veškerou moudrostí a opatrností, udělil nám totiž nejen milost svou, nýbrž i moudrost čili poznání vůle své a opatrnost čili praktické porozumění vůli té, abychom totiž podle poznání toho také jednali.

9. tajemství vůle jeho, t. j. úrdek o vykoupení lidstva vtělením a smrtí Syna jeho, kterým se zasloužilo odpuštění hříchů a oblažující spojení s Bohem v Kristu Ježíši, a to všem lidem, židům i pohanům, takže každý může býti spasen.

10. vzhledem ku zřízení plnosti časů, t. j. vzhledem ku zřízení, které by bylo vlastní plnosti času čili době messiáské a které by záleželo v tom, že by v Kristu jakožto ve svém středu a své hlavě bylo opět všecko spojeno, andělé i lidé a tvorstvo nerozumné. Po stvoření světa totiž bylo veškeré tvorstvo v plném souladě spolu spojeno v Bohu jakožto středu svém. Ale soulad ten byl porušen nejprve pádem andělů, potom i pádem člověka, který upadl i s nerozumným tvorstvem pod vliv ducha zlého a zneužíval ho mnohdy ke hřichu a tím proti onomu účelu, pro který je Bůh stvořil. Bůh však ustanovil, že opět spojí všecko v soulad ladný, a to v Kristu, jakožto středu a hlavě, tak aby pod ním a ve spojení s ním zase nejen andělé a lidé v plné harmonii byli spolu, nýbrž i tvorstva nerozumného se užívalo jediné k dobrému podle vůle Boží. Do jisté míry stalo se to již, potud totiž, pokud Kristu jako Bohočlověku dána jest veškerá moc na nebi a na zemi, takže mu všecko jest podrobno, a pokud v církvi jsou všichni údové spojení spolu pod ním jakožto nejvyšší hlavou svou; dokonale však stane se to až po vzkříšení, kdy po odloučení veškerého vlivu ďábelského nastane plný a ničím nerušený soulad mezi anděly a lidmi a tvorstvem nerozumným ve spojení s Bohem, a to v Kristu jakožto nejvyšší hlavě jejich. Překládá-li Vulgata omnia instaurare in Christo a podle ní překládá-li se „aby napravil (obnovil) všecko v Kristu“, místo správného „aby všecko (pod jednou hlavou) spojil v Kristu“, jest to potud správné, ač ne dosti přesné, pokud se hledí k tomu, že opětným spojením veškerenstva v Kristu napraven či spíše obnoven bude onen soulad v tvorstvu, jaký byl před pádem.

12. my, kteří jsme měli naději, t. j. my rodili židé, kteří majíce zásluhy messiáské, chovali jsme dříve naději ve Vykupitele nežli pohané.

13.—14. v něm i vy. . . , t. j. také vy, rodili pohané, když jste uslyšeli učení Kristovo a uvěřivše dali se pokřtiti a tak ve spojení s ním vešli, byli jste v něm, ve spojení s ním, poznamenáni Duchem sv., t. j. přijali jste ve sv. birmování Ducha sv., a ten nejen potvrzuje či zajišťuje vaše dědictví

uvěřivše, byli jste poznamenáni zaslíbeným Duchem svatým, ¹⁴ který jest závdavkem našeho dědictví, na vykoupení vlastnictví ke slávě velebnosti jeho.

Díky a prosba za Efeské zvlášť 1., 15—2, 23.*

¹⁵ Proto i já uslyšev o vaší víře v Pánu Ježíši a o lásce ke všem věřícím, ¹⁶ nepřestávám za vás děkovati, vzpomínaje na vás ve svých modlitbách, ¹⁷ aby Bůh Pána našeho Ježíše Krista, Otec slávy, dal vám ducha moudrosti a zjevení v poznání jeho, ¹⁸ osvícení očí mysli vaší, abyste věděli, která jest naděje povolání jeho, jak bohatá sláva dědictví jeho mezi věřícími ¹⁹ a jak přenesmírně veliká jest moc jeho pro nás, (jakožto) věřící, podle působivosti moci síly jeho, ²⁰ kterou způsobil v Kristu vzkřísiv ho z mrtvých a posadiv na pravici své

neboli blaženost věčnou, nýbrž jest i závdavkem, t. j. předpojatou částí čili předčítím blaženosti té. A byli jste poznamenáni řečeným způsobem na vykoupení vlastnictví Božího, t. j. na potvrzení toho, že se dostane plného vykoupení (vzkříšením k životu věčně blaženému i podle těla) vám a vůbec všem věrným křesťanům, kteří byvše skrze Krista vykoupeni jsou ve zvláštním smyslu slova vlastnictvím Božím. A dostane se vám, pohanckřesťanům, milosti té podobně jako židokřesťanům k tomu konci, aby oslavena byla velebnost božská — k slávě velebnosti jeho. Ducha sv. jmenuje Duchem zaslíbeným, doslovně Duchem zaslíbení, poněvadž byl zaslíben a poněvadž potvrzuje Bohem daná zaslíbení o věčné blaženosti spravedlivých.

* Od 1, 15,—2, 22 děkuje Bohu zvlášť za jejich živou víru a činnou lásku ke všem křesťanům a prosí Boha, aby osvítil mysl jejich, by poznali vznešenost svého povolání k pravé víře a velikost blaha, kterého v povolání tom mohou a mají doufati, jakož i aby poznali velikost té moci božské, která se zjeví na věřících (v. 15.—19a.); zároveň ukazuje, z čeho ji mohou poznati (19a.—2, 22.).

15. o víře v Pánu Ježíši, t. j. o víře, která má svůj základ v Pánu Ježíši. — Ke všem věřícím, doslovně ke všem svatým.

16. nepřestávám děkovati, t. j. jsem stále proniknut vděčností k Bohu za vás a vděčnost tu projevují při každé své modlitbě, v z p o m í n a j e na vás ..., t. j. prose za vás ve svých modlitbách.

17.—18. Boha jmenuje Bohem Pána našeho Ježíše Krista vzhledem k jeho přirozenosti lidské, upozorňuje tak zároveň, že veškerá milost přichází k nám od Boha skrze Ježíše Krista, vtěleného Syna Božího. Otcem slávy ho jmenuje, poněvadž jest zdrojem a původcem veškeré slávy a blaženosti věčné i všech darů, které k ní dopomáhají. — Prosí, aby Bůh dal jim ducha moudrosti a zjevení. Měli sice již Ducha sv. (v. 13.), měli i dar moudrosti a zjevení neboli tajemství, t. j. známost těch pravd, které lze poznati pouze zjevením (v. 8.—9.), ale nyní prosí, aby dostali dary ty v poznání jeho čili v těch věcech, které se týkají poznání bytosti božské, aby totiž poznali Boha co možná nejdokonaleji. Spolu prosí, aby Bůh osvítil mysl jejich, by na jisto poznali a uznali, i která jest naděje čili které a jak veliké jsou ty statky, které mohou a mají doufati byvše povoláni ke pravé víře, i jak bohatá sláva ... mezi věřícími (doslovně: mezi svatými) čili jak nesmírná jest ta blaženost, které jako dědictví dostane se věřícím v nebesích a které počátečně požívají již nyní (tím totiž, že jsouce smíření a láskou spojení s Bohem, požívají vnitřního klidu a jistoty, že budou i co do duše, i co do těla věčně blaženi v nebesích, nepřipravili-li se sami o milost Boží) i jak přenesmírně veliká jest moc jeho pro nás (jakožto) věřící, ona totiž moc, kterou Bůh přivede své věrné k blaženosti věčné nejen podle duše, nýbrž i podle těla.

19b.—23. upozorňuje, že velikost řečené moci božské lze poznati a) z toho co Bůh učinil na Kristu vzkřísiv ho z mrtvých a povýšiv nad veškeré tvorstvo a učiniv jej hlavou církve; neboť táž působivost a táž moc i síla, kterou Bůh projevil řečeným oslavením lidské přirozenosti Kristovy, projely se jednou i na věřících, kteří v milosti jeho vytrvají. Knížectvem, mocností, silou (silami) a p a n s t v e m míní kúry andělské, zahrnuje ostatních pět kúrů (trůny, serafíny, cherubíny, archanděly a anděly) slovy „nad každé jméno, které se jmenuje ... i budoucím.“

v nebesích ²¹ vysoko nade všecko knížectvo, nade vši mocnost i sílu, nade všecko panstvo a nad každé jméno, které se jmenuje nejen ve věku tomto, nýbrž i budoucím. ²² A všecko poddal pod nohy jeho, a (právě) jeho dal za hlavu nade všecko církví, ²³ která jest tělem jeho, plností toho, jenž všecko ve všem naplňuje.

KAPITOLA 2.

¹ Také vás, když jste byli mrtvi poklesky a hříchy svými, ² v nichž jste druhdy žili podle ducha světa tohoto, podle knížete mocností ovzdušní, duchů to, kteří působí nyní v neposlušnicích, ³ mezi nimiž

22. dal jej církvi za hlavu nade všecko, t. j. za hlavu všeovládající, aby z velikosti a vznešenosti hlavy církve věřící poznali velikost a jistotu dobrodiní, která Bůh prokázal církvi, jejích církevní obci a jim samým. Vulgata překládá nedostí přesně „caput supra omnem ecclesiam“ za hlavu nade vši církví.

23. Udává poměr církve ke Kristu; jest podobný poměr ten, jaký jest mezi tělem a hlavou. Jako z hlavy, sídla a střediska všech životních sil rozlévá se veškerá síla do všech údů, takže od hlavy přichází jim nejen výživa a síla, aby se zachovávaly, rostly a působily, nýbrž i aby spolu v jedno tělo se spojovaly, tak i od Krista, zdroje a středu veškerých sil (milosti) nadpřirozených, rozlévá se milost Boží do všech údů církve, takže od něho přichází jim nejen síla nadpřirozená, aby se v životě milosti udrželi, rostli a působili, konajice skutky pro nebe záslužné, nýbrž i aby jak spolu jako údy jednoho těla, tak s Kristem jako duchovní hlavou svou se spojovaly v jeden organismus, v jedno tělo duchovní, v církve. Viz 1. Kor. 12, 12.—27., Řím, 12, b.; Kol. 1, 18.). Církev jest plností toho, který naplňuje . . . , t. j. jest naplněna Kristem, jeho totiž duchem, silou a mocí, pokud totiž Kristus skrze Ducha sv. v církvi trvá, ji řídí a věřící svými dary a silou nadpřirozenou (milostí) proniká, ten Kristus, jenž stále všecko ve všem čili v každé příčině vždy vic a více svým duchem naplňuje, až by konečně vše bylo opět spojeno v něm a skrze něho jak mezi sebou, tak s Bohem (viz 1, 10. pozn.). Sotva správně vykládali a vykládají někteří slova, „která jest . . . plností toho (Krista) . . .“ ve smyslu činném, v ten rozum, že církve svými údy naplňuje Krista, jako Kristus naplňuje církve, její údy, v jeden organismus, poukazující k tomu, že údy se svou hlavou tak těsně souvisí, že není ani hlava živá bez těla, ani tělo bez hlavy. Ale proti výkladu tomu čelí již výraz *πληρομα* plnost, který, jako vůbec jména končící na *μα* má význam trpný, znamená něco, co jest naplněno nebo naplňováno.

2, 1.—10. upozorňuje, že velikost řečené moci božské lze poznati b) z toho, co Bůh učinil Efeským; byliť oni někdy duchovně mrtvi podobně jako i židé, ale Bůh v lásce své v Kristu je duchovně obživil (posvěcující milostí) a vzkřísil je i oslavil (dav jim pevnou naději na slavné vzkříšení k životu věčně blaženému).

1. byli jste mrtví totiž duchovně (ve stavu nemilosti Boží).

2. žili jste podle ducha (doslovně „podle věku“) světa tohoto t. j. podle převráceného směru lidí oddaných nepravosti čili tak, jak tehdy žili lidé oddání světu a nepravostem; podle knížete říše ovzdušní (mocností v ovzduší), t. j. tak, jak se srovnávalo se smýšlením satana, knížete všech duchů zlých (Jan 12; 31; 14; 30; 16; 11); minulým životem svým sloužili jste tedy nejen světu, nýbrž i ďáblu. Mocností ovzdušní (doslovně mocí ovzduší) míní veškerenstvo duchů zlých satanu podrobených. Duchové ti jmenují se říši (neboli mocí neb mocností) ovzdušní (v ovzduší), poněvadž s dopuštěním Božím mohou až do posledního soudu po oddělech a střídavě z pekla vycházeti na tento svět a zejména v ovzduší se zdržovati a odtud zhoubný svůj vliv vykonávati, pokud to Bůh dopustí jednak ku potrestání zlých, jednak ke zkoušce a vyčištění dobrých; ale ovšem pekelná muka jejich tím nijak se nemění, leč že mají radost, uškodí-li někomu. Oni působí čili s účinkem provozují moc svou nyní, t. j. v době do posledního soudu v neposlušnicích, t. j. v těch, kteří neposlouchají Boha a jeho zjeveného učení, sami se jim poddávají; křesťanům věrným, kteří se jim nepoddávají sami, na duši uškoditi nemohou, neboť nemohou působiti přímo ve vůli člověka.

3. t. j. nejen vy pohanokřesťané, nýbrž i my, rození židé, byli jsme před svým obrácením se ke Kristu duchovně mrtví, stížení byvše hříchy jak osobními,

také my všichni někdy jsme obcovali v žádostech těla svého, činice vůli těla i myšlenek, a byli jsme od přirozenosti předmětem hněvu, jako i ostatní, — ⁴ Bůh však bohat jsa v milosrdenství, pro velkou lásku svou, kterou nás miloval, ⁵ i když jsme byli mrtví přestupky svými, spolu obživil nás v Kristu, (milosti totiž jste spaseni) ⁶ a spolu (s ním) vzkřísil a posadil (nás) na nebesích v Kristu Ježíši, ⁷ aby ukázal v časech budoucích přenesmírné bohatství milosti své v dobrotivosti k nám v Kristu Ježíši. ⁸ Milosti totiž jste spaseni jste skrze víru, (a to nikoli ze sebe; Boží jest to dar), ⁹ nikoli ze skutků, aby nikdo se nechlubil. ¹⁰ Jeho jsme dílem, byvše stvořeni v Kristu Ježíši ke skutkům dobrým, které Bůh byl připravil, abychom v nich žili.

tak přirozenostním čili prvotním; obcovali jsme v žádostech těla, t. j. pokládali jsme se zlé žádostivosti, činice vůli čili choutky těla (jako jsou lakota, požívavost a nestřídmost, rozkošnictví a chlipnost) i vůli čili choutky myšlenek neboli mysli (jako jest pýcha, hněv a.), ovšem ne všichni tytéž, nýbrž jedni ty, druzí jiné; ano byli jsme již od přirozenosti předmětem (doslovně dítkami) hněvu čili předmětem nemilosti Boží, pokud totiž hned od početí byli jsme stíženi hříchem prvotním.

4.—5. Vrací se k větě započaté ve v. 1., kterouž byl veršem 2. a 3. přerušil, užívá však námětky osoby první (nás) místo námětky v. 1. poněvadž tu myslí nejen na pohanokřesťany, k nimž začal mluvit ve v. 1., nýbrž i na sebe a na křesťany ze židovství, o nichž mluvil ve v. 2. a 3. — Smysl jest: Všichni, jak rození židé, tak pohané, sice byli jsme pro prvotní a osobní hříchy své předmětem hněvu Božího a duchovně mrtví; přece však i v tomto stavu miloval nás Bůh jakožto své tvory k obrazu jeho stvořené a vykoupení schopné; a pro tuto lásku v přenesmírném milosrdenství svém obživil nás (duchovně na křtu sv.) v Kristu Ježíši (přivedl nás k životu nadpřirozenému, ve stav milosti), podobně jako i dobrý otec hněvá se sice na svého syna zbloudilého pro jeho život špatný, přece však má k němu lásku jakožto ke svému synu a hledí ho zachrániti, pokud vůbec jest jakási naděje v záchranu.

6. spolu vzkřísil a posadil.... Miní vzkříšení k životu věčně blaženému i co do těla, které se stane na konci světa. Mluví však po způsobě proroků v čase minulém (vzkřísil, posadil), jednak, aby naznačil jistotu, s kterou ke vzkříšení tomu dospějeme, vytrváme-li ve stavu milosti posvěcující (Řím. 8. 30), jednak vzhledem k tomu, že naše hlava, Ježíš Kristus, skutečně již z mrtvých vstal a oslaven jest.

7. Udává účel, pro který Bůh působil pro lidi vše, co právě řečeno. Chtěl a chce jak v tomto, tak v budoucím (posmrtném) životě ukázati přebohatá dobrodiní a přenesmírné milosti, které ve své dobrotivosti a blahovůli k lidem dává a dá jim v Kristu Ježíši jakožto naši hlavě a zdroji i příčině všech milostí, skrze něhož a pro jehož zásluhy přichází veškerá milost, kterou Bůh uděluje. Chtěl pak Bůh ukázati dobrodiní a milosti ty, aby je lidé poznali, uznali a tak i jej jako dárce všeho toho oslavovali.

8. nikoli ze skutků byli jste spaseni čili ospravedlněni a v neomytnou naději blaha věčného postaveni, nýbrž z pouhé milosti Boží, pro zásluhy Kristovy, Bůh učinil tak proto, aby nikdo ne mohl se chlubit, že svojí silou a svými zásluhami dostal se (z pohanství neb židovství) na cestu spásy.

9. Jeho (Božím) jsme dílem i jako křesťané a dědici života věčného, byvše na křtu sv. v Kristu Ježíši jako nově stvořeni a znovu zrozeni ke skutkům dobrým; abychom totiž konali skutky nadpřirozeně dobré čili pro nebe záslužné, a to tím spíše, poněvadž on sám připravil a dává nám milost, abychom je konati mohli.

11.—22. Aby Efesané tím spíše s vděčností uznali vznešenost svého povolání ku pravé víře, napomíná je a) aby se rozpomenuli na předešlý stav svůj neblahý, kdy žijíce v pohanství, byli bez známosti o Kristu, vzdáleni od národa israelského, jemuž se dostalo zaslíbení messiášských, a tak byli i bez naděje v život věčně blažený, ba i bez známosti o Bohu pravém (v. 11.—12.), b) aby považili nynější stav svůj blažený, kdy pro zásluhy Kristovy spojení jsou s rodilými israelity v jednu obec (církve Kristovu) a stejně mají přístup k Bohu jako dítky k otci, jsouce skutečně občany království messiášského.

¹¹ Proto pamatujte, že někdy vy, pohané podle těla, zvaní obřizkou od těch, kteří se nazývají obřizkou na těle rukama učiněnou, ¹² že jste byli onoho času bez Krista, oddálení od občanství israelského a cizí od úmluv zaslíbení, jsouce bez naděje a bez Boha na tom světě; ¹³ nyní však vy, kteří jste někdy byli daleko, v Kristu Ježíši jste se sblížili v krvi Kristově. ¹⁴ Neboť on jest pokojem naším, jenž z dvou učinil jedno, a to tím, že zbořil stěnu ohrady, která byla mezi nimi, (zdroj to) nepřátelství, ¹⁵ zrušiv na svém těle zákon předpisů (záležející) v ustanoveních, aby v sobě samém vzdělal dva v jednoho člověka nového zjednáva je pokoj (mezi nimi), ¹⁶ a aby oboje v těle jednom smířil s Bohem skrze kříž, usmrtiv nepřátelství na sobě samém. ¹⁷ A přišed zvěstoval pokoj vám, kteří jste byli daleko, i pokoj těm, kteří byli blízko; ¹⁸ neboť skrze něho my obojí v jednom Duchu máme přístup k Otci. ¹⁹ Nuže tedy nejste již cizinci a přistěhovalci, nýbrž jste

11. pohané podle těla, t. j. podle tělesného původu svého čili pohané rodili; od těch, kteří se nazývají obřizkou čili obřezanými t. j. od rodilých židů.

12. občanstvím (πολιτεία) israelským míní se zde občanské právo v starozákonní bohovládě (theokratii) či v náboženském zřízení starozákonním, neb i bohovládné zřízení to samo. Pohané jsouce oddálení od něho, byli tím oddálení též od dobrodiní a výhod, kterých se dostávalo israelitům z bohovlády, od poznání a uctívání pravého Boha, od zjeveného zákona mravního a j.

13. v Kristu Ježíši, t. j. ve spojení s ním (věrou a láskou), byvše v něho všípení na křtu sv; v krvi Kristově, t. j. pro zásluhy Krista ukřižovaného.

14.—15. jest pokojem naším, t. j. zdrojem pokoje pro nás, rozené židy i pohany; z dvou tříd lidstva, t. j. ze židů a pohanů, ve které se tehdy dělilo veškeré lidstvo, učinil jedno, jednu společnost, církev sv., ve které není rozdílu mezi těmi, kteří před svým obrácením byli židy, a těmi, kteří byli pohany; učinil to tím, že zbořil stěnu ohrady, t. j. zrušil či nezávazným učinil zákon Starý, který četnými předpisy svými obřadními takřka stěnu neb ohradu tvořil mezi nimi, stěžuje židům obcování s pohany, ovšem za tím účelem, aby nebyli od nich svedeni k modlářství neb nemravnosti, ale dáváje tak i příčinu k nepřátelství neb zaujatosti a odporu jedněch proti druhým; proto sv. Pavel nazývá jej též nepřátelství, t. j. zdrojem či příčinou nepřátelství neb z ujatosti a odporu. (Zákon předpisů v ustanoveních, t. j. zákon, který záležel v ustanoveních či přikázáních daných ve formě předpisů. Míní zákon Starý jmenovitě vzhledem k obřadním předpisům jeho.) Zrušil jej na svém těle, t. j. svou smrtí na kříži, neboť smrtí tou způsobil mimo jiné i to, že zákon Starý přestal být závazným a tedy i zdrojem nepřátelství, pokud jim byl obřadními předpisy svými. Zrušil pak zákon ten za tím účelem, aby v sobě samém čili ve spojení s sebou samým vzdělal dva, žida i pohana (židovstvo a pohanstvo) v jednoho člověka nového (v jednu společnost novou), který by jakožto úd duchovního těla jeho (církev), nebyl již ani židem ani pohanem, nýbrž tvorem novým, křesťanem (křesťanstvem).

16. Také k tomu konci zrušil onen zákon, aby skrze kříž či skrze svou smrt na kříži smířil s Bohem oboje, židovstvo i pohanstvo, spojené v těle jednom totiž v jeho duchovním těle, v církvi, usmrtiv nepřátelství, t. j. zrušiv to, co bylo příčinou nepřátelství mezi nimi. (Místo „sám na sobě“ bylo by dle řeckého lepší „na něm“ (na kříži), ač ve smyslu stejném.)

17. Smysl jest: Že skutečně usmířil židovstvo a pohanstvo nejen mezi sebou, nýbrž i s Bohem, patrně jest z toho, že to zvěstoval sám, přišed na tento svět, pohanům, kteří byli daleko, tehdy zejména, když prohlásil, že má ještě jiné ovce, které nejsou z tohoto ovčince, a i ty že musí přivésti ... a bude jeden ovčinec a jeden pastýř (Jan 10, 16), a že mnozí přijdou od východu i od západu a stolovati budou s Abrahamem, Isákem a Jakubem (Mat. 8, 11), a když to skrze apoštoly a jejich nástupce (věrozvěsty) ohlašuje a ohlašovati bude stále až do konce světa.

19. Srovnáváje církev Kristovu se státem, jehož občany jsou jednotliví věřící, nazývá Efesany spoluobčany věřících (doslovně: svatých), na-

spoluobčané věřících a domácí Boží, ²⁰ jsouce vzdělání na základě apoštolů a proroků, an (nejhlubším) kamenem úhelním jest sám Kristus Ježíš, ²¹ v němž veškerá stavba se spojuje a roste v chrám svatý v Pánu, ²² v němž i vy se spoluvzděláváte v příbytek Boží v Duchu.

KAPITOLA 3.

Sv. Pavel, poukázav na apoštolský úřad svůj, vyprošuje Efeským milost utvrzení a setrvání ve víře. v. 1.—21.

¹ Proto já Pavel (jsem) vězeň Ježíše Krista pro vás, pro pohany, ² ačli jste uslyšeli o zřízení milosti Boží, která mi byla dána pro vás, ³ že totiž zjevením bylo mi oznámeno to tajemství, jak jsem svrchu napsal v krátkosti; ⁴ podle toho čtouce, můžete posouditi moji znalost v tom tajemství o Kristu, ⁵ které za jiných věků nebylo oznámeno synům lidským tak, jako nyní v Duchu bylo zjeveno svatým apoštolům jeho a prorokům, ⁶ (totiž) že pohané jsou v Kristu Ježíši spoludědici a spoluvětelci a spoluúčastníky zaslíbení skrze evangelium, ⁷ jehož služebníkem jsem se stal podle daru milosti Boží, která mi byla dána

značuce tak, že mají stejná práva v církvi, jako všichni ostatní křesťané pravověrní; touž pravdu s jakýmsi stupňováním vyjadřuje, když je nazývá domácími Božími, t. j. příslušníky domu Božeho či církve.

3. 1. Slovu „jsem“ neodpovídá v řeckém ani latinském textě slovo žádné. Někteří porto myslí, že sv. Pavel věty této nedokončil zde, nýbrž přerušil ji vložkou o apoštolském úřadě svém, vrací se k ní a ji dokončuje ve v. 8. neb 13. formou jinou neb ve v. 14. formou touž. Správnější však jest doplniti sloveso jsem a pokládati verš tento za větu samostatnou, ve které sv. Pavel s plnou vážností apoštolskou vyslovuje přsvědčení o pravdivosti toho, co pověděl ve 2, 13.—21. Nebrání tomu člen před *δέσμιος* (vězeň), jakoby slovo to se členem nemohlo býti ve větě výrokem; neboť člen ve výroku klade se častěji nejen u sv. Pavla, nýbrž, jak dosvědčuje Justiniani, také u Řeků, zejména tehdy, když se označuje věc zvlášť důležitá neb známá. Slova „pro vás, pro pohany“ praví vzhledem k úřadu svému jako apoštol pohanů, kterýžto úřad vykonával u Efeských, když byli ještě pohany, a mezi pohany vůbec. Jest tedy smysl prvního verše tento: Pro tu pravdu, že pohané tvoří v církvi zároveň se židokřesťany společnost jednu, v níž není rozdílu, zdali kdo před svým obrácením se ke Kristu byl židem nebo pohanem, jsem já Pavel, apoštol, věznem (pro) Krista Ježíše a ve vás i jiných pohanů prospěch; neboť kdybych pravdy tě (z vůle Kristovy a ve váš i jiných pohanů prospěch) nebyl hlásal, nebyl bych uvězněn.

2.—4. ačli jste uslyšeli o zřízení milosti Boží, t. j. apoštolského úřadu, který mi byl dán (před Damaškem), abych byl apoštolem pohanů. Praví tak vzhledem k těm, u nichž osobně nepůsobil. List tento byl totiž okružní, psán nejen pro Efeské, nýbrž také pro jiné obce maloasijské, do nichž sám nepřišel. Někteří však berouce slova Pavlova ve smyslu ujišťovacím a myslíce, že list byl psán pouze pro jednu obec, ať efeskou, ať laodicejskou, překládají takto: Vždyť přece jste uslyšeli o zřízení atd. Ale při tomto výkladě bylo by stěží myslitelné, proč Pavel věda, že o jeho apoštolském povolání mají dobrou známost, přece ještě poučoval je obsírněji o něm ve v. 3.—12. Upozorňuje tedy na apoštolský úřad svůj jako apoštola pohanů také ty, u nichž osobně nepůsobil, označuje úřad ten jako milost od Boha mu prokázanou a poučuje, že povolání pohanů do církve, o němž svrchu krátce se zmínil, jest tajemstvím, o němž on zvláštním zjevením byl poučen.

5. prorokům totiž novozákonním, t. j. těm křesťanům, kteří byli obdařeni darem prorockým.

7. podle daru milosti Boží, t. j. darem, který záleží v milosti Boží mně udělené čili v apoštolském úřadě mně svěřeném. Úřad ten označuje několika výrazy jako nezasloužený a z pouhé milosti udělený, aby tak vyjádřil vděčnost i úžas nad tím, že právě on, který dříve tolik horlil pro židovství, byl vyvolen za apoštola hlavně národů pohanských, aby hlásal křesťanský universalismus či to, že v Kristu lze dojíti spásy stejnou měrou každému, židu i pohanu.

podle působivosti moci jeho. ⁸ Mně přenejmenšimu ze všech věřících byla dána milost tato, zvěstovati mezi pohany nevystihlé to bohatství Kristovo ⁹ a objasnit všem, které jest zřízení o tom tajemství, jež od věků bylo skryto v Bohu, Stvořiteli všeho, ¹⁰ aby nyní skrze církev uvedla se ve známost knížatstvům a mocnostem v nebesích přerozmanitá moudrost Boží, ¹¹ podle úradku odvěkého, který vykonal v Kristu Ježíši, Pánu našem, ¹² v němž máme zmužilost a přístup s důvěrou skrze víru v něho.

¹² Proto prosím, abyste neklesali na mysl v mých souženích pro vás; jsouť slávou vaší. ¹⁴ Za tou příčinou skláním kolena svá před Otcem Pána našeho Ježíše Krista, ¹⁵ po němž se jmenuje všeliký rod na nebi i na zemi, ¹⁶ aby vám dal podle bohatství velebnosti své skrze Ducha svého v síle zmohutněti pro vnitřního člověka, ¹⁷ (tak) aby Kristus přebýval skrze víru v srdcích vašich, zakořeněných a založených v lásce, ¹⁸ byste mohli pochopiti se všemi věřícími, která jest šířka a délka i výše a hloubka, ¹⁹ i poznati Kristovu lásku pře-

8. přenejmenšimu ze všech věřících (doslovně „svatých“) či křesťanů; nazývá se tak jednak proto, že církev dříve pronásledoval, jednak u vědomí nesmírné milosti mu udělené. Srovn. I. Kor. 15, 9. — Nevystihlé to bohatství Kristovo, t. j. nesmírné ty dary a milosti, kterých lze dojíti v Kristu a skrze Krista.

9. které jest zřízení o tom tajemství, t. j. které zřízení či opatření bylo učiněno s ohledem na tajemství vykoupení lidstva, zejména o tom, kterak tajemství to bude vykonáno, a kterak jednotlivcům všech národů budou přivlastňovány jeho účinky (odpuštění, milost, blaženost věčná).

10. jmenuje sice jen dva kury andělské, knížetstva a mocnosti, ale míní všechny. Andělům bylo sice již před narozením Kristovým známo, že Bůh vykoupí lidstvo, avšak ty přerozmanité způsoby, kterými projevil a projevuje moudrost svou při vykonávání díla vykupitelského, jmenovitě při tom, když jednotlivce a celé národy skrze církev činí účastny oněch milostí, které nám Kristus zasloužil, poznávají teprve ze skutečnosti, z toho, co se dělo a děje v církvi Duchem sv. řízené ke spáse duší, na př. sv. Pavel i ve vězení získal mnohé Kristu; mnozí pohané uvěřili právě tehdy, když vyznavači jeho byli vedeni na smrt mučednickou.

12. t. j. tím, že jsme v Kristu uvěřili (skrze víru) a s ním na křtu sv. ve spojení vešli (v něm), máme zmužilost čili můžeme se osmělití Boha nazývatí Otcem a v modlitbě přistupovati k němu s důvěrou jako dítky k otci.

13. Slovo proto vztahuje se k v. 7.—12. v tomto smyslu: Proto, poněvadž apoštolský úřad svůj mám od Boha, a to za účelem velmi důležitým, a poněvadž s vykonáváním úřadu toho spojeno jest po úradku božském i utrpení, prosím vás, abyste neklesali na mysl při těch souženích, která také pro vás trpím; neboť ona jsou slávou vaší, pokud totiž ukazují nejen na to, jak si vás vážím, nýbrž i na to, jak vás miluje Bůh, jenž pro vás nejen Syna svého vydal, nýbrž i své věrozvěsty trpět nechává.

14.—19. Za tou příčinou, aby totiž neklesali na mysl, prosí Boha, aby podle bohatství své velebnosti čili podle nesmírné moci a milovitosti své dal jim v síle či co do síly zmohutněti pro vnitřního člověka neb ohledem na vnitřního člověka t. j. na mysl či vyšší rozumovou stránku jejich, aby tedy dal jim, by vyšší rozumová stránka jejich skrze Ducha sv. co do síly zmohutněla, sesílila, tak totiž, aby svobodně a neohroženě věrou a láskou Inuili ke Kristu a Kristus navzájem svou milostí trvale přebýval v nich. A prosí jim takového posílnění za tím účelem, aby vždy více poznávali lásku Kristovu ve všech rozměrech jejich čili v celé velikosti její, ovšem potud, pokud vůbec nevystihlá láska ta poznati a pochopiti se může rozumem lidským, stvořeným, a prosí jim toho k tomu konci, aby byli naplněni ve veškerou plnost Boží, t. j. aby vždy větší měrou byli naplňováni oněmi statky a dobry, jichž plnost jest v Bohu. Překládáme ve v. 16. v síle (co do síly) zmohutněti, neboť pokládáme dativ za dativ obsahový; smysl však se co do věcnemění, překládá-li se „sílu zmohutněti“ (posílněnu býti), sílou, kterou by jim Bůh udělil skrze Ducha sv.

17. Slova „zakořeněných a založených v lásce“ vztahujeme k slovům předchozím „v srdcích vašich“, soudíce s vážnými vykladači, že v latinském i řeckém

vyšující veškeré poznání (a to k tomu konci), abyste byli naplněni ve veškerou plnost Boží.

²⁰ Tomu pak, jenž může učiniti všechno, mnohem více, nežli prosíme neb rozumíme, podle síly, která v nás působí, ²¹ tomu budíž sláva v církvi, a to v Kristu Ježíši po všechna pokolení na věky věkův. Amen.

KAPITOLA 4.

Pavel napomíná k zachování jednoty. v. 1.—16.*

¹ Napomínám vás tedy já vězeň v Pánu, abyste žili hodně toho povolání, kterým jste povolání ² s veškerou pokorou a tichostí, s trpělivostí, snášeji se vespolek v lásce, ³ snažte se zachovávat jednotu Ducha ve svazku pokoje. ⁴ Jedno tělo (jest) a jeden Duch, jakož také jste byli povoláni v jedné naději povolání svého. ⁵ Jeden (jest) Pán, jedna víra, jeden křest, ⁶ jeden Bůh a Otec všech, jenž jest nade všemi a skrze všechny a ve všech (nás). ⁷ Jednomu každému pak z nás byla dána milost

textu jest vazba slov nepravidelná, tak zvaný anakolut; doslovně totiž bylo by: „v srdcích vašich zakořenění a založení v lásce.“ Někteří však vztahují slova ta méně vhodně k následující větě, myslíce, že byla pouze pro důkaz položena před spojku aby; i překládají takto: „abyste zakořenění a založení (jsouce) v lásce mohli pochopiti...“

²⁰ podle síly, která v nás působí, t. j. podle síly či moci Boží (milosti Ducha sv.)

* V části mravoučné (4, 1.—6. 9.) napomíná k zachování jednoty (4, 1—16) a k životu bohumilému (4, 17.—5, 20) a předkládá povinnosti jednotlivých členů rodiny k sobě vespolek (5, 21.—6, 9).

1. v Pánu t. j. pro Pána čili proto, že jsem hlásal evangelium Kristovo, abyste žili hodně toho povolání . . . , t. j. tak, jak se sluší na ty, kteří jsou povoláni do církve, aby ve spojení s Kristem byly spoluobčany svatých (věřících, křesťanů) a domácími Božími (2, 19.),

3. Duchem rozumějí někteří ducha lidského pravice, že Pavel napomíná zde k jednotě myslí čili ke svornosti; jiní však hledíce k v. 4., kde duchem míní se zcela jistě Duch sv., rozumějí správněji také zde Ducha sv., jednotou Ducha pak onu jednotu organickou i mravní, kterou působí Duch sv., spojuje v jeden organismus (v jednu církev) lidi rodem i obyčejí rozdílné, která ovšem se projevuje také jednotnou myslí, svorností.

4.—6. Udává různé pohnutky, aby tím spíše řečenou jednotu zachovali; mají zachováti ji, neboť (jako při člověku jest jen jedno tělo a jedna duše, která je oživuje a různé údy jeho v jeden celek živý pojí, tak) jest jen jedno tělo církve Kristovy (jedna církev Kristova) a jeden oživující princip její, Duch sv., který všechny věřící proniká a v jeden celek pojí, jako také všichni údové její mají jeden cíl životní jsouce povoláni v jedné naději v život věčně blažený, všichni též mají jednoho Pána či jednu nejvyšší hlavu, jednu víru či jedno učení, které vyznávají, jeden křest či jednu milost křestní, kterou se stávají údové církve a přijatými dikami jednoho Boha, k němuž všichni jako dítky k otci se mohou obracet s důvěrou.

7.—16. Poučuje, že řečená jednotu církve a křesťanů pravovýchýlných nevyklučuje veškerého rozdílu v milostech a úřadech. Dostávat se sice jednotlivcům milosti měrou nikoli stejnou, nýbrž podle míry daru Kristova a čili tak, jak každému odměřil Kristus podle zalíbení svého (v. 7.—11.), avšak i tato různost směřuje k téže jednotě, majíc za účel přivésti všechny lidi k dokonalé jednotě víry (v. 12.—16. — Že Kristus jest rozdávacem milosti, zaslouživ si to svou smrtí na kříži, vyjadřuje Písmo sv. slovy: Vystoupív do výše . . . (Zalm 67, 19.) Ačkoli totiž slova, jež Pavel uvedl volně a jen ve smyslu předobrazném, vztahují se ve smyslu literárním k Bohu líčce ho jako vítěze, jenž vystupuje do výše, na horu Sion, se zajatci a na výraz podrobení jejich přijímá od nich dary, aby je rozdál mezi své věrné, přece, jak sv. Pavel vykládá, ve smyslu předobrazném vztahují se ke Kristu, jenž se s to upív svým vtělením a se ponížív až k smrti kříže a tak překonav nepřátele, zejména smrt a ďábla, vystoupil do výše na nebesa a dosáhl tak

podle míry daru Kristova. ⁸ Proto praví: „Vystoupiv do výše, odvedl zajatce, dal dary lidem.“ ⁹ To však, že vystoupil, co jest to, leč že (dříve) také sestoupil na dolní části země? ¹⁰ Ten, jenž sestoupil, ten právě jest to, jenž také vystoupil nade všechna nebesa, aby naplnil všecko. ¹¹ On také dal jedny za apoštoly, jiné za proroky, jiné za evangelisty, jiné za pastýře a učitele, ¹² aby za účelem zdokonalení věřících konali službu, aby vzdělávali tělo Kristovo, ¹³ až bychom se sešli všichni v jednotu víry a poznání Syna Božího, v muže dospělého, v míru věku plnosti Kristovy, ¹⁴ abychom již nebyli nedospělci kolísanými a zmítanými každým větrem učení skrže podvod lidský a lstivost (směřující) ku provedení bludu, ¹⁵ nýbrž abychom vyznávající pravdu, v lásce rostli ve všem k němu, ke Kristu, jenž jest hlavou, ¹⁶ z něhož celé tělo, jsouc spojováno a svazováno každým kloubem služebným podle působivosti v míře jednoho každého úd, běře vzrůst svůj ke vzdělání svému v lásce.

nejvyššího oslavení lidské přirozenosti své mimo jiné také k tomu konci, aby rozdávaje milosti, které nám zasloužil, naplnil svými dary a svým duchem všecko, zejména všechny věřící. (Zajatci ve v. 8. rozumějí někteří méně vhodně duše spravedlivých, které Kristus z předpekli vzal s sebou do nebe; správněji rozumějí jest jimi ďábla a jeho přívržence, jichž ovšem do nebe s sebou nevzal, nad nimiž však vstupuje na nebesa, vítězství slavil. Na dolní části země, t. j. na zemi. Za evangelisty, t. j. za hlasatele evangelia, za věrozvěsty (na př. jáhna Filipa. Skutk. 21, 8.) Viz 1. Kor. 12, 28.

12. Aby konali službu a vzdělávali tělo Kristovo, doslovně bylo by „ke konání služby“ (t. j. svěšeného úřadu) a ku vzdělání (k duchovnímu či nábožensko-mravnímu prospěchu a k vnějšímu vzrůstu) těla Kristova (církve Kristovy).

13. Smysl jest: Řečené zdokonalení nastane, až všichni věřící budou jedno ve své víře v Ježíše Krista a v dokonalém poznání všeho toho, co se týká jeho osoby a díla (zejména toho, že jest soupodstatným Synem Božím, jenž trváje od věčnosti, pro naši spásu v čase se vtělil, na kříži zemřel a vstav z mrtvých, stal se příčinou spásy, takže jediné skrže něho lze přijíti ke spásě, a to člověku každému, ačli působí náležitě s milostí, kterou nám zasloužil, tedy tehdy (nastane ono zdokonalení), až veškeré křesťanstvo dospěje k mravní dospělosti křesťanské, (v muže dospělého), k oné totiž, ve které všichni stanou se plnou měrou účastní milosti Kristových.

14.—15. t. j. Máme pak (působením učitelského úřadu církve a s pomocí Boží) spěti k dokonalosti řečené za tím účelem, abychom se nedali jako nedospělci kolísati a zmítati každým učením nepravým, které různí učitelé bludařů i nezřídka rozšiřují podvodně (zahalující pravdu) a lstivě (nepravdu přímo nazývajíce pravdou), nýbrž abychom vyznávající pevně pravdu křesťanskou, v lásce rostli ve všem ke Kristu, či vždy víc a více v každé příčině jemu se podobňovali.

16. Smysl jest: Z Krista jakožto hlavy celé tělo, t. j. celá církev běře svůj vzrůst, svou živnou sílu, svůj rozvoj. A vzrůst ten děje se za spolupůsobení všech údů (spojuje a váže se každým kloubem služebným), pokud totiž každý jednotlivec jeví (mravní) činnost ve své míře, činnost sobě přiměřenou, a děje se ke vzdělání těla, církve, pokud totiž každý úd mravně se vzdělávaje a posvěcuje, přispívá tím ke vzdělání a k ozdobě celé církve; a děje se v lásce, t. j. v láskyplném spojení s Bohem; kdo tedy chce míti účast v tom vzrůstu, musí býti ve stavu milosti Boží. — Kloubem služebným (doslovně kloubem služby) míní každého úda církve, pokud každý svou měrou slouží či přispívá ke vzrůstu a rozvoji církve. — Místo „každým kloubem služebným“ (služby) řecký text připouští však také tento překlad: službou každého kloubu.

Sv. Pavel napomíná k životu bohumilému, 4, 17.—5, 20.

¹⁷ Toto tedy pravím a osvědčuji v Pánu, abyste již nežili tak, jak i pohané žijí v marnosti myslí své, ¹⁸ jsouce zatemněni v rozumu, odcizeni od života Božího pro nevědomost, která jest v nich pro zatvrzení srdce jejich. ¹⁹ Oni otupěvše oddali se chlípnosti ku páchání všeliké nečistoty v lakotě; ²⁰ vy však takto jste se nenaučili Kristu, ²¹ ačli jste ho uslyšeli a v něm tak vyučeni byli, jak jest pravda v Ježíši, ²² že totiž s ohledem na dřívější život svůj máte odložití starého člověka, který běře zkázu podle chťičů klamných, ²³ obnoviti se na duchu myslí své ²⁴ a obléci člověka nového, stvořeného podle Boha ve spravedlnosti a svatosti pravé.

²⁵ Proto odložte lež, mluvte pravdu jedenkaždý s bližním svým, neboť jsme vespolek údové. ²⁶ Hněvejte se, ale nehřešte; slunce nezapadej nad hněvem vašim, ²⁷ nedávejte místa ďáblu. ²⁸ Kdo

17. osvědčuji v Pánu, t. j. ve spojení s Pánem Ježíšem a tedy i autoritou jeho a pro něho. — v marnosti myslí své, t. j. v myšlení a chtění věcí marných, ničemných.

18. t. j. jsou zatemněni na rozumu temnotou bludů a dalecí od života nadpřirozeného, který Bůh dává svoji milostí posvěcující, a to proto, že neznají pravého Boha a věci božských; neznalost (nevědomost) tu však sami zaviniili svou zatvrzelostí, kterou, jak apoštol sám vykládá ve v. 19., si přivedli nestřetným životem svým.

19. otupěvše totiž proti hlasu svědomí. Vulgata překládá méně vhodně *desperantes*, zoufajíce, t. j. jsouce bez naděje v život věčně blažený. Četla nepochybně nikoli *ἀπηλγηκότες* (*apélgekotes*), nýbrž *ἀπηλπικότες* (*apélpikotes*), jak některé rukopisy řecké vskutku mají. — Slova „v lakotě“ berou někteří ve smyslu „dychtivě, nemírně“ (páchali věci nečisté nemírně), „správnější však jest brátí je ve smyslu vlastním, že totiž se oddali nejen chlípnosti, nýbrž i lakotě.

20. tak jste se nenaučili Kristu, t. j. tomu, co se týká Krista a jeho díla; jest totiž Kristus vlastním předmětem učení křesťanského.

21. ačli jste ho, Krista, hlavně to a vlastní obsah učení křesťanského, uslyšeli. Ze slov těchto také lze souditi, že sv. Pavel nepůsobil osobně u některých z těch čtenářů (v okolí efeském), pro něž také určil tento list svůj.

22. člověka starého, t. j. takového, jakým byl před svým obrácením se ke Kristu, stížen jsa hříchem prvotním a ovládan zlou žádostivostí. Starého člověka toho mají odložití s ohledem na dřívější život svůj, odložití tedy ne svou podstatu a přirozenost, nýbrž bývalou povahu svou mravní, ve které se poddávali zlé žádostivosti. (Viz Řím. 9, 4—14.; Kol. 3, 8). Neboť člověk takový běře zneřáhlá tělesnou i duševní zkázu ve svých chťičích, které právem zove klamnými, poněvadž před ukojením slibují blaho a štěstí, byvše však ukojeny, zůstávají člověka v trpkém zklamání.

23—24. Místo neurčitých způsobů „obnoviti se, obléci se“, jež jsou i v textu řeckém, Vulgata má způsoby rozkazovací. (Obnovte se, oblect se.) Mají se obnoviti na duchu myslí své, t. j. nejen ve svém jednání, nýbrž i ve svém smýšlení, ve svém nitru, tak aby každý z nich byl člověkem novým, takovým, jež byv stvořen podle Boha, t. j. na křtu sv. znovuzrozen, žil by ve spravedlnosti a svatosti pravé (doslovně pravdy) t. j. takové, jaké žádá pravda křesťanská.

25. Viz Zach. 8, 16. —

26. Slova „hněvejte se, ale nehřešte“ uvedena jsou doslovně ze žalmu 4, 5. podle řeckého překladu alexandrijského; rozkazovací způsob, „hněvejte se“ míněn jest buď ve smyslu připouštěcím (připouštím, že se někdy pro nějakou věc hněváte, se roztrpčujete), aneb podmíněčně (roztrpčujete-li se . . .); ať to však pojímáme tak neb onak, smysl jest pokaždé stejný, totiž: nepoddávejte se hněvu (roztrpčení, nevoli) tak, abyste zhrěšili.

27. t. j. nedávejte hněvem svým příležitosti ďáblu ku pokoušení, aby totiž u příležitosti vašeho hněvu nebudil a neživil ve vás podezření proti bližnímu a tím vás nepřivedl k trvalému rozhořčení proti němu.

kradl, již nekraď, nýbrž pracuj spíše, děláje rukama svýma dobré, aby měl z čeho udělití tomu, kdo má nouzi. ²⁹ Žádné slovo špatné vycházej z úst vašich, nýbrž (jen takové), které jest dobré ke vzdělání (podle) potřeby, aby prokazovalo dobrodiní těm, kteří (je) slyší. ³⁰ A nezarmucujte svatého Ducha Božího, kterým jste byli poznamenaní ku dni vykoupení. ³¹ Veškerá hořkost a zlost a hněv i křik a utrhaní odstup od vás s veškerou zlobou. ³² Buďte však k sobě vespolek dobrotiví, milosrdní, odpouštějící jeden druhému, jakož i Bůh odpustil vám v Kristu.

KAPITOLA 5.

¹ Buďte tedy následovníky Božími jako děti milé ² a žijte v lásce, jakož i Kristus miloval nás a vydal sebe sama za nás v žertvu, a to v oběť krvavou Bohu k vůni líbezné.

³ Smilství však a všeliká nečistota neb lakota nebudiž ani jmenována mezi vámi, jak sluší na věřící; ⁴ taktéž ani mrzkost a prázdné tlachání neb vtípkování, která se nesluší, nýbrž spíše děkování. ⁵ Toto pak vezte a znejte, že žádný smilník neb nečistý neb lakotník, to jest modloslužebník, nemá dědictví v království Kristově a Božím. ⁶ Nikdo vás nesváděj marnými řeči, neboť pro tyto věci hněv Boží přichází na neposlušníky; ⁷ nestávejte se tedy účastníky jejich. ⁸ Byli jste někdy

29. ku vzdělání (podle) potřeby, tak dle čtení správného, dle něhož mají slova taková vycházeti z úst jejich, která by směřovala ku vzdělání dle potřeby, tedy tu poučná, tu poradná neb potěšitelná, podle toho, jak by toho žádala potřeba. Dle Vulgáty však a některých rukopisů mladších bylo by „ku vzdělání víry“.

30. nezarmucujte Ducha svatého, t. j. nemluvte a nečíte nic takového, co by překáželo spasitelné působivosti Ducha sv. ve vás, nic, čím by se buď umenšovala nebo docela ztrácela posvěcující milost Boží ve vás. — byli jste poznamenaní viz 1, 13. — ke dni vykoupení, t. j. ke dni Kristova příchodu k soudu, kdy vykoupení bude dovršeno uvedením spravedlivých do věčné blaženosti také podle těla.

1. Verš tento souvisí těsně s poslední větou verše předcházejícího (4, 32) takto: Bůh odpustil vám ve své lásce pro zásluhy Kristovy, spravedливо tedy, ahyste následující ho, také odpouštěli v lásce jedni druhým, a to tím spíše, poněvadž toho žádá i ten poměr, ve který vás Bůh uvedl k sobě, přijav vás za své děti a miluje vás jako děti.

2. v oběť. . . k vůni líbezné (doslovně k vůni líbeznosti) t. j. v oběť Bohu přemilou, nejmilejší. — Místo „miloval nás“ mají starší rukopisy (N) as správněji „miloval vás“, což se lépe hodí k vyzvání „Buďte následovníky“.

3.—14. Varuje před nečistotou a lakotou. O slově lakota viz 4, 19. Smysl jest: O smilství a lakotě (ve svých hovorech, zábavách) ani nemluvte, tím méně je páchejte. Slovy „mrzkost . . . vtípkování“ dle některých exegetů (Henle) sv. Pavel označuje řečenou nečistotu (jevící se at v nestydatých slovech neb skutcích) jako věc mrzkou (hanobnou) nepřístojnou, frivolní; spíše však míní jimi některé zvláštní způsoby nečistoty, totiž mrzkost či oplzlost (která uráží vrozenou stydlivost), prázdné tlachání či nestydaté řeči o věcech pohlavních a vtípkování či frivolní vtípy dvojsmyslné.

5. Lakotníka nazývá modloslužebníkem as vzhledem k Mat. 6, 14; Luk 16, 13. (Žádný nemůže dvěma pánům sloužiti . . . Nemůžete sloužiti Bohu a mamoně).

6. Smysl jest: Nedejte se svěsti od lidí, kteří jsouce oddáni řečeným neřestem, říkají, že to nic zlého není; pomněte, že pro takové hříchy přicházel a přichází i časný trest na ty, kdo je činí, na př. při potopě, v Sodomě a j. — Na neposlušníky, doslovně „na syny neposlušnosti, ac odpovídající slovo řecké připouští také význam „nevěra“ („syny nevěry“), jakož překládá Vulgata.

8. Byli jste tmou, t. j. zcela zatemněni temnotou bludů a nepravostí, nyní jste světlem, t. j. osvíceni pravdou a milostí Boží, a to tak, že sami můžete pravdou tou osvěcovati jiné. Žijte jako příslušníci (doslovně synové)

tmou, nyní však jste světlem v Pánu; jako účastníci světla žijte, —⁹ neboť ovoce světla (záleží) ve všeliké dobrotě a spravedlnosti a pravdě —¹⁰ zkoušejte, co se líbí Bohu, ¹¹ a neúčastňujte se v neúčinných skutcích temnosti, nýbrž spíše je kárejte. ¹² Neboť to co se páše od nich potají, jest hanebno i říci. ¹³ Všecko však, co se kárá, od světla přichází na jeho; neboť všecko, co se vyjevuje, jest světlo. ¹⁴ Proto praví: Probuď se, jenž spíš, a povstaň z mrtvých, a zasvitne ti Kristus. ¹⁵ Hleďte tedy, bratři, kterak byste žili pečlivě, ne jako nemoudří, nýbrž jako moudří, ¹⁶ vykupující čas, neboť dnové jsou zlí. ¹⁷ Proto nebudte nerozumní, nýbrž srozumějte, která jest vůle Boží. ¹⁸ A neoplíjejte se vínem, jest v tom prostopášnost, nýbrž naplňujte se Duchem svatým, ¹⁹ mluvíce k sobě vespolek v žalmech a chvalozpěvech a v písních duchovních, zpívající a hrající ve svém srdci Pánu, ²⁰ děkujte vždycky za všecko ve jménu Pána našeho Ježíše Krista Bohu a Otcí.

světla, jako osvícení, t. j. tak, jak se sluší na ty, kteří jsou osvíceni pravdou a milostí Kristovou.

10.—11. t. j. žijte jako osvícení (v. 8.) z k o u š e j í c e v každém jednotlivém případě, co se Bohu líbí, a seznávající to, nejen nečiníte skutků hříšných, jmenovitě takových, o jakých jsem právě mluvil, a jež ke spasení ničím nepřispívají, nýbrž spíše kárejte je bratrsky, tak totiž, že ukážete slovy na jejich hnusnost a škodlivost.

12.—13. ukazuje, proč mají skutky temnosti bratrsky káratí, proto totiž, poněvadž toho žádá jednak hnusnost a a škodlivost oněch skutků, jednak prospěch plynoucí z bratrského pokárání pro ty, kteří takové skutky páší. — Všecko, co se k á r á atd., t. j. budete-li káratí ony hříchy tajně ukazováním na jejich hnusnost a škodlivost, ukáží se v pravém světle svém tomu, kdo je páše; on pozná a uzná jejich ohavnost, pojme lítost i odpor proti nim a silen jsa mi ostí Boží, započne život lepší, neboť jak učí zkušenost, všecko, co se vyjevuje, jest světlo, t. j. kam světlo vnikne, nejen temnotu zapudí, nýbrž i samo na místo tmy nastoupí.

14. Slova tato jsou uvedena volně vzhledem k Is. 26, 19 (Probuďte se a chvalte, kteří bydlíte v prachu) a vzhledem k Is. 60, 1. (Vstaň, osvěť se, Jerusaleme, neboť přišlo světlo tvé); prorok řekl je hříšnému Jerusalemu, sv. Pavel praví je hříšníku každému, rozuměje spánkem a smrtí spánek a smrt duševní, stav v těžkém hříchu a přihlížeje k tomu, že z takového spánku a z takové smrti každý spíše povstane, upozorněn-li jest na svůj stav bratrským napomenutím.

15. Slovo pečlivě (místo něhož podle Vulgaty bylo by „opatrně“) kladou některé rukopisy k slovu hleďte, takto: hleďte tedy pečlivě, kterak byste žili. Jako nemoudří žijí, nežijí-li podle své víry, jako moudří žijí, srovnává-li se život jejich s učením Kristovým.

16. Moudřími se ukáží Efesští, budou-li čas vykupovati, t. j. neplýtvati jím, jako se neplýtvá věcí drahou, nýbrž užívati ho svědomitě k dobrému.

17. Podle řeck. textu: která jest vůle Páně.

18. Napomenutí toto činí zcela případně, poněvadž mluví ke křesťanům těch krajín (maloasijských), ve kterých víno hojně se pěstovalo, a pohanské slavnosti pořádané ke cti bůžka Baccha také křesťany snadno pohoršiti mohly. Naplňujte se Duchem sv. (v Duchu sv.), t. j. přičiňte se svým životem a svým smýšlením, abyste Duchem sv., jeho dary byli naplněni.

19.—20. ukazuje, kterak se jeví řečená náplň Duchem sv. na venek, tím totiž, že a) křesťané Duchem sv. naplnění ve svých (zvláště bohosložebných) shromážděních mluví k sobě čili vzdělávají se různými formami duchovního básnictví (žalmy, t. j. zpěvy složenými podle vzoru starozákonních žalmů od křesťanů dary Ducha sv. obdařených, chvalozpěvy, t. j. zpěvy ke chvále Boha a Ježíše Krista, písněmi duchovními, tedy ne světskými), b) tím, že nejen zevně, nýbrž také ve svém srdci Pánu zpívají a hrají čili ho velebí, c) tím, že Bohu děkují pro zásluhy Kristovy a ve spojení s Kristem za všecko, za příjemné i nepřijemné, ježto Bůh všecko řídí k našemu dobru.

Sv. Pavel předkládá povinnosti jednotlivých členů rodiny k sobě ve spolek. 5. 21.—6, 9.

²¹ Poddání buďte jedni druhým v bázni Kristově. ²² Ženy buďtež poddány mužům svým jako Pánu, ²³ neboť muž jest hlava ženy, jakož i Kristus jest hlava církve; onť je spasitelem těla (svého). ²⁴ Ale jako církev poddána jest Kristu, tak i ženy (buďtež poddány) mužům svým ve všem.

²⁵ Muži, milujte své manželky, jakož i Kristus miloval církev a vydal sebe sama za ni, ²⁶ aby ji posvětil, očistě jí koupelí vodní při slově, ²⁷ aby sám sobě představil církev jako slavnou, jako takovou, která by neměla poskvrny ani vrásky neb něco podobného, nýbrž aby byla svatá a bezúhonná. ²⁸ Tak i mužové mají milovati své manželky jako tělo své. Kdo miluje svou manželku, sebe sama miluje; ²⁹ nikdo zajisté nikdy neměl v nenávisti těla svého, nýbrž živi a chová je jakož i Kristus (živí a chová) církev svou, ³⁰ poněvadž jsme údy

21. jedni druhým, t. j. podřízeni představeným; v bázni Kristově t. j. ze synovské bázně, abyste neurazili Krista, který onu podřízenost prikazuje a jednou vás soudit bude.

22. jako Pánu, t. j. proto, že to Pán Ježíš chce, a že tedy vy podřizující se mužům svým, podřizujete se tím i Pánu Ježíši.

23.—24. Onť jest spasitelem těla svého, t. j. církve, t. j. která jest duchovním tělem Kristovým (1, 23). — Jak patrnó z díla stvořitelského (I. Mojž. 2, 21, 22.; I. Kor. 11, 8, 9.; I. Tim. 2, 13.), muž jest hlavou ženy (manželky) již podle řádu přirozeného, u manželů křesťanských však jest jim také podle řádu nadpřirozeného, k němuž Kristus povznesl manželství, učiniv je obrazem svého spojení s církví. Jako totiž Pán Ježíš a církev tvoří spolu jeden organismus či jedno tělo duchovní (mystické), jehož hlavou jest Kristus, tak i muž a žena tvoří v manželství jeden organismus, jedno tělo duchovní, jehož hlavou jest muž. Pro tuto podobnost se spojením Krista s církví jest svatý a milostiplný ten poměr, v kterém jest muž k ženě u manželů křesťanských, a to tím více, poněvadž oba patří k duchovnímu onomu tělu (k církví), jehož Kristus jest hlavou na základě vykupitelského díla svého (Onť spasitelem těla svého), takže Kristus jest hlavou také toho malého organismu, který sestává z muže a ženy, hlavou ovšem toliko neviditelnou, neboť viditelnou hlavou jest muž, jenž v poměru tom vzhledem k ženě představuje Krista, podobně jako viditelnou hlavou církve jest po Petrovi papež, jenž rovněž zastupuje Krista. Jest proto také nadpřirozená ta pohnutka, ze které manželka křesťanská má se podřizovati muži, ona totiž, že podřizující se muži svému, podřizuje se tím Kristu samému, jehož muž v onom poměru představuje. Ale ovšem pro tuto důstojnost, která jest dána muži křesťanskému, nemá požadovati od manželky své nic nedůstojného, tím méně něco špatného; praví-li tedy sv. Pavel, že manželky mají poddány býti mužům svým ve všem, nemíní tím, jak samo sebou se rozumí a ze souvislosti jest patrnó, nic jiného, nežli že mají se jim podřizovati ve všem, co není v neshodě s vůlí Boží.

25.—28. Vyzývá muže, aby milovali své manželky podobně, jako Kristus miloval a miluje církev, láskou totiž obětavou a takovou, která by směřovala ku posvěcení a mravnímu zdokonalení manželky. — Koupelí vodní při slově (= vodou a slovem Božím) t. j. na křtu sv. — Kdo miluje svou manželku, sám sebe miluje, neboť jak řečeno, muž a žena tvoří spolu v manželství jedno tělo duchovní, jeden organismus.

29. Svou církev, věřici Kristus živí svým učením a zvláště svým tělem a svou krví v nejsvět. svátosti, chová či zahřívá ji sdílením Ducha sv. a jeho milostí.

30. Slova položená v závorce jsou sice jak ve Vulgátě a v překladě syřském, tak i u sv. Irenea a v mnohých rukopisech řeckých, avšak v rukopisech nejstarších (řeckých, v N* B A) scházejí, snad správně, neboť k souvislosti nepřiléhají, leč by se pojímala jako srovnání s původem Evy z Adama, že totiž tak máme my nadpřirozený život duchovní (život v posvěcující milosti Boží) z Krista, jako Eva měla život tělesný z Adama (I. Mojž. 2, 23).

těla jeho (z masa jeho a z kostí jeho). ³¹ „Proto opustí člověk otce svého i matku svou a přidrží se manželky své a budou dva tělem jedním“. ³² Tajemství toto jest veliké; já však to pravím s ohledem na Krista a na církev. ³³ Ale také vy milujte jeden-každý manželku svou tak, jako sebe sama, manželka pak boj se muž svého.

KAPITOLA 6.

¹ Dítky, poslouchejte rodičů svých v Pánu, neboť jest to spravedlivo. ² „Cti otce svého i matku svou“, to jest první přikázání se za-s'íbením, ³ „aby se ti dobře vedlo a ty abys dlouho živ byl na zemi.“ A vy, otcové, nepopouzejte k hněvu dítek svých, nýbrž vychovávejte je v kázni a napominání Páně.

⁵ Služebníci, poslouchejte pánů tělesných s bázní a třesením, v prostnosti srdce svého, jako Krista, ⁶ sloužice ne na oko jako ti, kteří chtějí se zalíbiti lidem, nýbrž jako služebníci Kristovi, konajíce vůli Boží ze srdce, ⁷ sloužice s dobrou myslí jako Pánu a ne lidem ⁸ u vědomí, že každý obdrží od Pána to, co dobrého učiní, ať jest nevolník nebo svoboden. ⁹ A vy, páni, čiňte totéž vzhledem k nim, upouštějce od hrozeb u vědomí, že jejich i váš Pán jest v nebesích a že není u něho strannosti.

Závěrečná napomenutí k mravnímu boji a k modlitbě v, 10.—24.

¹⁰ Nadále nechte se posilňovati v Pánu, a to mocnou silou jeho. ¹¹ Oblecte se v plnou zbroj Boží, abyste mohli čeliti úkladům ďáblo-

31. Slova tato jsou z I. Mojž. 2. 24 (Mat. 19, 5.; Mark. 10, 7.) Smysl jest: Poněvadž žena (Eva) učiněna jest ze žebra mužova (Adamova) a tedy s ním původně byla jedním tělem, a poněvadž tato jednota jistou měrou se obnovuje v manželství, proto ta páska, která poutá k sobě manžely, jest tak těsná a úzká, že uvolňuje i tu pásku přirozenou, která váže dítky k rodičům, takže člověk opustí i rodiče své, aby se přidržel manželky a s ní jedno tělo tvořil. Sv. Pavel uvádí ta slova, aby potvrdil, co řekl ve v. 28, 29, že totiž muž, který miluje svou manželku, miluje tím tělo své. Avšak, jak patrně z verše následujícího, také chtěl jimi upozorniti na úzké spojení Krista s církví.

32. Smysl jest: To úzké spojení a ta jednota, která dle řečených slov Písma trvá mezi mužem a ženou v manželství, jest velikým tajemstvím, ale nikoli samo o sobě, nýbrž s ohledem na Krista a na církev, t. j. proto a potud, poněvadž a pokud jest obrazem spojení Krista s církví, a tedy také nejen nerozlučným, nýbrž i svatým a milostí plným (zdrojem milostí), jako nerozlučno, svato a milostí plno jest spojení Krista s církví.

6, 1. v Pánu, t. j. ve spojení s Pánem Ježíšem, a tedy z lásky k němu, a proto, že on to chce.

2. Viz 2. Mojž. 20, 12; 5. Mojž. 5. 16.; Sirach 3, 9.; Mat. 15, 4.; Mark. 7. 10.; Kol. 3, 20.)

4. Varuje je jednak před přílišnou přísností a tvrdostí, jednak před přílišnou shovívavostí a nekázaností.

5. Pánů tělesných (doslovně podle řeckého textu bylo by: podle těla), t. j. těch, kteří jsou vašimi pány pouze vzhledem k tělu čili vzhledem k poměrům lidským, pozemským, a ne též podle ducha čili vzhledem k poměrům vyšším. S bázní a třesením, t. j. svědomitě, v prostnosti srdce t. j. ochotně a s dobrým úmyslem, jako Kristu, t. j. majíce na paměti, že poslouchajíc svých pánů pozemských, projevujete tím poslušnost i ke Kristu, k Bohu. Srovn. Kol. 3, 22.; Tit. 2, 9.; 1. Pet. 2, 14.

10. Smysl jest: Čerpejte sílu ze spojení s Kristem; jakožto lidé, kteří jsou úzce spojení s Kristem věrou a láskou, nechejte působiti v sebe tu moc, kterou jeví na venek vnitřní síla Kristova.

vým, ¹² neboť bojování naše není proti krvi a tělu, nýbrž proti knížectvím a mocnostem, proti světovládcům této temnoty, proti duchům zlým v povětří.¹³ Proto vezměte plnou zbroj Boží, abyste mohli odolati v den zlý a vykonajce všechno státi (vítězně). ¹⁴ Stůjte tedy (pohotově) jsouce opásáni na bedrech pravdou, oblečení v pancíř spravedlnosti ¹⁵ a obuti na nohou hotovostí evangelia pokoje, ¹⁶ vezmouce ke všemu tomu štít víry, kterým byste mohli uhasiti všechny ohnivé šípy nešlechtníkovy, ¹⁷ a vezměte přílbici spásy a meč Ducha, to jest slovo Boží, ¹⁸ modlíte se v Duchu všelikou modlitbou a prosbou každého času a k tomu konci bdíce ve vši vytrvalosti a přímluvě za všechny věřící ¹⁹ i za mne, aby mi bylo dáno slovo při otvírání úst mých, bych neohroženě uváděl v známost tajemství evangelia ²⁰ za které konám poslání (své) v okovech, (a) abych v něm mluvil neohroženě tak, jak mluvíti mám.

²¹ Abyste pak také vy seznali moje postavení, jak se mi vede, všechno vám oznámí Tychikus, milovaný bratr a věrný služebník v Pánu. ²² Posílám ho k vám právě k tomu konci, abyste seznali naše okolnosti a aby potěšil srdce vaše. ²³ Pokoj bratrům a láska s věrcu od Boha Otce a Pána Ježíše Krista. ²⁴ Milost (budiž) se všemi, kteří milují Pána našeho Ježíše Krista neproměnlivě. Amen.

12. není proti krvi a tělu, t. j. není proti lidem, ne proti nepřátelům, slabým a zjevným, nýbrž proti knížectvím a mocnostem, t. j. proti duchům zlým, a tedy nepřátelům mocným a skrytým, kteří jsou vlastními původci i těch pokušení, která tělo a svět (lidé) působí. Duchy ty nazývá a) světovládci této temnoty či vládci nad světem, který jest temnotou, t. j. vládci nad světem od Boha odvráceným (nad lidmi, kteří se potácejí v temnotě bludů a nepravostí, b) duchy zlými (doslovně duchovními bytostmi zloby) a praví c), že jsou v povětří či v ovzduší udávaje tak i obvod jejich vlády i jejich povahu i místo, kde s dopuštěním Božím nejvíce se zdržují. Srovn. 2, 2. pozn. Kol. 1, 13.; Jan 14, 30.; 1. Petr 5, 8, 9.

13. vykonávajice všechno, totiž všechno to, čeho jest třeba ku přemáhání duchů zlých a překážek spásy vůbec.

14.—18. Přihlížeje k plné (obraně i útočné) zbroji vojína římského své doby, vyčítá zbroj Boží (od Boha podávanou), kterou se mají ozbrojiti k boji duchovnímu, aby se nejen ochránili před nepřáteli a překážkami spásy, nýbrž je i překonali, a to pravdu (učení Kristovo), kterou člověk jsa proniknut, snadno nepravdu a lež zpozoruje, spravedlnost, kterou každému, i Bohu, nechávaje, a dávaje, co jeho jest a co jemu patří, zachová si dobré svědomí, nejlepší to zbroj ochrannou proti všem nepřátelům spásy, hotovost evangelia pokoje, t. j. hotovost a zmužilost bojovat proti nepřátelům spásy, a to onu hotovost, kterou v nás působí evangelium (učení) Kristovo, zdroj to vnitřního pokoje, víru v Krista pevnou a živou, o kterou se odrážejí a uhašejí všechny pochybnosti ve víře i všechny zlé žádosti jakkoli horoucí, podobně jako druhy o štít dílem koží dílem plechem pokrytý se odrážely a uhašely šípy ohnivé t. j. takové, které nepřátelé metalli, obalivše je koudelí neb jinou látkou hořlavou a zapalivše, přílbici spásy t. j. naději ve věčnou blaženost (1. Thess. 5, 8), která chrání člověka před malomyslností i v největších pokušeních a utrpeních a bojích života, podobně jako přílbice chrání hlavy před poraněním, meč Ducha (meč, který dává Duch sv.), t. j. slovo Boží, zejména učení Kristovo, kterým Duch sv. mluví k člověku a v něm působí, aby nejen sobectví a nepravou sebelásku v sobě potlačoval, nýbrž i nepřátele pravdy (blud, podvod a lež) přemáhal a ve všech okolnostech života útěchy a povzbuzení nalézal, a modlitbu vytrvalou, kterou člověk u vědomí vlastní slabosti k Bohu se utíká a jeho pomoci pro sebe i pro jiné vyprošuje. — za všechny věřící (křesťany pravověrné) doslovně za všechny svaté. —

23. láska s věrou, t. j. láska vespolná (k bližnímu), která vychází z víry.

24. neproměnlivě, doslovně s neporušeností, t. j. bez ustání.

O listě sv. Pavla k Filippským.

Křesťanskou obec ve Filippech založil sv. Pavel r. 52. na druhé cestě své. Potom působil v ní několik roků sv. Lukáš. Stav její byl celkem velmi uspokojivý. Neboť věřící lnuli láskou k zakladateli obce své. sv. Pavlu, vynikali stálostí ve víře, trpělivostí v utrpení a láskou i dobročinností k bližnímu. Přece však povstávali tam marnivostí některých údů jakési roztržky a hrozilo nebezpečnoství od učitelů směru židovského, judaistů, kteří znepokojovali již v obcích sousedních věřící tvrzením, že obřadný zákon Mojžíšův váže také křesťany. Nemálo také zarmoutila je zpráva o uvěznění sv. Pavla v Římě, neboť se báli, aby nebylo na újmu šíření se církve. Poslali proto k němu Epafrodita s peněžní sbírkou, aby mu přispěli a spolu podali zprávu o stavu obce své a se dověděli o stavu jeho. Tím pohnut sv. Pavel, napsal jim list, ve kterém je poučil o svém stavu pravě, že vazba jeho neškodí, nýbrž prospívá evangeliu, vyzýval, aby vedli život opravdu křesťanský, byli svorní a varující se bludařů, vytrvali ve víře a v životě ctnostném. V závěrku děkuje jim za podporu zaslano. List ten napsal v Římě nejspíše až ke konci první své vazby římské, totiž počátkem r. 64. (63?) Použil ho již sv. Klement Řím., osvědčil již žák sv. Jana evang., sv. Polykarp.

List sv. Pavla k Filippským.

KAPITOLA 1.

Úvod. v. 1.—11.*

¹ Pavel a Timoteus, služebníci Ježíše Krista, všem věřícím v Kristu Ježíši, kteří jsou ve Filippech, s biskupy a jáhny: ² Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

Filippi (Filipy) bylo město ve staré Macedonii mezi řekami Nestem (nynějším Mestem) a Strymonem (Strumou). Původně slulo Krenidy (praménky) od mnoha pramenů v tamní krajině se vyskytujících. Později dostalo jméno Datos, a když macedonský král Filip II., vida strategickou důležitost místa toho proti Thrakům, je zvětšil a ohradil, aby si zabezpečil zlaté doly v blízkosti jeho se vyskytající, bylo nazváno po jeho jméně Filippi (r. 356. neb 358 př. Kr.). Když pak po bitvě u Pydny (r. 168 př. Kr.) domácí dynastie královská byla svržena a Macedonie stává se provincií římskou ve čtyři části rozdělena, připadla r. 146 k části první. Roku 42 př. Kr. prosluly Filippi vítězstvím, kterého dobyli u nich Antonius a Octavian Augustus nad Brutem a Cassiem. Již po tomto vítězství uvedl tam Augustus některé obyvatele z měst italských; když pak zvítězil r. 31 př. Kr. u Aktia také nad Antoniem, stal se pánem celé říše římské, rozmnožil jejich počet a dal městu i jeho obyvatelstvu právo občanství římského. (Viz Skutk. ap. 16, 12. pozn., str. 400). Mimo obyvatelstvo pohanské (domáci i usazené) obývali tam tehdy také židé v počtu nevelkém; neboť neměli ani synagogy, nýbrž jen modlitebnu za městem. Ještě ve středověku (do XIV. stol.) byly Filippi městem kvetoucím a četně obydleným. Nyní jest tam malá vesnice zvaná Felibe neb Felibedžik.

* V listě tomto sv. Pavla po delším úvodě (v. 1.—11.) vyslovuje se o své (první) vazbě, že není na újmu, nýbrž spíše na prospěch šíření evangelia (v. 12.—26.), vyzývá k životu křesťanskému vůbec, zvláště pak ke svornosti a pokoře dle vzoru Kristova (1, 27—2, 18), projevuje úmysl poslati k nim Timotea a Epafrodita, i naději, že sám k nim přijde (2, 19—30), varuje před nepravými učiteli a povzbuzuje k životu ctnostnému (3, 1—4, 9) a děkuje za zaslano mu podporu peněžitou jakožto projev oddanosti k němu (4, 11—18) a končí obvyklým přáním dobra, pozdravy a požehnáním apoštolským (4, 19—20).

1—2. Věno vání. Srovn. Řím. 1, 1. 7; I. Kor. 1, 1—3. Jmenuje také Timotea, poněvadž byl Filippským znám osobně, pobyt u nich při druhé cestě

³ Děkuji Bohu svému za veškerou vzpomínku vaši ⁴ a konám vždycky při všech modlitbách svých s radostí prosbu za vás všechny ⁵ pro vaši účast v evangeliu Kristově od prvního dne až dosavad, ⁶ v to právě důvěruje, že ten, jenž započal ve vás dílo dobré, dokoná je až do dne Krista Ježíše. ⁷ Vždyť jest mi spravedливо smýšleti to o všech vás, poněvadž vás mám v srdci jakožto ty, kteří jste všichni účastni mé milosti jak v okovech mých, tak v hájení a utvrzování evangelia; ⁸ neboť Bůh jest mi svědkem, jak toužím po vás všech v srdci Ježíše Krista. ⁹ A za to se modlím, aby láska vaše víc a více se rozmáhala v poznání a veškerém cítění, ¹⁰ byste schvalovali věci lepší, (a to k tomu konci), abyste byli čisti a nepohoršivi ke dni

Pavlově, a poněvadž byl u Pavla v Římě v tu dobu, když psal tento list. — Biskupy rozumí jak biskupy, tak i kněze. (Srovn. Skut. ap. 14, 22.)

3—11. Díkůčinění. Děkuje Bohu za dobrý stav Filippských ve příčině náboženské a za jejich účast v šíření evangelia, kterou od prvního dne t. j. od počátku svého obrácení až po tu dobu projevovali jmenovitě také tím, že mu a jiným věrozvěstům poskytovali podpory peněžité, aby nejsa nucen prací tělesnou zjednávat si výživu, mohl tím více času věnovat hlášení evangelia. K díkům těm připojuje (ve v. 9.—11.) prosbu k Bohu, aby vždy více rozmnožovala se jejich láska, kterou miní lásku k Bohu a k bližnímu aneb spíše lásku jejich u Boha či posvěcující milost Boží.

3. Vedle překladu „Děkuji Bohu svému za veškerou vzpomínku vaši“ připouští text řecký (*ἐπι πάσῃ τῇ μνηρίᾳ ὑμῶν* čti: *epi pasé té mneia hymón*) také překlad tento: Děkuji Bohu svému při veškeré vzpomínce na vás, jakož vyjadřuje latinská Vulgáta a všechny překlady z ní učiněné, a jakož rozuměli i někteří řečtí sv. Otcové a církevní spisovatelé (sv. Chrysostom, Theodoret). První překlad máme však za správný, a to proto, poněvadž nejen lépe přiléhá k souvislosti, nýbrž i lépe srovnává se s významem řecké předložky *ἐπι* (*epi*), která řídí-li pád třetí, jen zřídka označuje čas (při vzpomínce), obyečně však příčinu (pro vzpomínku, za vzpomínku).

6. započal ve vás dílo dobré, povolav vás k víře a k životu křesťanskému. Dokoná je . . . t. j. pomůže vám milostí svou, abyste vytrvali v dobrém až do smrti, a tím i do dne Krista Ježíše či do dne soudu, kdy doštaně se vám věčně odplaty.

7. Smysl jest: nikoli bezdůvodně doufám, že s pomocí Boží setrváte v dobrém až ke dni soudu, neboť vím o vaší oddanosti k evangeliu a o tom, jak (podporami svými) zúčastňujete se mé milosti či apoštolského úradu mého a tím i zásluh, jichž vykonáváním úradu toho si zjednáвам. — Slovem milost totiž někteří rozumějí sice namáhání, utrpení a vězení, jež Pavlovi bylo snášeti při konání úradu jeho, správněji však rozumí se jí zde apoštolský úrad sám, podobně jako v Gal. 2, 9. Vulgáta má místo slova *gratia* = milost výraz *gaudium* = radost (účastni mé radosti); čtla tedy místo řeckého *charitos* (*χαρίτος*) slovo *charas* (*χαράς*); ve věci však smysl zůstává týž, neboť vykonávati apoštolský úrad a snášeti námahy a strasti s ním spojené bylo jak pro Pavla tak pro všechny horlivé křesťany radosti.

8. v srdci Ježíše Krista, t. j. toužím po vás podobnou tužbou a láskou, jaká jest v Ježíši Kristu, tedy z týchž pohnutek, za týmž cílem a podobnou silou a mocí jako vás miluje a po vás touží Pán Ježíš.

9—10. Láskou rozumí zde buď jejich lásku k Bohu a bližnímu aneb spíše jejich lásku u Boha či posvěcující milost Boží, a prosí, aby láska ta rozmáhala se náležitým poznáním pravd i povinností a cítěním (svědomitostí), či rozpoznáváním toho, co v jednotlivých případech, právě nyní, jest jako dobré činiti neb jako zlé pominouti. Rozmnožení lásky řečeným způsobem vyprošuje jim za tím účelem, aby schvalovali, t. j. aby ve všech okolnostech života dovedli nejen rozeznati dobré od zlého, nýbrž i to, co jest lepší, od toho, co jest méně dobré, a nejen rozeznati, nýbrž i rozhodnouti se pro ně a vykonati je; vyprošuje jim to k tomu konci, aby byli čisti a neposkrvneni jak v učení (víry), žádného učení nepravého (bludného) nepřijímajíce, tak v životě žádným proviněním se neposkrvňujíce, jakož i aby byli nepohoršivi, žádného pohoršení nedávajíce, a to nikoliv pouze na čas, nýbrž až ke dni Kristovu t. j. ke dni

Kristovu, ¹¹ naplnění jsouce ovocem spravedlnosti skrze Ježíše Krista ke slávě a chvále Boží.

Sv. Pavel vyslovuje se o své vazbě římské (v. 12.—26.)

¹² Chci však, bratři, abyste věděli, že postavení moje vyšlo spíše na prospěch evangelia, ¹³ takže okovy moje staly se v Kristu zjevný mezi celou stráží a všemi ostatními ¹⁴ a že většina bratrů důvěřujíc v Pánu mým okovům, větší měrou se osměluje mluvití beze strachu slovo Boží. ¹⁵ Někteří ovšem hlásají Krista také ze závisťi a soupeřství, někteří však i z dobré vůle; ¹⁶ jedni z lásky, vědouce, že jsem určen k obraně evangelia, ¹⁷ druzí ze sobectví zvěstují Krista, z pohnutky nikoli čisté se domnívajíce, že mým okovům způsobí soužení. ¹⁸ Co z toho? jen když každým způsobem, ať pod záminkou (nějakou), ať opravdově zvěstuje se Kristus? A z toho se raduji.

Avšak též radovati se budu, ¹⁹ neboť vím, že mi to bude ke spáse vaší modlitbou a přispěním Ducha Ježíše Krista, ²⁰ a to podle očekávání a naděje mé, že v ničem nebudu zahanben, nýbrž že s veškerou neohrožeností jako vždy, tak i nyní Kristus bude zveleben na mém těle, ať životem, ať smrtí (mou). ²¹ Vždyť pro mne žítí jest

soudu. A poněvadž před soudem nepostačí, aby kdo byl pouze prost viny a hříchu, nýbrž i bude třeba vykázati se dobrými skutky, prosí za rozmnožení lásky řečeným poznáním a citěním také k tomu konci, aby byli naplněni ovocem spravedlnosti čili aby byli plni zásluh dobrých skutků, které za pomoci Boží milosti vycházejí ze spravedlnosti (z ospravedlnění).

v. 12.—14. Ku potěšení Filippských sděluje, že jeho postavení, t. j. vazba římská nebyla ke škodě, nýbrž spíše ku prospěchu evangelia, a to proto, poněvadž nejen sám tím nabyv příležitosti kázat evangelium jak mezi tělesnou stráží, tak mezi ostatními obyvateli římskými, nýbrž také jiní křesťané, jmenovitě spolupracovníci jeho příkladem jeho povzbuzení byvše, horlivěji začali o Kristu kázat, než to činili dříve, byt' ne všichni z pohnutek čistých. — Důvěřující v Pánu mým okovům; vidouce totiž, že trpím pro Krista, čerpali z toho nejen naději, že vazba moje bude k dobru, nýbrž i povzbuzení a zmužilost horlivěji kázat evangelium, a ta důvěra zakládala se v Pánu, v tom přesvědčení, že Pán bude chránit a pomáhat.

17. ze sobectví, t. j. z touhy po vlastním prospěchu. — Řecké slovo *eritheia* (*ἐριθία*) jsouc odvozeno od *eritheo* (*ἐριθεύω* = jsem sobecký) a *nikoliv* od *eris* (*ἔρις* = svár) neznamená tolik co svár neb svárliivost, jak vůbec (i ve Vulgátě slovem *contentio*) se rozumí, nýbrž sobectví. Viz 2. Kor. 12, 20. pozn. — domnívajíce se, že . . . způsobí soužení; myslili totiž, že také Pavel bude závistivý a se rmoutit nad jejich úspěchem v obavě, aby nebyl od nich zastíněn. (Dle výkladu zajisté nesprávného některých vykladačů myslili, že kázáním svým zhorší postavení jeho, domnívajíce se, že císař Nero a úřadové se popudí a proti němu ostřeji vystoupí.)

18^b—20. Apoštol sděluje, že nejen se nermoutí, nýbrž i se raduje a též budoucně radovati bude, ať si ti oni kazatelé hlásají Krista z pohnutek jakýchkoli, jen když jej hlásají. A jako příčinu té radosti udává jednak své přesvědčení, že hlásání to, pokud bude souviseti s jeho vazbou a utrpením, bude mu na jejich přimluvu s milostí Ducha sv. ke spáse, ať se děje z pohnutek jakýchkoli, jednak pevnou z onoho přesvědčení vycházející naději, že nejen nebude v ničem zahanben (tím, že by ustal neohroženě Krista vyznávati a hlásati), nýbrž i, jako vždy, když byl na svobodě, tak i nyní, když jest ve vazbě, Kristus bude s veškerou neohrožeností oslaven na jeho těle ať životem, ať smrtí, ježto bude-li živ, užije tělesných sil svých ke službě a oslavě Kristově, zemře-li, obětuje život svůj pro Krista a jeho učení a tak svou smrtí Krista oslaví. — Ducha sv. jmenuje Duchem Ježíše Krista, poněvadž Duch sv. vychází nejen od Otce, nýbrž i od Syna, a poněvadž vykupitelské dílo Kristovo posvěcováním a udílením milostí dovršuje v církvi i v srdcích věřících.

21.—25. Vykládá, kterak to přijde, že jak životem tak smrtí Krista oslaví, a že v ničem ani ve smrti nebude zahanben, nýbrž i po smrti touží. Přijde to

Kristus a umřítí zisk; ²² jestli však život v těle (se mní), jest to pro mne ovoce práce. A tak nevím, co bych vyvolil; ²³ jsem však držen z obou stran, maje tužbu odebrati se a býti s Kristem, — to mnohem lepší (pro mne), ²⁴ avšak zůstatí v těle jest potřebnější pro vás. ²⁵ A to důvěřuje vím, že zůstanu a pobudu pro vás všechny k vašemu prospěchu a (k vaší) radosti ve víře, ²⁶ aby chloubu vaše rozhojnila se v Kristu Ježíši na mně mým opětým příchodem k vám.

Sv. Pavel vyzývá k životu křesťanskému vůbec. v. 27.—30.

²⁷ Jenom žijte důstojně evangelia Kristova, abych ať přijda a vida vás, ať nepřítomen jsa slyšel o vás, že pevně stojíte v jednom duchu, jednomyslně zápasíce za víru v evangelium, ²⁸ a nedávajíce se ničím zstrašovat od protivníků; to jest pro ně znamením (jejich) záhuby, vaši však spásy, a to od Boha, ²⁹ neboť vám bylo dáno pro Krista — nejen věřiti v něho, nýbrž i trpěti pro něho; ³⁰ máte tentýž zápas, jaký jste viděli při mně a nyní slyšíte o mně.

odtud, že veškeré jeho úsilí směřuje ke cti a slávě Kristově. — Smysl jest: Pro mne žiti znamená tolik, co býti Kristu celým srdcem oddán, hledati všemi silami a tužbami jeho slávy a býti s ním ve spojení oblažujícím, a proto také umřítí jest pro mne ziskem, neboť zemru-li, vejdu s Kristem ve spojení nejužší a na výsost blažené. Pozemský život v těle znamená však pro mne tolik co pracovati a vydávati ovoce dobrých skutků. Kdybych tedy měl voliti mezi životem a smrtí, nevím, co bych vyvolil; neboť jednak toužím po tom, abych zemřel a vešel s Kristem ve spojení věčně blažené jakožto věci lepší pro mne, jednak jsem přesvědčen, že pro vás jest potřebnější, abych ještě zůstal na živě. Ale právě proto, že přesvědčen jsem o této potřebě, vím, t. j. soudím, že ještě nezemru, nýbrž pobudu k vašemu prospěchu ve víře a k vaší radosti z víry, a to k tomu konci, aby chloubu vaše, t. j. předmět vaší chlouby či vaše víra a z ní vycházející dobrý stav nábožensko-mravní vždy více se rozhojňoval či zkvětal, a to na mně, t. j. mou činností, kterou bych jevil u vás, až bych k vám zase přišel. Někteří však vztahující náměstku τούτο (to, ve v. 25. k tomu, co následuje, a čtouce místo *ὅτι* (že) *ὅτι* (co) ve smyslu *ὅτι* (jestli), překládají taktó: „Vím, že zůstanu-li, . . . k vašemu prospěchu zůstanu“ (Haupt), aneb: „Vím, že pokud zůstanu, k vašemu prospěchu zůstanu“ (Ewald); lze připustiti to.

²⁷ důstojně evangelia Kristova, t. j. tak, jak toho žádá zákon Kristův. — že pevně stojíte v jednom duchu, t. j. že jste pevní, vytrvalí v jednom (bohumilém) smýšlení, v jedné (pravé) víře, v jedné činné lásce vzájemně.

²⁸ to jest pro ně znamením . . . t. j. řečená pevnost, vytrvalost a neohroženost vaše řízením Božím (od Boha) jest a bude pro protivníky evangelia znamením, že věc jejich hyne a zhyne, že úskoky jejich u vás nic nezmohou a že tedy i oni zahynou, včas-li se neobráti, bude však pro ně též znamením, že vaše věc stojí dobře, jest správná a vede ke spáse. — Místo vaší však spásy (*ἡμῶν δὲ σωτηρίας*) bylo by podle některých rukopisů mladších a dle Vulgáty sotva správně pro vás však (znamením) spásy, ve smyslu: Jako vaše vytrvalost a neohroženost jest pro protivníky evangelia znamením záhuby, tak pro vás jest znamením spásy.

²⁹—³⁰. Aby tím více povzbudil své čtenáře, aby neohroženě vytrvali v boji proti protivníkům evangelia, kteří brojili proti němu různými úskoky, pomluvami, neb i pronásledováním a útisky, upozorňuje je, že trpěti pro Krista jest darem, dobrodiním od Krista prokázáním, a to větším, než jest ona milost, kterou byli povoláni ke pravé víře. Zároveň povzbuzuje je poukazem na svůj vlastní příklad, a to tím vhodněji, poněvadž sami ve Filippech viděli tu bouři lidu, která proti němu povstala, i rány a vězení, které utrpěl (Skutk. ap. 16, 22—23), a slyšeli o jeho vazbě římské.

KAPITOLA 2.

Sv. Pavel vyzývá ke svornosti a pokoře zvlášť. v. 1.—18.

¹ Jestli tedy jaké povzbuzení v Kristu, jestli jaká potěcha lásky, jestli jaké společenství Ducha, jestli jaká srdečnost a slitovnost, ² naplňte radost mou tak, abyste totéž smýšleli, touž lásku majíce, stejnomyslně jedno smýšlejíce, ³ nic podle sobectví, ani podle ctižádosti, nýbrž v pokoře pokládajíce jeden druhého za lepšího než sebe, ⁴ ne tak, abyste hleděli každý věci svých, nýbrž tak, abyste hleděli každý také toho, co jest jiných.

⁵ To smýšlení mějte v sobě, které bylo i v Kristu Ježíši, ⁶ jenž jsa ve způsobě Boží, nepokládal toho za věc uloupenou, že jest rovný Bohu, ⁷ nýbrž sebe sama zmařil přijav způsobu služebníka tím, že podobným se stal lidem a ve vnějším zjevu svém byl shledán jako člověk. ⁸ Ponížil sebe sama stav se poslušným až k smrti, a to k smrti kříže. ⁹ Proto také Bůh povýšil ho a dal mu jméno, které jest nade

2, 1. Čtyři tyto věty pokládají se skoro obecně za předvěti k delší periodě, jejíž závěti počíná se ve v. 2. slovy: „naplňte radost mou“; a pojímají se ve smyslu zapřísahajícím buď obecně: „jestli vůbec jest jaké povzbuzení, jestli vůbec jaká útěcha“ . . . , aneb vzhledem k Filippským: „jestli u vás jest jaké povzbuzení“ . . . , aneb „jestli máte pro mne nějaké povzbuzení“ . . . , naplňte radost mou, onu totiž, která se počala vašim obrácením se ke Kristu. Při tomto výkladě jeví se napomenutí daná ve v. 2. a další jako rozvedení toho, co bylo řečeno v 1, 27. slovy „stojíte v jednom duchu“. Vzhledem k Řím. 12, 6.—8. a 1. Petr. 4, 11. lze však klásti čárku před slova v Kristu, lásky, Ducha, srdečnosti a věty ony jako samostatně překládati takto: „Jestli jaké povzbuzení (má se dáti, budiž dáno) v Kristu (t. j. z pohnutek křesťanských), jestli jaká potěcha (se dává, budiž to potěcha) lásky (t. j. budiž dána z lásky), jestli jaké společenství (se zřizuje, budiž to společenství) Ducha (t. j. takové, aby bylo Duchem sv. províváno a řízeno), jestli jaké (společenství vůbec má se zříditi, budiž společnost ta) srdečnost a slitovnost (t. j. plná slitovností srdečné k jiným“). Při tomto výkladě, jenž se dosti zamlouvá, jeví se napomenutí zde daná jako další rozvedení toho, co bylo řečeno v 1, 27. slovy „žijte důstojně podle evangelia Kristova.“

5.—7. ve způsobě, t. j. v přirozenosti; za věc uloupenou a tedy sobě nepřislušnou: rovný Bohu, t. j. sounpodstatný s Bohem Otcem; sebe sama zmařil, t. j. nepřestav býti Bohem, nýbrž zakryv svoji vnější slávu a velebnost božskou, dobrovolně vzal na sebe způsobu či přirozenost služebníka Božího a to přirozenost služebníka nikoliv andělskou, nýbrž lidskou. Sv. Pavel chce říci: Nemyslete, že Pán Ježíš proto se zmařil přijav na sebe lidskou přirozenost, že by byl svou sounpodstatnost a rovnost s Bohem Otcem pokládal za něco jemu nepatřícího; nikoli; to mysliti nemohl, poněvadž přirozenost božskou má a tedy Bohem pravým vskutku jest. Ale proto se zmařil, poněvadž z lásky k lidem ponížiti se chtěl, tedy dobrovolně, a to z pokory a lásky k nám. — Někteří však (Labourt, Nisius, Knabenbauer) pojímají řecké slovo *ἀρπαγμός* (harpagmos) ve smyslu činném, věc, která se má uloupiti, neb po které se má dychtiti, věc velice žádoucí a vykládají takto: Pán Ježíš nepokládal své rovnosti Bohu či sounpodstatnosti s Bohem Otcem za něco tak žádoucí, tak cenné, aby byla na překážku jeho vtělení se. Po lidsku by tak sv. Pavel vyličoval, že druhá božská osoba, jakoby byla uvažovala na jedné straně svou sounpodstatnost s Bohem Otcem, na druhé straně pak budoucí sebezmar záležící v přijetí způsobu služebníka, přirozenosti lidské, neviděla v té své rovnosti Bohu překážky, pro kterou by se nemohla vtěliti. Praví, že Pán Ježíš podobným stal se lidem (doslovně dle textu řeckého „v podobnosti lidí“, dle textu latinského „ku podobnosti lidí“ učiněn), poněvadž vzal sice na sebe lidskou přirozenost a stal se tedy pravým člověkem, avšak nepřijav lidských nedokonalostí, nestal se člověkem hříšným, ani nepřijal lidské osoby, nýbrž ve své osobě božské spojil přirozenost lidskou se svojí přirozeností božskou, takže nestal se člověkem pouhým, nýbrž Bohočlověkem či Bohem i člověkem v jedné a to božské osobě.

9.—11. Povýšil ho, t. j. oslavil ho jako člověka (jeho člověčenství), a to

všecko jméno, ¹⁰ aby ve jménu Ježišově pokleklo veškeré koleno, nebešťanů, pozemčanů i těch, kteří jsou v podsvětí, ¹¹ a aby každý jazyk vyznal, že Pánem jest Ježíš Kristus ke slávě Boha Otce

¹² Proto, miláčkové moji, jako jste vždycky pos'echli, pracujte s bázní a třesením o své spáse, nejen jako v mé přítomnosti, nýbrž i nyní mnohem spíše v mé nepřítomnosti; ¹³ neboť Bůh jest to, jenž působí ve vás i chtění i konání podle dobré vůle (své). ¹⁴ Všecko činite bez reptání a bez rozpakování se, ¹⁵ abyste byli bez úhony a čisti, neposkvrněnými dítkami Božími uprostřed pokolení nešlechterného a převráceného, mezi nimiž se jevíte jako světla na světě, chovající slovo života, ¹⁶ a to mně na chloubu ke dni Kristovu, poněvadž jsem neběžel nadarmo ani nadarmo se nenamáhal, ¹⁷ nýbrž bych i v oběť proléván byl, nad obětováním a přísluhováním víry vaší budu se ra-

tím, že mu dal jméno, t. j. nejvyšší slávu a moc nad veškerým tvorstvem, a to k tomu konci, aby mu i jako člověku (Bohočlověku) byla vzdávána pocta božská, a aby všichni tvorové ať dobrovolně (andělé a svatí na nebi, spravedliví na zemi a duše v očistci), ať nedobrovolně (zavrženci v pekle) se mu pokorili a za svého pána uznali, a to ke slávě Boha Otce; neboť oslava jeho jest zároveň oslavou Boha Otce, podobně jako pohrdání Synem jest zároveň pohrdáním a potupením Boha Otce. — „Ke slávě Boha Otce“ jest dle textu řeckého. Dle latinského bylo by „ve slávě Boha Otce“, t. j. ve stejné slávě, ve které jest Bůh Otec.

12.—13. S bázní a třesením a tedy starostlivě a s jakousi obavou mají pracovati o své spáse, a to jednak vzhledem k vlastní slabosti a k četným obtížím a překážkám, které se stavi v cestu, jednak proto, že spása člověka nezáleží pouze na člověku, nýbrž i na Bohu, jenž by odepřel své milosti tomu, kdo by s ní působiti nechtěl. Avšak též s důvěrou mají pracovati o své spáse, poněvadž nepracují o ní sami sobě zůstavení, nýbrž s Bohem, jenž svou milostí pomáhá, aby skutky dobré mohli nejen počíti, nýbrž i vykonati.

15. jevíte se mezi lidmi nešlechtnými jako světla na světě svým totiž příkladem, svými skutky dobrými a známostí pravd božských, zjevených; jevíte se tak proto, poněvadž chováte (máte a zachováváte) slovo života t. j. učení evangelní (Kristovo), které vede k životu, k životu nadpřirozenému, k životu věčně blaženému.

16.—17. Smysl jest: To že učení Kristovo s věrou života chováte, jeho se držíte, bude nejen k vaší spáse, nýbrž i k mé chloubě (předmětem mé chlouby) v den soudný, a to proto, poněvadž jsem u vás nepracoval nadarmo, a tedy bych i v brzku, v nynější vazbě své měl pro Krista krev prolítí a tak jako úlitbou (mučednickou smrtí) apoštolské práce své ukončiti, nebudu se rmoutiti, nýbrž radovati se nad obětováním a přísluhováním víry vaší t. j. nad tou obětí a službou, kterou jste podali a podáváte Bohu tím, že jste víru Kristovu přijali a podle ní žijete, a budu se radovati s vámi věda, že z utěšeného stavu svého sami též se radujete. — Slovy: „Bych i v oběť (v úlitbu) proléván (prolít) byl“ sv. Pavel naráží na bohoslužebný řád starozákonní, dle něhož k obětem krvavým mimo jiné připojovala se také úlitba či prolítí vina, kterým se oběť krvavá skropila. — Připomínáme však, že vydavatelé a exegeté kladou obyčejně čárku za slova víry vaší (*τῆς πίστεως ὑμῶν*, fidei vestrae), spojujíce tak slova „nad obětováním víry vaší“ s předcházejícími bych i v oběť proléván byl a vykládajíce takto: „a tedy nejen nemusím se nad vámi rmoutiti, nýbrž spíše se raduji a radovat se budu z vás a s vámi, bych i konaje apoštolský úřad svůj (obětováním a přísluhováním víry vaší) měl svou krev prolítí a život obětovati. Také podle tohoto výklad naráží na starozákonní řád bohoslužebný, srovnávaje sebe s obětujícími knězem, hlásání víry (obětování a přísluhování víry) s obětmi krvavými, prolítí své krve (mučednickou smrtí svou) s úlitbou. Avšak po tomto výkladě neudává apoštol, z čeho se raduje, neboť slov z vás, která do výkladu vkládají, v textě není; mimo to ve Filippech sv. Pavel víru již hlásal, možnost však mučednické smrti klade do budoucnosti, takže srovnávání se starozákonními obětmi krvavými s úlitbou nepřiléhá; ba i výraz, „bych i v oběť proléván byl, *εἰ καὶ σπένδομαι*, brání tomu výkladu, ježto ukazuje, že apoštol srovnává se s obětími knězem. Vzhledem k tomu položili jsme (s Knabenbauerem a j.) čárku již za „proléván byl“ a vyložili, jak svrchu udáno.

dovati, a to s vámi všemi radovat se budu. ¹⁸ Podobně však radujte se i vy, a to se mnou se radujte.

Sv. Pavel myslí, že bude moci poslati do Filipp Timotea, opovídá možný příchod svůj i příchod Epafroditův. 2, 19.—3, 1a.

¹⁹ Doufám v Pánu Ježíši, že v brzku pošlu k vám Timotea, abych i já byl dobré mysli seznaje vaše okolnosti; ²⁰ nemám totiž nikoho (jiného) stejně smýšlejícího, jenž by se upřímně staral o vaše věci, ²¹ neboť všichni hledají věci svých, a ne těch, které jsou Ježíše Krista. ²² Kterak on se osvědčil, víte, neboť jako dítko otcí sloužil se mnou v evangeliu. ²³ Toho tedy doufám, že k vám pošlu hned, jak uvidím, co se stane se mnou. ²⁴ Důvěřuji však v Pánu, že také sám v brzku k vám přijdu.

²⁵ Za potřebno však pokládám poslati k vám Epafrodita, mého bratra a spolupracovníka i spolubojovníka, vašeho pak vyslance a přísluhovatele mých potřeb, ²⁶ neboť toužil po všech vás a byl smuten, poněvadž jste uslyšeli, že se rozstonal. ²⁷ A on rozstonal se na smrt; ale Bůh smiloval se nad ním, a nejen nad ním, nýbrž i nade mnou, abych neměl zármutek na zármutek. ²⁸ Spěšně proto posílám ho, abyste spatřice jej opět, se zaradovali, a já abych byl méně zarmoucen. ²⁹ Přijměte ho tedy v Pánu s veškerou radostí a mějte takové v úctě, ³⁰ neboť pro dílo Kristovo přiblížil se až k smrti, odváživ se života, aby nahradil to, že vy jste scházeli při službě pro mne. ³, ^{1a} Konečně bratři radujte se v Pánu.

19. Předpokládá, že Timoteus přinese mu o nich zprávy dobré, takže bude moci z nich se radovati.

20. nemám nikoho... z těch totiž pomocníků svých, kteří jsou nyní u mne (v Římě), a které bych k vám poslati mohl.

Všichni, t. j. mnozí, neb skoro všichni hledají věci svých; že to nemíní o všech bez rozdílu, patrně z 1, 15.—16., kde některé chválí.

25. Místo přítomného času pokládám a posílám (v. 28.) stojí v řeckém i latinském textě čas minulý; předkládáme však časem přítomným, poněvadž v souhlase skoro se všemi vykladači pokládáme onen čas minulý v řečených textech za tak zvaný minulý čas listovní (se stanoviska čtenářova), jenž v našem jazyce vyjadřuje se časem přítomným. Kdyby však přece onen čas minulý v textě řeckém a latinském měl se pokládati za vypravovací a tedy překládati časem minulým, položil jsem, poslal jsem, šlo by z toho, že tu dobu, kdy sv. Pavel psal tento list, Epafrodit byl již na cestě z Říma do Filipp. — Epafrodita nazývá svým bratrem, poněvadž měl s ním společnou víru i úřad učitelský; jejich vyslancem pak a přísluhovatelem svých potřeb jmenuje ho vzhledem k tomu, že ho poslali, aby mu donesl podporu na zaopatření si věci k životu potřebných.

28. Spěšně, doslovně „spěšněji“, praví to buď ve smyslu velmi spěšně neb spěchám vám ho poslati, aneb, jak někteří as sotva správně myslí, vzhledem k tomu, že ho posílá nazpět dříve, než Filipští čekali, chtěje, aby u Pavla pobyl a mu ku pomoci byl.

30. že jste scházeli, t. j. že jste nebyli sami přítomni při odevzdávání té podpory, kterou jste mi po něm poslali jako obět pro mne učiněnou. Vyjadřuje tak svou lásku k nim a přání viděti je.

3, 1a. Po slovech „radujte se v Pánu“ chtěl Pavel nepochybně zakončiti již svůj list, ale vzpomenuv si neb byv upozorněn na nebezpečství, jež Filippským hrozilo od nepravých učitelů, přičinil ještě výstrahu před nimi v části následující.

KAPITOLA 3.

Sv. Pavel varuje před nepravými učiteli a povzbuzuje k životu ctnostnému. 3, 1b.—4, 9.

^{1b} Psáti vám tytéž věci mně není obtížno, vám však (je to) potřebno. ² Chraňte se těch psů, chraňte se těch špatných dělníků, chraňte se té seřízky. ³ Neboť obřízkou jsme my, kteří sloužíme duchem Bohu a se honosíme v Kristu Ježíši a neskládáme důvěry své v těle, ⁴ ač já mám příčinu důvěry i v těle. ⁵ Vidí-li se někomu jinému skládati důvěru v těle, já (mohu to) tím spíše, ⁶ byv obřezán osmého dne, z rodu Israelova, z pokolení Benjaminova, Hebrej z Hebrejů, co do zákona byv farisejem, co do horlivosti pronásledovatelem církve (Boží), co do spravedlnosti zákonité byv živ bez úhony. ⁷ Avšak co mi bylo ziskem, to jsem položil pro Krista za škodné. ⁸ Ano, já pokládám za škodné

3, 1b. psáti tytéž věci, t. j. opětne varovati vás před nepravými učiteli (judaisty), před nimiž jsem vás již jednou varoval (nepochybně v nějakém listě pro nás ztraceném) ... jest vám potřebno (dle řeckého textu: jest vám na bezpečnost).

2. Nepravé učitele ty nazývá psy, nejspíše proto, že znečišťovali pravé učení Kristovo (tvrzením, že obřízka jest nutná ke spasení) a horlice proti Pavlovi a jiným věrozvěstům a chtějí jim uškoditi na ně tak jaksi štěkali a je kousnout chtěli. Nazývá je též špatnými dělníky totiž na vinici Páně, v církvi, a seřízku (aneb, jak jiní překládají, rozřízkou), t. j. obřízkou zkomolenou či lidmi, kteří nemají obřízky pravé, a to proto, poněvadž kladli váhu na svou obřízku tělesnou tvrdice ještě tehdy, že jest ku spasení potřebna, když obřízka tělesná po dokonáném vykoupení ztratila již svůj význam jako symbol úmluvy s Bohem i nadějně víry ve Vykupitele a stala se spíše znamením buď úplné nevěry v Krista (u židů) neb alespoň víry nedostatečné (u judaistů, kteří pokládajíc ji za potřebnou ke spasení, upírali tím spasitelnou moc dílu Kristovu, jako by bez obřízky ke spásě nestačilo).

3. Aby tím spíše varoval Filippské, by se nedali svést ku přijetí obřízky tělesné, jako by byla potřebná ke spasení, ukazuje, že mají už obřízku a to obřízku pravou. Nazývá totiž sebe i Filippské (a vůbec všechny křesťany pravověrné) obřízkou, t. j. lidmi, kteří mají již, nikoli seřízku, nýbrž obřízku pravou, t. j. obřízku duševní, obřízku srdce, která byla obřízkou starozákonní předobrazena a záleží v očistění od hříchu (milosti Boží na křtu sv.), v odřezávání či přemáhání zlych náklonností a v zasvěcení se službě Boží podle vůle Kristovy. — Složíme Bohu duchem, t. j. nejen obrady vnějšími, nýbrž i kony vnitřními, vycházejícími z víry a milosti Boží. Smysl ten v podstatě se nemění, překládá-li se dle některých rukopisů „složím Duchem Božím“, t. j. skrze Ducha sv. — Neskládáme důvěry své v těle, nespoleháme jako oni, že by nám prospěly ke spásě tělesné přednosti ve smyslu židovském, jako jsou obřízka, původ od Abrahama, přesnost a správnost zákonitá.

4.—7. Upozorňuje že má ony přednosti tělesné a vnější, na nichž si judaisté tak zakládali, a tou měrou plnou, větší než je mají přemozí jiní z rozených židů, jest obřezán osmého dne po narození a tedy žid rozený, ne z pohanství k židovství přistouplý, jest z rodu Israelova (Jakubova) a tedy skrze Jakuba od Abrahama pochází, nikoli z rodičů z pohanství k židovství přistouplých, jest z pokolení Benjaminova, z něhož vyšel první král jejich a jež trvalo vždy ve spojení s pokolením Judovým, královským a s pokolením Leviovým, kněžským, jest Hebrej z Hebrejů, z rodiny, čeledi, která přísně zachovávala nejen obyčje svého národa, nýbrž i jazyk národní, hebrejský... Upozorňuje na to, aby ukázal, že proti obřízce jako věci ke spásě nepotřebné, nehodí proto, že by jí sám neměl, nýbrž jedině z pevného přesvědčení, že ke spásě vskutku neprospívá nijak, nýbrž spíše na škodu jest, zdržující od víry v Krista toho, kdo v ní spoléhá.

8. t. j. nejen řečené přednosti vnější, nýbrž i všechny statky pozemské pokládám za bezcenné a škodné, pokud zdržují neb odvracejí od víry v Krista Ježíše, a to proto, poněvadž poznání a oblažující požívání Krista Ježíše převyšuje měrou nesmírnou všechny statky toho světa.

všecko pro vznešenost poznání Ježíše Krista, Pána mého, pro nějž to všecko jsem obětoval a pokládám za brak, abych získal Krista ⁹ a byl nalezen v něm, (totiž) jako takový, jenž bych neměl spravedlnosti své, té, která jest ze zákona, nýbrž tu, která jest z víry v Krista Ježíše, tu spravedlnost (totiž), která jest od Boha na základě víry, ¹⁰ (a to k tomu konci), abych poznal jej i moc jeho zmrtvýchvstání a účast v jeho utrpení, připodobňuj se k smrti jeho, ¹¹ jestli bych snad došel vzkříšení z mrtvých. ¹² (Pravím to) ne že bych toho byl již dosáhl aneb již dokonalý byl, nýbrž usiluji, abych též uchvátil, ježto jsem také byl uchvácen od Ježíše Krista. ¹³ Bratři, já nemyslím, že jsem uchvátil, jedno však (myslím, totiž, že) zapomínaje na to, co jest za mnou, a natahuje se po tom, co jest přede mnou, ¹⁴ ženu se po cíli k odměně hořeniho povolání Božího v Kristu Ježíši. ¹⁵ Všichni tedy, kteří (jsme) dokonalí, toto smýšlejme a jestli v něčem smýšlíte jinak — a to vám Bůh zjeví — ¹⁶ jenom v tom, k čemu jsme přišli, touž cestou kráčeje, (smýšlejme jednostejně).

9. Zřekl se tedy oněch předností a výhod časných, nejen aby Krista získal či s nimi ve spojení vešel, nýbrž i, aby byl v něm jako ratolest v keři vinném (Jan 15; 1.–5), a tedy aby neměl spravedlnosti pouze zákonitě, jenom přirozenými silami zjednané (která ke spasení nestačí), nýbrž spravedlnost vnitřní, nadpřirozenou, kterou Bůh dává svou milostí, a to pro zásluhu Ježíše Krista a na základě víry, t. j. pokud se týká dospělých, těm, kteří v Krista jakožto vtěleného Syna Božího a Vykupitele věří a prostředků od něho ustanovených užívají.

10.—11. Chtěl získati Krista a býti v něm, aby poznal jej... totiž prakticky či z vlastní zkušenosti, t. j. tak, aby a) nejen poznal Krista a jeho život i dílo, nýbrž i zakusil jeho milost a lásku, b) aby sám na sobě zkusil tu moc, kterou Kristovo vzkříšení působí v člověka jakožto nejmocnější pohnutka víry a vzor vzkříšení spravedlivých, a tedy aby nejen věřil v Krista z mrtvých vstaleho, nýbrž i vzkříšen byl jednou od něho k životu věčně blaženému; c) aby sám na sobě zakusil, jak jest milo a svato i záslužno zúčastniti se Kristova utrpení.

12.—17. V pokoře vyznává sv. Pavel, že nedospěl ještě k dokonalosti, že však všemi silami svými se přičiňuje, aby ji dosáhl, a vyzývá své čtenáře, aby chovali smýšlení podobné a vytrvali na pravé cestě k dokonalosti. Pravi „abych též uchvátil“ (či dosáhl dokonalosti v Kristu), ježto jsem také byl uchvácen“... narážej tak na své obrácení před Damaškem, kde byl milostí Kristovou uchvácen či zadržen, když jako pronásledovatel církve hnal se v záhubu.

13.—14. Znova připomíná, že k dokonalosti dosud nepřišel, a narážej na jednání těch, kteří běžice o závod, neohlížejí se na zad, kolik již uběhli, nýbrž ku předu hledí, kolik ještě uběhnouti musí, aby přišli k cíli a dosáhli odměny, poučuje, že ani sám nemyslí na to dobré, které již vykonal, nýbrž na to, co ještě vykonati musí, aby k dokonalosti přišel, a zejména, aby dokonale vykonal ten úkol, k němuž byl povolán, a dosáhl té odměny nebeské, kterou Bůh stanovil na dokonale vyplnění toho úkolu.

15.—16. Ve slovech „kteří (jsme) dokonalí“ buď klade výraz „dokonalí“ ve smyslu „kteří k dokonalosti spějeme“, aneb spíše, (doplníme-li v záporce sponu jste místo jsme), dokonalými rozumí pouze ty čtenáře své, kteří se za dokonale pokládali neb od svých protivníků posměšně dokonalými nazýváni byli (v řeckém textě sloveso „jsme“ schází). Vyzývá je, aby smýšleli to, co sám smýšlil ve věci právě řečené, že totiž k dokonalosti dosud nedošli a že stále mají usilovati o ni, by vykonali již dobrého jakkoli mnoho. — Oba tyto verše (15. 16.) oddělují skoro obecně od sebe tečkou, překládajíce dle Vulgaty takto: „a jestli v čem jinak smýšlíte, i to vám Bůh zjeví. Avšak k čemu jsme přišli, abychom jednostejně smýšleli a v jednostejném pravidle zůstávali“ (neb: smýšlejme, zůstávejme). Hledíce však k tomu, že v předchozí části nebylo řeči o tom, že by jim Bůh již něco zjevil, a že apoštolé psali beze všech znamení rozdě ovacích, jakož i k tomu, že v některých památkách latinských i řeckých scházejí slova, jež značí „pravidlo a jednostejně smýšlejme,“ přeložili jsme způsobem svrchu podaným, a to tím spíše, poněvadž tím na smyslu nic se nezmění; napomínat apoštol k setrvání a prospívání v dobrém, ať se překládá tímto nebo oním způsobem, (abychom v tom způsobu života, v tom stupni dokonalosti, ke kterému

¹⁷ Buďte mými následovníky, bratři, a patřte na ty, kteří tak žijí, jak máte příklad na nás. ¹⁸ Neboť mnoho žije těch, o nichž jsem vám často pravil, nyní pak i s pláčem pravím, že jsou nepřáteli kříže Kristova, ¹⁹ jichžto konec jest zahynutí, jichž bohem jest břicho a sláva v hanbě jejich, těch (totiž), kteří myslí na věci pozemské. ²⁰ Vždyť naše vlast jest v nebesích, odkud také jako spasitele očekáváme Pána našeho Ježíše Krista, ²¹ jenž promění nízké tělo naše, aby bylo podobno tělu slávy jeho, (a to) podle moci, kterou může také podmaniti si všecko.

KAPITOLA 4.

¹ Proto bratři moji rozmilí a přezádoucí, radostí a koruno má, tak stůjte pevně v Pánu, miláckové.

² Evodii prosím a Syntychu žádám, aby jednotejně smýšlely v Pánu. ³ Ano i tebe prosím, pravý Synzygu, pomáhej jim, neboť ony se mnou pracovaly v evangeliu i s Klementem a ostatními spolupracovníky mými, jejichž jména jsou v knize života. ⁴ Radujte se v Pánu vždycky, opět pravím, radujte se. ⁵ Vlídlost vaše budiž známa všem lidem; Pán blízko jest. ⁶ O nic nepečujte úzkostlivě, nýbrž ve všem žádosti vaše přicházejtež Bohu ve známost modlitbou a prosbou s důkličiněním, ⁷ a pokoj Boží, který převyšuje všecko pomyslení, ochrání srdce vaše i myšlenky vaše v Kristu Ježíši.

⁸ Konečně, bratři, všecko, co jest pravdivé, co důstojné, co spravedlivé, co čisté, co milé, co dobré pověsti, všecko, co jest ctnostné,

jsme dospěli, touž cestou či dle téhož pravidla víry a učení Kristova nejen vytrvejme, nýbrž krácejme, pokračujme.) — a to vám Bůh zjeví, totiž buď skrze mne, neb jinak.

18.—19. Nemíní tu judaistů, jak někteří myslili, nýbrž křesfany dle jména, kteří sice přijali křesfanství, avšak jako křesfané nežijí, nýbrž zůstávají při pohanských obyčejích a nefestech, kterým hověli byvše ještě pohany. Jejich bohem jest břicho, pokud totiž nejvyšší blaho vidí a hledají v požitkářství a rozkošech; jejich sláva jest v hanbě jejich, t. j. hledají slávy ve věcech, které jsou spíše na hanbu; jsou nepřáteli kříže Kristova, ježto poddávajice se chtějím a nezřízeným žádostem svým, odporují Pánu Ježíši, jenž řekl: Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám, vezmi kříž svůj a následuj mně.

20. Vlast naše pravá (obec, říše, řecké *πολιτευμα*) jest v nebesích, náš život tedy řídí se a řiditi se má zákony obce, vlastní nebeské. Vulgáta překládá slovem *conversatio*, o b c o v á n í, způsob života ve smyslu: náš život, naše duše, naše srdce spíše tam dle, kde miluje, v nebesích, nežli tam, kde bytuje, na zemi. Avšak, jak upozorňuje Knabenbauer, i latinští exegeté vykládají o o b c i, říši.

2.—9. S velikou něžností napomíná k svornosti, k duchovní radosti, k vlídnosti, k důvěře v Boha, k modlitbě a důkličiněním a vůbec k životu ctnostnému. — Slovo *Synzygus*, jež znamená tolik co souspřežník neb spolupracovník, pokládají obyčejně s *Vulgatou* za jméno obecné a překládají slovem *tovaryš*, soudruh, druh; spíše však je to jméno vlastní osoby nám jinak neznámé, která snad byla v čele Filippské obce křesfanské (biskupem), a sv. Pavel as proto nazývá ji *Synzygem* pravým, aby jakousi hrou slova naznačil, že jest v skutku tím, co jméno jeho značí — pravým souspřežníkem či pravým spolupracovníkem, jenž věrně táhne či pracuje s ním v stejném povolání.

4. Radujte se v Pánu vždycky, t. j. radostí duchovní, která vychází z čistého svědomí, z láskyplného spojení s Kristem a z naděje v život věčně blažený.

7. Pokoj Boží, t. j. onen vnitřní pokoj svědomí, jehož svět dáti nemůže, který dává Bůh svou milostí a který se udržuje věrným zachováváním příkázání za pomoci Boží — tento pokoj ochrání srdce i myšlenky vaše, abyste se neodchýlili ani od dobra ke zlému, ani od pravdy ke bludu. Podle *Vulgáty*: ochráníž.

8. Co jest důstojné, totiž člověka vůbec, křesfana pak zvlášt. Co čisté tak dle řeckého *hosa hagna* (*ἁγια ἁγία*). Překladatel latinský četl *hagia* (*ἁγια*) = svaté (*sancta*).

co chvalitebné, to obmýšlejte. ⁹ Co jste poznali a přijali i uslyšeli a viděli na mně, to konejte, a Bůh pokoje bude s vámi.

Sv. Pavel děkuje za dar mu zasláný. v. 10.—20.

¹⁰ Zaradoval jsem se v Pánu velice, že jste již jednou přišli (zase) k rozkvětu, abyste (blahovolně) pamatovali na mne; pamatovali jste na to také (dříve), ale byli jste v postavení nepříznivém. ¹¹ Nepravím to pro nedostatek, neboť já jsem se naučil přestávati na tom, co mám. ¹² Dovedu i v nouzi býti, dovedu i hojnost míti; v každém případě a ve všech okolnostech jsem vycvičen, i nasycen býti i lačněti, i hojnost míti i nedostatek trpěti. ¹³ Všecko mohu v tom, jenž mne posiluje. ¹⁴ Avšak dobře jste učinili, vzavše účastenství v mém soužení. ¹⁵ Víte pak i vy, Filipští, že při počátku evangelia, když jsem vyšel z Macedonie, žádná církev se nezúčastnila se mnou v účtech příjmů a vydání, leč vy jediní; ¹⁶ (víte), že jste i (tehdy, když jsem byl) v Tnessalonice, jednou, dvakrát poslali mně na potřeby. ¹⁷ (Pravím to), ne že bych vyhledával daru, nýbrž že hledám hojného užítku do účtu vašeho. ¹⁸ Mám všecko a oplývám; jsem naplněn obdržev od Epafrodita, co jste poslali, vůni libeznou, obět příjemnou a milou Bohu. ¹⁹ Bůh můj pak vyplní veškerou potřebu vaši podle bohatství svého

10. přišli jste (zase) k rozkvětu doslovně: rozkvetli jste (zase). Příslušné slovo řecké (*ἀναθάλλειν*) možno pojímati také ve významu přechodném, k rozkvětu přivéstí, takže by se překládalo: „Přivedli jste (zase) již jednou k rozkvětu (blahovolnou) vzpomínku (myšlení) na mne“; ale takto by apoštol nepřímou vyjadřoval, ne-li výtku jemnou, že již dlouho žádného příspěvku mu neposlali, alespoň to, že po jejich příspěvku a pomoci toužil. Toho však, jak učí další souvislost, učiniti nechtěl. Pojali jsme proto řečené slovo ve významu nepřechodném. Smysl jest: zaradoval jsem se, že jste konečně přišli zase do takových poměrů, abyste mohli sebrati a mi zaslati příspěvek na mé potřeby, na který jste sice již dříve pomýšleli, ale pro vlastní poměry nepříznivé úmysl svůj provésti nemohli.

12. t. j. dovedu i v nedostatku zachovati mysl klidnou, i v hojnosti udržeti pravou míru, prost jsa veškeré výstřednosti.

13. Smysl jest: všecko to, o čem jsem právě mluvil, mohu s pomocí Boží.

15.—16. Narážejí na vedení účetních knih obchodních uznává, že v tu dobu, kdy se počalo evangelium kázati v Macedonii, Filipští jediní to byli, kteří za duchovní statky, které od něho či spíše od Boha skrze něho obdrželi, dali mu, a to několikrát, statky časné na jeho potřeby.

17. Opětně připomíná, že daru jejich nevzpomíná s takovou radostí k vůli sobě, jako by si přál darů dalších, nýbrž k vůli nim, proto totiž, že dary takovými projevují křesťanské smýšlení své a rozmožňují si zásluhy před Bohem.

18. Mám všecko. Řecké slovo *ἀπέχειν* (apechejn) znamená však nejen míti (úplně míti), nýbrž i obdržeti. Proto někteří vykládají toto místo ve smyslu potvrzení zasláného daru: „Obdržel jsem všecko“. V tom smyslu vyskytá se výraz ten i v listinách staroegyptských.

19. vyplní t. j. ukojí veškerou potřebu vaši nejen tělesnou, nýbrž i duchovní. Tak podle nejstarších rukopisů řeckých (B & A D^e a j.) i ethiopských a koptických, v nichž stojí čas budoucí. Dle jiných mladších rukopisů však a dle překladu latinského a některých spisovatelů církevních stojí tak zvaný optativ (*πληρωσαι*) neb způsob rozkazovací impleat (vyplniž). Podle t. hoto čtení apoštol nepředpokládá, nýbrž přeje a vyprošuje Filippským, aby veškeré potřeby jejich ukojil. — veškerou potřebu tak podle správného textu řeckého, podle Vulgaty bylo by veškerou tužbu neb veškerou žádost (*omne desiderium*). — v slávě, tento výraz vykládají různě; jedni ve smyslu v slávě nebeské, jiní ve smyslu slávou, slávou nebeskou, jiní ve smyslu příslovečného určení slavně t. j. buď tolik co bohatě neb způsobem slavným, takovým, že již v udílení darů projeví se božská velebnost, neb jakési skvělé osvědčení slávy a budoucí blaženosti jejich. Výklad předposlední, (že v udílení darů projeví Bůh

ve slávě v Kristu Ježíši. ²⁰ Bohu pak a Otcí našemu budiž sláva na věky věků. Amen.

Závěrek listu, v. 21.—23.

²¹ Pozdravujte každého věřícího v Kristu Ježíši. ²² Pozdravují vás bratři, kteří jsou se mnou. Pozdravují vás všichni věřící, zvláště ti, kteří jsou z domu císařova. ²³ Milost Pána našeho Ježíše Krista (budiž) s duchem vaším. Amen.

O listě sv. Pavla ke Kolosským.

Zakladatelem křesťanské obce ve frygijském městě Kolossách v Malé Asii byl sv. Epafras, občan kolosský, který byv obrácen na víru nepochybně v Efesu od sv. Pavla, hlásal pak učení Kristovo nejen ve svém domově, nýbrž i v nedaleké Laodicei a Hierapoli, a byl prvním biskupem kolosským. Netrvalo však dlouho, a přišli do Koloss a Laodicee bludaři, kteří pod rouškou vyššího poznání či gnose hlásali podobné bludy, jaké byly rozslívány v Efesu. Soudíc z 2, 16., kde sv. Pavel mluví o šetření soboty, nového měsíce a j., byli původu židovského, ale nekladli takové váhy na obřizku a obřadní předpisy starozákonní, jakou judaisté kladli v Galatii, ač soudíc z narážky v. 2, 11., je doporučovali, avšak směřovali své názory o nich s dualistickými názory východními a s řeckými mysteriemi (tajným kultem). Zejména ukazují výstrahy a napomenutí v listě dané, že hověli nepravé askésí spočívající na dualistických názorech východních, jakoby některé věci samy sebou byly dobré, jiné samy sebou zlé (2, 16. 20—23), seslabovali účinky vykupitelského díla Kristova tvrdíce, že Kristus není pravým prostředníkem mezi Bohem a lidmi, nýbrž andělé, a že nelze v něm (skrze něho a ve spojení s ním) dojít úplného poznání o věcech spásy. Vystupování jejich bylo tím nebezpečnější, poněvadž řečené obce křesťanské nebyly založeny od žádného apoštola. Epafras proto pln starostí odebral se do Říma k sv. Pavlu, aby mu podal zprávu o stavu těch obcí, kteréž byl založil, a vyžádal si od něho rady a pomoci v nastalém nebezpečí. A zprávou jeho pohnut, sv. Pavel napsal list Kolosským, v jehož díle prvním vylíčil dobrodění přicházející skrze Krista, poučil o důstojnosti Pána Ježíše vzhledem k Bohu Otcí a vzhledem ke tvorstvu i k církvi, a vyzýval, aby zůstali stálými ve víře a varovali se bludařů, pamatující, že mají v křesťanství zdroj všeliké pravdy a ctností; v druhém díle pak naváděl k životu křesťanskému, předkládaje některá pravidla pro všechny vůbec a pro jednotlivé stavy zvlášť. Ke konci vyzval Kolosské, aby přečtou list, sdělili jej s Laodicejskými. Psal jej v Římě ke konci r. 63. neb počátkem r. 64. (aneb trvala-li první jeho vazba římská od r. 61—63., koncem r. 62. neb počátkem r. 63.), jako list k Efeským. A podržev u sebe na čas Epafra, poslal jej po témže Tychikovi, po kterém poslal list k Efeským.

na Filippských svou vnější slávu a velebnost, přiléhá k souvislosti nejvíce. v Kristu Ježíši t. j. vyplní vaši veškerou potřebu pro zásluhy Ježíše Krista a proto, že jste s ním ve spojení.

List sv. Pavla ke Koloským.

KAPITOLA 1.*

Nadpis a díky. v. 1.—8.

¹ Pavel, apoštol Ježíše Krista skrze vůli Boží, a bratr Timoteus
² svatým a věřícím bratrům v Kristu Ježíši, kteří jsou v Kolossách:
³ Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána Ježíše Krista.

Děkujeme Bohu a Otci Pána našeho Ježíše Krista za vás vždycky při svých modlitbách, ⁴ neboť jsme uslyšeli o vaší víře v Kristu Ježíši a o lásce, kterou máte ke všem věřícím ⁵ pro naději uloženou vám v nebesích: o té jste uslyšeli dříve skrze slovo pravdy (totiž) evangelia, ⁶ které (příšedší) k vám jest u vás, podobně jako jest po celém světě, přinášejíc užitek a rostouc jako i u vás ode dne, kdy jste uslyšeli a poznali milost Boží v pravdě, ⁷ jak jste se naučili od Epafry, milého spoluslužebníka našeho, jenž jest věrným služebníkem Kristovým pro vás. ⁸ On také nás zpravil o vaší lásce v duchu.

Sv. Pavel vylučuje nesmírná dobrodiní a vznešenost Vykupitele Ježíše Krista. v. 9.—23.*

⁹ Proto také my nepřestáváme ode dne, kdy jsme to uslyšeli, modliti se a prositi za vás, abyste byli naplněni dokonalým poznáním

* List tento obsahuje mimo úvod (1, 1.—8.) a závěrek (4, 7.—18.) části dvě, věroučnou (1, 9.—2; 20.) a mravoučnou (3. 1.—4, 6). V úvodě předslav věnování a obvyklé vyprošování milostí Božích (v. 1.—3 a.) děkuje Bohu za viru, lásku a naději, kterými Kolosští vynikali od té doby, kdy přijali evangelium z úst Epafrových, který mu podal zprávu o utěšeném stavu církevní obce jejich (v. 3.b—8.).

1.—3 a. Viz Řím 1, 1. 7. 1. Kor. 1, 1.—3. — svatým, *τοῖς ἁγίοις*, slova tohoto užívá se sice často jako jména podstatného, světec (Mark. 1, 24), zvláště pak s významem křesťan, věřící (Řím. 1, 7; 1 Kor. 1, 2; 2 Kor. 1, 1. Filip. 1, 1.), v tomto smyslu pojímají je mnozí za naši doby také na tomto místě. Hledíc však k úzkému spojení s následujícím přídavným jménem *πιστοῖς* (věrným, věřícím) jest zajisté správnější pojmání je zde jako přídavné jméno za přívlastek ke slovu *ἀδελφοίς* (bratrům, jak se nazývali křesťané vespolek, pokládající se za členy jedné veliké rodiny) a překládati tak, jak jsme přeložili svrchu. Svatými nazývá koloské křesťany vzhledem k tomu, že na křtu sv. byli zasvěceni službě Kristově, službě Boží, a povolání ke svatosti, věřícími vzhledem k tomu, že viru Kristovu přijali a jí se drží, podle ní žijíce.

5. pro naději, t. j. pro statky nebeské (věčnou blaženost), které jakožto praví a věrní křesťané mohou a mají doufati. (srovň. Efes. 1, 18.). Skrze slovo pravdy evangelia, t. j. buď kázáním pravdy evangelní aneb kázáním pravdy, kterouž jest evangelium. Slovo evangelia jest totiž přístavkem ke slovu pravdy, ukazujíc, kterou pravdu míní.

6. pravda evangelní přináší užitek ctílostmi a dobrými skutky věřících, roste rozmnožováním se počtu věřících. — Uslyšeli jste a poznali milost Boží, onu totiž, kterou prokázal a prokazuje skrze Krista a která se zvěstuje v evangeliu; poznali jste ji v pravdě, to je tak, jak ve skutečnosti jest.

8. o vaší lásce v duchu, t. j. o lásce duchovní, či takové, která vychází z ducha, t. j. z vyšší, rozumové části člověka, pokud ona majíc milost posvěcující a jsouc osvěcována a rozněcována Duchem sv., jest principem činů pro nebe záslužných. (Viz Efes. 5, 22.).

* Učiniv si přechod ve v. 9.—12. ujištěním, že nepřestává se modliti za Koloské, aby dokonale a úplně poznali vůli Boží, vyčítá dobrodiní, kterých se jim dostalo skrze Vykupitele, totiž vykoupení či odpuštění hříchů (v. 13.—14.), a líčí vznešenost Kristovu a to a) vzhledem k Otci, pravě, že jest jeho obrazem (v. 15.), b) vzhledem ke tvorstvu, pravě, že všecko skrze něj bylo stvořeno a se zachovává (v. 16. 17.) c) vzhledem k církvi, pravě, že jest jeho hlavou a to

vůle jeho s veškerou moudrostí a rozumností duchovní, ¹⁰ (a to k tomu konci), byste žili důstojně Boha, tak abyste se mu ve všem líbili, ve všelikém dle dobrém užitek přinášejíce a prospívajíce skrze poznání Boha, ¹¹ veškerou silou posilňování jsouce podle moci velebnosti jeho k veškeré vytrvalosti a trpělivosti, s radostí ¹² děkujíce Otci, který nás učinil hodny, abychom měli účast v podlé věřících ve světle, ¹³ kterýž nás vytrhl z moci temnosti a přeložil do království milovaného Syna svého. ¹⁴ V něm máme vykopení (skrze krev jeho), odpuštění hříchů; ¹⁵ on jest obrazem Boha neviditelného, prvorozenecm nade všecko tvorstvo, ¹⁶ neboť v něm bylo stvořeno všecko na nebi i na zemi, viditelné i neviditelné; buďže jsou to trúnové neb panstva neb knížectva neb mocnosti, všecko jest stvořeno skrze něho a pro něho. ¹⁷ A on jest přede vším, a všecko v něm stojí. ¹⁸ A on jest hlavou

i proto, že v něm jest plnost dokonalosti a božství, i proto, že smrtí svou na kříži smířil všecko s Bohem (v. 18.—20.). Na to vyzývá Kolosské, aby vytrvali ve své víře (v. 21.—23.).

9. dokonalým poznáním, tož význam řeckého slova *ἐπίγνωσις* (epignosis); sv. Pavel prosí tedy, aby poznali vůli Boží dokonale, to jest nejen theoreticky, nýbrž i prakticky, tak totiž, aby vůli Boží nejen znali, nýbrž též ji zachovávali.

10.—12. důstojně Boha, tak dle Vulgaty; dle řeckého textu bylo by „důstojně Pána“. Slovy „ve všelikém díle... děkujíce Otci“ udává způsob, kterým mají hledět Bohu se zalíbiti, totiž konáním všeho druhu skutků dobrých, dokonalým posilněním se k veškeré vytrvalosti a trpělivosti čili statečným a trpělivým snášením svízeli, ať pocházejí z vlastní slabosti neb od jiných, a vděčným uznáváním svého povolání ku pravé víře. Skrze poznání Boha (doslovně poznáním Boha), tak dle starších rukopisů řeckých i latinských; dle Vulgaty bylo by „v poznání Boha“; ale slova ta nepatří jako doplněk ke slovu *prospívajíce* (doslovně: rostouce), jak by se zdálo vzhledem k Vulgatě, nýbrž jako příslovečné určení k oběma slovesům předchozím přinášejíce a prospívajíce; Pavel tedy nemíni zde říci, že Kolossští mají přinášeti užitek dobrých skutků a prospívat v poznání Boha, nýbrž že skrze to poznání (v tom poznání), které jim dle v. 9. na Bohu vyprošuje, mají vždy hojněji přinášeti užitek konáním všeho druhu skutků dobrých. — V podíle věřících, ve světle, t. j. v tom, že mají s věřícími účast v pravé víře a evangelní pravdě, která jako světlo mysl osvěcuje a k věčnému světlu či blahu vede.

13.—14. vytrhl z moci temnosti; t. j. ďáblový a přeložil do království milovaného Syna svého (doslovně: Syna lásky své), t. j. do církve, a to tím, že skrze něho jsme obdrželi vykopení, t. j. odpuštění hříchů. Slovo skrze krev jeho není v textě řeckém; ve Vulgatě dostala se sem as z Ef. 1, 7.

15. Jest obrazem Boha Otce a to nejdokonalejším, neboť nejen podobá se Otci, nýbrž jest s ním i soupodstatný a tedy poznáním i mocí jemu rovný; jest prvorozenecm nade všecko tvorstvo (všeho tvorstva), t. j. prve zrozen, nežli povstalo tvorstvo, jsa zrozen od věčnosti z Boha Otce; vyniká tedy též důstojností nade všecko tvorstvo (jako prvorozenec vynikal důstojností nad ostatní sourozence), a jest původcem všeho tvorstva; (slova „všeho tvorstva jest tak zvaný genitiv porovnávací, který v latině měl se vyjádřiti pádem šestým *omni creatura*).

16. Slova „v něm bylo stvořeno všecko“ značí skoro totéž, co slova „skrze něho bylo stvořeno všecko“, jen že se jimi zároveň vyjadřuje pravda, že v něm, v Synu Božím, byly též odvěké idey čili vzory, podle nichž bylo stvořeno všecko, co Bůh chtěl stvořiti. Neboť Syn Boží, jsa od věčnosti od Otce zplozen, má tímto zplozením od Otce od věčnosti nejen božskou podstatu, nýbrž i božské poznání a božskou moc a tedy také idey všech věcí. — Trúnové atd. viz Efes. 1, 21. Pro něho (doslovně k němu, podle Vulgaty v něm), t. j. k jeho cti a chvále.

17. jest přede vším (přede všemi věcmi), t. j. od věčnosti a všecko v něm stojí, t. j. skrze něho nejen původ má, nýbrž i zachovááno jest.

18. jest počátkem dle některých vykladačů ve smyslu: jest původcem všech věcí, neb jest původcem ospravedlnění a milosti v církvi;

těla církve, (neboť) on jest počátek, prvorozenec z mrtvých (vstalých), aby ve všem on měl přednost; ¹⁹ neboť se zalíbilo, aby v něm přebývala všechna plnost, ²⁰ a aby skrze něj smířil všechno s sebou, uveda v pokoj skrze krev kříže jeho i co jest na zemi i co jest v nebi.

²¹ Také vás, kteří jste mu někdy byli odcizení a nepřáteli (svým) smýšlením ve skutcích zlých, ²² nyní smířil (s sebou) v jeho těle masitém skrze smrt, aby vás představil svatými a neposkvrněnými a bezúhonnými před sebou, ²³ ač-li zůstáváte ve víře založení a pevní a nepohnutelní od naděje evangelia, které jste uslyšeli, které bylo hlášáno ve všem tvorstvu pod nebem, kterého já Pavel stal jsem se služebníkem.

Sv. Pavel varuje před nepravými učiteli 1, 24.—2., 23.*

²⁴ Nyní se raduji z utrpení pro vás, neboť vyplňuji na svém těle to, co zůstává z útrap Kristových pro jeho tělo, kterým jest církev.

spíše však hledíc k 1. Kor. 15., 23., jest slovo počátek zde stejnoznačno se slovem prvorozenec v tomto smyslu: jest počátkem čili prvotinou a prvorozenec čili prvním z těch, kteří vstávají z mrtvých s tělem oslaveným, aby více neumřeli. Možná však, že řečeno jest to ve smyslu obojím, jest původcem všech věcí... a jest prvotinou těch, kteří vstávají z mrtvých. Ale ovšem vyjadřuje se tím také nejvyšší důstojnost a přednost jeho; jest nejpřednější, nejdůstojnější mezi těmi, kteří vstanou z mrtvých s tělem oslaveným, ano, jeho vzkříšení jest zárukou, vzorem či příkladem a příčinou našeho vzkříšení budoucího.

19. zalíbilo se totiž Bohu Otci, aby v něm (Synu jeho Ježíši Kristu) přebývala všechna plnost, t. j. aby v něm byly trvale všechny dokonalosti nejen lidské a to s plností všech milostí a darů nebeských, nýbrž i božské (plnost božství; viz 2., 9.). Užívá toho slova nejspíše vzhledem k tamním bludařům, kteří slovem tím označovali veškerenstvo bytostí duchovních, stvořených neb výronem z bytostí božské povstalých, jakožto prostředníků mezi Bohem a lidmi, tvrdíce, že člověk jedině skrze ně může se obracet k Bohu; takový duch (anděl, aeon) a to přední (Kristus), byl prý i v Pánu Ježíši, ale jen na čas. Sv. Pavel ukazuje proti tomu, že Pán Ježíš sám jediný jest prostředníkem mezi Bohem a lidmi a že jest nejen pravým člověkem, nýbrž i pravým Bohem, ježto v něm jest ne toliko na čas, nýbrž trvale plnost, a to nejen lidských dokonalostí, nýbrž i božských.

20. uveda v pokoj či v plný soulad mezi sebou a anděly s jedné strany a mezi lidmi a ostatním tvorstvem se strany druhé. Srovn. Efes. 1., 10. pozn. Skrze krev kříže jeho, t. j. skrze smrt jeho podstoupenou prolitím krve na kříži.

21.—22. Slovo smýšlením patří k oběma slovům předchozím; byli odcizení Bohu svým smýšlením a byli nepřáteli Bohu svým smýšlením, jakož se jevílo v jejich skutcích zlých. — Práví „v těle masitém“ dle mínění jedněch s ohledem na bludaře (dokety), kteří přičítali Pánu Ježíši toliko tělo zdánlivé; vytyká tak prý proti nim s důrazem, že měl tělo skutečné. Spíše však praví tak proto, aby vytknul, že Kristus měl tělo bolestem a utrpení přístupné; — v těle masitém tedy = v těle utrpení podrobeném, utrpení přístupném. (Srovn. 2 Kor. 5, 18.—19.). Bůh smířil je s sebou skrze smrt (smrti) Ježíše Krista za tím účelem, aby je představil svatými... před sebou, t. j. aby byli svatými (od světa převráceného odloučenými), neposkvrněnými a bezúhonnými nejen v očích lidí, nýbrž i před Bohem, tedy skutečně, opravdově.

23. Upozorňuje, že by jim nespěla svatost, které nabylí skrze Krista (na křtu sv.), kdyby nevytrvali ve víře a dali se odvrátit od té naděje ve věčnou blaženost, které podává evangelium. I vyzývá je tak k vytrvalosti jak ve víře, tak v naději. Slova „evangelium bylo hlášáno ve všem tvorstvu“ jsou řečena s nadsázkou ve smyslu: „přemnoha kmenům a národům“.

* Aby tím spíše uposlechlí varovného hlasu jeho, kterým je chce obrnití proti bludařům, předesílá poučení o tom, z které pohnutky jim piše. Činí to proto, poněvadž byl ustanoven služebníkem evangelia a církve pro pohany, t. j. apoštolem pohanů, aby je poučil o milostech skrze Krista zjednaných a přivedl je k dokonalosti (v. 24.—29.); neboť ve snaze vykonávatí úřad ten náležitě

²⁵ Jejím služebníkem já jsem se stal podle správy, kterou mi dal Bůh pro vás, abych naplnil slovo Boží, ²⁶ tajemství to, které od věků a pokolení bylo skryto, nyní však zjeveno bylo věřícím jeho; ²⁷ jim chtěl Bůh uvésti ve známost, jak bohatá jest sláva tohoto tajemství mezi pohany, jímžto jest Kristus mezi vámi, naděje slávy. ²⁸ Jeho my zvěstujeme napomínajíc každého člověka a učíce každého člověka ve vši moudrosti, abychom představili každého člověka dokonalým v Kristu Ježíši. ²⁹ K tomu konci také se loptím, zápase podle jeho působnosti, která ve mně působí mocně.

KAPITOLA 2.

¹ Neboť chci, abyste věděli, jakou starost mám o vás a o Laodicejské a (vůbec) o všechny, kteří neviděli tváře mé v těle, ² aby

má starost také o ně (Kolosské) a vůbec o ty, u nichž nepůsobil osobně (kteří neviděli tváře jeho v těle, tělesné), aby totiž také je přivedl ku porozumění pravd evangelních co nejlepšimu (2, 1.—3.)

24. t. j. jsem pravým služebníkem evangelia, neboť já snáším a hlásaje evangelium po různých krajích, snášel jsem pro ně utrpení, a to s radostí a pro vás, t. j. ve prospěch vás a jiných, a snáším je tak proto, poněvadž jakožto úd církve, duchovního těla Kristova, vyplňuji tím a snáším na svém těle to, co Kristus po vykonaném díle vykupitelském má podle úradku Božího trvati ještě ve svém těle duchovním t. j. v církvi, ovšem nikoli jakoby k působivosti vykupitelského díla Kristova něco scházelo, vždyť dosti učinění jim podané za veškeré lidstvo jest nadbytné a ceny nekonečné, nýbrž aby se mu církev připodobnila také v utrpeních, aby působením apoštolův a věrozvěstů, při němž mnoho jest se namáhati a trpěti, církev vždy více prospívala a se rozvíjela, jakož i aby utrpení a dobré skutky, zásluhy jednotlivců rozmnožovaly duchovní poklady církve a byly ku prospěchu jiným (obcování svatých).

25. t. j. služebníkem jejím (církve) stal jsem se nikoli autoritou lidskou, nýbrž podle správy či úřadu apoštolského, který mi svěřil Bůh pro vás, rodilé pohany, abych totiž úřad ten vykonával hlavně mezi pohany. — Abych naplnil slovo Boží, t. j. abych kázáním svým po všech místech u všech národů ukazoval, že se vyplnil božský úrdek a zaslíbení o spáse všeho lidstva, i pohanů.

26. věřícím jeho (doslovně: svatým jeho) t. j. apoštolům a prorokům novozákonním a skrze něj ostatním věřícím. Bylo sice již Abrahamovi řečeno, že všichni národové budou pozehnáni v jednom z jeho potomků, a také proroci starozákonní (na př. Is. 60., 3.) předpověděli z nadchnutí Božího, že i pohané vejdou do království mesiášského, avšak tehdy ještě nebylo zjeveno jasně tajemství to co do okolností, zejména také ne to, že pohané budou moci přijímati se do církve přímo a nikoli tak, aby dříve museli přijmouti židovství a potom teprve křesťanství.

27. t. j. Bůh chtěl křesťanům v známost uvésti nejen tajemství o vykoupení lidstva a zejména též o povolání národů pohaných do církve, nýbrž i to, jak nesmírných statků a milostí se jim dostane vykoupením a povoláním tím. Jmenuje pak tajemství o spáse lidstva, zejména o povolání pohanů do církve Kristem, poněvadž se zabývá Kristem jakožto tím, jenž lidstvo vykoupil a milostí k dosažení blaha věčného všem zasloužil. On jest též naděje, t. j. základem naděje ve věčnou spásu, pokud totiž doufáme, že dojdeme blaha věčného pro jeho zásluhy.

28. hlásajíc pravdy řečené, napomínají zároveň každého, aby odložil chyby a neřesti, mravy své zúšlechťoval, a učil, vysvětlují nejen pravdy základní, nýbrž veškeré učení Kristovo, a to ve vši moudrosti, t. j. s veškerou onou moudrostí (moudře), s kterou je Bůh obdařil, aby mravy zúšlechťovali a učení zjevené náležitě vykládali. (Některí sice slova ve vši moudrosti vykládají o předmět: „učíme veškeré moudrosti zjevené“ neb „veškerému učení Kristovu“, ale tento výklad nesrovnává se s povahou jazyka řeckého). Třikrát praví „každého člověka“, aby tak připomenul nejen, že jest zavázán všem (Řim. 1, 14), nýbrž i že učení Kristovo jest pro všechny, a tedy jeho církev pro všechny lidi, pro všechny národy, jest všeobecná či katolická.

2. Přeje si tedy, aby Kolossíté co nejlépe a nejúplněji poznali a pochopili ty pravdy, které se týkají Boha a toho, co Bůh vykonal pro nás skrze vtěleného

byli povzbuzení ve svém srdci, a spojení jsouce láskou (dospěli) také k veškerému bohatství plného porozumění, k úplnému poznání tajemství Boha Otce a Krista Ježíše, ³ v němž jsou všechny poklady moudrosti a vědomostí skryty.

⁴ Toto pravím, aby nikdo vás nemátl přemlouváním. ⁵ Neboť ačkoliv jsem tělem vzdálen, duchem přece jsem s vámi, s radostí patře na váš pořádek a na pevnost vaší víry v Krista. ⁶ Jako jste tedy přijali Krista Ježíše, Pána, tak v něm žijte ⁷ (jako lidé, kteří jsou) v něm vkořenění a na něm vzdělávání; i buďte pevní ve víře, jak jste v ní byli vyučeni rozhovíjící se v něm s děkováním. ⁸ Hleďte, ať nikdo vás neukořistí moudrostí světskou, totiž prázdným klamem podle podání lidského, podle prvopočátků světa, a ne podle Krista; ⁹ neboť v něm přebývá všechna plnost božství tělesně, ¹⁰ a vy jste

Syna svého. Smysl tento se nemění, čteme-li ve shodě s některými rukopisy „tajemství Boha Otce, Krista Ježíše“ neb „tajemství Boha Otce, Krista“ (nikoli Kristova, neboť v případě tom jest slovo „Krista“, Krista Ježíše přístavkem ke slovu „tajemství“ udávajíc, že řečeným tajemstvím míní se Kristus Ježíš jakožto obsah všeho toho, co Bůh skrze vtěleného Syna svého pro spásu lidstva učinil a učiní.

4.—6. Vybízí, aby se nedali svéstí od nepravých učitelů, nýbrž aby vytrvali a žili ve své víře, jak ji přijali působením Epafrovým. Ukazuje tak zároveň, že byli od Epafry poučeni správně. — Přijali pak věrou Krista . . . t. j. učení o Kristu, o Vykupiteli a o tom, že Vykupitelem tím jest Ježíš, (jenž v Betlemě se narodil, v Palestině působil, na kříži umřev z mrtvých vstal a na nebesa vstoupiv Ducha sv. seslal), jakož i, že tento Ježíš jest pánem, pánem po výtce, (jenž bude také souditi živé i mrtvé).

7.—8. Udává, kterak mají žiti ve víře přijaté; mají totiž pevně trvati ve spojení s Kristem, jak strom se svým kořenem, dům se svým základem, neb jako moudrosti světské, filosofie nepravé. — Rozhovíjící se v něm, totiž v Kristu, t. j. prospívající vždy více v poznání a ve víře v Krista a v lásce k němu. Dle některých rukopisů bylo by „rozhovíjící se v ní“, totiž ve víře živé, v Krista. Smysl však i podle tohoto čtení jest týž co do věci. — Podle prvopočátku světa, t. j. podle prvopočátečních forem služby Boží. Srov. Gal. 4, 3. 9. — Prvopočátky, řecky *στοιχεῖα*; slovo to přichází v různém významu. Znamená litery, písmena, z nichž skládají se slabiky, řadu liter či abebedu, v přeneseném smyslu slova základní poučky některé vědy, prvopočáteční formy bohoslužebné, základní první počátky křesťanského učení (Žid. 5, 12.), základní součásti zemské, kterými země a věci na ní nabývají pevnosti (2. Petr. 3, 12), hvězdy na nebi, daemony (duchy) ve světě zlém vládnoucí. Poněvadž zde, podobně jako 2, 20., stavi učení (filosofii), kterým nepraví učitelé ctěli Kolosské svéstí, jako filosofii, moudrost prázdnou, klamnou, nepůsobivou proti dokonalému, pravému působivému učení Kristovu (od Epafry hlásanému), pokládáme za správné také na tomto místě prvopočátky rozumětí prvopočáteční formy bohoslužebné, náboženské, a to hledíc k tomu, že ono učení označuje jako prázdný klam podle podání lidského, ony formy zvláště, kterými pohané ctíli domnělé bohy své, a ty představy, nauky o nich, kterými se zabývali. Někteří však v době novější hledíce k tomu, že nepraví učitelé v Kolossách a v okolí nevydávali svého učení za nějaké nauky prvopočáteční, nýbrž za moudrost, filosofii vyšší, a že níže ve v. 18. mluví o ctění andělů, prvopočátky rozumějí daemony (duchy) ve zlém světě vládnoucí.

9.—15. u-tavá důvody, pro které mají pevně držeti se Krista, proto totiž, poněvadž a) Kristus jest nejen pravým člověkem, nýbrž i pravým Bohem (v 9.), a poněvadž b) všechny statky duchovní, z kterých se tak těší, zejména pravdu zjevenou a milost Boží, obdrželi v něm, v Kristu, t. j. ve spojení s ním a skrze něho, nikoli skrze anděly (v. 10.—15.).

9. v něm přebývá všechna plnost božství t. j. celá božská podstata se všemi vlastnostmi (božskými), tělesně, t. j. skutečně (ne pouze obrazně) jak vykládají jedni, aneb podstatně, bytčně (ne pouze s dary svými a působností svou), jak vykládají jiní. Rozhodně však vyjadřuje se tu zároveň pravda, že Pán Ježíš jest nejenom člověkem, nýbrž i Bohem.

10. V něm (jedině a v nikom jiném) jste naplněni, t. j. hojnou měrou obdařeni dary a milostmi Božími. (Srov. Jan 1, 16.). Tak je zároveň obrňuje, aby

v něm naplnění, neboť on jest hlavou všeho knížectva a vši mocnosti; ¹¹ v něm jste byli také obřezáni obřízkou rukama neudělanou, svlečením pleti těla, obřízkou Kristovou, ¹² a to tím, že jste byli s ním pohřbeni na kříž; v něm jste byli též vzkříšeni skrze víru v působnost Boha, jenž ho vzkřísil z mrtvých. ¹³ Také vás, když jste byli mrtvi v hříších a neobřízce těla svého, také vás oživil spolu s ním, odpustiv vám všechny hříchy, ¹⁴ když byl smazal úpis (záležející) v ustanoveních, který proti nám svědčil, který nám byl na odpor; i jej odstranil, přibiv ho na kříž; ¹⁵ a odzbrojiv knížetstva i mocnosti postavil je na odív zjevně, oslaviv v něm vítěství nad nimi. ¹⁶ Nikdo tedy nesuď vás pro pokrm neb pro nápoj, aneb v příčině svátku neb nového měsíce neb soboty, ¹⁷ neboť to (vše) jest (toliko) stínem věcí budoucích, tělo však

se nedali svěsti k nepravé počtě andělů, jako by oni a ne Kristus byli pravými a předními prostředníky mezi Bohem a lidmi; on jest hlavou; viz Efes 1, 21.

11.—12. V něm jste byli obřezáni obřízkou rukama neudělanou, t. j. obřízkou nikoli tělesnou, jakou mají židé, nýbrž duchovní a tedy dokonalejší, nežli jakou mají židé. Obřízka tato záleží ve svlečení pleti těla, t. j. v odložení člověka starého či v osvobození od hříchů a toho stavu, ve kterém zlá žádostivost člověka ovládá. (Viz Řím. 6, 4.—12.) Takto obrňuje zároveň Kolosské proti těm, kteří je sváděli ku přijetí obřízky tělesné.

13. Byli jste duchovně mrtvi a to svými hříchy a neobřízkou těla svého, t. j. tím, že jste ve stavu hříchu prvotního podléhali zlé žádostivosti, která vás ovládala. — Někteří však rozumějí neobřízkou těla buď hřích stavu, ve kterém jste mrtvi hříchy osobními a prvotním) aneb žádosti tělesné aneb mrav a stav hříšný v pohanství.

14. Úpisem (dlužním) někteří rozumějí závaznost či propadlost k věcům trestům pro hřích prvotní a hříchy osobní. Správněji však jiní, a to většinou, rozumějí jím zákon Starý, mojižiský, se všemi jeho předpisy. Byv od Boha dán, jaksi napsán, a od židů jako závazný slavnostně uznán a tak jako podepsán, byl zákon ten dlužním úpisem, který nejen podával důkaz o jejich závaznosti (dluhu), nýbrž i jsa přestupován, svědčil proti nim jakožto těm, kteří své závaznosti nekonají. Ba on byl i na odpor nám, t. j. rozeným židům i pohanům; židům potud, pokud ukládaje četné a obtížné povinnosti, ale nepodáváje pomoci potřebné k jich zachovávaní, budil vědomí viny, vědomí, že jsou presupniky zákona, nezjednával se s sebou odpuštění; proti pohanům potud, pokud obtížnými předpisy svými zdržoval je od přijetí židovství, později též od přijetí křesťanství, dokavad totiž se myslelo, že musí přistoupiti dříve k židovství, než se mohou státi křesťany. Úpis, zákon ten smazal, t. j. zrušil, ba on jej odstranil, přibiv jej na kříž, t. j. pro zásluhy Krista ukřižovaného nejen závaznosti zbavil, nýbrž i dosti učinění zjednal za hříchy spáchané jeho přestupováním. Srovn. Řím. 7, 14.—15.; Gal. 3, 13; Efes. 2, 14.—18.; 1. Petr 2, 24.

15. Pod obrazem vítězoslavy nad poraženým nepřitelem učí, že Bůh skrze Krista překonal úplně dábla a vytrhl člověka z poroby jeho. — Knížetstvími a mocnostmi míní duchy zlé. — Odzbrojil je, t. j. zbavil je moci jejich nad lidmi hříšnými, učiniv totiž dosti za hříchy všeho lidstva a zaslouživ milost pro všechny lidi, takže každý může dojiti odpuštění, milosti a věčné blaženosti.

16.—22. Varuje, aby se nedali svěsti ani k zachovávaní obřadních předpisů starozákonních, jako by to bylo ke spasení nutné (v. 16. 17.), ani k nepravé počtě andělů (v. 18. 19.), ani k nepravé askésí (v. 20.—23.).

16.—17. Smysl jest: poněvadž tedy zákon Starý se svými předpisy jest zrušen, nikdo nemá práva odsuzovati vás, nezachováte-li obřadních předpisů starozákonních, zejména předpisů o pokrmech čistých (dovolených) a nečistých (nedovolených) a o slavení židovských svátků výročních (velikonoc, letnic a j.), prvního dne v měsíci (novoluní) a soboty (Srovn. Řím. 14, 3), neboť řečená ustanovení byla toliko stínem čili předobrazem věcí budoucích, ustanovení novozákonních, takže tělo, které onen stín vrhalo, či pravda oněmi ustanoveními starozákonními předobrazena, jest v Kristu a jeho zřízení; i není proto dovoleno držeti se stínu, když jest tu tělo onen stín vrhající, není dovoleno držeti se předobrazu, ustanovení starozákonních, když jest tu již náplň oněch předobrazů, totiž Kristus a jeho zřízení.

jest Kristovo. ¹⁸ Nikdo vás nesváděj svévolně pokorou a ctěním andělů pouštějte se do věcí, kterých neviděl, bez příčiny se nadýmaje smyslem těla svého ¹⁹ a nadržte se hlavy, ze které celé tělo, upravováno a spojováno jsouc klouby a svazy, roste vzrůstem Božím. ²⁰ Jestli tedy jste zemřeli s Kristem prvopočátkům toho světa, proč ještě, jako byste žili ve světě, necháváte si ukládati předpisy: ²¹ „Nesahej (po tom) ani nekoušej ani se (toho) nedotýkej?“ ²² Věci ty jsou vesměs určeny ke

18.—19. t. j. poněvadž Kristus jest hlavou všech andělů (jakož řečeno ve v. 10.), chraňte se, ať vás nikdo nesvede od něho k nepravé (pověrečné) počtě andělů a tím i od spásy věčné; ať vás nesvede k tomu pokorou, t. j. buď nepravou askési, umrtvováním se, jak vykládají jedni, aneb spíše předstíráním nepravé pokory, jako by totiž lidská přirozenost pro svoji nízkost nemohla vejíti v přímé spojení s Bohem a tedy ani v Kristu spojena býti s přirozeností božskou v jedné osobě; ať vás nesvede ani ctěním andělů t. j. tvrzením, že z řečené příčiny nikoliv Kristus, nýbrž andělé jsou jedinými pravými prostředníky mezi Bohem a člověkem, takže by člověk mohl pouze skrze ně k Bohu se obracet a milosti od něho přijímat; neboť učení takové jest nepravé a kdo je hlásá, zabývá se věcmi, kterých nezná, a bez podkladu chlubi se vlastními výmysly (snad i viděním předstíraným), které vycházejí nikoli od Ducha sv., nýbrž z jeho vlastní obrazivosti (nadýmá se tedy smyslem těla svého) a on nadržuje se hlavy, t. j. neuznává Krista za hlavu ve věcech spásy, ač přece právě Kristus jest nejvyšší hlavou celé církve, od něhož milost skrze jednotlivé údy (klouby a svazy) proudí do celého těla, do celé církve, udržujíc všechny ve spojení jak s Kristem, tak mezi sebou a činíc je schopny života nadpřirozeného a skutků pro nebe záslužných. (Srovn. Efes. 4, 16.). — Nikdo vás nesváděj (v. 18.), tak podle textu latinského; podle textu řeckého bylo by „nikdo vás nepřipravuje cenu vítězství“ t. j. o odměnu věčnou odváděje vás totiž od Krista a tím i od věčné spásy; — svévolně, řecké slovo *θέλων* = chtěje, ve významu příslovkovém = svévolně, úmyslně. Někteří vztahují výraz ten ve významu libuje si neb máje zalíbení k následujícím slovům pokora, ctění andělů (libující si v pokoře či nepravé askési a v ctění andělů), myslíce, že apoštol udává zde pohnutku, pro kterou nepraví učitelé chtějí Kolosské svěsti od Krista a připraviti o věčnou odměnu. Poněvadž však soudíc z v. 8. a 16. apoštol nemíní zde udávati pohnutku, nýbrž prostředek, kterým svádějí, pohnutku pak udává slovy „bez příčiny se nadýmaje“, vztahujeme výraz ten k předcházejícímu slovu nesváděj a překládáme, jak svrchu udáno. Vzrůstem Božím (v. 19.), t. j. vzrůstem duchovním, který působí Bůh svou milostí.

20.—23. vyzývá, aby se nedali svěsti k nepravé askési či k nepravé přisnosti života zachováváním obřadních předpisů starozákonních a jiných v domnění nepravém, že by to bylo potřebné ke spasení aneb alespoň k vyšší dokonalosti.

v. 20. O prvopočátcích toho světa viz svrchu 2, 8. Hledíc však k tomu, že ve v. 16. mluví také o šetření svátků, nového měsíce, soboty, dlužno jest zajisté rozuměti tu prvopočáteční formy bohoslužebné vůbec, jak ty, kterými pohané ctíli domnělé bohy své, tak ony, které pro židy předpisoval obřadní zákon mojišský (viz Gal. 4, 3). Smysl jest: poněvadž jste na křtu sv. zemřeli duchovně pro základní formy bohoslužebné (jak starozákonní tak jiné), není žádné příčiny, aby někdo ještě nyní vám ukládal zachovávat předpisy k oněm formám se vztahující, ať je ukládá zákon Starý nebo filosofie světská, není příčiny nařizovati vám, abyste nekoušeli, ba ani nedotýkali se těch pokrmů neb nápojů, které jako nečisté zakazuje zákon Starý neb filosofie světská.

22. Slova „věci ty jsou vesměs určeny ke zkáze samým užíváním“ někteří vykládají spojují s veršem předchozím, majíce je také za výpověď oněch učitelů nepravých, kteří ukládali zdržovati se některých věcí (pokrmů, nápojů), jakožto o sobě nečistých a to ve smyslu tomtó: Těch a těch věcí nekoušejte, ba ani se jich nedotýkejte, neboť požívání jich vede k záhubě věčné. Správnější však jest as výklad, dle něhož sv. Pavel slovy těmi vyjadřuje svou myšlenku, uče proti oněm učitelům nepravým, že věci ony samy o sobě jsou indiferentní, as takto: Nepraví učitelé nakazují vám, abyste jistých věcí se zdržovali, jako by o sobě byly nečisty. Ale činí to nepravě. Neboť věci ty berou zkázu již pouhým užíváním a tak sloužíce pouze ku prospěchu těla, dosahují svého účelu již pouhým upotřebením jich; jsou tedy samy o sobě indiferentní a duši ani neškodí ani neprospívají, leč pokud jsou pojaty pod nějaký zákaz neb

zkáze samým užíváním; (jsou) podle stanov a nauk lidských. ²³ To sice zdá se býti moudrostí jakožto dobrovolná služba (Boží) a pokora a nešetření těla, ne jako něco čestného, avšak jest to k nasycení těla.

KAPITOLA 3.*

Pavel dává obecná napomenutí k životu křesťanskému. v. 1.—17.

¹ Jestliže tedy jste povstali s Kristem, hledejte těch věcí, které jsou svrchu, kde jest Kristus, sedě na pravici Boží; ² o to pečujte, co svrchu jest, ne o to, co jest na zemi. ³ Neboť jste zemřeli, a život váš jest skryt s Kristem v Bohu. ⁴ Když se ukáže Kristus, váš život, tehdy i vy se ukážete s ním ve slávě.

⁵ Nuže, umrtvete pozemské údy své, smilství, nečistotu, chlípnost, žádost zlou a lakotu, která jest modloslužbou, ⁶ neboť pro ty věci hněv Boží přichází na neposlušníky; ⁷ v těch jste chodili také vy někdy, když jste žili v nich. ⁸ Nyní však odložte od sebe i vy to všecko, hněv, prchlivost, zlobu, utrhaní, potupné řeči z úst svých; ⁹ neobelhávejte se vespek, neboť jste svlékli se sebe člověka starého s jeho

příkaz Boží neb oprávněné vrchnosti. Jsou pak slova ta dle mínění některých exegetů řečena jako v závorce, takže slova následující „podle stanov a nauk lidských“ spojovají jest alespoň pravděpodobně se slovy „proč . . . necháváte si ukládati předpisy“. Správnější jest však po našem soudě bráti je pro sebe jako výpověď, kterou sv. Pavel s jakousi narážkou na Is. 29, 13 vyznačuje řečené předpisy nepravých učitelů jako předpisy osob neoprávněných, aby tak tím spíše pohul své čtenáře, aby se jimi másti nedali.

23. Smysl jest: Řečené (a podobné) předpisy nepravých oněch učitelů zdají se sice býti moudrosti jakožto zvláštní bohopocta a askése, ve skutečnosti však nejsou ke cti někoho, nýbrž k ukojení žádosti těla.

* V části druhé (3, 1—4, 6) dává obecná i zvláštní napomenutí k životu křesťanskému.

1.—2. napomíná, aby vstavše s Kristem (na křtu sv.) k životu novému pečovali o statky nebeské, t. j. o ctnost, svatost života a vůbec o to, aby varujice se zlého a konajice dobré, udrželi se s Bohem ve spojení, zjednali si zásluhy dobrých skutků a dosáhli věčné blaženosti. Pravě, aby nepečovali o věci pozemské, peníze, čest, rozkoše a pod., nezakazuje veškeré péče o věci pozemské, nýbrž jen péči úzkostlivou a nezřízenou, zkrátka takovou, která by překážela péči o věci nebeské.

3.—4. Udává příčinu, pro kterou mají pečovatí ne o věci pozemské, nýbrž nebeské, proto totiž, poněvadž na křtu sv. zemřeli duchovně podle člověka starého, dosáhše odpuštění hříchů, a oblékli člověka nového, byvše povzneseni k nadpřirozenému životu v milosti Boží. (Viz Řím. 6, 6.). Tento život v milosti Boží jest sice nyní skryt v Bohu lidem smýšlení světského, neboť lidé takoví ho nepozorují, ba ani nechápu, podobně jako nevidí slavného života, ke kterému Kristus vstal z mrtvých, avšak časem svým, v den Kristova příchodu k soudu, objeví se věrní vyznavači Kristovi i s ním ve slávě. — Kristus, váš život, t. j. zdroj a příčina života vašeho přirozeného i nadpřirozeného, přítomného i budoucího.

5.—17. Vyzývá, aby varujice se zlého (5.—9.) vedli život ctnostný (10.—17.). Aby tím spíše uposlechli, upozorňuje jednak na božskou spravedlnost, která hříchy trestá, jednak na stav milosti, do kterého byli povzneseni a který žádá, aby varujice se zlého žili tak, jak se sluší na jejich nový stav.

5. Pozemskými údy rozumí různé neřesti jakožto údy onoho těla, které v Řím. 6, 6. nazývá tělem hříchu a které tam i jinde jmenuje člověkem starým. Viz Řím 6, 6.—14. Efes. 4, 24. Lakotu viz Efes. 4, 19.

7. Náměstku v nich lze vztahovati buď na neposlušníky aneb spíše na neřesti svrchu řečené. Smysl tedy jest buď: „ty hříchy páchali jste také vy někdy, když jste žili mezi neposlušníky, pohany“, aneb spíše: „ty hříchy páchali jste také vy někdy, když jste žili ve stavu hříšném“. Co do věci jest ovšem smysl stejný v obou případech.

skutky ¹⁰ a oblékli jste nového (člověka), jenž se obnovuje ku poznání podle obrazu Stvořitele svého; ¹¹ tu není Řek a Žid, obřízka a neobřízka, nevzdělanec, Skytha, otrok, svobodník, nýbrž vším a ve všech jest Kristus.

¹² Oblecte se tedy jako vyvolenci Boží, svatí a milí, v srdečnou milosrdnost, dobrotu, pokoru, mírnost, shovívavost, ¹³ snášejiče jeden druhého a odpouštějiče si vespolek, má-li kdo žalobu proti jinému; jako i Pán odpustil vám, tak i vy; ¹⁴ ke všemu tomu však mějte lásku, která jest svazem dokonalým. ¹⁵ A pokoj Kristův, ke kterému také jste byli povoláni, (abyste byli) v jednom těle, vládní v srdcích vašich, a buďte vděční. ¹⁶ Slovo Kristovo přebývej ve vás hojně, tak abyste ve vši moudrosti poučovali a napomínali se vespolek žalmy, chvalozpěvy a písněmi duchovními, v milosti je zpívajíče ve svých srdcích Bohu. ¹⁷ A cokoli činíte slovem neb skutkem, všecko (čiňte) ve jménu Pána Ježíše Krista, děkujíče Bohu Otcí skrze něho.

Zvláštní napomenutí k životu křesťanskému. 3, 18.—4., 6.*

¹⁸ Ženy, buďtež poddány mužům svým, jak sluší v Pánu. ¹⁹ Muži, milujte své manželky a nerozpřčujte se na ně. ²⁰ Dítky, poslouchejte svých rodičů ve všem, neboť to jest milé Pánu. ²¹ Otcové, nepopouzejte k hněvu dítky svých, aby nemalomyslněly. ²² Služebníci, poslouchejte ve všem pánů tělesných, sloužíče ne na oko, jako ti, kteří se chtějí

10. jenž se obnovuje. Člověk byl sice již na křtu sv. zrozen k životu novému, byv povznesen do stavu milosti, stal se jaksi novým člověkem; ale člověk ten má se stále obnovovati či zdokonalovati a to podle obrazu Stvořitele svého, t. j. tak, aby vždy více se připodobňoval svému Stvořiteli; a má to činiti ku poznání, t. j. za tím účelem, aby dospěl k úplnému poznání Boha nejen theoretickému, nýbrž i praktickému, čili aby nejen Boha poznával, nýbrž i vůli svou udržoval stále ve shodě s vůlí Boží.

11. t. j. všichni, kteří na křtu sv. byli duchovně obnoveni (znovuzrozeni), tvoří s Kristem jedno tělo duchovní (církve), ve kterém přestává ve věcech spásy veškeren rozdílnostná, náboženský i společenský, takže všichni mají stejné právo na prostředky spásy a nezáleží v té příčině na tom, zdali jest kdo příslušníkem toho neb onoho národa a zda před svým obrácením byl židem (obřezaným) neb pohanem (neobřezaným), vzdělcem neb nevzdělcem, ba i Skythou, pokládaným tehdy za člověka nejméně vzdělaného, ani na tom, zdali byl svobodníkem neb otrokem, nýbrž na tom, aby byl s Kristem ve spojení.

14. Lásk a jest svazem dokonalým, pokud nejen všechny ctnosti nýbrž i lidí spojuje a k dokonalosti vede.

15. Pokoj Kristův, t. j. pokoj vnitřní, který Kristus nám zasloužil a kterého požívá člověk s Bohem i lidmi smířený.

16. t. j. aby řečený pokoj v srdcích vašich vládl, přičiňte se, aby slovo Kristovo ve vás přebývalo čili abyste učení Kristovo dokonale poznali a si vštíplili, tak abyste vespolek různým způsobem se vzdělávali a povzbuzovali moudrostí čerpanou nikoli z učení nepravých učitelů, nýbrž z učení Kristova; a čiňte to nejen zevně slovy, nýbrž také tak, abyste i ve svém nitru s milostí Boží obsah svých slov uvažovali a cítili. Srovn. Efes. 5, 19, 20.

* Od 3, 18.—4., 1. dává zvláštní napomenutí jednotlivým členům rodiny a domácnosti, manželům, dítkám a rodičům, služebníkům a pánům (srovn. Efes. 5, 21.—6, 9.); vrátiv se pak opět k napomenutím obecným, ukončuje část mravní (4, 2.—6.) povzbuzením k vytrvalé modlitbě a k opatrnosti ve slovech i skutcích. (Srovn. Efes. 6 18—20. Filip. 4, 6.; 1. Thess. 5, 17.).

18. Slova „v Pánu“ buď patří ke slovům „buďtež poddány“, a smysl jest: „buďtež poddány v mezích zákona Kristova“ aneb spíše patří ke slovu „sluší“ a smysl jest: buďtež poddány, jak se sluší na ženy křesťanské. Co do věci smysl zůstává stejný při obojm výkladě.

22. poslouchejte ve všem, totiž ve všem tom, co se neprotiví zákonu a spadá pod jejich moc.

zalibiti lidem, nýbrž v prostnosti srdce, bojíce se Boha. ²³ Cokoli činíte, konejte ze srdce jako Pánu a ne lidem, ²⁴ vědouce, že od Pána obdržíte v odplatu dědictví; Kristu Pánu služte. ²⁵ Neboť kdo činí křivdu, obdrží to, co ukřivdil, a není stranností u Boha.

KAPITOLA 4.

¹ Páni, prokazujte služebníkům co jest spravedливо a slušno, vědouce, že také vy máte Pána na nebi.

² Trvejte na modlitbě, bdíce v ní s děkováním; ³ modlete se zároveň i za nás, aby Bůh otevřel našemu slovu dveře ku hlásání tajemství Kristova, pro které jsem také uvězněn, ⁴ abych je uváděl ve známost tak, jak mluvíti mám. ⁵ Žijte moudře před těmi, kteří jsou vně, vykupující čas. ⁶ Řeč vaše budiž vždycky v milosti, okořeněna solí, abyste věděli, kterak máte odpovídati jednomu každému.

Závěrek listu. v. 7.—18.

⁷ Co se týká mého postavení, všechno vám oznámí Tychikus, milovaný bratr a věrný služebník a spoluslužebník Pánu. ⁸ Posílám ho k vám právě k tomu konci, aby seznal vaše okolnosti a potěšil srdce vaše; ⁹ (posílám ho) s Onesimem, milým a věrným bratrem, jenž jest vaším krajanem. Ti vám oznámí všechno, co se tu děje.

¹⁰ Pozdravuje vás Aristarchus, můj spoluvězeň, a Marek, příbuzný Barnabášův — o něm jste dostali nařízení; přijde-li k vám, přijměte ho, — ¹¹ a Jesus přijímám Justus; tito jsou z obřizky, jsou to (nyní) jediní spolupracovníci moji (z obřizky) pro království Boží, a stali se mi útěchou. ¹² Pozdravuje vás Epafra, váš krajan, služebník to Krista Ježíše, povždy starostlivý o vás na modlitbách, abyste stáli pevně jako dokonalí a úplní ve všem, co jest vůle Boží. ¹³ Neboť dosvědčuji mu, že má mnoho námahy pro vás i pro ty, kteří jsou v Laodicei a v Hieropolí. ¹⁴ Pozdravuje vás milý Lukáš, lékař, a Demas. ¹⁵ Pozdravujte bratry, (kteří jsou) v Laodicei, zvláště Nymfu a církve v jeho domě. ¹⁶ A když tento list bude přečten u vás, dejte jej přečísti také v církvi

24. obdržíte dědictví, totiž život věčně blažený.

4, 3. t. j. modlete se, aby Bůh dal nám možnost i příležitost hlásat učení Kristovo bez překážky.

5. před těmi, kteří jsou vně, t. j. nejsou údy církve, před židy a pohany; vykupující čas, t. j. svědomitě užívejte času. (Ef. 5, 16.).

6. v milosti, t. j. milá, příjemná; (tak dle výkladu skoro obecného; někteří však berou výraz ten ve smyslu milostiplná); okořeněna solí totiž solí moudrosti, tedy moudrá. Kterak máte odpovídati jednomu každému, zejména nekřesťanům tazajícím se po věcech týkajících se víry, mravů a kázně křesťanské.

* V závěrku sděluje, za kterým účelem posílá Tychika a Onesima (v. 7.—9.), vyřizuje a vzkazuje různé pozdravy (v. 10.—15.), vyzývá, aby list tento sdělili s Laodicejskými (v. 16.—17.) a končí pozdravením a požehnáním apoštolským, vlastní rukou přičiněným (v. 18.).

9. vaším krajanem, doslovně by bylo „jenž jest z vás“. Podobně ve v. 12. Co se tu děje čili jak se věci mají.

11. Timotea nejmeneje, poněvadž jej uvedl v 1, 1. jakožto spoluzásilatele listu.

15. Nymfu a církve v jeho domě. Některé rukopisy mají sotva správně v domě její; dle toho Nymfa byla ženou; jiné i velmi vážné (NAC) mají v domě jejich, rovněž nesprávně, neboť nelze přece tvrditi, že bratři (křesťané) laodicejští a Nymfa měli dům jeden.

16. List tento mají tedy Kolossští vyměnití s listem, který měli Laodicejští, a jimž pravděpodobně rozuměti se má kánonický náš list k Efeským.

laodicejské, a list z Laodicee přečtete také vy. ¹⁷ A řekněte Archippovi: Dbej služby, kterou jsi obdržel v Pánu, abys ji plnil. ¹⁸ Pozdravení rukou mojí, Pavlovou. Pamatujte na mé okovy. Milost s vámi. Amen.

O prvním listě sv. Pavla k Thessalonickým.

V Thessalonice,¹⁾ nynější Soluni, (Saloniki) sv. Pavel působil na své druhé cestě r. 52 asi dva měsíce, nejprve po tři týdny židům, potom nějaký čas ne dlouhý pohanům. Založil tam obec křesťanskou, velikou většinou z bývalých pohanů. Sotva odešel, propuklo tam pronásledování působením židů. Avšak křesťané thessaloničtí osvědčili přes všecko utrpení takovou vytrvalost ve víře a lásku křesťanskou, že mohli býti dáni jiným za příklad. Velice vzpomínali též na Pavla a přáli si ho zase spatřiti. Někteří židé však, chtěje zeslabiti jejich zápal, pomlouvali Pavla, jakoby z pouhé ctižádosti a lakoty hlásal nové učení. Křesťané sami pak nerozuměli dobře učení o Kristově příchodě k soudu, myslíce, že nastane co nejdříve, a byli v rozpacích o tom, jaký osud stihne ty, kteří zemrou dříve, zda snad nebudou připraveni o slávu, které se dostane těm spravedlivým, kteří v čas Kristova příchodu k soudu budou ještě žiti. Také jevíly se u nich některé vady v příčině mravní, jednak že podrželi je z pohanství, jednak že se jim oddali z toho bludu, který pojali o brzkém příchodě Páně. Sv. Pavel dověděl se o tom v Korintě (koncem r. 52. neb počátkem r. 53.) od Timotea, jehož byl poslal z Athen do Thessaloniky aby seznal stav tamní obce. A hned na to napsal Thessalonickým tento list, ve kterém, pochváliv jejich vytrvalost a trpělivost, kterou osvědčili v čas pronásledování, vyložil, jak nezištně si počínal, když byl u nich, a jakou starost má o ně, jsa od nich vzdálen, hledě tak nepřímou i vyvrátiti židovské pomluvy i povzbuditi je, aby vytrvali na cestě dobré. Spolu vyzýval je, aby odložice vady své, dbali čistoty a jiných ctností, poučoval je o vzkříšení z mrtvých a nabádal je ke bdělosti a konání povinností stavu svého.

¹⁾ Thessalonika byla původně malá osada zvaná Thermae (Teplice) od tepkých zdrojů v okolí se vyskytujících a lázní tam zřízených. Jméno Thessalonika dal jí dle mínění skoro obecného Kassander, vojevůdce Alexandra Vel., a to na počest své manželky Thessaloniky, dcery Filipa II., nevlastní sestry Alexandra Vel. Dle jiného mínění však nazval ji tak Filip sám na památku vítězství, kterého dobyl nad Thessaly. Když po bitvě u Pydny (168) Macedonie stávil se provincií římskou, byla rozdělena ve čtyři části, Thessalonika připadla k části druhé jako město její hlavní. Stavši se sídlem praetora a střediskem obchodním mohutnělo a bohatlo čím dál více, takže se stalo nejpřednějším městem macedonským. Před válkou světovou mělo na 120.000 obyvatelů.

První list sv. Pavla k Thessalonickým.*

KAPITOLA 1.

Nápis. Výraz díky. v. 1.—10.

¹ Pavel a Silván a Timoteus církvi thessalonické v Bohu Otci a Pánu Ježíši Kristu: Milost vám a pokoj.

² Děkujeme Bohu vždycky za vás všechny, připomínajíc si vás na svých modlitbách; ³ bez ustání (totiž) pamatujeme před Bohem a Otcem naším na dílo vaší víry a námahu vaší lásky i na vytrvalost vaší naděje v Pána našeho Ježíše Krista, ⁴ neboť víme, bratři milovaní od Boha, o vyvolení vašem. ⁵ Vždyť evangelium naše nepřišlo k vám toliko v slově, nýbrž i v moci a v Duchu svatém i v přesvědčení mnohém, jakož víte, jakými jsme byli mezi vámi pro vás, ⁶ a vy jste se stali následovníky našimi i Páně, přijavše slovo při mnoha soužení s radostí Ducha svatého, ⁷ takže jste se stali vzorem všem věřícím v Macedonii i v Acháji. ⁸ Neboť od vás se rozšířilo slovo Páně nejen

* List tento obsahuje mimo úvod (kap. 1.) část dějepisně obrannou (k. 2.—3.) a věroučně mravní (k. 4.—5.).

V úvodě podává nápis (v. 1.), výraz díky za úspěch, který mělo křesťanství u Thessalonických, zejména za jejich živou víru, činnou lásku a vytrvalou naději v Ježíše Krista, a to v přesvědčení, že jsou vyvoleni k životu věčně blaženému (v. 2.—4.); zároveň sděluje, že toto přesvědčení své o jejich vyvolení zakládá a) na způsobě, kterým u nich hlásal evangelium, že totiž hlásal je v moci, v Duchu sv. a v plném přesvědčení (v. 5.) a b) na způsobě, kterým oni křesťanství přijali, že totiž přes příkoří, která jim bylo snášeti, přijali víru v Krista s radostí, takže se stali vzorem pro jiné jak v Macedonii tak jinde (v. 6.—7.). Ježto od nich — z Thessaloniky — víra v Krista šířila se nejen po Macedonii a Acháji, nýbrž i za jejich hranice a všude ku povzbuzení jiných přicházela ve známost také víra jejich, zejména to, kterak apoštol u nich kázal a s jakou ochotou oni víru v Krista přijali (8.—10.).

1 Jako spoluautory (vedlejší) jmenuje také Silvana (Silu) a Timotea, poněvadž oba byli Thessalonickým osobně známi a tu dobu, kdy apoštol psal tento list, byli u něho v Korintě. — Ostatní viz Řím. 1, 1. 7., 1. kor. 1, 1.

3. Slovo „bez ustání“ vztahují mnozí zároveň s Vulgatou k slovesu „připomínající si“ verše předešlého, vhodněji však je vztahuje text řecký a mnozí s ním ke slovu „pamatujícíce“ verše tohoto. — dílo vaší víry t. j. skutky z víry vycházející, skutky, jimiž svou víru osvědčují, (víra živá); námahu lásky t. j. námahu, práci, kterou konají z lásky ve prospěch bližního (lásky činná, vytrvalost naděje v Pána n. J. Kr. t. j. vytrvalost ve víře a v dobrem, kterou působí naděje v Ježíše Krista, jenž slíbil věčnou odměnu těm, kdo vytrvají až do konce (naděje vytrvalá, trpělivá).

5. V moci a v Duchu sv. Slovem „moc“ rozumějí mnozí zázraky, kterými kázání apoštolské bylo provázáno, (v tom smyslu však byl by užil čísla množného), Duchem svatým pak rozumějí nadpřirozené dary Ducha sv. (dar jazyka, dar prorocství neb jiné), jichž se dostávalo některým z těch, kteří uvěřili; správněji však, zdá se, jini rozumějí mocí vyšší (božskou) moc, kterou kázání apoštolské bylo oživováno a působivým se stávalo, Duchem svatým pak božskou moudrost, která se jevila v jeho kázání působením Ducha sv. (srovn. Mat. 10, 20; Skut. 6, 10.); přesvědčením pak míní nezvratné přesvědčení svoje. Mluvil tak, že bylo zřejmo, jak jest přesvědčen o pravdě toho, co káže.

6. s radostí Ducha sv. Ze totiž Thessaloničtí přijali učení Kristovo přes všechna příkoří, která jim bylo snášeti, toho původcem byl Duch svatý.

7. v Macedonii, t. j. po Macedonii staré, po Epiru, Illyrii a Thessalii; v Acháji, t. j. po staré Helladě a Peloponesu.

8. po všem místě jest řečeno buď s nadsázkou ve smyslu po širém okolí neb daleko široko aneb ve smyslu „po všech místech, kam přišlo křesťanství i zpráva o víře Thessaloničanů a odkud jemu (do Korintu) byla dána zpráva o nich.

v Macedonii a v Acháji, nýbrž i po všem místě roznesla se vaše víra v Boha, takže nám není potřebí o tom něco mluvití. ⁹ Vždyť oni sami vypravují o nás, jaký jsme měli příchod k vám, a kterak jste se obrátili k Bohu od model, abyste sloužili Bohu živému a pravému ¹⁰ a očekávali Syna jeho s nebes, kterého vzkřísil z mrtvých, (totiž) Ježíše, jenž nás vysvobodil od hněvu budoucího.

KAPITOLA 2.*

Sv. Pavel připomíná své působení v Thessalonice. v. 1.—16.

¹ Sami zajisté víte, bratři, že náš příchod k vám nebyl prázdný, ² nýbrž, ačkoliv jsme, jak víte, prve trpěli a pohanění byli ve Filippech, přece jsme se zmužili v Bohu našem hlásati vám evangelium Boží při mnohém zápase. ³ Neboť napomínání naše není z bludu, ani z nekalosti, ani z podvodu, ⁴ nýbrž tak mluvíme, jak jsme osvědčeni od Boha, aby se nám svěřilo evangelium, ne jako takoví, kteří se zalibují lidem, nýbrž Bohu, jenž zkoumá srdce naše. ⁵ Nikdy zajisté neužili jsme řeči pochlebné, jak víte, ani záminky lakomství, Bůh je svědek, ⁶ ani jsme nehledali slávy lidské, ani od vás, ani od jiných, ⁷ ačkoliv jsme jako apoštolé Kristovi mohli býti na obtíž, nýbrž stali jsme se

9. Oni sami, t. j. křesťané macedonští a jiní, kteří mně (Pavlovi) dali zprávu o vás (Thessalonických), vypravují o nás, t. j. jak o mně a mých průvodcích, tak o vás Thessaloníčanech, jaký jsme měli příchod k vám, t. j. jak jsme si u vás počínali (viz v. 5).

* V části první historicko-apologetické (2, 1.—3. 13) připomíná Thessalonickým, jak nezištně a s čistým úmyslem kázal u nich učení pravé, evangelium Boží (v. 1.—12.) a jak ochotně oni je přijali a se ho přidrželi tak, že i pronásledování pro ně ochotně snášeli (v. 13—16), jakož i jakou starost měl o ně jsa vzdálen (v. 2: 17.—3, 5) a jakou radost pocítil, když uslyšel, že ve víře a lásce vytrvali (v. 6.—13.). Vyvracuje tak nepřímou pomluvy, které šířili o něm jeho nepřátelé, jakoby hlásal učení nepravé a to z touhy po zisku neb lidské chvále, hledí tím své čtenáře povzbudit k vytrvalosti ve víře a zachovati si u nich lásku i důvěru.

1. Náš příchod k vám nebyl prázdný t. j. nebyl slabý, nýbrž mocný působivý. Jest tu záporným způsobem vyjádřeno, totéž, co ve v. 5. bylo řečeno slovy, evangelium přišlo k vám v mocí. Někteří sice pojímají slovo to ve významě bezúčinný, neužitečný, neb bez obtíží, bez pronásledování, neb i klamný a p., avšak výklady ty nepřiléhají k souvislosti; neboť apoštol sám staví proti výrazu prázdný ve v. 2. slova „přece jsme se zmužili,“ dáváje tak na jevo, co výrazem *κενός* (prázdný) rozumí.

2. Slovy „ačkoliv jsme prve trpěli“ naráží na bičování a vězení, které zároveň se silou utrpěl ve Filippech (Skutk. ap. 16, 20.—24.). Kázal při mnohém zápase, jsa totiž nucen zápoliti s mnoha překážkami a nebezpečnostvými, jež se mu stavěly v cestu. (Překládáme „při mnohém zápase“ podle textu řeckého, podle latinského bylo by „při mnohé starosti, s mnohou starostí“).

3.—6 Ukazuje, proč s takovou zmužilostí a neohrožeností hlásá evangelium, proto totiž, poněvadž napomínání t. j. kázání jeho nespočívá na bludu, nýbrž na pravdě, ani se neděje s úmyslem nekalým (snad abychom hověli lakotě), neb prostředky podvodnými (pochlebováním), nýbrž tak, jak se to srovnává s důstojností evangelia.

7. Slova „býti na obtíž“ vykládají mnozí zároveň s Vulgátou (oneri esse) o požadování výživy, někteří vsak pojímají slovo řecké (*ἐν βαρεῖ ἐστίν* en barej ejnaj) ve smyslu „vystupovati s vážností“. Možná však, že sv. Pavel oněmi slovy chtěl vyjádřiti oboje, i požadovati výživy i vystupovati s vážností apoštolskou, pokud by totiž žádaje výživy jako apoštol kladl také důraz na apoštolskou vážnost svou. — stali jsme se maličkými i t. j. bez nároků, neosobivými, skromnými. V překladě podrželi jsme rozdělení textu řeckého, majice je s četnými jinými za přiměřenější. Vulgáta však a po ní také jiní kladou tečku na konci verše 7. i 8.; čárku pak po slovech mezi vámi (in medio vestrum).

maličkými mezi vámi. Jako když matka chová dítky své, ⁸ tak toužíce po vás byli jsme hotovi sdělití s vámi nejen evangelium Boží, nýbrž i sebe samy, protože jste se nám stali milými. ⁹ Pamatujete se zajisté, bratři na naši práci a námahu; ve dne i v noci pracujete, abychom neobtěžili nikoho z vás, kázali jsme vám evangelium Boží. ¹⁰ Vy jste svědky, i Bůh, jak svatě a spravedlivě a bez úhony jsme se měli k vám, kteří jste uvěřili, ¹¹ jakož víte, kterak jsme jednoho každého z vás jako otec dítky své ¹² napomínali a povzbuzovali a zapřísahali, abyste žili hodně toho Boha, který vás povolal od svého království a své slávy.

¹³ Proto také my děkujeme Bohu bez ustání, že obdrževše od nás slovo evangelia Božího, přijali jste je nikoli jako slovo lidské, nýbrž jakož jest v pravdě, jako slovo Boží, jež také působivým se jeví ve vás, kteří věříte. ¹⁴ Neboť vy, bratři, stali jste se následovníky církvi Božích, které jsou v Judsku v Kristu Ježíši; totéž zajisté utrpěli jste od svých soukmenovců, jako i oni od židů, ¹⁵ kteří i Pána Ježíše zabili, i proroky, a nás pronásledovali, a Bohu se nezalibují a všem lidem se staví na odpor, ¹⁶ bráníce nám kázati pohanům, by spasení byli, aby jen stále naplňovali míru hříchů svých; přišel však na ně hněv Boží k vrcholu.

Kterak si vedl Pavel vzhledem k Thessalonickým za své nepřítomnosti, a kterak v té době vedli si oni. 2, 17—3, 13.*

¹⁷ My však, bratři, byvše odloučení od vás na krátkou dobu — tělem, nikoli srdcem, — usilovali jsme tím více spatřiti tvář vaši s tužbou velikou. ¹⁸ Proto jsme chtěli přijít k vám, totiž já, Pavel, a to ne jednou,

8. byli jsme hotovi sdělití s vámi ... i sebe samy (doslovně „i duše své“) t. j. (ne tak ve smyslu „svůj život obětovati pro vás,“ jako) sdělití s vámi i své smýšlení, své pocity, své srdce.

9. abychom neobtěžili, totiž požadováním výživy. Ve dne kázal, v noci pak a pokud mohl bez újmy apoštolského úřadu svého, i ve dne pracoval v řemesle (stanařském), aby si vydělal na výživu.

10. Žil mezi nimi svatě, konaje svědomitě povinnosti své k Bohu, spravedlivě, chovaje se ke každému z nich spravedlivě, laskavě, bez úhony, tak, že nikomu nedal příčiny, aby si stěžoval do něho.

14.—16. Jako totiž křesťané judští a jerusalemští byli pronásledováni pro svou víru od svých soukmenovců židovských (Skut kap. 8, 3.; 12, 1.), tak křesťané thessaloničtí po valné většině z pohanů obrázení, byli pronásledováni pro svou víru od svých soukmenovců pohanických a to ku podnětu židů (Skut. ap. 17, 5.—8.). Sv. Pavel připomíná to jednak aby je potěšil upozorněním na to, že se připodobňují církvi mateřské, jednak aby je povzbudil, by se nedali strhnouti od víry pronásledováním a pomluvami a jinými nástrahami židovskými, povážice, kdo jsou a byli ti, kteří je pronásledují. — Přišel na ně hněv Boží k vrcholu; užívá tu po způsobu proroků času minulého (přišel) místo budoucího (přijde), ohlašuje tak, že míra shovívavosti Boží již v brzku se naplní a je (židy) za nedlouhou trest stihne (zkáza Jerusalema).

15. nezalibují se jest řečeno zjemněně (figurou litotes) ve smyslu zneolibující, zprotivující se, tím totiž, že jednají proti vůli Boží.

* V oddíle tomtó sv. Pavel líčí starost, kterou měl o Thessalonické, jsa od nich odloučen (2, 17.—3, 5.) i radost, kterou byl naplněn, když dostal od nich zprávu, jak v čas pronásledování ve víře i lásce vytrvali a jemu oddáni jsou (3, 6.—10.), a prosí Boha, aby mu dal k nim přijíti a utvrdití je ve víře (3, 11.—13.).

18. ne jednou, nýbrž opět; doslovně bylo by: i jednou i dvakrát Satan překazil mu to nejspíše skrze jeho nepřátele, jejichž působením byl nucen z Thessaloniky odejiti (Skutky ap. 17, 5.—10.).

nýbrž opětně, ale satan překazil nám to. ¹⁹ Neboť kdo jest naší nadějí, naší radostí neb korunou chlouby, ne-li také vy, před Pánem naším Ježíšem Kristem při jeho příchodě? ²⁰ Vy jste skutečně naší slávou i radostí.

KAPITOLA 3.

¹ Proto nemohše to déle snéstí, rozhodli jsme se zůstatí v Athénách samotní, ² a poslali jsme (k vám) Timotea, svého bratra a služebníka Božího v evangeliu Kristově, aby vás utvrdil a povzbudil ve prospěch vaší víry, ³ by se nikdo nezviklal v souženích těchto. Vždyť sami víte, že jsme k tomu určeni; ⁴ neboť když jsme byli u vás, také jsme vám předpovídali, že přijdou na nás soužení, jakož se též stalo, a vy víte. ⁵ Proto (tedy) také já nemoža to déle snéstí, poslal jsem (k vám), abych seznal vaší víru, zdali snad nepokoušel vás pokušitel, a nebude-li zmařena práce naše.

⁶ Nyní však, když Timoteus přišel k nám od vás a přinesl nám radostnou zprávu o vaší víře a lásce i o tom, jak nás máte stále v dobré paměti, žádající si nás viděti, jakož i my vás, ⁷ potěšili jsme se proto z vás, bratři, při vši bídě a tísní své vaší věrou; ⁸ neboť nyní žijeme, jestli vy (pevně) stojíte v Pánu. ⁹ Vždyť jaké díky můžeme vzdáti z vás Bohu za všecku tu radost, kterou pocítujeme pro vás před Bohem naším, ¹⁰ modlíce se co nejvroucněji dnem i nocí, abychom užřeli tvář vaši a doplnili to, čeho se nedostává víře vaší? ¹¹ Sám však Bůh i Otec náš a Pán náš Ježíš Kristus uprav naši cestu k vám, ¹² vás pak Pán rozmnož a rozhojníž v lásce k sobě vespolek a ke všem, jakož i my (ji máme) k vám, ¹³ aby utvrdil srdce vaše, tak

19. Nadějí či předmětem a příčinou naděje jsou mu potud, pokud doufá, že Thessaloníčtí podobně jakož i jiné obce křesťanské před soudem Božím obstojí a jemu také pro ty práce, které u nich konal, dostane se odměny; radostí pak a korunou chlouby potud, pokud v den soudu bude moci také z nich jako věrných učeníků svých i z blaha jejich se radovati a jimi se honositi.

3, 1. Timotea jmenuje svým bratrem vzhledem k tomu, že jest s ním spojen touž věrou a stejnými pracemi apoštolskými.

2. Pavel byv donucen utéci z Beree, odebral se do Athén a povolav tam na rychlo Sítu a Timotea, z Beree, kde zůstali, poslal je do Macedonie, Timotea zejména do Thessaloniky, (Skutk. 17, 14—15; 18, 5.), aby vyzvěděli stav tamních obcí, jmenovitě Thessalonické. Ti vykonavše poslání své, vrátili se, ale Pavla nezahlížili již v Athénách, nýbrž v Korintě; a odtud Pavel přijav jejich zprávu, napsal tento list.

3. Jsme k tomu určeni, t. j. nám křesťanům jest určeno, abychom zde na zemi snášeli utrpení pro víru svou, neboť jako Kristus utrpením vešel do slávy své, tak chce, aby podobnou cestou kráčeli za ním také věrní vyznavači jeho. (Viz Mat. 16, 24. Jan 15, 38.—16: 4). — 8. nyní žijeme totiž opravdově, plní útěchy a radosti.

5. Proto (tedy) také já... poslal jsem. Apoštol upozorniv ve v. 3 b a v. 4, na to, že přišla na ně utrpení a pronásledování, jakož byl předpověděl, vrací se k tomu, co začal vypravovati v 3, 1. a zopakovav to krátce, pokračuje sdělením dalšího účelu, za kterým k nim Timotea poslal, za tím totiž, aby (ve své starostlivosti o ně) seznal jejich stav a tím i účinek, který mělo u nich pronásledování proti nim způsobené.

10. čeho se nedostává víře vaší; poněvadž totiž Pavel pobyl v Thessalonice jen krátký čas, nemohl poučiti je náležitě o všech pravdách křesťanských; i touží proto přijíti k nim, aby podrobnějším poučením jich o pravdách těch doplnil to, čeho se jim v té příčině dosud nedostává.

11. uprav cestu naši k vám, totiž odstraněním těch překážek, pro které posud nemohu k vám přijíti.

abyste byli bez úhony ve svatosti před Bohem a Otcem naším při příchodě Pána našeho Ježíše Krista se všemi svatými jeho. (Amen).

KAPITOLA 4.*

Sv. Pavel varuje před hříchem a vybízí k ctnosti. v. 1.—12.

¹ V příčině ostatní tedy, bratři, prosíme vás a napomínáme v Pánu Ježíši, abyste podle toho vždy více prospívali, jak jste přijali od nás poučení o tom, kterak máte žítí a Bohu se líbiti, jakož i žijete. ² Víte zajisté, která příkázání jsem vám dal skrze Pána Ježíše. ³ To jest totiž vůle Boží, vaše posvěcení: abyste se zdržovali od smilství, ⁴ aby každý z vás dovedl držeti tělo své ve svatosti a ve cti, ⁵ nikoli v náruživé žádostivosti, jakož i pohané, kteří neznají Boha, ⁶ a aby nikdo nezkracoval a nepodváděl v té věci bratra svého, neboť mstitelem toho všeho jest Pán, jakož jsme vám byli pověděli a osvědčili. ⁷ Vždyť nepovolal nás Bůh k nečistotě, nýbrž k posvěcení. ⁸ Proto kdo tím pohrdá, nepohrdá člověkem, nýbrž Bohem, který dává svatého Ducha svého na nás.

⁹ O lásce bratrské však nemáme potřebí vám psáti, neboť sami jste se naučili od Boha milovat se vespolek. ¹⁰ Vždyť také to činíte ke všem bratrům po celé Macedonii. Prosíme vás však, bratři, prospívejte v tom vždy více a vynasnažujte se žítí pokojně a konati své záležitosti a pracovati rukama svýma, jak jsme vám přikázali, ¹² byste žili počestně před těmi, kteří jsou vně, a abyste ničeho cizího nepotřebovali.

O stavu těch, kteří zemrou před Kristovým příchodem k soudu.
v. 13—18.*

¹³ Nechceme však, bratři, abyste byli v nevědomosti o těch, kteří zesnuli, byste netruchlili (nad nimi) jako ostatní, kteří nemají naděje.

* V části druhé, dogmaticko-mravní (4, 1.—5, 22.) sv. Pavel vybízí své čtenáře, aby se chránili hříchu a vedli život ctnostný (v. 1.—12.). Po té je poučuje o příchodě Kristově k soudu, zejména o stavu těch, kteří zemrou před jeho příchodem (v. 13.—18.) a o tom, že doba příchodu toho jest neznáma (5, 1.—11.). Na to připojuje různá napomenutí mravní (5, 19.—22.).

3. vaše posvěcení abyste se posvěcovali či abyste zdržující se všeho, co mravně poskvvrňuje, zasvětili se životem bezúhonným Bohu.

4. Varuje před nečistotou (smilstvím) vyzýváje, aby každý zachoval čistotu svému stavu povinnou (panickou, manželskou, vdovskou). Každý totiž (ať žije ve stavu svobodném neb v manželství) má tělo své (doslovně: nádobu svou) držeti ve svatosti a ve cti, zdržováním se totiž všeho, co by porušovalo čistotu jeho stavu příslušnou. Někteří však (Wohlenberg, Knabenbauer) rozumějí slovem nádoba ne tělo, nýbrž ženu, manželku, a berouce slovo *κτῶσαι* (ktasthai) z prvním jeho významu „zjednávat si“, překládají a vykládají místo toho takto: aby každý z vás dovedl si vzítí manželku ve svatosti (t. j. s myslí svatou, čistou) a ve cti (počestně a šetře povinné slušnosti). Ale neprávem. Přípouští sice slovo *σεβος* (nádoba) také význam manželka, ale jen když má u sebe příslušný přívlastek, jako u I. Petr. 3, 7. s nádobou ženskou = s osobou ženskou, manželkou.

6. Slova „aby nikdo nezkracoval a nepodváděl bratra svého“ vykládají někteří o nepoctivosti a podvodu v příčině majetkové. S ohledem na v. 7. zdá se však správnějším mínění těch, kteří je vykládají o cizoložství, pokud totiž bližní se jím zkracuje a podvádí v manželském právu svém.

11. Vybízíje tak k životu pokojnému a činnému, kárá nepřímo ty, kteří zneuzivajíce lásky a dobročinnosti bohatších křesťanů, oddávali se nečinnosti, ať již z lenosti, ať z nepravé domněnky, že Kristus Pán přijde k soudu v brzku.

12. kteří jsou vně, t. vně církve. Viz Kol. 4, 5.

* V odstavci tomto poučuje, že ti spravedliví, kteří zemrou před příchodem Kristovým k soudu, při jeho příchodě z mrtvých vstanou a ne později, nýbrž

¹⁴ Neboť věříme-li, že Ježíš zemřel a vstal z mrtvých, tak Bůh i ty, kteří zesnuli skrze Ježíše, přivede (zároveň) s ním. ¹⁵ Toto zajisté pravíme vám na základě slova Páně: my, kteří žijeme, kteří zůstáváme ke příchodu Ježíšovu, nepředstihneme těch, kteří zesnuli, ¹⁶ neboť Pán sám sestoupí s nebe s rozkazem, s hlasem archandělovým a s troubou Boží, a zemřelí v Kristu vstanou nejprve, ¹⁷ potom my, kteří žijeme, kteří zůstáváme, budeme spolu s nimi uchvázeni v oblacích Kristu vstříc do vzduchu; a tak vždycky budeme s Pánem. ¹⁸ Proto potěšujte se vespolek těmito slovy.

KAPITOLA 5.

O tom, že doba Kristova příchodu k soudu jest neznáma. v. 1—11.*

¹ O časech pak a chvílích nepotřebujete, bratři, abychom vám psali. ² Neboť sami dobře víte, že den Páně přijde tak jako zloděj v noci. ³ Když (totiž) budou říkati: „Jest pokoj a bezpečnost,“ tu náhle přijde na ně záhuba jako porodní bolesti na ženu těhotnou, a neuniknou. ⁴ Vy však, bratři, nejste ve tmě, aby vás ten den zachvátil jako zloděj.

zároveň s těmi, kteří tou dobou budou na živu, vyjdou Kristu vstříc a s ním na věky (v blaženosti nebeské) spojeni budou. Cíni tak proto, poněvadž (alespoň mnozí) Thessaloničané se domnívali, že Kristus přijde k soudu v brzku a myslice, že ti, kteří do té chvíle zemrou, budou v příně věčné oslavy za těmi, kteří budou při jeho příchodě na živu, oddávali se nemírnému smutku při smrti svých známých a báli se, že nedožijí se příchodu toho a utrpí v blaženosti nějakou újmu.

13. Jako ostatní, t. j. jako pohané, kteří nevědí o budoucím z mrtvých vstání.

14. Věta tato není mluvnický zaokrouhlená. Správněji by bylo takto: „Jako věříme, že Ježíš . . . vstal z mrtvých, tak věřme, že Bůh i ty, kteří zesnuli skrze Ježíše (ve víře v Ježíše Krista, v milosti Boží, vzkrísí a) přivede zároveň s ním, aby s ním byli účastni věčné blaženosti.“ Sv. Pavel však vyjádřil se tak, aby s tím větším důrazem vytknul pravdu, že budeme vzkríšeni z mrtvých.

15. Praví v čase přítomném, „my, kteří žijeme . . .“ ne že by myslel, že se dožije příchodu Kristova k soudu, nýbrž proto, že se v mysli vpravuje do doby, kdy Pán Ježíš k soudu přijde, a všechny lidi dělí ve dvě třídy, v ty, kteří při příchodě Kristově budou mrtví, a v ty, kteří v tu dobu budou ještě žítí. Sebe radí ke třídě druhé jednak proto, že jsa ještě živ k mrtvým čítati se nemohl, jednak aby mluvil jménem neb ve smyslu těch, kteří v onu dobu ještě žítí budou. O tom, zdali také Tito zemrou při Kristově příchodě a hned na to vstanou, nezmiňuje se, avšak vyjadřuje se tak, že se zdá, že alespoň někteří z těch spravedlivých, kteří budou při Kristově příchodě ještě na živu, zvláštní dispensi či milosti Boží nezemrou, nýbrž beze smrti přejdou ve stav oslavenců. (Srovn. 1. Kor. 15, 51.).

16. Kristus Pán sestoupí s rozkazem, který dá Bůh Otec neb On sám jako Bohočlověk po vůli Otcově, aby mrtví vstali; sestoupí s hlasem archandělovým, který onen rozkaz prohlásí, a s troubou Boží či za mohutného zvuku podobného zvuku trouby, který po vůli Boží způsobí andělé (Mat. 24, 31, 1. kor. 15, 51). a po kterém mrtví vstanou z mrtvých. Možná však, že všechny tři výrazy (rozkaz, hlas, trouba) znamenají jeden a týž projev vůle Boží, aby mrtví vstali z mrtvých.

*V odstavci 5, 1.—15. sv. Pavel prohlašuje za zbytečnou a nezodpovědnou otázku, v který čas a v kterou chvíli Pán Ježíš přijde k soudu; připomíná to, co byl jim již řekl jsa u nich, že totiž Pán Ježíš přijde z nenadání a proto že nevěřící zastihne nepřipravené a to k jejich záhubě, věřící však že mají stále býti připraveni na jeho příchod a to zejména bdělostí a strážlivostí při živé víře, činné lásce a vytrvalé naději.

3. Smysl jest: Právě tehdy, když lidé nešlechtní budou v nevěře své pokládati se zcela za bezpečny, Pán přijde k soudu; a tu ovšem při svých hříších záhubě věčně neuniknou. (Srovn. Mat. 24, 37. — 41.). Slovy „jest pokoj a bezpečnost“ naráží na Jer. 6, 14; 8, 11; Ezech. 13, 10.

4.—5. Smysl jest: Vy, Thessaloničtí křesťané, nebojte se, že budete nepřipraveni, byť jste se dožili příchodu Kristova k soudu. Neboť vy nejste ve tmě

⁵ Neboť vy jste všichni dítky světla a dítky dne; nenáležíme noci, ani tmě. ⁶ Nuže tedy, nespěme, jako ostatní, nýbrž bděme a budme střizliví. ⁷ Neboť ti, kdo spí, v noci spí, a ti, kdo se opíjejí, v noci se opíjejí; ⁸ my však náležíce dni, budme střizliví, obleknouce si pancíř víry a lásky a přilbu naděje ve spásu. ⁹ Vždyť Bůh neurčil nás ke hněvu, nýbrž k získání si spásy skrze Pána našeho Ježíše Krista, ¹⁰ jenž zemřel za nás, abychom, ať bdíme, ať spíme, žili spolu s ním. ¹¹ Proto potěšujte se vespolek a vzdělávejte jeden druhého, jakož i činíte.

Napomenutí k životu bohumilému; závěrek. v. 12–28.

¹² Žádáme však vás, bratři, abyste uznávali ty, kteří pracují mezi vámi a jsou vašimi představenými v Pánu a vás napomínají, ¹³ a abyste si jich vysoce vážili v lásce pro jejich dílo. Mějte pokoj s nimi. ¹⁴ Pročsíme však vás, bratři, napomínejte nepokojné, povzbuzujte namolyslné, ujmějte se slabých, shovívaví buďte ke všem. ¹⁵ Vizte, aby nikdo neodplácel nikomu zlým za zlé, nýbrž vždycky usilujte o to, co jest dobré pro vás vespolek i pro všechny. ¹⁶ Vždycky se radujte, ¹⁷ bez ustání se modlete, ¹⁸ ve všem díky činite, neboť jest to vůle Boží v Kristu Ježíši o vás všech. ¹⁹ Ducha neuhášejte, ²⁰ proroctvími nepohrdejte; ²¹ všechno však zkoušejte, co dobré jest, toho se držte. ²² Od

— v nevěře a hříších, nýbrž jste dítkami světla a dne — osvícení světlem víry a zjevené pravdy a jak (alespoň o většině z vás), předpokládám, i ve stavu milosti. Třeba tedy jen, abyste v tom stavu vytrvali a proto se neoddávali spánku hřichu, nýbrž bděli a střizliví byli — t. j. abyste dávající na sebe pozor a zachovávalice ve všem dovolenou míru, vedli život čistý a svatý, užívající k tomu jako zbroje živé víry, činné lásky a vytrvalé naděje v život věčně blažený

9. Neurčil nás ke hněvu, t. j. k záhubě věčné.

10. ať bdíme, ať spíme, t. j. ať jsme na živu ať mrtví tu dobu, kdy. Pán Ježíš přijde k soudu.

13. „a byste si jich vysoce vážili v lásce“ (byste je měli ve vážnosti a lásce); tak podle textu řeckého. Podle latinského by bylo „abyste je měli hojněji v lásce“ Mějte pokoj s nimi (t. j. se svými představenými). Tak podle N, D*, F, G, P Vulgáty a j. Podle B, A, Dc, E, K, L a j. bylo by „mějte pokoj mezi sebou“ t. j. hleďte ať jest pokoj mezi vámi a představenými. Jak vidno, smysl podle obojího čtení jest stejný, jen že při prvním čtení řídí se vyzváním pouze k věřícím (podřízeným), podle čtení druhého však činí se vyzváním jak ku představeným, tak ku podřízeným, aby zachovali mezi sebou pokoj.

14.—15. Napomenutí tato týkají se hlavně církevních představených. Nepokojnými či (dle řeckého textu) neporádnými míní ty, kteří nedržíce se řádu Bohem stanoveného, ruší pokoj, jmenovitě když zanedbávajíce své povinnosti, oddávají se nečinnosti; slabými pak míní ty, kteří jsou ve víře slabí a snadno berou pohoršení.

16. Vždycky se radujte (v Pánu) t. j. vždy i v utrpení zachovejte mysl radostnou, a to jednak s ohledem na božskou prozřetelnost, která při všem, co dopouští, obmyslí pro vás dobré, jednak vzhledem k věčné blaženosti, které se vám dostane, vytrváte-li v dobrém.

17. t. j. modlete se často a obračejte při všem počínání svém mysl k Bohu.

18. t. j. nejen ve štěstí, nýbrž i v neštěstí díky činite Bohu, neboť Bůh všechno řídí k duševnímu dobru vašemu a mnohdy věci nepříznivé prospívají ke spásě více, než příznivé.

19.—21. D u c h e m rozumí mimořádné dary Ducha sv., jako jsou dar jazyků, dar divy činiti a j. Těch nemají uháseti, t. j. překážeti působnosti jejich, buď že by ti, kteří je obdrželi, jich neužívali, aneb že by jiným, kteří je obdrželi, překáželi, aby jich užívatí nemohli. Zejména nemají pohrdati proroctvím, dostal-li je někdo darem, totiž konati poučnou a povzbuzující přimluvu z vnuknutí Ducha sv. Aby však někdo nepředstíral neprávem, že takový dar obdržel, aneb k tomu, co z vnuknutí sv. by mluvil, nepřičiňoval sám ze sebe něco nepravého, mají ve světle víry a rozumu milosti Boží osvíceného zkoušetí všechno, co říkají ti, kteří si dar prorocký přičítají, a jen toho, co dobré jest, se přidržeti.

všeliké způsoby zlého se zdržujte. ²³ Sám pak Bůh pokoje posvětití vás docela, ať váš duch i duše vaše a tělo vaše úplně zachová se bez úhony ku příchodu Pána našeho Ježíše Krista. ²⁴ Jestliž věrný ten, jenž vás povolal, jenž to i učiní.

²⁵ Bratři, modlete se za nás. ²⁶ Pozdravte všechny bratry políbením svatým. ²⁷ Zapísašahám vás skrze Pána, aby tento list se přečetl všem (věřícím) bratřím. ²⁸ Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s vámi. Amen.

O druhém listě sv. Pavla k Thessalonickým.

Neuplynulo dlouho od té doby, kdy sv. Pavel poslal první list svůj Thessalonickým, a již došly ho ještě v Korintě zprávy o tom, jak u nich ten list působil. Zprávy ty byly z části příznivé, z části nepřiznivé. Thessaloničtí totiž odložili některé vady, které sv. Pavel byl vytýkal v listě prvém, prospěli v ctnosti a opětně osvědčili se vytrvalými a trpělivými v pronásledování, které je stihlo zase. Poněvadž však sv. Pavel, mluvě v prvém listě svém o příchodě Kristově k soudu, užil první osoby čísla množného a vyzýval ku bdělosti, aby snad nebyli shledáni nepřipraveni, zůstali při svém domnění, že Kristus Pán přijde soudit co nejdříve, a v bludu tom byli utvrzováni podvrženým listem, který kdosi pode jménem Pavlovým rozšířil, a nepravými zjevením, která různí podvodníci předstírali. Bludem tím byli jedni velice znepokojeni, jiní pak svedeni k nečinnosti, k zanedbávání povinností a k zneužívání dobročinnosti osob zbožných. Proto Pavel, chtěje zjednatí v té věci nápravu, poslal jim list druhý; v něm předem chválil víru, lásku a trpělivost Thessalonických a vyvrátil blud o brzkém příchodě Kristově k soudu (k. 1.—2.); na to nabádal je, aby vytrvali v dobrém a varovali se zahálky (3, 1.—66). Ke konci přičiňuje pozdravení vlastní rukou, aby mohli budoucně po písmě jeho rozeznati list jeho pravý od nepravého. Napsal jej v Korintě koncem r. 53. neb počátkem r. 54. List tento osvědčuje jako list Pavlův mimo jiné již nejen Tertullian a Klement Alex., nýbrž i sv. Ireneus, Zlomek Murat., Marcion, ba nárážku na něj činí již sv. Polykarp a snad i Učení apošt. (Didache). Proto také nikdo nikdy nepochyboval v církvi o jeho pravosti, a i protestanté uznávali vesměs pravost jeho. Teprve na počátku předešího století počali někteří rationalističtí protestanté popíratí neb v pochybnost uváděti apoštolský původ jeho. Ale nemajíce důvodů vnějších uváděli pouze důvody vnitřní, poukazující k tomu, že a) list tento podobá se obsahem svým prvnímu listu k Thessal., b) že proti obyčeji Pavlova na konci udává znamení (pozdrav vlastní rukou psaný), po němž by

23. Slovy duch a duše rozumí jednu a touž duši, slovem duch však potud, pokud jest principem života intelektuelního (pokud rozumí, volí), slovem duše pak potud, pokud jest principem života živočišného, smyslového (pokud cítí).

24. t. j. tím, že vás Bůh povolal ke pravé víře, zaslíbil vám i pomoc, abyste podle té víry mohli žiti a ke spáse dospěti. A to, co takto slíbil, jistě učiní, jsa nejvyšš věrný.

27. věřícím, doslovně „svatým“, řecky *ἀγιος*; slova toho však ve vážnějších rukopisech není, a sotva jest pravé, nýbrž přidáno od opisovatelů. Neboť věřící nazývali se sice brzy bratry, brzy svatými, nikdy však „svatými bratry“.

se poznalo, zda skutečně od něho pochází list, který by snad někdy pod jeho jménem k Thessalonickým se dostal, *c*) že příchod Kristův k soudu klade do daleké budoucnosti, ač v I. Thessal. (4, 15—17; 5, 2—4) označil ho sv. Pavel jako blízký, a *d*) že mluví o antikristu, ač v jiných listech Pavlových o něm žádná zmínka se neděje. — Avšak důvody tyto jsou tak nicotné, že nedokazují pranic proti pravosti tohoto listu. Neboť *a*) jest zcela pochopitelné, že list tento obsahem svým podobá se listu prvému; neboť byl psán nedlouho po listě prvém, tedy v v době, kdy poměry v Thessalonice ještě mnoho se nezměnily a kdy Pavel měl ještě v paměti obsah listu prvního; *b*) bylo zcela přirozeno, že pouze v tomto listě a v žádném jiném neudával znamení, po němž by čtenáři (Thessaloničti) poznali pravost listu jeho; neboť pouze v Thessalonice po zaslání prvního listu objevil se list Pavlovi podvržený, nikde jinde, *c*) že v I. Thess. Pavel označil příchod Kristův k soudu jako blízký, tvrdil se neprávem, jakož patrné z toho, co bylo řečeno k I. Thess. 4, 15. pozn.; *d*) z toho však, že v tomto listě jest řeč o antikristovi, ač v jiných listech Pavlových o něm se nemluví, nejde nijak, že byl podvržen; neboť jednak, jako žádný spisovatel novozákonní, tak ani sv. Pavel neměl při žádném listě svým úmyslu ani potřebí napsati veškeré učení zjevené, jednak oni kritikové (opírači pravosti tohoto listu) neshodují se ve výkladě příslušného místa o antikristovi (II. Thess. 2, 3—11) a tak dávajíce na jevo, že mu nerozumějí, sami ukazují, že bezdůvodně kladou jej do doby popavlovské, jakoby jeho autor učení o antikristovi podal na základě Apokalypse Janovy neb ji upravil vzhledem ke prorockým spisům starozákonním.

Druhý list sv. Pavla k Thessalonickým.*

Nadpis a díkyčinění.

¹Pavel a Silvanus a Timoteus církvi Thessalonické v Bohu, Otci našem, a v Pánu Ježíši Kristu: ²Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho, a od Pána našeho Ježíše Krista.

³Děkovati máme Bohu vždycky z vás, bratři jak jest hodno, protože víra vaše náramně vzrůstá a vzájemná láska jednoho každého z vás se rozohňuje, ⁴takže i my se honosíme vámi v církvích Božích pro vaši vytrvalost a víru ve všech pronásledováních vašich a souže-

* List tento lze rozdělit v úvod, část věroučnou a mravoučnou. V úvodě (1, 1.—12.) sv. Pavel nadepsav list (v. 1.—2.) děkuje k útěše Thessalonických Bohu za jejich prospěch ve víře i lásce a za vytrvalost, kterou osvědčili v čas pronásledování (v. 3.—4); na to upozorňuje na spravedlivý soud Boží, při kterém dostane se pronásledovatelům věčného trestu, pronásledovaným pak věčné odměny (5.—10.), a ujišťuje svou modlitbou vytrvalou, kterou za ně činí (11.—12.).

3. Víra roste sice hlubším a důkladnějším poznáním zjevených pravd a utvrzováním se ve víře, jakož i životem podle víry a vyznáváním víry; u Thessalonických však, jak patrné z v. 4., záležel vzrůst ten hlavně v nezlomné pevnosti a v nezvratném přesvědčení o pravosti víry Kristovy, od níž nedali se odvrátiti ani zviklati v ní žádným soužením ani pronásledováním. Lásku chválil u nich již v I. Thess. 4., 9.—10.; jevila se zvláště skutky milosrdenství, dobročinností. Ona rozhodla se u nich hlavně co do rozsahu; roznítla se u všech ke všem.

4. honosíme se v á m í, jakožto vaši učitelé, ale ovšem ne v sobě, jako bychom my ten úspěch způsobili, nýbrž v Bohu, který našim pracím žehnal a jemuž za to vždycky děkujeme.

ních, která snášíte; ⁵ jest to důkazem spravedlivého soudu Božího, abyste byli učiněni hodni království Božího, pro něž také trpíte: ⁶ neboť jest spravedливо u Boha, aby těm, kteří vás sužují, odplatil souzením, ⁷ vám však, kteří jste souzeni (aby odplatil) odpočinutím s námi (a to v den), kdy Pán Ježíš se zjeví s nebe s anděly moci své ⁸ v plameni ohnivém, aby potrestal ty, kteří neznají Boha a kteří neposlouchají evangelia Pána našeho Ježíše Krista; a ti budou potrestáni záhubou věčnou (odloučení) od tváře Páně a od slávy moci jeho, ¹⁰ v onen den (totiž), když přijde, aby byl oslaven ve svých svatých a podivným se ukázal ve všech věřících, neboť se uvěřilo našemu svědectví k vám. ¹¹ Proto také se modlíme vždycky za vás, aby Bůh náš učinil vás hodny povolání svého a mocně naplnil veškerou zálibu v dobrém smýšlení i (všeliký) skutek vlády, ¹² aby jméno Pána našeho Ježíše Krista bylo oslaveno ve vás a vy v něm podle milosti Boha našeho a Pána Ježíše Krista.

KAPITOLA 2.

Sv. Pavel poučuje o příchodě Kristově k soudu.*

¹ Prosíme však vás, bratři, v příčině příchodu Pána našeho Ježíše Krista a našeho spojení s ním, ² abyste nedali honem se pomásti na mysli neb děsiti ani duchem (prorockým) ani slovem ani listem jako od nás poslaným, jakoby den Páně (již) nastával. ³ Nikdo vás nesved' nížádným způsobem, neboť (den Páně nenastane), leč prve přijde odpad a objeví se člověk hříchu, syn záhuby, ⁴ jenž se protivit a povyšovat bude proti všemu, co slove bohem aneb čemu se vzdává pocta božská, takže se posadí ve chrámě Božím a bude si počínati, jako by byl Bo-

5.—8. jest to důkazem (doslovně: jakožto důkaz), t. j. to, že snášíte utrpení pro království Boží, nic neprovinivše, jest důkazem a znamením, že bude jednou spravedlivý soud Boží a to mimo jiné též k tomu konci, abyste byli přijati do věčné blaženosti, neboť božská spravedlnost žádá, aby dobré se odměnilo, zlé pak trestalo; to však neděje se vždy podle zasloužení v životě tomto, musí se to tedy státi v životě budoucím, při soudě posledním. — Zjeví se s anděly moci své, t. j. s anděly, kteří jsou ve službě jeho moci (Srovn. Mat. 16, 27; 24, 30; 25, 31; Mark. 13, 26; Luk. 21, 27). Zjeví se v plameni ohnivém jakožto symbolu slávy, moci a spravedlnosti. Někteří však berou slova ta ve smyslu „s plamenem ohnivým“ a rozumějí o onom ohni, o němž jest řeč 2. Petr. 3, 10. — Těmi, kteří neznají Boha, míní pohany, těmi pak, kteří neposlouchají evangelia, rozumí židy, a to předem ony, kteří křesťany Thessalonické pronásledovali.

10. Slova „neboť se uvěřilo“ vztahují se ke slovům „i ve vás“, jež v myšlenkách předeslati jest takto: „a podivným se ukázal ve všech věřících, i ve vás, neboť se uvěřilo (jste uvěřili) našemu svědectví (či kázání evangelia) k vám proslavenému.“

V části první, dogmatické (k. 2.) varuje, aby se nedali ničím svésti k domněnce, že poslední soud nastane v brzku (v. 1, 3a), a učí, že prve než Kristus přijde k soudu, nastane jakési obecné odpadání od Boha a objeví se člověk hříchu či antikrist, který se bude stavěti proti každému náboženství i všeliké bohopoctě a s pomocí ďáblouvu bude činíti zdánlivé záranky či věci podivuhodné, a kouti různé jiné pikle, aby jiné svedl, avšak potom rázem bude zahuben od Krista k soudu přicházejícího (3b—12).

3.—5. Člověkem hříchu míní antikrista, t. j. nikoli ďábla, ani nějaký směr od Boha odvrácený, nýbrž člověka, který bude v nevěře vystupovati veřejně nejen proti Kristu, nýbrž i proti každé bohopoctě a sveda mnohé, dá si vzdávati jako bohu poctu vyšší od svých stoupenců. Člověkem hříchu (neb dle některých i nejstarších rukopisů **Ἦ** **č** **l** **o** **u** **v** **ě** **k** **e** **m** **n** **e** **p** **r** **a** **v** **o** **s** **t** **i**, **n** **e** **z** **á** **k** **o** **n** **o** **s** **t** **i**) nazývá jej pro jeho velikou hříšnost, nezákonnost, jako člověka veskrz hříšného, jenž

hem. ⁵Nepamatujete se, že jsem vám to pravil jsa ještě u vás? ⁶Také nyní víte, co (ho) zdržuje, aby se zjevil časem svým; ⁷neboť skrytá bezbožnost (již) působí; jenom dokavad ten, jenž zdržuje, neustoupí s cesty. ⁸A tehdy se objeví onen bezbožník, kteréhož Pán Ježíš zahubí dechem úst svých a zničí jasem příchodu svého; ⁹jeho přítomnost bude podle působnosti satanovy s veškerou mocí a s divy a zázraky lživými, ¹⁰a s veškerým podvodem nepravosti pro ty, kteří hynou, a to proto, že nepojali lásky k pravdě, aby byli spaseni. ¹¹Ano proto pošle jim Bůh působnost klamu, aby uvěřili lži, ¹²by odsouzení byli všichni ti, kteří neuvěřili pravdě, nýbrž zalíbili si v nepravosti.

žádnych zákonů nedbá, s y n e m z á h u b y pak (hebraisticky) nazývá jej ve smyslu člověka věčně záhuby plnou měrou hodného, jemuž záhuba náleží a případně.

6. Tento verš vykládají jiní jinak. Někteří myslí, že tím, jenž jest zdržován, míní se antikrist, tím pak, co ho zdržuje, nějaká příčina nám neznámá (snad říše římská, snad Nero), kterou jim byl řekl jsa ještě u nich; tedy takto: Co antikrista zdržuje nyní, jest vám známo, neboť jsem vám to pověděl jsa ještě u vás. — Jiní rozumějí tím, jenž zdržuje, antikrista, tím pak, jenž jest zdržován, Krista Pána, a to takto: A nyní, když jsem vám pověděl, že před příchodem Kristovým k soudu, nastane jakási obecná odpadnutí od Boha a objeví se antikrist, víte, co zdržuje příchod Kristův k soudu. Jest to antikrist, jenž dosud se neobjevil. Poněvadž však i ve v. 3. i ve v. 7. jest řeč o z j e v e n í se antikrista (člověka hřichu, bezbožníka), jest zajisté správně také ve v. 6. rozuměti antikrista tím, o jehož zjevení se tu mluví, a tedy i tím, jenž jest zdržován. A poněvadž jest zdržován k tomu konci, aby se neobjevil dříve než časem svým, t. j. časem od Boha mu dopuštěným; není zajisté t e n, t e n ž z d r ž u j e, nikdo jiný, leč Bůh sám. Bůh totiž stanoviv odvěkým úradkem svým den obecného soudu, ustanovil též, že dílem k vytrhání spravedlivých, dílem ku potrestání nespravedlivých a nevěřících dopustí, aby jistou dobu před oním soudem vystoupil antikrist, kterýž by ku podnětu ďablovu a s pomocí ďablovou činil věci podivuhodné (domnělé zázraky) i různé pikle a tak svedl mnohé (v. 9.—10.); sám proto zdržuje či brání, aby antikrist nevystoupil dříve leč v době, ve které stanovil dopustit, aby vystoupil. Brání zejména tím, že ač nechtěje rušit svobodnou vůli člověka, dopustí mu jí i zneužívat ke zlému, přece svou prozřetelností (skrže církev, zákon přirozený a jinak) působí, aby nepravost před časem se nerozmohla a zjevně nepůsobila tak, aby z ní vyšel antikrist. Až ustoupí s c e s t y, t. j. až přestane bránit či až dopustí, nepravost a bezbožnost se rozmůže a veřejně bude jevit činnost svou, a tehdy antikrist se objeví (v. 7, 8.). Nějaký čas nechá ho působit jak k vytrhání spravedlivých, tak ku potrestání zlých (v. 9.—10.), potom však Pán Ježíš zničí, zahubí jej dechem úst svých, t. j. pouhým rozkazem svým a to j a s e m s v é h o p ř í c h o d u či hned, jak se objeví jako soudce (v. 8.). Tu tedy nastane i soud. Poněvadž tedy bezbožnost ona posud nejví své činnosti veřejně, nýbrž jen skrytě (v. 7.), je to pro Thessalonické znamením, že den soudu obecného ještě nenastane. — Ačkoli zde udává se znamení příchodu Kristova k soudu (obecný odpad, antikrist), není odporu mezi tímto výrokem a mezi Thess. 5, 1.—4., kde se praví, že Pán přijde k soudu z nenadání jako zloděj v noci (jak tvrdil Holzmann a j.). Neboť i když odpad onen nastane a antikrist se objeví, zůstane přece neznámo, jak dlouho Bůh nechá ho působiti, a tedy i to, v který den a kterou chvíli Pán k soudu přijde, ať nedíme nic o tom, že pro mnohé nastane příchod Páně k soudu také proto z nenadání, že v těch zjevech, které ať Pán Ježíš (Mat. 24, 23.—31., Mark. 13, 21.—27.; Luk. 21, 25.—28.), ať z jeho zjevení sv. Pavel předpověděl jako znamení blížícího se soudu, nebudou pro pozemskou mysl svou viděti nic jiného nežli mimofádně sice, ale zcela bezvýznamné zjevy přírodní neb jiné, podobné jako před potopou lidé neuznali a nebdali výstražného hlasu, kterým Bůh je varoval skrže Noema.

11. p o š l e, t. j. dopustí. Smysl jest: Že někteří dají se svěsti klamem antikristovým a uvěří nepravdě i zázrakům nepravým, to dopustí na ně Bůh pro jejich nevěru, že totiž nechtěli věřiti pravdě zjevené a zázrakům pravým; a dopustí to k tomu konci, aby zjevil svou spravedlnost, aby totiž tím jasněji vyšlo na jevo, jak spravedlivé jsou (budou) odsouzení ti, kteří nechtěli věřiti pravdě, souhlasili však s bludem a lží.

¹³ My však máme děkovati Bohu vždycky z vás, bratří milovaní od Pána, že Bůh vás vyvolil od počátku ke spáse posvěcením ducha a věrou v pravdu: ¹⁴ k tomu také povolal vás skrze evangelium naše, abyste dosáhli slávy Pána našeho Ježíše Krista. ¹⁵ Nuže bratří, stůjte (pevně) a zachovávejte podané nauky, kterým jste se naučili ať skrze naši řeč, ať skrze náš list. ¹⁶ Sám pak Pán náš Ježíš Kristus a Bůh, Otec náš, který si nás zamiloval a v milosti nám dal útěchu věčnou i naději dobrou, potěš srdce vaše a utvrd' (vás) v každém skutku i slově dobrém.

KAPITOLA 3.

Různá povzbuzení, napomenutí a varování; závěrek.

¹ Konečně, bratří, modlete se za nás, aby slovo Páně se rošířovalo a oslavilo, jako i u vás, ² abychom byli osvobozeni od lidí nepravých a zlých, neboť není u všech víry. ³ Věrný pak jest Bůh, jenž vás utvrdí a ochrání od zlého. ⁴ Důvěřujeme však v Pánu o vás, že to, co vám přikazujeme, také konáte a konati budete. ⁵ Pán pak řídí srdce vaše k lásce Boží a k trpělivosti (Ježíše) Krista.

⁶ Prikazujeme však vám, bratří, ve jménu Pána našeho Ježíše Krista, abyste se stranili každého bratra, který se chová nepořádně a ne podle naučení, které obdrželi od nás. ⁷ Sami zajisté víte, kterak

13.—16. Část věroučnou končí díkučiněním Bohu, a vyzváním Thessalonických, aby držíce se vytrvale podaného učení Kristova, působili tak s milostí Boží, kterou jim též vyprošuje.

13. Od počátku, (*ἀπ' ἀρχῆς*), tak dle vážných rukopisů řeckých (Sínajského, Kembridžského a j.) a dle překladu starolatinického v rukopise Kembridžském, Palatinském a Brixenském i dle překladu koptického a j. Dle Vulgáty, která má „primitias“ ve shodě s rukopisem Vatikánským a některými mladšími, které mají *ἀπαρχήν*, bylo by „jako prvotiny“. Čtení toto sotva jest pravé, povstalo as omylem opisovatelů; pokud však se podržuje, dlužno je pojímati ve smyslu „věc milá“ (vyvolil vás jako prvotiny, t. j. jako věc milou), neboť Thessaloničti nebyli ani mezi Macedoňany vyvoleni a povoláni první do církve.

15. stůjte (pevně) u učení apoštolském a v křesťanském životě vůbec.

16. zamiloval si nás, vydav Syna svého za nás, a vyvoliv i povolav nás ke pravé víře, dal nám útěchu věčnou, která směřujíc k věčnosti u vědomí, že všecky věci napomáhají nám k dobrému, má platnost věčnou, dal nám i naději dobrou, naději totiž statků nejvyšších, slávy a blaženosti věčné.

* V části druhé, mravoučné (3, 1.—15.), doporučuje sebe (i jiné věrozvěsty) jejich modlitbě, by evangelium se šířilo vždy více bez překážky a přinášelo užitek, ujišťováním božské pomoci a ochrany povzbuzuje k důvěře v Boha, sám důvěřuje, že budou s pomocí Boží působiti a přikázání zachovávat (3, 1.—5.); na to je varuje před obcováním s těmi křesťany, kteří proti jeho příkladu i opětnému příkazu vedou život nečinný a nepořádný, zároveň je vyzýváje, by vytrvali v dobrém (v. 6.—15.).

1. Slovo Páně tak dle řeckého textu podobně jako v I. Thess. 1, 8., podle Vulgáty bylo by ve stejném smyslu slovo Boží, slovo totiž či učení, které hlásal a apoštolům přikázal hlásat Pán Ježíš, jenž jest pravý Bůh.

v. 5. Láskou Boží (*charitas Dei*) lze rozuměti i naši lásku k Bohu i Boží lásku k nám; podobně trpělivostí (Ježíše) Krista lze mysliti i trpělivost, kterou jevil Kristus při svém utrpení, i trpělivost či trpělivě a vytrvalé očekávání příchodu Kristova. Podle toho sv. Pavel vyprošuje jim, buď aby Pán Ježíš řídil srdce jejich tak, aby následovali (napodobovali) Boha v jeho lásce a Krista v jeho trpělivosti, aneb tak, aby měli lásku k Bohu a následovali Krista v jeho trpělivosti, aneb spíše tak, aby měli lásku k Bohu a trpělivě očekávali příchod Kristův.

6. které obdrželi tak dle většiny rukopisů; dle některých rukopisů však (BFG) bylo by „které jste obdrželi“.

máte nás následovati, neboť jsme nebyli nepořádní mezi vámi, ⁸ ani jsme nejedli chleba od nikoho darmo, nýbrž v práci a námaze, ve dne i v noci pracujíce, abychom neobtěžili nikoho z vás, ⁹ ne že bychom neměli (k tomu) moci, nýbrž abychom se vám dali za příklad, byste nás následovali. ¹⁰ Vždyť i když jsme byli u vás, přikazovali jsme vám toto: Nechce-li kdo pracovati, ať nejí. ¹¹ Slyšíme totiž, že někteří žijí mezi vámi nepořádně, nic nedělajíce, nýbrž všetečně si počinajíce. ¹² Takovým přikazujeme a napomínáme v Pánu Ježíši Kristu, aby pokojně pracujíce, jedli chléb svůj. ¹³ Vy pak, bratři, neustávejte dobře činiti. ¹⁴ Jestli však někdo neposlouchá slova našeho (daného) tímto listem, toho poznamenávejte a neobcujte s ním, aby byl zahanben, ¹⁵ avšak nemějte ho jako nepřítele, nýbrž kářejte ho jako bratra.

¹⁶ Sám pak Pán pokoje dej vám pokoj vždycky v každé příčině na každém místě. Pán (budiž) se všemi vámi. ¹⁷ Pozdravení, rukou mojí, Pavlovou. Toť znamení v každém listě (mém), tak piši. ¹⁸ Milost Pána našeho Ježíše Krista se všemi vámi. Amen.

O prvním listě sv. Pavla k Timoteovi.

Timoteus narodil se pravděpodobně v Lystře, lykaonském městě Malé Asie, a to z otce pohana a matky židovky. (Skutk. 16, 1.—3.) Ke křesťanství byl přiveden od sv. Pavla za prvního jeho pobytu v Lystře. Známostí Písma sv. a ctnostným životem zjednal si záhy pověst velmi dobrou u křesťanů v Lystře a Ikonii. Proto sv. Pavel přišed r. 52. do Lystry po druhé, vyvolil si jej za svého průvodce a spolupracovníka. I provázel ho pak Timoteus na druhé a třetí cestě jeho, konaje mu při tom různé služby a poselství (1. Thess. 2, 1., 2; Skutk. 18, 5; 1. Thess. 3, 6; Skutk. 19, 22; 1. Kor. 4, 17; 16, 10. 11). Také v Římě byl mu po ruce za první vazby jeho (Filip 1, 1; 2. 19; Kolos. 1, 1); ano i sám byl kdesi uvězněn, ale brzy propuštěn (Žid. 13, 23). Když sv. Pavel se vracel ze Španělska, sešel se s ním někde v Itálii, ač-li neměl ho s sebou i ve Španělsku, a odešel s ním (a s Titem) na východ, ustanovil ho biskupem v Efesu. Jda pak dále sám do Macedonie, a to, jak se pravdě podobá, nikoli přímo, nýbrž zacházkou skrze některé obce maloasijské, dostal zprávu, že nepraví učitelé velice znepokojují křesťanskou obec v Efesu. Obávaje se proto, aby Timoteus, poměrně ještě mladý, nepřišel do rozpaků, jak si má vésti v nebezpečných okolnostech těch, poslal mu, nejspíše ještě z některého města maloasijského (r. 65) list, ve kterém mu dával návod, jak si má vésti jako vrchní pastýř s řečené obce křesťanské. Proto nazývá se pastýřským, jako i druhý list k Timoteovi a list k Titovi, kteréž obsahují naučení podobná. Dle podání Timoteus zemřel v Efesu smrtí mučednickou za císaře Domitiana neb za Nery.

List tento znal a ho použil již sv. Klement Řím. (29, 1.), sv. Ignác muč. (k Magnes. 8.) sv. Polykarp (Filipp. 4, 1.) list k Diognetovi (K. 4.); zjevně jmenuje jej neb uvádí jako list sv. Pavla, Zlomek Murat., Ireneus (adv.-haer. 1, 1; 3. 3. a jinde), Tertullian (de praescript. 6,

16.—18. V závěrku přičiňuje apoštolské požehnání a pozdravení psané vlastní rukou svou. (Ostatní část diktoval.)

25; c. Marcion. 5, 21; de pudic. 14); a Eusebius (3, 3. 25.) čítá je ke knihám, které byly vždy v celé církvi ode všech uznávány za pravé a kanonické. Někteří bludaři, jako Basilides, Valentin, Marcion a j. neuznali ho sice, ale ne proto, že by byli měli dějepisné doklady proti jeho pravosti, nýbrž že obsah jeho čelil proti bludným naukám jejich. Nikdo proto v církvi nepochyboval nikdy o jeho pravosti. Počátkem předešlého století počali někteří protestanté bráti v pochybnost neb popírati jeho pravost, jež pak následovali a následují z protestantů rationalistických také jiní; nemajíce však pro své tvrzení důvodů vnějších, leč že poukazovali k oněm bludařům staré doby, kteří z příčiny dogmatické ho neuznávali, udávali pouze důvody vnitřní, z obsahu neb formy listu, na př. že se nezmiňuje o Efeských, ač Timoteus, je- muž list byl poslán, biskupoval v Efesu. Avšak jiní protestanté zcela správně odmítají neb na pravou míru uvádějí důvody jejich ukazující jednak na jejich lichost neb neoprávněnost, jednak na různost osoby, jíž list jest psán, na různost obsahu, o kterém jedná, na různost účelu, k němuž směřuje, neb na různost věku, ve kterém kdo list píše, a tak připomínajíce, že bylo zcela přirozeno, že apoštol dává ve pozdním věku svém Timoteovi, milovanému svému žákovi a spolupracovníku, naučení pastýřská, poněkud jiným slohem psal a nutně některých jiných slov užil, nežli to učinil, když v mladším věku svém psal Galatům, aby proti poplašcům apoštolské důstojnosti jeho a šifitelům nepravého učení hájil apošt. důstojnosti své a ukázal, že učení, jakoby obřadní předpisy starozákonní zavazovaly také křesťany, jest nepravé, jakož i že v listě psaném Timoteovi, a nikoli Efeském, nepřihlížel k Efeským, nýbrž k Timoteovi, nehledě ani k tomu, že apoštol charakterisuje bludaře a před nimi varuje, činil to zajisté vzhledem ku poměrům efeským.

První list sv. Pavla k Timoteovi.

KAPITOLA 1.

Nadpis, v. 1.—2.

¹ Pavel, apoštol Ježíše Krista, podle příkazu Boha, spasitele našeho, a Krista Ježíše, naděje naší, ² Timoteovi, milému synu svému ve víře: Milost, milosrdenství a pokoj od Boha Otce a Krista Ježíše, Pána našeho.

* Mimo obvyklý úvod, který podává nadpis (1, 1.—2.) a mimo závěrek (6, 20.—21.) obsahuje list tento části dvě; v první (1, 3.—4., 5.) podává všeobecný návod k tomu, kterak spravovati církevní obec, zejména čeho dbáti při hlásání slova Božího, aby zachoval čistotu víry v boji proti nepravým učitelům (1, 3.—20.), čeho šetřiti při veřejných pobožnostech (2, 1.—15.), a kterých vlastností vyhledávati při těch, které by chtěl vysvětit (3, 1.—4., 5.); v druhé části (4, 6.—6., 19.) podává zvláštní návod k tomu, kterak si má vésti vzhledem k bludařům (4, 6.—16.), kterak zacházeti s jednotlivými stavy v obci (5, 1.—6., 2.) a přičiňuje pokyny a napomenutí, týkající se Timotea samého (6, 3.—19.).

2. s y n e m s v ý m nazývá Pavel Timotea zajisté proto, že ho přivedl ke pravé víře a pokřtil a tak duchovně zplodil; synem m i l ý m (podle textu řeckého doslovně pravým) nazývá ho as proto, že při vykonávání věrozvěstného úřadu následoval Pavla jako dobrý syn dobrého otce svého, hledaje jako Pavel nikoli svého prospěchu, nýbrž spásy duší podle vůle Kristovy.

Poučuje, kterak by zachoval čistotu víry v boji proti nepravým učitelům, v. 3.—20.

³ Jako jda do Macedonie jsem ti přimluvil, abys zůstal v Efesu, bys jistým lidem přikázal neučit jinak ⁴ a nezabývat se bájemi a nekonečnými rodokmeny, ježto působí spíše hádky, nežli vzdělání Boží (založené) ve víře (tak přimlouvám ti nyní toto): ⁵ Cílem kázání jest láska z čistého srdce a dobrého svědomí a víry neličené. ⁶ Od těchto věcí někteří pobloudivše obrátili se k prázdným tlachům, ⁷ chtějíce býti učiteli zákona, ač nerozumějí ani tomu, co praví, ani tomu, co tvrdí. ⁸ Víme však, že zákon jest dobrý, užívá-li ho kdo náležitě ⁹ to věda, že zákon není dán pro spravedlivého, nýbrž pro nespravedlivé a nepoddajné, pro bezbožníky a hříšníky, pro nešlechetníky a poskvrněnce, otcovrahy a matkovrahy, pro vražedníky, ¹⁰ smilníky, pro ty, kteří smilní se stejným pohlavím, pro lidokupce, lháře, křivopřísežníky a co jiného ještě se přičí zdravému učení, ¹¹ (které jest) podle evangelia

3.—5. učí, že právě kázání nemá se zabývatí jinak než přispívá ku vzdělání, ne naukami nepravými a neužitečnými, jeho cílem pak že jest nejen buditi víru, nýbrž i rozněcovati lásku k Bohu a bližnímu. Souvětí ve v. 3.—4. Pavel nedokončil; zakončiti jest je slovy „tak přimlouvám ti nyní toto“ neb „takto“, která jsme dali do závorky). Jistý mi lidmi miní učitele nepravé, židokřesťanské, kteří dle jedněch hlásali sice v soukromém vyučování nauky neužitečné, ba i nebezpečné, ale ne bludné, dle jiných však hlásali nauky bludné, které později byly rozvinuty v gnosticismu. Zalibovali si zvláště v rodokmenech a bájích. Rodokmeny těmi jedni rozumějí rodokmeny eenů gnostických; ale o těch nebyl by řekl jen, že neprospívají, nýbrž že škodí, spíše tedy jest jimi rozuměti židovské rodokmeny různých osob, které zhotovovali neb doplňovali dílem na základě Pisma sv. neb ústního podání, dílem ze své obrazivosti, bájemi pak různé legendy rabinské o osobách starozákonních. Věci ty nepůsobí v zdlání Boží (založené) ve víře, t. j. vzdělání domu Božeho založeného ve víře čili nepřispívají ku vzdělání duší ve víře, kterého žádá Bůh. Podle většiny a to vážnějších rukopisů řeckých bylo by „nepůsobí zřízení Božího ve víře“, t. j. neprospívají církvi. Smysl však co do věci jest tentýž.

6. Od těchto věcí, t. j. od čistého srdce, čistého svědomí a neličené víry odvrátili se někteří, cílem jejich kázání není tedy láska vycházející z řečených tří zdrojů, neučí spasitelným pravdám Kristova učení, nýbrž libují si v nicotném mluvení.

7. chtějíce býti učiteli zákona a totiž mojišského, doporučovali tedy zákon mojišský jako takový, který vede ke spáse, avšak nemajíce právého ponětí o jeho významu a závaznosti, vplétali do něho neb z něho vyvozovali různé náhledy nepravé zejména v přičině života a zdokonalování se, ale tak, že sami neměli jasného ponětí ani o tom, co pravili — o svých teoriích, ani o tom, co tvrdili — o důvodech, o které své teorie opírali.

8.—9. Proti takovým naukám oněch učitelů Pavel uznává sice, že zákon mojišský (výraz to Boží vůle) jest sám o sobě dobrý, jako vůbec všechno jest dobré, co pochází od Boha; avšak připojuje, že jest dobrý, užívá-li ho kdo náležitě či zákonitě, t. j. přiměřeně jeho povaze a určení. Byl však zákon ten svojí povahou ve svých předpisech obřadních toliko stínem či předobrazem díla a zřízení Vykupitelova, i nezdělal proto sám sebou odpuštění hříchu a milost; a on byl dán pro nespravedlivé, t. j. k tomu, aby v člověku budil vědomí viny a potřeby Vykupitele a tím i tužbu po něm, a nikoli pro spravedlivé, t. j. pro ty, kteří již v Kristu ospravedlnění došli, pro křesťany; byl tedy jen vychovatelem či vůdcem ke Kristu (Gal. 3, 24.), a proto když již člověka ke Kristu přivedl, když Kristus přišel a dokonav dílo vykupitelské, ustanovil prostředky, kterými lze dojíti odpuštění hříchu a milostí ke spáse potřebných, ne užívá ho již náležitě ten, kdo pokládá zachovávaní obřadních předpisů jeho za potřebné ke spáse.

10. „kteří smilní se stejným pohlavím“, doslovně mužoložníky neb samcoložníky t. j. ty jednotlivce mužského pohlaví, kteří s muži neb chlapi páchají smilstvo.

11. Slova „které jest“ jsou podle textu latinského. V řeckém textu neodpovídá jim slovo žádné. I jest proto správnější vynechati slova ta a vztaho-

o slávě blahoslaveného Boha, kterým já jsem byl pověřen. ¹² Díky vzdávám tomu, jenž mě posilnil, Kristu Ježíši, Pánu našemu, že mě uznal za věrného, ustanoviv mě ke službě, ¹³ ač jsem byl dříve rouhačem a pronásledovatelem a násilníkem, ale došel jsem smilování Božího, poněvadž jsem to činil z nevědomosti v nevěře. ¹⁴ A rozhojnila se náramně milost Pána našeho s věrou a láskou, která jest v Kristu Ježíši. ¹⁵ Spolehlivé jest to slovo a hodné všeho přijetí, že (totiž) Kristus Ježíš přišel na ten svět spasit hříšníky, z nichžto první jsem já; ¹⁶ ale proto jsem došel smilování, aby Kristus Ježíš na mně (jako) prvním ukázal veškerou shovlivavost svoji pro příklad těch, kteří v něho uvěří, aby dosáhli života věčného. ¹⁷ Králi pak věků, nesmrtelnému, neviditelnému, jedinému Bohu (budiž) čest a sláva na věky věků. Amen.

¹⁸ Toto kázání svěřuji tobě, synu Timotee, podle proroctví, která vedla k tobě, abys bojoval v nich boj dobrý, ¹⁹ maje víru a dobré svědomí, které někteří odvrhše od sebe stroskotali se ve víře; ²⁰ k nim patří Hymeneus a Alexander, kteréž jsem vydal satanu, aby se naučil nerouhat se.

vati slova následující ke všemu tomu, co jest řečeno od v. 8.—10., a to buď ve smyslu tomtó: Co jsem řekl, že zákon mojžišský jest pro nespravedlivé a nikoli pro spravedlivé, řekl jsem nikoli podle vlastního toliko zdání, nýbrž podle evangelia Kristova, jehož hlásáním byl jsem pověřen, aneb spíše vzhledem k v. 8. ve smyslu: ten pak užívá zákona (Starého) náležitě, kdo ho užívá podle evangelia, jež Pavel hlásá a dle něhož zákon Starý nemohi přivésti ke spáse, nýbrž byl jen vychovatelem a vůdcem ke Kristu. Evangelium nazývá evangeliem o slávě (doslovně e v. s l á v y) blahoslaveného Boha, poněvadž se v něm hlásají Boží vlastnosti, božská velebnost a sláva, Boží zaslíbení, jimiž můžeme se těšiti a honositi v naději ve slávu věčnou. Čelí tak k tomu, aby ukázal, že hádky o Starém zákoně jsou marné a neužitečné, poněvadž spásy lze dojíti jedině skrze Krista bez zákona Starého.

12.—17. Zmínil se o svém pověření ku hlásání evangelia, vzpomíná, jako častěji, stavu svého před obrácením se, aby sám na sobě potvrdil a s vděčností uznal, co byl právě řekl, že totiž odpuštění hříchů a milosti dostává se jedině skrze Krista a jeho evangelium. — činil jsem to z nevědomosti v nevěře, t. j. poněvadž jsem z nevědomosti neuznával Ježíše za Vykupitele. Viz Skutk. 26, 9.; 2. Tim. 1, 3.

15. prvním, t. j. největším hříšníkem se nazývá ve své pokoře, nikoli srovnává se s hříšníky jinými, nýbrž vzhledem k tomu, kterak dříve proti církvi Kristově a křesťanům brojil, chtěje křesťanství vyhubiti.

16 pro příklad, t. j. k tomu konci, abych byl příkladem či pravzorem těch, kteří v budoucnosti v Krista uvěří a spásy dojdou, a tedy i poučením, že nikdo nemá vzdávati se naděje ve spásu, jestli působě s milostí Boží činí pokání.

18. k á z á n í či hlásání evangelia, jehož hlavním obsahem jest Kristovo vtělení ke spáse lidstva. Svěřil mu je podle proroctví, t. j. podle výpovědi, které křesťané darem prorockým obdaření učinili z vnuknutí Ducha sv. v Efesu před vysvěcením Timotea na biskupa o jeho věrnosti a způsobilosti, a které poukazovaly na něho jako na muže, jemuž má býti svěřena vrchní správa duchovní v Efesu a jeho okolí. — abys bojoval v nich, v oněch proroctvích, t. j. abys (ve svém boji proti překážkám spásy) čerpal v nich sílu, vzpomínaje, že jsi byl ustanoven za vrchního pastýře (biskupa) podle vůle Boží zjevně projevené.

20. vydal jsem satanu, viz I. Kor. 5, 5. Hymeneus jest as týž, jenž dle 2. Tim. 2, 17. popíral vzkříšení těla. Alexandr pak totožný s oním, o němž jest řeč ve 2. Tim. 4, 14.

KAPITOLA 2.

Čeho šetřiti při veřejných pobožnostech. v. 1.—15.

¹ Napomínám (tě) tedy předem, aby se konaly prosby, modlitby, přimluy, děkování za všechny lidi, ² za krále i za všechny, kteří jsou v důstojenství, abychom vedli život tichý a pokojný ve vší pobožnosti a počestnosti; ³ neboť to jest dobré a příjemné před Bohem, Spasitelem našim, ⁴ jenž chce, aby všichni lidé byli spaseni a přišli ku poznání pravdy. ⁵ Jeden zajisté jest Bůh, jeden též prostředník mezi Bohem a lidmi, člověk Kristus Ježíš, ⁶ jenž dal sebe sama ve výkupné za všechny, svědectví to časem svým, ⁷ ku kterémuž jsem byl ustanoven hlasatelem a apoštolem (mluvím pravdu, nelžu), učitelem pohanů ve víře a pravdě.

⁸ Chci tedy, aby muži se modlili na všelikém místě, pozvedajíce ruce čisté bez hněvu a svárivosti; ⁹ taktéž i ženy, zdobíce se oděvem slušným se stydlivostí a cudností, nikoli vrkoči a zlatem, neb perlami neb rouchem drahým, ¹⁰ nýbrž, jak sluší na ženy, které se přiznávají ku pobožnosti, skrze dobré skutky. ¹¹ Žena uč se v tichosti s veškerou poddaností; ¹² vyučovati však ženě nedopouštím ani panovati nad mužem, nýbrž býti v tichosti. ¹³ Neboť Adam byl stvořen první, potom Eva, ¹⁴ a Adam nebyl oklamán, žena však byvši oklamána ocitla se v přestoupení. ¹⁵ Avšak bude spasena rozením dětí, setrvá-li ve víře a lásce a posvěcování se se zdrželivostí,

2, 1.—7. vyzývá, aby veřejné modlitby konaly se za všechny lidi a jejich vrchnosti, a to proto, poněvadž to jest vůle i Boha trojjediného, který chce všechny lidi spasiti (ovšem ne bez jejich spolupůsobení) i Bohočlověka Ježíše Krista, který podle lidské přirozenosti své (spojené s přirozeností božskou) dal výkupné za všechny lidi a tedy všechny lidi vykoupil a všem přístup do nebe otevřel. — To, že Kristus vydal sebe sama za všechny (smrt jeho na kříži), nazývá svědectvím (v. 6.), a to proto, poněvadž konem tím (svou smrtí a zmrtvýchvstáním) Kristus svým časem, t. j. v době od Boha od věčnosti předustanovené osvědčil, že jest vykupitelem všeho lidstva, a poněvadž pravda ta byla a jest hlavním předmětem a obsahem svědectví, které od apoštolů a od církve se vydávalo a vydává o Kristu. Někteří svědectvím rozumějí hlášení o vykoupení všeho lidstva smrtí Kristovou, které se mělo a má konati v době nynější (po Kristu) jakožto v době přiměřené, od Boha k tomu ustanovené. — ku kterémuž totiž svědectví, t. j. k tomu, abych osvědčoval a v známost uváděl pravdu, že Kristus svou smrt na kříži za všechny lidi podstoupil. — byl ustanoven učitelem pohanů, ovšem ne výlučně, nýbrž předem; mohl i židům kázati, a skutečně také jim kázal. Srovn. Gal. 2, 7. pozn.

8.—9. poučuje, kdo, kde a jak má se modlíti při veřejných pobožnostech. Mají se modlíti muži i ženy, a to kdekoli se shromáždí ke službám Božím neb k veřejné pobožnosti, mají se modlíti s rukama čistýma, t. j. se srdcem čistým; ženy zejména mají zdobiti se spíše ctnostmi, nežli šperky a drahým oděvem. — skrze dobré skutky, t. j. mají se zdobiti ozdobou zjednanou skrze dobré skutky. Místo významu svárivosti připouští řecké slovo také význam pochybnost ve v. 8., ale tento význam nehodí se na tomto místě.

11.—15. Vyučovati však ve shromážděních bohoslužebných žena nemá (I. Kor. 14, 33.—35.), nýbrž toliko vzdělávati se v tichosti či mlčíc, nedotazujíc se ani neprojevujič pochybnosti, a v poddanosti, majíc na paměti svou podřízenost pod muže (stanovenou od Boha samého) a to, že přirozeným úkolem jejím (úkolem ženy křesťanské) není působiti v životě veřejném, při veřejných službách Božích, nýbrž pravidelně v životě rodinném jako manželka, matka a vychovatelka dětí podle vůle Kristovy, a že konajíc náležitě úkol ten dojde spásy, ačli setrvávajíc v živé víře a činné lásce křesťanské, bude se snažiti o posvěcení či zdokonalení sebe a při tom bude zdrželiva či strážlivá, zdržujíc se všeho přehánění a vší výstřednosti. — Uče tak, neodporuje tomu, co řekl v I. Kor. 7, 7.—8. Neboť zde mluví o ženách vdaných, tam (v I. Kor. 7, 7.—8.) o nevda-

KAPITOLA 3.

Kterých vlastností jest vyhledávati při svěcencích. 3, 1.—4., 5.

¹ Spolehlivé jest to slovo: Snaží-li se někdo o biskupství, díla dobrého si žádá. ² Biskup tedy má býti bezúhonný, muž jedné manželky, střízlivý, obezřelý, vážný, pohostinný, způsobilý vyučovati, ³ ne pijan, ne rváč, nýbrž mírný, ne svárlivý, ne lakomý, ⁴ nýbrž takový, který dům svůj dobře spravuje, drže dítky v poslušnosti s veškerou počestností; ⁵ jestli však někdo nedovede spravovati dům svůj, kterak bude míti péči o církev Boží? — ⁶ ne novověrce, aby zpyšně neupadl v soud ďáblův. ⁷ Musí však také míti dobré svědectví od těch, kteří jsou vně, aby neupadl v potupu a osidlo ďáblovo.

⁸ Jáhnové musí taktéž býti počestni a ne obojetni, ne mnoha vlnu oddaní, ne mrzkého zisku chtiví, ⁹ držice tajemství víry ve svědomí čistém. ¹⁰ Také tito budtež nejprve vyzkoušení, a potom ať spravují úřad jáhenský, jsou-li bez úhony. ¹¹ Ženy musí taktéž býti počestny, ne pomlouvačny, střízlivy, věrný ve všem. ¹² Jáhnové budtež muži jedné manželky, kteří dobře spravují své dítky i své domy. ¹³ Neboť ti, kteří dobře spravovali úřad jáhenský, zjednávají si dobrý stupeň a velikou zmužilost ve víře, která jest v Kristu Ježíši.

¹⁴ Toto píš ti v naději, že přijdu k tobě brzy, ¹⁵ zdržím-li se však, abys věděl, jak si máš počínati v domě Božím, kterým jest církev Boha živého, sloup to a základ pravdy. ¹⁶ A bez odporu veliké jest

ných. Místo slov „setrvá-li (t. žena) ve víře“ atd., jak překládáme dle Vulgáty, bylo by dle textu řeckého „setrvají-li“, ale smysl tím se nemění; neboť ani dle tohoto znění podmětem k výroku setrvají-li (*ἐὰν μέλωσιν*) nejsou dítky (*τὰ τέκνα*), nýbrž ženy, o nichž sice užívá se v části předcházející čísla jednotného (žena, *γυνή*), ale ve smyslu hromadném (ženy). [Slovem zdrželivost překládáme řecké slovo *σωφροσύνη* (sophrosyné), které má několik významů: skromnost, způsobnost, cudnost, zdrželivost, střízlivost; tento poslední význam vyjadřuje text latinský slovem *sobrietas*].

1.—7. Za biskupa nemá vysvětit leč toho, kdo vyniká ctnostmi v životě jak soukromém a rodinném, tak v životě veřejném. — mužem jedné manželky, t. j. ne vícekrát než jednou ženatým. Aby zpyšně, neupadl v soud ďáblův, t. j. aby zpyšně, nebyl podobně odsouzen (pro pýchu), jako ďábel byl odsouzen pro pýchu. O kněžích zvláště nemluví nepochybně proto, poněvadž je zahrnuje slovem biskup (episkopos = dozorce, představený), kterého se užívalo také o kněžích, podobně jako slova presbyter (starší, kněz) užívalo se také o biskupech. Viz Skutk. ap. 14, 22.

8.—13. Podobné ctnostného života má vyhledávati také při jáhnech, a to tím spíše, poněvadž svědomitým spravováním svého úřadu stávají se hodni stupně vyššího, aby totiž byli vysvěceni na kněze a snad i na biskupa; proto má dříve vyzkouseti, vyzkoumati vlastnosti a život těch, které by chtěl vysvětit na jáhny. Ženami ve v. 11 míní jáhenky, jejich úkolem bylo navštěvovati nemocné ženy, počucovati katechumenky a posluhovati kněžím a biskupům při křtu žen. (Viz Řim. 16, 1.)

14.—15. Toto t. j. to, co jsem napsal v Kap. 2. o veřejných pobožnostech, a v Kap. 3, 1.—13. o vlastnostech svěcenců, napsal jsem v naději (ačkoli mám naději) že k tobě přijdu brzy, a to proto, abys věděl, jak si máš počínati, kdybych snad přece přijiti nemohl. Církev Kristovu nazývá sloupem pravdy, poněvadž nosí, udržuje zjevenou pravdu, jako sloup, pilíř nese, udržuje klenbu, a nazývá ji základem pravdy, poněvadž pravda zjevená na ni spočívá bezpečně a jistě, podobně jako dům stojí bezpečně a jistě na základě pevném. Vyjadřuje tak, že církev jest neomylnou nositelkou a zachovatelkou pravdy zjevené.

16. Slovy Ten, jenž se zjevil atd. krátce vyjadřuje tajemství Kristova vtělení a vykoupění lidstva. Nazývá je tajemstvím pobožnosti či pocty Boží, poněvadž ve víře v tajemství to spočívá zvláště pravá pobožnost, kterou Bůh se uctívá. Syn Boží vtělil se, byl ospravedlněn v duchu, t. j. prokázán

to tajemství pobožnosti: Ten, jenž se zjevil v těle, byl ospravedlněn v duchu, ukázal se andělům, byl hlásán mezi národy, uvěřen na světě, vzat ve slávě.

KAPITOLA 4.

¹Duch pak zřejmě praví, že v pozdějších časech někteří odpadnou od víry, přidružující se duchů svůdných a ďábelských nauk ²(lidí takových), kteří v pokrytství mluví lež a jsou znamenáni na svém vlastním svědomí, ³kteří brání ženiti se a přikazují zdržovati se pokrmů, které Bůh stvořil, aby jich s děkováním požívali věřící, ti totiž, kteří poznali pravdu. ⁴Neboť všecko, co Bůh stvořil, jest dobré a nic zavrhitelné, požívá-li se s děkováním; ⁵ba ono se posvěcuje slovem Božím a modlitbou.

Kterak si věsti vzhledem k bludařům. v. 6.—16,

⁶Toto-li předkládáš bratrům, budeš dobrým služebníkem Krista Ježíše, živen jsa slovy víry a dobrého učení, kterého jsi následoval. ⁷Světských však a babských bájí se varuj, ale cvič se ke zbožnosti;

a potvrzen duchem či božskou přirozeností svou jakožto ten, za koho se vydával, jako Syn Boží a Vykupitel lidstva. Ukázal se andělům sice již při svém vtělení a pozemském působení a smrti, zvláště však při svém oslavení, kdy ukázal se jim zejména též jako jejich pán a velitel. Byl vzat ve slávě při svém nanebevstoupení.

4, 1. Duch, t. j. Duch svatý. Uvádí tu prorockví, které Duch sv. učinil skrze něho (Pavla) aneb skrze jiné osoby darem prorockým obdařené o tom, že někteří odpadnou od pravé víry, a to tím, že se přidrží duchů svůdných či bludařů a ďábelských či z vnuknutí ďáblava vycházejících nauk, které hlásají neb hlásati budou učitelé falešní, bludařští. (Viz 2 Petr. 3, 3; Jud. 18.)

2. jsou znamenáni na svém vlastním svědomí totiž jako lidé zločinní, jež vlastní jejich svědomí odsuzuje.

3.—4. brání ženiti se a přikazují zdržovati se jistých pokrmů, proto totiž, poněvadž pokládají jak manželství tak některé pokrmy a nápoje (maso, víno) za zlé samy o sobě, jakoby pocházely od ducha (principu) zlého. Hlásali tedy bludy, které později byly rozvinuty a v soustavy uvedeny od gnostiků (Saturnina, Marciona, Tatiana, Manichejských a j.). Vzhledem k bludným názorům tím prohlašuje ve 3b.—4., že pokrmy stvořil nikoli duch zlý, nýbrž Bůh, a že vůbec veškeré tvorstvo pochází od Boha a tedy samo o sobě, pokud jest od Boha, dobré jest. Prohlašuje též, že Bůh pokrmy stvořil, aby se požívaly s děkováním od věřících či od těch, kteří poznali pravdu křesťanskou; činí to, ne že by pro nevěřící Bůh oněch pokrmů byl nestvořil, nýbrž že s poděkováním požívají je pouze věřící, nevěřící pak je buď požívají bez děkování, aneb z jakési pověřivosti zdržují se některých pokrmů vůbec, jakož činili ti, o nichž sv. Pavel mluví. Také to dává na jevo, že požívání pokrmů a nápojů, ač samo o sobě jest smyslné a indiferentní, stává se přece mravně dobrým, požívá-li se s děkováním, t. j. činí-li se za ně díky a chvála Tvůrci, od něhož pocházejí, a stává se mravně zlým, požívá-li se proti svědomí aneb nezřízeně.

5. Myšlenku předešlou stupňuje v tomto smyslu: Nejen že žádná věc, žádný pokrm není sám o sobě (po své přirozenosti) poskvrněný, nýbrž čistý, on posvěcuje se, ve vzátní vztah k Bohu se uvádí slovem Božím (v Písmě sv. obsaženém a odtud do modlitebních formulí pojatém) a modlitbou (před jeho požíváním vykonanou).

6. Náměstku toto vztahují někteří k 3, 16.—4, 5. (ke všemu, co řekl o tajemství víry, o varování se bludařů a o dobrotě pokrmů), spíše však jest ji vztahovati pouze k 4, 3.—5., k tomu, co řekl, že žádný pokrm není po své přirozenosti poskvrněný, nýbrž čistý, ano že se posvěcuje slovem B. a modlitbou. Tomu-li bude vyučovati a tak varovati před pověřivostí, bude si (v této věci) počínati správně, jako dobrý služebník Kristův.

7. Srovn. 1, 4; 2. Tim. 2, 23; Tit. 1, 14; 3, 9.

⁸ neboť tělesné cvičení jest užitečno k málu, zbožnost užitečna jest ke všemu, majíc zaslíbení života nynějšího i budoucího. ⁹ Spolehlivé je to slovo a hodno všeho přijetí. ¹⁰ Vždyť proto se lopotíme a necháváme se tupiti, poněvadž jsme složili naději svou v Boha živého, jenž jest spasitelem všech lidí, zvláště věřících. ¹¹ Příkazuj věci tyto a uč jim. ¹² Nikdo nepohrdej tvoji mladostí, nýbrž buď vzorem věřících ve slově, v obcování, v lásce, ve víře, v čistotě. ¹³ Dokavad nepřijdu, dbej předčítání povzbuzování, poučování. ¹⁴ Nezanedbávej milosti, která jest v tobě, která ti byla dána podle proroctví za vzkládání rukou duchovenstva. ¹⁵ O to se starej, v tom buď, aby prospěch tvůj byl zjevný všem. ¹⁶ Dej pozor na sebe i na poučování; trvej při tom, neboť to čině, spasiš i sám sebe i ty, kteří tě poslouchají.

KAPITOLA 5.

Kterak zacházeti s jednotlivými stavy v obci 5, 1.—6., 2.

¹ Na muže staršího se neosopuj, nýbrž přimlouvej mu jako otci, mladším jako bratrům, ² ženám starším jako matkám, mladším jako sestřám ve vši čistotě. ³ Vdovy měj v úctě, ty (totiž), které jsou vskutku vdovami. ⁴ Má-li však která vdova dítky neb vnuky, ať oni se učí nejprve dům svůj chovati v úctě a odpláceti předkům, neboť to jest příjemné před Bohem. ⁵ Ta, která jest skutečně vdovou a osamělou, složila svou naději v Boha a trvá na prosbách a modlitbách

8. Má zaslíbení života věčného, srovn. žalm 1, 1. Mat. 6, 25.—33, 19, 29; Mark. 10, 30; Luk. 18, 30.

10. Srovn. 2, 4; Tit. 2, 11; Řim. 1, 15; 3, 29, 30; 2. Kor. 5, 19; Gal. 3, 28; Kol. 3, 11. Jest spasitelem všech lidí, poněvadž všechny vykoupil a pro všechny církev ustanovil, aby všichni mohli býti spaseni; je spasitelem zvláště věřících, poněvadž ti z věřících, kteří s milostí Boží spolupůsobí, skutečně ke spáse věčně přijdou a poněvadž věřícím zvláště své milosti udílí, ač dává každému člověku tolik milostí, kolik dostačí, aby do života věčného přijíti mohl.

12. Nikdo nepohrdej tvoji mladostí t. j. tak si počínej a tak žij, aby nikdo nepohrdal tebou pro tvoji mladost (bylo mu tehdy asi 35 roků).

13. předčítání t. knih Pisma sv. Starého zákona a těch novozákonních, které již měli.

14. milosti oně totiž, které obdržel při svěcení na biskupa k vykonávání úřadu biskupského. Podle proroctví, srovn. 1, 18; za vzkládání rukou duchovenstva (doslovně staršinstva), světil ho sice na biskupa Pavel sám (z Tim. 1, 6.), avšak staršinstvo, t. j. biskupové a kněží přítomní vzkládali při tom také na něho ruce na význam souhlasu, jakož se děje dosud při svěcení na kněze Viz Skutk. 14, 22; 20, 17.

16. Dej pozor na sebe, abys sám sebe zdokonaloval, pečoval a tak vzorem věřících byl, na poučování, abys jiné náležitě poučoval a vzdělával.

5, 3, 4. Vdovy měj v úctě nejen slovy, nýbrž i péčí o ně a přispíváním jim k výživě. Míni tu totiž ony vdovy, které pro svou chudobu a opuštěnost měly dostávati podporu neb výživu z jmění obecního — z darů a obětín věřících. (Srovn Skutk. 6, 1.) Aby však dobročinnosti té se nezneužívalo, mělo podpory té dostávati se pouze takovým vdovám, které vskutku byly vdovami, t. j. tím, co jméno vdova, řecké *χήρα* chéra, značí totiž (oloupenými, zbavenými muže, pak i členů rodiny i pomoci a tedy) opuštěnými, neboť jak dále praví, o ty, které mají dítky neb vnuky, tito mají se starati. Vulgáta na tomto místě vyjadřuje se nedostí správně; překládá „discat primum domum suam regere“ — „ať se učí (ta vdova) nejprve dům svůj spravovati“ místo „discant primum domum suam pie colere“ — „ať se učí nejprve dům svůj chovati v úctě“.

5. Slovy těmi Pavel dále označuje, které vdovy mají se podporovati, ty totiž, které jsou nejen opuštěny, nýbrž i zbožný život vedou. — Místo způsobů oznamovacích „složila svou naději, trvá na prosbách“, které má text řecký, Vulgáta má způsoby rozkazovací „speret, doufej a instet, trvej“.

dnem i nocí, ⁶ ta však, která žije v rozkoších, jest za živa mrtva. ⁷ A toto přikazuj, aby byly bez úhony. ⁸ Nestará-li se kdo o svoje a zvláště o domácí své, zapřel víru a jest horší nežli nevěřící.

⁹ Jako vdova budiž do seznamu zapsána ne méně nežli šedesátiletá, která byla manželkou jednoho muže ¹⁰ a má svědectví v dobrých skutcích, jestli dítky vychovala, jestli pocestné do domu přijímala, jestli věřícím nohy umývala, jestli souženým pomáhala, jestli o všeliký skutek dobrý se vynasnažovala. ¹¹ Mladší vdovy však odmítej, neboť když zbudní proti Kristu, chtějí se vdávati, ¹² uvalující tak na sebe soud, poněvadž první víru zrušily; ¹³ zároveň však učí se býti též lenivými, chodíce po domech, ale nejen býti lenivými, nýbrž i klevetnými a vše-
tečnými, mluvíce co nesluší. ¹⁴ Chci tedy, aby mladší vdovy se vdávaly, dítky rodily, domácnost vedly, žádné příčiny nedávaly protivníkovi k tupení. ¹⁵ Vždyť některé se již obrátily zpět po satanovi. ¹⁶ Má-li

6. jest za živa mrtva totiž duchovně, pro život v milosti Boží a tím i pro obec křesťanskou, takže obec ta nemá povinnosti starati se o její výživu.

7. ve vší čistotě, tak, aby tvá rozmluva s mladšími ženami nebudila žádného podezření v příčině čistoty.

8. Slova tato řečena jsou k oněm příslušníkům domácnosti, dítkám, vnukům, o nichž byla řeč ve v. 4. S důrazem připomíná se jim, že oni předem mají se starati o své domácí, v první řadě o matky, báby pomoci jejich potřebující. Zapřel víru, t. j. jedná proti tomu, co hlásá a ukládá víra křesťanská; jest horší nežli nevěřící, poněvadž i nevěřící, byť nenáviděl své nepřátele, přece uznává povinnost podporovati potřebné své rodiče a příbuzné, kterou ukládá i zákon přirozený, a poněvadž máje méně jasné poznání o té povinnosti nežli křesťan, má také menší vinu, jedná-li přece proti ní.

9.—16. Mluví alespon, jak se podobá pravdě, o těch vdovách, které chtěly se oddati službě církevní jako jáhenky (viz 3, 11); neměly se přijmouti a do seznamu jáhenek zapsati, leč měly vlastnosti, které tu vytyká. Někteří vykladači myslí však, že tu dále ještě mluví o vdovách, které měly dostávati podporu veřejnou; ale náhledu tomu brání stanovení roku 60.; neboť mnohdy i mladší vdova potřebuje a zasluhuje podpory veřejné; spíše lze souhlasiti s Knabenbauerem, že sv. apoštol miní tu vdovy, jichž jména se zapisovala do zvláštního seznamu na počest a na památku, jmenovitě jestli se zabývaly a zasloužily sbíráním a rozdělováním almužny neb jiným zaměstnáním, úřadem.

10. jestli věřícím, t. j. křesťanům pocestným přijímajíc je do domu, nohy umývala a tak pokoru osvědčila.

11.—12. odmítej totiž od přijetí za jáhenky (dle některých od veřejné podpory neb spíše od zapsání jména do čestného záznamu). Když zbudní, takže se v nich probudí smyslůst, a to proti Kristu, jemuž stavše se jáhenkami (aneb davše se zapsati do čestného seznamu či katalogu vdov) zavázaly se, že se již vdávati nebudou. Uvalují na sebe soud, t. j. odsouzení, a to proto, že zrušily první víru či slib, který učinily Kristu, přijímajíce úřad jáhenky.

14. Radě, ano ukládaje mladším vdovám, aby se vdaly a konaly povinnosti mateřské i hospodyňské, má na mysli, jak učí souvislost, ony vdovy, které by se zdržeti nemohly neb nechtěly; neodporuje tedy tomu, co byl řekl v I. Kor. 7, 7.—9., nýbrž shoduje se s tím.

15. t. j. jak učí zkušenost, některé z těch vdov mladších, které byly přijaty do seznamu jáhenek (neb vdov) zrušily skutečně svůj slib čistoty vdovské a odvrátily se tak od Krista k satanu, buď že se dopustily smilství, aneb proti slibu svému vstoupily v manželství druhé, a snad i od víry odpadly uzavřevše manželství s pohanem, a tedy ne v Pánu (I. Kor. 7, 39.), poněvadž žádný křesťan pořádný si takové vdovy vzíti nechtěl.

16. Neopakuje tu prostě to, co byl řekl ve v. 4. a 8., nýbrž také na jáhenky (na vdovy v seznamu zapsané) vztahuje to, co byl v oněch verších pověděl. Mají-li tedy rodiče neb blízcí příbuzní takovou dceru, sestru neb neteř, která ovdověvši stala se jáhenkou (učinivši slib čistoty vdovské byla zapsána do čestného seznamu vdov) nemají vrhati péči o její výživu na církevní obec, nýbrž sami ji podporovati, mohou-li. Za slovy „některý věřící“ mají některé rukopisy ještě aneb některá věřící (ἡ πιστή).

některý věřící vdovy, podporuj je, a nebudiž obtěžována církev, aby mohla podporovati vdovy skutečně.

¹⁷ Duchovní, kteří dobře spravují svůj úřad, buďtež uznáváni za hodny dvojí cti, zvláště ti, kteří se lopotí v slově a učení. ¹⁸ Neboť Písmo praví: „Nezavážeš úst volu mlátícímu“ a „Hoden jest dělník mzdy své.“ ¹⁹ Proti duchovnímu žaloby nepřijímej, leč na základě dvou nebo tří svědků. ²⁰ Ty, kteří se prohřešují, kářej přede všemi, aby také ostatní měli bázeň. ²¹ Zapřísahám tě před Bohem a Kristem Ježíšem a vyvolenými anděly, abys těchto věcí šetřil bez předsudků, nečině nic podle přízně. ²² Rukou nevzkládej ukvapeně na nikoho, ani neměj účastenství v hříších cizích. Sebe sama uchovávej čistým. ²³ Nepij již (jen) vody, nýbrž požívej skrovně vína pro svůj žaludek a časté choroby své. ²⁴ Hříchy některých lidí jsou zcela zjevny, předcházejíce soud, některých však také následují. ²⁵ Podobně i skutky dobré (při některých) jsou zcela zjevny, a ty, s kterými to jest jinak, nemohou zůstatí ve skrytých.

KAPITOLA 6.

¹ Všichni, kdo jsou pode jhem jako otroci, pokládejte své pány za hodny veškeré úcty, aby jméno Páně a učení se netupilo. ² Ti však,

17.—20. Dává Timoteovi návod, kterak se má chovati k duchovním, t. j. ke kněžím a biskupům. Slovem duchovní překládáme řecký výraz presbyteros, jehož se užívalo nejen o kněžích, nýbrž i o biskupech (Srovn. Skutk. ap. 13, 6); ovšem zde má na mysli předem kněze.

¹⁷ za hodny dvojí cti. Slovem čest míní podobně jako ve v. 3. nejen počtu, vážnost, nýbrž i podporu na výživu. Slovem dvojí vyjadřuje hebraisticky tolik co hojnou. Žádá tedy, aby těm duchovním, kteří svůj úřad zvláště horlivě spravují, a jmenovitě též jako kazatelé a katecheté působí, nejen větší vážnost se prokazovala, nýbrž dávala se na výživu podpora hojná, hojnější než těm, kteří tak horliví nejsou. Někteří však rozumějí slova ta pouze o větší vážnosti; ale tento výklad nepřiléhá k důvodu ve v. 18. podanému.

¹⁸ První výrok jest z 5. Mojž. 25, 4. (I. Kor. 9, 9.), druhý z Luk. 10, 7. (Mat. 10, 10)

²¹ podle přízně, t. j. stranicky.

²² Rukou nevzkládej, t. j. nevysvěcuj rychle t. nevyšetřiv dříve, zdali ten, jehož chceš vysvětití, jest toho hoden, aby byl vysvěcen; neměj účastenství v hříších cizích tím totiž, že bys vysvěcoval na jáhna neb na kněze lidi nehodné neb k tomu nezpůsobilé a tak jednak bez nápravy nechával chyby a hříchy, jichž se dopustili v minulosti, jednak spolu zaviňoval ty chyby a hříchy, kterých by v budoucnosti se dopustili jako kněží nehodní.

²³ Napominá tak, aby snad ve snaze uchovávat se čistým, bezúhonným, neprováděl askesi na újmu svého zdraví beztak již porušeného.

²⁴—²⁵. Vracuje se k napomenutí danému ve v. 22., udává důvod, proč si má počínati opatrně při volbě těch, které by chtěl vysvětití na biskupa, kněze, jáhna, proto totiž, poněvadž hříchy a chyby některých kandidátů jsou skryty, takže soud teprve následují, t. j. přicházejí na jevo teprve po náležitém šetření.

⁶, 1.—2. vyžaduje, aby otroci prokazovali úctu (čest) spojenou s poslušností povinnou i tehdy pánům svým, když pány jejich jsou pohané; mají-li však za pány bratry, t. j. křesťany, ať nemyslí, že pro to bratrství a rovnost s nimi před Bohem a církví směji je podceňovati a s menší horlivostí neb věrností jim sloužiti. Slovy „kteří (t. páni) se vynasnažují dobře činiti“ překládáme řecká slova *οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβάνομενοι*, ač slova ta sama o sobě (nehledíc k souvislosti) připouštějí v souhlase s Vulgátou také překlad „kteří jsou účastni dobrodiní“. Neboť tento překlad nepřiléhá k souvislosti, ať slovem kteří rozumějí se páni, pokud jsou účastni téhož dobrodiní víry, aneb otroci, pokud požívají dobrodiní laskavého pána; ale ovšem hodí se překlad prvý; neboť sv. Pavel odůvodňuje, proč otroci mají tím spíše cítiti a poslouchati pánů křesťanských.

kteří za pány mají věřící, nepohrdejte jimi proto, že jsou bratry, nýbrž tím ochotněji služte jim, protože to jsou věřící a miláčci (Páně), kteří se vynasnažují dobře činit. Tomu uč a to přimlouvej.

Zvláštní pokyny a napomenutí pro Timotea samého. 6, 3.—19.

³ Učí-li někdo jinak a nedrží-li se zdravých slov Pána našeho Ježíše Krista a toho učení, které jest podle zbožnosti, ⁴ jest nadutý, ačkoli ničemu nerozumí, nýbrž stůně na sporné otázky a hádky o slova, ze kterých povstávají závist, sváry, utrhaní, špatná podezření, ⁵ třenice lidí na mysli pokazených a pravdy zbavených, kteří se domnívají, že pobožnost jest pramenem zisku. ⁶ A vskutku velikým pramenem zisku jest pobožnost se spokojeností. ⁷ Nic jsme zajisté nepřinesli na ten svět; patrně, že také nic nemůžeme odnésti. ⁸ Majíce pak živobytí a oděv, spokojíme se s tím. ⁹ Kdo však chtějí bohatnouti, upadají v pokušení a v osidlo (ďáblovo) a v mnoho žádostí nerozumných i škodlivých, které vrhají lidi ve zkázu a záhuby. ¹⁰ Neboť kořenem všeho zla jest chtivost peněz, po nichž někteří bažice zbloudili od víry a způsobili si mnoho bolestí.

¹¹ Ty však, muži Boží, varuj se toho, usiluj však o spravedlnost, zbožnost, víru, lásku, trpělivost, tichost. ¹² Bojuj dobrý boj víry, dosáhni života věčného, k němuž jsi byl povolán a učinil krásné vyznání před mnoha svědky. ¹³ Prikazují ti před Bohem, jenž všechno obživuje, a před Kristem Ježíšem, jenž pod Pontiem Pilátem osvědčil krásné vyznání, ¹⁴ abys zachoval příkázání bez poskvrny, bez úhony až do příští Pána našeho Ježíše Krista, ¹⁵ kteréž svým časem ukáže blahoslavený a jediný mocnář, král nad králi a pán nad pány, ¹⁶ jenž jediný má

3.—16. Vraceje se k tomu, co řekl v 1, 3., napomíná Timotea, aby v boji proti učitelům nepravým, oddaným ziskuchtivosti, nejen spasitelné učení Kristovo hlásal, nýbrž lakoty a ziskuchtivosti se varoval a dbal spokojenosti (uskromnělosti) i nezištnosti.

6. Učinniv ve v. 5. výtku nepravým učitelům, že pokládají pobožnost za pramen zisku (časného), sám nyní, jakoby se opravoval, uznává ji (pobožnost) za pramen zisku, a to veliký, ale ne v tom smyslu, ve kterém to činili oni učitelé, majíce ji pouze jako za řemeslo a prostředek, kterým by si zjednali statky a požitky, nýbrž v tom, že pobožnost majíc zaslíbení života nynějšího i budoucího jest ke všemu užitečna (4., 8.) prospívajíc nejen k dosažení života věčného, nýbrž i k tomu, aby člověk také v tomto životě cítil se šťastným a spokojeným. Dodává však slova „se spokojeností,“ neboť pravá pobožnost jest vždycky spojena se spokojeností či uskromnělostí.

7. Viz Job. 1, 21.; Kazatel, 5, 24.

8. spokojíme se s tím. Podle Vulgaty bylo by „spokojme se s tím.“

12. Bojuj boj víry, t. j. boj, který víra ukládá, tedy jako křesťan. Vyznáním míní zde nejspíše ono vyznání víry, které Timoteus učinil při svém svěcení na biskupa u přítomnosti všeho duchovenstva (biskupů a kněží) i křesťanské obce. Nazývá je krásným vzhledem k zápalu, s kterým je Timoteus učinil.

13. osvědčil či potvrdil ono vyznání, které byl činil slovy i skutky po celý veřejný život svůj, vyznání totiž, že jest Vykupitelem světa, Synem Božím (Mat. 27, 11.; Jan. 18, 33. 37.).

14. příkázání, t. j. učení Kristovo, evangelium. Až do příští Ježíše Krista; chce sice říci „až do smrti,“ přece však praví „až do příští Ježíše Krista“ totiž k soudu, aby vzpomínkou na druhý příchod Kristův viditelný vzbudil též vzpomínku na soud a tak tím více povzbudil ho k vytrvání.

16. Bůh jediný má nesmrtelnost, totiž sám ze sebe a dokonale; duchové a lidé mají jí pouze potud, pokud Bůh jim ji dal. Přebývá ve světle nepřístupném, t. j. jest nejvyšší dokonalejší a nevystihlý. Světle míní se božská dokonalost.

nesmrtelnost a přebývá ve světle nepřístupném, jehož nikdo z lidí neviděl, ba ani viděti nemůže, jemuž čest a panování věčné. Amen.

¹⁷ Boháčům toho světa prikazuj, ať se nepyšní ani nevzkládají své naděje v nejisté bohatství, nýbrž v Boha (živého), jenž nám dává všecko bohatě ku požívání, ¹⁸ ať činí dobře a bohatnou v dobrých skutcích, ať jsou štedří a sdílní, ¹⁹ skládajíce si dobrý základ pro budoucnost, aby dosáhli života pravého.

²⁰ Timotee, opatruj statek svěřený, chraň se světských řečí planých a sporů lichojmenné vědy, ²¹ ke kteréz někteří se přiznávajíce, zbloudili ve víře. Milost s tebou. Amen.

O druhém listě sv. Pavla k Timoteovi.

Sv. Pavel, byv uvězněn v Římě po druhé a předvídáje blízkou smrt, přál si, aby Timoteus přišel k němu, by mu mohl dáti ještě jednu přiměřenou radu a pokyny i povzbuzení, a to tím spíše, jestli, jak se zdá, Timoteus při stálých útocích bludařských učitelů a vazbě Pavlově poněkud zmalomyslněl a ve své horlivosti ochabnul. Pozval jej proto k sobě zvláštním listem a při té příležitosti napsal mu hned co mu leželo na srdci nejvíce. Povzbuzoval jej, aby oživě v sobě, milost přijatou svěcením, nestyděl se vydávati svědectví o Kristu, nýbrž zmužile pracoval o rozšíření evangelia, poučoval ho, kterak má vystupovati proti bludařům, a nabádal, by horlivě kázal slovo Boží a vůbec věrně konal úřad sobě svěřený. Na konci vyzýval ho, by přišel k němu s Markem. List ten napsal v Římě as koncem léta r. 66.

Že tento list pochází skutečně od sv. Pavla, ukazují mimo některé narážky na něj, které se shledávají ve spisech sv. Ignáce Muč. a Polykarpa, zřejmá svědectví zlomku Murat., sv. Ireneae haev. 3, 3, 3), Klementa Alex (Strom, 1, 1; Cohort. q.), Tertulliana Scorp. 13), Origena a j., s nimiž se srovnává i to, že mluva a učení tohoto listu jsou příbuzny s mluvou a učením Pavlovým v jiných jeho listech podaným. V předešlém století počali sice někteří protestanté (Baur, Schwegler, Bauer, de Wette a j.) popírati pravost jeho, namítajíce proti němu, a) že obsahuje mnoho výrazův ojedinělých, jichž v (jiných) listech Pavlových neshledáváme, b) že horlí proti bludům, které teprve ve 2. st. hlásali gnostikové, a c) že časové okolnosti ze života Pavlova v tomto listě připomenuté nesrovnávají se s těmi, které se udávají ve Skutcích apošt. a v jiných listech Pavlových (mimo pastýřské), na př., že není u něho nikdo leč Lukáš, že Timoteus má k němu přijíti ještě před zimou a Marka vzíti s sebou (4, 11., 21.) a j. Ale neprávem to namítají proti pravosti listu. Neboť a) bylo zcela přirozeno, ano nutno, aby apoštol mluvě o věcech, o nichž v jiných listech nemluvil, užil výrazů přiměřených, jichž v jiných listech svých neužil a užiti nemohl;

17. Slova „živého“ není v textě řeckém.

19. z áklad totiž zásluh dobrých skutků.

20. Statek svěřený, t. j. evangelium, učení Kristovo, které staví proti vědě lichojmenné a ho vyzývá, by je zachoval čistým.

21. řeči planých tak podle řeckého *κενοφωνία* kenofonia; Vulgata čtouc *καίνοφωνία* — kainofonia překládá vocum novitates, novot slov, ač v 2. Tim. 2. 16. správně má vaniloquia — řeči plané.

b) jest nepravda, že bludy, proti nimž horlí, povstaly teprve ve 2. st. Počalyť se již v době apoštolské, jakož patrně z listů ke Kolos. a Efes., ve kterých Pavel také varuje před nimi; ovšem rozvinuty byly až ve 2. st. od gnostiků; c) námitka, že časové okolnosti ze života Pavlova v tomto listě udané nesrovnávají se se Skutky ap. a jinými listy Pavlovými, spočívá na předpokladě, že sv. Pavel z první vazby římské nevyšel, nýbrž v ní (r. 64) usmrčen byl. Avšak předpoklad tento jest nesprávný. Jak naznačují i Pavlovy listy (Filip. 1, 25; 2, 24; Filem. 22; Žid. 13, 23) a jak tu přímo (Eusebius, Jeronym), tu nepřímě (Klement Ř., Zlomek Murat., Theodoret a j.) dosvědčují sv. Otcové a spisovatelé církevní a jak nyní uznávají i protestantští kritikové (Spitta, Steinmetz, Frey, Lietzmann a j.), sv. Pavel byl (po prokázané nevině) z první vazby propuštěn, působil pak až do r. 66. dílem na západě (ve Španělsku), dílem na východě (v Malé Asii), v r. 66. pak přišel do Říma a tam krátký čas působil, byl uvězněn a r. 67. usmrčen. A teprve v této druhé jeho vazbě staly se ony příhody, které jak svrchu řečeno, v tomto listě se připomínají a v nich někteří, jak vidno, neprávem shledávají příčinu popírání pravosti listu tohoto.

Druhý list sv. Pavla k Timoteovi.

KAPITOLA 1.*

Nadpis. v. 1.—2.

¹ Pavel, apoštol Ježíše Krista skrze vůli Boží podle zaslíbení života, který jest v Kristu Ježíši, ² Timoteovi, milému synu svému: Milost, milosrdenství, pokoj od Boha Otce a Krista Ježíše, Pána našeho.

Povzbuzuje ke zmužilosti v. 3.—1.

³ Díky činím Bohu, jemuž sloužím od svých předků s čistým svědomím, jakož bez ustání vzpomínám na tebe ve svých modlitbách, dnem i nocí, ⁴ touže tebe uzříti, pamětliv jsa tvých slzí, abych byl naplněn radostí, ⁵ neboť jsem se rozpomenul na neličenou víru, (která jest) v tobě, která nejprve přebývala ve tvé bábě Loidě a v tvé matce Evnice, a jsem přesvědčen, že i v tobě (přebývá).

*) Také tento list lze po úvodě (v. 1. 2.) rozdělití ve dvě části; v části první povzbuzuje ke zmužilosti a svědomitému spravování svého úřadu (1, 3.—2., 13); v druhé poučuje, která si má jako biskup počínati vzhledem k nepravým učitelům (2, 14.—4., 8.) V závěrku (4., 9.—22.) podává zprávu o svém postavení v Římě a zve Timotea k sobě.

3. Nepraví sice výslovně, zač děkuje, jak to činí v jiných listech svých, ale z toho, že bez ustání vzpomíná na Timotea a z v. 5. lze souditi plným právem, že děkuje předem za víru, kterou má Timoteus, jakož i za tu, kterou má jeho bába a matka. Sloužím Bohu s čistým svědomím od svých předků, t. j. jako i předkové moji. Jednalť podle svědomí svého (ovšem bludného) i tehdy, když pronásledoval církev, neboť myslel, že koná povinnost (Skutk. 24, 14.; 26., 9.). Slova „bez ustání vzpomínám . . . dnem i nocí“ řečena jsou s nadsázkou ve smyslu přechoťasto, kdykoliv se modlím ať ve dne ať v noci. Někteří sice vztahují slova dnem i nocí k v. 4., jako by Pavel dnem i nocí toužil Timotea uzříti, (tak činili jsme i my ve vydání kapesním), správněji však (hledíc k 1. Thessal. 3, 9) jest dlužno vztahovati je k slovům předcházejícím; vzpomíná na něho při svých modlitbách, ať je koná ve dne nebo v noci.

⁶ Z této příčiny připomínám ti, abys opět rozněcoval milost Boží, která jest v tobě vzkládaním rukou mých. ⁷ Vždyť Bůh nedal nám ducha bojácnosti, nýbrž ducha moci a lásky a střízlivosti. ⁸ Nestyď se tedy za svědectví o Pánu našem ani za mne, jeho vězně, nýbrž spolu trp pro evangelium podle moci Boží, ⁹ jenž nás vysvobodil a povolal (svým) povoláním svatým, ne podle našich skutků, nýbrž podle úradku svého a podle milosti, která nám byla dána v Kristu Ježíši před věčnými časy, ¹⁰ nyní však ve známost přišla příchodem Spasitele našeho Ježíše Krista, jenž zkaziv smrt, vyvedl na světlo život a neporušitelnost skrze evangelium, ¹¹ pro kteréž já jsem byl ustanoven hlasatelem i apoštolem a učitelem (pohanů). ¹² Z té příčiny také toto trpím; ale nestyďm se (za to), neboť vím, komu jsem uvěřil, a jsem přesvědčen, že jest mocen zachovati vklad můj až do onoho dne. ¹³ Jako vzoru zdravých slov drž se těch, která jsi uslyšel ode mne, (zůstávaje) ve víře a lásce, které jsou v Kristu Ježíši. ¹⁴ Krásný statek ten opatruj skrze Ducha svatého, jenž přebývá v nás. ¹⁵ Víš o tom,

6. milost Boží, t. j. moc biskupskou a milost potřebnou k vykonávání biskupského úradu, kterou jsi obdržel svěcením na biskupa. (1. Tim. 4, 14.) Roznítiti milost tu a tím i oziviti dřívější zápal svůj má ovšem modlitbou, rozjímáním, duchovním cvičením, četbou a pod.

7. ducha střízlivosti či obezřetnosti a ovládnání sebe.

8. za svědectví o Pánu našem, t. j. nestyď se svědčiti o Pánu Ježíši či kázati evangelium jeho. Vězně jeho, t. j. pro něho, pro Ježíše Krista.

9.—18. Aby tím spíše roznítíl v Timoteovi bývalý zápal, uvádí tři pohnutky, a to nesmírnou lásku a milosrdsnost Boží, kterou k nám projevil v Kristu Ježíši (v. 9.—10.), b) svůj vlastní příklad (v. 11.—14.), c) dva protikladné příklady jiných (v. 11.—18.), totiž nehodné jednání některých křesťanů v Asii (v. 11.—14.) a krásný způsob, kterým se k němu zachoval Onesiforos (v. 15.—18.).

9. Slovo svým jest sice podle textu latínského, ale ne podle řeckého; v něm schází. Vysvobodil t. j. vykoupil skrze vtěleného Syna svého; povolal nás totiž ke pravé víře, ke křesťanství, (Řím. 8. 30; 1. Kor. 1, 9; 7, 17.); povolání to zove svatým vzhledem k tomu, že je učinil Bůh nejvyšší svatý skrze Ducha svatého. Povolal pak nás nikoli vzhledem k našim zásluhám, nýbrž na základě odvěkého úradku, kterýž byl učinil zcela dobrovolně z lásky, a to účinnou milostí svou, kterou nám dal v Kristu Ježíši již od věčnosti, ne sice ve skutečnosti, nýbrž ve svém úradku, ustanoviv totiž již od věčnosti, že milost tu nám v Kristu dá.

10. Zkazil smrti i věčnou (duševní), podav dosti učinění za hříchy lidstva a zasloužil milost, aby každý mohl dojiti odpuštění hříchů a spásy věčné, i časnou, pokud zasloužil nám vzkříšení těla k životu věčně blaženému.

11. Slovo pohanů (doslovně národů, kterýžto výraz však zde jakož i na jiných místech znamená národy pohanské) vydání kritická vynechávají jakožto pozdější vložku vzatou z 1. Tim. 2, 7. Čini to jednak vzhledem k rukopisům ^{MS} A 17, jednak že na tomto místě souvislost slova toho nevyžaduje jako v 2, 7, snad správně, ač ostatní rukopisy i překlady je mají.

12. t. j. proto, že jsem věrným a neohroženým hlasatelem evangelia . . . , proto trpím tyto okovy a jiné útrapy.

Vím, komu jsem uvěřil, t. j. vím a věděl jsem, že jsem uvěřil pánu nikoli pozemskému, nýbrž pánu nebes i země, vím a věděl jsem i to, že ve službě jeho nedostane se mi výhod časných, nýbrž utrpení, avšak já vím též a věděl jsem také to, že má moc, aby zásluhy mých prací a útrap a dobrých skutků jako nějaký vklad u něho uložený uchoval až do dne soudu, kdy mi jej vrátí ve formě věčné odměny.

13. Jako vzoru z zdravých slov, t. j. jako vzoru či pravidla spasitelného učení drž se toho učení, které jsi uslyšel ode mne (učení apoštolského).

Statkem (doslovně vkladem) rozumí zde podobně jako v 1. Tim. 6, 20., evangelium či učení Kristovo, jež od Pavla uslyšel a má za pomoci Ducha sv. neporušené zachovati a jiným hlásati.

15. všichni, kteří jsou v Asii, t. j. ne všichni křesťané maloasijsíi vůbec, nýbrž buď všichni ti z nich, kteří s ním z Asie r. 66. do Říma přišli, aneb spíše všichni ti, kteří po jeho návratu měli do Říma přijíti, aby při vy-

že se odvrátili ode mne všichni, kteří jsou v Asii; patří k nim Fygelus a Hermogenes. ¹⁶Dejž Pán milosrdenství domu Onesiforovu, neboť on mě často občerstvil a nestyděl se za mé okovy, ¹⁷nýbrž přišed do Říma pilně mě hledal a našel. ¹⁸Dej mu Pán, aby našel milosrdenství od Pána v onen den. A jak veliké služby konal v Efesu, ty víš lépe.

KAPITOLA 2.

Povzbuzuje k svědomitému spravování svěřeného úřadu. v. 1.—13.

¹Ty tedy, synu můj, posilňuj se v milosti, která jest v Kristu Ježíši, ²a co jsi uslyšel ode mne před mnoha svědky, to svěřuj lidem věrným, kteří budou způsobili také jiné učiti. ³Spolu snášej utrpení jako dobrý bojovník Krista Ježíše. ⁴Nikdo, jenž sloužil ve vojště, nezapletá se do záležitostí života, aby se zalíbil vojevůdci. ⁵Vždyť ani ten, jenž zápasí o závod, nebývá ověnčen, leč zápasí náležitě. ⁶Ten rolník, jenž se lopotí, má předem bráti užitek. ⁷Rozuměj, co pravím.

slechu vystoupili jako svědkové vývodní. Vidouce, že jest ve vazbě, zdráhali se ze zbabělosti (jíti do Říma a) svědčiti podle pravdy v jeho prospěch, o jeho nevině, ano oni odvrátili se od něho, přerušili spojení s ním.

17. Z toho, že vyprošuje milosrdenství Božího d o m u Onesiforovu, rodině jeho, a ne též Onesiforovi samému, a že ve v. 18. prosí, aby Onesiforos našel milosrdenství v d e n s o u d n ý, lze souditi, že tou dobou byl již mrtev.

18. Místo všeobecného znění, „jak veliké služby vykonal v Efesu“, jak má text řecký, bylo by podle Vulgáty „jak veliké služby vykonal m ě v Efesu“. Se slovy „ty víš lépe“ srovnává se více znění první.

2, 1.—13. Vyzývá, aby zmužilým se ukázal ve svědomitém konání úřadu svého, jmenovitě v péči o to, aby učení Kristovo zachoval čistým, a v neohroženém snášení utrpení (v. 1.—2.). Aby pak tím spíše tak jednal, povzbuzuje ho příkladem vojína a rolníka, kteří musí dříve přičinit si, než mohou se těšiti z ovoce své námahy (v. 3.—7.), příkladem Kristovým a svým vlastním (v. 8.—10.) a poukazem na budoucí odměnu věrnosti a trest nevěrnosti (v. 11.—13.).

1. Posilňuj se, t. j. ukaž se silným, a to nikoli na základě přirozené síly své, nýbrž v milosti, na základě síly nadpřirozené, jejíž zdrojem jest Kristus Ježíš.

2. Poněvadž v textě řeckém stojí předložka *διὰ* = skrze, překládají neb vykládají někteří ve smyslu: „co jsi uslyšel ode mne sk r z e mnoho svědků, které jsem vyučil“, neb „co jsi uslyšel jako věc potvrzenou (osvědčenou) skrze mnohé“, aneb „skrze mnoho svědků, které jsem vyslal“, aneb svědky rozumějí ty biskupy a kněze, kteří byli přítomni při jeho (Timoteově) vysvěcení na kněze a biskupa. Spíše však srovnává se s významem předložky *διὰ* = skrze, pojímají-li se slova sk r z e m n o h o s v ě d k ů ve smyslu „za osvědčování (potvrzování) mnoha svědků“ neb ve smyslu druhého pramene „co jsi uslyšel ode mne a skrze mnoho svědků, kteří Krista slyšeli a z mrtvých vstalého viděli“.

3. Spolu (se mnou) snášej utrpení; tak dle řeckého a tak překládají jest zde i latinské *labora*.

4. Smysl jest: Jako vojn nezabývá se záležitostmi života (řemeslem, živností, obchodem, průmyslem), nýbrž oddává se zcela své službě, tak ani ten, jenž slouží evangeliu, jsa bojovníkem Božím, nemá se dáti zdržeti neb odvrátiti od věrného konání svého úřadu žádnými záležitostmi světskými, a jako bojovník snaží se výhradně o to, aby se zalíbil svému vojevůdci a došel jeho uznání, tak má i bojovník Kristův věrným konáním svého úřadu za všech okolností výhradně o to usilovati, aby se zalíbil svému Pánu, Kristu Ježíši.

5. n e b ý v á o v ě ň ě n věncem vítězství. Viz I. Kor. 9, 25, leč zápasil náležitě a tedy též po náležitě přípravě.

6. Jako rolník předem, dříve než jiným podává, má sám bráti užitek své práce, tak i Timoteus (a každý věrozvěst a učitel křesťanský) má dříve sám bráti užitek evangelia, učení Kristova, zachováváním totiž jeho příkazův a dobrými mravy, než ten užitek prostředkuje jiným.

Dá ti zajisté Pán porozumění ve všem. ⁸ Pamatuj na Ježíše Krista, jenž jsa z potomstva Davidova, vstal z mrtvých podle evangelia mého, ve kterém snáším utrpení až do vazby jako zločinec; ⁹ avšak slovo Boží není přivázáno. ¹⁰ Proto všechno snáším pro vyvolence, aby také oni dosáhli té spásy, která jest v Kristu Ježíši, i se slávou věčnou. ¹¹ Spolehlivě jest to slovo; neboť jestli jsme s ním zemřeli, budeme s ním i žítí; ¹² jestli s ním trpíme, budeme s ním i kralovati; zapřeme-li ho, také on nás zapře; ¹³ jsme-li nevěrní, on zůstává věrným, neboť zapřítí sám sebe nemůže.

Kterak chovati se vzhledem k nepravým učitelům. v. 14.—26.

¹⁴ Ty věci připomínej, zapřisahaje před Pánem. Neveď hádek; není to k ničemu užitečné, jen ke zkáze posluchačů. ¹⁵ Vynasnaž se pilně, aby ses představil Bohu osvědčena, jako pracovníka, který nemusí se stydět (za svou práci), který podává náležitě slovo pravdy. ¹⁶ Světských však řečí planých se varuj, neboť budou postupovati vždy k většímu stupni bezbožnosti ¹⁷ a slovo jejich bude mít pastvu jako rakovina; patří k nim Hymeneus a Filetus, ¹⁸ kteří pobloudili v příčině pravdy, říkajíce, že vzkříšení již se stalo, a podvracují víru některých. ¹⁹ Avšak pevný základ Boží stojí, maje tento nápis: „Pán poznal ty, kteří jsou jeho“ a „Odstup od nepravosti každý, kdo jmenuje jméno jeho.“ ²⁰ Ve velikém domě však nejsou toliko nádoby zlaté a stříbrné, nýbrž i dřevěné a hliněné, a jedny jsou ke cti, jiné k necti. ²¹ Očistí-li se tedy kdo řádně od těchto, bude nádobou ke cti, posvě-

8. podle evangelia mého, t. j. jakož všude učím a hlásám. — Pavel dlí sice ve vazbě jako zločinec, ale tím nezabrání se šíření evangelia, slova Božího; neboť slovo to není přivázáno, nýbrž volně tam skrze jiné apoštoly a věrozvěsty, tu i skrze samého Pavla ve vazbě hlásati se může a se hlásá.

14. Místo „Neveď hádek“ (řecky: mé logomachej *μη λογομαχεί*, lat. Noli contendere verbis) bylo by dle některých rukopisů řeckých a dle překladu syrského, koptického a gotského „abys nevedl hádek“ (řecky mé logomachej *μη λογομαχεῖν*).

16. budou postupovati, totiž ti učitelé nepraví, kteří ony řeči plané vedou, věci nicotné pod jménem vědy roztrušují.

17. bude mít (nalezne) pastvu, totiž na zdravých údech církve. Jako rakovina vždy víc se rozlévá, nakazujíc kolem místa zdravá, tak slovo učení jejich nepravé bude se potají rozšiřovati, kazíc pravověrné údy církve. Místo „bude mít pastvu“ (podle řeckého) bylo by podle Vulgáty „rozlézá se“ ve smyslu ovšem stejném.

19. pevný základ Boží t. j. církve. Smysl jest: Byť bloudili někteří ve víře a odpadali od ní, církev přece jakožto ústav, ve kterém Bůh působí, zůstává a zůstane neotřesená, neboť jak ukazuje nápis či heslo od Boha jí dané, Bůh poznal (a tedy zná) ty, kteří jsou jeho (4. Mojž. 16, 5), zná a jako svoje uznává a svou milostí účinně chrání ty, kteří k němu příslušejí, a proto nikdo nebude moci mu je vyvrátit, neodvrátí-li se sami od něho (Jan 10, 29.), oni však se neodvrátí sami, poněvadž dle druhého hesla (Is. 52, 11; 26, 13), kdo Pána jmenuje t. j. jej vyznává, k němu se hlásí či opravdovým jeho příslušníkem jest a býti chce, nejen musí všelikých nepravostí, a tedy i těch, ke kterým bludáři svádějí, se varovati a podle učení Kristova žítí, nýbrž skutečně také s pomocí Boží tak jedná.

20.—21. Smysl: Jsou ovšem v církvi vedle křesťanů dobrých, pravověrných, také křesťané špatní, kteří šíří zásady nepravé, pohoršlivý život vedou a jiné svádějí; ale to při svobodné vůli člověka, které Bůh nechce rušit, není s podivěním, podobně jako není podivno, že ve velikém domě jsou nádoby nejen drahocenné, nýbrž i prosté, z nichž jedněch se užívá ke službám a věcem čestným, druhých k nečestným, povrhlivým. Avšak od křesťanů špatných jest se očistiti a to řádně, varovati se totiž nejen společnosti jejich, nýbrž i jejich zásad a vši poskvrny se strany jejich a vůbec zachovati se ve víře věrným jak co do svého smýšlení, tak co do svého života. A kdo tak učiní, bude nádobou ke cti,

cenou, užitečnou Pánu, připravenou ke každému skutku dobrému. ²²Jinošských žádostí se chraň, usiluj o spravedlnost, víru, lásku, pokoj s těmi, kteří vzývají Pána z čistého srdce. ²³Otázek pošetilých a nevzdělávajících se vystříhej věda, že plodí hádky; ²⁴služebník Páně však nemá se hádati, nýbrž býti přívětivý ke všem, způsobilý vyučovati, trpělivý, ²⁵jenž by s vlídností káral odpůrce (pravdy), zdali by snad Bůh dal jim někdy (milost) pokání ku poznání pravdy, ²⁶a oni (aby) vystřízlivěli z osídla ďáblova, byvše od něho zajati, aby konali jeho vůli.

KAPITOLA 3.

Další poučení o tom, kterak si vésti vzhledem k nepravým učitelům a naukám. v. 1.—17.

¹Toto pak věz, že v posledních dnech nastanou časy těžké. ²Lidé totiž budou sobečtí, hrabiví, chlubní, pyšní, rouhaví, rodičů neposlušní, nevďeční, bezbožní, ³nelaskaví, nesmířliví, utrhační, nezdrželiví, neurvalí, dobrému nepřizniví, ⁴zrádní, lehkomyšní, nadutí, více rozkoš nežli Boha milovní, ⁵majíce sice tvárnost pobožnosti, moc její však zapřevše. A těch se varuj. ⁶Neboť patří k nim ti, kteří se vluzují do domů a chytají ženštiny obtížené hříchy, puzené rozličnými chťci, ⁷kteřé vždycky se učí a nikdy ku poznání pravdy přijíti nemohou. ⁸Jako však Jannes a Jambres protivili se Mojžíšovi, tak i tito protiví se pravdě, lidé to na mysli porušení, v příčině víry neosvědčení. ⁹Ale nebudou postupovati dále, neboť jejich nesmyslnost bude zjevna všem, jako byla i oněch.

¹⁰Ty jsi však následoval mého učení, způsobu života, úmyslu, mé víry, shovívavosti, lásky, trpělivosti, ¹¹mých pronásledování, utrpení,

podobati se té nádobě, které se užívá ke službě čestné: Bůh totiž přijme ho ke službě čestné, jakožto toho, jenž jest posvěcen či Bohu oddán, užitečný Pánu či službě a účelům Božím, připraven či hotov konati všeliký skutek dobrý.

^{22.} Jinošskými žádostmi, jak učí souvislost, míní mladistvou prudkost, upřílišněný zápal a přehnanou horlivost vzhledem k jiným, jakož i snahy ctižádostivé a svárlivé.

^{23.} Otázek pošetilých t. j. takových, které nijak nepřispívají ke vzdělání.

^{26.} a by konali jeho vůli doslovně pro jeho vůli = k službě jeho, aby mu sloužili.

1.—9. líčí povahu a zkaženost budoucích bludařů, varuje před nimi a předpovídá, že svého cíle, zkázy církve, nedojdou.

1. v posledních dnech, t. j. v době messiášské, či v době od Krista až do konce světa. V celé té době budou vedle dobrých ctitelů Božích také lidé převrácení. Někteří však miní oněmi dny čas blízky konci světa.

6. lidé ti budou tedy snažiti se předem ženy získati pro své náhledy, aby pak skrze ně mohli tím spíše působiti také v ostatní členy rodiny.

8. Jannes a Jambres (dle Vulgáty Mambres) čarodějové egyptští, kteří dle 2. Mojž. 7, 11. 22. odporovali Mojžíšovi. Jmén jejich však Mojžíš neudává. Pavel udává je nejspíše na základě podání ústního.

10.—17. Připomínaje mu dosavadní věrnost jeho i to, že v tomto životě nejen hlasatelé evangelia, nýbrž i spravedliví vůbec budou pronásledováni, nespravedliví pak vždy k horšímu spěti, povzbuzuje ho, aby proti učitelům oněm pevně vytrval při učení Kristově, moha to tím spíše, poněvadž nabyl přesvědčení o jeho pravosti a zná dokonale Písma svatá.

10. následoval Pavlova úmyslu, maje při svých pracích tentýž úmysl, cíl, přivésti co nejvíce lidí ke Kristu, s h o v í v a v o s t í, mírností k odpůrcům, t r p ě l i v o s t í a vytrvalostí v utrpeních a nedostacích.

11. Srovn. Skutk. 13, 50; 14, 2.—5., 19.—20.

kteřá se mi přihodila v Antiochii, v Ikonii, Lystře, pronásledování, jaká jsem vytrpěl, a ze všech vytrhl mě Pán. ¹² Ale také všichni, kteří chtějí pobožně žít v Kristu Ježíši, budou pronásledováni. ¹³ Špatní lidé však a podvodníci budou postupovati k horšímu bloudíce a v blud uvádějíce. ¹⁴ Ale ty zůstávej v tom, čemu ses naučil a o čem jsi se přesvědčil, neboť vši od koho jsi se naučil, ¹⁵ a znáš od dětinství Písma svatá, která tě mohou naučiti ke spáse věrou, (jež jest) v Kristu Ježíši. ¹⁶ Všecko Písmo od Boha vdechnuté jest (také) užitečno k učení, ke kárání, k napravování, k výchově ve spravedlnosti, ¹⁷ aby člověk Boží byl dokonalý, způsobilý ke každému skutku dobrému.

KAPITOLA 4.

Poslední vyzvání k neohroženému a svědomitému spravování úřadu v. 1.—8.

¹ Zapřísahám tě před Bohem a Kristem Ježíšem, jenž bude souditi živé i mrtvé, skrze příchod jeho a království jeho, ² hlásej slovo, naléhej včas i nevčas, usvědčuj, přimlouvej, kárej, (a to) se vši trpělivostí a moudrostí učitelskou. ³ Neboť bude čas, kdy zdravého učení nesnesou, nýbrž nashromadí si učitelů podle vlastních chťičů, majíce šimráni v uších, ⁴ a (kdy) od pravdy sluch svůj odvrátí a obrátí se k bájm. ⁵ Ty však buď střízliv ve všem, snášej zlé, konej dílo evangelisty, naplň službu svou. ⁶ Neboť já již jsem vydáván v obět a čas mé smrti nastává. ⁷ Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem dokonal, víru jsem zachoval; ⁸ pro budoucnost jest mi uložena koruna spravedlnosti, kterou mi dá v onen den Pán, spravedlivý soudce, ale nejen mně, nýbrž i všem těm, kteří milovali příchod jeho.

Závěrek listu. v. 9.—22.

⁹ Pospěš, abys brzy přišel ke mně. Neboť Demas mě opustil, zamilovav tento svět, a odešel do Thessaloniky, ¹⁰ Krescens do Galatie, Titus do Dalmacie. ¹¹ Lukáš jediný jest se mnou. Marka vezmi a přiveď

13. Špatními lidmi míní řečené učitele bludařské.

14. o čem jsi se přesvědčil (přesvědčení nabyli), tak správně podle řeckého epistothés επιστοθής; podle Vulgáty, která čtouc epistevthés επιστευθής přeložila credita sunt tibi, bylo by „co ti bylo svěřeno“. — víš, od koho jsi se naučil t. ode mne, od apoštola, jenž sám (jsem) byl vyučen od Krista samého (Gal. 1, 12.; 1. Kor. 10, 23.) a tedy pravdu čistou poznal a povědětí mohl.

2. hlásej slovo, t. j. Boží; naléhej včas i nevčas, t. j. předstupuj před věřící (a kaž jim), ať jim to jest vhod aneb nevhod.

3. majíce šimráni v uších, t. j. toužíce slyšeti něco nového, příjemného, co by jim lichořilo a hovělo chťičům a přáním jejich.

5. buď střízliv, t. j. povážliv, obezřetný; řecky νήφες néfes; slovo to Vulgáta vyjadřuje dvěma výrazy a to vigila (bdi) a sobrius esto (buď střízliv), tento však klade až na konec verše. První překladatel užil as slova vigila, a někdo později přičinil na okraji opravu sobrius esto (buď střízliv) a ta dostala se pak do textu s ponecháním výrazu dřívějšího (vigila). — Konej dílo evangelisty t. j. hlásej evangelium; naplň službu svou t. j. vykonej všecko to, co jako služebník Kristův máš činiti, a k čemu jsi byl povolán.

7. běh, totiž běh života.

8. koruna spravedlnosti, t. j. odměna za spravedlnost či za život spravedlivý. Kteří milovali (totiž) ve svém životě; (dle Vulg. milují) příchod jeho totiž k soudu, tím totiž, že se na něj těšili a k němu ctnostným životem připravovali.

9. Marka, totiž evangelistu Marka.

s sebou, neboť jest mi užitečný k službě. ¹² Tychika však jsem poslal do Efesu. ¹³ Plášť, který jsem nechal v Troadě u Karpa, přines s sebou, až přijdeš, též knihy a zvláště pergamen. ¹⁴ Kovář Alexander způsobil mi mnoho zlého. Odplatí mu Pán podle skutků jeho. ¹⁵ Před ním chraň se i ty, neboť velice se protivil slovům našim. ¹⁶ Při první mé obraně nikdo nebyl při mně, nýbrž všichni mě opustili; nebudíž jim to přičítáno. ¹⁷ Ale Pán byl při mně a posilnil mě, aby skrze mne hlásání se naplnilo a uslyšeli je všichni národové; i byl jsem vysvobozen z tlamy lví. ¹⁸ A Pán vysvobodí mě od všelikého díla zlého a zachová mě k nebeskému království svému. Jemu sláva na věky věkův. Amen.

¹⁹ Pozdrav Prisku a Akvilu i dům Onesiforův. ²⁰ Erastus zůstal v Korintě, Trofima jsem nechal nemocného v Milétě. ²¹ Pospěš, abys přišel před zimou. Pozdravuj tě Eubulus a Pudens a Linus a Klaudia i všichni bratři. ²² Pán Ježíš Kristus buď s duchem tvým. Milost s vámi. Amen.

O listě sv. Pavla k Titovi.

Titus narodil se z rodičů pohanských, nejspíše v Antiochii Syrské, ač různé zprávy staré udávají jako rodiště jeho také Krétu neb Korint neb Ikonii. Ke křesťanství byl přiveden od sv. Pavla; alespoň lze tak souditi z toho, že Pavel nazývá jej milým synem svým. (Tit. 1, 4.) Roku 51. šel se sv. Pavlem do Jerusalema na sněm apoštolský (Gal. 2., 3.), potom působil nejspíše v Galatii. Roku 58. (57?) vykonal Pavlovi důležité služby, byv od něho poslán do Korintu, jednou z Efesu, kdy měl vyzvědět, jak působil v obci korintské jeho list, po druhé z Macedonie, kdy donesl Korintanům list druhý. Kde působil potom, není

14. z p ů s o b i l m u m n o h o z l é h o nejspíše tím, že před soudem (v Římě) mluvil proti němu a jeho vývody zeslabiti hleděl, či jak praví ve v. 15., protivil se mu.

16. 17. Co míní první obranou, o tom není shody mezi vykladači. Jedni rozumějí první výslech za jeho druhé vazby římské, vykládající místo toto v ten rozum, že z těch křesťanů, kteří tehdy byli v Římě, nikdo se nedostavil při prvním jeho výslechu k soudu, aby se ho zastal, ale Bůh že mu přispěl, aby nejen mohl před soudem za přítomnosti lidí z různých národů do Říma příšlých se hájiti a Kristu svědectví vydati (hlásati o něm), nýbrž i z nebezpečství smrti se dostal, nebyv tehdy před napsáním tohoto listu ještě odsouzen; jiní sotva správně vykládají je o první jeho vazbě, ze které byv po dvou letech propuštěn, skutečně zase k různým národům odešel a jim hlásal. Pravíme „sotva správně“, neboť jednak nebylo příčiny na tomto místě připomínati Timoteovi věc jemu známou, první vazbu svou, jednak výklad ten nepřiléhá k souvislosti, jmenovitě k náhlému přechodu ve v. 18. k onomu vysvobození, jehož se mu dostane, jak (tuše blízkou smrt svou) pevně doufá, přijetím do království nebeského. — z tlamy lví t. j. z nebezpečství (jistě) smrti. Někteří lve m rozumějí císaře Nerona.

17. Pán mě posilnil, aby skrze mne hlásání se naplnilo, dal mi totiž zmužilost, abych i před nejvyšším soudem císařským v Římě evangelium zvěstoval, ho hájil a tak naplnil vůli Kristovu nésti jméno jeho před pohany a krále (Skutk. 9, 15); neboť svědectví, které vydal Kristu před soudem císařským s neohrožeností apoštolskou vešlo ve známost také pohanům již proto, že do Říma, jakožto hlavního města říše světové a politického i náboženského ústředí pro pohany, přicházeli četní jednotlivci z přerůzných národů.

18. vysvobodí mě od všelikého díla zlého, povoláním mě totiž s tohoto světa k životu věčně blaženému.

známo. Když sv. Pavel, vykonav cestu do Španělska, bral se na východ sešel se s ním kdesi, nepochybně v Itálii, a vzav ho s sebou, ustanovil jej biskupem na Krétě a svěřil mu úkol, aby uspořádal tam obce církevní, zejména vysvěcením a ustanovením duchovních správců po osadách. Kterak by si měl při tom vésti, poučil ho zajisté ústně. Aby však naučení jeho zachoval spíše v paměti, poslal mu na další cestě své z některého místa macedonského r. 65. (as v měsíci září nebo říjnu) list a připomínal mu v něm, kterých vlastností má vyhledávat při těch, jež by chtěl vysvětití na duchovní (biskupy, kněze), a k čemu naváděti jednotlivé stavy věřících jak vzhledem k nim samým, tak vzhledem k pohanské vrchnosti a nekřesťanům vůbec. Na konci pozval jej do Nikopole, kde by se s ním sešel, a podal mu některé zprávy osobní.

V čas druhé vazby Pavlovy v Římě Titus působil v Dalmácii (2. Tim. 4, 10.); odtud vrátil se zase na Kretu a dle podání zemřel tam v Gortyně jako stařec čtyř a devadesátiletý, zachovav ustavičné panictví. Tělo jeho zůstalo v Gortyně do r. 823, kdy bylo přeneseno do Benátek. Tam chová se ve chrámě svatého Marka.

O pravosti tohoto listu platí skoro všecko to, co bylo řečeno o pravosti listů k Timoteovi. Pokud byly učiněny námitky proti ní, spočívají hlavně na nesprávném předpokladě, že sv. Pavel z první vazby římské již nevyšel.

List sv. Pavla k Titovi.

KAPITOLA 1.

Nadpis a pozdrav, v. 1.—4.

¹ Pavel, služebník Boží a apoštol Ježíše Krista pro víru vyvolenců Božích a (pro) poznání pravdy, která jest ke zbožnosti, ² k naději v život věčný, který zaslíbil neklamný Bůh před věčnými časy, — ³ ale časem svým uvedl ve známost slovo své hlásáním, kterým já jsem byl pověřen podle příkazu Spasitele našeho, Boha, — ⁴ Titovi, pravému synu svému podle společné víry: Milost a pokoj od Boha Otce a Krista Ježíše, Spasitele našeho.

1.—2. apoštol pro víru . . . t. j. poslaný k tomu konci, aby přiváděl ke pravé víře a ku plnému poznání pravdy ty, které Bůh k tomu ve své lásce vyvolil, a to ku poznání pravdy ne kterékoli, nýbrž té, která jest ke zbožnosti, t. j. té, která ke zbožnosti, k službě Boží, nejen potřebná jest, nýbrž k ní i vede, ji živí a udržuje, pravdy tedy zjevené. Slova k naději (*ἐπ' ἐλπίδι*, ep' elpidi = na základě naděje, na naději, k naději) patří buď ke slovu apoštol ve smyslu „apoštol poslaný také k tomu, aby přiváděl k naději“ aneb spíše jsou paralelní s výrazem „ke zbožnosti“ a patří ke slovu pravdy ve smyslu „ku poznání pravdy, která vede ke zbožnosti a k naději v život věčný“. Věčný život ten zaslíbil Bůh před věčnými časy, t. j. před pradávnými časy. Někteří však rozumějíce slova před věčnými časy o věčnosti pojímají slovo zaslíbil ve smyslu ustanovil dáti. (Od věčnosti ustanovil Bůh dáti život věčný svým věrným).

3. slovo své, t. j. pravdu (učení) evangelní, která obsahuje také zaslíbení života věčného.

4. synem svým podle společné víry jmenuje Tita, poněvadž ho přivedl ke křesťanství, synem tedy v duchovním smyslu slova. Jmenuje ho synem svým pravým (podle Vulgáty milým), poněvadž Titus svými ctnostmi a svou horlivostí pro Krista zcela se mu podobal. (Srovn. též Řím. 1, 1. 7; I. Kor. 1, 1.—3.)

Kterých vlastností vyhledávati jest při svěcencích. v. 5.—16.

⁵K tomu jsem tě nechal na Krétě, abys spravil nedostatky a ustanovil po městech duchovní, jak jsem ti byl nařídil, ⁶totiž je-li kdo bez úhony, mužem jedné manželky a má dítky věřící, o nichž nejde pověst, že jsou nevázané neb nepoddajné. ⁷Neboť biskup má býti bezúhonný jakožto správce Boží, ne samolibý, ne hněvivý, ne pijan, ne rváč, ne mrzkého zisku chtivý, ⁸nýbrž pohostinný, dobra milovný, střízlivý, spravedlivý, zbožný, zdržlivý, ⁹držící se spolehlivého slova, které jest podle učení, aby mohl i přimlouvati v učení zdravém i usvědčovati odpůrce. ¹⁰Neboť jest mnoho i neposlušníků, tlachalů a podvodníků, zvláště takových, kteří jsou z obřizky; ¹¹ty dlužno umlčovati, neboť podvracují celé domy, učíce věcem nepřislušným pro mrzký zisk. ¹²Pravil jeden z nich, vlastní jejich prorok: „Krétané jsou vždycky lháři, zlá zvěř, břicha lenivá.“ ¹³Svědectví to jest pravdivé. Proto je kárej přísně, aby byli zdraví ve víře, ¹⁴nezabývajíce se židovskými bájemi a příkazy lidí, kteří se odvracejí od pravdy. ¹⁵Všecko jest čisté čistým; poskvrněným však a nevěřícím nic není čisto, nýbrž poskvrněna jest i mysl i svědomí jejich. ¹⁶Vyznávají, že Boha znají, skutky však ho zapírají, jsou ohavní a neposlušní a ke všelikému skutku dobrému nezpůsobilí.

KAPITOLA 2.

K čemu nabádati věřící vzhledem k nim samým. v. 1.—15.

¹Ty však mluv, co se srovnává se zdravým učením: ²starci ať jsou střízliví, počestní, rozvážni, zdraví ve víře, v lásce, v trpělivosti. ³Stařenky taktéž ať jsou ve svém vnějšku slušny, ne pomlouvачny ani

5.—9. Viz 1. Tim. 3, 1.—5. duchovní (řecky a latinsky presbytery), t. j. biskupy i kněze. (Srovn. Skut. 14, 22; 1. Tim. 5, 17.) — aby mohl usvědčovati, totiž z nepravdy, a vyvracetí jejich náhledy nepravé.

10.—16. Udává důvody, proč takových vlastností má vyhledávati při svěcencích, proto totiž, poněvadž jest mnoho svůdců (v. 10.—11.) a poněvadž Krétané při své povaze snadno dají se svéstí (v. 12.—13.), takže jest potřebí s důrazem je varovati a napomínati.

12. Byl to krétský básník Epimenides v 6. stol. před Kr. Pavel nazývá ho prorokem, poněvadž v této věci pověděl pravdu také o vrstevnicích jeho a snad i proto, že u pohanů byl pokládán za věstce (Cicero, De Divinatione, 1, 1.).

14. Židovskými bájemi, t. j. rabínskými legendami. Viz 1. Tim. 1, 4.

15. Nepraví učitelé tvrdili, že některé pokrmy, nápoje a jiné věci samy o sobě jsou zlé a poskvřňují na duši toho, kdo jich užívá. Proti nim Pavel učí, že všecko, co Bůh stvořil, samo o sobě jest dobré a neposkvřňuje čistých, t. j. těch, kteří očistivše se (věrou a křtem sv.) mají svědomí čisté, jestli jich užívají náležitě, a s dobrým svědomím. Těm však, kteří se poskvřňili na duši (těžkými hříchy, zvláště nevěrou), že všecko jest nečisté, ne sice samo o sobě, nýbrž proto, že oni to poskvřňují, buď že požívají jen jistých pokrmů a nápojů proto pouze, poněvadž je mají za dobré samy o sobě, jiných pak se zdržují proto jen, že je mají za zlé samy o sobě, aneb že z neposlušnosti požívají v ty které dny pokrmy, které církev pro ty dny zakázala, ne že by byly zlé a poskvřňovaly samy o sobě, nýbrž aby věřící tím následovali příklad Kristův, cvičili se ve zdržlivosti a přemáhali zlé náklonnosti. Srovn. Řím. 14, 20.

1.—10. Udává, k čemu má nabádati starce, stařenky, mladé ženy a muže, služebníky (otroky).

1. Výzva, aby mluvil, co se srovnává se zdravým učením, vztahuje se také k soukromým hovorům; ani v těch nemá se nic mluvití, co by se nesrovnávalo se zdravým učením Kristovým, s jeho důstojností a původem božským.

2. Stařenky mají býti slušny ve svém vnějšku t. j. nejen v obleku, nýbrž i v chůzi, v řeči, v tváření se a vůbec ve všem obcování svém.

mnoha vlnu oddány, učitelkami dobrého, ⁴aby nabádaly mladé ženy, by své muže milovaly, své dívky v lásce měly, ⁵byly rozvážny, čistotny, střízlivy, hospodárny, dobrotivy, svým mužům poddány, aby slovo Boží se nezlehčovalo. ⁶Mladé muže taktéž napomínej, aby byli střízliví. ⁷Ve všem prokazuj sám sebe jako vzor dobrých skutků; (prokazuje) v učení neporušenost, vážnost, ⁸slovo zdravé, bezúhonné, aby odpůrce se zaštyděl, nemaje co zlého mluvití o nás. ⁹Služebnicky (napomínej), ať jsou svým pánům poddáni ve všem, příjemni, neodmlouvající, ¹⁰neokrádající, nýbrž v každé příčině věrnost pravou osvědčující, aby ve všech věcech byli na ozdobu učení Boha, Spasitele našeho.

¹¹Ukázala se zajisté milost Boha, Spasitele našeho, všem lidem, ¹²učíc nás, abychom odřeknouce se bezbožnosti a světských žádostí, střízlivě a spravedlivě a pobožně byli živi na tomto světě, ¹³očekávající blahou nadějí a slavný příchod velikého Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista, ¹⁴jenž dal sebe sama za nás, aby nás vykoupil od všeliké nepravosti a očistil si lid příjemný, jenž by byl horlitem dobrých skutků. ¹⁵Teď mluv a přimlouvej a vytykej s veškerým důrazem. Nikdo tebou nepohrdej.

5. aby slovo Boží (učení křesťanské) se nezlehčovalo, totiž od pohanů; oni již přirozeným zákonem vedeni uznávali, že muž jest hlavou rodiny. Kdyby tedy viděli, že křesťanské ženy odírají svým mužům poslušnost, přičítali by to křesťanskému učení a brali by z toho podnět zlehčovati je.

7.—8. prokazuje v učení neporušenost atd., t. j. vykonáváje úřad učitelský (když učíš), osvědčuj neporušený, čistý úmysl, vážnost v řeči, posuncích, přednesu, a podávej slovo či učení Kristovo zdravé, t. j. pravé a bezúhonné či takové, aby nikdo nemohl mu nic vytykat. — odpůrce, t. j. odpůrce křesťanství.

9. Viz Efes. 6, 5; Kolos. 3, 22; 1. Petr. 2, 18. Čárku klademe se sv. Jeronymem, Ambrosiástem a j. vzhledem ke Kolos. 3, 22: za slova ve všem, a ne, jak obyčejně se děje, za slovo poddáni, ovšem rozumí se samo sebou, že služebníci mají poddáni býti pánům ve všem, co přikazovati páni mají právo, a tedy co není proti vůli Boží.

11.—15. Odúvodňuje předešlá napomenutí. Má napomínati a povzbuzovati příslušníky všech stavů, poněvadž Kristus všechny lidi vykoupil, všem milost a blaho věčně zasloužil. V důvodě tom však jest i pohnutka, aby věřící oněch napomenutí tím spíše šetřili.

11. Milost Boha, Spasitele našeho, ona totiž, která se zjevila v Kristu a jeho díle. Myslí tu předem na Kristovo vtělení, spolu však i na všechny ony milosti, které Pán Ježíš svým dílem vykupitelským lidstvu zasloužil a jednotlivcům v čase uděluje. — Místo „ukázala se milost Boha, Spasitele našeho, všem lidem“ mají mnohé rukopisy řecké, a to vážné, jakož i překlad syrský a jeden rukopis latinský (Fuldenský) takto: „Ukázala se milost Boží spasitelnou všem lidem“. Místo soterios (Spasitele) mají totiž řecké kodyxy ony soterios (spasitelná). Čtení toto zdá se sice býti pravým, avšak smysl zůstává co do věci stejný při jednom i druhém čtení.

13. očekávající blahou nadějí, t. j. předmět blahé naděje, blaženost věčnou. Příchod slávy . . . Ježíše Krista, t. j. jeho slavný příchod k soudu, kdy spravedliví stanou se účastní jeho slávy i podle těla.

14. lid příjemný, doslovně lid vlastnický (zvláštní). Sv. Pavel naráží tu na ona místa starozákonní, ve kterých národ israelský jakožto národ vyvolený nazývá se vlastnictvím Božím nebo lidem vlastnickým, zvláštním (2. Mojž. 19, 5; 5. Mojž. 7, 6; 14, 2).

KAPITOLA 3.

K čemu nabádati věřící vzhledem k pohanské vrchnosti a nekřesťanům vůbec. v. 1.—11.

¹Připomínej jim, ať vrchnostem a mocnostem se podřizují, jich poslouchají, ke každému skutku dobrému hotovi jsou, ²ať nikomu neutrhlají, ať nejsou svárliví, nýbrž přívětiví, prokazující veškerou vlídnost ke všem lidem. ³Neboť někdy byli jsme i my nerozumní, neposlušní, bludní, sloužící rozličným chťičům a rozkošem, žili jsme ve zlobě a závisti, jsouce opovrženi hodni, nenávidíce se vespolek. ⁴Když však se ukázala dobrot a lidumilnost Boha, Spasitele našeho, ⁵(tu) nikoli ze skutků (učiněných) ve spravedlnosti, které bychom byli vykonali my, nýbrž podle svého milosrdenství (Bůh) spasil nás skrze koupel znovuzrození a obnovy Ducha svatého, ⁶jehož vyliil na nás hojně skrze Ježíše Krista, Spasitele našeho, ⁷abychom byvše ospravedlněni milostí jeho stali se podle naděje dědici života věčného. ⁸Spolehlivé jest to slovo, a chci, abys tyto věci potvrzoval, by se znažili v dobrých skutcích vynikati ti, kteří uvěřili Bohu. Ty věci jsou dobré a užitečné lidem. ⁹Pošetilých však otázek a rodokmenů a sporů a hádek o zákon se varuj, neboť jsou neužitečné a marny. ¹⁰Člověka bludaře po jednom a druhém napomenutí se varuj, ¹¹věda že takový (člověk) jest převrácen a hřeší, sám sebe odsuzuje.

Závěrek listů. v. 12.—15.

¹²Až pošlu k tobě Artema neb Tychika, pospěš přijít ke mně

1. vrchnostem a mocnostem, podle některých rukopisů řeckých, které spojku *a* (*καί*) vynechávají, vrchnostenským mocím. Míni vrchností světské a to pohanské, neboť tehdy jiné nebylo; ale ovšem napomenutí jeho mají platnost také vzhledem k vrchnostem jiným, křesťanským. Viz 1. Petr. 2, 13.

2. Ke všem lidem, tedy i k nekřesťanům, jež zde předem míni. Viz Filip 4, 5.

3.—7. Udává důvod, proč věřící mají býti mírní, vlídní i k nekřesťanům, proto totiž, poněvadž jimi byli dříve také sami a jen z Boží milosrdnosti, lásky a dobroty bez vlastních zásluh byli spaseni či ze stavu hříšného do stavu milosti uvedeni, a to pro zásluhy Kristovy. (Viz 2, 11.) Koupel znovuzrození a obnovy, t. j. křest, kterým bývá člověk k životu novému, nadpřirozenému povznesen a tak jako znovu zrozen. Znovuzrození to jmenuje znovuzrozením a obnovou Ducha sv., poněvadž jakožto díto lásky přičítá se Duchu sv., ač je působí Bůh trojjediný a tedy všechny osoby božské. Ze skutků ve spravedlnosti totiž učiněných, (které by učiněny byly ve stavu spravedlnosti či milosti). Srovn. 1. Kor. 6, 11; Efes. 2, 2; 5, 26; Řím. 8, 17; Gal. 4, 7. Skut. 22, 16; 1. Petr. 3, 21; Jan 3, 5.

8. to slovo, t. j. ty věci všechny, které pověděl od v. 4.—7. Ty má potvrzovati či bezpečně svědectví o nich vydávati, jim učiti s důrazem, s plným přesvědčením.

9. Viz 1, 14.; 1. Tim. 4, 7.; 2. Tim. 2, 23.

10. Srovn. Mat. 18, 15.—17. Míni tu nepochybně takové křesťany (as ze židovství obrácené a na Krétu přicestovalé), kteří sice ještě zjevně neodpadli od cirkve, ale již bludné názory v příčině víry chovali a projevovali. Ty má jednou neb dvakrát (několikrát) napomenouti, na jejich nebezpečný stav upozorniti a snažiti se, aby je na pravou cestu uvedl, a kdyby neposlechl, má přerušiti s nimi veškeré obcování. Oni odsuzují se pak sami, svým totiž svědomím, neboť byvše upozorněni a napomenutí nemohou ničím své poblouzení omluviti.

12. O Artemovi není známo nic. Tychikus jmenuje se v Novém zákoně častěji (Skut. ap. 20, 4; Efes. 6, 21, 22; Kolos. 4, 7, 8; 2. Tim. 4, 12.). Ve své péči o věřící nechce apoštol, aby odešel k němu z Kréty dříve, než dojde k němu zástupce. Nikopolis byla sice také v Cilicii, v Thracii, zde však míni nejspíše Nikopoli epirskou.

do Nikopole; tam totiž umínil jsem si přezimovati. ¹³Zákoníka Zenu a Apolla opatří pečlivě (na cestu), aby v ničem neměl nedostatku. ¹⁴Avšak i našiinci ať se učí v dobrých skutcích vynikati pro nutné potřeby, aby nebyli neužiteční. ¹⁵Pozdravují tě všichni, kteří jsou se mnou; pozdravuj ty, kteří nás milují ve víře. Milost Boží budiž se všemi vámi. Amen.

O listě sv. Pavla k Filemonovi.

Filemon byl vznešený občan kolosský, kteréhož sv. Pavel nejspíše v Efesu obrátil od pohanství ke křesťanství. V Kolossách měl dům, ve kterém křesťané se shromažďovali ke službám Božím. Jemu utekl otrok Onesimus a přišed do Říma setkal se tam se svatým Pavlem a byl od něho přiveden k víře v Ježíše Krista. Na to poslal ho sv. Pavel k jeho pánu do Koloss s Tychikem, který tam právě šel s listem k Efeským a Kolosským. Aby pak Filemon netrestal ho pro jeho útěk, dal mu k němu list doporučující, ve kterém se přimlouval u Filemona, aby ho přijal laskavě a mu odpustil. Přimlouvou svou odůvodňoval poukazováním k tomu, že Onesimus se obrátil a mu v Římě mnohé služby prokázal, že se vrací dobrovolně, a že on (Pavel) sám nahradí mu škodu, kterou mu Onesimus způsobil. Napsal jej v Římě v první vazbě své ke konci roku 63. neb počátkem roku 64. (aneb trvala-li první jeho vazba římská od r. 61—63, koncem roku 62. neb počátkem r. 63.), v téže době, ve které napsal list k Efeským a Kolosským.

Listu tohoto nepřipomínají sice sv. Otcové, zajisté proto, že pro svoji krátkost a soukromý ráz nepřišel jim ještě ve známost, aneb že neměli příležitosti ve svých spisech ho uváděti, aneb že spisy, ve kterých ho užíli, se nám nezachovaly. Přijal jej však do svého kánonu již i gnostik Marcion, jmenuje jej jako list Pavlův zlomek Murat., Tertullian, vyskytá se v nejstarších překladech (syřském i starolatinském) a Eusebius čítá jej ke knihám (od počátku) souhlasně uznaným. Někteří sice neuznávali ho pro nepatrný obsah jeho, ježto prý neobsahuje nic vzdělávajícího, nýbrž jest jen listem doporučujícím. Podobně činili a činí od předešlého století také někteří protestanté rationalističtí (Baur, Weizsäcker, Pfleiderer, Jülicher a j.), ale, ať pomlčíme o katolících, jiní protestanté odmítají náhled jejich, uznávajíce s katolíky zcela právem jeho pravost i kánonický ráz (Renan, Ewald, Haupt, Barth, Feine a j.); ano Soden a Feine vidí v něm výmluvné svědectví o Pavlově láskyhodnosti, něžnosti, taktu a dobré mysli, s kterou doporučuje Onesima.

13. Zenu jmenuje zákoníkem nejspíše proto, že před svým přistoupením ke křesťanství byl židovským zákoníkem neb učitelem zákona. Apollo jest snad tentýž, o němž jest zmínka ve Skut. ap. 18, 24—28; I. Kor. 1, 12; 3, 4—5, 4, 6; 16, 12. Muži tito nejspíše přinesli tento list Titovi a chtěli brzy nato další cestu konati; na tu cestu měl jim Titus opatřiti věci potřebné.

List sv. apoštola Pavla k Filemonovi.

KAPITOLA JEDINÁ.

Úvod. v. 1—7.

¹Pavel, vězeň Krista Ježíše, a bratr Timoteus Filemonovi, miláčkoví a spolupracovníku svému, ²těž (milé) sestře Appii a spolubojovníku svému Archippovi a církvi v tvém domě; ³Milost a pokoj od Boha, Otce našeho, a Pána Ježíše Krista. ⁴Děkuji Bohu svému, vždycky vzpomínaje na tebe ve svých modlitbách, ⁵ježto slyším o tvé lásce a víře, kterou máš v Pána Ježíše a ke všem věřícím, ⁶aby účastenství víry tvé bylo účinné v poznání všelikého (díla) dobrého, které jest

1.—3. Nadpis: vězeň Krista Ježíše, t. j. pro Krista Ježíše. Timoteus bratr, totiž v úřadě, spolupracovník, Filemona jmenuje též spolupracovníkem, nejspíše pro jeho horlivost ve prospěch evangelia v Kolossách; někteří z názvu toho soudí, že byl knězem neb biskupem. Appie sestra (t. j. křesťanka), byla nejspíše manželkou Filemonovou. Archippus dle převládajícího mínění byl jejich synem; ale mínění to jest sotva pravé. Neboť dle Kol. 4, 17. zastával již jakýsi úřad církevní, byl tedy ve věku, ve kterém syn Filemonův tehdy býti nemohl; neboť z v. 9. listu tohoto lze souditi, že Filemon byl značně mladší než-li Pavel, jemuž tehdy bylo kolem 60 r. Spíše zdá se býti s pravdou, že byl biskupem (neb knězem) a jako takový vedl správu v Kolossách v tu dobu, kdy Epafras, biskup tamní, byl v Římě. K církevnímu úřadu jeho poukazuje také výraz spolubojovník. Církev v domě Filemonově miní ony křesťany kolosské, kteří se scházeli v domě jeho ke službám Božím. Viz též Řim. 1, 1. 7.; 1. Kor. 1, 1.—3.

4.—7. Děkuje Bohu za Filemonovu stálost ve víře a lásku k věřícím; hledí tak zároveň nakloniti si ho, aby tím spíše přimluvě jeho vyhověl.

5. t. j. buď „o tvé lásce ke všem věřícím (doslovně s v a t ý m) a o víře, kterou máš v Pána Ježíše“, aneb (běře-li se slovo víra ve smyslu věrnost) „o tvé lásce a věrnosti, kterou máš k Pánu Ježíši a ke všem věřícím“, aneb spíše (pokud hledí se k tomu, že řecké slovo πίστις, pistis, znamená i viru i věrnost „o tvé lásce a o víře, kterou máš v Pána Ježíše, i o věrnosti, kterou máš k věřícím“.

6. Účastenstvím víry někteří rozumějí účast ve víře s ostatními křesťany, t. j. to, že touž viru vyznává a týchž prostředků spásy užívá jako ostatní křesťané pravověrní. Jiní však po našem soudu správněji rozumějí tím z víry plynoucí účast s jinými a s ní spojenou sdílnost, dobročinnost. Sv. Pavel přeje si, aby toto účastenství víry (dobročinnost Filemonova z víry vycházející) bylo účinným v poznání. . . . t. j. aby účinně působilo k tomu, by jiní náležitě poznali (řecké epignosis = úplné poznání) všechno dobré, které se děje mezi vámi křesťany vzhledem ke Kristu, aby tedy poznali, jak veliká jest moc víry Kristovy, která k tolika a tak velikým skutkům dobrým vede a sílu dává. Třeba však povážiti, že rčení ἐν ἐπιγνώσει (en epignósei) lze pojímati též jako hebraismus a tedy místo v poznání překládati k poznáním, poznáním tím pak lze rozuměti poznání Filemonovo, a všelikým dobrem rozuměti všechno to, čeho se nám dostalo Kristovým učením a dílem vykupitelstvím, veškerou pravdu křesťanskou, Boží milost a zaslíbení; podle toho, jak i Knabenbauer za správnější uznává, přál by si Pavel, aby účastenství víry či dobročinnost Filemonova z víry vycházející byla účinnou či stávala se účinnější dokonalejším, náležitým poznáním všeho, čeho skrze Krista se nám dostalo a zaslíbeno bylo, a to (vzhledem) ke Kristu či aby dobročinnost ta konala se pro Krista, z lásky k němu, aneb aby se vztahovala ke Kristu, k jeho totiž cti a chvále. Vztahujeme totiž slova (vzhledem) ke Kristu ke slovům a by . . . bylo účinné, a nikoli, jak někteří činí, ke slovům víry tvé neb dobrého, které jest mezi vámi. Někteří však v poznání rozumějí poznání činné či praktické, t. j. konání toho, co kdo jako dobré poznal; dle toho Pavel by si přál, aby řečené účastenství víry bylo účinným ve vykonávání všelikého skutku dobrého ke cti Krista Ježíše. — účinné řecky ενεργής energés; Vulgáta četla ενεργής enargés a přeložila evidens, zjevný. Smysl tím co do věci se nemění, neboť je-li řečeným způsobem účinným, jest také zjevným. (Vzhledem) ke Kristu, řecky εις Χριστόν eis Christon, Vulgáta má in Christo Jesu, v Kristu Ježíši, ve

mezi vámi (vzhledem) ke Kristu Ježíši. ⁷Neboť radost velikou jsem měl a potěchu z tvé lásky, že (totiž) srdce věřících občerstvilo se skrze tebe, bratře.

Přímluva za Onesima. v. 8.—20.

⁸Proto ačkoli mám v Kristu Ježíši plnou svobodu přikazovat tobě, co náleží, ⁹přece pro lásku raději prosím; jsa takový, jako Pavel stařec, nyní pak i vězeň (pro) Ježíše Krista, ¹⁰prosím tě za svého syna, jehož jsem zplodil v okovech, za Onesima, ¹¹jenž někdy byl ti neužitečný, nyní však tobě i mne (jest) užitečný, jehož ti zase posílám. ¹²Ty ho přijmi jako mé srdce. ¹³Rád bych ho byl podržel u sebe, aby místo tebe posluhoval mi v okovech (které trpím) pro evangelium, ¹⁴avšak bez tvého souhlasu nechtěl jsem nic učiniti, aby dobrý skutek tvůj nebyl jako z přinucení, nýbrž dobrovolný. ¹⁵Snad proto odešel od tebe na krátký čas, abys ho obdržel na věky, ¹⁶ne již jako otroka, nýbrž více než otroka, jako bratra milého, zvláště mně, a čím více tobě i v těle i v Pánu. ¹⁷Máš-li mě tedy za účastníka, přijmi ho jako mne; ¹⁸jestli ti v něčem ublížil aneb dluhuje, přičti to mně, ¹⁹já Pavel píši to svojí rukou, já to zaplatím, ať nedím, tobě, neboť mi dluhuješ i sebe sama. ²⁰Ano, bratře, ať mám z tebe ten užitek v Pánu; občerstvi mé srdce v Kristu.

Závěrek listu. v. 21.—25.

²¹Důvěruje v tvoji poslušnost, píši ti věda, že učiníš i nad to, co pravím. ²²Zároveň však připrav mi pohostinství, neboť doufám, že

spojení s ním. Místo „které jest mezi vámi“ (*ἐν ὑμῖν*) mají některé rukopisy, které jest mezi námi (*ἐν ἡμῖν*).

7. Srdce věřících se občerstvilo, potěšili se totiž, rozradovali se tvou dobročinností, láskou činnou.

9. jsa takový totiž, že raději prosím, než bych přikazoval. Stařec či starý muž. Poukazuje tak ke svému stáří, aby tím větší moci dodal své přímluvě, naznačuje též, že byl proti Filemonovi značně starší a že tedy vzhledem k tomu, že Pavlovi bylo tehdy asi 60—62, Filemonovi nebylo přes 50 roků. Vulgáta vztahující proti znění textu řeckého slovo talis takový na Filemona, překládá nesprávně cum sis talis, poněvadž jsi takový (jako Pavel stařec) místo cum sim talis poněvadž jsem (nebo jsa) takový . . . Za svého syna v duchovním smyslu slova, jehož jsem zplodil či získal Kristu.

10. Zplodil jsem ho, totiž duchovně přived jej ke Kristu, ke křesťanství.

11. Slovem užitečný naráží as na jméno Onesimos, jež značí tolik co užitečný; bude opravdu tím, co značí jeho jméno.

12. doslovně bylo by podle řeckého textu: Ty přijmi ho, to jest mé srdce = mého miláčka.

16. i v těle i v Pánu, jest totiž spojen s tebou i podle těla, jako tvůj služebník v záležitostech časných, i v Pánu, totiž jako křesťan, vyznáváje touž víru, kterou vyznáváš ty.

17. na účastníka téže víry.

18.—19. Slova „já Pavel . . . zaplatím“ jsou řečena jako v závorce, takže patří k sobě „přičti to mně, ať nedím, tobě“. Poněvadž totiž Filemon byl od Pavla přiveden ke křesťanství, stal se jaksi Pavlovým dlužníkem, a na to Pavel narážejí a užívají obrazu od věcí obchodních, praví, že by mohl škodu od Onesima mu způsobenou v účtech s ním připsati sobě, t. j. odepsati jí jako splátku od toho, co sám dluhuje Pavlovi. Filemon dluhuje Pavlovi sebe sama, své totiž obrácení ke Kristu. Práví-li „já to zaplatím“, neříká to jen jako žertem, ač zajisté předpokládá, že Filemon nebude požadovati náhrady; neboť skrze četné přátele své mohl Pavel snadno dáti náhradu, kdyby jí byl Filemon požadoval.

20. t. j. učiní mi tu radost splně mojí prosbu.

22 b) t. j. doufám, že pro vaše modlitby Bůh dá, abych byl z vazby propuštěn a mohl k vám přijíti.

modlitbami vašimi budu vám darován. ²³Pozdravuje tě Epafras, můj spoluvězeň v Kristu Ježíši, ²⁴Marek, Aristarchus, Demas a Lukáš, moji to spolupracovníci. ²⁵Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s duchem vašim. Amen.

O listě sv. Pavla k židům.

List tento nejmenuje čtenářů, kterým byl určen, jakož se děje v ostatních listech Pavlových, ale má ve svém čele nadpis *πρὸς Ἑβραίους* (pros hebraiūs, k Hebreům), který pochází z dob prastarých a vyskytá se ve všech rukopisech řeckých i v překladech. A dle nadpisu toho byl psán Hebreům, t. j. křesťanům obráceným ze židovství, kteří byli v Palestině, zejména Jerusalemě. Neboť Hebreji sluli židé a křesťané ze židovství, jejichž jazykem mateřským byla hebrejšťina aneb spíše aramejšťina (hebrejšťina v širším smyslu slova), jakož bylo v Palestině. A že udání to jest správné, dokazuje nejen starobylost a obecnost onoho nadpisu, nýbrž i svědectví starých sv. Otců a spisovatelů církevních, na př. Pantaena, Klementa Alexandrijského, Origena, Eusebia, Jeronyma a j., a potvrzují je i důvody vnitřní, zejména obsah listu, který předpokládá čtenáře dokonale znalé Starého zákona a obřadů vykonávaných ve chrámě, a takové, kteří dlouhý čas byli již křesťany a pro víru svou i pronásledování vytrpěli.

Křesťané tito byli v nebezpečství, že se navrátí k židovství. Způsobilo jim je dilem časté nazírání na velkolepý chrám a na bohoslužbu židovskou na pohled skvělou, proti níž bohoslužba křesťanská zdála se býti chudinkou, dilem pronásledování a přemlouvání židů, kteří je chtěli buď potlačití neb pohnouti, aby se vrátili k židovství. Nebezpečství to se zvětšilo, když r. 62. usmrčen byl apoštol sv. Jakub Malý, jenž jakožto biskup jerusalémský v pravé víře je byl utvrzoval a k vytrvalosti povzbuzoval. Sv. Pavel dověděl se o tom v Římě krátce na to, jak byl propuštěn z tamní vazby své. I poslal jim hned (r. 64., dle jiných r. 63.)* list, ve kterém hleděl oživití víru jejich a pohnouti je ku stálosti a tak odvrátití od nich nebezpečství. K tomu konci ukazoval v něm, že zákon Nový vyniká nad Starý i s ohledem na prostředníka a velekněze i s ohledem na svatostánek a oběti a vyzýval je, aby zůstali věrni Ježíši Kristu i v utrpení, aby byli trpěliví a prospívali v lásce a jiných ctnostech.

Sv. Pavel nejmenuje se sice autorem listu toho, jako se jmenuje v ostatních listech svých, avšak prozrazuje se na konci, když nazývá Timotea milovaným bratrem svým a označuje ho jako průvodce svého. Obsah listu jest zcela přiměřen duchu a snahám sv. Pavla, vyjadřuje zřejmě myšlenky jeho, avšak řeč (řečtina) jeho jest čistší a sloh mnohem uhlazenější nežli v ostatních listech jeho. To však vyloží se snadno, uzná-li se, že sv. Pavel nestilisoval listu toho sám, nýbrž ústně a snad i písemními poznámkami pověděl některému žáku neb příteli svému, snad Apollovi neb Klementu Římskému, ty myšlenky, které chtěl sdělití s křesťany palestinskými, a ten že k vyzvání jeho sepsal je v list, kterýž pak apoštol přečetl a schváliv jej poslal do Jerusalema.

List k židům.*

KAPITOLA 1.

Úvod. 1, 1.—3.

¹Druhdy Bůh na mnohokráté a mnoha způsoby mluvil k otcům (naším) skrze proroky, v těchto však dnech doby poslední mluvil k nám skrze Syna (svého), ² kteréhož ustanovil dědicem všech věcí, skrze nějž i světy učinil, ³ kterýžto jsa výbleskem slávy a výrazem podstaty jeho a udržuje všechno mocným slovem svým, zasedl na pravici velebnosti na výsostech, když byl vykonal očistu od hříchů.

Pán Ježíš vyniká nad anděly. 1, 4.—2, 1.—4.*

⁴ On stal se tím přednějším nad anděly, čím znamenitější jméno zdědil nežli oni. ⁵ Neboť kterému z andělů řekl kdy (Bůh): „Syn můj

*) Srovn. Skutky ap. 20, 1. poznám.

*) List tento lze rozdělit ve dvě části; první z nich po krátkém úvodě (1, 1.—3.) dokazuje, že zákon Nový či křesťanství vyniká nad zákon Starý, nad židovství. (1, 4. až 10. 18.), druhá část podává různá napomenutí a povzbuzení plynoucí z té pravdy, že zákon Nový jest dokonalejší nad Starý (10, 9.—13., 23.). V závěrku pak připojuje krátký pozdrav (13, 24.—25).

V úvodě prohlašuje slavnostně ve v. 1., že Bůh mluvil či zjevil se sice již druhdy, t. j. v zákoně Starém, ale jen nedokonale, oznámiv pravdy týkající se vykoupení a spásy lidstva nikoli najednou, nýbrž na mnohokráté či po částech a tedy jen zlomkovitě, (na př. skrze Isaiáše, že Vykupitel se narodí v Panny a země za naše hříchy, skrze Micheáše pak, že se narodí v Betlémě) a oznámiv pravdy ty nikoliv jedním, nýbrž mnoha způsoby (ve snu, ve vidění, v obrazech a zjevch vnějších a j.), a to nikoli přímo, nýbrž prostředně, skrze proroky a v prorocích t. j. mužích, jimž ty ony pravdy některým způsobem oznámil a je pohnul, by je pověděli (ústně neb i písemně) otcům našim, t. j. předkům národa israelského; že však v těchto právě uplynulých dnech do by poslední či messiáské, tedy v zákoně Novém zjevil se dokonale, oznámiv nám, t. j. rozeným židům všechny pravdy, týkající se naší spásy, a to přímo, skrze Syna svého a v Synu svém, jenž jako Bůh jest s Otcem jedné a téže podstaty a skrze nějž a v němž tedy také on (Otec) mluvil, když Syn ten vtělil se na zemi jako Bohočlověk dlel, a to ne pouze ke svým zřizencům, k apoštolům, nýbrž ke všem, kdo k němu přicházeli.

2.—3. Aby tím více již nyní vytknul přednost novozákonního zjevení před starozákonním, velebí přednosti a důstojnost novozákonního prostředníka, Ježíše Krista, vzhledem k lidské i božské jeho přirozenosti; praví, že Syn Boží (který jako Bůh jest od věčnosti pánem všehomíra, také) jako člověk byl ustanoven dědicem či pánem všech věcí a vykonal svou smrtí na kříži očistu či vykoupení od hříchu, zasedl na pravici velebnosti Boží, t. j. dostal účast v moci a vnější slávě velebnosti božské a tím oslavu lidské přirozenosti své (viz Skutk. ap. 7, 55.), jako Bůh pak že jest stvořitel všeho světa, s Otcem soupodstatný a jemu rovný (výblesk slávy i výraz podstaty jeho) a zachovatel všech věcí (udržuje všechno).

* V části první (1, 4.—10, 18) sv. Pavel chtěje ukázati přednost zákona Nového před Starým srovnává prostředníka a velekněze Nového zákona (Ježíše Krista) s prostředníky (anděly a Mojžíšem) i veleknězi Starého zákona a vede důkaz, že novozákonní prostředník a velekněz Ježíš Kristus vyniká i nad prostředníky (1, 4.—4, 13) i nad velekněze starozákonní (4, 14.—10, 18).

1. a) Přednost Kristova před anděly (1, 4.—2., 18.) V poddílě tomto různými výroky ze Starého zákona ukazuje, že Pán Ježíš vyniká nad anděly a) svým původem, ježto jest pravým Synem Božím, jemuž andělé povinni jsou se klaněti (v. 4.—6.), b) svou důstojností, ježto jest králem a tvůrcem a nejvyšším pánem všech věcí, andělů však toliko služební duchové (v. 7.—14.) c) svou předností vykupitelskou, ježto ne andělům, nýbrž jemu bylo svěřeno království messiáské (2, 5.—9.). K vývodům těm připojuje od 2, 10.—18. vysvětlení, proč bylo přiměřeno, aby Syn Boží pro naše spasení se ponížl a nám

jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe?“ A opět: „Já mu budu otcem, a on mi bude synem.“⁶ Ale když opět uvede prvorozence (svého) na svět, řekne: „Klanějte se mu všichni andělé Boží.“⁴

⁷ Těž o andělich praví: „Jenž anděly své činíš větry a služebníky své zhoucím ohněm“⁸ o Synu však: „Trůn Tvůj, o Bože, (trvá) na věky věkův; žezlem pravosti jest žezlo království tvého; miluješ spravedlnost a nená-

stal se podoben; mezi důvodem druhým pak a třetím ve 2, 1.—4. vkládá přiměřené povzbuzení k zachovávaní předpisů zákona Nového.

4. Znamenitějším jménem rozumí jméno Syn Boží, kteréž přísluší Pánu Ježíši i jako člověku. Jméno to z dědil a tedy práve m má i jako člověk; neboť Synem Božím jest nikoliv jako přirozenost neb podstata, nýbrž jako osoba; osobu má však jen jednu, osobu božskou, a ta jest stále osobou Syna Božího, ať si ji myslíme jako nositele božské nebo lidské přirozenosti.

5. Slovy „Syn můj jsi ty“ atd. Bůh Otec nazývá v žalmu 2. 7. ústy žalmistovými budoucího Vykupitele svým Synem soudpřiatným, a praví, že ho zplodil dnes t. j. od věčnosti; neboť u Boha není žádné minulosti ani budoucnosti, nýbrž pouhé trvání, přítomnost. Zplodil jej ovšem duchovně, tím, že sám sebe od věčnosti co nejdokonaleji poznává a k tomu poznání výraz dává. — Slova: Já mu budu otcem atd. uvedena jsou z 2. Král. 7, 14; ke Kristu vztahují se toliko ve smyslu duchovním; ve smyslu literním vztahují se k Šalamounovi, jenž byl předobrazem Kristovým. Kristus jest Synem Božím přirozeným (podle své přirozenosti, maje odvěkým plozením touž podstatu a přirozenost s Bohem Otcem), Šalomoun však (a celá dynastie Davidova) byl synem Božím v širším smyslu slova, pokud Bůh o něho (a celou dynastii Davidovu) zvláštní, otcovskou péči měl.

6. Když opět uvede, t. j. při druhém příchodu Kristově na konci světa — k soudu všeobecnému. Prvním uvedením na svět rozumí vtělení Syna Božího. — řekne, t. j. prohlásí, totiž Bůh. Klanějtež se mu . . . viz žalm 97, 7.

7.—9. praví (v. 7.) totiž Písmo sv. Slova, jenž činíš anděly atd. jsou ze žalmu 103, 4. podle překladu alexandrijského, s nímž srovnává se i Vulgáta. Jímí sv. Pavel upozorňuje, že andělé jsou duchové služební, jichž Bůh užívá ke své službě jako větru a ohně, a kteří rychle jako vítr a se záplem konají a oznamují vůli Boží, po případě též jako oheň zhoucívající vykonávají trestající spravedlnost jeho. Proti nim jakožto duchům služebným staví ve v. 8.—9. Krista Ježíše jakožto nejvyššího krále; činí to slovy žalmu 44, 7—8. (Trůn tvůj, ó Bože . . .), jimiž se předpovídá o budoucím Vykupiteli, že bude králem, že království jeho bude věčné, že bude kralovati spravedlivě a dosáhne proto (i jako člověk) blaženosti a oslavy nadě všechny účastníky blaha věčného (tedy větší než i andělé). Někteří pojímají výraz *ὁ θεός* jako vokativ (Bože); při tomto pojímání výrazu toho Vykupitel oslovuje se jako Bůh a tak dává se na jevo, že Vykupitel bude nejen člověkem, nýbrž i Bohem. — Žezlem pravosti jest království tvé, t. j. spravedlivě bude kralování tvé. Pomaže tě olejem radosti, t. j. učiní tě účastna radosti a oslavy. Míni se tu oslava, které Ježíš Kristus jako člověk došel po svém zmrtvýchvstání a nanebevstoupení. V řeckém textě stojí sice čas minulý „pomazal jsi“, ale ve smyslu času budoucího, neboť uvedená slova žalmu jsou proroctvím o Vykupiteli, které ovšem se již vyplnilo. —

Jak řečeno, slova, jenž anděly své“ atd. (v. 7.) jsou uvedena dle překladu alexandrijského. Podle textu hebrejského překládají obyčejně takto: „posly své mi činíš větry a svými sluhý zhoucím oheň.“ Pojímají totiž hebr. výraz *mal'akim* ve významu posel a slova *posly*, své sluhý na prvním místě položená mají za akkusativy výrokové, slova pak *větry*, *zhoucím oheň*, na druhém místě položená za akkusativy předmětové. Poněvadž však sv. Pavel, jenž uváděje ona slova způsobem svrchu daným, zjevně dává na jevo, že tak Bůh pravil v Písmě sv., jako autor inspirovaný nemohl se mýlit, jest zajisté správně souditi, že v tom smyslu podána jsou i v textě hebrejském a že tedy v tom smyslu mají se též překládati, a lze tak souditi i proto, poněvadž v tom smyslu pojímali ona slova nejen překladaatelé alexandrijsí, nýbrž i vykladači židovští targumisté, Šemothrabba, Jalkut Simeoni (Srovn. Drach, Sainte Bible, Épitres de s. Paul, s. 713), jakož i nejedni novější theologové katoličtí (Patrizi, Drach, Schegg, Corluy) ba i protestanští (Delitsch), a poněvadž s výkladem tím srovnává

vidíš nepravosti; proto pomaže tě, Bože, Bůh tvůj olejem radosti nad účastníky tvé.“¹⁰ A opět: „Ty jsi, Hospodine, na počátku založil zemi a dílem rukou tvých jsou nebesa;“¹¹ ona pominou, Ty však zůstaneš a všechna zvetšejí jako roucho,“¹² i změníš je jako oděv a změnína budou. Ty však jsi (stále) tentýž, a léta tvá nepřestanou.“¹³ A ke kterému z andělů řekl kdy: „Seď na pravici mé, dokavad nepoložím nepřátele tvých za podnoží noh tvých?“¹⁴ Nejsou-liž oni všichni služební duchové, posílání jsouce ke službě pro ty, kteří dědictvím obdrží spásu?

KAPITOLA 2.

¹Proto musíme tím snažněji dbáti toho, co jsme slyšeli, abychom snad někdy nepropadli; ²neboť jestli slovo vyjádřené skrze anděly bylo

se jak slovosled, tak souvislost i místo paralelní žalm. 17, 11. Jest ve v. 3. onoho žalmu akkusativ (slovo oblačky) na prvním místě položený akkus. předmětovým, akkusativ pak (slovo značící vůz) položený na druhém místě akkus. výrokovým; právem tedy lze souditi, že tomu tak jest také ve v. 4. V předešlé části žalmista pod obrazem vítězoslavné jízdy opěvuje, kterak Bůh veškerého tvorstva užívá ke své službě, světla jako roucha, nebes jako dráhy (cesty), oblaků a větrů jako vozu od větrů taženého (hnaného), a nyní ve v. 4. zcela přiměřeně k tomu praví, že Bůh anděly své činí větry a služebníky své žhoucím ohněm, čili že při své jízdě (řízení světa) má též průvod, družinu andělů, kteří ho provázejí jako vítr a jako žhoucí oheň, vykonávajice jeho vůli s rychlostí větrů a moci ohně. S tím pak srovnává se i místo paralelní (žalm. 17, 11), kde také se líčí, že Bůh andělů užívá jako větrů: „Vystoupil na cheruby a le-těl, na perutech větrných se vznášel.“

10.—12. Slovy žalmu 101, 26 líčí Krista jako věčného a nezměnitelného Stvořitele světa a tak ukazuje na jinou přednost jeho před anděly. Žalm ten v literním smyslu svém vztahuje se sice nikoli k Vykupiteli, nýbrž k Hospodinu, jsa prosbou, aby ten, jenž všechno stvořil a vše zachovává, vysvobodil národ israelský ze zajetí (babilonského) a způsobil, by Jerusalem byl zase vzdělán. Poněvadž však Jerusalem byl předobrazem církve Kristovy, vysvobození ze zajetí pak předobrazem vysvobození ze zajetí či z poroby hříchů, vztahují se slova jeho v duchovním smyslu svém k Vykupiteli jakožto k tomu, jenž vysvobodil lidstvo z poroby hříchu a založil církev. — dílem rukou tvých, t. j. dílem tvé všemohoucnosti. Ona (nebesa i země) pominou, nikoliv zcela, ani co do podstaty, nýbrž jen co do vnější formy či tvárnosti své, která se mění a jednou (na konci světa) změněna či zdokonalena bude tak, že dle 2. Petr. 3, 13. nastane po té stránce nové nebe a nová země. Změníš je jako roucho, t. j. jako člověk staré roucho zaměňuje za jiné, tak ty zaměníš jednou nynější tvárnost nebe a země za jinou (jako by sestárly).

13.—14. Slovy žalmu 109, 1. dokazuje, že Vykupitel jest nejvyšší pán, jemuž vše se pokorí; na to staví proti němu anděly jako duchy služebné a tedy nižší než jest On, podobně jako byl slovy jinými učinil již ve v. 7. — Žalm 109. vztahovali k Vykupiteli nejen židé, nýbrž i Pán Ježíš (Mat. 22, 43.—44.). Žalmista vidí v duchu svém budoucího Vykupitele, kterak (vstupuje na nebesa a kterak) Hospodin či Bůh Otec vyzývá jej, aby se posadil po pravici jeho či aby účast vzal v nejvyšší vládě a moci jeho nad světem; ujišťuje ho, že tu vládu podrží po všechem čas, dokavad všichni nepřátelé jeho nebudou úplně pokofeni a mu podrobeni (položeni za podnoží noh jeho). Nepřáteli těmi miní se vše, co překáží spáse člověka: bludy, nevěra, pověra, hřích, světská moc od Boha odvrácená a církvi nepřátelská, zlí duchové, smrt. Pravi-li, že bude s ním vládnouti dokavad nepoloží nepřátele jeho za podnoží noh jeho, netvrdí tím že přestane vládnouti a účast míti v moci božské, až nepřátelé ti budou pokofeni, spíše dává na jevo, že potom, až budou pokofeni a mu podrobeni, bude vládnouti tím spíše.

2, 1.—4. Z toho, že prostředník Nového zákona, Ježíš Kristus, jest přednější než prostředníci zákona Starého, anděle, vyvozuje pro své čtenáře, rodilé židy

pevné, takže každé přestoupení a neposlušenství vzalo náležitou odplatu, ³ kterak my unikneme, zanedbáme-li spásy tak veliké, která byvši s počátku hlásána skrze Pána, utvrzena jest mezi námi od těch, kteří ho slyšeli, ⁴ an Bůh spolu (s nimi) osvědčoval (ji) znamením a divy a různými zázraky i dary Ducha svatého podle vůle své.

⁵ Vždyť nikoliv andělům poddal Bůh svět budoucí, o kterém mluvíme. ⁶ Osvědčil však někde kdosi takto: „Co jest člověk, že jsi naň pamětliv, aneb syn člověka, že ho navštívuješ? ⁷ Ponížil jsi ho na krátko pod anděly, slávou a ctí jsi jej korunoval a ustanovil jsi jej nad díly rukou svých; ⁸ všecko jsi poddal pod nohy jeho.“ Tím totiž, že mu poddal všecko, neponechal ničeho, co by mu poddáno nebylo. Než ale, dosud nevidíme, že by mu bylo poddáno všecko; ⁹ avšak patříme na toho, jenž byl na krátko ponížěn pod anděly, na Ježíše, který pro utrpení a smrt svou byl slávou a ctí korunován. (byv ponížěn), aby z milosti Boží podstoupil smrt za všecky.

naučení, že mají bedlivěji zachovávatí to, co slyšeli, t. j. zákon Nový či učení Kristovo, než zachovávali (před svým obrácením se ke Kristu) slovo vyjádřené skrze anděly či zákon Starý, mojžišský, který dle Gal. 3, 19. byl zřízen skrze anděly; mají tak činiti k tomu konci, aby nepropadli, t. j. aby nepřišli v záhubu věčnou.

Zanedbáme-li spásy, t. j. učení Kristova, které jmenuje spásou, poněvadž přivádí ke spáse toho, kdo je zachovává. Utvrzena jest, t. j. učení Kristovo jest od apoštolův a učenníků jeho tak bezpečně osvědčeno mezi námi, že máme pevně přesvědčení o jeho pravosti. Práví „utvrzena jest mezi námi“, ne že by se čítal k těm, kteří byli poučeni od apoštolů, a ne od Krista samého, nýbrž že se vyjadřuje po způsobu řečníků, kteří mluví někdy v 1. osobě čísla množného, jakoby se ke svým posluchačům připojovali neb s nimi radu brali.

5. Nikoliv andělům; domyslíti se má „nýbrž Kristu“ (neb „vtělenému Synu Božimu“). Apoštol totiž chtěje potvrditi naučení dané ve v. 1.—4., upozorňuje na třetí přednost Kristovu před anděly, na tu totiž, že nikoliv andělé, nýbrž Kristus jest ustanoven hlavou světa budoucího či mesiášského, t. j. církve jak bojující na zemi, tak vítězné a oslavené na nebi.

6.—8 a. Slovy žalmu 8, 5.—7. dokazuje, že vtělený Syn Boží stal se skutečně hlavou církve. Uvedená slova ta vztahují se sice v literárním smyslu svém k člověku vůbec, vytykajíce přednost a dobrodiní, jimiž jej Bůh navštívil či obdaril, zejména to, že mu dal důstojnost jen o málo menší nežli andělům, a že ho nejen významenal rozličnými přednostmi (na těle i na duši) před ostatními tvory viditelnými, nýbrž mu dal i vládu nad nimi. Ve smyslu duchovním vztahují se však dle výkladu sv. Pavla ke Kristu, předpokládajíce o něm, že bude sice na krátko (po čas pozemského života svého) ponížěn pod anděly (zvláště utrpením a smrtí svou), potom však (po svém vzkříšení a nanebevstoupení) oslaven a účastným učiněn v božské moci a vládě nade vším tvorstvem, tedy i nad anděly a nad církví, jak bojující tak vítěznou. — Na krátko o odpovídá řeckému *βραχύ τι* (čti: brachy ty), jež značí i „na krátko“ i „málo co“ něco málo, neb málo. — Práví neurčitě „někde kdosi“, ne že by nevěděl, kdo a kde ta slova pověděl, nýbrž že mluví k rodilým židům, kterým to bylo známo.

8b.—9. Vykládá předchozí slova žalmu („všecko jsi poddal“ . . .), aby bylo zřejmo, že vskutku dokazuje to, co jimi dokázati chtěl, totiž že nikoli andělé, nýbrž Kristus byl hlavou království mesiášského; as takto: Tím, že žalmista předpovídá z vnknutí Božího o Kristu, pravil, že Hospodin poddal mu všecko, předpověděl, že z veškerého tvorstva viditelného i neviditelného nezůstane žádného, které by mu poddáno nebylo. Dosud ovšem není mu podrobeno všecko, neboť, jak učí zkušenost, mnozí protiví se mu a ho urážejí, na př. nevěrci, hříšníci, avšak přijde doba, kdy poddáno mu bude vskutku všecko. Souditi to lze najisto z toho, že se vyplnila první část uvedeného proroctví; žalmista totiž předpověděl také, že Vykupitel bude na krátko ponížěn pod anděly a potom pro své utrpení a smrt slávou a ctí korunován. To stalo se již, jak všichni víme. Stane se tedy zajisté i to, co předpověděl o budoucí vládě nad veškerým tvorstvem.

¹⁰ Slušelo se zajisté na toho, pro něhož jest všecko, a skrze nějž jest všecko, aby ustanoviv přivésti ke slávě mnoho synů, utrpením dokonal původce a vůdce spásy jejich. ¹¹ Neboť ten, jež posvěcuje, a ti, kteří bývají posvěcováni, pocházejí všichni od jednoho; z té příčiny nestydí se nazývati je bratry ¹² řka: „Zvěstovati budu jméno tvé bratrům svým; ve shromáždění budu tě velebiti;“ a opět: „Já budu doufati v něho;“ ¹³ a opět: „Hle já i dítky (mé), které mi dal Bůh.“ ¹⁴ Poněvadž tedy dítky byly účastny krve a těla, zúčastnil se jich podobně i on, aby smrtí zkazil toho, jenž měl moc nad smrtí, to jest ďábla, ¹⁵ a (aby) vysvobodil ty, kteří strachem před smrtí byli po celý život drženi v porobě. ¹⁶ Vždyť nikde neužívá

10.—18. Židé čekali Vykupitele jako mocného krále pozemského, jenž by slavně vládl na věky. Proto hrošili se nad učením, že by Vykupitelem byl ten Ježíš, jenž nejen v chudobě žil, nýbrž i trpěl a umřel na kříži; a bylo nebezpečností, aby k podobnému smýšlení a tím i k odpadnutí od víry Kristovy nesvedli těch židů rodilých, kteří přijali křesťanství. Z té příčiny upozornil Pavel již ve verši předešlém (9.) na to, že trpěl z pouhého milosrdenství Božího, a to pro nás, pro všechny lidi. Aby pak tím více odvrátil všeliké pohoršení nad Kristovým utrpením a jeho smrtí, ukazuje nyní, že bylo třeba ne sice potřebno, ale zcela přiměřeno božské moudrosti a spravedlnosti, aby Bůh pojal úmysl vtělením Syna svého lidstvo vykoupiti a přivésti ke spáse všechny ty, kteří by milosti jeho užili, právě utrpením dokonal, t. j. nejvyšší slávy a blaženosti účastna učinil i původce a vůdce jejich spásy, totiž vtěleného Syna svého. Praví, že se to slušelo či přiměřeno bylo a) proto, poněvadž (po úradku Božím) vzal na sebe přirozenost lidskou a tak stal se naším bratrem, jakož bylo předpověděno již v Starém zákoně; neboť přirozenost lidská jest podrobena utrpení a smrti (v. 11.—14a.); b) že se to slušelo proto, aby právě smrtí překonal ďábla, jenž měl moc nad smrtí (verš 14b.—16.); c) aby byl milosrdným a věrným veleknězem a prostředníkem naším u Boha, jenž by zakusiv sám utrpení a smrt, tím více s námi cítil a ochoten byl nám přispěti (v. 17.—18.).

10. původce a vůdce, slova ta odpovídají jednomu slovu řeckému ἀρχηγός (čti archégos), které znamená i původce i vůdce. Přeložili jsme je oběma těmi výrazy, poněvadž sv. Pavel měl nepochybně na mysli vytknouti i to, že Ježíš jest původcem naší spásy, zaslouživ jí nám svou smrtí na kříži, i to, že nás jako člověk do slávy věčně předešel a svým učením a příkladem ke spáse vede.

11.—14a. Smysl jest: Bylo přiměřeno, aby i ten, jenž posvěcuje, t. j. Vykupitel, i ti, kteří bývají posvěcováni, t. j. vykoupenci, lidé, pocházeli všichni od jednoho praotce (Adama) a měli tedy stejnou přirozenost. Avšak lidé mají přirozenost podrobenou utrpení a smrti, a vskutku mnoho trpí i umírají; bylo tedy přiměřeno, aby i Vykupitel měl přirozenost utrpení a smrti podrobenou, aby trpěl i umřel. A v tom jest (první) příčina, proč Kristus nestyděl se nazývati nás bratry a tedy přijmouti přirozenost lidskou i s její podrobeností utrpení a smrti. Výrazu nestyděl se užívá vzhledem k tomu, že Pán Ježíš není pouze člověkem, nýbrž též Bohem. — Že Vykupitel přijal skutečně přirozenost lidskou, a to v plné shodě se starozákonními předpověďmi, ukazuje třemi výroky ze Starého zákona, v nichž tam ve smyslu literním, tu ve smyslu duchovním Vykupitel buď se nazývá naším bratrem, aneb vyslovuje se tak, jak toliko člověk mohl se vysloviti (budu doufati; dal mi Bůh). Slova „Zvěstovati budu... velebiti“ uvedena jsou ze žalmu 21, 23.; slova „Já budu doufati v něho“ ze žalmu 17, 3.; slova „Hle, já i dítky mé“ atd. z Is. 8, 18. Dítěmi ve smyslu literním rozumějí se proročtí žáci Isaiášovi, v duchovním smyslu lidé, kteří v něho uvěřili.

14. Ďábel měl moc nad smrtí potud, pokud svedl lidi k hříchu, pro něž po ustanovení Božím smrt přišla na svět. Moc tu zkazil Vykupitel tím, že podav svou smrtí nekonečně dostiučinění, zasloužil nám nejen odpuštění toho hříchu, pro něž smrt přišla na svět, nýbrž i slavné z mrtvých vstání.

15. drženi v porobě, t. j. v hrůze smrti. Z té vysvobodil nás tím, že podstoupiv sám smrt a vstav z mrtvých, způsobil, aby spravedlivým byla smrt snazší jednak pro jeho příklad, jednak pro naději ve vzkříšení a proto že se jim stala přechodem do života věčně blaženého.

16. Smysl jest: Proto slušelo se, aby přijal přirozenost lidskou i s jejími

se andělů, nýbrž ujímá se potomstva Abrahamova. ¹⁷Proto měl se ve všem připodobnit bratrům, aby byl milosrdným a věrným veleknězem v záležitostech u Boha ku smíření hříchů lidu. ¹⁸Poněvadž totiž sám trpěl byv zkušén, může pomoci těm, kteří jsou zkušeni.

KAPITOLA 3.

Pán Ježíš vyniká nad Mojžíše. Jest proto třeba poslouchati ho.
3, 1.—4, 13.*

¹Proto bratří věřící, účastníci nebeského povolání, ²pozorujte apoštola a velekněze našeho vyznání, Ježíše, kterýž jest věren tomu, jenž ho ustanovil, jakož i Mojžíš (byl věren) v celém domě jeho; ³neboť on byl uznán za hodna tím větší slávy než Mojžíš, čím větší čest má stavitel než dům. ⁴Každý totiž dům staví se od někoho, ten však, jenž postavil všecko, jest Bůh. ⁵A Mojžíš byl sice věrný v celém domě jeho jako služebník k osvědčení toho, co se mělo hlásati, ⁶Kristus však jako Syn nad domem svým; jeho domem jsme my, ačli důvěru a chloubu naděje zachováme pevně až do konce.

⁷Proto, jak praví Duch svatý: Dnes-li uslyšíte hlas jeho, ⁸nezatvrzujte srdce svého jako v Rozhořčení, jako v den

slabostmi vyjma hřích, poněvadž přišel vykoupit lidi a ne anděly. Kdyby byl chtěl ujmouti se andělů (padlých), bylo by se slušelo, aby přijal na sebe přirozenost andělskou.

10. byv zkušén, t. j. zakusiv či podstoupiv utrpení a smrt.

* Ib. Kristova přednost před Mojžíšem (3, 1.—4, 13.). V tomto poddile ukazuje, že Pán Ježíš vyniká nad Mojžíše, skrze nějž zákon Starý byl prohlášen, a to tím, že jest stavitelém či tvůrcem všeho, tedy i toho domu či národa, k němuž patří i Mojžíš (3, 1.—4.), a že jest Synem Božím a pánem, a to nad vlastním domem, církvi, Mojžíš však jen služebníkem v domě cizím (Božím), t. j. v národě vyvoleném, jemuž vůli Boží ohlašoval a jež jménem Božím a podle vůli Boží vedl a řídil (v. 5—6.). Z toho pak, co tak řekl, vyvozuje na základě žalmu 94, 7.—11. napomenutí, aby se pevně drželi víry v Krista a vyznávali ji horlivě (3, 7.—4., 13.).

1. Nazývá je bratry, jakož se křesťané tehdy nazývali častěji (bratří v Kristu), bratry věřícími, doslovně bratry svatými, je nazývá jakož také častěji se nazývali (neb jen svatými) vzhledem k tomu, že k svatosti jsou povoláni, na křtu sv. od hříchův očistěni a posvěceni byli a že jsou údy církve, ježž známkou těž svatost jest. Pána Ježíše zove apoštolem či poslem (vyslancem) našeho vyznání či naší víry, poněvadž byl poslán, aby hlásal učení víry, které se držíme. Veleknězem nazývá jej, poněvadž nás svou obětí na kříži s Bohem smířil, vykoupil, veleknězem našeho vyznání (naší víry) pak buď proti bohoslužbě starozákonní aneb že věrou stáváme se účastni milostí, Kristovou obětí zasloužených.

4. Smysl jest: jako každý dům se staví od někoho, tak má stavitel svého i ten dům či národ, k němuž patří Mojžíš jako jeho část. Stavitelém však či tvůrcem domu toho jest ten, jenž stvořil všecko, totiž Bůh. Ale Kristus Ježíš jest Synem Božím, jenž s Otcem působí a skrze nějž, jak s vrchu řečeno (1. 2.). Otec všecko stvořil; jest tedy i On (Kristus) stavitelém či tvůrcem toho domu či národa, jehož částí Mojžíš jest.

5. K osvědčení t. j. aby oznámil lidu israelskému to, co Bůh chtěl, aby mu oznámil.

6. Důvěru v Krista Ježíše, jakožto původce a zdroj naší spásy; chloubu naděje, t. j. onu naději v blaženost věčnou, která jest příčinou naší chlouby.

7.—11. Slovo proto (v. 7.) souvisí se slovy „hledte bratří“ atd. (v. 12.). Slova dnes-li... odpočinutí jsou ze žalmu 94, 8.—11. Sv. Pavel přičítá je Duchu sv., poněvadž z jeho vnuknutí byla pověděna; uvádí je, aby pomínkou na výstražný příklad židů na poušti varoval své čtenáře tím mocněji před nevěrou a odpadlictvím, by snad nebyli pro nevěru a neposlušnost podobně vyloučeni

Pokoušení na poušti, ⁹kde otcové vaši mě pokoušeli, zkoumali mě, ač viděli má díla ¹⁰po čtyřicet roků. Proto jsem se rozhněval na pokolení toto a řekl jsem: „Ustavičně bloudit srdcem.“ Ale oni nedbali cest svých, ¹¹takže jsem přísáhl ve hněvu svém: „Nevejdou do mého odpočinutí“, ¹²hledte, bratři, aby snad nebylo v některém z vás zlého srdce nevěrného, takže by odpadlo od Boha živého, ¹³nýbrž povzbuzujte se vespolek každého dne, pokud se říká „dnes“, aby se nezatvrdil některý z vás klamem hříchu. ¹⁴Neboť jsme se stali účastníky Kristovými, ačli pevně zachováme počátek bytnosti až do konce, ¹⁵pokud se říká: „Dnes-li uslyšíte hlas jeho, nezatvrzujte srdce svého, jako v Rozhořčení“. ¹⁶Neboť někteří uslyševše, rozhořčili se, ale ne všichni ti, kteří vyšli z Egypta pod Mojžíšem. ¹⁷Nuže, na koho hněval se po čtyřicet roků? Ne-li na ty, kteří zhřešili, jejichž těla zahynula na poušti? ¹⁸A komu přísáhl, že nevejdou do jeho odpočinutí, leč těm, kteří byli nevěrní? ¹⁹I vidíme, že nemohli vejít pro nevěru.

KAPITOLA 4.

¹Bojme se tedy, aby snad někdo z vás přes to, že (ještě) zůstává zaslíbení o vejíti do jeho odpočinutí, nebyl shledán, že ho nedošel. ²Neboť i nám byla dána zvěst radostná jako jim, ale jim neprosspělo slovo

od vejíti do země zaslíbené, jako ti židé, kteří v nevěře a neposlušnosti na poušti proti Mojžíšovi i Hospodinu reptali. — Nezatvrzujte srdce svého t. j. nedopírejte Boží milosti. Výrazy Rozhořčení a Pokoušení odpovídají slovům Meribhá a Massá v textě hebrejském. Jsou to vlastní jména oněch míst na poušti v Rafidim (2. Mojž. 17, 1.—7.) a v Kadesu (4. Mojž. 20, 2.—13.), na nichž židé pro nedostatek vody se rozhořčivše, reptali a jakoby zkoumati chtěli co Bůh dovede, ho pokoušeli. Výslovně připomíná sice pouze tato dvě místa, na nichž židé při svém pobytě na poušti reptajíce Boha pokoušeli, ale jak patrně ze slov „po čtyřicet roků“, zahrnuje v to také všechny ony případy dřívější i pozdější, ve kterých proti Bohu reptali a ho pokoušeli.

¹⁰. Slova po čtyřicet roků podle textu hebrejského i překladu alexandrijského a žaltáře gallickánského patří ke slovům rozhněval jsem se (hněval jsem se po čtyřicet roků). Taktéž pojímá je i sv. Pavel ve v. 17., ale na tomto místě vztahuje je ke slovům „viděli má díla“. Smysl však co do podstaty se nemění, ježto jedno souvisí s druhým. Poněvadž totiž židé po 40 roků své poutě po poušti proti Bohu reptali, proto Bůh po 40 roků hněval se na ně (dal jim cítiti trestající spravedlnost svou.)

¹¹. do mého odpočinutí, t. j. do pokojného držení a užívání země zaslíbené, Palestiny, kteréž bylo předobrazem odpočinutí věčného či blaženosti věčné.

¹³. pokud se říká „dnes“, t. j. pokud trvá pozemský život náš a tím i doba, ve které lze dojiti odpuštění hříchů a činiti skutky pro nebe záslužné. — Klame m hříchu, t. j. klamnými lákadly a vnadidly k hříchu.

¹⁴—¹⁵. Stali jsme se účastníky Kristovými, t. j. na křtu svatém vešli jsme v úzké spojení s Kristem, stavše se údy duchovního těla jeho, církve, a byvše přijati za dítky Boží, stali jsme se jeho spoludědici či dostali jsme právo na věčnou blaženost, a my staneme se účastní té blaženosti skutečně, jestli zachováme až do smrti počátek bytnosti, t. j. onu bytnost nadpřirozenou či stav milosti posvěcující, který se v nás započal, když uvěřivše v Krista, byli jsme pokřtěni. Slovy Pisma „Dnes-li uslyšíte“ atd. vykládá, co rozumí slovy až do konce (v. 14.) t. j. celou dobu života, až do smrti.

⁴, 1. Odpočinutím jeho (Božím) rozumí se ve smyslu literárním odpočinutí v zemi Kanaan, ve smyslu předobrazném odpočinutí v Bohu či věčná blaženost. Zaslíbení o vejíti do odpočinutí toho ve smyslu literárním vyplnilo se již tehdy, když pod Josuem vešli do země Kanaan ti židé, kteří se neprohřešili na poušti nevěrou a reptáním; ve smyslu předobrazném trvá však zaslíbení to

poslechnuté, poněvadž nebylo spojeno s věrou u těch, kteří je uslyšeli. ³Vejdeme totiž do odpočinku ti, kteří jsme uvěřili, jakož byl pravil: Tak že jsem přísáhl ve hněvu svém: „Nevejdou do mého odpočinutí“, a přece díla byla dokonána od založení světa; ⁴neboť kdesi řekl o sedmém dni takto: „I odpočinul Bůh sedmého dne ode všeho díla svého“, ⁵a na tomto místě opět (dí): „Nevejdou do mého odpočinutí.“ ⁶Poněvadž tedy zůstává, aby někteří do něho vešli, a ti, jimž radostná zvěst byla dána dříve, nevešli pro nevěru, ⁷stanoví opět jakýsi den, jakési dnes, právě u Davida po čase tak dlouhém, jakož bylo řečeno: „Dnes-li uslyšíte hlas jeho, nezatvrzujte srdce svého.“ ⁸Neboť kdyby je byl Josue uvedl do odpočinutí, nebyl by potom mluvil o dni jiném. ⁹Nuže, zůstává odpočinek lidu Božimu. ¹⁰Neboť ten, jenž vejde do odpočinutí odpočine také od skutků svých, jako Bůh od svojích. ¹⁰Snažme se tedy vejít do odpočinutí toho, aby nepadl někdo ve stejném příkladě nevěry; ¹²neboť živé jest slovo Boží a účinné a říznější nad každý meč dvojbřítý; proniká až do rozdělení duše a ducha, kloubův i morku, a rozeznává myšlenky a úmysly srdce. ¹³A není

posud, a vzhledem k tomu dí sv. Pavel, že ještě zůstává zaslíbení . . . — Místo „aby snad někdo z vás přesto, že zůstává zaslíbení“ lze překládati také „aby snad někdo z vás zanedbává je (opouští) zaslíbení“, neboť text řecký i latinský připouští překlad obojí. Avšak vzhledem k v. 6. a 9. sluší dáti přednost překladu svrchu podanému, jakož uznává se nyní většinou. — že nedošel, totiž onoho odpočinutí či věčné blaženosti (doslovně bylo by: že se opozdil neb že přišel pozdě).

3a. Ukazuje na potřebu víry a vysvětluje, proč třeba se báti, aby někdo (nevěrou) nepřipravil se o zaslíbené odpočinutí, podobně jako mnozí ze židů na poušti, proto totiž, poněvadž dle zaslíbení Božího vejdou do jeho zaslíbení pouze ti, kteří uvěří a v té víře vytrvají.

3b.—10. Vysvětluje, že odpočinutím, o němž Bůh mluví v řečeném žalmu (94, 11), skrze Davida a do něhož nepřipouští leč ty, kteří uvěří (věrou činnou), skutečně nemíni se odpočinutí v zemi Kanaan, nýbrž odpočinutí v Bohu či věčná blaženost, a to jednak poukazováním na to, že odpočinutí to bylo dle Pisma sv. (1. Mojž. 2, 2.) připraveno již od stvoření světa, jednak upozorněním, že ještě tehdy, když byli židé již dávno vešli do Kanaan, prohlásil Bůh v řečeném žalmu skrze Davida, že ti, kteří neuvěří, do jeho odpočinutí nevejdou, a tedy ti, kteří uvěří, do něho vejdou.

4. kdesi, t. j. v 1. Mojžíš. 2, 2.

7. stanoví opět jakýsi den, totiž dobu messiášskou, aby mohli vejít do blaženosti věčné ti, kteří by uvěřili.

9. odpočinutí, doslovně sobotování (sabbatismus) t. j. svěcení soboty. Nazývá tak blaženost nebeskou (odpočinek lidu Božimu či pravým ctitelům Božím zaslíbený) jednak proto, že blaženost ta byla oním svěcením (odpočinutím) sobotním předobrazena, jednak že jest účastenstvím v blaženosti Boha samého, naznačené oním odpočinutím, jemuž, jak dí Písmo, oddal se Bůh dne sedmého, dokonav dílo stvořitelské.

10. jenž vejde do odpočinku t. j. do blaženosti věčné, odpočine také od skutků svých t. j. od strasti, útrap, námah, nesnázi a p.

12—13. Vyzvav ve v. 11., aby se snažili vejít do odpočinutí (do blaženosti věčné), udává příčinu, proč se mají o to vynasnažovati, proto totiž, poněvadž slovo Boží, kterým Bůh ať sám, ať skrze posly (zřízence) své slibuje odměnu neb hrozi trestem, jakým jest i to, které ve v. 4. uvedl ze žalmu 94, 11., jest živé a účinné, účinné tak, že proniká i nejniřtější útroby člověka, zná, (t. Bůh, jenž ono slovo projevuje) i nejtajnější myšlenky a úmysly, a tedy i to, kdo zasluhuje odměnu, kdo trest. — Místo „před nímž nám (bude činiti) počet“ mají dosavadní překlady české „o kterém jest řeč naše“, neboť řecký výraz *λόγος* (logos) znamená i řeč neb slovo i účet (počet). Ale překlad svrchu podaný přiléhá lépe k tomu, co v předchozích větách se praví o Božím slově vše pronikajícím.

žádného tvora neviditelného před ním, ale všecko jest holé a otevřeno před očima toho, před nímž nám (bude činiti) počet.

Pán Ježíš jest veleknězem 4, 14.—5, 10.*

¹⁴ Majíce tedy velekněze velikého, který pronikl nebesa, Ježíše, Syna Božího, držme se té víry, kterou vyznáváme. ¹⁵ Vždyť nemáme velekněze, jenž by nemohl míti soucit s našimi slabostmi, nýbrž takového, který byl podobně (jako my) zkušěn ve všem kromě hřichu. ¹⁶ Přistupujme tedy s důvěrou ke trůnu milosti, abychom došli milosrdenství a našli milost ku pomoci příhodné.

KAPITOLA 5.

¹ Každý totiž velekněz, jsa brán z lidí, ustanovuje se pro lidi ve věcech, které se vztahují k Bohu, aby přinášel dary a oběti za hříchy, ² (a to takový), který by mohl lítost míti nad nevědomými a bloudícími jsa též sám obklíčen slabostí; ³ a proto má za hříchy obětovati jak za lid, tak za sebe. ⁴ A nikdo nebere té důstojnosti sobě sám, nýbrž jsa povolán od Boha, jakož i Aron. ⁵ Tak ani Kristus neosobil si sám důstojnosti velekněze, nýbrž (dal mu ji ten), jenž k němu pravil: „Syn můj jsi ty; já dnes zplodil jsem tebe“, ⁶ jakož i na jiném místě dí: „Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova.“ ⁷ On obětoval za času pozemského života svého s křikem silným a se slzami prosby a modlitby tomu, jenž mohl jej vysvoboditi

* II. Od 4, 14.—10, 18. apoštol povzbudiv své čtenáře k důvěře (4, 14.—16.), srovnává Pána Ježíše s veleknězi starozákonními, a ukazuje, a) že Pán Ježíš jest veleknězem (5, 1.—10.) a to podle řádu Melchisedechova (7, 1.—3.) a b) že velekněžství jeho jest přednější než velekněžství starozákonní (levitické; 7, 4.—10, 18.). Od 5, 11.—6, 20. vkládá však jistou výtku a výstrahu i povzbuzení pro čtenáře.

14—16. Chtěje ukázati, že Pán Ježíš jest skutečně veleknězem, vyzývá dříve své čtenáře, aby vidouce, že máme velekněze nejen velikého (vyvýšeného nad anděly a Mojžíše), nýbrž i soucitného s našimi slabostmi, s důvěrou přistupovali ke trůnu milosti t. j. ke svému veleknězi, Kristu Ježíši, a skrze něho k Bohu samému. — Trůnem Božím rozumějí někteří Boha Otce, jiní Pána Ježíše, a to as správněji vzhledem k tomu, že v části předcházející jest řeč o něm. Není proti tomu, že se tam mluví o Kristu jako veleknězi a prostředníku u Boha, neboť mluví se o něm jako o takovém prostředníku a veleknězi, který jest zároveň Synem Božím, Bohem. — ku pomoci příhodné, t. j. abychom dostali milost, která by nám pomohla v čase příhodném, v pokušení, pronásledování a j.

5, 1.—10. Aby dokázal, že Pán Ježíš jest veleknězem, udává dvě vlastnosti či známy pravého velekněze, totiž že podáváním obětí činí dosti za hříchy lidí a je smíruje s Bohem (v. 1.—3.), a že k té důstojnosti velekněžské povolán byl od Boha (v. 4.), a ukazuje, že ty vlastnosti obě Pán Ježíš vskutku má (v. 5—10.).

5. „Syn můj — zplodil jsem tebe,“ slova ta jsou ze žalm. 2, 7. Uváděje je jako slova toho, jenž k němu pravil, jako slova Boha Otce, nepřimo tím dokazuje, že velekněžství dal mu Bůh Otec; přímo vztahují se slova ta k odvěkému zplození osoby Boha Syna od Boha Otce..

6. Slova „Ty jsi kněz . . .“ jsou ze žalm. 109, 4.

7. za času pozemského života svého, doslovně za času těla svého, t. j. v tom čase, kdy žil na zemi v těle smrtelném. — Obětoval . . . prosby; míní se tu nejspíše ony prosby, které konal Pán Ježíš na kříži, volaje hlasem velikým a zajisté i se slzami k Otci: „Bože můj, proč jsi mne opustil“ a „Otče, v ruce tvé poručím Ducha svého“. Neboť ona zahrnují v sobě též prosbu, aby byl vysvobozen ze smrti totiž vzkříšením z mrtvých, a prosba ta byla vskutku vyslyšena.

ze smrti, a byl vyslyšen pro svou uctivost ⁸ a přes to, že byl Synem Božím, konal poslušnost tím, co vytrpěl, ⁹ a byv dokonán stal se příčinou věčné spásy všem, kteří ho poslouchají, ¹⁰ nazván byv od Boha veleknězem podle řádu Melchisedechova.

Výtka, výstraha a povzbuzení. 5, 11.—6, 20.*

¹¹ O tom jest nám mluvití mnoho, a to věci těžko vysvětlitelné, poněvadž jste se stali liknavými ku slyšení; ¹² neboť majíce vzhledem k času býti učiteli, potřebujete opět, aby vás někdo poučoval o tom, které jsou první počátky učení o Bohu, a stali jste se potřebni mléka a ne pokrmu tuhého. ¹³ Každý totiž, kdo požívá ještě mléka, je nezkušený ve slově spravedlností, neboť jest dítě; ale pro dokonalé jest pokrm tuhý, pro ty, kteří mají mysl návykem vycvičenou k tomu, aby rozeznávala dobré i zlé.

KAPITOLA 6.

¹ Proto pomínouce počáteční vyučování o Kristu, přistupme k věcem dokonalejším a nekladme znova základu pokáním ze skutků mrtvých a věrou v Boha, ² učením o křtech a vzkládání rukou, o zmrtvýchvstání a o soudě věčném. ³ A to učiníme, dopustí-li Bůh.

8. konal poslušnost . . . , doslovně bylo by: z toho, co vytrpěl, naučil se poslušnosti. Míjí se tu však tak zvané naučení se či poznání praktické ve smyslu vykonávání či osvědčování poslušnost, takže smysl jest: ačkoliv jakožto Syn Boží mohl se od veškerého utrpení ochrániti, trpěl přece, a to z poslušnosti k Otci.

9. byv dokonán, t. j. obdržev dokonanou či nejvyšší oslavu lidské přirozenosti své. Udává tu též dvojí účinek Kristovy poslušnosti, pro něho oslavu lidské přirozenosti jeho, pro lidstvo spásu (stal se příčinou věčné spásy) smířiv nás s Bohem a zaslouživ přístup do nebe i milostí k tomu potřebné. Spásu tu zasloužil sice všem lidem, takže všichni spaseni býti mohou, přece však apoštol praví, že se stal příčinou spásy všem, kteří ho poslouchají, poněvadž spásy té dosáhnou skutečně jenom ti, kteří ho poslouchají, a tedy alespoň v poslední chvíli svého života (použijíce jeho milosti) kajicně k němu se obrátí.

* Od 5, 11.—6, 20. apoštol činí čtenářům svým výtku, že ocháblí ve víře, varuje před odpadnutím od víry a dodává jim útěchy povzbuzuje k vytrvalosti ve víře. Odchyluje se tak od svého předmětu, aby je přiměl, by s tím větší pozorností sledovali to, co dále říci chce o Kristově velekněžství.

11. O tom, t. j. o Kristově velekněžství.

12. vzhledem k času, t. j. vzhledem k té dlouhé době, po kterou jste křesťany, měli byste již býti ve víře tak pokročili, abyste mohli v ní vyučovati jiné. Mlékem rozumí první počátky křesťanského učení, jež snadno lze pochopiti, pokrmem tuhým pravdy hlubší a těžší.

13. Slovem spravedlností rozumějí jedni učení o spravedlnosti, jiní spravedlnost, která se v Kristu zjevila, jiní (po našem soudě správněji) učení dokonalé t. j. hlubší pravdy zjevené (učení o hlubších pravdách zjevených), podobně jako stravu tuhou.

6. 1—3. Smysl jest: Poněvadž se nehodí, abych poučoval vás ještě o počátečních naukách křesťanských, ježto jste již tak dlouho křesťany, že byste měli sami již poučovati o nich jiné, proto pomínu mlčením počáteční vyučování to a budu vykládati pravdy hlubší. — K naukám počátečním čítá pak 1. pokání ze skutků mrtvých či z hříchů, 2. víru v Boha trojediného, a to víru živou, jež se osvědčuje skutky dobrými, 3. učení o křtech, t. j. učení o křtu svátostném a jeho poměru ke křtu Janovu a k očišťováním židovským, snad i o tom, že je též křest žádosti a křest krve; 4. učení o vzkládání rukou či o svátosti biřmování, 5. o všeobecném zmrtvýchvstání a 6. o soudě obecném, jež nazývá věčným, poněvadž rozsudek na něm vynesený bude míti platnost věčnou.

⁴Neboť jest nemožno, aby ti, kteří jednou byvše osvíceni a okusivše daru nebeského, stali se účastní Ducha svatého ⁵a okusili také dobrého slova Božího i sil věku budoucího ⁶a (potom) padli, opět se obnovili ku pokání, (a to proto), poněvadž Syna Božího si znova křížují a v posměch vydávají. ⁷Země zajisté, která pije dešť často na ni přicházející a plodí bylinu příhodnou těm, kteří ji vzdělávají, dostává požeňnaní od Boha; ⁸vydává-li však trní a hloží, jest zavržitelná a kletbě blízká, a konec její jest spálení.

⁹Nadějeme se však do vás, miláčkové, věci lepších a blízkých spásy, ačkoliv tak mluvíme. ¹⁰Neboť Bůh není nespravedliv, aby zapomenul na vaše jednání a na lásku, kterou jste ukázali k jménu jeho tím, že jste sloužili a sloužíte věřícím. ¹¹Přejeme si však toužebně, aby každý z vás jevil touž horlivost vzhledem k plné naději (naši) až do konce, ¹²byste neochabli, nýbrž následovníky byli těch, kteří věrou a trpělivostí (dědictvím) docházejí zaslíbení. ¹³Neboť Bůh čině zaslíbení Abrahamovi a nemaje nikoho většího, skrze něhož by přísahal, přísáhl skrze sebe sama ¹⁴řka: „Jistě požeňnam ti hojně a rozmnožím tě velice.“ ¹⁵A tak on trpělivě očekáváje, dosáhl zaslíbení. ¹⁶Lidé totiž přísahají skrze většího (než jsou sami), a ukončením všech rozepří jejich, tak, aby věc byla utvrzena, jest přísaha. ¹⁷Proto Bůh, chtěje tím více ukázati dědicům zaslíbení nezměnitelnost svého úradku, přičinil přísahu, ¹⁸abychom dvěma věcmi nepohnutelnými, v nichž klamati Boha nelze, měli mocnou útěchu my, kteří jsme se utekli, abychom se chopili a drželi předložené naděje, ¹⁹kteou máme jako kotvu duše bezpečnou

4.—8. Na výstrahu poučuje a na příkladě o neúrodné půdě vysvětluje, že jest nemožno, t. j. mravně nemožno či velmi těžko, aby se obrátili zase pravým pokáním ti, kteří odpadnou od víry Kristovy. — Osvícení t. světlem víry Kristovy; okusili dobrého slova Božího, t. j. té příjemnosti a útěchy, jichž podává Kristovo učení. — sil věku budoucího, t. j. účinku těch milostí, jichž lze dostati ve věku budoucím či v království messiášském v Kristově. — Syna Božího znova křížují tím totiž, že podobně jako židé, kteří Krista ukřížovali, hlásají k veliké škodě své, že není tím, za koho se vydával, vtěleným Synem Božím, nýbrž podvodníkem hodným smrti.

9.—12. Aby čtenáři nezmalomyslněli tím, co řekl od 4.—8., projevuje nyní k útěše jejich naději, že spásy dojdou; naději tu zakládá na lásce, kterou oni osvědčují k Bohu konáním skutků milosrdenství (doslovně svatým či jiným křesťanům toho potřebným). Zároveň ujišťuje, že mluvil tak tvrdě o odpadlících a půdě neúrodné, ne že by jich (čtenářů) přirovnával již k zemi plodící trní a hloží, nýbrž že si přeje snažně, aby ve víře vytrvali a po příkladě patriarchů došli zaslíbení Božích či blaha věčného.

11. vzhledem k plné naději (naši), doslovně vzhledem k plnosti naděje. Obvyčně sice překládají slovy „knaplnění neb k doplnění naděje“ ve smyslu, že mají vytrvati, aby nabylí naděje úplné. Avšak k souvislosti přiléhá lépe překlad svrchu podaný (mají vytrvati vzhledem k té naději pevně, kterou mají v život věčný ti, kteří setrvají ve víře živé až do konce).

13.—20. ukazuje, že zaslíbení Boží, jsouce nezměnitelná, trvají stále v platnosti (i pro ně).

14. Slova ta jsou volně uvedena z I. Mojž. 22, 17.

17. přičinil . . . , t. j. k zaslíbení, které samo o sobě jest (u Boha) nepohnutelné či nezměnitelné, přičinil přísahu rovněž pevnou a nezměnitelnou, aby tak dvojím způsobem, zaslíbením a přísahou, z nichž každý sám o sobě dává plnou jistotu, ujistil nás co nejvíce, že vyplní, co slíbil, a to k tomu konci, bychom v utrpeních měli mocnou útěchu my, dědicové božských zaslíbení.

18. předložené naděje, t. j. naděje v blaho věčné, kteréž se věrou předkládá před oči naší mysli podobně jako se předkládala před (tělesné) oči závodníků odměna, kterou dostával ten, jenž v závodě zvítězil.

i pevnou a vcházející do vnitřku opony, ²⁰ kamž jako předchůdce pro nás vešel Ježíš, stav se veleknězem na věky podle řádu Melchisedechova.

KAPITOLA 7.

Pán Ježíš jest veleknězem podle řádu Melchisedechova. v. 1.—3.

¹ Tento Melchisedech totiž, král salemský, kněz Boha nejvyššího, jenž vyšel naproti Abrahamovi, když se vracel od porážky králů, jemu požehnal, ² jemuž Abraham i desátky přidelil ze všeho, jenž v překladě jména svého slove předem král spravedlnosti, potom však i král Salemu, to jest král pokoje, ³ jenž jest bez otce, bez matky, bez rodomenu, jenž nemá ani počátku dní ani konce života, avšak připodobněn jest Synu Božím, zůstává knězem na věky.

Pán Ježíš vyniká nad kněžstvo levitské. v. 4.—28.*

⁴ Vizte tedy, jak veliký jest ten, jemuž i desátek dal Abraham z věcí předních, on, patriarcha. ⁵ A zajisté ti, kteří ze synů Leviových dostávají kněžství, mají příkaz, aby podle zákona brali desátky od lidu, to jest od svých bratrů, ačkoliv i oni vyšli z beder Abrahamových; ⁶ ale on, jehož rodokmen se neodvozuje od nich, obdržel desátek od Abrahama a požehnal tomu, jenž měl zaslíbení. ⁷ Beze všeho odporu však

20. do vnitřku opony; slovy těmi naráží na velesvatyni starozákonní, která byla od svatyně oddělena oponou, miní však nebe, jakožto sídlo Boha samého, které onou velesvatyní bylo předobrazeno. Tvrdí tedy, že naděje naše vniká až do nebe a zakotvuje se v Bohu samém.

1.—3. Vrátil se již ve v. předešlém (6, 20.) ke svému předmětu, Kristovu velekněžství, ukazuje nyní, že Pán Ježíš jest veleknězem podle řádu Melchisedechova, potud totiž, pokud Melchisedech byl předobrazem jeho, podobaje se mu svým jménem, (ježto jméno Melchisedech znamená krále spravedlnosti či spravedlivého, Pán Ježíš pak jest králem nejvyšší spravedlivým a zdrojem spravedlnosti pro nás), svým postavením, (ježto on byl králem Salemu či králem pokoje, Pán Ježíš pak jest nejvyšším králem pokoje, smířiv člověka s Bohem), tím, že byl králem i knězem, a že Písmo sv. nezmiňuje se o jeho otci ani o matce a předcích, ani o počátku a konci jeho života, ač při jiných osobách čelnějších to udává, takže by se dle toho mohlo zdát, že neměl žádného otce, ani matky, ani předků, že se nenarodil ani nezemřel; neboť Písmo sv. pomlčuje o tom po výkladě Pavlově řízením Božím nikoli proto, že by byl Melchisedech neměl skutečně žádného otce, ani matky, atd., nýbrž aby byl předobrazem budoucího Vykupitele, který skutečně jako člověk nemá otce jako Bůh nemá matky ani předků a rodokmene a jsa věčný nemá počátku ani konce. (Srovn. 1. Mojž. 14, 17—20.)

* Il, b¹. Aby ukázal přednost Kristova kněžství před starozákonním, srovnává nejprve osobu Melchisedecha, jakožto předobrazu Kristova, s Abrahamem a kněžími levitskými, (v. 4.—10.), potom osobu Krista samého s levitskými kněžími, (v. 11.—28.) a ukazuje, že Pán Ježíš vyniká nad kněze ty i ve svém předobraze i ve své osobě vlastní.

4.—10. Že Melchisedech, Kristův předobraz, a tím i Kristus sám jako velekněz vyniká nad Abrahama a tím nad kněze levitské, od něho pocházející, dokazuje z toho, že Abraham dal Melchisedechovi desátky a přijal od něho požehnaní (1. Mojž. 14, 18.—20.); neboť nikoli vyšší nižšímu, nýbrž nižší vyššímu dává desátky, podobně jakož i požehnaní přijímá nikoli vyšší od nižšího, nýbrž nižší od vyššího. Při tom upozorňuje na trojí přednost Melchisedechovu před knězi levitickými (starozákonními) jevíci se v tom, že a) kněží levitští dostávali desátky toliko mocí a dobrodiním zákona, Melchisedech však vzhledem k velekněžství svému (dříve než byl zákon dán v. 4.) b) že kněží levit. úmírali a tak pozbývali práva na desátky, o Melchisedechovi však nepraví se v Písmě, že umřel, nýbrž jen, že žije (v. 8.), c) že kněží starozák., kteří dostávali desátky od lidu, sami dali desátky Melchisedechovi ve svém praotci Abrahamovi a skrze něj (v. 9.—10.).

to, co menší jest, žehná se od většího. ⁸ A tuto dostávají desátky lidé smrtelní, tam však ten, o němž se vydává svědectví, že žije. ⁹ A, ať tak dím, skrze Abrahama dal desátek i Levi, jenž desátky dostával; ¹⁰ neboť byl ještě v bedrách otcových, když mu vyšel na-proti Melchisedech.

¹¹ Působila-li se tedy dokonalost skrze kněžství levitské, (pod ním totiž lid obdržel zákon), k čemu ještě bylo potřebí, aby povstával jiný kněz podle řádu Melchisedechova a nejmenoval se podle řádu Aronova? ¹² Vždyť mění-li se kněžství, mění se tím nutně i zákon. ¹³ Ten zajisté, o němž toto se praví, patří k jinému pokolení, z něhož nikdo nesloužil oltáři; ¹⁴ neboť jest zjevno, že Pán náš vyšel z Judy, pokolení to, při němž Mojžiš nemluvil nic o kněžích. ¹⁵ A ještě více jest to zjevno, když podle podobnosti Melchisedechovy povstává kněz jiný, ¹⁶ který se jím stal nikoli podle zákona příkazu tělesného, nýbrž podle moci života neporušitelného; ¹⁷ neboť svědčí: „Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova.“ ¹⁸ A tak zrušuje se sice příkaz předešlý pro jeho bezmocnost a neužitečnost, ¹⁹ (neboť zákon nepřivedl k dokonalosti ničeho), ale uvádí se lepší naděje, skrze niž se přibližujeme k Bohu.

²⁰ A pokud to jest nikoli bez přísahy (onino totiž stali se kněžími bez přísahy, ²¹ tento však s přísahou skrze toho, jenž k němu

11.—28. Že osoba velekněze novozákonního, Krista Ježíše, vyniká nad kněžstvo starozákonní, levitské, ukazuje na základě žalmu 109, 4. z toho, že a) kněžstvo levitské byvši jenom na čas, přestalo, Kristus však jest knězem na věky (v. 11.—19.); b) že starozákonní kněží byli zřízeni bez přísahy Boží, Kristus však s přísahou (v. 20.—22.); c) že levitských kněží bylo pro jejich smrtelnost mnoho jedni po druhých, velekněz podle řádu Melchisedechova však jest stále jeden a týž (v. 23.—25.); d) že veleknězi levitští jsouce hříšní, měli potřebu obětovati nejen za lid, nýbrž i za sebe, a to denně, poněvadž oběti jejich byly nedokonalé, Kristus však jsa nejvyšší svatý a vyvýšený obětoval sebe sama pouze za lid, a to jen jednou, poněvadž obět jeho byla nejvyšší dokonalá (v. 26.—28.). — Vede pak v. 11.—19. důvod v tomto smyslu: Kdyby kněžstvo starozákonní (prostředky ovšem, které podal zákon mojišský) bylo mělo moc působiti dokonalost, t. j. ospravedlnění a spásu, nebylo by bývalo potřebí, aby vystoupil kněz jiný, ne z potomstva Levi, ne podle řádu Aronova, nýbrž jak předpověděno v žalmu 109, 4., podle řádu Melchisedechova, a aby tak kněžstvo levitské bylo zrušeno. Vždyť takovou změnou kněžstva, jaká se udává řečenými slovy žalmu, aby totiž povstal kněz z jiného pokolení a podle jiného řádu nežli dosud bylo, ruší se nejen kněžstvo levitské, nýbrž i zákon mojišský, který ono kněžstvo stanovil (v. 11.—13.). Avšak taková změna stala se skutečně. Patrně jest to z toho, že jak vůbec známo, ten velekněz Ježíš Kristus, k němuž se ona slova žalmu 109. vztahují, není z pokolení Levi, z něhož bylo kněžstvo starozákonní, nýbrž z pokolení Judova, jemuž podle zákona mojišského kněžství nepříslušelo (v. 13. až 14.). A ještě více jest to patrné z toho, že velekněz ten, Ježíš Kristus, není podle řádu Aronova, jakým bylo kněžstvo levitské, nýbrž podle podobnosti či řádu Melchisedechova, ne tedy podle zákona mojišského, který příkazem svým o kněžích přihlížel k jejich tělesnosti či smrtelnosti a proto též stanovil posoupnost jedněch po druhých, nýbrž, jak svědčí slova žalmu 109, 4., podle moci života neporušitelného, tedy nesmrtelný, věčný, jenž nástupce nepotřebuje (v. 15.—17.). Byl tedy skutečně zrušen zákon mojišský i se svým kněžstvím, a to pro svoji bezmocnost, t. j. proto, že nebyl s to, aby sám sebou, svými prostředky, působil dokonalost či ospravedlnění a spásu a že tedy v té příčině byl neužitečný; zároveň však byla uvedena lepší naděje, t. j. zákon Nový (křesťanství), který obsahuje lepší zaslíbení a působí svými prostředky milost, spojuje nás s Bohem. Ve v. 11. řekl raději kněžství levitské nežli zákon mojišský, aby upozornil, že levitské kněžství úzce souvisí se zákonem mojišským.

20.—22. Důvod jest v tom, že přísahy se neuzívá a užívati nemá, leč ve věcech důležitých, Z toho tedy, že kněží levitští stali se kněžími prostě, bez přísahy

pravil: „Přisáhl Hospodin, a nebude toho želet: Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova“), ²² potud Ježíš stal se rukojmím lepší úmluvy. ²³ A oněch učiněno jest kněžimi mnoho, poněvadž jim smrt bránila, aby nezůstávali, ²⁴ tento však má kněžství nepomíjející, poněvadž zůstává na věky; ²⁵ proto také může dokonale spasiti ty, kteří přistupují k Bohu skrze něho, jsa vždycky živ, aby za ně orodoval.

²⁶ Takový zajisté příslušel nám velekněz, svatý, nevinný, neposkvřený, oddělený od hříšníků a vyvýšenější nad nebesa, ²⁷ jenž nemá potřebi každého dne, jako velekněží, konati oběti nejprve za hříchy svoje, potom (za hříchy) lidu; toto učinil najednou, obětovav sebe sama. ²⁸ Neboť zákon ustanovuje za kněze lidi mající nedostatky, ale slovo přísahy pozákonní ustanovuje Syna na věky dokonalého.

KAPITOLA 8.

Kristova přednost před veleknězi starozákonními s ohledem na svatostánek a zákon, k němuž patří, v. 1.—13.

¹ Hlavní však věci při tom, o čem mluvíme, jest: Takového máme velekněze, který se posadil na pravici trůnu velebnosti v nebesích ² jakožto bohoslužebník velesvatyně, a to svatostánku pravého, který postavil Hospodin a nikoli člověk. ³ Každý totiž velekněz ustanovuje

Boží, velekněz novozákonní však, Kristus, s přísahou, Pavel vede další důvod, že velekněz novozákonní vyniká nad kněžstvo starozákonní, a ovšem Nový zákon nad Starý. Nazývá pak zákon Nový či křesťanství úmluvou lepší, poněvadž má vyšší zaslíbení a větší statky zjednává nežli zákon Starý; zjednávat odpustění hříchů, milost Boží a vede k blaženosti věčné.

²⁴ dokonale (podle řeckého) a tedy i na věky (jak by bylo podle latinského textu), neboť spása jen tehdy jest dokonalá, když trvá na věky.

²⁶—²⁸. Odůvodňuje poslední slova svá, proč totiž Kristus může dokonale spasiti a účinně orodovati (prostředkovati mezi Bohem a lidmi), udává další přednost Kristovu před veleknězi starozákonními, totiž jeho svatost a vyvýšenost nad tvory, pro kterou nejen že nemusel obětovati sám za sebe, nýbrž i jediná obět jeho byla tak dokonalá a takové ceny, že stačila (měrou nadbytnou) na vykoupení a spásu všeho lidstva. (Viz str. 219, pozn.; 3. Mojš. 16, 6.). Tím však nikterak nevyslovuje se proti mši sv. Neboť mše sv. není obět nová, od oběti kříže rozdílná, kterou by se snad doplňovalo dosti učinění podané na kříži, nýbrž obět co do podstaty táž, jaká byla na kříži; ta obět kříže obnovuje se při ní, a to nikoli k tomu konci, aby se podalo Bohu nové dosti učinění aneb zasloužily se lidem nové milosti, nýbrž aby se vzdala Bohu pocta důstojná a přivlastnily se jednotlivcům ty milosti, které Pán Ježíš smrtí svou jednou pro vždy celému lidstvu zasloužil. A sv. Pavel mluví zde pouze o krvavé oběti kříže, a ne o jejím nekrvavém obnovení při mši sv. Pravé (ve v. 27.), že velekněz novozákonní, Pán Ježíš, nemá potřebi každého dne, jako velekněží, konati oběti nejprve za hříchy svoje atd., vyjadřuje tím o velekněžích starozákonních pouze to, že měli potřebu každého dne obětovati za sebe, atd., nikoli však, že skutečně každého dne za sebe i za lid obětovali. Slovem přísahy pozákonní rozumí pevný úradek Boží, kterým Kristus ustanoven byl od věčnosti veleknězem; pozákonním slove proto, poněvadž skrze Davida byl (v žalmu 109.) projeven, když zákon mojišský byl již (dávno) dán.

1b.² Od 8. 1.—10., 18. srovnává úřad velekněze novozákonního s úřadem velekněží starozákonních a ukazuje, že Kristus vyniká také svým úřadem nad velekněze starozákonní, a to a) vzhledem ke svatostánku, ve kterém koná úřad svůj (8, 1.—5.); b) vzhledem k zákonu, k němuž přísluší (8, 6.—13), a vzhledem k oběti, kterou podal (9, 1.—10. 18.).

1.—5. Smysl jest: Kristus koná úřad svůj ve svatostánku nebeském, velekněží levitští ve svatostánku pozemském. Ukazuje to taktó: Hlavní věci při Kristově velekněžství jest, že on byv oslaven podle lidské přirozenosti (také)

se k tomu, aby obětoval dary a oběti; proto jest potřebí, aby také on měl něco, co by obětoval. ⁴ Kdyby tedy byl na zemi, ani by nebyl knězem, poněvadž tu jsou (kněží), kteří přinášejí podle zákona dary, ⁵ a ti slouží obrazu a nástinu velesvatyně nebeské, jakož bylo zjeveno Mojžíšovi, když měl vzdělati stánek. Práví totiž: „Hleď, ať uděláš všecko podle vzoru, který ti byl ukázán na hoře“.

⁶ Avšak on obdržel tím znamenitější službu kněžskou, čím i vznešenější úmluvy jest prostředníkem, která byla ustanovena na vznešenějších zaslíbeních. ⁷ Neboť kdyby ona první (úmluva) byla bez úhony, nehledalo by se místa pro druhou. ⁸ Vždyť čině jim výtku praví: „Hle, přijdou dnové, praví Hospodin, a dokonám nad domem israelským i nad domem judským úmluvu novou, ⁹ nepodle úmluvy, kterou jsem učinil s otci jejich v ten den, ve který jsem je vzal za ruku, abych je vyvedl ze země egyptské; neboť oni nezůstali v úmluvě mé, a já jsem je opustil, praví Hospodin. ¹⁰ Toto jest totiž úmluva, kterou učiním s domem israelským po oněch dnech, praví Hospodin: Dám své zákony v mysl jejich a napíši je v srdce jejich,

jako velekněz zasedl v nebesích, pravěm to svatostánku Božím, učiněném nikoli od člověka, jako svatostánek mojžíšský, nýbrž od Boha. Velekněz totiž ustanovuje se předem k tomu, aby podával oběti. Poněvadž tedy Pán Ježíš jest veleknězem na věky a jako velekněz zasedl v nebesích, musí také tam jako ve svatostánku obět podávati. (Činí to, ponechav si pět žízev na těle, nekrvavým představováním a připomínáním své oběti kříže.) Na zemi nemohl ani zůstatí viditelným způsobem trvale a působiti jako velekněz, neboť tu byli již kněží levitští, kteří podle zákona mojžíšského jediní byli oprávněni obětovati, k nimž však Pán Ježíš nepatřil. Mimo to kněží levitští obětovali jen ve svatostánku, který byl pouze nástinem svatostánku nebeského sdělaným podle vzoru, který Bůh ukázal Mojžíšovi na Sinaji (2. Mojž. 25, 40; Skutk. 7, 44.). Působí tedy Kristus jako velekněz ve svatostánku mnohem vznešenějším nežli velekněží levitští, a vyniká tedy nad ně také v této příčině.

6.—13. Přednost velekněze novozákonního vzhledem k úmluvě či k zákonu, k němuž přísluší. Ukazuje že zákon Nový, ve kterém Pán Ježíš vykonává velekněžský úřad svůj, vyniká lepšími zaslíbeními svými nad zákon Starý, ve kterém působili kněží levitští, a který již podle předpovědi proroka Jeremiáše 31, 31.—34. jakožto nedokonalý měl býti zrušen a nahrazen novým; vzhledem k této přednosti zákona Nového nad Starý vyniká i velekněz novozákonní, Kristus Ježíš, nad velekněze starozákonní.

6. Nová úmluva či Nový zákon (křesťanství), má lepší zaslíbení (nežli Starý), totiž odpuštění hříchů, milost, blaženost věčnou, statky to nebeské, které v zákoně Starém byly toliko nastiněny (7, 22.).

7. Slovy „Kdyby ona první úmluva byla bez úhony“ nemíní říci, že zákon Starý o sobě byl zlý, nýbrž že byl nedokonalý, nemožno svými prostředky člověka ospravedlniti, posvětití a ke spáse přivesti.

8.—12. Slova tato jsou uvedena skoro doslovně z Jerem. 31, 31.—34. — Čině výtku jim, totiž židům, praví totiž prorok Jeremiáš. Domem israelským a domem judským míní se království israelské a judské, ve která se rozdělilo království po smrti Šalomounově. Obojím domem dohromady israelity všecky.

9. Viz 2. Mojž. 19, 5.—6. v den, t. j. v čas; já jsem je opustil doslovně: já jsem jich nedbal.

10. Domem israelským rozumí zde všecky israelity. Dám své zákony v mysl jejich a napíši je ne na desky kamenné, jako byl napsán zákon Starý, nýbrž v srdce jejich tím totiž, že svou milostí budu je povzbuzovat, nakloňovat a siliti, aby přikázání má náležitě zachovávali. Budu jim Bohem atd., t. j. budu jim zvláštní měrou propůjčovati své dary a věnovati péci svou a oni budou mě ctíti, mi sloužiti a přikázání má zachovávatí se zvláštní horlivostí.

a budu jim Bohem, a oni budou milidem. ¹¹ A nikdo nebude poučovati svého spoluobčana a nikdo svého bratra říkáje: „Poznej Hospodina“, neboť všichni budou mě znáti od maličkého až do velikého z nich, ¹² ježto budu milostiv nepravostem jejich a na hříchy jejich nebudu již vzpomínati. ¹³ Právili však (smlouvu) „novou“, prohlašuje první za zvetšelou; ale co větší a stárne, jest blízko zániku.

KAPITOLA 9.

Kristova přednost před veleknězi starozákonními s ohledem na oběti.
9, 1.—10., 18.*

¹ Měla sice i první (úmluva) příkazy bohoslužebné a svatyni pozemskou. ² Byl totiž zřízen stánek přední, ve kterém byly svícen a stůl a předkladné chleby: ten slove svatyně. ³ A za druhou oponou byl stánek zvaný velesvatyně, ⁴ který obsahoval zlatou kadidelnici a archu úmluvy, obloženou odevšad zlatem; v té byla zlatá nádoba s mannou a hůl Aronova vpučelá a desky zákona; ⁵ nad ní pak byli cherubové slávy, zastíňující slitovnici; o těch věcech mluvíti nyní dopodrobna není na místě. ⁶ Ale když věci takto jsou upraveny, do předního stánku

11. Práví to nikoli o církvi oslavené v nebesích, jak někteří mysli, nýbrž o církvi bojující na zemi, ovšem ne v tom smyslu, že by v církvi Kristově (v zákoně Novém) nebylo potřeba úřadu učitelského (vždyť sv. Pavel sám přikazoval Timoteovi a Titovi, aby i sami kázali, i jiné k tomu ustanovovali), nýbrž v tom smyslu, že Bůh spolupůsobí s učitelským úřadem církve bude každého člověka svou milostí vnitřně osvěcovat a posilovat, aby mohl pravdu poznati, podle ní žiti a ke spáse spěti, a že bez takového spolupůsobení Božího učitelský úřad církve nic by nezmohl.

12. Příčina, proč každý bude moci Boha poznati a s ním ve spojení přijíti, bude v tom, že Pán Ježíš učiní dosti za všechny hříchy všeho lidstva, takže Bůh každému odpustí vinu i tresty za hříchy, kdo milosti jeho náležitě užije.

* Především ku snazšímu porozumění svého výkladu krátký popis starozákonního svatostánku (v. 1.—5.) a udav pravidlo, podle něhož kněží obětující do něho vcházeli (v. 6.—7.), ukazuje, že obět Kristova vyniká nad oběti levitské (9, 8.—10., 18.).

1. stánek přední t. j. přední část svatostánku starozákonního.

2. Viz 2. Mojž. 25, 23. 30. 31.; 26, 1; 36, 8. Svícen sedmíramenný ze zlata nejčistšího, stůl zlatem obložený; na něm ve dvou sloupcích předkladné chleby, t. j. dvanáct chlebů nekvašených, které každou sobotu se vyměňovaly za jiné; byly jednak oběti podávanou Bohu jménem dvanácti pokolení, jednak předobrazem nejsvětější svátosti.

3. Viz 2. Mojž. 26, 33.

4. 5. Viz 2. Mojž. 16, 33; 25, 10. 16. 21.; 3. Mojž. 16. 12; 4. Mojž. 17, 10; 2. M. 25, 18; 26, 34. Kadidelnice této se užívalo pravděpodobně pouze jednou v roce, v den smíření, archa úmluvy, t. j. truhla ze dřeva akaciového, uvnitř i vně nejčistším zlatem obložená a as uprostřed ozdobená zlatým věncem květinovým, vedoucím kolem. Archu přikrývala slitovnice, zlatá to deska, na jejíchž koncích byly dva cherubové, kteří jsouce k sobě obráceni obličejem, zakrývali (zastíňovali) slitovnici křídly svými. Desky zákona chovaly se v ní jakožto svědectví úmluvy, kterou Bůh učinil s národem israelským. — Práví „cherubové slávy“ buď ve smyslu cherubové slavní aneb spíše ve smyslu cherubové slávy (velebnosti) Boží; nazývá je tak as proto, že křídly svými zakrývali slitovnici, nad níž Bůh (sláva, velebnost božská) ve způsobě oblaku světlého se zjevoval.

6. vcházejí, tak dle textu řeckého; dle Vulgáty bylo by vcházeli. Užívá pak apoštol (podle textu řeckého času přítomného (vcházejí) buď že se v myslí vpravuje v onu dobu, ve které bohoslužba levitská (starozákonní) se konala ještě

vcházejí sice kněží vždycky, když konají úkony bohoslužebné, ⁷ do druhého však (vchází) jedině velekněz jednou v roce, (a to) ne bez krve, kterou obětuje za hříchy své i za hříchy lidu.

⁸ Tim Duch svatý naznačuje, že ještě není zjevna cesta do velesvatyně, pokud trvá stánek přední, ⁹ neboť ten jest obrazem doby předmessiášské, podle něhož se oběťují dary a oběti, které nemohou ve svědomí zdokonaliti toho, kdo koná bohoslužbu, jsouce toliko příčiněny k pokrmům a nápojům ¹⁰ a rozličným umýváním jako příkazy tělesné až do doby nápravy. ¹¹ Kristus však vystoupiv jako velekněz budoucích statků, skrze větší a dokonalejší stánek, ne rukama udělaný, to jest ne z tohoto tvorstva, ani ¹² skrze krev kozlů neb telat, nýbrž skrze vlastní krev vešel jednou pro vždy do velesvatyně, zjednav vykoupení věčné.

právem, podle zákona, aneb že chce naznačiti, že v době, kdy tento list psal a tedy již bohoslužba křesťanská (novozákonní) se konala, bohoslužba starozákonní ještě nepřestala, nýbrž i dále, ač ne právem, se vykonávala (až přestala úplně zkázou chrámu jerusalemského.)

7. Viz 2. Mojž. 30, 10.; 3. Mojž. 16, 2. 14. 15.

8.—14. Ukazuje, že Kristova obět vyniká nad levitské svou účinností, neboť skrze ni Kristus zasloužil nám vniterné očistění a ospravedlnění, jehož oběťmi levitskými nebylo lze dosíci.

8.—10. doby předmessiášské, doslovně doby přítomné, kterou však se míní doba předmessiášská podobně jako dobu nápravy neb dobou budoucí (věkem budoucím) se rozumí doba mesiášská. Smysl jest: Tim, že do velesvatyně nejen lid, nýbrž ani kněží nesměli vstoupiti, leč jen nejvyšší kněz jednou v roce (v den smíření), Duch sv. naznačoval, že ještě není otevřen a ve známost uveden přístup do nebe, pokud trvá stánek přední s řečeným řádem, čili pokud trvá bohoslužebný řád levitský; neboť stánek ten byl obrazem doby předmessiášské, ve které přístup do nebe otevřen nebyl, a přiměřeně té době oběti tehdy podávané neměly moci zjednávatí vnitřní očistění a ospravedlnění tomu, kdo bohoslužbu konal, t. j. ani tomu, kdo obětoval, ani tomu neb těm, jichž jménem neb za něž je obětoval; byly toliko příčiněny k pokrmům... až do doby mesiášské jako příkazy tělesné či takové, které se vztahovaly pouze k tělu, ke vnějšku člověka, a proto mohly sice, podobně jako šetření předpisů o pokrmech, nápojích, a rozličných umýváních (3. Mojž. 11, 1.—47; 10, 9; 2 Mojž. 30, 18.—20, Kol. 2, 16), zjednatí čistotu vnější, levitskou či zákonnou, ale ne očistění vnitřní, ve svědomí, duševní. — Místo „jsouce pouze příčiněny... do doby nápravy“ někteří překládají takto: „jsouce toliko příkazy tělesnými, které na základě pokrmů... byly uloženy až do času nápravy“. Překlad ten jest přípustný, poněvadž příslušná slova mají obojí význam (byti příčiněn i byti uložen (ἐν i na základě), ale při něm jest nutno v mysli doplňovati *οὐσα* jsouce, čehož při překladě svrchu podaném třeba není. Jinak zůstává smysl co do věci stejný, leč že při překladě druhém jasněji vyjádřena jest příčina, proč oběti starozákonní nemohly zjednatí duševního očistění. Vulgata čtouc *δικαιώμασι* . . . *ἐπικεκείμενοις* (*dikaiómasi epikejmenoís*) místo *δικαιώματα* . . . *ἐπικεκείμενα* (*dikaiómata* . . . *epikejmena*) přeložila *justitiis* . . . *impositis* — kdo koná službu v pokrmech . . . a v tělesných ospravedlňováních uloženy až do času nápravy.

11.—12. Statky budoucími míní statky mesiášské, stánkem dokonalejším nejspíše nebe hvězdné, které nepatří k tomuto tvorstvu pozemskému. Pavel naráží na obřady v den smíření. V ten den totiž (jednou v roce) vcházel velekněz starozákonní skrze svatyni (stánek přední) do velesvatyně s krví telete, které byl obětoval za hříchy své a svého domu, a s krví kozla, kterého obětoval za hříchy lidu, a pokropil jí slitovnici, aby tak zjednal sobě a lidu vnější očistění od hříchů (3. M. 16.). A podobně Kristus vystoupiv na zemi jako velekněz, jenž by zasloužil statky budoucí či mesiášské, vešel také skrze svatyni (stánek přední), ale větší a dokonalejší, totiž skrze nebe hvězdné, do velesvatyně, a to nikoli pozemské, nýbrž do nebeské; a vešel tam jednou pro vždy nikoli skrze krev cizí, ne skrze krev telete a kozla, nýbrž skrze krev vlastní t. j. na základě zásluh a se zásluhami, které si byl zjednal obětováním sebe sama na kříži, a kterými lidstvu zasloužil vykoupení věčné, t. j. takové, které stačí na věky a zjednává statky věčné.

¹³ Neboť jestli krev kozlů a býků a pokropení popelem z jalovice posvěcuje poskvrněné k čistotě tělesné, ¹⁴ čím spíše krev Kristova, jenž skrze Ducha věčného sama sebe obětoval jako obět bezúhonnou Bohu, očistí svědomí naše od mrtvých skutků, abychom sloužili Bohu živému.

¹⁵ A proto jest prostředníkem nové úmluvy (závěti), aby skrze smrt podstoupenou na vykoupení přestupů (spáchaných) pod první úmluvou obdrželi zaslíbené dědictví věčné ti, kteří jsou povoláni. ¹⁶ Neboť kde (jest) závěť, tam (jest) nutno, aby osvědčena byla smrt

13. pokropení popelem z jalovice, t. j. vodou smíšenou s popelem, z jalovice červené, bezvadné, k tomu dosud nevzaté, která za zvláštních obřadů byla zabita a spálena. Ji pokropoval se ten, kdo se poskvrnil levitsky dotknutím se lidské mrtvolky neb kosti neb hrobu, a tak se očišťoval od své poskvrny. Viz 4. Mojž. 19.

14. skrze Ducha věčného, tak dle textu řeckého; dle Vulgaty skrze Ducha svatého. Rozumějí pak duchem věčným někteří ve shodě s Vulgátou Ducha svatého ve smyslu, že Pán Ježíš jako člověk z vnuknutí Ducha sv. se obětoval, jiní však po našem soudu správněji božskou přirozenost Kristovu, kterou právě stala se obět jeho naprosto bezúhonnou a nekonečně cennou, takže nejen podala nadbytné dostiučinění za hříchy všeho lidstva, nýbrž i milost a přístup do nebe všemu lidstvu zasloužila. — Od mrtvých skutků, t. j. od hříchů, které působí smrt duševní.

15.—24. Aby nikdo nebral pohoršení ze smrti Kristovy, jakož činili židé, poučuje o potřebě smrti jeho. Při tom přihlíží k tomu, že příslušné slovo řecké *διαθηκῆς* diathékē znamená nejen úmluvu (pořízení umluvené), nýbrž i závět (pořízení poslední) a to tím spíše, poněvadž zákon Nový, Nová úmluva, má nejen ráz úmluvy, kterou Bůh učinil s lidstvem, nýbrž jistou měrou i ráz závěti, pokud totiž Kristus odkázal nám statky věčné. Vede pak důvod v tomto smyslu: Poněvadž tak velikou moc má krev Kristova, proto Kristus Ježíš stal se prostředníkem Nové úmluvy (Nového testamentu, závěti), aby když by zemřel za hříchy lidstva, dosáhli zaslíbeného dědictví věčného ti, kteří jsou povoláni k pravé víře a povolání toho uslechli. Nemohli zajisté dosíci dědictví toho, leč Kristus zemřel (skrze smrt jeho). Neboť jako každá závěť stává se pravomocnou teprve po smrti závěťcově, takže dříve v dědictví uvázati se nelze, tak i ona závěť či úmluva Nová, kterou Pán Ježíš odkázal nám statky věčné, nabyta moci teprve smrtí jeho, takže nikdo nemohl ono dědictví obdržeti, dokud Kristus nezemřel pro nás (v. 15.—18.). Že tak Bůh chtěl, naznačil sám již v Starém zákoně, tím totiž, že úmluva (zákon Starý), kterou učinil s národem israelským, byla po jeho vůli potvrzena krví obětní (2. Mojž. 24, 8), a že nejen posvěcení svatostánku a jeho náradí, nýbrž takřka veškeré očišťování levitské podle zákona dělo se krví obětní (v. 19.—22.). Jestliže tedy svatostánek, který byl pouze předobrazem svatostánku nebeského byl zsvěcen krví obětní, čím spíše bylo po vůli Boží nutno, aby oběti a to oběti nesmírně dokonalejší, byl očištěn, t. j. zsvěcen svatostánek nebeský, tak totiž aby nebylo lze dostati statků nebeských leč skrze obět Vykupitelovu (23.—24.). Rozumí-li se obrazem věcí nebeských (v. 23.) velesvatyně, jest věcmi nebeskými rozuměti nebe zobrazené velesvatyni; tu ovšem slovo *καθαρίσεν* (katharízein) jest bráti ve významu zsvětiti (všecko se zsvěcuje). Hledí-li se však k tomu, že se tu mluví v množném čísle o obrazech (*παράδειγμα* paradeigmata) věcí nebeských a že v části předchozí mluví se nejen o stánku, nýbrž i o jiných zřízeních starozákonních (v. 21. 22.), jest zajisté správnější obrazy věcí nebeských rozuměti veškeré zřízení starozákonní t. j. církev jak bojující tak oslavenou; pak zajisté jest správnější bráti slovo *καθαρίσεν* ve významu jeho vlastním, očišťovati. Kristus zemřel sice za hříchy všech lidí, přece však sv. Pavel připomíná ve v. 15. pouze hříchy spáchané pod Starým zákonem, hříchy israelitů; činí tak proto, poněvadž chce znova také tímto způsobem upozorniti, že oběti starozákonní, levitské, nebyly samy o sobě s to, aby zjednaly vnitřní, duševní očištění, Kristova obět na kříži však že byla tak účinná, že podala dostiučinění za všechny hříchy spáchané nejen v Novém, nýbrž i v Starém zákoně, takže skrze Krista mohli a mohou býti spaseni všichni lidé, jak ti, kteří žili a žijí po Kristu, tak ti, kteří žili před ním. Vskutku také i před Kristem mohli lidé dosíci odpuštění hříchů a milosti Boží, ale jedině skrze Krista, věrou v budoucího Vykupitele čili pro zásluhy Kristovy (jeho oběti).

toho, kdo závěf učinil. ¹⁷ Závěf totiž jest pravomocna (teprve) při mrtvých; jinak nenabývá moci, pokud žije závěfce. ¹⁸ Proto ani ta první úmluva (závěf) nebyla zasvěcena bez krve. ¹⁹ Nebof když Mojžíš ohlásil všemu lidu každé přikázání zákona, vzav krev telat a kozlů s vodou a vlnou šarlatovou a s yzopem, pokropil jak knihu samu, tak i veškeren lid ²⁰ řka: „*Toto jest krev úmluvy, kterou s vámi učinil Bůh.*“ ²¹ Také svatostánek a veškeré náradí bohoslužebné pokropil krví podobně. ²² A skoro všecko krví se očišfuje podle zákona a bez vylití krve není odpuštění. ²³ Jest tedy nutno, aby obrazy věcí nebeských těmito se očišťovaly, věci nebeské však samy obětmi lepšími, nežli jsou tyto. ²⁴ Nebof Kristus Ježíš nevešel do velesvatyně rukama udělané, která by byla napodobením (velesvatyně) pravé, nýbrž do sameho nebe, aby se ukázal nyní před Bohem za nás, ²⁵ nikoliv, aby se obětoval častokráte, jako velekněz vchází do velesvatyně každý rok s krví cizí, ²⁶ sice jinak byl by musil trpěti častokráte od počátku světa; ale jednou na skonání věků se ukázal, aby shladil hříchy svojí obětí. ²⁷ A jako jest uloženo lidem jednou umřítí, a potom soud, ²⁸ tak i Kristus byv obětován jednou, aby shladil hříchy mnohých, po druhé bez hříchu se ukáže těm, kteří ho čekají ke spáse.

KAPITOLA 10.

¹ Poněvadž totiž zákon má (toliko) stín budoucích statků, a nikoli sám obraz těch věcí, nemůže nikdy týmiž obětmi každoročními, které přinášejí ustavičně, zdokonaliti ty, kteří přistupují, ² sic jinak byly by přestaly se přináseti, poněvadž by neměli již žádného vědomí hříchu ti, kteří konají službu (Boží), jsouce jednou očištěni. ³ Ale při nich činí se připomínka hříchů každoročně, ⁴ nebof jest nemožno, aby krev

9, 25.—10. 18. Vraceje se ku předmětu, o němž mluvil ve v. 8.—14. dokazuje účinnost a tím i přednost obětí Kristovy před levitskými také z toho, že jeho jediná obět stačila (nadbytně) na dostiučinění za všechny hříchy všeho lidstva, levitské však oběti jakkoli často podávané nestačily na ospravedlnění nikoho (v. 25.). Dokazuje to a) z povahy věcí (v. 26.), b) z podobenství Kristovy smrti se smrtí lidí (v. 27. 28.), c) z podstaty obětí levitských a jejich poměru k oběti Kristově (10, 1.—4.), d) ze svědectví Písma sv. (10, 5.—18.).

26. t. j. kdyby jedna obět Kristova nestačila na vykoupení lidstva a bylo třeba, aby se obětoval vícekrát za hříchy každého období zvláště, byl by musil od počátku světa, t. j. od pádu Adamova, Kristus umřítí častokráte, nebof hned od pádu Adamova lidé hřešili. Ale Kristus zemřel za hříchy lidstva jen jednou, teprve nyní na skonání věků, čili v době mesiášské; patrně tedy jediná ta obět jeho stačila jednou pro vždy a pro všechny.

27.—28., t. j. jako lidé po úradku Božím jenom jednou umírají a potom již neobjevují a neobjeví se v těle živém leč až bude soud, tak i Kristus Ježíš jenom jednou se obětoval za hříchy mnohých, t. j. všech lidí, jichž bylo a jest mnoho, a potom (vstav z mrtvých a vstoupiv na nebesa) neobjeví se již na zemi k životu smrtelnému jako obět za hříchy, nýbrž bez hříchu t. j. nemaje již trpěti za hříchy lidstva, (poněvadž již za ně dostiučinil) přijde na konec světa jako soudce, aby své věrné učinil věčně blaženy i podle těla. — Slovy „uloženo jest lidem jednou umřítí“ vyjadřuje pouze to, co po úradku Božím děje se pravidelně, nehledě k tomu, že někteří mimořádně zemřeli dvakrát (dcera Jairova, mládenec naimský, Lazar), a že, jak lze alespoň s pravděpodobností souditi z 1. Thess. 4, 17. a 2. Kor. 5, 1.—3., někteří z těch, kteří budou žítí při Kristově příchodu k soudu, beze smrti vejdu do blaženosti věčné.

10, 1.—4. Smysl jest: Zákon Starý obsahoval toliko předobraz statků mesiášských, nikoli vlastní jejich podstatu, a pro tento předobrazný svůj ráz nemohl ovšem ani při každoročním podávání týchž obětí smírných zdokonaliti či vnitřně ospravedlniti a posvětití toho, kdo přistupoval oběti ctít Boha, ať to byl

býků a kozlů shladila hřichy. ⁶ Proto vcházeje na svět praví: „Oběti (krvavých) ani darů jsi nechtěl, ale tělo připravil jsi mi; ⁶ oběti zápalné a záhříšné nelíbily se tobě. ⁷ Tu jsem řekl: Hle, přicházím, (jakož) v závitku knihy psáno jest o mně, abych vykonal vůli tvou, Bože. ⁸ Svrchu pravil: „Oběti krvavých ani darů ani obětí zápalných a záhříšných jsi nechtěl ani sobě nezálibil“, a přece podávají se podle zákona; ⁹ potom však řekl: „Hle, přicházím, a bych vykonal vůli tvou.“ (Tak) zrušuje ono první, aby ustanovil to druhé. ¹⁰ V této vůli jsme posvěceni obětováním těla Ježíše Krista jednou provždy. ¹¹ A každý kněz tu stojí denně, konaje svoji službu a přinášeje častokráte tytéž oběti, jež nikdy nemohou shladiti hřichy; ¹² tento však obětovav jednu obět za hřichy, posadil se navždy na pravici Boží, ¹³ od té chvíle očekáváje, až nepřítelé jeho budou položeni za podnoží noh jeho. ¹⁴ Neboť jednou obětí zdokonalil navždy ty, kteří se posvěcuj. ¹⁵ Svědčí

kněz, ježž obět podával, ať jiný, jehož jménem neb za něhož se obět podávala (v. 1.). Ze tomu tak, patrně z toho, že by jinak nebylo již třeba podávati oběti smírné za hřichy. Ty však nepřestaly se podávati, ano každého roku v den smíření připomíná a vyznává velebných hřichů lidu a obětuje za sebe i za ně oběti smírné. Patrně tedy předešlými oběťmi hřichy shlazeny nebyly, vnitřního očistění a posvěcení se nedostalo. A to zcela přirozeně; neboť není možno, aby krv' býků a kozlů sama o sobě měla nadpřirozenou moc shladiti hřichy (2.—4.).

5.—14. Slova uvedená ve v. 5.—7. ze žalmu 39, 7.—9. v literárním smyslu týkají se Davida. Jímí praví on k Bohu, že se mu (Bohu) nelíbí tak oběti starozákonní (jak krvavé tak nekrvavé) jako pokorná poslušnost, kterou Bůh od něho vyžaduje a kterou (David) mu ochotně chce prokazovat (5.—7.). Poněvadž však David byl Kristovým předobrazem, sv. Pavel přičítá je ve smyslu předobrazném Synu Božímu, kterak on vcházeje na svět svým vtělením, projevuje ochotu, že bude jako Bohočlovek poslušen nebeského Otce svého až k obětování sebe sama za hřichy lidstva, věda, že Otec takové poslušnosti od něho žádá, poněvadž oběti starozákonní jsouce nedokonalé, nestačí, aby učinily dosti za hřichy lidstva a zjednaly milost a spásu. I dovozuje z toho, že na místo obětí starozákonních jakožto nedokonalých a nedostatečných nastoupila jediná obět Kristova jakožto dokonalá a taková, která vnitřně ospravedlnění a věčnou spásu všem lidem zjednatí může a skutečně zjednává těm, kteří prostředky od Krista ustanovenými zásluhy jeho si přivlastňují a se posvěcují (v. 8.—14.). — tělo připravil jsi mi, tak sv. Pavel uvádí slova žalmistova podle překladu alexandrijského ve smyslu: připravil, dal jsi mi při vtělení tělo, abych je konaje v něm dokonale vůli tvou obětoval pro spásu lidstva. Podle hebrejského textu žalmu (i podle jeho překladu Vulgáty) bylo by: Uši jsi mi probodl (propichl) t. j. uši (nástroj, kterým člověk přijímá rozkazy, aby je ochotně konal) jsi mi učinil (dal), abych poslouchaje tebe konal dokonale vůli tvou (i tu, podle které mám své tělo obětovati pro spásu lidstva). Jak vidno, podle obojího znění jest smysl stejný, jenže při znění prvním, jak je uvedl sv. Pavel, zřejměji vyjadřují předobrazný smysl slov žalmistových. — V závitku knihy doslovně v hlavě knihy, t. j. v závitku knihy zákona (v Písmě sv.). Pokud totiž psalo se na papyrusu neb na kožených pruzích neb na pergameně, spisy zpravidla nevázaly se v knihy po způsobu našem, nýbrž pergamen neb pruh další se ovíjel kolem tenké hůlky opatřené svrchu knoflíkem neb rúžkem. Knoflík ten slul hlavou (hlavicí) a po něm nazývali pak i závitkem sám. — Oběti . . . jsi nechtěl, praví tak, ne že by Bůh nebyl jich chtěl vůbec, vždyť sám je přikázal, nýbrž pokud se týká Davida, nebyly mu tak milé jako dokonalá poslušnost jeho vůle, a pokud se týká Krista, že nestačily k vykoupení lidstva, Kristova obět však úplně k tomu stačila. Každý kněz z (v. 11.) totiž levitský stojí totiž před Bohem u oltáře. — Od té chvíle očekává (v. t.) t. j. vstoupiv na nebesa, nepřijde již nikdy na svět v těle smrtelném, aby se znova obětoval za hřichy lidstva, nýbrž očekává úplného účinku své oběti jednou podané, úplně totiž poroby všech svých nepřátel. Příčinu toho (proč Kristus nepřijde již se obětovat v těle smrtelném) udává sv. Pavel ve v. 14., onu totiž, že Pán Ježíš jedinou obětí svojí dokonale, zdokonalil t. j. ospra-

nám to však i Duch svatý; neboť když byl řekl: ¹⁶ „Toto jest úmluva, kterou učiním s nimi po oněch dnech,“ pravi Hospodin, „dám své zákony do srdce jejich a napíše je v myslí jejich ¹⁷ a na hříchy a nepravosti jejich nebudu již vzpomínati.“ ¹⁸ Kde však jest odpuštění hříchů, tam není již oběti záhříšné.

Sv. Pavel povzbuzuje ke stálosti ve víře poukazem na soud a na osvědčenou již vytrvalost v čas pronásledování. v. 19.—39.*

¹⁹ Majíce tedy, bratři, důvěru k vejítí do velesvatyně v krvi Kristově, ²⁰ které nám zaslíbila jako cestu novou a živou (vedoucí) skrze oponu, to jest skrze tělo jeho, ²¹ a (majíce) kněze velikého nad domem Božím, ²² přistupujme s opravdovým srdcem v plné víře, skropení jsouce na srdci od svědomí zlého a umyti na těle vodou čistou; ²³ držme vyznání své naděje nezvratným, (neboť věrný je ten, jenž zaslíbil), ²⁴ mějme pozor jedni na druhé, bychom se povzbudili k lásce a k dobrým skutkům, ²⁵ a neopouštějme shromáždění svého, jakož někteří mají obyčej, nýbrž napomínejme, a to tím více, čím více spatřu-

vednil, posvětil ty, kteří prostředky od Krista ustanovenými zásluhy jeho oběti si přivlastňují a se posvěcují, a to navždy, na věky, pokud totiž dostatečnost a moc oběti Kristovy trvá a trvati bude na věky, takže nové oběti pro spásu lidstva nebude potřeby.

16.—17. Slova ta jsou z Jerem. 31, 33. 34. Viz 8, 10.—12.

* V části druhé (10, 19.—13., 17) povzbuzuje ke stálosti ve víře (10, 19.—12, 13) a ku cvičení se v křesťanských ctnostech (12, 14.—13., 17). Svě povzbuzení k víře odůvodňuje a) poukazem na přísný soud a těžký trest, který stihne odpadlíky (v. 19.—31.), b) vzpomínkou na vytrvalost, kterou čtenáři v naději ve věčnou odměnu již osvědčili v čas pronásledování (v. 32.—39.), c) poukazem na starozákonní příklady pevné víry (11, 1.—40.), d) na příklad Kristův (12, 1.—3.) a na otcovskou lásku, ze které Bůh doupouští utrpení (12, 4.—13.).

19.—22. Smysl jest: Máme bezpečnou důvěru, naději, že nám jest otevřen přístup do velesvatyně nebeské; důvěra ta zakládá se v krvi Kristově, t. j. v oběti krvavé, kterou Kristus podal za nás na kříži. Tato krev Kristova (Kristus svoji obětí) nám jej zaslíbila, otevřela jako cestu novou, které dosud nebylo, a jako cestu živou, která skutečně vede nejen k životu milosti na zemi, nýbrž i k životu věčné blaženému ve velesvatyni nebeské, a to skrze oponu těla Kristova, či skrze smrt jeho obětní, podobně jako cesta stará, která také ne bez krve obětní byla zaslíbena (9, 15.), vedla skrze oponu skutečnou do velesvatyně starozákonního svatostánku, který byl pouhým předobrazem svatostánku nebeského. Máme též nad církví bojující, trpící i oslavenou velekněze na výstost vznešeného, jenž úrad svůj stále vykonává (při mši sv., orodováním, představením toho, co za nás vytrpěl. Viz 7, 25; Mat. 28, 19. pozn. na str. 176.) A poněvadž máme takovou důvěru a takového velekněze, přistupujme k Bohu s důvěrou, s opravdovým srdcem t. j. se srdcem čistým, prostým všeho pokrytství a vší náklonosti k židovství (úmyslu vrátiti se k židovství). — Poněvadž řeckou náměstkou *ἡν* hén lze vztahovati také ke slovu *ὁδόν* hodon, cestu, překládají mnozí ve shodě s Vulgátou takto: Majíce důvěru ku vjíti . . . cestou (cestou to), kterou nám zaslíbila novou, neb kteréž (vejítí) nám zaslíbila, cestou novou . . . Smysl zůstává sice co do věci stejný, ale v řeckém textě jest přirozenější náměstkou onu vztahovati k předcházejícímu slovu *εἰσοδον* ejsodon, a tedy překládati způsobem svrchu podaným. — skropení na srdci, t. j. očistění; vodou čistou či očistou, t. j. křtem svatým; naráží tu na očistnou vodu z popela jalovičního, o které se zmínil v 9, 13.

23. t. j. zachovejme nezvratně onu důvěru a naději v život věčné blažený, kterou jsme vyznali na křtu sv.

24. a bychom se povzbudili, doslovně: ku povzbuzení, za účelem povzbudit se.

25. t. j. nezanedbávejme bohoslužebných shromáždění svých. Spatřujete, že den se blíží, t. j. den soudný; sv. Pavel mluví tak, jakoby den ten

jeme, že den se blíží. ²⁶ Neboť hřešme-li dobrovolně dosáhše poznání pravdy, již nezůstává oběť za hřichy, ²⁷ nýbrž hrozné jakési očekávání soudu a žár ohně, který stráví protivníky. ²⁸ Porušil-li kdo zákon Mojžišův, bez milosrdenství na základě dvou nebo tří svědků propadá smrti, ²⁹ čím horšího trestu hodným, zdá se vám, bude uznán ten, jenž by Syna Božího pošlapal a za poskvrněnou měl krev úmluvy, kterou byl posvěcen, a Ducha milosti by potupil? ³⁰ Neboť známe toho, jenž řekl: „Má jest pomsta a já odplatím,“ a opět: „Soudíti bude Pán lid svůj.“ ³¹ Hrozné jest upadnutí v ruce Boha živého.

³² Rozpomínejte se na předešlé dny, ve kterých byvše osvíceni přestáli jste veliký boj utrpení, ³³ jednak potupami a útlisky staveni jsouce na odiv, jednak stavše se účastníky těch, jimž se takto vedlo. ³⁴ Vždyť nejen jste se ukázali soucitní s vězni, nýbrž i s radostí jste snesli odebrání svého majetku věduce, že máte statek lepší a to trvalý. ³⁵ Neodmítejte tedy své důvěry, která má velikou odplatu. ³⁶ Vytrvalosti zajisté jest vám potřebí, abyste vykonávajíce vůli Boží, obdrželi statek zaslíbený; ³⁷ neboť ještě velmi maličko a přijde ten, jenž přijíti má a nebude meškati. ³⁸ „Spravedlivý pak můj živ jest z víry,“ ale „straní-li se, nemá v něm zalíbení duše má.“ ³⁹ My však nepatříme k těm, kteří se straní ke (své) záhubě, nýbrž k těm, kteří mají víru, aby získali život.

KAPITOLA 11.

Sv. Pavel povzbuzuje ke stálosti ve víře příklady starozákonními,
v. 1.—40.

¹ Jest pak víra základem věcí, kterých doufáme, přesvědčeností o věcech neviditelných; ² pro ni zajisté staří obdrželi (dobré) svědectví.

měl v brzku nastati, ne že by o blízkosti dne toho byl přesvědčen, nýbrž že ne-maje v té příčině žádného zjevení zvláštního pokládal blízkost jeho za možnou.

26. Jak učí souvislost, těmi, kteří dobrovolně hřeší, rozuměti jest odpadlíky od víry. Opustí-li oni dobrovolně Krista, skrze něhož jediné lze dojíti spásy, není již oběti jiné, která by jim spásu zjednala. Netvrdí tím, že by odpadlíci takoví vůbec nemohli býti spaseni, nýbrž jen, že velice těžko přicházejí ke spáse a to proto, poněvadž stěží činivají pravé pokání, nechťice působiti s milostí Boží. Viz 6, 4.

27. žár ohně atd. viz Is. 26, 11.

28. Viz 4. Mojž. 15, 30; 35, 30; 5. Mojž. 17, 6; Mat. 18, 16; Jan 8, 17; 2. Kor. 13, 1.

29. t. j. jenž by svým odpadem od víry Syna Božího na výsost potupil, jeho krev, skrze kterou zákon Nový (Nová úmluva) byl potvrzen a on na křtu sv. omilostněn a posvěcen, za krev obyčejnou, veškeré moci prostou, pokládal a tak odmítaje od sebe milost, Ducha sv. potupil.

30. Uvedeno z 5. Mojž. 32, 35.—36. (Řím. 12, 19).

32. byvše osvíceni, totiž světlem pravdy a milosti Kristovy.

37. Srovn. Is. 26, 20; Habak. 2, 3.

38. Habak. 2, 4.

39. Doslovně bylo by: my však nejsme (dítěmi) stranění se (od-dělování se), nýbrž (dítěmi) víry k získání života.

1. Víra jest základem (podstatou) věcí, kterých doufáme, buď v tom smyslu, že věrou držíme již jakousi měrou to, co doufáme, aneb spíše ve smyslu, že naděje spočívá, zakládá se na víře; p ř e s v ě d ě n o s t či jistota, spočívající na spolehlivém důvodě (na autoritě božské), že zaslíbených statků dojdeme.

³ Věrou poznáváme, že vesmír je stvořen slovem Božím, aby z věcí neviditelných povstaly viditelné. ⁴ Věrou Abel přinesl Bohu lepší obět nežli Kain a pro ni obdržel svědectví, že jest spravedlivý, neboť Bůh sám vydal svědectví nad jeho dary, a skrze ni umřev ještě mluví. ⁵ Věrou Henoch byl vzat (se země), aby nezemřel; i nenašli ho, poněvadž ho vzal Bůh; neboť prve, nežli byl vzat, měl svědectví, že se zalíbil Bohu. ⁶ Bez víry však nelze líbiti se Bohu, neboť ten, jenž přistupuje k Bohu, musí uvěřiti, že (Bůh) jest a odplacuje těm, kteří ho hledají. ⁷ Věrou Noe, dostav zjevení o tom, čeho ještě viděti nebylo, v bázni připravil koráb na záchranu domu svého, a tou odsoudil svět a stal se dědicem té spravedlnosti, která jest z víry. ⁸ Věrou uposlechl Abraham, když byl vyzýván, aby vyšel na místo, které měl dostati v dědictví; i vyšel nevěda, kam jde. ⁹ Věrou se ubytoval v zemi zaslíbené jako v cizí, přebýváje ve stanech s Isákem a Jakobem, spoldědici to téhož zaslíbení; ¹⁰ neboť očekával město pevně založené, jehož stavitelem a tvůrcem jest Bůh, ¹¹ Věrou i Sára neplodná obdržela moc státi se matkou, a to mimo čas věku, neboť věřila, že věrný jest ten, jenž zaslíbil; ¹² proto také z jednoho, a to umrtveného (muže) povstali (potomci) jako hvězdy nebeské co do množství a jako píseč na břehu mořském, ten nesčíslný. ¹³ Ve víře zemřeli ti všichni, neobdrževše toho, co bylo zaslíbeno, nýbrž zdaleka (jen) to spatřivše a pozdravivše a vyznavše, že jsou příchozí a pohoštění na zemi. ¹⁴ Neboť ti, kteří takové věci mluví, dávají na jevo, že vlasti hledají. ¹⁵ A kdyby byli mínili onu, ze které vyšli, byli by měli vhodný čas navrátiti se; ¹⁶ ale oni si žádají (vlasti) lepší, to jest nebeské. Proto Bůh nestydí se za ně, slouti jejich Bohem, vždyť jim připravil město. ¹⁷ Věrou Abraham obětoval Isáka, jsa zkoušen, a obětoval to jednorozence, on, jenž byl obdržel zaslíbení, ¹⁸ k němuž

3. aby z věcí neviditelných atd., t. j. aby to, co bylo od věčnosti v Bohu toliko jako neviditelné idee tvorstva, uskutečnilo se vůlí Boží.

4. Viz 1. Mojž. 4, 4; Mat. 23, 35; 1. Moj. 4, 10. Věrou, t. j. mocí víry. Proto byla obět jeho Bohu milejší, poněvadž měl víru lepší než Kain. K čemu se ta víra vztahovala, známo není, nejspíše k Vykupiteli, tak totiž, že Abel, uvěřiv v zaslíbení dané prvním rodičům v ráji o Vykupiteli, podával svou obět pod dojmem té víry a naděje ve Vykupitele, Kain pak, ač nebyl té víry a naděje zcela prost, přece nevěřil a nedoufal ve Vykupitele tak dokonale jako Abel.

5. Viz 1. Mojž. 5, 24; Sirach 44, 16.

6. hledají, t. j. ho cti, jemu slouží, odplacuje, doslovně stává se (jest) odplatitelem.

7. Viz 1. Mojž. 6, 8, 9. 1.—22; 7, 1; Sir. 44, 17.

8. Když byl vyzýván (volán), tak dle správnějšího čtení řeckého *καλοῦμενος* jsa vyzýván, volán. Dle tohoto čtení apoštol poukazuje na povolání, které se stalo v Háránu v Mezopotámii (1. Mojž. 12, 1. 4.). Některé rukopisy řecké mladší mají však se členem *ὁ καλοῦμενος* (ten, jenž byl zván Abrahamem). Dle tohoto zajisté nesprávného čtení, jehož však drží se i Vulgáta, apoštol poukazuje na změnu dřívějšího jména Abram v jméno Abraham.

9. Viz 1. Mojž. 23, 4; 26, 3; 35, 12.

10. město pevně založené (doslovně mající základy) či trvalé, t. j. vlast nebeskou; kterou tak nazývá proti stanům, které základů neměly.

11. Viz 1. Mojž. 17, 19; 21, 2.

12. z muže umrtveného, již starého, sešlého. Viz Řím. 4, 19. — jako hvězdy nebeské atd., naráží na 1. Mojž. 22, 17.

13. z daleka spatřivše, totiž toliko věrou. Vyznavše, že jsou příchozí . . . , naráží na 1. Mojž. 23, 4.

16. Viz 2. Mojž. 3, 6; Mark. 12, 26. 27.

17. Viz 1. Mojž. 22, 1.—13.

18. Viz 1. Mojž. 21, 12.

bylo řečeno: V Isákovi bude ti nazváno potomstvo; ¹⁹ povážil, že Bůh jest mocen i z mrtvých vzkřísiti; proto ho obdržel i jako předobraz. ²⁰ Věrou také vzhledem k věcem budoucím Isák poželhal Jakuba a Esaua. ²¹ Věrou Jakub umíraje poželhal každého syna Josefova a poklonil se k vrchu berly své. ²² Věrou Josef skonává zmínil se o vyjití synů israelských a učinil nařízení o svých kostech. ²³ Věrou Mojžíš narodiv se byl ukryt po tři měsíce od svých rodičů, poněvadž viděli, že dítě jest krásné, a nebáli se rozkazu králova. ²⁴ Věrou Mojžíš dospěv zřekl se, aby se nazýval synem dcery Faraonovy, ²⁵ a zvolil

19. Abraham obdržel zaslíbení, že bude míti četné potomstvo a že v jednom z potomků jeho budou požehnáni všichni národové. A přece, ač teprve u vysokém stáří dostal ze Sary jen jediného syna, skrze něhož zaslíbení ono mělo se naplnovati, přece hotov byl jej k rozkazu Božímu obětovati v pevné víře, že Bůh vyplní, co slibil, byť i mrtvého měl vzkřísiti. A pro tuto víru obdržel syna, kterého již v duchu obětoval, nejen zase živého, nýbrž i jako předobraz budoucího Vykupitele, jako předobraz jeho krvavé oběti a vzkříšení.

20. Viz 1. Mojž. 27, 27.—29; 39.—40.

21. Viz 1. Mojž. 48, 15.—16. — Poklonil se k vrchu berly své; tak uvedeno z 1. Mojž. 47, 31. podle překladu alexandrijského učiněného ve 3. stol. př. Kr. (při knihách Mojžíšových); podle nynějšího textu hebrejského, (který podle toho, jak byl utálen od učenců židovských masoretů mezi 8.—10. stol. po Kr. označením samohlásek, čte řečené slovo mittah, lůžko, bylo by: poklonil se k hlavě (vrchu) lůžka. Hebreové totiž nepsali samohlásek vyjma důležitější, i bylo proto možno mnohdy čísti a vykládati slova různě. Znění textu biblického drželo se ovšem v paměti a uchovávalo se podáním; přece však některá slova nebyla čtena ode všech stejně, jako zejména také řečené slovo mth, které jedni (překladatelé alexandrijské) četli matteh, jiní (masoreté) mittah. Sv. Pavel přidržel se překladu alexandrijského zajisté proto, že jej pokládal za správný. Co do věci však smysl jest stejný podle obojího textu, totiž, že Jakob dostav ujistění od Josefa, že ho pochová nikoli v Egyptě, nýbrž v Palestině ve hrobě předků jeho, poklonil se a poděkoval Bohu v pevné víře, že potomstvo jeho nezůstane v Egyptě, nýbrž přejdouc do Palestiny, vezme ji v dědičné držení, a tak se vyplní, co jemu a předkům jeho Abrahamovi a Isákovi bylo zaslíbeno o dědičném držení té země. Při tom buď pozvedl se (na lůžku svém) a obrátil se k hlavě lůžka svého (dle textu hebr.), aneb spíše povstav z lůžka opřel se o berlu svou, takže se poklonil směrem k vrcholu své berly. Vulgáta vynechavši předložku, překládá „adoravit fastigium virgae eius“, „poklonil se vrcholu berly jeho“ (Josefovy). Překlad ten není sice přesný, avšak vyjadřuje hlubokou myšlenku, která by ještě více svědčila o víře Jakobově, myšlenku totiž, že on, vida ve svém synu Josefovi předobraz Vykupitelův, poklonil se mu jako předobrazu Vykupitelovu či spíše, že poklonil se Vykupiteli předobraznému Josefem.

22. Viz 1. Mojž. 50, 23. Učinil nařízení o svých kostech, zavázal totiž své bratry a tím i jejich potomky, aby, až vyjdou z Egypta, vzali s sebou kosti jeho do země zaslíbené (Palestiny).

23. Viz 2. Mojž. 1, 2. 17. Věrou byl ukryt, poněvadž viděli, že e dítě jest krásné. Věřili totiž pevně, že Bůh věren svému zaslíbení, lid israelský z Egypta vysvobodí, ano věřili, že i dítě jejich bude zachráněno, tím spíše, poněvadž v tom byli utvrzováni krásou dítky svého. Proto ukryli dítě své přes rozkaz králův, aby každé novorozené dítě mužského pohlaví bylo utraceno. Možná dost však, že se jim dostalo nějakým způsobem i poučení od Boha, že skrze toto dítě jejich vysvobodí lid israelský z Egypta.

24. 25. Chtěl raději trpěti s lidem israelským, nežli jako adoptovaný syn dcery královské zůstatí na dvoře královském a požívatí tam počty a různých příjemností dočasných, a to tím spíše, poněvadž požitkem tento byl by požitkem z hřichu, neboť přidržeti se egyptského dvora, Egyptánův a tím i jejich bohů, bylo by bývalo zároveň odloučením se od národa vyvoleného i odvrácením se od pravého Boha. — Za bohatství pokládal pohanu Kristovu, pokud totiž v utrpení a pohaně lidu israelského, které s nimi snášeti chtěl, (milostí Boží osvícen) viděl předobraz utrpení a pohany budoucího Vykupitele a měl je za větší bohatství nežli poklady Egyptanů, jichž mohl užiti, poněvadž přihlížel k veliké odměně, které se mu za to dostane jednak vysvobozením lidu z Egypta, jednak, a to hlavně, v nebesích.

si raději trpěti protivenství s lidem Božím, nežli mítí dočasný požitek z hřichu, ²⁶ pokládaje za větší bohatství pohanu Kristovu nežli poklady Egyptanů, neboť prohlédal k odplatě. ²⁷ Věrou opustil Egypt neboje se hněvu králova, neboť jakoby takřka viděl toho, jenž jest neviditelný, nabytí síly. ²⁸ Věrou slavil hod beránka a vylití krve, aby se jich nedotekl ten, jenž hubil prvorozence. ²⁹ Věrou přešli Rudé moře jako po suché zemi, Egyptané však pokusivše se o to, byli pohlceni. ³⁰ Věrou padly zdi Jericha, byvše obcházeny po sedm dní. ³¹ Věrou nevěstka Rahab nezahynula s nevěsticemi, přijavši vyzvědače s pokojem.

³² A co mám ještě říci? Vždyť by mi nestačil čas, kdybych měl vypravovati o Gedeonovi, Barákovi, Samsonovi, Jeftovi, Davidovi, Samuelovi a prorocích, ³³ kteří věrou přemohli království, vykonali spravedlnost, dosáhli věcí zaslíbených, zacpaly tlamy lvům, ³⁴ uhasili prudkost ohně, unikli ostří meče, posilnili se ze slabosti, stali se hrdinami v boji, zahnali vojska cizích (národů). ³⁵ Ženy obdržely vzkříšením své mrtvé. Jiní však byli nataženi (na mučidla) nepřijavše vysvobození, aby dosáhli lepšího vzkříšení; ³⁶ jiní zakusili posměchy a bití, ano i okovy a žaláře; ³⁷ byli kamenováni, rozřezáni, (mučením) zkušeni, mečem usmrceni; chodili v skopovicích, v kožích kozích, trpíce nedostatek, jsouce souženi a trápeni; ³⁸ oni, jichž svět nebyl hoden, bloudili v pustinách a v horách a v jeskyních a v rozsedlinách zemských. ³⁹ A ti všichni, ač (dobré) svědectví obdrželi pro svou víru, nedošli toho, co bylo zaslíbeno, ⁴⁰ poněvadž Bůh předřídil pro nás něco lepšího, aby nepřišli k dokonalosti bez nás.

27. 2. Mojž. 2, 15.

28. 2. Mojž. 12, 1.—13. 21.

29. 2. Mojž. 14, 22. 27.

30. Jos. 6, 20.

31. Jos. 2, 11.—12; 6, 17.—23. Jak. 2, 25.

33. přemohli království, říše nepřátelské na př. Soudcové, David; vykonali spravedlnost buď ve smyslu „vykonávali spravedlivé soudcovský úřad sobě svěřeny“, jako Samuel, David, aneb ve smyslu „vedli život spravedlivý, zachovávalice Boží příkázání a vykonávajice svědomité úřady sobě svěřené“; dosáhli (za živa) věcí zaslíbených, totiž časných, jako vítězství nad nepřáteli, prospěch země a j., na př. Soudcové, David; zacpali tlamy lvům, na př. Samson, David, Daniel.

34. uhasili prudkost ohně mládenci v peci ohnivé (Dan. 3, 24.; 1. Mak. 2, 59.), unikli ostří meče (1. Král. 18, 11.; 19, 10.; 21, 10.; 3. Král. k. 19., 4. Král. k. 6.), posilnili se ze slabosti, buď že se pozdravili z nemoci (Ezechiáš, 4. Král. 20, 1.—7.), aneb byvše slabí nabyli mimořádné síly (Samson, Soudc. 16, 19.).

35. Ženy obdržely své mrtvé vzkříšeny (3. Král. 17, 17.—23.; 4. Král. 4, 17.—37.); jiní byli nataženi na mučidla a bití (2. Makk. 6, 18.—30.; 7, 1.—41.).

36. týká se zvlášt proroků. (3. Král. 22, 24—27.; Jer. 37, 14.—20.; 38, 6.).

37. byli kamenováni Nabot (3. Král. 21, 13.), Zachariáš, syn ioiádův (2. Paral. 24, 20.—22.; Mat. 23, 35.), podle podání též Jeremiáš; rozřezán podle podání Isaiáš; chodili v skopovicích a kožích kozích, t. j. v obleku chudobném, zejména proroci, nemajíce přístřeší stálého a bezpečného.

39. obdrželi (dobré) svědectví, totiž v Písmě sv. (Taktéž ve v. 2.); nedošli toho, co bylo zaslíbeno, totiž plně spásy messiáské či blaha věčného co do duše i co do těla. Co do duše došli ho sice již, ale ne v době starozákonní, nýbrž messiáské, až Kristus, dokonav dílo vykupitelské, vzal duše jejich z předpekli s sebou do nebe; co do těla nedošli ho vůbec ještě, neboť po vůli Boží nemají k dokonalosti či k plné spásy messiáské přijíti bez nás, ne dříve nežli světci novozákonní, nýbrž všichni stejně až při všeobecném vzkříšení v den soudný. Pro nás křesťany předřídil něco lepšího tím totiž, že nám dal žítí v době messiáské.

KAPITOLA 12.

Sv. Pavel povzbuzuje ke stálosti ve víře poukazem na příklad Kristův a na otcovskou lásku Boží. v. 1.—13.

¹ Proto i my, majíce kolem sebe tak veliký oblak svědků, odložme veškeré břímě a hřích (nás) obstupující a běžme s vytrvalostí běh o závod nám předložený, ² patříce na vůdce a dokonatele víry, na Ježíše, jenž pro radost sobě předloženou přestál kříž, nedbaje potupy, a posadil se na pravici trůnu Božího. ³ Pomyslete přec na toho, jenž takový odpor proti sobě snesl od hříšníků, abyste neustávali, ochabujíce na myslí.

⁴ Dosud jste neodporovali až do krve ve svém boji proti hříchu, ⁵ a zapomenuli jste na napomenutí, které k vám jako k synům mluví (praví): „Synu můj, nepovrhuj kázní Páně, ani neochabuj, když jsi kárán od něho, ⁶ neboť toho Pán miluje, toho kárá; šlehá však každého syna, kterého přijímá.“ ⁷ V kázní vytrvávejte; Bůh se k vám chová jako k synům; neboť který jest syn, jehož by otec nekáral? ⁸ Jste-li však bez kázně, které stali se účastni všichni, jste cizoložnata a ne synové. ⁹ Mimo to otcové těla našeho kárali nás, a my jsme je ctili; nepoddáme liž se mnohem spíše Otcí duchů, abychom žili? ¹⁰ Vždyť oni kárali nás pro málo dní podle zdání svého, tento však k tomu, co jest prospěšno, abychom se stali účastni svatosti jeho. ¹¹ Každá kázeň pro přítomnost nezdá se býti radostnou, nýbrž smutnou, ale později vydává pokojné

12, 1. veškeré břímě, t. j. nezřízenou péči o věci časné, zlé náklonnosti a vůbec vše, co překáží životu křesťanskému; hřích nás obstupující, t. j. buď zlou žádostivost, kterou máme potlačovati a v tom smyslu odkládati, jak myslí jedni, aneb hřích ve vlastním smyslu slova, který mají pravým pokáním odložití ti, kteří se ho dopustili, a kterého všichni mají se varovati, jak vykládají jiní, aneb spíše příležitosti ke hříchu (falešné přátele, špatné rádce a.), které člověka obstupují, aby ho svedli. Svátý Pavel používá tu obrazu od běhu o závod, k němuž závodníci odkládali veškeré břímě i šat, vůbec vše, co by v běhu překáželo, aby tím spíše mohli v běhu vytrvati a dosáhnouti cíle, a vyzývá čtenáře, aby podobně učinili a odložili překážky v životním běhu na dráze víry a ctnosti. Vulgáta vkládajíc předložku, překládá „běžme k uložení mu sobě boji“ místo běžme uložení (předložený) sobě boj (zápas, běh o závod).

2.—3. Jako ti, kteří běželi o závod, hleděli k tomu cíli, ke kterému měli doběhnouti, tak i křesťané v životním běhu svém mají patřiti na svůj cíl, na Krista, a to tím spíše, poněvadž on jako Bohočlověk jest v tom i vůdce, jenž cestu ukazuje, sám se po ní ubírav, i dokonatelem, jenž nejen sám běh ten vítězně dokoná a nejvyšší oslavy lidské přirozenosti své došel, nýbrž i jiným k dokonalosti, k vítěznému dokonání běhu toho a k oslavě věčné pomáhá a je k tomu přivádí.

5.—6. Slova uvedena z Přisl. 3, 11. 12; jsi kárá, příslušné slovo řecké znamená nejen káratí, trestati, nýbrž i vychovávatí — kázní vychovávatí. Podobné slovo paideia (παιδεία) značí i kázeň i výchovu.

7. V kázní vytrvávejte tak podle Vulgáty, která příslušné slovo řecké hypomenete (ὑπομένετε) pojala ve způsobě rozkazovacím. Ale slovo to může svoji formou býti též způsobem oznamovacím; tu zněl by překlad takto: „ke kázní (a tedy i ke své výchově) vytrváváte (snášíte to)“.

8. kázně stali se účastni všichni, totiž svrchu jmenovaní světci starozákonní; jste cizoložnata a ne synové, t. j. nepoddáváte-li se kázní Boží, jste nepraví a nikoli praví synové Boží.

9. Otcí duchů, t. j. tomu, od něhož máme svůj nadpřirozený život duševní, Bohu.

10. t. j. rodiče vychovávali nás kázní pouze pro časný život, Bůh však pro život věčně blažený.

ovoce spravedlivosti těm, kteří skrze ni byli vycvičeni. ¹² Proto pozdvihněte ochablé ruce a zemdlená kolena (svá) ¹³ a přímé si učiňte stezky pro nohy své, aby (úd) chromý se nevymknul, nýbrž uzdravil.

Sv. Pavel napomíná k pokoji a k svatosti. v. 14.—29.

¹⁴ Usilujte o pokoj se všemi a o svatost, bez které nikdo nespátrí Boha, ¹⁵ přihlížejte k tomu, aby nikdo se nepřipravoval o milost Boží, aby nějaký kořen hořkosti vzrůstaje nepřekážel a mnozí skrze něj se neposkrvnili, ¹⁶ aby nikdo nebyl smilníkem neb poskrvněncem, jako Esau, jenž za jedno jídlo prodal své prvorozenství. ¹⁷ Neboť vězte, že byl odmítnut také potom, když požeňnání zdědití chtěl; neboť nenalezl místa ke změně smýšlení, ač si ji žádal s pláčem. ¹⁸ Vždyť jste nepřistoupili k hoře hmotné a k ohni rozpálenému, ani k temnu a mráкотě a bouři, ¹⁹ ani ke zvuku trouby a k hlasu slov, kterýž kdo slyšeli, vyprosili si, aby k nim již nebylo mluveno slovo, ²⁰ neboť nesnášeli příkazu, „byť i zvíře dotklo se hory, bude ukamenováno“, ²¹ a tak hrozný byl ten zjev, že Mojžíš řekl: „Ulekl jsem se a třesu se,“ ²² nýbrž přistoupili jste k hoře Sionu a k městu Boha živého, k Jerusalemu nebeskému a k přemnoha tisícům andělů, shromáždění to slavnostnímu, ²³ a k obci prvorozců, za-

13. přímé si učiňte stezky, t. j. kráčejte přímo, čili žijte správně, aby ten křesťan, jenž by ve víře kolísal, od pravé víry nezbloudil, neodpadl, nýbrž se v ní utvrdil.

14. o svatost či o všelikou bezúhonnost života. — Usilujte o pokoj viz Řím. 12, 18.

15. hleďte . . . aby kořen hořkosti . . . t. j. hleďte, aby nepovstal někdo mezi vámi, jenž by jako rostlina hořká, jedovatá, nepravým učením neb pohoršlivým životem vás mátl a mnohé od pravé víry neb dobrých mravů odvrátil. Srovn. 5. Mojž. 29, 18.

16. poskrvněncem, t. j. člověkem smýšlení světského, jenž věcmi svatými pohrdá. Esau prodav prvorozenství připravil se tím svou vinou též o zvláštní požeňnání a přednosti prvorození příslušné. Viz 1. Mojž. 25, 33.—34.

17. nenalezl místa ke změně smýšlení, t. j. nepohnul otce svého, aby změnil smýšlení a dal mu požeňnání prvorozenké, které byl dal již Jakobovi. Srovn. 1. Mojž. 27, 37.—40.

18.—24. Svě napomenuti ku pokoji a svatosti potvrzuje poukazem na přednější a lepší povahu zákona Nového před povahou zákona Starého. Zákon tento byl pozemský, nedokonalý a vzbuzoval hrůzu, podobně jako i ten způsob, kterým byl na Sinai prohlášen, Nový zákon však jest nebeský, dokonalý, spojuje s nebešťany. a jest zákonem milosti a lásky.

18.—20. k hoře hmotné (doslovně „dotýkatele“). Naráží tu na způsob, kterým byl dán na Sinaji zákon mojžíšský. Srovn. 2. Mojž. 19, 12. 13. 16. 18. 19. 20, 19.; 5. Mojž. 5, 23.—27.

21. Slova „ulekl jsem se a třesu se“ nejsou zaznamenána v knihách Mojžíšových, ač k nim poukazuje poněkud 5. Mojž. 9, 19; sv. Pavel uvedl je nejspíše na základě ústního podání.

22. Sionem a městem Jerusalemem míní Kristovu církev jak bojující na zemi tak vítěznou na nebi. Zove ji městem Boha živého, poněvadž Bůh ji založil a v ní zvláštním způsobem přebývá; zove ji nebeskou nejen s ohledem na církev vítěznou, nýbrž i na církev bojující, pokud totiž a) založena jest od Krista, jenž vyšel s nebe, b) obsahuje a prostředkuje milost a pravdu zjevenou, které jsou od Boha, c) prostředkuje věčné blaho lidstva a k tomu užívá prostředků nadpřirozených a duchovních, které dostala od Boha. — Shromážděním slavnostním (panegyris — *παράγωγος*) nazývá anděly vzhledem k tomu, že stále Boha oslavují.

23. Obci prvorozců zapsaných v nebesích míní nejspíše ony křesťany spravedlivé na zemi, o nichž Bůh ví, že v milosti jeho vytrvají a zemrou a proto do nebe vzati budou; duchy spravedlivců dokonáných, rozumí ony duše spravedlivců Starého i Nového zákona, které již do nebe přišly.

psaných v nebesích, a k Bohu, soudci všechněch a k duchům spravedlivců dokonanych, ²⁴ a ku prostředníku Nové úmluvy, k Ježíšovi, a ku krvi pokropení, která mluví lépe nežli Abel. ²⁵ Hledte, ať neodmítáte toho, jenž (tu) mluví; neboť jestli onino neunikli odmítnuvše toho, jenž mluvil na zemi, čím méně my, kteří se odvracíme od toho, jenž mluví s nebes, ²⁶ jehož hlas tehdy otrásl zemi, nyní pak zaslíbil říka: Je št ě j e d n o u (a) j á o t ř e s u nejen z e m í, nýbrž i n e b e m. ²⁷ Pravě „j e št ě j e d n o u“, naznačuje proměnu toho, co se otrásá, jakožto věci, která byla učiněna (na čas), aby zůstalo to, co jest neotřesné. ²⁸ Proto docházejíce království neotřesného, prokazujeme vděčnost, kterou bychom sloužili Bohu způsobem milým s bázni a uctívaností. ²⁹ Neboť náš B ů h j e s t o h e ň s ž í r a j í c í.

KAPITOLA 13.

Napomenutí k různým ctnostem křesťanským. Závěrek listu, v. 1.—25.

¹ Láska bratrská zůstávej mezi vámi. ² Na hostinnost nezapomínejte, neboť skrze ni někteří nevědouce pohostiti anděly. ³ Pamatujte na vězně jakožto spoluvězňové a na soužené jako ti, kteří sami bydlí v těle. ⁴ Manželství budiž ve všem počestné a lože neposkvrněné, neboť smilníky a cizoložníky souditi bude B ů h. ⁵ Život váš budiž

24. Ku krvi pokropení (podle Vulgaty ku pokropení krvi), t. j. ku krvi Kristově, kterou byl potvrzen Nový zákon. a pro kterou dostává se nám odpuštění a milosti, a která proto volající o smilování mluví lépe, nežli krev Abelova, která volala o pomstu (1. Mojž. 4, 10.).

25. t o h o, j e n ž (t u) m l u v í, totiž Boha. Slovem „o d m í t n u v š e“ naráží sice na to, co řekl ve v. 19, míní však různá reptání a přestupování zákona mojišského, kterých se židé a později dopustili a proto trestáni byli. Jestli tedy oni neunikli trestu, odmítnuvše svoji neposlušnosti i odpadáním k modlářství toho, jenž k nim mluvil na zemi (na Sinaji) skrze anděly a skrze Mojiše, čím méně uniknou trestu ti křesťané, kteří svoji neposlušnosti, ba i odpadáním od víry odvracují se od Boha, jenž k nim mluví s nebe skrze Syna svého, sedícího na pravici jeho a šířícího pravdu a vůli Boží prostřednictvím apoštolů a jiných, ano čím méně uniknou, poněvadž, jak dále ve v. 26.—27. upozorňuje, zákon Starý byl pouze na čas, Nový však jest na věky.

26. Jeho (Boží) hlas otrásl z e m í, když totiž dával zákon na Sinaji. Narází tím sice na 2. Mojž. 19, 18. (všecka hora byla hrozná, dle hebrejsk. otrásla se), ale míní účinky, které zákon Starý způsobil v dějinách připravované spásy; ty jeví se pouze pro tuto zemi, ježto před Kristem nikdo nepřišel do nebe. Nyní, t. j. vzhledem k nynější době mesiášské zaslíbil B ů h skrze proroka Hagea (2, 7), že j e št ě j e d n o u o t ř e s e, a t o n e j e n z e m í, nýbrž i n e b e m totiž ustanovením zákona Nového (křesťanstvím), který bude jeviti a již jeví účinky nejen pro zemi, nýbrž i pro nebe, ježto v něm lidé skutečně do nebe přicházejí a někdy i nerozumná příroda bude obnovena (2. Petr. 3, 7.—13; Zjev. 21, 1. 2) Sv. Pavel vykládáje slova prorokova klade důraz na to, že řekl: „ještě jednou“ (ne vícekrát); dovozujef z toho, že zákon nebude ořesen či nahrazen jiným, nýbrž zůstane na věky. — Tím, co se otrásá, (věci ořesnou, pohnutelnou) míní zákon Starý s jeho zřízením; věci neotřesnou (nepohnutelnou) zákon Nový, království Kristovo.

29. Viz 5. Mojž. 4, 24.

1.—3. napomíná k lásce bratrské a s ní sdruženým ctnostem hostinnosti a soucítivosti i dobročinnosti k těm, kteří pro víru trpí vězení neb soužení; na tyto mají pamatovati jakožto jejich spoluvězňové, t. j. jakožto ti, kteří jsou s nimi spojeni touž páskou co údové téhož duchovního těla Kristova, církve, majíce na paměti, že sami bydlí v těle smrtelném a strasti podrobeném.

4.—6. vyzývá k čistotě a ku spokojenosti prosté všeho lakomství a úzkostlivé starosti o budoucnost. Slova „nezanechám“ ... jsou z Jos. 1, 5.; slova „Hospodin jest“ ... ze žalmu 117, 6.

bez lakomství a mějte dosti na tom, co máte, neboť On sám řekl: „Nezanechám tě ani neopustím“, ⁶ takže s důvěrou pravíme: „Hospodin jest mi spomocníkem, nebudu se báti (toho), co mi učiní člověk.“

⁷ Pamatujte na své představené, kteří k vám mluvili slovo Boží, patřte na konec života jejich a následujte jejich víru. ⁸ Ježíš Kristus (jest) týž včera i dnes i na věky. ⁹ Naukami různými a cizími sváděti se nedávejte; neboť dobré jest utvrzovati srdce milostí, ne pokrmy (obětními); ony neprospěly těm, kteří jich požívali. ¹⁰ Máme oltář, z něhož jísti nemají moci ti, kteří slouží stánku. ¹¹ Neboť těla zvířat, jejichžto krev za hřichy se vnáší do velesvatyně skrze velekněze, spalují se vně ležení. ¹² Proto vně brány trpěl i Ježíš, aby posvětil lid svou krví. ¹³ Nuže, vyjděme k němu vně ležení, nesouce jeho potupu; ¹⁴ neboť nemáme zde města zůstávajícího, nýbrž vyhledáváme toho budoucího. ¹⁵ Skrze něho tedy přinášíme Bohu vždycky obět chvály, to jest ovoce rtů velebících jméno jeho. ¹⁶ Na dobročinnost však a na sdílňost nezapomínejte, neboť v takovýchto obětech Bůh má zalíbení. ¹⁷ Poslouchejte svých představených a buďte jim poddáni, neboť oni bdí (nad vámi) jakožto ti, kteří vydají účet za duše vaše, aby to činili s radostí a ne se vzdechy; neboť toto by vám nebylo užitečno. ¹⁸ Modlete se za nás; neboť důvěřujeme, že máme dobré svědomí, chćíte ve všem dobře si počínati. ¹⁹ A tím více vás prosím, byste to

8. vyzývá, aby pamatující na zemřelé představené své, následovali stálou a čistou víru jejich.

8.—11. Upozornív na věčnou nezměnitelnost Kristovu a tím i na nezměnitelnost jeho učení, vyzývá je, aby při tom učení setrvali a nedávali se másti a sváděti všelijakým učením cizím, nepravým. Jak lze souditi z v. 9., naráží tu hlavně na nepravé názory judaistův, pokud oni ještě buď rozeznávali mezi pokrmy čistými (dovolenými) a nečistými (nedovolenými), aneb jakožto věci ku posvěcení a ku spasení potřebné vyžadovali také zúčastňování se v obětech levitských, požíváním totiž pokrmů z levitských obětí, a způsobem tím je pokoušeli, by se navrátili k židovství. Aby pak tím spíše poslechli řečeného vyzvání, poukazuje a) na to, jak prospěšno jest držeti se křesťanství, a jak neprospěšno vrátiti se k židovství; praví ve v. 9 b, že dobré či prospěšné jest utvrzovati se v dobrém a v životě ctnostným milostí (onou totiž, které se nám dostalo skrze Krista), t. j. veškerým křesťanstvím a jeho učením, zřízením, svátostmi, zvláště nejsvětější svátostí oltářní, a že není prospěšno utvrzovati se pokrmy, (oněmi totiž, které pocházejí z obětí levitských), t. j. účastňováním se levitských obětí a obětních hostin, jakož vidno z toho, že (jak učí zkušenost) nikomu neprospěly k utvrzení. Poukazuje b) na to, jak nesrovnatelná jest účast v oběti a obětní hostině novozákonní s účastí v oběti a obětní hostině levitské; my křesťané totiž máme oltář vlastní, na kterém se obětuje obět nejsvětější mše sv., co do podstaty táž s obětí kříže, a z něhož se podává přijímatí pravé tělo a pravá krev Pána našeho Ježíše Krista ku posílení v životě milostí; a od tohoto přijímání jsou vyloučeni ti, kteří přinášejí oběti levišské neb berou účast v obětních hostinách levitských. Poukazuje c) na předobrazný ráz toho, že v den smíření vnášela se do velesvatyně pouze krev zvířat obětních, těla jejich však se spálila vně ležení (3. Mojš. 16, 27.), později vně Jerusalema; předobrazovalo se tím, že Kristus bude trpěti za nás vně města Jerusalema a že ten, kdo ze židovstva bude chtít dojíti posvěcení a spásy skrze jeho obět, musí z Jerusalema vyjít k němu, t. j. úplně opustiti židovství a Krista se přidržeti. — Kterí jich požívali (v. 9.), doslovně bylo by: kteří v nich chodí (žijí).

13.—14. Smysl jest: Zanechme úplně židovství a přidržme se dokonale Krista, snažejce pro něho i potupu, neboť naše pravá vlast není na zemi, nýbrž v nebesích (a Kristus jest k ní cestou i vůdcem).

15. skrze něho, Krista, ne tedy již skrze bohoslužbu mojžišskou.

17. aby to činili s radostí totiž ono bdění a péči o vás.

18.—25. V závěrku doporučuje se modlitbám svých čtenářů, poukazuje k tomu, že jich (modliteb jejich) není nehoden, ježto při všem počínání svém

učinili, abych tím dříve vám byl navrácen. ²⁰ Bůh pak pokoje, jenž vzkřísil z mrtvých Pána našeho Ježíše Krista, velikého pastýře ovcí skrze krev úmluvy věčné, ²¹ uzpůsobíž vás v každém dle dobrém ke konání vůle jeho, čině ve vás, co se mu líbí, skrze Ježíše Krista, jemuž sláva na věky věků. Amen. ²² Prosim vás, bratři, snášejte trpělivě slovo napomenutí; vždyť také v krátkosti jsem vám psal. ²³ Vězte, že náš bratr Timoteus jest propuštěn; s ním vás uvidím, přijde-li brzy.

²⁴ Pozdravte všechny své představené a všechny věřící. Pozdravují vás bratři z Itálie. ²⁵ Milost (budiž) se všemi vámi. Amen.

O listech katolických vůbec, o listě sv. Jakuba zvlášť.

Ostatních sedm listů apoštolských, které jsou v kánoně církevním, slovou od starodávna listy katolickými. Proč byly tak nazvány, není známo, nejspíše proto, že byly okružné, určeny nikoli pro jednu osobu neb obec, nýbrž pro všechny obce a věřící celých krajů. Jsou to: list sv. Jakuba, dva listy sv. Petra, tři listy sv. Jana a list sv. Judy. Druhý a třetí list Janův nejsou sice okružnými; poněvadž však pro krátkost jejich nevidělo se vhodným řaditi je v kánoně do oddělení zvláštního, byly připojeny k prvnímu listu téhož autora a po něm nazvány také katolickými. Ve Vulgátě slove katolickým pouze list sv. Jakuba a sv. Judy.

List sv. Jakuba sepsal apoštol Jakub Malý (Menší), syn Alfěa (Kleofáše) a jeho manželky Marie, příbuzné to matky Páně, Marie Panny (Jan 19, 25.). Apoštol ten byl pro svoji příbuznost s Pánem Ježíšem nazýván také bratrem Páně (Gal. 1, 19), podobně jako i bratři jeho Josef, Juda, Šimon (Mat. 13, 55; Mark. 6, 3.). On zůstal po seslání Ducha sv. trvale v Palestině a jakožto biskup jerusalemský spravoval tamní křesťany až do mučednické smrti své. Od své mladosti vedl (dle svědectví Hegesippova) život přísný po způsobu Nasirejských, zachoval ustavičně panický a byl tak horlivý v modlitbách, že kolena jeho klečením zmazolovatěla a ztvrdla jako kůže velbloudova. Pro tu zbožnost svou a šetření zákona Mojžíšova požíval veliké vážnosti jak u křesťanů ze židovství, tak u židů, a to nejen v Palestině, nýbrž i mimo ni. Byl nazván spravedlivým od židů, a přes to, že nebyl knězem levitským, směl dle svědectví Hegesippova vcházeti i do svatyně chrámu jejich. (Jeronym, De viris illustr.) Přivedl mnoho židů ke Kristu, ale popudil tím proti sobě velekněze Anána a byl k jeho po-

hledí zachovati svědomí čisté; žádá pak za jejich modlitby zvláště k tomu konci, by k nim mohl opět přijíti, jsa přesvědčen, že by pak ústními přímluvami tím účinněji mohl působiti k tomu, aby odvrátě od nich nebezpečensví odpadu, ve víře je utvrdil a ku stálosti v ni pohnul. Poté sám vyprošuje jim způsobilosti ke všemu dobrému, žádá, by list jeho příznivě přijali (v. 22), připovídá brzký příchod svůj s Timoteem a končí pozdravy a požehnaním apoštolským. List svůj nazývá slovem napomenutí (povzbuzení), ačkoli v něm podává také pravdy věroučné, poněvadž čelí předem k tomu, aby na základě pravd věroučných je napomenul a povzbudil ku stálosti ve víře. Právě, že psal jim krátce, ačkoli napsal list dosti dlouhý, poněvadž chce naznačiti, že při důležitosti předmětu, o němž jedná, a účelu, jehož chce dosíci, zamlouvalo se, aby ještě jiné věci připomenul, jež však mlčením pomíнул, nechť je jich unavovati a přetěžovati.

puđu r. 62. usmrcen, byv s cimbuři chrámového svržen, dole kame-
nován a od jednoho valcháře dotlučen valchářským sochořem. Dle
Hegesippa byl pochován na témž místě, kde zemřel; později (v 6. st.)
byly ostatky jeho dopraveny do Říma a tam uloženy v kostele dva-
nácti apoštolů.

Svůj list věnoval dvanácti pokolením, která jsou v roz-
ptýlení, t. j. všem křesťanům ze židovství, kteří žili mimo Palestinu,
jmenovitě těm, kteří znali učení sv. Pavla o svobodě křesťanské
a o ospravedlnování věrou, nevyloučiv však z kruhu čtenářstva ani
židokřesťanů palestinských. Křesťanům těm bylo snášeti různá příkoří
od bohatých a mocných nekřesťanů, a oni počali ochabovati a chlad-
nouti v ctnostech křesťanských, jmenovitě v oddanosti k Bohu, v trpěli-
vosti a držení jazyka na uzdě, v posuzování statků pozemských a v ko-
nání skutků milosrdenství. Dali se k tomu svěsti as oněmi příkořími
a snad i tím, že neporozuměli správně Pavlovu učení o křesťanské svo-
bodě a o ospravedlnění věrou, vykládajíce si je v ten rozum, že jsou
osvobozeni od zákona vůbec a že pouhá víra bez skutků dobrých ospra-
vedlňuje a vede ke spáse. Proto sv. Jakub dověděl se o tom, napsal
jim nejspíše r. 61. v Jerusalemě list, ve kterém je vyzývá, aby zachova-
jíce trpělivost v utrpení, oddali se zcela Bohu a pamatujíce, že víra
bez skutků ke spasení neprospívá, osvědčovali ji skutky dobrými.

Že tento list pochází skutečně od řečeného Jakuba Malého, syna
Alfeova, jenž jako příbuzný Páně podle těla také bratrem Páně nazýván
byl, ukazuje sám mimo jiné zvláště tím, že v nadpise listu svého předsta-
vuje se svým čtenářům pouze jako Jakub služebník Boha a
Pána Ježíše Krista (1, 1.), a jest přesvědčen, že jim to postačí,
aby nejen poznali, kdo jim píše, nýbrž i přijali jeho naučení a napomenutí.
Tím totiž dává na srozuměnou, že byl osobou prvním křesťanům dobře
známou a požíval u nich veliké vážnosti; neboť Jakub kterýkoli nebyl
by mohl přestati na pouhém udání svého jména, chtěje býti poznán
a dojíti svým listem nějakého úspěchu. Ale jak bylo již řečeno při
Mat. 12, 46. a obšírně dokázáno v Českém slovníku bohovědném
(čl. „Bratři Páně“), byli pouze dva Jakobové, kteří vynikali mezi prvními
křesťany svojí vážností, Jakub Veliký, syn Zebedeův, a Jakub Malý,
syn Alfěův či Klopův (= Kleofášův), oba apoštolé. Jakub Zebedeův
však zemřel již r. 42., mnohem dříve tedy, nežli náš list byl
napsán, nemůže proto býti pokládán za autora právem, jak někteří
myslíli. Nezbyvá tedy leč Jakub Malý, na něhož řečené udání se hodí,
a to tím spíše, poněvadž právě on dle svědectví Hegesippova
(u Euseb. H. E. 2, 23, 4—18) a j. veliké vážnosti požíval nejen u žido-
křesťanů, nýbrž i u židů samých. Jeho proto jedině, hledíc k onomu
údaji, lze mlti právem za autora listu. A že tomu tak skutečně, uka-
zují nade vši odůvodněnou pochybnost důvody vnější. Neboť a) jakési
stopy listu Jakobova shledávají se v 1. Petr. v oně totiž příbuznosti,
která se jeví, jak co do výrazu, tak co do myšlenek mezi listem Jaku-
bovým a Petrovým, a která jen tím se vyloží s dostatek, že jeden
autor, a to Petr, použil jistou měrou autora druhého, Jakuba. Narážky
pak zcela zřejmé a i citáty více méně volné z listu Jakobova vyskytají
se již u sv. Klementa Řím., v Pastýři Hermově, v 2. Klementově, jistou
měrou též u sv. Justina a Theofila Antioch., jakožto důkaz, že list tento
nejen v druhém, nýbrž i v druhé polovici století prvního byl na zá-
padě i na východě znám a u veliké vážnosti chován.

Kánon Murat. nezmiňuje se sice o něm, podobně jako ani sv. Cyrián, takže se zdá, že ke konci 2. a počátkem 3. st. ztrácel na vážnosti a vycházel z patrnosti. Že však v poznání a užívání obecném nebylo tomu tak skutečně ani na západě ani na východě, patrně jednak z těch narážek, které naň činí Ireneus, Hippolit, Klement Alex., jenž dle svědectví Eusebiova a Photiova list Jakubův také vyložil ve svém spise „Hypotyposeon“, a gnostický spis „Pistis Sofia“ z druhé polovice 3. st., jenž v podivném slohu upomíná živě na Jak. 5, 20., i Řehoř Divo-tvůrce, jednak z toho, že byl přijat do překladu starolatinského i staro-syrského (do Pešittá), věc to, pokud se týká překladu Pešittá, velice důležitá s ohledem na to, že některé listy zvané katolické (2. Petr., 2. a 3. Jan., Jud.) do něho pojaty nebyly, a že církevní obec syrská byla od počátku v úzkém spojení s církví palestinskou, kde list Jakubův byl napsán. Vysvítáť z toho, že také v těchto (syrských) krajinách list Jakubův byl záhy nejen znám, nýbrž i v kánonické vážnosti chován. Pokud tedy kde ho neuznali neb ve svých spisech nevpomenuli, bylo to odchylkou od smýšlení obecného a mělo příčinu možná již v tom, že byl určen předem obcím židokřesťanským, které čím dál více mizely, splývajíce v jedno s obcemi pohanokřesťanskými, hlavně však as v tom, že působením apokryfů někteří počali nesprávně rozeznávat mezi Jakubem apoštolem a Jakubem, bratrem Páně, neapoštolem, a vykládajíce si podání o původě listu v ten rozum, že pochází od Jakuba, bratra Páně, neapoštola, upírali mu apoštolský původ a tím i kánonickou vážnost, jakož i v tom, že při neurčitěm věnování tohoto listu (dvá-náctěru pokolení, která jsou v rozptýlení) nevěděli, ke které obci církevní mají se obrátiti, aby pokud byli v nejistotě o té věci, nabyli o ní jistoty, a též v tom, že někteří nesprávně věc pojímajíce, viděli v něm odpor s učením Pavlovým o ospravedlňování, u některých jednotlivců pak zajisté i v tom, že neměli podnětu, aby ho ve svých spisech užíli, aneb že snad skutečně ho ještě neznali.

Že však žádný z tehdejších spisovatelů (1. a 2. st.), ba někteří ani ve 3. st. užívajíce listu Jakubova, nejmenovali jeho autora, nijak nepřekvapuje, neboť v tehdejší době neudávali zhusta jmen ani jiných autorův, užívajíce spisů jejich, a činíme tak mnohdy sami, zvláště uvádíme-li výpovědi známé autorů známých. Tím však pravý autor listu nevycházel z paměti, nýbrž podáním udržoval se v dobrém vědomí nejen tam, kam byl zaslán nejprve, nýbrž i v těch obcích, které jej obdržely s náležitým ujištěním o jeho původci ať od prvního příjemce ať od jiných. A jen tam, kde takového ujištění nedostali, leč snad potud, pokud pochází od Jakuba, bratra Páně, nevěděli, kterému Jakubovi mají jej přičítati aneb v kterém smyslu výraz bratr Páně pojímati, zvláště když některé apokryfy počaly výraz bratři Páně vykládati nesprávně o synech Josefových z prvního manželství jeho.

b) První, jenž ve spisech nám zachovaných označil autora jménem, a to Jakubem, apoštolem a bratrem Páně, byl Origenes († 254), svědek poměrně mladý, ale velice důležitý a vážný proto, poněvadž na svých cestách po Itálii, Řecku, Malé Asii, Palestině a Arabii měl příležitost seznati náležitě, jaké a jak zajištěné měli kde poznání o původě listu Jakubova. Po něm jmenují autora v Alexandrii a Egyptě sv. Athanasius, Didymus, překlad koptický a ethiopský, v Palestině a Malé Asii Cyrill Jerusal., Marek poustevník, Hesichius Jerusal., v Africe prokonsulární

sv. Augustin, Pelagius, v Itálii sv. Jeronym, Rufin, Gelasius, v Gallii Hilarius, Arnobius mladší, semipelagián Faustus.

Eusebius Caesar. měl sice list Jakubův také za kánonický, a to za list Jakuba bratra Páně, rozumněji však bratry Páně syny Josefovy z prvního manželství jeho, pokládal za autora jeho nikoliv apoštola Jakuba, syna Alfeova, nýbrž syna Josefova, jehož sice měl také za apoštola téže vážnosti, kterou mělo dvanáct apoštolů prvotních, jenž však prý teprve později, po seslání Ducha sv., byl vřazen do sboru apoštolského jako sv. Pavel. Podobně soudil též palestinský rodák Epifanius. Jejich autoritou pak dali se strhnouti na východě také jiní, a to počtem čím dál větším, až mínění to stalo se v církvi řecké skoro všeobecným, ač i tam podání původní mnohdy prosvítalo. Na západě však, nehledíc k některým odchylkám zcela řídkým, podání původní nijak se nezatemilo ani neseslabilo, spíše se utvrdilo. Byl tu list Jakubův vůbec uznáván a uváděn jako list Jakubův, a to zpravidla jako list Jakuba apoštola neb Jakuba apoštola, bratra Páně; i sněm Tridentický uvádí jej tak.

Přes to však že tolik důvodů svědčí pro apoštola Jakuba, syna Alfeova, jakožto autora listu tohoto, přece od doby Lutherovy nejedni, a v době nynější exegeté rationalističtí vůbec, mu jej upírají, tvrdíce, že pochází od některého autora neznámého z doby poapoštolské aneb alespoň z doby, kdy Jakub Alfeovec byl již mrtev, aneb že to jest spis původu židovského z doby předkřesťanské.

Avšak, jak v Časopise katolického duchovenstva z r. 1917 obšírně jsme ukázali, důvody, pro které své tvrzení uvádějí, (na př. že list tento jest pouhou snůškou jednotlivých průpovědí beze všeho plánu a beze vší souvislosti, že jest v neshodě se sv. Pavlem v učení o ospravedlnování věrou, že autor jeho použil listu Petrova, psaného až po smrti Jakubově, že se nenazývá ani apoštolem ani bratrem Páně, nýbrž pouze služebníkem Boha a Pána našeho Ježíše Krista, a j.) dílem spočívají na nepravdě neb nesprávném výkladě těch oněch míst v listě, dílem jsou zcela nicotné, takže pranic nedokazují proti údajům, které se vyskytují o autoru v listě samém a které o něm podávají svědkové nejstarší. I nelze proto pochybovati s důvodem ani poněkud dostatečným o tom, že skutečně tento Jakub, syn Alfeův, jenž pro svou příbuznost s Pannou Marií a tím i s Pánem Ježíšem se nazývá bratrem Páně, a nikdo jiný to byl, jenž tento list napsal.

List sv. Jakuba.

KAPITOLA 1.*

Nadpis; napomenutí k vytrvalosti v čas pokušení a k modlitbě za moudrost. v. 1.—8.

¹ Jakub, služebník Boha a Pána (našeho) Ježíše Krista, (vzkazuje) pozdravení dvanáctě pokolení, která jsou v rozptýlení.

* Mimo nadpis (v. 1.) a napomenutí závěrečná (5, 7—20.) lze v listě tomto rozeznávati části dvě, všeobecnou (1, 2.—27.) a zvláštní, (2, 1—5, 6). V části obecné apoštol napomenuv k vytrvalosti v čas pokušení (1, 2.—4.) a k modlitbě za praktickou moudrost životní (1, 5.—8.) vyzývá čtenáře, aby odřeknouce se světa, oddali se Bohu, pamatujíce, že časné statky jsou pomíjející (1, 9.—12.),

² Za čirou radost to mějte, bratři moji, když upadnete v rozličná pokušení, ³ věduce, že zkoušení vaší víry působí vytrvalost; ⁴ vytrvalost však buď v díle dokonalá, abyste byli dokonalí a celí, v ničem pozadu nezůstávající. ⁵ Postrádá-li někdo z vás moudrosti, žádej (jí) od Boha, jenž dává všem prostě a neomlouvá, a bude mu dáno. ⁶ Žádej však ve víře, nic nepochybuje; neboť kdo pochybuje, podobá se vlně mořské, která větrem se čepí a zmitá; ⁷ jen ať se nedomnívá člověk takový, že dostane něco od Pána, ⁸ muž to dvojnásobně myslí, nestálý na všech cestách svých.

⁹ Chlub se pak bratr ponížený svojí vznešeností; ¹⁰ bohatec (ať se chlubit) svojí ponížeností, ježto pomine jako květ trávy. ¹¹ Neboť slunce vzejde s žářem a usuší trávu, a květ její opadne a krása tvářností její zanikne; tak i bohatý uvadne na svých cestách. ¹² Blahoslavený člověk, jenž vytrvá v pokušení, neboť když bude zkušěn, obdrží korunu života, kterou Bůh zaslíbil těm, kteří ho milují. ¹³ Nikdo jsa pokoušen neřkej: „Od Boha jsem pokoušen“, neboť Bůh nemůže býti pokoušen ke zlému, sám pak nepokouší nikoho. ¹⁴ Ale každý bývá

vyhovování zlé žádostivosti vede ke hříchu a k smrti duševní, věčné (1, 13.—15. od Boha však že pochází každý dar dobrý, jmenovitě též znovuzrození k nadpřirozenému životu v milosti (1, 16.—18.). Žaroveň napomíná, aby chtíce se Bohu oddati skutečně, (v duchu pravé moudrosti) slýchali ochotně slovo Boží a se varovali zhoubného vlivu toho světa (1, 19.—21.), avšak ať nepřestávají na poslouchání slova toho, nýbrž ať je též zachovávají, zejména pak ať mají jazyk na uzdě, konají skutky milosrdenství a zachovají se čistými od zhoubného vlivu toho světa (1, 22.—27.).

1. dvanáctery pokolení . . . v rozptýlení, t. j. křesťanům obráceným ze židovství, kteří jsou rozptýleni mezi pohany.

2. za čirou radost, t. j. za věc čistě radostnou; když upadnete v pokušení, t. j. v takové okolnosti, kterými víra a důvěra v Boha bere se na zkoušku, na př. různé útrapy, příkoří, pronásledování, zneuznání, odstrkování, nemoc a pod. Okolnosti takové mají po vůli Boží člověka zkusiti, dají mu příležitost, aby osvědčil svou víru a důvěru v Boha a vytržil svoji ctnost.

3. Místo „zkoušení vaší víry“ lze též překládati ve smyslu skoro stejném „pravost (osvědčenost) vaší víry, t. j. vaše víra, je-li pravá (osvědčená), působí vytrvalost či stálost.“

4. Doslovně: Vytrvalost však můj dílo dokonalé, t. j. buď v díle dokonalá, tak aby to, co činí, činila úplně; to se stane, když věřící křesťan za všech okolností zůstane prost vši netrpělivosti, nespokojenosti i pochybnosti o božské prozřetelnosti a v plné oddanosti do vůle Boží zachová mírnost a lásku i k nepřátelům.

9.—11. bratr ponížený, t. j. křesťan, jenž žije v bídnych okolnostech vnějších, ať v chudobě a nedostatku, ať v nevázanosti a v příkořích pro viru činěných; on chlubit se radostně svou vznešeností, t. j. tím, že jsa v pravé víře, jest údem duchovního těla Kristova (církve), přijatým dítkem Božím a dědicem věčné spásy; bohatcem rozumějí mnozí bohatého křesťana, jenž by se měl honositi svojí ponížeností, t. j. prý pokořovati se při svých slabostech a u vědomí, že u Boha nemá přednosti před chudým. Správněji však jest bohatcem rozuměti bohatce vůbec, jmenovitě bohatce nekřesťanského, ponížeností pak pomijejícínost a slova ať se chlubi, která dlužno domysliti z předešlého, bráti ve smyslu ironickém, ve smyslu „nechej, ať se chlubit bohatce svojí pomijejícíností.“ Sv. Jakub chce tak tím mocněji povzbuditi křesťanské své čtenáře, aby nedbajíce na službu světa, na statky časné a vnější lesk, tím ochotněji oddali se službě Boží, vidouce, jak statky a sláva toho světa jsou pomijející.

12. jenž vytrvá, t. j. statečně přetpří pokušení, v nichž vytrvá Bohu věrným; obdrží korunu života, t. j. život věčně blažený. Život ten nazývá korunou narážaje na korunu či věnec který dostávali vítězové v závodech.

13. jsa pokoušen, t. j. lákán ke zlému.

14. Viz Job 5, 17.

pokoušen jsa lákán a vnađen od své (vlastní) žádosti; ¹⁵ potom žádost počavši, rodí hřích; hřích pak byv dokonán, plodí smrt. ¹⁶ Nemylte se (tedy), milovaní bratři moji; ¹⁷ všecko dáni dobré a každý dar dokonalý jest s hůry, sestupuje od Otce světél, u něhož není proměny, ani z obratu zastínění. ¹⁸ Dobrovolně (zajisté) zplodil nás slovem pravdy, abychom byli jakousi prvotinou tvorstva jeho. ¹⁹ Víte to, milovaní bratři moji.

Budiž však každý člověk rychlý ke slyšení, ale zdlouhavý k mluvení, zdlouhavý ke hněvu, ²⁰ neboť hněv člověka nekoná spravedlnosti Boží. ²¹ Proto odvrhnuoce všecku nečistotu a všecken pozůstatek špatnosti, ujměte v tichosti vštipené slovo, které může spasiti duše vaše. ²² Buďte však činiteli slova a ne posluchači toliko, oklamávající sami sebe. ²³ Neboť je-li někdo posluchačem slova, a ne činitelem, ten se podobá člověku, jenž patří na přirozenou tvářnost svou v zrcadle; ²⁴ on totiž na sebe popatří a odejde, a hned zapomene, jaký byl. ²⁵ Kdo však

15. žádost zlá (žádost něčeho zlého) sama o sobě není hříšnou; stává se však hříšnou, jak počne, t. j. jakmile člověk si ji zalíbí, k ní svolí. Dlužno proto ihned ji potlačiti, jakmile ji člověk zpozoruje.

17. Od Otce světél, t. j. od tvůrce a zachovatele těles nebeských, slunce, měsíce, hvězd, jenž tedy jest všemohoucí, dobrotivý a nade všechna světla i duchovní povýšený a tedy též nejvyšší svatý a dokonalý; u něhož není . . . z obratu zastínění, jest nezměnitelný; sv. Jakub naráží tu as na proměny a zatmívání se, které povstávají vycházením, obíháním a zapadáním těles nebeských. Chce tak poukazem na božskou svatost, moudrost, všemohoucnost a dobrotivost i neproměnlivost potvrditi, co řekl dříve, že totiž Bůh nejen nemůže ani sám upadnouti do tmy, do pokušení, ani jiného ve tmu, v pokušení k hříchu uváděti; nýbrž jen dobré působiti, dobré dary dávatí.

18 zplodil či znovuzrodil nás duchovně k životu nadpřirozenému, a to slovem pravdy evangelní či učením Kristovým, působiv totiž svou milostí a prozřetelností k tomu, že jsme (čtenáři totiž, s nimiž Jakub se shrnuje), učení to uslyšeli, uvěřili a věrou tou ku přijetí křtu pohnuti byli. Jakousi prvotinou tvorstva Božího zove je vzhledem k tomu, že byli prvními tvory v Kristu znovuzrozenými, byvše dříve než jiní na křtu sv. v Kristu jako noví tvorové znovuzrozeni a posvěceni.

19. rychlý ke slyšení, t. j. ochotný poslouchati slovo Boží s pozorností.

20. nekoná spravedlnosti Boží, t. j. toho, co jest spravedlivě před Bohem.

21. všecku nečistotu totiž mravní, hřích, zlé náklonnosti; pozůstatek špatnosti (zloby), tak jest zde překládati slovo perisseia (περισεΐα), a nikoli slovy přílišnost neb hojnost zlosti (Srovn. Mark. 8, 8. slova perissevmata klasmatón (περισσέματα κλασμάτων) = pozůstatky drobtů. Ujměte vštipené slovo; jako totiž símě musí nejen se zasíti, nýbrž i ujmouti se, aby mohlo růsti a přinéstí užitek, tak i slovo Boží, símě to duchovní, musí nejen kázáním se vštipiti, nýbrž i dobrou vůlí člověka se ujmouti, má-li přinéstí užitek pro jeho spásu.

23. na přirozenou tvářnost svou, doslovně: na tvářnost (obličej) svého narození, své bytnosti.

24. 25. Slova v. 24. patří ještě ke členu porovnávacímu ve smyslu tomto: podobá se člověku, jenž patří . . . popatří a odejde a zapomene. Do zrcadla totiž dívá se člověk, aby seznal, co by měl opravití na svém vnějšku. Neučiní-li však potřebné úpravy hned před zrcadlem, nýbrž odejde-li po své práci, zapomene na to, co měl upravití, a neopraví nic, zrcadlo mu neprospělo. Takovému člověku podobá se, kdo slovo Boží (zákon svobody či učení evangelní s jeho předpisy mravními) slyší sice, ale nezachovává. Neboť čím jest zrcadlo vzhledem k tělu, tím do jisté míry jest slovo Boží pro duši. Má-li prospěti k mravnímu zdokonalení a tím i ke spáse, musí člověk nejen slyšeti je, zhlížeti se v něm, nýbrž i vytrvatí při něm, užiti ho totiž, upravití mravní život svůj podle něho. Učiní-li tak, bude blažen a slavený ve svém konání, t. j. konaje slovo či zákon Boží, dosáhne již v tomto životě vnitřní blaženosti a uspokojenosti, plného pak blaha v životě budoucím.

pohlédne v dokonalejší zákon svobody a při něm vytrvá, nejsa posluchačem zapomínavým, nýbrž činitelem díla, ten bude blahoslavený ve svém konání. ²⁶ Domnívá-li se pak někdo, že jest nábožný, ale nedrží na uzdě svého jazyka, nýbrž klame srdce své, toho nábožnost jest bez užítku. ²⁷ Nábožnost čistá a neposkvrněná před Bohem a Otcem jest tato: Navštěvovati sirotky i vdovy v soužení jejich a zachovati se neposkvrněným od toho světa.

KAPITOLA 2.

O potřebě zachovati se neposkvrněným od toho světa. v. 1.—13.*

¹ Bratři, nemějte víry ve slávu Pána našeho Ježíše Krista (ve spojení) se strannictvím. ² Neboť jestliže by vešel do vašeho shromáždění muž se zlatým prstenem v rouše nádherném a vešel by též chudák v rouše ošumělém, ³ a jestliže byste pohlédli na toho, jenž jest oblečen v roucho nádherné a řekli byste mu: „Ty posad' se pěkně tuto“, a chudákovi byste řekli: „Ty stůj tamo aneb se posad' u mého podnoží“, ⁴ zdalíž jste nepřišli v pochybnost sami u sebe a nestali se soudci s myšlenkami zlými? ⁵ Poslechněte, milovaní bratři moji. Nevylil Bůh chudých pro tento svět za bohatce ve víře a dědice království, které zaslíbil těm, kteří ho milují? ⁶ Ale vy jste zneuctili chudého. Nejsou-liž to boháčci, kteří vás mocí utiskují, a opět oni, kteří vás tahají k soudům? ⁷ Nejsou to oni, jižto se rouhají krásnému jménu, které

26.—27. Udávaje zde, čeho žádá pravá nábožnost či služba Boží (a tím i pravá moudrost), ohlašuje tak i předmět části následující, zvláštní.

* V části zvláštní (2, 1.—5, 6.) pojednává o třech hlavních požadavcích, pravé nábožnosti (moudrosti), a to postupem opačným tomu, kterým je udal ve v. 26. 27., promlouvaje 1. o potřebě a) zachovati se neposkvrněným od zhoubného vlivu toho světa (2, 1.—13.), b) konati skutky milosrdenství (2, 14.—26.), c) držeti jazyk na uzdě (3, 1.—12.), a 2. o chybách, kterých v té příčině jest se varovati (3, 13.—5, 6.).

1—13. Pojednáváje o tom, co řekl na konci 1, 27. slovy „zachovati se neposkvrněným od tohoto světa“, poučuje, že křesťan nemá posuzovati bližního a s ním zacházeti podle okolností časných, podle vnějšího postavení, bohatství a moci jeho, jak to činívá svět, nýbrž podle příkazu lásky, jak toho žádá křesťanská víra neb pravá moudrost nebeská.

1. Nemějte víry (ve spojení) se strannictvím, t. j. nespojujte své víry se strannictvím. Řecká slova *μη ἔχετε* (mé echete) lze překládati také otázkou: Nemáte-li víry ... (se strannictvím?). Jmenuje pak víru ve slávu Pána Ježíše, aby poukazem na Krista oslaveného tím spíše zdržel čtenáře své od nepravého posuzování a oceňování věcí časných.

4. t. j. zdali takovým jednáním neukazujete, že jste v příčině své víry přišli sami u sebe v pochybnost, neboť vy ceníte člověka podle věcí časných, vnějších, ač víra učí, že vnější velikost a bohatství před Bohem ceny nemají. — Místo „zdali jste nepřišli v pochybnost“ překládají mnozí ve shodě s Vulgátou „zdali nesoudíte?“ (nerozeznáváte). Ačkoli však příslušné slovo řecké samo o sobě význam ten má také, na tomto místě hledic k souvislosti a k 1, 6. význam ten mu podkládati není správně. Zdali jste se nestali soudci s myšlenkami zlými, t. j. soudci majícími myšlenky zlé, soudci, kteří soudí podle zásad nepravých.

5. Srovn. I. Kor. 1, 26.—28.; Luk 12, 21. Apoštol hledí tu ke zkušenosti, že do církve spíše vstupovali chudí nežli boháči.

6. zneuctili jste chudého, totiž jestli jste pohrdali chudým proto, že jest chudý, bohatého pak měli ve vážnosti jen pro jeho bohatství, a jednání to bylo tím pošestilejší, poněvadž zpravidla bývají boháčci, kteří vás křesťany různým způsobem utiskují. Boháčci těmi míní nekřesťanské, a to židovské boháče.

7. krásnému jménu, totiž jménu Ježíš; které bylo vzýváno nad vámi; slovy vzývati něčí jméno ve Starém zákoně se vyjadřovalo

bylo vzýváno nad vámi? ⁸ Jestli však plníte královský zákon (který zní) podle Písma: „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého“, dobře činíte, ale ⁹ jste-li stranničtí, děláte hřích a jste usvědčováni zákonem jakožto přestupníci. ¹⁰ Neboť kdo by celý zákon zachoval, prohršel by se však v jednom, provinil se proti všem. ¹¹ Vždyť ten, jenž řekl: „Nesesmilniš“, řekl také: „Nezabiješ“. Jestli tedy nesmilniš, ale zabiješ, stal jsi se přestupníkem zákona. ¹² Tak mluve a tak číňte jakožto ti, kteří budou souzeni podle zákona svobody. ¹³ Neboť soud (jest) bez milosrdenství tomu, kdo neučinil milosrdenství; milosrdenství však se honosí nad soud.

O povinnosti konati skutky milosrdenství. v. 14.—26.

¹⁴ Co prospěje, bratři moji, praví-li kdo, že má víru, skutků však nemá? Může ho víra spasiti? ¹⁵ A kdyby bratr neb sestra byli nazí a měli nedostatek denní výživy, ¹⁶ někdo z vás pak by jim řekl: „Jděte v pokoji, ohřívajte se a nasycujte se,“ avšak nedali byste jim věci tělu potřebných, co to prospěje? ¹⁷ Tak i víra, nemá-li skutků, jest mrtvá sama v sobě. ¹⁸ Ale někdo řekne: „Ty máš víru, a já mám skutky. Ukaž mi svou víru bez skutků, a já ti ukáži ze svých skutků víru svou. ¹⁹ Ty věříš, že jeden jest Bůh? Dobře činíš: i zlí duchové věří, ale třesou se.“

²⁰ Chceš však seznati, člověče prázdný, že víra bez skutků jest mrtvá? ²¹ Zdaliž otec náš Abraham nebyl ospravedlněn ze skutků,

že ten, nad nímž jméno něčí se vzývá, zasvěcuje se ve vlastnictví a službu toho, čí jméno se nad ním vzývá; lid, nad nímž se vzývalo jméno Hospodinovo, lid israelský, stal se vlastnictvím, lidem Božím, nazýval se po Bohu. Sv. Pavel užívá těchto slov, přihlíží k úkonu křesťanů, při němž člověk vzýváním jména Ježíšova zasvěcuje se ve vlastnictví a službu Ježíšovu a stává se jeho vlastnictvím dostává i jméno po něm, christianus, Kristovec t. j. příslušník Kristův či křesťan (Srovn. Skutk. 15, 17.).

8. Příkazání lásky k bližnímu jmenuje se královským jednak pro jeho vznešenost, jednak proto, že pochází od krále nejvyššího, od Boha. Slova „který zní“ nejsou v textě ani latinském, ani řeckém, ale v myslí důžno je doplniti.

9. jste usvědčování zákonem, totiž řečeným příkazáním lásky k bližnímu.

10. provinil by se proti všem, potud totiž, pokud všechna příkazání, jsouce výrazem jedné a téže vůle Boží, spolu souvisí, jeden celek tvoří.

12. Slovo tak vztahují obyčejně ke slovům následujícím ve smyslu: tak mluve a tak číňte, jak sluší na ty, kteří budou souzeni podle zákona Kristova (křesťanského, viz 1, 25.). Lze však vztahovati je, a to snad správněji k předcházejícímu příkazu lásky ve smyslu tomto: Tak, t. j. řídíce se příkazem lásky mluve a číňte, neboť budete souzeni podle zákona Kristova, ke kterému patří též příkazání lásky.

17. Víra bez skutků jest mrtvá sama v sobě, t. j. s ohledem na ni samu, na její působivost; může sice býti v někom, ale nemůže mu prospěti.

18.—19. Sv. Jakub uvádí jaksi dramaticky slova kohosi třetího, jenž odpovídá tomu, který nemaje skutků honosil se ve v. 14., že má víru. Tento třetí vyzývá ho jaksi ironicky, by ukázal svou víru bez skutků, on že ukáže mu ze svých skutků víru svoji, jsa přesvědčen, že člověk ten nemůže prokázati své víry, nemaje skutků dobrých, sám však že snadno prokáže víru svou ze skutků svých. Zároveň poukazem na duchy zlé ukazuje způsobem na výsost mocným a jasným, že víra bez skutků dobrých nejen neprospívá, nýbrž spíše ještě k většímu odsouzení přivádí.

21.—24. Ospravedlněním nemíní zde sv. Jakub tak zvaného ospravedlnění prvního, kterým člověk z pouhé lásky Boží pro zásluhy Kristovy (neb vzhledem k těm zásluhám) bývá od hříchů očištěn a posvěcen, a tak ze stavu nemilosti ve stav milosti Boží uveden — o té zmínil se krátce v 1, 18. — nýbrž míní tak

přines jako obět syna svého Izáka na oltář? ²² Vidíš, že víra spolu-působila se skutky jeho a že ze skutků víra se dokonala. ²² I naplnilo se Písmo řkoucí: „Uvěřil Abraham Bohu, a bylo mu to počteno ke spravedlnosti“ a „byl nazván přítelem Božím.“ ²⁴ Vidíte, že člověk bývá ospravedlňován ze skutků a ne z víry toliko? ²⁵ A podobně i Rahab, nevěstka, nebyla-liž ospravedlněna ze skutků, přijavši posly a propustivši je cestou jinou? ²⁶ Neboť jako tělo bez ducha jest mrtvé, tak jest i víra bez skutku mrtvá.

KAPITOLA 3.

O povinnosti držeti jazyk na uzdě. v. 1.—12.

¹ Nebývejte mnoho učiteli, bratři moji, vědouce, že (tak) odnesete soud těžší, ² neboť namnoze (bezt. k) klesáme všichni. Jestli kdo neklesá ve slově, jest to muž dokonalý, mocen držeti na uzdě také celé tělo. ³ Dáváme-li však koňům uzdy do huby, aby nám byli povolní, řídíme též celé tělo jejich. ⁴ Hle, i lodí, ačkoli jsou tak veliké a prudkými větry bývají hnány, řídí se přemalým veslem, kamkoli chce tlak toho, jenž je řídí; ⁵ tak i jazyk je sice úd malý, ale velikými věcmi se ho-

zvané ospravedlnění druhé, kterým v člověku již ospravedlněném posvěcující milost Boží se udržuje a rozmnožuje. Proto pravě, že Abraham byl ospravedlněn ze skutků, a že vůbec člověk (dospělý) bývá ospravedlňován ze skutků, a ne z víry toliko, nemíni skutků vykonaných před dosažením ospravedlnění prvního (skutků přirozeně dobrých), nýbrž skutky vykonané ve stavu milosti, skutky vykonané z poslušnosti k Bohu za spolupůsobení víry, skutky tedy z víry vycházející a s věrou spojené, jakož sám dává na jevo slovy „víra spolupůsobila se s skutky jeho“ a „člověk bývá ospravedlňován ze skutků, a ne z víry toliko“ (ne z pouhé víry). I neodporuje tedy sv. Pavlovi, dle něhož víra byla počtena Abrahamovi ke spravedlnosti. Neboť sv. Pavel nemíni víry pouhé, nýbrž víru činnou, která se projevuje skutky. (Srovn. Gal. 5, 6; Řím. 4, 1.—5.) Slova „Uvěřil Abraham...“ jsou z 1. Mojš. 15, 6; uvedena též v Řím. 4, 3; Gal. 3, 6. Přítelem Božím nazván v 2. Paral. 20, 7.

25. Viz Jos. 2 1.—26; Žid. 11, 31. Také zde Jakub míní tak zvané ospravedlnění druhé, (rozmnožení milosti Boží skutkem milosrdenství), předpokládaje, že Rahabě prvního ospravedlnění (odpuštění hříchů a milosti Boží) dostalo se dříve již, a to věrou v pravého Boha (spojenou s kajčností), kterou byla pojala při zprávě o tom, co Bůh učinil israelitům, vysvobodiv je z Egypta a pomáhaje jim na cestě jejich.

1.—12. Apoštol rozváděje to, co byl řekl v 1, 16. (též v 1, 19. slovy „budiž každý zdlouhavý k mluvení“), poučuje o potřebě držeti jazyk na uzdě, a to jedniak poukazem na přísnější soud, který si snadno připraví člověk, jenž jazyk na uzdě nedrží, jednak upozorněním, že jazyk, ač jest malý, přece jest velmi mocný a nebezpečný, moha způsobiti veliké věci, a to nejen dobré, nýbrž i zlé.

1. Nebývejte mnoho učiteli. Doslovně bylo by „nebývejte mnozí učiteli“. Slova ta vykládají sice obyčejně v ten rozum, jakoby sv. Jakub varoval své čtenáře, by se neoddávali u velikém počtu úřadu učitelskému. Poněvadž však, ať o jiném pomlčme, sv. Jakub v celém listě svém nedává ani slovem na jevo, že by u čtenářů jeho vyskytovala se nesmírná snaha a honba po řečeném úřadě, jest správnější pojímati slovo πολλοί (polloí, mnozí) příslovkově a překládati „nebývejte mnoho učiteli“, t. j. nevystupujte vůbec mnoho jako učitelé, chtíce totiž jiné při každé příležitosti poučovati, pro každou maličkost káráti a své názory jim vtíráti. Nevystupuje tedy proti snaze přijímati na sebe úřad učitelský neb kazatelský, nýbrž proti nepravé horlivosti u některých jeho čtenářů se jevící, při každé příležitosti jiné poučovati a mistrovati. Místo odnesete (podle Vulgáty) bylo by podle řeckého textu „odnese“.

2. t. j. Soud přísný beztak nás očekává, poněvadž namnoze t. j. často klesáme všichni; přísnější však soud odnese, budeme-li vystupovati mnoho jako učitelé, karateli jiných, nedržíce jazyk na uzdě.

nosí. Hle, jak malý oheň jak veliký les zapálí! ⁶ Tak i jazyk jest ohněm; souhrnem nepravostí stává se mezi údy našimi jazyk, jenž poskvňuje celé tělo a zapaluje běh života a jest rozpalován od pekla. ⁷ Neboť každá přirozenost zvířat a ptáků i plazů a zvěřů vodních zkroutuje se a zkrátuje se přirozeností lidskou, ⁸ jazyka však žádný člověk nemůže zkrátit; jest on zlem nepokojným, pln jedu smrtivého. ⁹ Jím velebíme Pána a Otce, a jím zlořečíme lidem, stvořeným podle obrazu Božího. ¹⁰ Z týchž úst vychází dobrořečení i zlořečení. Nemá se to tak díti, bratři moji. ¹¹ Vydává-liž pramen týmž otvorem (vodu) sladkou i hořkou? ¹² Může, bratři moji, fíkový strom nésti hrozny aneb vinný kmen fíky? Tak nemůže ani plamen slany dávatí vodu sladkou.

O chybách čelcích proti požadavkům pravé moudrosti životní.
3, 13,—4, 12.*

¹³ Kdo jest moudrý a rozumný mezi vámi? Ukaž na dobrém životě skutky své v tichosti (která náleží) moudrosti. ¹⁴ Máte-li však hořkou řevnivost a sobectví ve svém srdci, nechlubte se a nelžete proti pravdě. ¹⁵ To není moudrost, přicházející shůry, nýbrž pozemská, smyslná, dábská, ¹⁶ neboť kde řevnivost a sobectví, tam rozbroj a všeliký skutek zlý. ¹⁷ Moudrost shůry však jest předem čistotná, potom pokojná, mírná, povolná, plná milosrdenství a dobrého ovoce, prostá pochybnosti, nepokrytecká. ¹⁸ Ovoce spravedlivosti pak rozsévá se v pokoji těm, kteří působí pokoj.

6. Mnozí vztahující (podobně jako Vulgáta) slova „souhrnem“ (došlovně: světem) nepravostí k větě předchozí, překládají takto: tak i jazyk jest ohněm, světem (veškerostí) nepravostí. Jazyk postavuje se (jest postaven) mezi našimi údy (co ten), kterýž znečišťuje celé tělo . . .

9. Jím velebíme Pána, tak as správněji podle nejstarších rukopisů řeckých, (Bůh se tak označuje podle vlády (moci) a podle dobrotivosti své). Podle Vulgáty bylo by: Jím velebíme Boha . . .

* Apoštol podav ve v. 13. a 14. krátký přehled toho, co byl od 1, 14.—3, 12. pověděl o požadavcích pravé nábožnosti či moudrosti životní, odsuzuje chyby čelcí proti těm požadavkům, odmítaje nejprve (3, 15.—18.) řevnivost a sobectví čelcí proti povinnosti držeti jazyk na uzdě, potom (4, 1.—3.) lakotu, která jest proti skutkům milosrdenství, a (ve 4, 4.—8.) přátelství se světem i s jeho vládcem ďáblem, které čelí proti povinnosti zachováti se neposkvřeným od tohoto světa. K tomu přičiňuje napomenutí, aby očistice se od světských žádostí, v pokore podřizovali se Bohu a zdržující se nelaskavého posuzování jiných, ponechávali všeliký soud Bohu (4, 8b,—12.)

14. sobectví, nikoli sváry. Srovn. Filip, 1, 17. pozn. Ne chlubte se a nelžete proti pravdě, tím totiž, že byste předstírali moudrost; neboť člověk opravdově moudrý jest pokojný, trpělivý, sdílný, a nikoli řevnivý, sobecký. Tento smysl mají řečená slova jak podle textu řeckého, tak podle latinského, pojímají-li se ve způsobě rozkazovacím. Ale příslušná slova řecká lze pojímatí též jako otázku: zda nechlubíte se a nelžete proti pravdě? (pokud totiž řevnivost a sobectví, jež se jeví v mistrování jiných, nesrovnává se s pravou moudrostí). Poněvadž předchází věta podmínečná, zdá se, že takto pojímání a překládání tofo místo jest správnější.

17. Za slovem pokojná mělo by podle Vulgáty tištěné státi ještě „k dobrým věcem přivolující“ (bonis consentiens), ale slova ta scházejí nejen v textě řeckém, nýbrž i v rukopisech latinských, a jsou toliko jiným překladem řeckého *εὐπειθής* vedle překladu povolná, a byvše as přičiněna prve na okraji některého rukopisu, dostala se odtud omylem do textu tištěného.

18. Ovoce spravedlnosti, t. j. ovoce, které záleží ve spravedlivosti či ospravedlnění druhém (rozmnožení posvěcující milosti Boží). Tohoto ovoce dostává se těm rozsévacům či činitelům slova Božího, kteří působí pokoj, t. j. smířlivým, a to v pokoji, t. j. tam a tehdy, kde a když vládne pokoj, a ne rozbroj.

KAPITOLA 4.

¹ Odkud (vznikají) boje a pútky mezi vámi? Ne-li odtud, od vašich chtíčů, které bojují ve vašich údech? ² Žádáte a nemáte; zabijíte a závidíte, a nemůžete dosíci; potýkáte se a bojujete, a nemáte, poněvadž neprosíte; ³ prosíte, a nedostáváte, protože špatně prosíte, abyste (to) promarnili ve svých chtíčích. ⁴ Cizoložníci, nevíte-li, že přátelství s tímto světem jest nepřátelství s Bohem? Kdo tedy chce býti přítelem toho světa, stává se nepřitelem Božím. ⁵ Aneb-li se domníváte, že Písmo nadarmo praví: Řevnivě touží po duchu, jež ubytoval v nás? ⁶ Větší však dává milost; proto praví: „Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost.“ ⁷ Poddejte se tedy Bohu; odpírejte však ďáblu, a on uteče od vás. ⁸ Přiblížte se k Bohu, a (on) přiblíží se k vám. Očistěte ruce své, hříšníci, a posvěťte své srdce vy, kteří jste dvojí mysli. ⁹ Bědujte a kvilte a plačte; smích váš obrať se v nárek, a radost vaša v zármutek. ¹⁰ Pokořte se před Pánem, a povýší vás.

2. 3. Žádáte si totiž statků pozemských nemírně a bezohledně, a nemáte jich, poněvadž Bůh takové snahy vaše maří. Zabijíte totiž ve svém nitru závistí a hněvem [podle slov „Maličkého usmrcuje závist“ (Job. 5, 2.) a „Kdo se hněvá na bratra svého, vraždník jest.“ 1. Jan. 3, 15.] Závidíte pak a se hněváte a řevnité proti těm, kteří mají statky, po nichž toužíte, aneb jsou v cestě nezřízeným a bezohledným snahám vašim; a nemůžete dosíci totiž toho, čeho žádá vaše hněvná závist a řevnivost. Z toho pak, že toho nemůžete dosíci, vznikají hádky a sváry mezi vámi (potýkáte se a bojujete), ale ani tak nemáte, nedosahujete toho, čeho si žádáte, a to proto, poněvadž při smyslných žádostech svých od Boha se odvracíte a neprosíte, alespoň ne tak, jak byste prositi měli; (někteří totiž) prosíte sice, a přece nedostáváte toho, zač prosíte; to děje se proto, že špatně prosíte, žádající si jen věci časných, a to nikoli, abyste měli z čeho zachovati život svůj, nýbrž abyste měli z čeho ukojiti smyslné žádosti své.

4. Cizoložníci, t. j. Bohu nevěrní.

5. Řevnivě touží po duchu; to místo překládá i vykládá se různě, podle toho, zda-li řecké slovo *πνεύμα*, pnevma, které svojí formou může býti pádem prvním i čtvrtým, pokládají za podmět (touží duch) nebo za předmět (touží po duchu), a zdali slovem tím rozumějí Ducha Božího, Ducha sv., aneb ducha lidského. Vulgáta a s ním mnozí vykladači pokládají je za podmět, překládajíce takto: žádá (totiž nás či touží po nás) Duch svatý, jenž přebývá ve vás (čte-li se podle mladších rukopisů i s Vulgátou *κατῳρισεν ἐν ὑμῖν* — katókese en hymín) aneb jež ubytoval v nás (čte-li se podle starých rukopisů správněji *κατῳρισεν ἐν ἡμῖν*, katókise en hémín). Poněvadž však v následující větě podmětem jest Bůh a také v předcházející větě mluví se o Bohu (o nepřátelství s Bohem), jest zajisté správnější jakožto podmět mysliti slovo Bůh, slovo pnevma pak míti za předmět, rozumějí o duchu lidském a překládají (jak svrchu) takto: touží totiž Bůh po duchu našem, jež ubytoval (vstípl) v nás, t. j. Bůh, jenž ducha lidského stvořil k obrazu svému a jej s naším tělem spojil v jednu osobnost, lidskou, touží po duchu našem, po nás, t. j. miluje nás jakožto své vlastnictví, a to řevnivě, nemoha snéstí bez trěstání, jestli duch ten hříchem se mu odcizuje neb odvádí. Slova ta (řevnivě . . . v nás) nejsou v Písmě sv. doslovně, co do smyslu však vyskytují se v něm na různých místech. (2. Mojš. 20, 5; 34, 14. 15. Žalm 37, 1; Zach. 8, 2. a jinde).

6. t. j. Bůh touží ovšem po naší duši, po nás, a chce, abychom se mu zcela oddali. Požadavek ten nemá však nikoho zarážeti, jakoby byl veliký, neboť čím větší jest požadavek ten podle našeho zdání, tím větší milost dává Bůh, abychom mohli jej splniti. Slova Pisma uvedena jsou z Přísl. 3, 34. Rovněž 1. Petr. 5, 5.

8b.—12. Zakončuje tuto stať vyzváním, ve kterém zahrnuje všechny předešlé požadavky, vyzváním totiž, aby se očistili od světských žádostí, pokořili se před Bohem a upustili od nelaskavého posuzování bližního. — kteří jste mysli dvojí, t. j. kteří jste rozděleni mezi Bohem, chtíce se zalíbiti i Bohu i světu. — kdo soudí bratra svého (v. 11.) nelaskavě jej posuzuje, odsuzuje, neb tajně chyby jeho na odív stavě (viz Mat. 7, 1—5).

¹¹ Neutrhuje jeden druhému, bratři. Kdo utrhá bratru aneb soudí bratra svého, utrhá zákonu a soudí zákon. Soudíš-li však zákon, nejsi činitelem zákona, nýbrž soudcem. ¹² Jeden jest zákonodárce a soudce, jenž může zahubiti i spasiti; ty pak, kdo jsi, že soudíš bližního?

Sv. Jakub odsuzuje mysl pozemskou, v. 4, 13.—17.

¹³ Nuže vy, kteří říkáte: Dnes nebo zítra půjdeme do toho města a pobudeme tam rok a budeme obchodovati a těžiti, ¹⁴ kteří přece nevíte, co bude zítra! ¹⁵ Neboť jaký jest život váš! Parou jest, která na krátko se ukazuje a potom mizí; místo abyste říkali: Bude-li Pán chtíti, i živi budeme, i to neb ono učiníme. ¹⁶ Vy však se chlubíte v pýše své. Každá chloubka taková jest zlá. ¹⁷ Kdo tedy zná činiti dobré, a nečiní, tomu jest to hříchem.

KAPITOLA 5.

Sv. Jakub odsuzuje bujnost a tvrdost boháčů a dává napomenutí závěrečná, v. 1.—20.

¹ Nuže, boháči, zaplaťte s kvilením nad bídami svými, které na vás přijdou. ² Bohatství vaše shnilo a roucha vaše prožrána jsou od molů. ³ Zlato a stříbro vaše zrezavělo a rez jejich bude na svědectví proti vám a stráví jako oheň tělo vaše. Nahromadili jste si poklady ve dnech posledních. ⁴ Hle, zadržaná mzda dělníků, kteří požali pole vaše, křičí od vás, a volání těch, kteří žali, vešlo v uši Pána zástupů. ⁵ Hýřili jste na zemi a rozkošili; vykrmili jste srdce své v den zablžení. ⁶ Odsoudili jste a zabili jste spravedlivého; nevzpírá se vám.

15. Méně vhodně spojují někteří (s Vulgátou) slova „i živi budeme“ s předvětím takto: „bude-li Pán chtíti a budeme-li živi, to neb ono učiníme.“ — Parou jest, tak dle Vulgáty; dle řeckého textu parou jste.

16. v pýše své, t. j. proto, že jste pyšní a vypínají.

1.—6. Poukazem na odsuzující soud Boží odsuzuje jednání těch, kteří nabyše bohatství i způsobem nespravedlivým, v ně spoléhají, ho zneužívají a k chudým tvrdě a nespravedlivě se mají. Užívají časů minulých „shnilo, prožrána jsou, zrezavělo,“ představuje věci budoucí, jakoby se byly již staly. — Rez jejich bude na svědectví proti vám (v. 3.), t. j. bude svědčiti i o vaší nespravedlnosti a bezcitnosti k bližnímu i o tom, že propadáte záhubě, jako bohatství vaše upadlo ve zkázu. Nahromadili jste si pokladů, v řeckém textě jest pouze jedno slovo (ethesaurisate — ἐθησαυρολογατε), které znamená „hromaditi poklady“, Vulgáta však podkládá mu jen význam „hromaditi“ a doplňuje jako předmět iram, hněv; co do věci jest to správně potud, pokud hromadění, o kterém tu jest řeč, předpokládá převrácené a nezřízené bažení po věcech pozemských, které ovšem jest předmětem hněvu či trestající spravedlnosti Boží. Dny posledními i miní dobu messiášskou jakožto poslední období v řízení spásy, ale tak, že hledí zároveň k poslednímu soudu, který na konci období toho nastane. Právě tedy, že hromadí poklady v posledních dnech, vytýká tím jejich netečnost a bezstarostnost v příčině spásy, ježto místo aby si hromadili poklady nepomíjející, hromadí si měrou nezřízenou poklady pomíjející, přes to, že již nastalo poslední období spásy, po kterém nastane již soud.

4. zadržaná mzda křičí od vás, chtíc takřka jíti od vás tam, kam patří, k dělníkům.

5. vykrmili jste srdce své, t. j. ukojili jste a ukojujete své žádosti smyslné, a to ještě v den zabíjení, t. j. když soud Boží takřka již vám nastává.

6. t. j. ve své tvrdosti a bezohledné násilnosti nejen jste odsuzovali nevinné, nýbrž je i usmrcovali, na smrt vydávali; ale oni nevzpírali a nevzpírají se, nýbrž snášeli a snášejí to v tichosti. Spravedlivého v čísle jednotném řečeno jest hromadně místo spravedlivé.

⁷ Nuže, bratři, vytrvejte trpělivě až do příchodu Páně. Hle, rolník očekává drahocenného plodu zemského, jsa trpěliv, až obdrží (plod) ranný i pozdní. ⁸ Trpěliví buďte i vy, posilněte srdci svých, neboť příchod Páně se přiblížil. ⁹ Nevzdychajte, bratři, jeden proti druhému, abyste nebyli souzeni. Hle, soudce stojí přede dveřmi. ¹⁰ Za příklad snášení zlého a trpělivosti vezměte si, bratři, proroky, kteří mluvili ve jménu Páně. ¹¹ Hle, blahoslavíme ty, kteří vytrvali trpělivě; o trpělivosti Jobově jste uslyšeli a konec od Pána jste viděli, že totiž Pán jest velmi slitovný a milosrdný. ¹² Přede všemi věcmi však, bratři moji, nepřisáhejte, ani nebem ani zemí ani kterou přísahou jinou, ale budiž řeč vaše „ano, ano“, a „ne, ne“, abyste neupadli pod soud.

¹³ Strádá-li někdo z vás, modli se; je-li někdo myslí dobré, pěj chválu. ¹⁴ Stůně-li kdo z vás, povolej k sobě kněží cirkve, a (ti) ať se modlí nad ním, mažice ho olejem ve jménu Páně, ¹⁵ a modlitba víry uzdraví nemocného, a polehčí mu Pán, a je-li v hříších, budou mu odpuštěny.

¹⁶ Vyznávejte se tedy jedni druhým z hříchů svých a modlete se za sebe vespolek, abyste byli uzdraveni; mnoho může modlitba spra-

7.—11. Povzbuzuje k vytrvalé trpělivosti (i v čas utrpení), poukazuje na příklad rolníkův, prorokův i Jobův a na příští odměnu.

7. až obdržíte (plod) ranný i pozdní. Předmět k slovu obdrží schází v četných rukopisech, i nejstarším (vatikánském), taktéž ve Vulgátě; některé rukopisy doplňují slovo dešť (*δέρων* = pluviam), jiné (a to i sinajský a latinský rukopis korbejský) doplňují slovo plod či úrodu (*καρπών*, fructum). Tento doplněk přiléhá vhodně k souvislosti; jest tedy zajisté správný.

8. t. j. přiblížil se příchod Páně k soudu, aby totiž odměnil dobré a potrestal zlé.

9. Nevzdychajte t. j. nestěžujte si, nežalujte jeden proti druhému jsouce příliš citliví k slabostem a chybám bližního svého. (Srovn. Mat. 7, 1.)

11. konec od Pána jste viděli, t. j. víte, jaký konec učinil Pán jeho (Jobovu) utrpení.

12. Slovy těmi nezakazuje přísahy vůbec, nýbrž slovy Kristovými (Mat. 5, 35.—37.) buď zavrhuje přísahání lehkovázně, aneb spíše (hledíc k souvislosti) vystupuje proti onomu nezpůsobu, kterým člověk v rozhorlení a nevoli přísahou něco (soukromě) ujišťuje, aby hájil osobního práva svého. — abyste neupadli pod soud totiž odsuzující čili abyste nebyli odsouzeni.

13.—18. Vyzývá, aby se modlili v žalosti i v radosti (v. 13.) a aby užívali církevních prostředků milosti, svátosti posledního pomazání (v. 14. 15.) a pokání (v. 16.) a na příkladě Eliášově ukazuje, jak mocná jest modlitba úsilovná (v. 17. 18.).

14. Množným číslem kněží vytýká třídu či kategorii ve smyslu jednoho z kněží církevních. Ve jménu Páně, t. j. z rozkazu Páně či proto, že to Pán Ježíš ustanovil.

15. Modlitba víry, t. j. modlitba, kterou kněz koná právě tehdy, když nemocného maže olejem, a tak svátost posledního pomazání uděluje. Jmenuje se modlitbou víry, poněvadž celý ten úkon (modlitba a pomazání) koná se po rozkazu Páně a ve víře v pomoc Boží. Modlitba ta uzdraví nemocného totiž duševně, od tak zvaných pozůstatků hříchů (jakými jsou náklonnost ke zlému a slabost k dobrému), mnohdy však i tělesně od nemoci, prospívá-li to ke spáse duše; polehčí (podle řeckého: pozvedne) mu Pán, rozmnoží totiž jeho víru, posilní jeho naději, rozvní lásku jeho, dá mu trpělivost a statečnost, a tak poskytne mu úlevu a posilu, aby nemoc svoji trpělivě snášel a pokušení překonal. Je-li v hříších, budou mu odpuštěny (podle řeck. bude mu odpuštěno), a to nejen všední, nýbrž i těžké hříchy, jestli již nemůže se zpodobati z nich, a přece vzbudil nad nimi alespoň nedokonalou lítost nadpřirozenou.

16. Vyznávejte se tedy jedni druhým z hříchů svých; slova tato vykládají mnozí o nesvátoštném vyznání z hříchů. Poněvadž však sv. Jakub užívá spojky tedy, praví slova ta jako závěrek z toho, co byl řekl ve verši předešlém, jest zajisté správnějším výklad, dle něhož Jakub nejen předpokládá, že nemocný povolav kněze církevního, aby se nad ním modlil, maže ho ve jménu

vedlivého usilovná. ¹⁷ Eliáš byl člověk podrobený utrpením jako my, a prosil modlitbou, aby nepršelo na zemi; i nepršelo po tři roky a šest měsíců. ¹⁸ A opět se modlil; i vydalo nebe déšť a země dala úrodu svou. ¹⁹ Bratři moji, jestliže by kdo mezi vámi zbloudil od pravdy a někdo by ho obrátil, ²⁰ věz, že kdo odvrátí hříšníka od bludné cesty jeho, vysvobodí duši jeho od smrti a přikryje množství hříchů.

O prvním listě sv. Petra.

Spisovatelem tohoto i následujícího listu jest svatý Petr, původně Šimonem zvaný. Narodil se v galilejském městečku Betsaidě na severozápadním břehu Jezera Genesaretského, a to z otce Jana či Jonáše. Do škol rabínských nechodil, jakož patrně z toho, že velerada viděla v něm člověka neučeného (Skutk. 4, 13.), nabyt však vzdělání obecného, jakého bylo lze dosíci v domě otcovském a v synagogách. Oženiv se usadil se v Kafarnaum i s tchyní svojí a provozoval tam se svým bratrem Ondřejem živnost rybářskou, koupiv neb najav si tam dům s ním společně (Mark. 2, 29.). Když Jan Křtitel započal připravovati na Vykupitele, oba bratři odešli k němu do krajiny jordanské. Ondřej stal se učenníkem jeho; zdali též Petr, není jisto, ale když Ondřej seznam jednak ze svědectví Janova, jednak vlastní rozmluvou s Kristem, že Ježíš jest Vykupitelem, nejen sám se ho přidržel, nýbrž přivedl k němu i Petra. A Pán Ježíš pohleděv naň, dal mu, či spíše slíbil mu dáti jméno Kefas, t. j. Petr (skála), místo dosavadního jména Šimon (Jan 1, 42.). Po té zůstal Petr u Krista po delší čas. Šel s ním do Kány galilejské, kde byl svědkem prvního zázraku jeho, a provázal ho odtud do Kafarnaa, do Jerusalema na slavnost velikonoční, a do ostatního Judska (Jan 1, 29.—3, 22.). Když však Pán Ježíš opustiv as v prosinci Judsko, přišel přes Samařsko znova do Galilee, Petr vrátil se s jeho souhlasem ke svému zaměstnání podobně, jakož učinil i bratr jeho Ondřej a ostatní učenníci, které Pán Ježíš tehdy měl. Ale zanedlouho byl při zázračném zahrnutí ryb opět povolán od Krista i s bratrem svým (Mat. 4, 18.—22., Mark. 1. 16.—20.) a zůstav potom u něho již trvale, byl při volbě apoštolů vřazen na prvním místě do sboru apoštolského. I přilnul k němu pevnou věrou a vroucí láskou tak, že byl hotov za něho i umříti: Vyznal: „P a n e, k e k o m u p ů j d e m e ?“

Páně, také vyznání z hříchů knězi tomu učinil, nýbrž i z toho uzavírá vyzvání ke zdravým věřícím, aby ve jménu Páně také se vyznávali ze hříchů svých kněžím církevním, by dosáhli odpuštění, a že tedy mluví o vyznání svátostném, o zpovědi. Dle toho jedni, t. j. ti věřící, kteří prohršivše se chtějí dosíci odpuštění hříchů, ať to jsou nekneží ať kněží, mají vyznávat se z hříchů svých druhým, t. j. těm, kteří mají moc i právo jménem Božím hříchy odpouštěti, tedy kněžím k tomu zřízeným. — Abyste byli uzdraveni (předem od neduhů duchovních, ale i tělesných), tak podle řeckého textu; podle Vulgáty bylo by „a byste byli spaseni“. Modlitba usilovná, t. j. taková, která se koná s myslí sebranou, vroucně, vytrvale, s odhodlaností působiti s Boží milostí.

17. podrobený utrpením jako my, t. j. člověk podobného stavu i rázu, podobných slabostí či takový jako my jsme.

20. vysvobodí duši jeho od smrti, totiž věčné, a přikryje množství hříchů, t. j. přivede ho k tomu, aby čině pravě pokání, dosáhl odpuštění hříchů svých.

Ty máš slova života věčného“ (Jan 6, 69.), „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého“ (Mat. 16, 16.), „Život svůj dám za tebe“ (Jan 13, 37.). Při utrpení Kristově popřel sice, že jest učenníkem Kristovým, ale učinil to nikoli, že by byl přestal v něho věřiti, nýbrž že byv rozrušen tím, co se dělo, bál se vyznati své příslušenství k němu, že jest jeho stoupencem; ale byv pohnut milostí Boží ihned vzbudil dokonalou lítost nad činem svým a dosáhnuv odpuštění, přilnul k němu tím vroucněji a byl v skutku hotov položiti za něho i život svůj. Pán Ježíš pak vyznamenával jej před ostatními apoštoly, dáváje tak na jevo, že vyvolil ho k úřadu nad jiné vyššímu. Nejen učinil ho svědkem činů, ke kterým nepřipouštěl žádného apoštola jiného mimo Jakuba a Jana, (vzkříšení dcery Jairovy, svého proměnění na hoře, své úzkosti v zahradě Getsemanské), nejen pouze jemu dal nové jméno, pouze za něho platil daň chrámovou (Mat. 17, 26.), za něho zvlášť se modlil (Luk. 22. 32.), vstav za mrtvých jemu zvlášť se ukázal (Luk. 24, 34.), jemu jedinému způsob smrti předpověděl (Jan 21, 18.—19.), nýbrž i jemu jedinému též řekl: „Ty jsi Petr, t. j. skála, a na té skále vzdělám církev svou . . . , a tobě dám klíče království nebeského“ (Mat. 16., 18., 19.) a „Pasiž beránky mé, pasič ovce mé“ (Jan 21, 15.—17.), a tak mu nejvyšší úřad (primát) v církvi nejen slíbil, nýbrž i svěřil.

Když pak Pán Ježíš vstoupil na nebesa, vedl si ihned, jako hlava církve a jevil horlivou činnost apoštolskou, jakož vylučují Skutky apoštolské v kap. 1.—5., 8.—12. a 15. Dal mimo jiné podnět k tomu, aby ze svědků života Kristova zvolen byl jiný apoštol na místo zrádného Jidáše; po seslání Ducha sv. ihned první kázal o Kristu židům užaslým, první též z apoštolů učinil zázrak, uzdraviv chromého od narození, první s Janem trpěl pro Krista vězení a vydal mu před vele-radou svědectví; první přijal do církve i pohany (Kornelia a dům jeho; Skutk. 10.) a jako vrchní pastýř církve visitoval či přehlížel křesťanské obce palestínské a přišed při té příležitosti až do Antiochie, syrské, zřídil tam dle svědectví Eusebiova sídlo biskupské. Přišed zase do Jerusalema, byl tam r. 42 po smrti sv. Jakuba Vel. od Heroda Agrippy I. uvězněn, aby po velikonočích byl usmrčen, byv však od anděla vysvobozen (Skutk. 12.), odebral se nejspíše za pomoci Korneliovy do Říma, a to přes Antiochii, kde ustanovil Evodia biskupem na místo sebe. V Římě nejen založil obec křesťanskou, nýbrž i zřídil sídlo biskupské¹⁾, na kterém vytrval až do své smrti, ovšem ne tak, že by

¹⁾ Mnozí protestanté chtějí popřítí, že římský biskup jest nástupcem sv. Petra a jako takový hlavou církve, popírali, že Petr v Římě pobyl a tam biskupské sídlo založil (Velenus, Flaccius Illyr, Baur, Mayerhoff, de Weite a j.). Ale nepochybně. Neboť a nehledíme ani ke svědectví, které sv. Petr sám dává o svém pobytě římském, když v 1. Petr. 5, 13. označuje Babylon jako místo, kde první list svůj napsal, a jak při tomto verši níže bude ukázáno, Babylonem tím rozumí Řím, že sv. Petr v skutku do Říma přišel, tam působil, sídlo biskupské založil a smrtí mučednickou zemřel, dosvědčují přečetní svědkové hodnověrní od doby nejstarší, již i žáci apoštolští. Svědčí o jeho pobytě v Římě sv. Ignác muč. (ve svém listě k Řím. 4), Papiáš (u Euseb. H. E. 2, 14, 6), sv. Ireneus (Adv. haer. 3, 1). O jeho smrti mučednické v Římě svědčí již sv. Klement Řím. (k. 6.), Caius Řím. (u Euseb. H. E. 2, 25), Tertulián (Adv. Marcion. 4, 5, 2), Origenes (u Euseb. H. E. 3, 1) a j. Také to dosvědčuje místní podání římské, jmenovitě confessio či hrob sv. Petra ve Vatikáně, místo umučení jeho, kostel sv. Pudentiány vystavěný, jak dí podání, na místě, kde měl dům římský senátor Pudens, jenž sv. Petra přijal pohostinnu do domu svého

byl dlel v Římě nepřetržitě, nýbrž konal odtud také různé cesty apoštolské. Zejména odešel do Palestiny, ne-li dříve, jistě r. 50., kdy císař

a od něho i se svou rodinou pokřtiti se dal, jakož i různé nápisy a vyobrazení v katakombách připomínající neb zobrazující sv. Petra a vykopávky, které r. 1915 učinil v kostele sv. Šebastiána Antonín de Waal, a které ukazují s pravděpodobností na to, že tam byly dočasně uloženy ostatky sv. Petra i Pavla. Uznávají proto i četní protestanté, že Petr do Říma přišel a tam mučednickou smrti zemřel; jsou to zejména ze starších Scaliger, Usher, Pearson, Cave, z novějších Mynster, Bertholdt, Bleek, Olshausen, Credner, Gieseler, Wieseler, Guericke, Meyer, Hilgenfeld, Lange, Schaff, Delitzsch, Mangold, Seyerlen, Möller, Wiesinger, Schott, Harnack, Grisar, Beyschlag, Wohlenberg, Zahn, Lietzmann.

Kladouce však příchod jeho do Říma až na konec jeho života, popírají, jako i jiní protestanté, že by tam byl církevní obec založil a zřídil sídlo biskupské jako biskup římský zemřel, tak že by římská biskupové byli jeho nástupci, a to tím spíše, poněvadž nejstarší spisovatelé církevní zakladatelem církve římské nejméně Petra samotného, nýbrž Petra a Pavla zároveň. Jsou však na omylu v té věci. Neboť ze Skutk. apošt. 12, 1—7. jest nepochybné, že to bylo za Heroda Agrippy I. (41—44), a to, (jak jsme ukázali v Úvodě do Písma sv. N. Z. dílu II. č. I., str. 29—31.) r. 42. když Petr, byv od Heroda Agrippy I. uvězněn a od anděla vysvobozen, odebral se, jak di sv. Lukáš, na jiné místo. Jiným místem tím však alespoň s pravděpodobností rovnající se skoro jistotě rozuměli Řím. Neboť až nehledíme k tomu, že výrazem „odebrati se na jiné místo“ již prorok Ezechiel (12, 3—13) rozuměl Babylon, Babylonem pak že již v době apoštolské symbolicky nazýval se Řím (1. Petr. 5, 13), že Petr přišel do Říma na počátku panování císaře Klaudia (41—54), dosvědčují nejen Origenes a Jeroným (De viris illustr. 1.), nýbrž i Eusebius (H. E. 2, 14, 15), jenž o málo dále (2, 15) dovolává se pro svou výpověď svědectví Klementa Alex., ano i Papiášova, Jeroným pak na řečeném místě, jakož i jeho a syrský překlad Eusebiova Chronicon udávají přímo druhý rok panování císaře Klaudia t. j. 42. jakožto rok, ve kterém Petr přišel do Říma (po prvé). Arménský překlad řečeného Chronicon klade sice odchod Petřův do Říma do 3. roku panování císaře Caija Caliguly, t. j. do r. 39., ale sám prozrazuje, že učinil chybu, neboť k r. 2. panování císaře Klaudia, t. j. k r. 42. poznamenává, že tehdy stal se Evodius biskupem antiochijským (nástupcem Petrovým v tamním biskupství). Přišed však Petr r. 42. do Říma, neodpočíval, nýbrž kázal evangelium, nejprve židům, potom i pohanům, a tak stal se zakladatelem římské obce církevní.

Nejstarší spisovatelé (Klement Řím., Ignác muč. a zvláště Ireneus, Dionysius Korint, a Caius Řím.) mluví sice ne pouze o Petrovi, nýbrž o Petrovi a Pavlovi jako o zakladatelích církve římské, třeba však povážiti, že Pavel přišel do Říma teprve r. 62. (neb 61.), církevní obec trvala však již před r. 50., jakožto patrné nejen z Pavlova listu k Římanům psaného r. 58 (57?), nýbrž i z výnosu Klaudiova z r. 50., kterým byli z Říma vypovězeni všichni židé a s nimi též židokřesťané pro spory, které vedli mezi sebou o Kristu (Suetonius, Vita Claudii 25, 4), věc to, kterou potvrzují i Skutky ap. 18, 2. Jest proto na jevě, že spisovatelé nejstarší mluvíce nejen o Petrovi, nýbrž i o Pavlovi jakožto zakladatelích církve římské, myslili předem na Petra jako na vlastního zakladatele církevní obce římské, na sv. Pavla pak jen potud, pokud on také jako apoštol později v Římě kázal, církev tam již založenou rozšiřuje, a to as proto, poněvadž již tehdy bylo obyčejem uváděti tyto apoštoly spolu, nejspíše ze snahy zdůrazniti přednost obce římské a ukázati Ebonitům a jiným odpůrcům Pavlovým, že Petr a Pavel nejen nehyli proti sobě, nýbrž i spolu v témže místě působili. Ale nejen že Petr v Římě založil obec křesťanskou, on zřídil tam též sídlo biskupské a spravoval tamní obec jako biskup až do své smrti, skutečně jako biskup římský zemřel. Dosvědčuje to veškeré podání církevní, dle něhož římská papežové se pokládali a pokládáni byli za nástupce sv. Petra; dosvědčuje to zřejmě sv. Cyprián (ep. 59. ad Cornel.) a sv. Jeroným (De vir. ill.), jakož i nejstarší známý římských papežů (Liberiův, Eusebiův, Niceforův, Liber pontificalis), dosvědčuje to i ta vážnost, kterou křesťanské obce již od času apoštolských projevovaly k římskému papeži (na př. když křesťanská obec korintská ve svých sporech obrátila se nikoli do Efesu k apoštolu Janovi, ač tam měla blíže, nýbrž do Říma k papeži Klementovi); též místní podání římské, zejména sella gestatoria či nosné sedadlo sv. Petra ve Vatikáně, cathedra či stolice sv. Petra v kryptě pohřebistě Ostriánského.

Klaudius vypověděl z Říma všechny rozené židy pro hádky, jež měli mezi sebou židé s židokřesťany o Kristu, a byl r. 51. přítomen účinně církevnímu sněmu jerusalemskému. (Skutk. 15.) Brzy na to přišel do Antiochie syrské a setkal se tam s Pavlem i s Barnabášem, přijal od Pavla výtku, kterou mu učinil veřejně pro jistou nedůslednost dobře sice míněnou, ale velice povážlivou (Gal 2, 11.—21.). Kam se potom odebral, není známo, nejspíše do různých krajů maloasijských a odtud snad přes Korint do Říma zároveň se svatým Markem, jež tam napsal evangelium. Později odešel opět, jakož lze souditi z toho, že sv. Pavel nezmiňuje se o něm ve svém listě k Římanům psaném r. 58. (57?), ale koncem r. 63. byl v Římě zase a napsal tam první list svůj. R. 66. byl v Korintě a působil tam nějaký čas krátký se sv. Pavlem, s nímž se tam setkal. Alespoň lze tak souditi z listu, který korintský biskup Dionysius napsal r. 170. Římanům. Přišel pak i s Pavlem do Říma, byl tam i s ním uvězněn a dne 29. června r. 67. usmrčen, byv ukřižován, a to hlavou dolů, jakož sám si byl vyžádal, pokládaje se za nehodna, aby zemřel na kříži týmž způsobem, kterým Pán Ježíš.

Oba své listy napsal křesťanům v Pontu, Galatii, Kappadocii, prokonsulární Asii a Bithynii, kteří většinou byli obráceni z pohanství. Křesťanům těm činili pohané (i židé) mnoho příkoří pro jejich víru, ano hrozilo jim i zjevné pronásledování; proto oni nevědouce, kterak srovnati utrpení své s prozřetelností Boha vševědoucího, přišli do pokušení, aby odpadli od víry. O věci té dověděl se sv. Petr v Římě nejspíše od Sily (Silvána), jež, jak se zdá, byl od sv. Pavla ustanoven vrchním pastýřem v řečených krajích a nepochybně proto do Říma přišel, aby bývalému učiteli svému Pavlovi podal zprávu o stavu svěřených obcí a požádal ho o radu, ale nezastihnuv ho již v Římě, utekl se k Petrovi tam právě meškajícímu. A Petr pohnut zprávou jeho napsal ihned první list svůj oněm křesťanům, aby je potěšil v utrpení a utvrdil ve víře i naději křesťanské a tím je povzbudil, aby vytrvali v životě křesťanském, byť měli proto i utrpení snášeti. Proto upozornil je v něm, že dostalo se jim skrze Krista dobrodiní, které převyšuje veškeré statky pozemské, a vyzýváje, aby se ukázali toho hodnými životem opravdů křesťanským, dal k tomu konci naučení i obecná, týkající se všech, i zvláštní, týkající se jednotlivých stavů. Zároveň poučoval je, kterak si mají počínati v utrpení. List psán jest v Římě před vypuknutím pronásledování Neronova v tom čase, kdy sv. Pavel byv propuštěn z první římské vazby své, odebral se již do Španěl, Marek však ještě v Římě trval, tedy buď v době od druhé polovice r. 63. do první polovice r. 64. včetně, trvala-li totiž vazba Pavlova od 61.—63., aneb spíše, trvala-li vazba ta od r. 62.—64., ke konci r. 63. neb počátkem r. 64. v Římě, kterýž sv. apoštol jmenuje Babylonem. *)

*) Že tento list pochází skutečně od apoštola sv. Petra, jest nade vší pochybnost odůvodněnou jisto. Neboť co se týká důvodů vnitřních, autor sám nejen se představuje svým čtenářům jako Petr, apoštol Ježíše Krista, on také staví se proti čtenářům svým jakožto těm, kteří Krista neviděli (1, 6) a nejen nepřímo — častým vzpomínáním Kristova utrpení a vzkříšení i jeho účinků (1, 18. 19; 2, 21; 3, 18; 4, 1. 13), jakož i živým líčením toho, jak Pán Ježíš počínal si při svém utrpení (2, 21—24), — nýbrž i přímo zřejmým prohlášením (4, 1) dává na jevo, že byl svědkem Kristova utrpení a vzkříšení, častěji také upotřebuje neb uvádí výpovědi Kristovy způsobem na evangeliích nezávislým; prozra-

První list sv. Petra apoštola*.

KAPITOLA I.

Nadpis s pozdravem a díky, v. 1.—12.

¹Petr, apoštol Ježíše Krista, vyvoleným poutníkům, rozptýleným po Pontu, Galatii, Kappadocii, Asii a Bithynii, ²(vyvoleným) podle

zuje tedy, že patřil k trvalým průvodcům, učeníkům Kristovým, jímž Petr skutečně byl. On též vyjadřuje se formou konkrétní, užívaje vhodných obrazů, porovnání a přívlastků ozdobovacích a s důrazem vytyká hned na počátku Kristovo vzkříšení jako základ naší naděje ve vzkříšení a věčnou blaženost (1, 3. 4.), předkládá obraz Krista jakožto kamene úhelného, upozorňuje na Kristův pobyt v předpekli, na jeho oslavu, příchod k soudu i na to, že Kristus souditi bude živé i mrtvé; upomíná tedy formou i obsahem na řeči Petrovy, které sv. Lukáš zaznamenal ve Skut. apošt. Také se jeví býti mužem povahy vroucí, pevné a vážné a spolu tak mírné a plné pokory a lásky ke Kristu a k věřícím, jakým se ukazuje Petr v evangelích a ve Skut. apošt., a uznává pozhnanou činnost věrozvěstů působících mezi pohany i rovnoprávnost a rovnocennost pohanokřesťanů ve věcech spásy (1, 3—12; 2, 3—10), jako to činí Petr ve Skut. ap. 15, 17—11; 10, 34. 35; 11, 17; Gal. 2, 7—9. 12); právem proto lze souditi, že autorem tohoto listu není žádný podvrhovatel, jenž by byl pod jménem apoštola Pavla vystoupil podvodně, nýbrž skutečně apoštol Petr sám, a to tím spíše, pováží-li se, že jako doručitele listu používá Silvána či Sity (5, 12), jenž i dle Skutk. ap. 15, 32. byl Petrovi znám a od sněmu jerusalemského do Antiochie poslán, a že vyřizuje pozdrav od Marka (5, 13), jehož matku Petr znal již ode dávna (Skutk. 12, 12) a jenž i dle Klementa Alex. a dle Eusebia dovolávajícího se Papiáše i Klementa Alex. provázal sv. Petra do Říma. A že tomu tak bylo skutečně, že Petr apoštol skutečně jest autorem tohoto listu, to jako věc nepochybnou potvrzují též

b) důvody v nější. Neboť nejen že v celé starobylosti křesťanské nebylo nikoho, jenž by byl v pochybnost vzal pravost 1. listu Petrova, list tento připomíná již 2. Petr. 3, 1. a užívají ho i sv. Otcové apoštolští a křesťanští apologeté 2. stol. buď že na něj narážejí aneb z něho uvádějí některá místa více méně doslovně jako výpověď autoritativní. Jsou to zejména apoštolští žáci Klement, Ignác, Polykarp a Papiáš; jest to list Barnabášův, Učení dvanácti apoštolů či Didache, list k Diogetovi, Pastýř Hermův, list církevní obce lyonské a viennenské, ano i gnostický bludář Basilides. Neudává sice žádný z nich jména autorova, avšak narážejíce naň a užívajíce ho jako listu vážnosti autoritativní, dosvědčují, že list tento již v druhém, ba již koncem prvního století nejen byl, nýbrž i vážnosti kánonické požíval.

Výslovně pak přičítají tento list Petrovi v Alexandrii Klement Alex. a Origenes, v Africe prokonsulární Tertullián a sv. Cyprián, v Itálii překlad starolatinšský, v Gallii Ireneus, v Malé Asii Firmilián, biskup v Caesarei Kappadocké, v Syrii překlad Pešittá. Taktéž činí Eusebius, jenž jej čítá ke spisům souhlasně za kánonické uznaným, jakož i, ať pomlčíme o jiných, kánon Mommsenův, Cyrilla Jerus., Rehofe Naz., kteří jej uvádějí mezi spisy kánonickými pode jménem Petrovým. Poněvadž tedy nejen vnitřní důvody, nýbrž i tolik věrohodných svědků z doby nejstarší osvědčují pravost listu tohoto, jest patrné, jak bezprávně někteří protestanté racionalističtí (Cludius, Schwegler, Baur a Jülicher a někteří jiní) počali v předešlém století v pochybnost bráti pravost jeho, zvláště pováží-li se, jak prázdne a nicotné důvody uváděli pro své mínění, na př. že list tento nepodává tolik zpráv o Kristu a jeho učení, kolik bylo by se nadíti od stálého průvodce a apoštola Kristova i hlavy církve, jakým byl Petr, aneb že se nezmiňuje o Pavlovi, ač psán jest čtenářům, mezi nimiž Pavel působil, a to v Římě, kde Pavel pobyl ten čas neb před tou dobou, kdy byl napsán. Vždyť přece, ať pomlčíme o jiném, jako žádný spisovatel Nového zákona, tak ani Petr neměl v umyslu ve svém listě přihlížeti k tomu, co si bude v 19. neb 20. století přát ten onen racionalista německý, nýbrž k potřebám svých čtenářů, a jen tolik napsati, kolik řízen jsa milostí Boží uznal za dobré, aby potřebám a přáním oněch čtenářů vyhověl, pro něž list svůj napsal.

* V listě tomto lze mimo úvod, jenž obsahuje nadpis s pozdravem a díky (1, 1—12), a mimo závěrek (5, 12—14) rozeznávati části dvě: obecnou (1, 13—2, 10)

předvědení Boha Otce v posvěcení Duchem ku poslušnosti a skropení krví Ježíše Krista: Milost vám a pokoj buď rozmnožen!

³ Veleben budiž Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, jenž podle velikého milosrdenství svého nás znovuzrodil k živé naději z mrtvýchvstání Ježíše Krista, ⁴ k dědictví neporušitelnému a neposkvrněnému a nevadnoucímu, uchovanému v nebesích pro vás, ⁵ kteří jste mocí Boží chráněni skrze víru ke spáse připravené (k tomu), aby se zjevila v čase posledním, ⁶ ve kterém budete plesati, nyní na krátko, třeba-li, se zarmoutivše v rozličných pokušeních, ⁷ aby zkoušení vaší víry, (jsouc) dražší nad zlato, které (ač pomíjející jest, přece) ohněm se zkušuje, bylo shledáno k (vaší) chvále a slávě a cti při zjevení se Ježíše Krista; ⁸ jej milujete, ač jste ho neviděli; v něho věříte, ač naň nyní nepatříte, věřce pak budete plesati radostí nevýslovnou a oslavenou, ⁹ poněvadž dosáhnete cíle své víry, (totiž) spásy duše. ¹⁰ O spáse té zkoumali a zpytovali proroci, kteří prorokovali o milosti pro vás

a zvláštní (5, 11—5, 11). Prvá část obsahuje obecná, druhá zvláštní napomenutí k životu křesťanskému mezi pohany, zejména v čas pronásledování.

1—2. V nadpise označuje své čtenáře, a to tak, že ku povzbuzení a útěše jejich upozorňuje na milostivý poměr božských osob k duším věřících, totiž na prozřetelnost Boha Otce, jenž podle předvědení či odvěkého úradku svého je ku pravé víře vyvolil a přivedl, ke smírné oběti vtěleného Syna Božího, jenž jim a všem milost a spásu zasloužil, a na posvěcování Duchem svatým, jenž je na křtu sv. znovuzrodil a svou milostí posvěcující s Bohem spojil, jakož i na to, že pozemský život náš jest toliko poutí do pravé vlasti nebeské, ač i na této zemi dostává se mu hojných milostí. Nazývá čtenáře své vyvolenými poutníky rozptýlenými, poněvadž byli ku pravé víře od Boha vyvoleni a přivedeni, poněvadž pravá vlast jejich a všech nás není na zemi, nýbrž na nebi, k němuž putujeme tímto životem, a poněvadž byli rozptýleni mezi pohany a židy. — Ku poslušnosti totiž víry, t. j. k tomu, aby věřili, co Bůh zjevil, a činili, co Bůh prikazuje, ke skropení krví Ježíše Krista, t. j. k tomu, aby byli přijati do té úmluvy, která byla potvrzena Kristovou obětí na kříži, a aby měli účast v těch milostech, které nám Pán Ježíš svou smrtí zasloužil, totiž v omilostnění (smíření s Bohem), posvěcení a blaženosti věčné. Viz ještě Řim. 1, 1. 7; 1. Kor. 1, 1. 2.

3.—12. Díky. Aby tím spíše povzbudil čtenáře své k životu křesťanskému, k vytrvalosti ve víře a k trpělivosti v utrpení a pronásledování, děkuje Bohu za to, že byli zrozeni k dědictví nebeskému, a ukazuje, jak vznešené jest vykupitelské dílo Kristovo, a jaké štěstí býti křesťanem.

3. Viz 2. Kor. 1, 3; Efes. 1, 3. Znovuzrodil nás totiž na křtu sv. k životu nadpřirozenému, milostí svou nás od hříchův očistiv a posvětiv a tak uzpůsobiv, abychom mohli konati skutky pro nebe záslužné, jakož i dav nám právo na život věčně blažený, pokud milost tu zachováme, tak abychom mohli mítí živou naději, že se nám dostane dědictví neporušitelného či věčné blaženosti.

4.—5. t. j. to dědictví či věčná blaženost, ke které jste znovuzrozeni, jest nejen vznešená, jsouc neporušitelná a neposkvrněná i nevadnoucí, nýbrž i bezpečná a jistá, ježto jednak uchována jest v nebesích u Boha, jemuž ji nikdo nemůže odníti, jednak Bůh vás chrání svoji mocí skrze víru vaši, takže ani vám za žádných protivností a překážek nemůže býti vyrvána, pokud sami od své víry živě neupustíte. Blaženost ta jest nyní jakási zahalena, neboť ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo . . . , co Bůh připravil těm, kteří ho milují (1. Kor. 2, 9); ve značné míře odhalí se po smrti těm duším, které přijdou do nebe, úplně však odhalí či zjeví se až v čase posledním, v den soudný, kdy dostane se jí spravedlivým nejen na duši, nýbrž i na těle.

6.—9. Tehdy budou plesati radostí nevýslovnou, ačkoli nyní mnohdy se zarmucují při různých strážech a útrapách, které Bůh na ně dopouští, aby měli příležitost osvědčiti svoji víru (a vytříbiti ctnost svoji) podobně jako zlato dává se do ohně, nikoli aby se zkazilo, nýbrž aby se zkusilo a potom ve větším lesku se ukázalo. — Při zjevení se Ježíše Krista, t. j. při jeho příchodu k soudu. Slova „ač pomíjející jest“ scházejí v latinském překladě.

10.—12. Aby tím více je přesvědčil o veliké ceně křesťanské víry a povzbudil, by při ní vytrvali, poučuje, že hlásáním evangelia dostalo se jim spásy

(určené), ¹¹ zpytujte, na který neb jaký čas ukazoval Duch Kristův v nich (mluvící), předpovídaje o Kristových utrpeních a potomních oslavách; ¹² jim bylo zjeveno, že nikoli sobě, nýbrž vám přísluhovali těmi věcmi, které vám byly nyní zvěstovány skrze ty, kteří vám kázali evangelium v Duchu svatém s nebe poslaném, a do nichž nahlédnouti andělé touží.

Obecná napomenutí k životu křesťanskému. 1, 13.—2, 10.

¹³ Proto podpásajce si bedra myslí své a jsouce střízliví, dokonale obraťte naději svou na tu milost, která se vám podá při zjevení se Ježíše Krista; ¹⁴ jako děti poslušné nepřizpůsobujte se již dřívějším chťičům (které jste měli) ve své nevědomosti, ¹⁵ nýbrž podle toho Svatého, jenž vás povolal, buďte i vy svatí ve všem obcování svém, ¹⁶ ježto psáno jest: „Svatí buďte, neboť já svatý jsem.“
¹⁷ A jestli jako otce vzýváte toho, jenž soudí nestranně podle skutků jednoho každého, v bázni žijte po čas (pozemského) pobytu svého, ¹⁸ věduce, že nikoli porušitelnými věcmi, zlatem neb stříbrem, jste byli vykoupeni ze svého nicotného života, přijatého podáním otcovským, ¹⁹ nýbrž drahou krví Krista jakožto Beránka neúhonného a neposkvřeného, ²⁰ jenž byl předveděn před ustanovením světa, zjevil se však

tak veliké, že nejen proroci o ní rozjímalí, po ní toužíce, nýbrž i andělé si přejí do ní vniknouti, ne že by o ní nevěděli, nýbrž aby tím jasněji seznali zejména rozličné ty způsoby a cesty, kterými Bůh jednotlivce ke spáse vede a přivádí; spásou totiž nemíní zde spásy dokonalé či blaženosti věčné, jako ve v. 9., nýbrž spásu messiášskou vůbec či ve smyslu širším, pokud Kristovým vtělením se počala a v den soudný se dovrší, a pokud v tomto životě se uděluje posvěcující milostí, v životě budoucím pak blažeností věčnou. — Z toho, co Duch Kristův (v. 11.), t. j. Duch sv. prorokům zjevil, hleděli úvahami poznati čas, kdy Vykupitel a spása přijde, aneb alespoň jakost či okolnosti a poměry toho času, kdy přijde; a když o tom uvažovali, bylo jim zjeveno (v. 12.), že nepřisluhovali sobě . . . , t. j. že zaslíbení messiášská, která jim byla dána, aby se sdělovali jiným, nevyplní se za života jejich, nýbrž za života jiných, za života křesťanů, a tedy i za vás (za života čtenářů Petrových).

13.—21. napomíná své čtenáře, aby přiměřeně k svému znovuzrození k životu nadpřirozenému a dědictví tak vznešenému vedli život svatý (v. 13.—15.), pamatujice, že Bůh jest nejen nejvyšší svatý a nejvyšší dobrotivý otec, nýbrž i nejvyšší spravedlivý soudce (v. 16. 17.), a že jsou vykoupeni předrahou krví Ježíše Krista (v. 18.—21.).

13.—14. t. j. seberte mysl svou a buďte rozvážliví, abyste byli schopni a hotovi překonávat všeliké překážky spásy, a tak připraveni obraťte svou naději na věčnou blaženost, které se vám dostane při příchodě Ježíše Krista; v té naději pak vedte si jako děti poslušnosti, t. j. jak se sluší na křesťany, kteří byli přijati z a díky Boží, a proto nevyhovujte již takovým chťičům zlým, jaké jste měli ve své nevědomosti, když jste pravého Boha neznali, nýbrž připodobňujte se svatým životem tomu, jenž vás ku pravé víře povolal, Bohu nejsvětějšímu.

16. Uvedeno z 3. Mojž. 11, 44; (19, 2; 20, 7.).

17. žijte v bázni, totiž v bázni synovské, která z lásky k Bohu se bojí něco činiti, čím by Bůh byl uražen.

18. ze svého nicotného života . . . , t. j. z porušeného a nedůstojného způsobu života, jaký vedli dříve po návode a příkladě svých předků.

20. t. j. Bůh od věčnosti předvedl a ustanovil, aby Kristus, vtělený Syn Boží, v čase na svět přišel a lidstvo vykoupil, a Kristus zjevil se skutečně v době poslední, t. j. v době messiášské či křesťanské, která slove poslední, poněvadž jest posledním obdobím v rozvoji království Božího na zemi (viz Žid. 1, 1.); na jejím počátku zjevil se Kristus po prvé, aby lidstvo vykoupil, na jejím konci zjeví se po druhé, aby svět soudil. Zjevil se pak pro všechny lidi, a tedy i pro čtenáře (pro vás). Viz Ef. 1, 27.

v době poslední pro vás, ²¹ kteří skrze něho věříte v Boha, jenž ho vzkřísil z mrtvých a dal mu slávu, takže víra vaše jest také nadějí v Boha. ²² Očistěte duše své poslušností pravdy k nepokryté lásce bratrské a milujte se vespolek upřímně ze srdce čistého, ²³ vždyť jste znovuzrozeni nikoli ze semene porušitelného, nýbrž neporušitelného, slovem Božím živým, a to zůstávajícím (na věky), ²⁴ neboť „všeliké tělo jest jako tráva a všeliká sláva jeho jako květ travní; tráva uschne, a květ její opadne, ²⁵ ale slovo Páně zůstává na věky“. A to je to slovo, které vám bylo hlášáno v evangeliu.

KAPITOLA 2.

¹ Odložte tedy veškerou zlobu a všecku leš i pokrytství, a závist a všecko utrhaní, ² jakožto dítky novorozené požadujte mléka duchovního, čistého, abyste jím vyrostli ke spáse, ³ ježto jste okusili, jak dobrotivý jest Pán. ⁴ K němu přistupujte, kameni to živému, jenž byl od lidí zavržen, od Boha však vyvolen a poctěn, ⁵ také sami jako kameny živé se (na něm) vzděláváte v dům duchovní, v kněžstvo svaté, abyste podávali duchovní oběti příjemné Bohu skrze Ježíše

21. dal mu slávu, srovn. Filip. 2, 9—11. takže víra vaše jest také nadějí v Boha, t. j. právě proto, že Bůh, v něhož věříte, Krista jako člověka vzkřísil a oslavil, jest vaše víra v Boha zároveň nadějí, t. j. pohnutkou a potvrzením naděje vaší, že Bůh také vás vzkřísí a oslaví. — (Text řecký připouští sice také tento překlad; takže víra vaše i naděje jest k Bohu neb v Bohu, jakož pojímá i Vulgáta, avšak při tomto smyslu spíše by byl náměstku vaše položil až za slovo naděje, ať nedáme nic o tom, že při tomto výkladě opakovala by se tu myšlenka vyslovená již ve v. 21. slovy „skrze něho věříte v Boha“, a slovo naděje jevílo by se jako pouhý přívěsek ke slovům víra vaše, ač právě na ně sv. Petr (hledíc k souvislosti) zvláštní váhu klade.

1, 22.—2, 1. napomíná čtenáře, aby chovali k sobě vespolek činnou lásku bratrskou a upustili od nepravostí, které se přičií lásce, a své napomenutí odůvodňuje poukazem na duchovní znovuzrození (na křtu sv.), kterým všichni se stali dítkami téhož Otce nebeského a vespolek bratry, a které je nejen uschopňuje, nýbrž i zavazuje k lásce vzájemné (1. Jan. 4, 7; 5, 1.).

22. poslušností pravdy, t. j. uznáváním a zachováváním učení křesťanského a těch prostředků spásy, které obsahuje.

23. Vedle překladu „slovem Božím živým a zůstávajícím“ text řecký připouští ve shodě s Vulgátou také překlad tento: „slovem Boha živého a zůstávajícím“, avšak souvislost, zejména v. 25. ukazuje, abychom překládali způsobem prvním. Slovem Božím rozumí zde, jakož i ve v. 25. (i Jak. 1, 18. slovem pravdy) evangelium či učení Kristovo s veškerým jeho zřízením a se všemi milostmi, jimiž člověk duchovně bývá znovuzrozen a dítkem Božím se stává. Nazývá je slovem živým, poněvadž vychází od Boha věčně živého a vlévá duším život nový, nepřestávající, život milosti a slávy. Nazývá je slovem zůstávajícím (semenem neporušitelným), poněvadž se nemění, nezůstává nevyplněným, nýbrž stojí pevně, trvá na věky a v těch, kteří jím a skrze ně byvají znovuzrozeni, působí účinky trvalé.

24. Viz Sirach, 14, 18; Jak. 1, 10. Všeliké tělo, t. j. všichni lidé.

2.—3. Vyzývá, aby toužili po čistém mléku či pokrmu duševním, t. j. po čisté pravdě křesťanské a aby silou její prospívali v životě křesťanském a spěli k dokonalosti, a to k tomu konci, aby dosáhli spásy a blaženosti věčné; aby pak tím spíše tak učinili, upozorňuje na dobrotivost Kristovu, kterou byli již často okusili, zejména, když milostí jeho a pravdou křesťanskou nabyli posily proti pokušením, útěchy v utrpení a pronásledování, odpuštění hříchů, pomoci k dobrému.

4.—5. od Boha vyvolen, t. j. jako Vykupitel všeho lidstva a základ církve od Boha ustanoven a svým zmrtvýchvstáním a oslavením osvědčen; poctěn (v poctě) t. j. povznesením na pravici Boha Otce a vůbec oslavou jeho člověčenství. Místo od Boha, jak jsme přeložili podle Vulgáty, bylo by podle nejstarších rukopisů řeckých u Boha (πρὸς θεῷ = před Bohem či v úradku Božím).

Krista. ⁶ Proto v Písmě stojí: „Hle, já položím na Sionu kámen úhelný, vyvolený, ctěný, a kdo v něj uvěří, nebude zahanben“. ⁷ Vám tedy, kdo věříte, jest ctí, těm však, kteří nevěří, jest „kamenem, který stavitelé zavrhl; právě ten stal se kamenem úhelným, ⁸ a (to) kamenem nárazu a skalou pádu“; oni narážejí, slovu nevěřice; k tomu též jsou ustanoveni. ⁹ Vy však jste rodem vyvoleným, královským kněžstvem, národem svatým, lidem vlastnickým, abyste zvěstovali vznešené vlastnosti toho, jenž z temnosti vás povolal ku podivnému světlu svému, ¹⁰ kteří

Vzhledem k tomu však, že úradek na Kristu se již vyplnil, jest správně též překládati o d Boha. — Slovo *οικοδομεισθε* (oikodomeisthe) i latinské *superaedificamini* může svojí formou býti i způsobem oznamovacím (vzděláváte) i rozkazovacím (vzdělávejte). Poněvadž však tato věta (souvětí) ve v. 4. připojuje se k v. 3. jak podle řeckého, tak podle latinského textu náměstkovou vztahnou (*eis hon, εις ον, ad quem = k němuž*), a poněvadž ve v. 6.—10. jsou způsobem oznamovací, jest správnější překládati zde způsobem oznamovacím (se vzděláváte), ač mnozí vykladači překládají způsobem rozkazovacím (ku kterémuž přistupující . . . vzdělávejte se). Sv. Petr tedy potvrzuje a zdůrazňuje zde předešlé napomenutí svoje poukazem na to, že věřící, budou-li ke Kristu jakožto k živému kameni úhelnému přistupovat, t. j. cvičením se v ctnostech a vůbec prospíváním ve svatosti a životě křesťanském vždy se mu připodobňovat a s ním se spojovat, sami také budou kameny živými (pokud totiž majíce v sobě nadpřirozený život milosti Boží, s milostí tou budou působiti), a jako kamení živé ve spojení s Kristem se vzdělávati, vcházejíce totiž vždy v užší spojení s Kristem, prospívajíce ve ctnostech i v zásluhách dobrých skutků a nabývajíce rozmnožení posvěcující milosti Boží. Budou pak se vzdělávati v dům duchovní a v kněžstvo svaté, jednak potud, pokud všichni věřící tvoří s Kristem jednu velikou stavbu duchovní či jeden organisinus (cirkev), ve kterém všichni mají přinášeti Bohu oběti dobrých skutků, jednak potud, pokud každý sám má býti domem či chrámem, ve kterém by Bůh sídlil skrze Ducha svého, a každý též jakožto kněz v nevlastním smyslu slova toho podávati Bohu oběti vroucích modliteb a dobrých skutků, kteréž by ve spojení s Kristem a pro jeho zásluhy nabyly ceny nadpřirozené a byly Bohu příjemnými, pro nebe záslužnými. — Misto „vzdělávati se v kněžstvo svaté“ (tak dle Vulgáty) bylo by dle textu řeckého ke kněžstvu svatému. Smysl zůstává ovšem stejný, jen že takto vyjadřuje se zřejměji účel, k němuž se vzdělávají.

6.—8. Slova „Hle, já položím . . . nebude zahanben“ jsou uvedena volně z Is. 28, 16. (Řím. 9, 33), a to na důkaz, že Kristus Pán jest skutečně vyvoleným kamenem ctěným či čestným, a že věřící připojujice se k němu vskutku se vzdělávají v duchovní stavbu a v kněžstvo svaté, jehož oběti jsou Bohu milé, jakož řečeno ve v. 4. 5., a že tak vskutku vyrůstají k věčné spáse, jak řečeno ve v. 2. Z posledních slov prorockých (kdo v něj uvěří, nebude zahanben) ve spojení se slovy žalmu 117, 32. (kámen, který . . . úhelným) a se slovy Is. 8, 14. (kamenem nárazu a skalou pádu) pak dovozuje, že Kristus Pán jest kamenem úhelným pro věřící i nevěřící, ale věřícím ke spáse, nevěřícím k záhubě, a to způsobem tímto. Dle uvedených slov prorockých kdo věří, nebude zahanben, nýbrž poctěn, oslaven. Vy věříte; vám tedy dostane se ctí (zde na zemi udělením Boží milostí, v životě budoucím spásou, blažeností věčnou); pro ty však, kteří nevěří, platí to, co Písmo sv. praví slovy: „Kámen, který stavitelé zavrhl, právě ten stal se kamenem úhelným, a (to) kamenem nárazu a skalou pádu“; oni narážejí na Krista svojí nevěrou (nevěřice slovu evangelia) a padají v záhubu (srovn. Mat. 21, 41.—45. pozn.), neboť Bůh sám ustanovil, aby nevěřící zahynuli, neobrátili-li se včas (k tomu, t. j. aby narazili a zahynuli, nevěřící jsou od Boha ustanoveni pro svou nevěru).

9.—10. Proti nevěřícím vytýká velikou důstojnost křesťanů věřících jakožto novozákonního lidu vyvoleného, a to oněmi jmény čestnými, kterými v knihách starozákonních lid israelský byl nazýván; jmenuje je totiž rodem vyvoleným (Is. 43, 20.), pokud z nevěřících byli ku pravé víře vyvoleni a přivedeni; královským kněžstvem (2. Mojž. 19, 6.), poněvadž jsou králi i kněžími, ovšem v nevlastním smyslu těchto slov, králi potud, pokud křesťanskou důstojností svou vynikají nad národy nekřesťanské a jsou povoláni i uzpůsobeni, aby panovali sami nad sebou a jiným svítily světlem pravdy a dobrého příkladu, jakož i aby

jste někdy byli ne lidem, nyní však jste lidem Božím, kteří jste (někdy) byli bez milosrdenství, nyní však jste milosrdenství došli.

Zvláštní napomenutí k životu křesťanskému mezi pohany.

a) Kterak si vésti vůbec mezi pohany. 2, 11.—3, 12.

¹¹ Miláčkové, napomínám vás, abyste jakožto cizinci a poutníci zdržovali se tělesných žádostí, ježto ony bojují proti duši; ¹² vedte život dobrý mezi pohany, aby v tom, v čem vám nyní útrhají jako zločincům, pro dobré skutky vaše, pozorující je, velebili Boha v den navštívení.

¹³ Poddáni buďte všelikému zřízení lidskému pro Boha, buďte králi jako (pánu) nejvyššímu, ¹⁴ aneb vladařům jakožto těm, kteří jsou posláni od něho ku potrestání zločinců a k pochvale dobrých; ¹⁵ neboť tak jest vůle Boží, abyste dobře činíce umlčovali nevědomost lidí nerozumných; ¹⁶ jako svobodní, a ne jako lidé, kteří svobodu mají za zástěru zloby, nýbrž jako služebníci Boží. ¹⁷ Všecky ctěte, bratrstvo milujte, Boha se bojte, krále v uctivosti mějte.

¹⁸ Služebníci, poddáni buďte ve vši bázni pánům, nejen dobrým a mírným, nýbrž i zlým. ¹⁹ To zajisté jest milost, jestli někdo ze svědomitosti k Bohu snáší útrapy, trpě nespravedlivě. ²⁰ Neboť jaká jest to sláva, jestliže prohřešující se rány snášíte? Ale jestli dobře činíce trpíte a (to) snášíte, to jest milost u Boha. ²¹ Neboť k tomu jste povoláni, ježto i Kristus trpěl za vás, zůstavuje vám příklad, abyste následovali šlepějí jeho. ²² On hříchu neučinil, aniž se nalezla lesť

kralovali s Kristem v království nebeském; kněžím i pak potud, pokud se Bohu zasloužili a mu obětí vroucích modliteb a dobrých skutků podávají; národem svatým (2. Mojž. 19, 6.), pokud oddělivše se od světa hříšného, tvoří společností Bohu zasvěcenou a ctností oddanou; lidem vlastnickým či získaným neb zvláštním (Mal. 3, 17., Is. 43, 21.), pokud byvše vykoupeni smrtí vtěleného Syna Božího a na křtu sv. v Kristu znovuzrozeni, zvláštním způsobem jako vlastnictví patří Bohu a jsou povinni mu sloužiti. Důstojnost ta byla dána věřícím za tím účelem, aby slovem i skutkem hlásali světu vznešené vlastnosti Boží (Is. 43, 21.), jmenovitě ty, které se jeví ve vykupitelském díle Kristově, milosrdenství, svatost, spravedlnost, moc, moudrost. — z temnosti, t. j. z pohanství, které bylo v temnosti bludu; k podivnému světlu svému, t. j. k náboženství křesťanskému, kteréž svým (od Krista přijatým) učením a Boží milostí podává věřícím pravé poznání Boha, cestu ke spáse jim ukazuje a je uzpůsobuje, aby po ní kráčeli. — Srov. Os. 1, 6. 9; 2, 3 25; Řím. 9, 25.

* V části druhé (2, 11.—5, 11.) podává napomenutí zvláštní, jak si mají vésti jednotliví stavové mezi pohany vůbec (2, 11.—3, 12.), jak zvláště v čas pronásledování (3, 13.—4, 19.) a jak jmenovitě představení a podřízení (5, 1.—5, 11.).

11.—12. Napomenutí povšechné, aby přemáhající zlé náklonnosti a žádosti a vedouce život ctnostný, tak nejen umlčovali pomluvy nekřesťanů, nýbrž i podnět dávali nevěřícím ku přijetí křesťanství. V den navštívení, t. j. v dobu, ve kterou pohané milostí Boží osvícení pravdu křesťanskou by poznali a přijali.

13—17. Napomíná poddané, aby poslušni byli vrchnost, a to proto, poněvadž toho žádá Bůh. — Králem vzhledem ke svým čtenářům miní císaře římského, bratrstvem (v. 17.) bratry v Kristu či křesťany.

18.—25. Napomenutí k služebným. Srovn. Efes. 6, 5.—8.; Kol. 3, 22.—24.; Tit. 2, 9.

19. to jest milost buď ve smyslu to jest milé Bohu, aneb ve smyslu: to jest důkazem, že jste v milosti u Boha, a že milost jeho pomáhá vám účinně.

21. za vás, tak dle textu řeckého; dle Vulgáty bylo by za nás.

22. Viz Is. 53, 9.

v ústech jeho; ²³ když mu spílali, nespílal v odvetu; když trpěl, nehrozil, nýbrž odevzdával (se) tomu, jenž soudí spravedlivě. ²⁴ On vynesl naše hříchy sám na svém těle na dřevo, abychom odumrouce hříchům, žili spravedlností; jeho zsinalostí byli jste uzdraveni. ²⁵ Neboť byli jste jako ovce bloudící, ale nyní jste se obrátili ku pastýři a biskupu duší svých.

KAPITOLA 3.

¹ Podobně ženy buďtež poddány svým mužům, aby i nevěřili někteří slovu, životem svých manželek byli beze slova získáni, ² pozorujce čistý život váš v bázni. ³ Jejich ozdoba nebudiž vnější, (způsobená) spleťtáním vlasů a obkládáním se zlatem neb oblékáním si roucha, ⁴ nýbrž člověk skrytý, srdce, (oděný) neporušitelností ducha mírného a tichého, jenž jest drahocenný před Bohem. ⁵ Neboť tak někdy i svaté ženy doufající v Boha se zdobily, podřizujce se mužům svým, ⁶ jako Sára poslouchala Abrahama, nazývajíc ho pánem, jejížto dítkami jste se staly, pokud dobře činíte a se nebojíte žádného postrachu. ⁷ Podobně muži, žijte rozumně se svými ženami jakožto s pohlavím slabším, prokazujce jim vážnost jakožto spoludědičkám milosti života, aby modlitby vaše neměly překážky.

23. nýbrž (spíše) odevzdal (se) tomu, jenž soudí spravedlivě, t. j. Bohu; tak dle textu řeckého, podle něhož sv. Petraráží as na Jan 8, 50., Pán Ježíš konaje jako Bohočlověk dílo vykupitelské nesplácel zlým za zlé, nýbrž odevzdával sebe a věc svou Bohu Otcí, soudci nejvyšší spravedlivému. Podle Vulgáty však bylo by: odevzdával (vydával) se tomu, jenž ho soudil nespravedlivě, totiž Pilátovi.

24. Srovn. Is. 53, 12. 5; Řím. 3, 24. 25.

25. Naráží na podobenství o ztracené ovci Jan 10, 11. 14; Krista nazývá biskupem (t. j. dozorcem, strážcem) duší vzhledem k činnosti jeho ochranné a autoritativní, kterou bdí o spásu duší a ke všemu, k dobrému i ke zlému, přihlíží.

3. 1.—7. Napomenutí k manželkám. Mají se podřizovati svým mužům, aby je ctnostným životem získaly pravé víře, jsou-li dosud v nevěře. Nemají zdobiti svého těla drahými rouchy, nýbrž své srdce, svou duší ctnostmi.

1. nevěřili slovu, totiž slovu evangelnímu; beze slova, t. j. bez (dalšího) poučování ústního.

2. v bázni, t. j. buď v bázni Boží, aneb spíše ve smyslu s vážností a ostýchavostí k mužům.

3.—4. Člověk skrytý, srdce, t. j. člověk vnitřní, po své stránce vyšší, duševní, tedy vnitřní smýšlení a citění. Apoštol proti ozdobě vnější, záležející v nádherném rouchu a různých špercích staví ozdobu vnitřní, týkající se smýšlení, citění a vůbec vnitřního života člověkovy a ukázav, že tato vnitřní ozdoba záleží v neporušitelnosti ducha mírného a tichého či v neporušitelné, milosti Boží živé mírnosti a tichosti, vyzývá ženy, aby dbaly nikoli oně vnější, nýbrž této vnitřní ozdoby, ježto ona má cenu nejen před lidmi, nýbrž i před Bohem.

6. nazývajíc ho pánem, viz 1. Mojž. 18, 12. Ženy pohanské staly se duchovními dítkami Sáříny, přijavše pravou víru, křesťanství, a ony se osvědčují dítkami jejími, pokud činí dobře, žijíce podle své víry, a pokud žádnými hrozbami ani útrapami nedají se od své víry odvrátit.

7. se svými ženami jakožto pohlavím slabším, doslovně: s nádobou ženskou jakožto (nádobou) slabší; tak nazývá ženu jakožto tvora Božího, a to slabšího, nežli jest muž. — milosti života totiž věčné blaženého. — aby modlitby vaše neměly překážky, aby totiž nepovstaly mezi vámi (manžely) různice, které by byly na překážku jak společným modlitbám vašim, tak vyslyšení proseb jednoho každého z vás.

⁸ Konečně všichni buďte jednomyslní, soucitní, bratrů milovní, milosrdní, pokorní; ⁹ neodplacujte zlým za zlé, ani spíláním za spílání, nýbrž naopak žehnejte, ježto jste povoláni k tomu, abyste požehnání obdrželi dědictvím. ¹⁰ Neboť kdo chce milovati život a viděti dobré dny, zdržuj jazyk svůj od zlého a rty své od toho, aby nemluvily lstivě; ¹¹ odvráť se od zlého a čiň dobré; hledej pokoje a sháněj se po něm, ¹² neboť oči Páně (jsou obráceny) na spravedlivé a uši jeho ke prosbám jejich, ale hněv Páně proti těm, kteří činí zlé.

b) Kterak si věsti v čas pronásledování, 3, 13.—4, 19.

¹³ A kdo jest, jenž by vám uškodil, budete-li horlители o dobré?

¹⁴ Ano byste i trpěli pro spravedlnost, jste blahoslaveni. Postrachu jejich však se nebojte ani nelekejte; ¹⁵ ale Krista Pána oslavujte ve svých srdcích, jsouce vždy hotovi k obraně proti každému, kdo žádá od vás počet z naděje vaší, ¹⁶ avšak s tichostí a bázni, majíce svědomí dobré, aby ti, kteří tupí dobrý váš život v Kristu, zahanbeni byli v tom, v čem vám utrhají (jako zločincům). ¹⁷ Neboť lépe jest, abyste (bude-li to chtíti vůle Boží) trpěli dobře činíce, nežli zlé činíce. ¹⁸ Vždyť i Kristus zemřel jednou za hříchy naše, spravedlivý za nespravedlivé, aby nás přivedl k Bohu, byv usmrčen sice podle těla, ale obživen podle ducha. ¹⁹ V něm přišel hlásal také těm duchům, kteří byli ve vězení; ²⁰ ti někdy

8.—9. čtenáře své napomíná, aby majíce k sobě vespolek lásku činnou, neodpláceli zlým za zlé, nýbrž spíše všem žehnali, by sami též stali se účastní požehnání či blaha věčného, k němuž jsou povoláni. Srovn. Přísl. 17, 13; Řím. 12, 17; 1. Thess. 5, 15.

10.—12. Uvedeno ze žalm. 33, 13.

13.—22. napomíná věřící, aby v čas utrpení a pronásledování předem zachovali svědomí dobré a beze strachu vydávali svědectví své víře a naději v život věčný, pamatující, že jest lépe trpěti nevinně nežli s vinou a že trpíce nevinně připodobňují se Pánu Ježíši.

14. Srovn. Mat. 5, 10.

16. Srovn. 2, 12. Is. 8, 12.

18.—22. Aby tím spíše byli hotovi trpěti jako křesťané nevinně, pro spravedlnost, upozorňuje na utrpení Kristovo a některé blahodátne účinky jeho. Kristus, ač nevinný a spravedlivý, trpěl dobrovolně za hříchy naše jednou, bylo tedy utrpení jeho pomíjící, a přece mělo takovou moc, že Kristus jím nejen dosti učinil za hříchy všech lidí, nýbrž i oslavu věčnou zasloužil sobě i nám. Zemřel za hříchy naše, aby nás přivedl k Bohu, dáme-li se od něho věsti (v. 18.), a pohltil smrt, abychom se stali dědici života věčného (v. 22.); vstav pak z mrtvých vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boží a jsou mu poddáni i andělé; lidská přirozenost jeho oslavena. Podobně pomíjící jsou i ta utrpení, která trpíme i my nevinně, pro spravedlnost; trpíme je také jen jednou, jen v životě tomto, a i ona mají moc velikou, rozmnožující naše zásluhy a přispívající k naší oslavě věčné. Slovy „byv usmrčen podle těla, ale obživen podle ducha“ (v. 18.) vykládá předchozí slova „zemřel jednou“; Kristus Pán totiž trpěl a zemřel jen jednou, neboť byv usmrčen podle těla či podle lidské přirozenosti své, jakou byla ve stavu svého ponížení, byl obživen podle ducha či podle duše své s božstvím spojené a oslavené, pokud totiž duše jeho jsou s božstvím spojena a oslavena nejen nezemřela, nýbrž i stala se (při vzkříšení) principem života jeho nového, i podle těla oslaveného a nepomíjícího, takže již neumírá a neumře více. (Srovn. 1. Kor. 15, 44.) Tělem totiž rozumí zde lidskou přirozenost Kristovu ve stavu jejího ponížení, duchem pak jeho duši s božstvím spojenou a oslavenou.

19.—20. V něm, t. j. v duchu či v duši své s božstvím spojené a oslavené, ale od těla oddělené, přišel Pán Ježíš po své smrti (před svým zmrtvýchvstáním) k duším zemřelých a také jim hlásal, že dílo vykupitelské jest již vykonáno. Duše ty byly ve vězení, t. j. v podsvětí či v říši zemřelých, která

byli nevěřící, když božská shovívavost čekala ve dnech Noemových za stavby korábu, ve kterém bylo zachráněno několik, to jest osm osob, skrze vodu, ²¹ podobně jako i vás nyní protiobrazně zachraňuje křest, jenž není odložením nečistoty tělesné, nýbrž vyžádáním dobrého svědomí na Bohu, (a to) skrze vzkříšení Ježíše Krista, ²² jenž jest na pravici Boží; on (pohltil smrt, abychom se stali dědici života věčného) přišel do nebe, kde jsou mu poddáni andělé i mocnosti a síly.

KAPITOLA 4.

¹ Poněvadž tedy Kristus za nás vytrpěl podle těla, ozbrojte se i vy touž myšlenkou; neboť kdo vytrpěl podle těla, upustil od hříchů, ² tak

tehdy se dělila ve tři části: předpekli, očištěc a peklo. Kristova duše vstoupila sice (alespoň pravděpodobně) jen do předpekli, místa to, kde byly duše oněch lidí spravedlivých neb kajících, kteří zemřeli před Kristovou smrtí a časné tresty za svá provinění si již vytrpěli zde neb v očištěci, a pouze tam podala radostnou zvěst o dokonaném vykoupení a o tom, že vezme je s sebou do nebe; ale zvěst ta pronikla i do očištěce a do pekla s účinkem ovšem nestejným, tam k úlevě a radosti, do pekla ke zděšení nad tím, že moc pekla jest zlomena. Kázal pak řečeným způsobem všem duším v podsvětí, i duším těch, kteří nevěřili výstražným slovům Noemovým, když stavěl koráb, z nichž však přece někteří alespoň při nastávající potopě opravdovou lítostí nad svými hříchy a věrou i naději ve Vykupitele byli proniknuti a tím od věčné záhuby zachráněni. Věc tuto vytyká sv. Petr zvláště, aby tím zřetelněji upozornil na velikou moc Kristova utrpení a vykupitelského díla vůbec; neboť židé myslili, že všichni ti, kteří při potopě zahynuli, byli od blaha messiášského na věčné časy vyloučeni. Podsvětí (předpekli, očištěc, peklo) nazývá vězením, poněvadž tam duše byly, a pokud se týká, jsou vyloučeny od života jak pozemského, tak nebeského. — V korábě bylo zachráněno osm osob, totiž Noe a jeho manželka, jejich tři synové (Sem, Chám, Jafet) a jejich manželky. — Když božská shovívavost čekala, tak správně podle textu řeckého i některých rukopisů latinských; dle Vulgáty Klementské (tištěné) bylo by „když božskou shovívavost očekávali“. — Slova „skrze vodu“ byli zachráněni“ jsou řečena buď ve smyslu místním (zachráněni byli tím, že pluli v arše skrze vodu na místo záchrany, kde archa po odpadnutí vody stanula), aneb spíše ve smyslu nástroje neb prostředku (byli zachráněni skrze vodu, t. j. vodou, tak totiž, že vodou byla nesena archa, do které se utekli).

21. To, že vodou (skrze vodu) byli v arše zachráněni, bylo předobrazem sv. křtu, při němž člověk vodou a slovem Božím bývá od hříchu prvotního (i všech před křtem spáchaných hříchův) očištěn a v Kristu k životu věčnému znovuzrozen, posvěcen a tak zachráněn, spasen. Nazývá křest vyžádáním dobrého svědomí nejspíše vzhledem k tužbě a žádosti, s kterou ke křtu byli přistoupi, a vzhledem k tomu, čeho na křtu nabyl.

22. Slovo položených v závorce není v žádném rukopise řeckém ani v starém překladě syrském, vyskytají se však u sv. Augustina (ep. 164, 10) a ve všech rukopisech Vulgáty (překlady Jeronymovského) vyjma rukopis Fuldenský. Že do Vulgáty dostala se překladem z nějaké předlohy řecké, lze právem souditi z přítomnosti časného času de glutiens ve smyslu přičestí času minulého. Upomínají na 1. Kor. 15, 54: „Pohlčena jest smrt ve vítězství“.

1.—6. napomíná, aby odumrouce hříchům nevedli život hříšný, jak činili před přijetím křesťanství, ani se nedali k tomu strhnouti příkořím a pronásledováním se strany pohanů, pamatujte, že pohané budou se zodpovídati ze svého jednání před soudcem nejvyšším spravedlivým, Pánem Ježíšem, jenž bude soudit živé i mrtvé.

1. Kristus vytrpěl, umřel podle těla čili podle lidské přirozenosti své, jak byla ve svém ponížení, takže již nežije ve stavu ponížení; proto čtíce se mu připodobniti, buďte i vy pronikli tou myšlenkou, že davše se pokřtiti, také jste zemřeli s ním podle těla, t. j. podle zlé žádostivosti (či podle své přirozenosti, jak byla před křtem ovládána zlou žádostivostí), tak abyste nežili více podle žádostivosti zlé, ne hříchům, nýbrž podle vůle Boží, ctnosti. Neboť kdo na křtu sv. podle těla s Kristem vytrpěl, umřel, ten pokládá se za člověka podle těla (podle

aby zbývajcí čas v těle již nežil chtíčům lidským, nýbrž vůli Boží. ³ Dostí jest zajisté na tom, že jste v čase minulém vykonali vůli pohanů, vedše život v chlipnostech, v chtíčích, v pijanství, obžerství, opilství a v ohavném modlářství. ⁴ Proto se diví rouhající se, že s nimi neběháte k těmž výlevu hřivnosti. ⁵ Oni vydají počet tomu, jenž jest pohotově soudit živé i mrtvé, ⁶ neboť k tomu (konci) byla i mrtvým přinesena bláhá zvěst, aby sice odsouzeni byli jako lidé podle těla, žili však jako Bůh podle ducha.

⁷ Všem u se přiblížil konec. Proto buďte opatrní a bděte na modlitbách. ⁸ Především mějte vytrvalou lásku k sobě vespolek, neboť láska přikrývá množství hříchů; ⁹ (buďte) pohostinští jedni k druhým bez reptání. ¹⁰ Posluhujte si vespolek každý podle milosti, kterou obdržel, jako dobří správcové rozličné milosti Boží; ¹¹ mluví-li kdo, (mluv) jako slova Boží; přísluhuje-li kdo, (přísluhuj) jako z moci, kterou Bůh uděluje, aby ve všem byl oslaven Bůh skrze Ježíše Krista, jemž jest sláva a vláda na věky věků, amen.

¹² Miláčkové, nevíte se tomu soužení, které na vás přichází ke zkušení, jakoby se vám přiházelo něco nového, ¹³ nýbrž majíce účast

žádostivosti) mrtvého, a proto nehoví již zlé žádostivosti, nežije hříchům. (Srovn. Řím. 6, 3.—13; Kol. 2, 12; 3; 1.—3.)

4. t. j. právě proto, že takovýto život dříve sami jste vedli, pohané diví se, že nyní jste se tak změnili a již s nimi se nesúčastňujete v modlářství a různých rozkoších; ale místo aby o té změně uvažovali a s pomocí Boží také poznali a uznali pravdu křesťanskou, někteří z nich se rouhají vám, t. j. tupí vás a pomlouvajíce různá přikoiří čini.

5. Aby takovými pomluvami a přikoiřími křesťané nedali se zmásti a ve své víře zviklati, zvláště když viděli, že pohané při svých výstřednostech zůstávají bez trestu, upozorňuje na budoucí soud, před nějž všichni, i pohané, budou postaveni, a to jak živí či ti, kteří v příchodě Kristově k soudu budou živi, tak mrtví či ti, kteří zemrou před jeho příchodem k soudu.

6. Slovy těmito potvrzuje, že Pán Ježíš bude skutečně souditi živé i mrtvé. Jako totiž na zemi podal živým blahou zvěst o dokonaném vykoupení a o tom, že do nebe přijdou ti, kteří se ho věrně přidrží, aby tím ukázal mimo jiné také to, že jest soudcem živých, tak podal také blahou zvěst tu i mrtvým v podsvětí, aby ukázal, že jest také soudcem mrtvých, a že tedy způsobí, aby ti, kteří s toho světa odešli ve stavu milosti, žili podle těla jako Bůh, t. j. věčně blaženě, ačkoli podle těla byli odsouzeni k smrti a zemřeli podobně jako všichni lidé pro hřích Adamův k smrti jsou odsouzeni a umírají. (Srovn. 3, 19., 20.)

7.—9. napomíná, aby vzhledem k budoucímu soudu byli bdělí, oddávali se modlitbám a cvičili se ve všeliké ctnosti, zvláště v lásce vzájemné.

8. Láska přikrývá množství hříchů. Reč jest o lásce k bližnímu, a proto smysl bud: „Láska přehlíží a odpouští různé poklesky bližního“ (Srovn. Přísl. 10, 10.), aneb spíše tento: „Láska zjednává modlitbami bližnímu pomoc k tomu, aby čině pravé pokání dosáhl odpuštění hříchů.“ (Srovn. Jak. 5, 20.)

10.—11. Obrací se k těm, kteří byli obdařeni mimořádnými milostmi duchovními, zvláště k těm, kteří měli dar vyučovati a konati skutky milosrdenství, a vyzývá, aby také těch užívali ve službě lásky k bližnímu, nikoli jako vlastníci těch milostí podle vůle vlastní, nýbrž jako správcové darů od Boha svěřených a proto podle jeho vůle, totiž k duševnímu blahu bližních. — mluví-li kdo totiž darem moudrosti, rozumu neb darem prorockým, darem jazyků neb výkladu, mluv jako slova Boží, t. j. s takovou vážností, opravdovostí a uctivostí, jaká přísluší slovu Božímu, ukazuje tak, že Bůh jest dárce těch darů; posluhuje-li kdo totiž darem záračně uzdravovati neb nemocné ošetřovati, o chudé péči věsti, církevní služby konati a pod., čiň to jako z moci od Boha přijaté, t. j. u vědomí, že to nečiníš moci svojí, nýbrž moci od Boha udělenou, a proto pokorně, nesobecky, nezištně.

13. při zjevu slávy (velebnosti) jeho, t. j. v den soudný. Srovn. Mat. 25, 31.

v utrpeních Kristových, radujte se, abyste také při zjevu slávy jeho se zaradovali s plesáním. ¹⁴ Jste-li tupeni pro jméno Kristovo, blahoslaveni jste, neboť duch slávy a moci a (tedy) Duch Boží spočívá na vás. ¹⁵ Nikdo totiž netrp jako vrah neb zloděj neb zločinec, ani jako člověk, jenž se vměšuje do věcí cizích; ¹⁶ trpí-li však kdo jako křesťan, nestyď se, nýbrž (spíše) oslavuj Boha v tom jméně, ¹⁷ neboť jest čas, aby se počal soud od domu Božího; jestli však nejprve od nás, jaký bude konec těch, kteří nevěří evangeliu Božímu? ¹⁸ A jestli spravedlivý stěžl se zachraňuje, kde se ocitne bezbožník a hříšník? ¹⁹ Protož i ti, kteří trpí podle vůle Boží, poroučejte své duše věrnému Stvořiteli dobrými skutky.

KAPITOLA 5.

c) Zvláštní napomenutí k představeným a podřízeným v církvi. v. 1.—11.

¹ Starších tedy, kteří jsou mezi vámi, napomínám já spolustarší a svědek utrpení Kristových a (proto i) účastník budoucí té slávy, která se zjeví: ² Pasteráky Boží, které jest u vás, přihlížejíce k němu nikoli z přinucení, nýbrž dobrovolně podle vůle Boží, ani s mrzkou ziskuchtivostí, nýbrž ochotně, ³ ani jako lidé, kteří vládnou pánovitě nad úděly, nýbrž jako ti, kteří jsou vzory stádcí; ⁴ a když se ukáže arcipastýř, obdržíte nevadnoucí korunu slávy. ⁵ Podobně vy, mladší, buďte poddáni starším.

Všichni však oblect se v pokoru, neboť Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost. ⁶ Pokořte se tedy pod mocnou ruku Boží, aby vás povýšil v čas navštívení, ⁷ složice veškerou svou starost na něj, neboť on má péči o vás. ⁸ Sifilzívi buďte a bděte, neboť protivník váš ďábel obchází jako lev řvoucí hledaje, koho by pohltil. ⁹ Jemu odpírejte silni ve víře, věduce, že totéž utrpení děje

14. Srovn. Mat. 5, 11.

15. Nikdo totiž; tak podle řeckého textu; podle Vulgáty bylo by „nikdo však“.

17. t. j. nyní v době messiáské jest čas soudu, čas rozlišování a třibení duchů; po vůli Boží soud ten počal a počíná se od domu Božího, od údů církve, a to různými útrapami, které Bůh na věřící dopouštěl a dopouští, aby trestal jejich provinění a třibil a cvičil jejich ctnost, neboť bylo a jest přiměřeno, aby předem ti byli nejen za své přestupky káráni, nýbrž i od světa odvracováni a v ctnosti cvičeni, kteří dostali větší milosti. V soudě tom pak se pokračuje v životě církve a celých národů i jednotlivců a pokračovati bude až do skonání světa, kdy se ukončí úplným oddělením spravedlivých od nespravedlivých a uvedením oněch do věčného blaha, těchto pak do věčné záhuby.

1.—3. představené církevních obcí napomíná, aby pečlivě spravovali věřící duchovní správě jejich svěřené, a aby předcházeli je dobrým příkladem. — Staršími (presbytery) míní představené církevních obcí, biskupy a kněze. Srovn. Skutk. 14, 21; 1. Tim. 5, 17. — sláva, která se zjeví, totiž při Kristově příchodě k soudu.

3. nad úděly, t. j. nad obcemi duchovní své správě svěřenými.

4. arcipastýř, t. j. Pán Ježíš.

5. mladší, t. j. laikové či nekneží. — Slova „Bůh se pyšným . . .“ jsou z Přísl. 3, 34. Rovněž v Jak. 4, 6. Aby povýšil vás v čas navštívení, t. j. aby vás oslavil slávou věčnou v čas svého příchodu k soudu.

9. odpírejte silni ve víře, t. j. tou silou a pevností, kterou víra dává a jedině dáti může.

se bratrstvu vašemu na světě. ¹⁰ Bůh pak všeliké milosti, jenž vás povolal k věčné slávě své v Kristu Ježíši, po krátkém utrpení sám vás zdokonalí, utvrdí a upevní. ¹¹ Jemu (bud') sláva a panování na věky věků, amen!

Závěrek listu, v. 12.—14.

¹² Po Silvánovi, bratru to věrném, jakož soudím, psal jsem vám krátce, abych (vás) napomenul a (vám) osvědčil, že to jest pravá milost Boží, ve které stojíte. ¹³ Pozdravuje vás spoluvyvolená obec, která jest v Babyloně, a Marek, můj syn. ¹⁴ Pozdravte se vespolek poliběním svatým. Milost vám všem, kteří jste v Kristu Ježíši. Amen.

O druhém listě sv. Petra.

List tento psal sv. Petr týmž křesťanům v Malé Asii, kterým zaslal list svůj první. Pohnut byl k tomu zprávou o novém nebezpečství, které hrozilo oněm křesťanům. U nich totiž přestalo sice utrpení,

10. jenž vás povolal; tak podle textu řeckého; podle Vulgáty bylo by „jenž nás povolal“.

12. Silván jest as totožný se Silou v I. a II. Thess. 1, 1. Slovy „Po Silvánovi (skrže Silvána) psal jsem vám“ Petr neoznačuje Silvána jako překladatele listu jeho, který by byl složil sám v aramejštině; neboť řečtina i sloh jeho ukazuje, že text náš řecky není překladem z aramejštiny, nýbrž originálem. Ale ani jako pouhého pisatele neb koncipienta ho nemínil tím označiti, jak někteří tvrdili; sic bylo by nevsvětlitelné, proč od něho pozdravu nevyřizuje, ač jej vyslovil od Marka. Znamená však výraz *διὰ τινος γράφειν* (psáti skze někoho) také poslati po někom list (psáti po někom) a v tomto smyslu užívali ho s jakousi oblibou sv. Otcové apoštolští Ignác a Polykarp, ano i sv. Lukáš či spíše apoštolé sami na sněmě jerusalemském ve svém listě k antiochijským křesťanům (Skutk. 15, 23), jakož i někteří opisovatelé v rukopisních podpisech na konci listu k Řím. neb k Efes. (*δὰ Φολβης, διὰ Τυχίκου*); i jest proto zcela pravděpodobno, že v tom smyslu užil ho také sv. Petr, napsav *ἐγράψα διὰ Σιλβάνου*, psal jsem skrže Silvána, a to tím spíše, poněvadž Silván zcela také pravděpodobně to byl, jenž přišel z Malé Asie do Říma, Petrovi podal zprávu o stavu křesťanských obcí maloasijských, a proto také nejvíce se hodil k tomu, aby jim list od Petra donesl, a poněvadž při tomto pojímání věci nejsnáze se vyloží, proč Petr od Silvána pozdravu nevslovuje, ač jej vyřídil od Marka. Náhledu tomuto nejsou na překážku slova „jakož soudím“ *ὡς λογίζομαι*, jakoby snad Petr dával jimi na jevo, že není dosti přesvědčen o spolehlivosti Silvánově a tedy nemonl ho užití jako doručitele listu. Neboť slova ta nepatří ke slovům (skrže Silvána) „bratra to věrného“, nýbrž ke slovům „psal jsem vám krátce“. A byť se vztahovala ke slovům „bratra věrného“, nevadila by; neboť výraz *λογίζεσθαι* souditi, domnívati se, znamená také býti přesvědčen (Řím. 3, 28; 8, 18; Žid. 13, 19). A že Petr byl přesvědčen o spolehlivosti Silvánově, patrnó z toho, že ho již z Jerusalema znal jako muže předního mezi bratry (křesťany) a že mu v souhlase s apoštoly a staršími svěřil jisté poselství k antiochijským křesťanům (Skutk. 15, 22). — Práví „psal jsem vám krátce“, ač list jest dosti dlouhý. Práví tak vzhledem k důležitosti předmětu a účelu svého listu, která dle mínění jeho by vyžadovala listu delšího. — To je ta pravá milost Boží . . . , t. j. ta vira křesťanská, kterou jste přijali, jest pravou, skutečnou milostí od Boha danou.

13. v Babyloně, t. j. v Římě, který se někdy nazýval Babylonem, poněvadž se mu podobal velikou modloslužbou, mravní zkažeností, podmaněním si národů a tím, že se naň hodila mnohá místa starozákonní, která byla řečena o Babyloně. — Marek totiž evangelista, jehož Petr nazývá svým synem v duchovním smyslu, poněvadž jej poučil, pokřtil, a tak Kristu zplodil. Srovn. I. Kor. 16, 20.

k jehož trošlivému snášení Petr naváděl je v listě prvním, ale přišli k nim bludaři, kteří popírajíce Boží prozřetelnost, soud a věčnou odplatu a učíce, že křesťané jsou svobodni od zákona vůbec, nejen sami páchali různé neřesti, nýbrž sváděli k nim i jiné. Zneužívali k tomu i učení sv. Pavla o křesťanské svobodě, nesprávně je vykládajíce. Petr dostal o tom zprávu, a proto, chtěje utvrditi ony křesťany ve víře a posílniti proti bludařům, napsal jim list druhý a v něm je vyzýval, aby pamatujíce na dobrodiní, kterých se jim dostalo ve křesťanství, prospívali v ctnostech a tak si pojistili přístup do blaženosti věčné; potom ukázal jim povahu a trestuhodnost bludařských učitelů a vyvrátil pochybnosti v příčině Kristova příchodu k soudu a odplaty věčné. Psal jej v Římě nedlouho před svou smrtí, a to buď koncem r. 66 neb počátkem roku 67.

Pro pravost tohoto listu nemáme sice tolik svědků z prvních tří století, kolik pro 1. list Petrův, přece však tolik, kolik stačí, aby pravost jeho prokázala se nade vši oprávněnou pochybnost, zvláště přihlédneli se také k důvodům vnitřním. Neboť 1. na tento list činí nárazky již sv. Klement Řím., Pastýř Hermův, Didaché či Učení dvanácti apoštolů, list Barnabášův, sv. Justin, Ireneus, Theofil, Klement Alex. pak dle svědectví Eusebiova (H. E. 6, 14) a Photiova vyložil jej zároveň s ostatními listy (zvanými) katolickými; počátkem 3. st. uvádí z něho Origenes některá místa (1, 2; 1, 4) výslovně jako slova Petrova; též Firmilián, Origenův žák, poukazuje k němu jako k listu Petrovu, Eusebius pak řadí jej sice k listům popíraným či takovým, které nebyly sice ode všech, přece však od mnohých obcí uznávány za kánonické, sám však jest přesvědčen i o jeho pravosti i o kánonickém rázu jeho; totéž piesvědčení měl sv. Athanasius, Cyrill Jerusl. a j. jakož i církevní sněmy v Laodicei (361), v Římě (375), v Hippo (397) a od té doby celá církev, a to tím spíše, poněvadž 2. pravost listu tohoto potvrzují též důvody vnitřní. Jeho autor představuje se svým čtenářům jako Simeon (= Šimon) Petr služebník a apoštol Ježíše Krista. A že to činí skutečně apoštol Petr sám, a nikoli nějaký podvrhovatel, jenž by pod jménem apoštola Petra svůj list odeslal, ukazuje dosti zřejmě sám, když Pavla nazývá milovaným bratrem (t. j. spoluapoštolem) svým (3, 15), když sděluje, že mu Pán Ježíš předpověděl blízkou smrt (1, 14); že tento list jest druhý, který zasilá svým čtenářům, a že jako svědek Kristova proměnění na hoře slyšel slova Boha Otce: „Tento jest Syn můj milý“ atd. Neboť svědky proměnění toho byli pouze tři apoštolé, Petr, Jakub Vel., Jan. Na Jakuba však tu nelze mysliti, neboť on byl již dávno mrtev, když tento list byl psán; na Jana také ne, neboť jeho sloh liší se podstatně od slohu listu tohoto; nezbývá, než abychom oním svědkem a tedy i autorem tohoto listu nerozuměli jiného leč sv. Petra, a to tím spíše, poněvadž i povaha jeho jakožto muže plného vroucí lásky ke Kristu, jenž s vážností a horlivostí v pravdě apoštolskou vystupuje a horlí pro čistotu víry a mravů s řečí mocnou, horoucí, názornou, srovnává se úplně s povahou Petrovou, jak se jeví v evangeliích a ve Skut. ap. i v 1. Petr. Pravda ovšem jest, že sloh kap. 2. liší se od slohu Petrova, ale to pochází odtud, že v ní použil listu Judova, ne sice ho opisuje, nýbrž tak, že přečet ho dříve, obsah jeho si zapamatoval a z něho tolik, kolik uznal pro svůj účel za vhodné, samostatně podal. Pravda i to, že, jak řečeno, z prvních století křesťan-

ských nemáme pro něj tolik svědectví, kolik pro list Petrův první. Ale ať pomlčíme o tom, že jich máme přece tolik, kolik stačí, aby pravost jeho byla prokázána, nedostatek onen vyloží se mimo jiné tím, že list byl sepsán pro několik obcí maloasijských od sebe vzdálených nedlouho před smrtí sv. Petra v době bouřlivé, kdy ještě zuřilo pronásledování Neronovo; neboť jakožto list okružný dostal se k některým z adresovaných obcí zajisté až po smrti sv. Petra, a již ta okolnost byla s to, aby vzbudila u nich podezření, že list ten není pravý. Mimo to neudává se v něm osoba, po které byl poslán prvním čtenářům; nemohly proto obce jiné dostavše list do rukou, dopátrati se vždy hned, kterým obcím byl přinesen nejprve, a proto také ne přesvědčiti se, zda ten list jest vskutku od Petra. Pochybnosti ty zvětšily se ještě, když pozorujíce formu, seznali, že sloh jeho, jmenovitě sloh kapitoly druhé liší se od slohu Petrova. Mimo to list jest krátký a čele toliko proti jistému směru bludařskému (proti antinomistům či libertiniům, volnomyšlenkářům) nepodával křesťanským spisovatelům beztak nečetným příležitosti, aby se ho ve svých spisech dovolávali; zůstal proto také z této příčiny mnohým obcím křesťanským s počátku neznám a uplynula delší doba, než ho nejen poznali, nýbrž i náležitě osvědčení dostali, že skutečně pochází od Petra, zvláště pováží-li se, s jakou úzkostlivostí bděli nad tím, aby nebyla přijata do kánonu žádná kniha, pokud by nebyla bezpečně osvědčena, že pochází skutečně od apoštolů. Namítají-li poprači jeho pravosti (někteří protestanté), že obsahuje učení a názory, jaké byly teprve v době poapoštolské, horlí proti bludařům, kteří povstali také teprve v době poapoštolské, a používá spisů, které byly napsány teprve po roce 70, činí to proti pravdě. Neboť jak obšírně ukázal Henkel v *Bibl. Studien*, 1904 spisem „Der 2. Brief des Apostelfürsten Petrus geprüft auf seine Echtheit“, učení v listě tomto obsažené srovnává se skutečně s učením doby apoštolské, bludařský směr, proti němuž čelí, jevil se skutečně i dle některých listů Pavlových již v době apoštolské nejen v krajích maloasijských, nýbrž i jinde, a při jeho sepsání nebylo použito žádného spisu, který by byl napsán až po r. 70.

Druhý list sv. Petra apoštola.

KAPITOLA 1.

Nadpis a povzbuzení k ctnostnému životu, v. 1.—21.

¹ Šimon Petr, služebník a apoštol Ježíše Krista, těm, kteří s námi dosáhli téže víry drahocenné skrze spravedlnost Boha našeho a Spasitele Ježíše Krista: ² Milost vám a pokoj buď rozmnožen v poznání Boha a Ježíše Krista, Pána našeho.

1.—2. Úvod. V něm podává nadpis a pozdravení, a to tak, že zároveň naznačuje obsah a účel listu, tím totiž, že upozorňuje na velebnost Kristovu jakožto Boha, Vykupitele a Pána našeho, jakož i na drahocennost křesťanské víry a na to, že v poznání pravého Boha a Ježíše Krista jest zdroj milosti a pokoje pro duši. — Skrze spravedlnost, t. j. skrze milost vykupitelského díla Kristova, kterým on, nejvyšší svatý a spravedlivý, učinil dosti božské spravedlnosti za hříchy všeho lidstva a umožnil, abychom došli vnitřního ospravedlnění a posvěcení. Poznáním Boha a Ježíše Krista míní (dokonalé) poznání víry křesťanské (veškerých pravd křesťanských).

³ Vždyť přece všechno, co (náleží) k životu a zbožnosti, jeho božská moc nám darovala skrze poznání toho, jenž nás povolal vlastní slávou a silou, ⁴ kterými nám dal převeliké a drahocenné dary zaslíbené, abyste se stali skrze ně účastni božské přirozenosti, uniknouce té zkáze, která jest ve světě skrze zlou žádostivost. ⁵ A právě proto vynaložice veškerou pílí přičiňte ve své víře účinnost, v účinnosti poznání, ⁶ v poznání sebevládu, v sebevládě trpělivost, v trpělivosti zbožnost, ⁷ ve zbožnosti lásku bratrskou, v lásce bratrské lásku. ⁸ Neboť jestli tyto věci u vás jsou a se rozhojňují, neudělají vás nečinnými ani neplodnými pro poznání Pána našeho Ježíše Krista. ⁹ Při kom totiž těchto věcí není, jest slepý, krátkozraký, ježto zapomněl na očistění od starých hříchů svých. ¹⁰ Proto bratři, vynasnažte se tím více, abyste dobrými skutky upevnili své povolání a vyvolení, neboť činíce to, nikdy nepadnete. ¹¹ Takto zajisté poskytne se vám bohatě vchod do

3.—21. První část listu; v ní vyzývá čtenáře, aby pamatující na dobrodiní, kterých se jim dostalo v křesťanství, prospívali v ctnostech a spějice tak k dokonalosti pojistili si přístup do věčné blaženosti (v. 3.—15.), zároveň ukazuje, na jak pevném základě spočívá jejich víra v druhý příchod Kristův (v. 16.—21.).

3.—4. Slova *„náleží“* (přispívá) není v textě ani řeckém ani latinském; jest si je však přimysliti. *Životem* míní nadpřirozený život v milosti Boží, z *božnosti* i projevování toho života konáním povinností k Bohu, k sobě a k bližnímu, *dary zaslíbené* milostí a dary messiáské v Starém zákoně zaslíbené. Smysl jest: Božská moc Kristova dala křesťanům vše, co náleží k životu nadpřirozenému a jeho osvědčování, neboť je povolala ku pravé víře (k evangeliu) a učinila je účastny božské přirozenosti. (Účast ta záleží v tom, že věřící byvají povznášeni posvěcující milostí Boží k životu, který přesahuje všeliké síly přirozené, k životu nadpřirozenému, který nejen rozdílný jest od života světa tohoto, nýbrž i zvláštní měrou se podobá životu božskému. Záležít život božský v naprostém poznání a chtění.) A hle, věrou nabyváme účasti v poznání božském, poznávajice zjevené pravdy božské; láskou zúčastňujeme se v milování Božím a milostí posvěcující stáváme se schopni, abychom nejen konali skutky nadpřirozené dobré, kterými bychom si zasloužili život věčné blažený, nýbrž i jednou Boha tváří v tvář patřili či dokonale poznávali a ho požívali. Místo správného čtení „kterými“ totiž vlastní slávou a silou, bylo by dle Vulgáty „jímž“ neb „skrze nějž“, totiž Ježíše Krista.

5.—7. Vyzývá, aby k obdržení milostem a darům z vděčnosti přičinili život ctnostný, a to tak, aby jedna ctnost na druhou, všechny pak na víře se zakládaly a z ní vycházely. Jmenuje pouze osm ctností, poněvadž ty právě jsou základem života křesťanského. — *Účinností* míní působnost či energii mravní, s kterou křesťan jest hotov vždy a za všech okolností činiti dobré a varovati se zlého; *poznáním* míní poznání praktické či křesťanskou opatrnost, povážlivost a obezřetnost, kterým křesťan jistě a jasně poznává, co má činiti, čeho se varovati a kterých prostředků užiti, aby jednání jeho spělo ke cti a chvále Boží a k jeho i k bližního spáse; *zbožností* viz v. 3. pozn.: láskou míní božskou ctnost lásky, kterou křesťan Boha nade všechno pro jeho dokonalost a dobrotu, sebe pak a bližního pro Boha miluje.

8. t. j. budete-li v uvedených ctnostech prospívati, dospějete čím dál k lepšímu a jasnějšímu poznání Ježíše Krista i jeho učení, křesťanství.

9. Aby je tím více povzbudil k životu ctnostnému, ukazuje, do jakého stavu duchovní slepoty, krátkozrakosti a zapomětlivosti upadá ten, kdo řečených ctností nedbá. — Krátkozraký hledí jen na věci, které má na blízko před sebou, věci vzdálenějších, vyšších, nepozoruje. — na očistění od starých hříchů, ono totiž, kterého se mu dostalo na křtu sv.

10. aby upevnili své povolání a vyvolení, totiž ku pravé víře, ke křesťanství. Nikdy nepadnete, totiž v nevěru a věčnou záhubu (neodpadnou od křesťanství ani neprijdou o věčnou spásu).

11. t. j. dá se bohatou měrou a tedy nevýslovná blaženost věčná. Vchodem do království rozumí účast ve věčné blaženosti.

věčného království Pána našeho a Spasitele, Ježíše Krista. ¹² Proto hodlám stále vám připomínati ty věci, ačkoli je znáte a jste utvrzeni v té pravdě, kterou jste přijali. ¹³ Mám však za povinnost, pokud jsem v tomto stánku, povzbuzovati vás připomínáním, ¹⁴ věda, že rychle přijde odložení stánku mého, jakož i Pán náš, Ježíš Kristus, mi oznámil. ¹⁵ I vynasnažím se, abyste také po mé smrti v každé době měli (možnost) na ty věci se rozpomínati.

¹⁶ Neboť příchod a moc Pána našeho, Ježíše Krista, oznámili jsme vám, nikoli vymudrovaných bájí následovavše, nýbrž byvše nazírateli na jeho velebnost. ¹⁷ Obdržel zajisté od Boha Otce čest i slávu, když se stal k němu takovýto hlas od velikolepé slávy: „Tento jest Syn můj milý, v němž jsem si zalíbil. (Jeho poslouchejte.“) ¹⁸ A tento hlas s nebe přišlý my jsme uslyšeli, když jsme byli s ním na hoře svaté. ¹⁹ Také máme pevnější slovo prorocké, a vy dobře činíte, dbáte-li ho jako svíce svítící na místě temném, až den rozbřeskně a dennice vzejde v srdcích vašich, ²⁰ to předem majíce na vědomí, že žádné protoctví Pisma nespočívá na výkladě vlastním; ²¹ neboť nikoli z vůle lidské stalo se kdy proctví, nýbrž Duchem svatým nadchnuti mluvili svatí lidé Boží.

KAPITOLA 2.

Výstraha před bludaři.*

¹ Byli však i nepraví proroci v lidu (israelském), jakož i mezi vámi budou nepraví učitelé, kteří uvedou sekty záhubné, poprajíce i toho Pána, jenž je vykoupil, a (tak) přivedou na sebe rychlou záhubu.

12.—14. Poněvadž jenom ti mohou doufati, že se uchrání pádu a při Kristově příchodě k soudu vejdou do věčné blaženosti, kteří ctnostným životem a dobrými skutky utvrdí své povolání ke křesťanství, pokládá autor za povinnost apoštolského úřadu svého s důrazem jim opět a opět připomínati ty věci, potřebu a povinnost vésti život ctnostný a konati skutky dobré, ačkoli ví, že to znají a v pravdě křesťanské utvrzeni jsou. Pokládá to za svou povinnost jednak vzhledem k blízké smrti své, jednak vzhledem k nebezpečství se strany nepravých, antinomistických učitelů, jakož naznačuje ve v. 16.

14. Slovy „jakož i Pán . . . mi oznámil“ naráží as na zjevení nedávno mu dané o blízké jeho smrti, a nikoli na onu předpověď, kterou mu Pán Ježíš dle Jan. 21, 18. 19. předpověděl způsob smrti.

15. vynasnažím se totiž v tomto listě.

16.—21. Udává příčinu, proč s takovým důrazem jim připomíná potřebu a povinnost života ctnostného, křesťanského, a chce, aby též sami si to připomínali také po jeho smrti, proto totiž, poněvadž jest zcela jisto, že Pán Ježíš přijde k soudu; spočívá ta jistota na spolehlivosti slova apoštolského a prorockého.

17. Obdržel při svém proměnění na hoře čest a slávu (oslavu) jednak proměnou samou, jednak svědectvím Boha Otce (viz Mat. 17, 1.—5.).

19. t. j. mimo slovo apoštolské založené na vlastním nazírání máme též slovo prorocké či proctví starozákonní, která jsou pro nás křesťany slovem pevnějším nežli byla pro lid starozákonní, a to proto, poněvadž veliká část jejich se již vyplnila na Kristu a na křesťanství a poněvadž náplní tou jsou důkazem, že právě jest slovo prorocké, a že vyplní se také ona část, která se týká druhého příchodu Kristova (k soudu).

20. na výkladě vlastním, t. j. na vlastním výmyslu těch oněch proroků.

21. nadchnuti; doslovně podle řeckého bylo by: jsouce unášeni (puzeni).

* Druhá část listu. Apoštol varuje v ní před bludařskými učiteli, tak zvanými antinomisty či protizákonníky, poukazem na jich trestuhodnost (v. 1.—9.), vylíčením neřestného života jejich (v. 10.—19.) a poučením, jak nebezpečné a nečestné jest odpadlictví (v. 20.—22.).

² A mnozí budou následovati jejich prostopášnosti; a pro ně cesta pravdy bude se tupiti. ³ V lakotě pak budou těžiti z vás řečmi na podvod vymyšlenými; pro ně soud od dávna nezahál a záhuba jejich nedřímá.

⁴ Neboť jestli Bůh prohrěšivších se andělů neušetřil, nýbrž strhnuv je do pekla vydal (k mučení) vazbám temnosti, aby byli chováni k soudu, ⁵ a (jestli) starého světa neušetřil, nýbrž (jen) Noema, hlasatele pravdy, zachoval sama osmého, když byl uvedl potopu na svět bezbožníků, ⁶ a (jestli) města Sodomu a Gomorru obrátiv v popel odsoudil ke zkáze, vystaviv je za předobraz bezbožníků budoucích, ⁷ a vysvobodil spravedlivého Lota, těžce trpícího chlpným životem nešlechetníků, — ⁸ neboť spravedlivec ten přebývá mezi nimi, zrakem i sluchem trápil den ode dne duši svou nad šlechetnými skutky (jejich). ⁹ Umíř Pán nábožné z pokušení vytrhovati, nespravedlivé pak v trestu ke dni soudu uchovávat, ¹⁰ zvláště však ty, kteří za tělem chodí v žádosti poskvrny a pohrdají panstvem; smělci ti samolibí nebojí se tupiti mocnosti, a přece (ani) andělé, ¹¹ ač silou i mocí jsou větší, nevynášejí proti nim u Pána soudu potupného. ¹² Tito však jako ne-

2. pro ně t. j. pro ty mnohé, kteří se dají svěsti, aby následovali prostopášnosti a výstřednosti řečených učitelů, cesta pravdy či víra Kristova (křesťanství) bude se tupiti, totiž od židů a pohanů, kteří vidouce u křesťanů ohavné výstřednosti a neřesti, budou tupiti křesťanství, jakoby ono takové neřesti dovolovalo. Míni pak prostopášnostmi zvláště neřesti smilné. (Srovn. 2, 14; 1. Tim. 6, 1; Tit. 2, 5; Jak. 2, 7. — v této kapitole v. 10, 14, 18.)

3. budou totiž ve své lakotě bombastickými či nadutými řečmi vychvalovati a doporučovati svou moudrost antinomistickou učice, že křesťan není vázán žádným zákonem, nýbrž v každé příčině svoboden (volný), a nejen si dají za to platiti, nýbrž i usilovati budou dostati je na svou stranu, aby pak je vykořistili ke svým účelům lakotným (i jiným). (Viz v. 13, 14; Jud. 16; Tit 1, 11.) — Pro ně soud . . . nezahálí . . . t. j. takové neřestiny od starodávna stihá soud či trest Boží a záhuba jako předobraz a předzvěst toho, že ani tito neřestní učitelé trestu neujdou.

4.—6. Souvěti tomuto schází závěti, které však lze snadno doplniti takto: neušetří z jisté ani řečených učitelů neřestných a nepravých. Třemi příklady potvrzuje to, co byl řekl, že pro takové hříšníky soud Boží od starodávna nezahálí. Slovo „k mučení“ v řeckém textě není, leč jen zavinité ve slovech „strhnuv je do pekla“; v azbám temnosti t. j. vazbám či poutům pekelným. Srovn. Job. 4, 17; 1. Mojš. 7, 1.; 7 19, 25; Jud. 6, 7.

10. t. j. zvláště ty, kteří jsou oddáni smyslnosti a vyhovují nečistým žádostem těla. Panstvem, t. j. pánem, kterým pohrdají, míni Pána Ježíše (Srovn. Jud. 8.), mocnostmi pak, jež tupí, míni dle výkladů jedněch církevní představené, dle jiných anděly dobré, dle jiných (po našem soudě vzhledem k Jud. 8. správně) anděly zlé, mocnosti pekelné. Pohrdali pak Pánem (panstvem) a tupili mocnosti pekelné nejspíše tím, že nevěřice v božskou a vykupitelskou velebnost Kristovu ani v jsoucnost duchů zlých, posmívali se učení, že je Kristus Pán z poroby ďáblavy vykoupil a že pohrdáním a neřestným životem opět v porobu tu upadají. — Místo „nebojí se tupiti mocnosti“, jak jsme přeložili podle textu řeckého, bylo by dle Vulgaty „nebojí se uváděti sekty tupice“ (rouhajíce se). V starších rukopisech latinských však není slova „introducere“ (uváděti), nýbrž *sectas non metuunt blasphemantes* („nebojí se sekty tupice“ tupiti). Povstala tedy odlišnost tím, že latinský překladatel slovo *δόξα* (doksá) pojal ve významu mínění a vzhledem k 2, 1. přeložil slovem *secta*, a ne slovem *glorias* neb *majestates* (slávy neb velebnosti, mocnosti), jak na tomto místě slušelo přeložiti.

11. Srovn. Jud. 9. Dle Vulgáty „nevynášejí proti sobě soudu potupného“, t. j. jedni (dobří) proti druhým (zlým, padlým), takže smysl v celku zůstává týž, jen že podán jest méně jasné.

12. Přirovnává ony učitele k nerozumným zvířatům proto, že nedbajíce Boha ani zákona mravního vedou život bytosti rozumné nedůstojný a že nejsouce si vědomi záhuby, do které kračeji, mnohdy hynou náhle, podobně jako zvířata,

rozumná zvířata, která jsou určena jakožto bytosti smyslné k lovu a záhubě, tupíce to, čeho neznají, také zahynou záhubou jejich¹³ a vezmou (tak) odplatu nepravosti; za rozkoš mají hýření dne, jakožto skvrny a ohavy hýří na svých podvodech hodující s vámi;¹⁴ oči mají plny cizoložnice a neukojny v hříchu, lákajíce k sobě duše ne- utvrzené; srdce mají vycvičené v lakomosti; kletbě propadlí jsou,¹⁵ ježto opustivše cestu přímou zbloudili, následovavše cestu Balaama, syna Bosorova, jenž si zamíloval mzdu nepravosti,¹⁶ obdržel však pokárání pro svůj přečin; hovádko němé, promluvivši hlasem lidským, zabránilo nesmyslnosti prorokově.¹⁷ Jsou to studnice bezvodné, mlhové mraky hnané vichřicí, jimž mrákota temnosti jest uchována;¹⁸ neboť vedouce naduté řeči marnosti, svádějí v žádostech těla chlípnostmi ty,

z nichž málokteré zajde smrti přirozenou, nýbrž náhle na lovu zachvácení bývají — k lovu a záhubě ve smyslu trpném: aby byla lovena (chytána) a hubena.

13.—14. Viz Jud. 12. Tři způsoby nepravosti jejich zvláště vytýká, hýřivostí smilnost, podvodnou lakotu. — hýření dne, t. j. krátké, časné za rozkoš mají hýření. jak je den přináší, hýření krátké, časné, nestarajíce se o to, jak bude potom, o budoucnost. — Hýří na svých podvodech hodující s vámi, pokud totiž nadutým doporučováním nepravé filosofie své budou hleděti mezi vás se dostatí, za podání své moudrosti časné výhody (plat, pokrm, účast v hostinách lásky) brátí a na základě takových výhod a na vaše útraty vůbec dobře se míti i hýřiti.

14. oči plny cizoložnice (tak podle textu řeckého, podle Vulgaty: plny cizoložství) t. j. tak velice jsou oddáni cizoložství, že jest to viděti jim na očích. Práví však plny cizoložnice a ne plny cizoložství, jak má Vulgáta, aby naznačil co nejvýrazněji velikost a prudkost jejich vášně. Tak jsou oddáni smilství, že jim stále tane na mysli nějaká cizoložnice a že nemohou takřka ani podívati se na ženu, aby v nich nepovstala žádost smyslná. Kolik takových učitelů rádí zle ve formě knih a časopisů některých. — duše ne utvrzené totiž ve víře.

15. cestu přímou, t. j. pravou víru, křesťanství. Balaam, syn Bosorův (Beorův) byl pohanský věštec z mesopotámského města Pethoru, jenž poznal Hospodina jako pravého Boha a jehož Bůh použil, aby skrze něj vyslovil požehnání lidu israelskému a prorocství o budoucím Vykupiteli, jenž však z lakomosti chtěl ku přání moabského krále Baláka za plat národu israelskému zlořečiti, ale od Boha skrze anděla od toho zdržen byl. (4. Mojž. 22.) Cestou Balaamovou tedy rozumí lakomost (a smýšlení od Boha odváčené). Jako Balaam z lakomosti byl hotov opustiti poznanou pravdu a hověti mrzké ziskuchtivosti, tak bludaři řečení z lakoty opustili poznanou pravdu křesťanskou a nastoupili na cestu ziskuchtivosti šeredné. — Mzda nepravosti, t. j. plat, který král Balák mu slíbil dáti, bude-li israelitům zlořečiti.

16. obdržel pokárání tím totiž, že němé zvíře (oslice) mocí božskou (zázračně) promluvivši řečí lidskou, vytklo mu k zahanbení jeho nerozumnost jeho jednání.

17. Nepravé ony učitele přirovnává ke studnicím bezvodným, poněvadž (jako nepraví učitelé vůbec) slibují sice pravé poznání, avšak slibu svého nespĺňují ani splniti nemohou; k mlhovým mrakům hnaným vichřicí přirovnává je pro nekalost a nestálost jejich učení, jakož i pro vášně, kterými bývají hnáni. (Srovn. Jud. 12.) Mrákota temnosti, t. j. trest pekelný, věčný.

18. svádějí ty, kteří sotva unikají lidem žijícím v poblouzení (pohanství) a v životě nemravném), t. j. svádějí ty, kteří nedávno z pohanství se obrátili ke křesťanství a tedy ještě nejsou utvrzeni ve víře a ctnosti; svádějí v žádostech těla chlípnostmi (*ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσελγείαις*) t. j. jsouce sami ovládnáni žádostmi těla a oddáni chlípnostmi hledí chlípnostmi, zhýralostmi zlákati, svěsti jiné. — Někteří však překládají řečená slova řecká takto: žádostmi těla, chlípnostmi ve smyslu: lákají, svádějí jiné, tím že v nich hledí vzbuditi žádosti těla a přiměti je k tomu, aby jim vyhověli chlípnými skutky. — Vulgáta čtla místo *ἀσελγείαις* (dativ) *ἀσελγείας* (genetiv) = v žádostech těla chlípného.

19. otroky zkázy jmenuje ony učitele vzhledem k tomu, že oddavše se hehřšně pomíjejícím věcem tohoto světa, propadají fysické i mravní zkáze a tím i věčné záhubě.

kteří sotva unikají (lidem) žijícím v poblouzení; ¹⁹ slibují jim svobodu, ač sami jsou otroky zkázy, neboť od koho kdo jest přemožen, toho stal se i otrokem. ²⁰ Jestli totiž unikše poskvrnám toho světa v poznání Pána našeho a Spasitele Ježíše Krista, dávají se těmito opět zapléstí a přemoci, staly se jim poslední věci horšími nežli (byly) první. ²¹ Lépe zajisté bylo by jim, aby nebyli poznali cesty spravedlnosti, nežli aby poznávše ji odvrátili se od svatého příkazu, který jim byl podán. ²² Příhodilo se jim to, co praví přísloví pravdivé: „Pes vrátil se ke svému vývrátku“ a „Svině se vykoupala do kaliště bláta“.

KAPITOLA 3.

Vyvrácení pochybností a závěrek listu. v. 1.—18.*

¹ Toto jest již druhý list, miláčkové, který vám píše, povzbuzuje v nich připomínáním čistou mysl vaši, ² abyste byli pamětlivi slov předpověděných od svatých proroků i příkazu svých apoštolů (daného) od Pána a Spasitele, ³ to předem majíce na vědomí, že v posledku dnů přijdou s posměchem posměvači, kteří podle vlastních chticů budou žiti ⁴ a říkati: Kde jest zaslíbený příchod jeho? Vždyť od té doby, kdy otcové zesnuli, všechno zůstává tak od počátku stvoření? ⁵ Zapominají zajisté úmyslně na to, že nebesa byla od dávna i země, povstavše z vody a skrze vodu slovem Božím, ⁶ skrze něž tehdejší svět byv vodou potopen zahynul, ⁷ a že nynější nebesa i země tímž slovem Božím jsou uloženy, pro oheň jsouce uchovávány ke dni soudu a zá-

^{22.} do kaliště bláta, t. j. vykoupavši se šla opět se válet do kaliště bláta. Srovn. Přísl. 26, 11.

* Část třetí (v. 1.—13.); v ní vyvrací pochybnosti vzbuzované od nepravých učitelů v příčině příchodu Kristova k soudu a konce nynější tvárnosti světa.

1.—2. Nejprve vyzývá, aby byli pamětlivi proroctví starozákonních, z nichž velká část se již vyplnila a která svědčí o moci a druhém příchodě Kristově (k soudu. Srovn. 1. 12.), jakož i aby pamatovali na příkaz, t. j. učení, které apoštolé hlásali obdržené je od Krista. — Čistou mysl vaši t. j. mysl dosud neposkvrněnou nepravými naukami a skutky oněch bludařů.

3.—4. Upozorňuje, kterak učitelé nepraví hledí posměchem zvěkati víru v příchod Kristův k soudu a konec světa, poukazující na to, že ve světě všechno trvá při starém již od smrti praotců ba, již od počátku světa, a potrvá tedy tak i dále. (Srovn. 1. Tim. 4, 1; 2. Tim. 3, 1; Jud. 18.) — V posledku dnů či v poslední době, t. j. v době messiášské. (Srovn. Zid. 1. 2.) kde jest zaslíbený příchod jeho? (doslovně: kde jest zaslíbení příchodu jeho?) t. j. nikde není ani známky toho, že by se zaslíbení takové mělo vyplnit; není tedy žádného takového zaslíbení a vaše víra v ně jest klamná, bláhová. Otcí (v. 4.) míní nejspíše praotce národa izraelského.

5.—7. Vyvrací tvrzení, že od počátku světa všechno zůstává při starém, beze změny, a to poukazem na potopu, kterou tvárnost země a jejího ovzduší nesmírnou změnu vzala, které však oni učitelé úmyslně si nevšimli.

5. Nebesy nemíní ani zde ani ve v. 7. nebe hvězdného neb sídla svatých, nýbrž ovzduší. Nebe či ovzduší to a země povstaly (vystaly, vystoupily) slovem Božím, a to z vody a skrze vodu či vodou, pokud totiž moci Boží oddělily se vody od země suché, takže země z vody vystoupila (1. Mojž. 1, 9, 10.), a pokud již dříve učiněna byla obloha a oddělena vody, které byly pod oblohou, od těch, které byly nad oblohou. (1. Mojž. 1, 6, 7.) Nesprávně vykládají někteří toto místo o povstání nebes a země z vody jakožto pralátky, ze které nebesa a země byly sestaveny a upraveny:

6. tehdejší svět, t. j. země se svým ovzduším, potopou zahynul, pokud totiž přestala ona tvárnost, kterou svět ten měl před potopou, a nastala tvárnost taková, jakou měl na počátku tvorby světové, kdy vody pokrývaly zemi.

7. nynější nebesa i země, t. j. ona tvárnost země a jejího ovzduší, která trvá od potopy, jsouc uchována moci božskou až do dne soudného, kdy

huby lidí bezbožných. ⁸ Na toto jedno však nezapomínejte, miláčkové, že jeden den u Pána jest jako tisíc roků a tisíc roků jako den jeden. ⁹ Pán nezdržuje zaslíbení (svého), jakož někteří to mají za zdržování, nýbrž shovívá pro vás nechtěje, aby kteří zahynuli, nýbrž aby všichni se obrátili ku pokání. ¹⁰ Přijde však den Páně jako zloděj, a v něm nebesa a velikým hukotem pomínou, základy pak žářem se rozpustí a země i díla, která jsou na ní, shoří. ¹¹ Poněvadž tedy to všechno se rozpustí, jakými máte býti ve svatém obcování a v bohabojnosti, ¹² očekávající a uspěšující příchod dne Páně, pro který nebesa ohněm se rozpustí a základy žářem se roztaví! ¹³ Nová však nebesa a novou zemi očekáváme podle zaslíbení jeho, ve kterých spravedlnost přebývá.

¹⁴ Proto, miláčkové, očekávající těch věcí vynasnažte se, abyste neposkvrněni a neúhonní byli nalezeni před ním v pokoji, ¹⁵ a shovívavost Pána našeho pokládejte za spásu, jakož i milovaný náš bratr Pavel napsal vám podle moudrosti jemu dané, ¹⁶ (podobně) jako (psal) také ve všech listech svých, když v nich mluvil o těchto věcech; (ovšem) některé věci jsou v nich těžko srozumitelné, kteréž lidé nevědomí a neutvrzení překrucují, tak jako i ostatní Písma, ke své vlastní záhubě.

bude strážena, změněna ohněm, podobně jako ona tvářnost země, jaká byla před potopou, strážena, změněna byla vodou.

8.—9. Vyvrací tvrzení, že všechno zůstává při starém od smrti otců (v. 4.), jakoby z toho, že již dlouhý čas uplynul od té doby, kdy byl zaslíben příchod Páně k soudu, bylo lze souditi právem, že příchodu toho vůbec nebude. Vyvrací to poučením, že Bůh jest vyvýšen nad všechny čas, takže k němu se nevztahuje žádná míra časová, a že to, co nepraví učitelé nazývají zdržováním či odkládáním příchodu Páně k soudu, není známkou, že zaslíbený příchod ten vůbec nenastane, nýbrž projevem božské shovívavosti a dobroty, ze které dává hříšníkům čas ku pokání, nechtěje aby zahynuli, nýbrž aby učiníce pokání spasení byli.

10.—13. S důrazem prohlašuje, že den Páně — příchod Kristův k soudu a s ním spojená proměna nynější tvářnosti světové — nastane zcela jistě, a to náhle (jako zloděj,) a vzhledem k tomu vyzývá své čtenáře, aby vedli život ctnostný a tak příchod onoho dne uspíšili. — Nebesa (v. 10.), t. j. ovzduší pomínou či změnu vezmou, a to s velikým hukotem či s velikou rychlostí hučící. Základy (živly) rozuměli někteří živly světové podle starého názoru, a to buď všechny čtyři (ohně, vzduch, vodu, zemi), aneb alespoň některé z nich (vodu, zemi), jiní tělesa nebeská, jiní jakési nižší bytosti duchové neb pračásti nedilné či atomy; spíše však rozumí jimi sv. Petr pevné základní součásti zemské, kterými země a věci na ní nabývají pevnosti a trvalosti, a o těch praví, že se rozpustí žářem, takže pak i země i věci na ní shoří, ovšem ne tak, aby stráženy byly úplně, nýbrž aby jen to se strážilo, co by se nehodilo pro ty poměry, které nastanou po vzkríšení, ostatní pak aby se vytříbilo, zdokonalilo a upravilo tak, jak by bylo poměrům těm přiměřeno. Vezmou sice tehdy velikou změnu také tělesa nebeská, jakož jde na jevo z Is. 30, 26; Mat. 24, 29; Luk. 21, 25, 26., avšak o těch sv. Petr alespoň, jak se podobá pravdě, zde nemluví, nýbrž, jak vzhledem k 3, 5, 6. lze souditi, jenom to v příčině té vyjadřuje, že při Kristově příchodu k soudu nynější tvářnost země a jejího ovzduší vezme velikou změnu ohněm, podobně jako při potopě změnila se vodou, takže potom nové nebe a nová země nastane (v. 13.)

12. Svatým životem věřící uspěšují příchod dne Páně, neboť čím více jich činí právě pokání a vede život ctnostný, tím dříve naplní se počet vyvolených a odpadne příčina, pro kterou dle v. 9. Pán ve své shovívavosti se svým příchodem k soudu prolévá.

13. Jak ukazuje souvislost, také zde alespoň pravděpodobně rozumí nebesy ovzduší a mluví jen o té změně, kterou vezme země se svým ovzduším, ač, jak řečeno, také nebeská tělesa proměnu k lepšímu vezmou, byť snad ne právě ohněm. (Srovn. Is. 65, 17; 66, 22; 1. Kor. 7, 31; Řím. 8, 19—21.)

14.—18. Závěrek; v něm vyzývá, aby vedli život bezúhonný a svědomitě užívali ke spáse časů daného, jakož je i sv. Pavel vyzýval ve svém listě (míni nejspíše list sv. Pavla k Efeským); jakož psal také ve všech listech svých na př. Řím. 3, 20, 28; 4, 15; 5, 20; 7, 1.—7.; 1. Kor. 15, 55; Gal. 2, 16; 3, 10. a j.

¹⁷ Vy tedy, miláčkové, věduce to napřed, chraňte se, abyste dajice se strhnouti bludem bezbožníků, nevypadli ze své pevnosti. ¹⁸ Rosťte však v milosti a v poznání Pána našeho a Spasitele, Ježíše Krista. Jemu sláva i nyní i na den věčnosti. Amen.

O prvním listě sv. Jana apoštola.

Autor listu tohoto neudává svého jména, ale označuje se jako očitý svědek života Kristova a jeví takovou příbuznost jak v myšlenkách a ve směru, tak v řeči a slohu s autorem evangelia čtvrtého, že nelze než uznati, že spisovatelem tohoto listu nebyl nikdo jiný nežli evangelista sv. Jan. A že správný jest ten úsudek, dosvědčuje veškeré podání církevní, které vždycky přičítalo list ten Janovi. Znalíť jej a ho použili již Janovi žáci Papiáš a Polykarp, jako list Janův uvádí jej neb jmenuje Zlomek Murat., Ireneus, Klement Alex. Tertullián a j., Eusebius pak jej řadí ke spisům souhlasně za kánonické uznáním.

Ani neudává autor, komu věnoval neb napsal svůj list. Poněvadž však se v něm obrací proti lidem, kteří nešetřice přikázání ani mravností, popírali vykupitelskou a božskou důstojnost Kristovu neb jeho člověčenství pravé, a tak přihlíží k týmž bludařům, k nimž přihlíží také ve svém evangeliu, a poněvadž své čtenáře oslovuje něžně, jako otec dítky své a takové, kteří již delší dobu jsou křesťany, lze právem souditi, že čtenářům těm byl dobře znám a že to byli titíž křesťané, kterým věnoval své evangelium, totiž křesťané maloasijské, jichžto vrchní správu vedl sv. Jan.

Co pohnulo sv. Jana, aby napsal tento list, neudává sice také. Ale list jeho souvisí tak úzce s evangeliem čtvrtým, že se jeví jako průvodní list k němu nebo jako část jeho praktická. I lze proto souditi, že k sepsání toho přivedla ho táž pohnutka, která ho přiměla, aby napsal evangelium, totiž prosby přátel a biskupů maloasijských, které k němu učinili vzhledem k bludům tehdy po Malé Asii šířeným. Napsav proto evangelium, připojil k němu brzy na to ještě list jakožto část jeho praktickou a složil v něm se stálým ohledem na řečené bludy různé úvahy o láskyplném spojení s Bohem, a to na základě tří pravd vyslovených v evangeliu jeho, že totiž Bůh jest světlo, že těm, kteří věří ve jméno jeho, dal moc státi se dítkami Božími, a že z pouhé lásky dal Syna svého za nás. Učinil to za tím účelem, aby oživil ve svých čtenářích víru, že skrze Krista, Vykupitele a vtěleného Syna Božího, přišli ve spojení s Bohem, a aby je přiměl, by věrou v Krista a ctnostným životem hleděli v tom spojení se udržeti a k dokonalosti spěti. (1, 4; 5, 13.)

První list sv. Jana apoštola. *)

KAPITOLA 1.

Úvod, v. 1.—4.

¹ Co bylo od počátku, co jsme slyšeli, co jsme viděli svýma očima, co jsme prohlédli a ruce naše ohmataly, o Slově života — ² a Život se zjevil, a my jsme viděli a svědčíme a zvěstujeme vám Život věčný, kterýž byl u Otce a zjevil se nám, — ³ co jsme viděli a slyšeli, zvěstujeme také vám, abyste i vy měli společenství s námi; ale naše společenství jest také s Otcem a Synem jeho, Ježíšem Kristem. ⁴ A toto vám píšeme, (abyste se radovali a) aby radost vaše byla úplná.

Vyzývá čtenáře, aby chodili ve světle, 1, 5.—2, 11.**)

⁵ A toto jest ta zvěst, kterou jsme slyšeli od něho a vám zvěstujeme, že Bůh je světlo a tmy v něm není žádné. ⁶ Řekneme-li, že máme s ním společenství a chodíme-li (při tom) ve tmě, lžeme a nečiníme pravdy. ⁷ Chodíme-li však ve světle, jako jest ve světle On, máme

*) V listě tomto lze mimo úvod (1, 1.—4.) a závěrek (5, 13.—21.) rozeznávat části tři, a to die oněch tří pravd v evangeliu čtvrtém vyslovených, na jichž základě, jak svrchu řečeno, uvažuje o spojení s Bohem. V úvodě prohlašuje, že o Slově života či o věčném a v čase vtěleném Synu Božím hlásá jako bývalý svědek jeho očítý, a to k tomu konci, aby věřící měli úzké spojení s Bohem Otcem i Synem.

1.—3. Souvětí ve v. 1. započaté přerušuje slovy, která jako v závorce podává ve v. 2., vrací se však k němu opět ve v. 3., a to tak, že slova „co jsme slyšeli, co jsme viděli“ z 1. verše opakuje a souvětí to zakončuje. Slova „co jsme viděli, co jsme slyšeli“ vztahují se k tomu, co Jan a ostatní apoštolé při Kristu postřehli za jeho veřejného života až do jeho smrti, slova „co jsme prohlédli a ruce naše ohmataly“, vztahují se k tomu, co učinili, když Pán Ježíš vstav z mrtvých se jim ukázal (Luk. 24, 39.—43.; Jan 20, 20. 25.—28). Slova „o Slově života“ patří také jako doplněk (předmět) ke slovesu „zvěstujeme“ (zvěstujeme vám o Slově života, t. j. o Synu Božím (Srovn. Jan 1, 1.—13). Nazývá jej také Životem, poněvadž Syn Boží jest zdrojem a udržovatelem veškerého života, fyzického i duchovního, přirozeného i nadřirozeného. Zvěstuje pak o něm svým čtenářům za tím účelem, aby ve víře v něho také oni měli společenství či spojení životní s ním, s apoštolý, a tím i s Bohem Otcem a Synem, ježto společenstvím s apoštolý přicházejí též ve spojení s Otcem i Synem, tak aby i oni byli v Otcí i Synu věrou a láskou, Otec pak a Syn v nich svou milostí. (Srovn. Jan. 14, 20.) — místo „ale naše společenství jest“ bylo by podle Vulgáty „a aby naše společenství bylo“.

4. Píše tedy list tento za tím účelem, aby slovy jeho povzbuzení hleděli ctnostným životem a činnou láskou k Bohu a k bližnímu přicházeti vždy v užší spojení s Bohem, by v tom spojení požívali radosti plné. — Slovo „abyste se radovali“ není ani v textě řeckém ani v některých rukopisech latinských.

**) V části první (1, 5.—2, 29.) uvažuje o spojení s Bohem na základě pravdy „Bůh jest světlo“. (Jan. 1, 4.) Poněvadž Bůh jest světlo či naprostá pravda, svatost a dokonalost, jakož i zdroj veškeré svatosti i dokonalosti, máme i my, chcíce s ním býti ve spojení, choditi ve světle, t. j. podle světla pravdy od něho zjevené věsti život svatý a spěti k dokonalosti (1, 5.—2, 11. jakož i varovati se všeho, co by tomu bylo na překážku, zejména lásky k tomu světu a obcování s nepravými učiteli (2, 12.—29.).

5. o d něho, t. j. od Krista. Tmy v něm není, t. j. žádné nedokonalosti není v něm.

6. Chodíme-li ve tmě, t. j. vedeme-li život hříšný (Efes. 5, 10; Řím. 13, 11.—13.), nečiníme pravdy zjevené pravidlem svého jednání, nerídíme se pravdou od Krista zjevenou. Práví to s ohledem na ty bludaře, kteří se honosili, že jsou s Bohem ve spojení a v lásce, vedli však život hříšný.

7. t. j. vedeme-li život ctnostný podle pravdy zjevené, máme láskyplné spojení nejen s Bohem, nýbrž i vespolek. Že při ctnostném životě jsme spojení také

společenství vespolek, a krev Ježíše Krista, Syna jeho, očisťuje nás od všelikého hříchů. ⁸ Řekneme-li, že hříchů nemáme, sami sebe klameme, a pravdy v nás není.

⁹ Jestli vyznáváme hříchů své, (Bůh) jest věrný a spravedlivý, aby odpustil nám hříchů naše a očistil nás od všeliké nepravosti. ¹⁰ Řekneme-li, že jsme nezhřešili, činíme jej lhářem, a slova jeho v nás není.

KAPITOLA 2.

¹ Dítky moje, toto vám píš, abyste nezhřešili. A zhřešili-li někdo, máme přímluvce u Otce, (totiž) Ježíše Krista, spravedlivého, ² a on jest obětí smírnou za hříchů naše, ale nejen za hříchů naše, nýbrž i (za hříchů) celého světa.

³ A po tom poznáváme, že jsme ho poznali, zachováváme-li příkázání jeho. ⁴ Kdo praví, že ho zná, a příkázání jeho nezachovává, jest lhář, a v tom pravdy není; ⁵ kdo však zachovává slovo jeho, v tom jest opravdu láska k Bohu dokonalá. Po tom poznáváme, že jsme v něm. ⁶ Kdo praví, že v něm zůstává, má též sám žít, jako žil On. ⁷ Miláčkové, nikoli nové příkázání píši vám, nýbrž příkázání staré, které jste měli od počátku: starým příkázáním jest to slovo, které jste uslyšeli. ⁸ Jinak zase píši vám příkázání nové, což jest pravdivé vzhledem k němu

s Bohem, výslovně nepraví, ale vzhledem k v. 3. předpokládá; vytýká však zvláště společenství křesťanů vespolek, poněvadž bylo ohroženo od bludařů. Krev Ježíše Krista očisťuje nás od všelikého hříchů, t. j. pro smrt Kristovu lze každému dojíti odpuštění všech hříchů, které spáchal. Upozorňuje na to jednak proto, že nikdo, ani spravedlivý člověk, neuchrání se všeho hříchů, jednak vzhledem k těm, kteří dávše se od bludařů svěsti, potom hřích svůj uznávají a s kajícími se do církve vracejí. Ukazuje tak i na potřebu očisťovati se od hříchů, i na to, že ani při největších hříchích člověk nemá ztráceti naději v odpuštění, činí-li pokání.

⁸ Odmítá námitku těch, kteří říkali, že hříchů nemají.

⁹ Jestli vyznáváme hříchů své předem ovšem před Bohem tím, že své hříchů poznáváme a kajícně uznáváme, potom i před těmi, kteří po ustanovení Kristově mají moc hříchů odpouštět, věrný jest Bůh, aby odpustil nám hříchů, neboť on slíbil, že kajícím hříšníkům odpustí (Jer. 31, 31; Mich. 7, 18; Luk. 7, 37; 18, 9; Jan. 20, 23.), a proto ve své věrnosti slib svůj splní zcela jistě, a je též nejvyšší spravedlivý, a proto s ohledem na dosti učinění, které Kristus podal na kříži za hříchů všeho lidstva, přijímá upřímné vyznání a pravou litost naši jako vyrovnání neb usmíření křivdy a urážky jemu hříchem učiněné.

¹⁰ Činíme jej lhářem, t. j. viníme ho ze lži, ježto on (Bůh) v Písmě sv. opět a opět prohlásil, že žádný člověk není bez hříchů. (Žalm 13, 3; Is. 33, 6; Příklad. 20, 9; Řím. 3, 10.)

^{3.—11.} učí, že ten chodí ve světle, kdo přesně zachovává příkázání Boží, zvláště příkázání lásky k Bohu. Přihlíží při tom opět k oněm bludařům, kteří se honosili věrou (pravým poznáním Boha) a láskou k Bohu, ale nedbali mravnosti ani lásky k bližnímu. 4. 5. Srovn. Jan. 14, 15. 21. 23. 24; 15, 20.

^{7.} od počátku, t. j. již od té doby, kdy jste přijali křesťanství, pokud totiž hned, jak jste se stali křesťany, měli jste Kristovo učení, jehož hlavním obsahem vedle víry jest láska.

^{8.} t. j. příkázání lásky, které jsem nazval starým vzhledem k tomu, že je máte již od počátku, po jiné stránce nazývám též novým, a to právem i vzhledem ke Kristu, jenž sám je nazval novým (Jan. 13, 34.) pro novou normu, kterou vytknul lásce k bližnímu, chtěje, abychom milovali každého, i nepřítel (Mat. 5, 44. 45.), a to láskou podobnou, jakou on miloval nás, i vzhledem k vám, ježto tma nevěry, biudu a hříchů světiem evangelním vždy více pomíjí, a pravé světlo víry a lásky křesťanské či spíše Kristus sám jako světlo pravé, t. j. jakožto zdroj pravdy a ctnosti a pravého blaha již svítí v různých krajích světa římského, jmenovitě též u vás.

i vzhledem k vám, neboť tma pomlží, a světlo právě již svítí. ⁹ Kdo praví, že jest ve světle, a bratra svého nenávidí, jest ve tmě až dosavad. ¹⁰ Kdo miluje bratra svého, zůstává ve světle, a pohoršení v něm není. ¹¹ Kdo však nenávidí bratra svého, jest ve tmě a chodí ve tmě a neví, kam jde, neboť tma oslepila oči jeho.

Varuje před láskou k tomu světu a před obcováním s nepravými učiteli, v. 12.—29.*

¹² Piši vám, dítky, poněvadž hříchy se vám odpustily pro jméno jeho; ¹³ piši vám, otcové, poněvadž jste poznali toho, jenž jest od počátku; piši vám, mladíci, poněvadž jste přemohli zloboha. ¹⁴ Psal jsem vám, dítky, poněvadž jste poznali Otce; psal jsem vám, otcové, poněvadž jste poznali toho, jenž jest od počátku; psal jsem, mladíci, poněvadž jste silní a slovo Boží zůstává ve vás a přemohli jste zloboha. ¹⁵ Nemilujte (toho) světa ani těch věcí, které jsou ve světě. Miluje-li kdo svět, není v něm lásky Otcovy, ¹⁶ neboť všecko, co jest ve světě, žádost těla a žádost očí a pýcha života, není z Otce, nýbrž jest to ze

9.—10. t. j. kdo praví, že jest ve světle pravdy křesťanské a tedy i ve spojení s Bohem, a při tom svého bratra, t. j. spolukřesťana, nenávidí, není ve skutečném spojení s Bohem, nýbrž, ač jest údem církve (království světa), trvá přece ještě ve tmě hříchu, jest křesťanem jen podle jména.

10. pohoršení v něm není předem pro něho samého, neboť při pravé lásce k bližnímu spočívající na lásce k Bohu křesťan poznává své povinnosti k bližnímu, a proto jsa trpělivý k jeho slabostem, nepřichází z rovnováhy vidá jeho vady (1. Kor. 13, 4.—7.), a přemáhaje sobectví, přemáhá snadno i různá pokušení, která se v životě společenském vyskytají.

11. t. j. jako ten, jenž cestuje za tmy, snadno sejde s cesty pravé a neví, kam až se dostane, tak i ten, kdo trvá a žije v zaviněné neznalosti svých povinností k bližnímu, snadno sejde s pravé cesty v příčině mravní a neví, kam až v zločinnosti dospěje (na př. Kain). To jen jisto, že působí mnoho zlého jak jiným, tak sobě, sobě pak nejen pro tento život, nýbrž, včas-li se neobrátí, i pro věčnost.

* Připomenuv svým čtenářům to dobré, kterého se jim dostalo v křesťanství (v. 12.—14.), varuje před tím, co překáží, aby nechodili ve světle (svatosti), zejména před láskou k světu (v. 15.—17.) a před obcováním s učiteli nepravými, protikřesťanskými (v. 18.—29.).

12.—14. Slovem dítky oslovuje všechny křesťanské čtenáře své, slovem otcové pak zvláště starší, slovem mladíci zvláště mladší z nich, slovem piši poukazuje na tento list, slovem psal jsem na své evangelium. Piše jim tento list vzhledem k tomu, že již dávno dosáhli v Kristu odpuštění hříchů, nabyli poznání náboženského a ve mladších členech svých přemohli ďábla (zloboha), jenž různými pokušeními, zvláště skrze nepravé učitele, usiloval je svěsti; neboť doufá, že náležitě pochopí a ocení také ta napomenutí, která jim dává v tomto listě, podobně jako i evangelium psal jim vzhledem k tomu, že pravdu křesťanskou již znali a zachovávali, a tedy ne proto, aby je teprve ku pravému poznání (Krista a jeho vykupitelské i božské důstojnosti) přivedl, nýbrž aby je v poznání tom utvrdil.

15. Světem rozumí zde souhrn všeho toho, co v člověku budí zlou žádost a ho ke zlému svádí, af to jsou lidé nebo věci. Křesťan smí sice užívatí různých věcí ve světě, pokud se to srovnává s vůlí Boží, neb spěje ke cti Boží a ke spáse duší, ale milovati je pro ně samy, oddati se jim tak, jakoby v nich záležel cíl jeho životní, takže by byl hotov k vůli nim neb pro ně přestoupit vůli Boží, rozhodně ovšem nemá, a kdo tak činí, v tom není lásky Otcovy, nemá lásky k Otci, k Bohu. (Srovn. Mat. 6, 24; Jak. 4, 4.)

16. Žádost těla, t. j. žádost, kterou má tělo, smyslnost, po nedovoleném ukojení, a která čelíc proti střídmosti a čistotě, svádí k opilství, obžerství, smilství; žádost očí, t. j. žádost, která má sídlo v očích a žádá měrou nezřízenou statků pozemských (bohatství, nádhery) neb kochatí se patřením na věci nedovolené, smilné; pýcha života, t. j. nezřízená žádost lidské cti a slávy. Poněvadž však řecké slovo *ἀλαζονία* (aladzonía) znamená ne tak pýchu, jako chloubu, a slovo

světa. ¹⁷ A svět pomijí i žádost jeho; kdo však činí vůli Boží, zůstává na věky.

¹⁸ Dítky, jest hodina poslední, a jakož jste uslyšeli, že antikrist přijde, tak nyní (vskutku) antikristů mnoho povstalo; z toho poznáváme, že jest hodina poslední. ¹⁹ Z nás vyšli, ale nebyli z nás, neboť kdyby byli bývali z nás, byli by zůstali s námi; avšak (stalo se to), aby se na nich ukázalo, že nejsou všichni z nás. ²⁰ Ale vy máte pomazání od Světce a znáte všecko. ²¹ Nepsal jsem proto, že byste pravdy neznali, nýbrž že ji znáte a (víte), že žádná lež není z pravdy. ²² Kdo jest lhář, ne-li ten, kdo popírá, že Ježíš jest Kristem? To jest antikrist, kdo popírá Otce a Syna. ²³ Kdokoli popírá Syna, nemá ani Otce; kdo vyznává Syna, má také Otce. ²⁴ A vy — co jste uslyšeli od počátku, zůstaň ve vás; zůstane-li ve vás, co jste uslyšeli od počátku, zůstanete také vy v Synu i v Otcí. ²⁵ A toto je to zaslíbení, které On nám zaslíbil, život věčný.

²⁶ Toto jsem vám napsal o těch, kteří vás svádějí. ²⁷ A vy, — to pomazání, které jste dostali od něho, zůstává ve vás, a (proto) nepotřebujete, aby vás kdo učil, nýbrž jako to pomazání jeho vás poučuje o všem, tak jest to také pravda a není to lež; a jako vás po-

βίος (bios) znamená nejen život, nýbrž i pozemské statky, a tento význam na tomto místě více se zamlouvá vzhledem k 3, 17., jest správnější překládati místo „pýcha života“ slovy „chlouba statky pozemskými“ a rozuměti je o chlubném a zpupném způsobě života spočívajícím na statcích pozemských, a tedy i o nezřízené a nepřiměřené nádhře, přepychu. Podle Vulgáty, která vkládá slovo *est* (jest) bylo by: jest žádost těla... Smysl však co do věci nemění se tím.

17. zůstává na věky, t. j. bude žít na věky blaženě v nebesích.

18. Hodinou poslední míní poslední dobu před Kristovým příchodem k soudu. Kdy Pán Ježíš přijde k soudu, nezjevil, nýbrž pravil, že o dni a hodině příchodu toho neví nikdo, ani andělé. (Mat. 24, 36.) Poněvadž však jakožto v z d á lenější znamení, která budou předcházeti před příchodem jeho, Pán Ježíš udal mimo jiné také vystoupení nepravých učitelů, kteří budou jiné sváděti (Mat. 24, 23. 24.), a poněvadž tehdy již dosti nepravých učitelů vystoupilo, sv. Jan soudil z toho, že nastala již poslední doba před posledním soudem, netvrdil však, že soud sám již brzy nastane. Antikristy či protikristy míní odpadlé křesťany (židokřesťany), kteří popírali, že Pán Ježíš jest Kristem či Vykupitelem a Synem Božím.

19. t. j. byli křesťany, ale ne opravdovými, sic kdyby byli křesťany pravými a jako takoví poznali cenu těch statků duchovních, kterých lze dojíti v církvi, nebyli by od ní odpadli pro pomíjející statky pozemské. Bůh dopustil odpad jejich, aby se ukázalo, že nebyli křesťany pravými, a že nejsou jimi ani všichni ti, kteří zevně (podle jména) k církvi příslušejí.

20. pomazání, t. j. Ducha sv. s jeho dary, které obdrželi při sv. biřmování; od Světce, t. j. od Krista Pána; znáte všecko, totiž všecku pravdu křesťanskou, takže s pomocí Ducha sv. můžete pravé křesťany od bludařských rozeznati. Nejstarší rukopisy řecké však mají „znáte všichni“, totiž pravdu křesťanskou.

23. t. j. kdo popírá, že Pán Ježíš jest Vykupitelem (Kristem) a Synem Božím, popírá tím i Boha Otce a přestává býti ve spojení nejen se Synem, nýbrž i s Otcem (Srovn. Jan. 5, 23; 14, 6; 15, 23.)

24. t. j. vytrvejte s věrou živou v tom učení, které jste uslyšeli hned tehdy, jak se vám počalo kázati evangelium, jmenovitě v tom, co se vám hlásalo o Kristově vělnosti jako Vykupitele a Syna Božého; učiníte-li tak, zůstanete v láskyplném spojení se Synem a skrze něho i s Bohem Otcem. (Srovn. 1, 1.—3. pozn. Jan. 14, 20.)

27. od něho, t. j. od Krista. Smysl jest: Duch sv., kterého jste obdrželi ve sv. biřmování, zůstává, jakož doufám, se svými dary ve vás, a proto nepotřebujete, aby vás kdo poučoval o tom, jak si máte počínati vzhledem k bludařům protikristovým; neboť on vás uzpůsobil, abyste prohlédli lež jejich a uchovali se ve víře pravé. — Místo „zůstává“ bylo by dle Vulgáty „zůstávej.“

učilo, (tak) zůstávejte v něm. ²⁸ A nyní, děti, zůstávejte v něm, abychom, když se zjeví, měli důvěru a nebyli zahanbeni od něho při jeho příchodě.

Vyzývá své čtenáře, aby jakožto děti Boží se posvěcovali a hříchů se varovali, v. 2, 29.—3, 10a.*

²⁹ Víte-li, že jest spravedlivý, vězte, že každý, kdo činí spravedlnost, z něho jest zrozen.

KAPITOLA 3.

¹ Vízte, jakou lásku Otec nám prokázal, abychom dětmi Božími sluli; a (my) jsme jimi. Proto svět nás nezná, ježto nepoznal jeho. ² Miláčkové, nyní jsme dětmi Božími, a ještě se neukázalo, co budeme. Víme (však), že když se to ukáže, budeme podobni jemu, neboť budeme ho viděti tak, jak jest. ³ A každý, kdo má tuto naději v něho, posvěcuje se, jakož i On jest svatý. ⁴ Každý, kdo činí hřích, činí také nezákonnost, a hřích jest nezákonnost. ⁵ A víte, že On se zjevil, aby sňal hříchy naše, a hřichu v něm není. ⁶ Žádný, kdo v něm zůstává, nehřeší, a žádný, kdo hřeší, neuzřel ho aniž ho poznal.

⁷ Děti, nikdo vás nesváděj. Kdo činí spravedlnost, jest spravedlivý, jakož i On je spravedlivý; ⁸ kdo činí hřích, jest z ďábla, neboť

28. t. j. zůstaňte s Kristem ve spojení živou věrou a činnou láskou, abychom, až přijde k soudu, nebyli zahanbeni tím, že bychom byli navždy odloučení od něho a odsouzeni k mukám věčným.

* V části druhé (2, 39.—4, 6.) uvažuje o spojení s Bohem na základě pravdy „Kristus dal moc státí se dětmi Božími těm, kteří věří ve jméno jeho“. (Jan 1. 12.). Poněvadž totiž čtenáři jeho (jakož i my) stali se na křtu sv. dětmi Božími, dětmi toho, jenž jest spravedlivý či naprosto dokonalý, a dostali naději na spojení s ním věčně blaženě, mají jakožto děti Boží konati spravedlnost či zachováváním přikázání spěti k dokonalosti, by se co nejvíce Bohu připodobnili (2, 29.—3, 3.). Zejména mají se posvěcovati a hříchů varovati (3, 4.—10a.), bližního milovati a v Krista věřiti (v. 10b.—24.) a nepravých učitelů se varovati (4, 1.—6.).

29. Jest spravedlivý či naprosto dokonalý, totiž Bůh. Jest z něho (z Boha) zrozen, t. j. dítěm Božím.

3, 1.—2. A (my) jsme jimi, tak správně podle textu řeckého; podle Vulgáty bylo by: „abychom dětmi Božími sluli a byli.“ Proto svět nás nezná... t. j. poněvadž dětmi Božími skutečně jsme, proto svět převrácený nás nezná, neuznává jako děti Boží; příčina jest v tom, že nepoznal jeho, Boha. (Svět pohanský nepoznal ho vůbec Otce Boha pravého, nevěřící pak světo židovský nepoznal ho jako laskavého Otce, jenž z pouhé lásky poslal Syna svého na svět, aby nás vykoupil.) Proto však, že svět nás neuznává, netřeba se rmoutiti, neboť dětmi Božími (přijatými) jsme skutečně již nyní v životě tomto; ovšem neukázalo se ještě, co budeme, jak nesmírná blaženost a sláva nás čeká v životě budoucím; to však víme najisto, že až se ukáže to, co budeme (při Kristově příchodě k soudu), budeme zvláštní měrou podobni Bohu, ano účastni jeho přirozenosti (2. Petr. 1. 4.), ježto budeme ho viděti nikoli jen jako v zrcadle (1. Kor. 13, 12.), nýbrž přímo tak, jak jest, t. j. budeme ho nejen dokonale znáti, nýbrž i požívati a v slávě i blaženosti jeho účast míti.

4. činí nezákonnost, t. j. přestupuje zákon Boží.

6. t. j. kdo věrou a láskou zůstává ve spojení s Kristem, nehřeší (pokud v tom spojení zůstává); a kdo hřeší veda život hříšný, neuzřel ho očima duševními ani nepoznal ho (věrou) náležitě jakožto toho, jenž sám jsa bez hříchů, z pouhé lásky a milosrdnosti vydal se na smrt kříže, aby shladil hřích, a tedy ani nevešel s ním ve spojení pravě; neboť takové poznání a spojení s Kristem jest nesrovnatelné s životem hříšným.

8. jest z ďábla, t. j. podobá se ďáblu ve svém smýšlení a jednání. Ďábel hřeší od počátku, t. j. buď od počátku pokolení lidského, aneb ve smyslu „učinil počátek v hřešení, či byl první, jenž zhřešil“. (Srovn. Jan 8, 44.)

děbel hřeší od počátku. K tomu se ukázal Syn Boží, aby zkazil díla ďáblova. ⁹ Žádný, kdo se zrodil z Boha, nečiní hříchu, neboť simě jeho zůstává v něm; a on nemůže hřešiti, poněvadž z Boha se zrodil. ¹⁰ Po té věci jsou zjevny dítky Boží a dítky ďáblovy.

Vyzývá, aby milovali bližního a věřili v Krista Ježíše, v. 10b—24.

^{10b} Žádný, kdo nečiní spravedlnosti, není z Boha, taktéž kdo nemiluje bratra svého, ¹¹ neboť to jest ta zvěst, kterou jste uslyšeli od počátku, abychom se milovali vespolek, ¹² ne jako Kain, jenž byl ze zloboha a zabil bratra svého. A proč ho zabil? Poněvadž skutky jeho byly zlé, (skutky) pak bratra jeho spravedlivé.

¹³ Nedivte se, bratři, jestliže svět vás nenávidí. ¹⁴ My víme, že jsme přešli ze smrti do života, neboť milujeme bratry; kdo nemiluje, zůstává ve smrti. ¹⁵ Každý, kdo nenávidí bratra svého, jest vražedník; a víte, že žádný vražedník nemá života věčného v sobě zůstávajícího.

¹⁶ Z toho jsme poznali lásku (Boží), že On položil svůj život za nás; také my máme za bratry život položit. ¹⁷ Kdo však má statek toho světa a vidí bratra svého, an trpí nouzi, a zavře před ním srdce své, kterak láska Boží zůstává v něm? ¹⁸ Dítky, nemilujme slovem, ani jazykem, nýbrž skutkem a v pravdě. ¹⁹ A po tom poznáme, že jsme z pravdy a (tím) upokojíme srdce své před ním, ²⁰ ať srdce naše obviňuje nás z čehokoli, neboť Bůh jest větší nežli srdce naše, a ví všechno.

9. t. j. žádný kdo se zrodil z Boha na křtu sv., nečiní hříchu, a to proto, poněvadž v něm zůstává simě posvěcující milosti Boží, kterou na křtu sv. obdržel, která v nejsvětější Svátosti oltární a ve sv. bířmování se rozmnožuje a posiluje a která v mravní povahu jeho blahodátně působí; ba on nemůže hřešiti, ne že by nemohl hřešiti vůbec, nýbrž že zrodil se z Boha, stal se v Kristu takřka novým tvorem a jako takový v posvěcující milosti zvláštní ochraně se těší, pokud sám se o ni nepřipraví.

14. 15. Přešli jsme ze smrti, t. j. ze stavu hříšného do života či do stavu milosti Boží. (Jan 5, 24.) Kdo nemiluje, t. j. nenávidí bratra či bližního svého, zůstává ve smrti duševní, ve stavu nemilosti, neboť každý, kdo nenávidí bratra svého, jest ve svém srdci, ve svém smýšlení vražedník, a víte, že žádný vražedník nemá v sobě trvale života věčného, t. j. života nadpřirozeného v posvěcující milosti Boží, který vede k životu věčně blaženému.

16.—18. ukazuje, že po příkladě Kristově máme milovati bližního láskou čistou, činnou, obětavou. — Máme život položit za bratra, tehdy totiž, když toho žádá zvláštní potřeba, jmenovitě spása duše (na př. při nakažlivých nemocích kněz, lékař, milosrdní bratři a milosrdné sestry, opatrovníci). — Slova Boží (*θεοῦ*, Dei) není v textě řeckém; ve Vulgátě jest. Smysl tedy podle textu řeckého jest: Po tom, že Kristus položil svůj život za nás, poznali jsme povahu a podstatu pravé lásky, poznali, kam až ve své obětavosti dochází.

19.—22. upozorňuje na užitečnost lásky k bližnímu; láska ta jest totiž známkou, že jsme hodnými dítkami Božími, a tedy s ním ve spojení, budí důvěru v Boha a zjednáva vyslyšení proseb.

19.—20. t. j. po tom, že máme činnou lásku k bližnímu, poznáme, že jsme z pravdy, t. j. z Boha, pravdy to věčné, a že tedy jsme jeho dítkami a s ním ve spojení; tím vědomím také, že máme lásku k bližnímu, upokojíme srdce své před Bohem, ať nás obviňuje z čehokoli, v těch případech totiž, ve kterých by nás svědomí (srdce) naše naplňovalo úzkostí v příčině hříchů spáchaných a již pokáním smytých, jako bychom snad nebyli učinili pokání náležitě; u vědomí lásky té upokojujeme v případech takových srdce či svědomí své před Bohem (ve svých rozjímáních), poněvadž Bůh jest větší (soudce) nežli srdce, svědomí naše, a to soudce vševědoucí, jenž znaje všechno, zná nejen naše poklesky, nýbrž i naše pokání a naši lásku k bližnímu založenou na

²¹ Miláčkové, neobviňuje-li nás srdce naše, máme důvěru k Bohu ²² a začkoli budeme prosíti, obdržíme od něho, ježto zachováváme přikázání jeho a činíme, co mu jest milé.

²³ A toto jest přikázání jeho, abychom věřili jménu Syna jeho, Ježíše Krista, a milovali se vespolek, jakož nám dal přikázání. ²⁴ A kdo zachová přikázání jeho, zůstává v něm; a z toho poznáváme, že v nás zůstává, z Ducha, kterého nám dal.

KAPITOLA 4.

Vyzývá, aby jakožto dítky Boží varovali se nepravých učitelů. v. 1.—6.

¹ Miláčkové, nevěřte duchu každému, nýbrž zkoumejte duchy, jsou-li z Boha, neboť mnoho nepravých proroků vyšlo na svět. ² Po tomto poznávejte Ducha Božho: Všeliký duch, jenž vyznává Ježíše Krista příšlého v těle, jest z Boha, ³ a žádný duch, jenž nevyznává Ježíše, z Boha není, a to jest (duch) antikristův, o němž jste slyšeli, že přijde, a nyní jest již na světě. ⁴ Vy jste z Boha, dítky, a přemohli jste je, neboť větší je ten, jenž jest ve vás, nežli ten, jenž jest ve světě. ⁵ Oni jsou ze světa; proto mluví ze světa, a svět je poslouchá. ⁶ My jsme z Boha; kdo zná Boha, slyší nás; kdo není z Boha, neslyší nás. Z toho poznáváme Ducha pravdy a ducha bludu.

lásce k němu, a vida opravdovost toho, slitovává se nad námi. Sv. Jan přihlíží tu nepochybně zvláště k těm, kteří davše se svěsti od bludařů, nějaký čas řídili se sice jejich zásadami nepravými, potom však s kajcností se obrátili, ale přes upřímné pokání své ve svém nitru znepokojování byli pro předešlé poklesky své. Jejich nová horlivost a činná láska k bližnímu má jim býti útěchou a znamením, že jsou skutečně zase ve stavu milosti a s Bohem v spojení.

21.—22. Přihlíží zvláště k těm, kteří nedavše se porušiti od bludařů, zůstali v pravé víře a lásce k Bohu i k bližnímu.

23. abychom věřili jménu Ježíše Krista, t. j. abychom věřili, že Ježíš Kristus jest Vykupitelem a Synem Božím (Jan 13, 34. 35; 15, 17.) Podle Vulgáty bylo by „ve jménu Ježíše Krista“.

24. t. j. kdo zachovává přikázání Boží, zůstává ve spojení s Bohem; že tomu tak, poznává z Ducha sv., kterého obdržel, neboť bez jeho pomoci nemohl by přikázání Boží náležitě zachovávat.

4, 1. duchu každému, t. j. každému, kdo k vám přichází a se nabízí jako učitel a vůdce. Srovn. 1. Thess. 5, 21.

2. Podle Vulgáty bylo by: „Po tomto poznává se Duch Boží.“ Jest z Boha, t. j. dítkem Božím, s Bohem v spojení, Duchem sv. naplněn.

3. Podle Vulgáty bylo by: „A to jest antikrist“ místo „duch antikristův“ (smýšlení snahy antikristovy).

4. Přemohli jste je totiž nepravé proroky (v. 1.). Podle Vulgáty bylo by: „Přemohli jste je j“, totiž antikrista, jenž (jeho duch, smýšlení) jest již přítomen v nepravých prorocích. Jak vidno, smysl zůstává co do věci týž. Přemohli jste je nikoli přirozenou silou svojí, nýbrž proto, že Bůh, jenž skrze Ducha svého jest ve vás, jest větší a mocnější nežli ďábel, jenž jest ve světě lidí převrácených a vás skrze ony proroky či učitele nepravé chce svěsti.

5. Oni učitelé nepraví jsou ze světa, t. j. z lidí zlých, převrácených, a proto mluví ze světa, t. j. věci světské, srovnávající se s duchem lidí zlých, a svět lidí zlých a smyslných poslouchá je se zálibou.

6. My apoštolé (a vůbec věrozvěstové a učitelé praví) jsme z Boha, a proto mluvíme z Boha, pravdu totiž Bohem zjevenou. Z toho, zdali kdo slyší nás a církevní učitele vůbec, poznáváme, zdali v něm jest Duch pravdy (Jan 14, 17; 15, 26, 16, 13; 1 Kor. 2, 12), čili zdali jest proniknut a řízen Duchem sv., aneb zdali v něm jest duch bludu, čili zdali se řídí a věsti dává ďáblem, jenž jest otcem lži a bludu (Jan. 8, 44.)

Vyzývá k lásce k Bohu i k bližnímu. v. 7.—21.*

⁷ Miláčkové, milujme se vespolek, neboť láska jest z Boha, a každý kdo miluje, z Boha se zrodil a zná Boha. ⁸ Kdo nemiluje, nepoznal Boha, neboť Bůh jest láska. ⁹ V tom se ukázala na nás láska Boží, že Bůh poslal Syna svého jednorozeného na svět, abychom byli živi skrze něho. ¹⁰ V tom jest láska, ne že bychom my byli milovali Boha, nýbrž že On (prve) miloval nás a poslal Syna svého jako obět smírnou za hříchy naše. ¹¹ Miláčkové, jestliže takto Bůh nás miloval, i my máme milovati se vespolek.

¹² Boha nikdo nikdy neviděl. Milujeme-li se vespolek, Bůh v nás zůstává a láska k němu jest v nás dokonalá. ¹³ Z toho poznáváme, že v něm zůstáváme a on v nás, že nám dal z Ducha svého. ¹⁴ A my jsme viděli a svědčíme, že Otec poslal Syna svého jako Spasitele světa. ¹⁵ Kdokoli vyznává, že Ježíš jest Syn Boží, Bůh zůstává v něm a on v Bohu. ¹⁶ A my jsme poznali a uvěřili v lásku, kterou Bůh má k nám. Bůh jest láska, a kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh v něm. ¹⁷ V tom jest dokonalá naše láska (k Bohu), abychom měli důvěru v den soudný, ježto tak jako jest On, jsme i my na tomto světě. ¹⁸ Bázně není v lásce, nýbrž láska dokonalá ven vyhání bázeň, neboť bázeň má trápení; kdo však se bojí, není dokonalý v lásce.

* V části třetí (4, 7.—5, 12.), uvažuje o spojení s Bohem na základě pravdy „Bůh jest láska“. Poněvadž totiž Bůh jest láska, jenž z pouhé lásky vydal za nás Syna svého, máme i my, chtěje s ním zůstatí ve spojení, mítí lásku činnou k Bohu i bližnímu (4, 7.—21.), a poněvadž zdrojem a silou lásky té jest víra v Ježíše Krista založená na bezpečném svědectví souhlasném, máme též víru v Ježíše Krista nezloonně zachovat. (5, 1.—12.)

9. Srovn. Jan 3, 16. Abychom byli živi skrze něho, totiž životem milosti posvěcující zde na zemi a životem věčně blaženým v nebi.

10. Srovn. 2, 2; Řím 8, 9; 1. Tim. 1, 15; Tit. 3, 4.

12. t. j. Ačkoli jest Bůh neviditelný, trváme přece s ním ve spojení, chováme-li (pro Boha) opravdovou lásku činnou k sobě vespolek; neboť on zůstává pak v nás skrze Ducha svého svou milostí, a láskou, a naše láska k němu dosahuje nejvyššího stupně dokonalosti.

13. dal nám z Ducha svého, t. j. učinil nás účastny Ducha sv. a jeho darů. Viz 3, 24; 1, 3.

16. t. j. my křesťané pravověrní poznali jsme tu lásku, kterou Bůh má k nám a uvěřili jsme v ni, a tak nabyli jsme pevného přesvědčení o ní. Míni tu onu lásku, ve které Bůh poslal Syna svého, aby nás vykoupil (v. 9.).

17. Výraz k Bohu v řeckém textě není, ani v četných rukopisech latinských. Ve Vulgátě ano. Jest to pozdější vložka jako vysvětlivka. Slovem naše (naše láska) překládáme řecký výraz *μετ' ἡμῶν* = s námi, mezi námi. Neboť láska, která jest mezi námi vespolek, jest láska naše. Míni se pak tu láska naše k Bohu a z ní vycházející láska k bližnímu. Smysl jest: v tom, že zůstáváme v Bohu (věrou a láskou) a Bůh v nás (svou milostí), jest dokonalá či přišla dokonalosti naše láska k Bohu a z ní vycházející láska k bližnímu, a to k tomu konci, abychom v den soudný měli nikoli bázeň, nýbrž radostnou důvěru, zakládající se na tom, že na tomto světě jsme co do lásky čisté, činné, obětavé tak, jak on, jako Kristus, čili že co do lásky podobáme se Pánu Ježíši, jenž z pouhé lásky za nás na kříži zemřel, v nejsvětější Svátosti se nám za pokrm dává k výživě duševní (abychom ve stavu milosti se udrželi a v něm prospívali) a v nebesích jako Bohočlověk za nás oroduje.

18. t. j. bázně otrocké není při lásce dokonalé, neboť láska dokonalá vylučuje bázeň otrockou. Pojímá sice někdy i nejhorlivějšího křesťana bázeň v příčině spásy (Filip. 2, 12; 2. Kor. 7, 5.), avšak při něm láska dokonalá nejen nedopustí, aby bázeň ta uhostila se v něm trvale nebo horlivost jeho ochabla, nýbrž i povzbudí ho k větší ještě horlivosti.

¹⁹ My tedy milujme Boha, neboť on první miloval nás. ²⁰ Řekne-li někdo „Miluji Boha“ a nenávidí-li bratra svého, jest lhář; neboť kdo nemiluje bratra svého, kterého vidí, kterak může milovati Boha, jehož nevidí? ²¹ A toto přikázání máme od Boha, aby ten, kdo miluje Boha, miloval též bratra svého.

KAPITOLA 5.

Vyzývá k víře v Ježíše Krista jakožto zdroji a síle lásky, v. 1.—12.

¹ Každý, kdo věří, že Ježíš jest Kristus, z Boha se zrodil, a každý, kdo miluje rodiče, miluje i toho, kdo se z něho zrodil. ² Po tom poznáváme, že milujeme dítky Boží, když milujeme Boha a konáme přikázání jeho. ³ Neboť to jest láska k Bohu, abychom zachovávali přikázání jeho; a přikázání jeho nejsou těžká, ⁴ neboť všechno, co se zrodilo z Boha, přemáhá svět, a to jest vítězství, které přemáhá svět, víra naše. ⁵ Kdo jest však, jenž přemáhá svět, leč ten, kdo věří, že Ježíš jest Syn Boží?

⁶ To je ten, jenž přišel skrze vodu a krev, Ježíš Kristus; ne pouze vodou, nýbrž vodou a krví. Také Duch jest to, jenž vydává svědectví,

19. My tedy milujme Boha, tak podle překladu latinského. Text řecký v němž (podle nejstarších rukopisů slovo *oŷv* (ún, tedy) schází, připouští také tento překlad: my milujeme (totiž my křesťané pravověrní).

20. Sv. Jan přihlíží tu zvláště k oněm učitelům nepravým, kteří uznávali sice povinnost lásky k Bohu, avšak lásky k bližnímu nedbali (Srovn. 1, 6. 8. 10; 2, 4. 9. 11; 3, 6. 8. 15). Poučuje, že láska k Bohu nerozlučně souvisí s láskou k bližnímu.

21. od Boha skrze Krista. Srovn. Jan. 13, 34; Mat. 22, 37—40; Luk. 10, 27; Efes. 5, 2.

5, 1. Slovy „každý kdo věří, že Ježíš jest Kristus či Vykupitel zaslíbený, a tedy i Syn Boží, z Boha se zrodil“, upozorňuje na to, že víra v Ježíše Krista jakožto Vykupitele a Syna Božího jest nutnou podmínkou, aby dospělý člověk (nekrřesťan) na křtu sv. z Boha se zrodil, přijatým dítkem Božím se stal. — Smysl slov „každý, kdo miluje“ atd. jest: jako ten, kdo miluje otce, miluje i dítko jeho, tak i ten, kdo opravdově miluje Boha, miluje také ty, které Bůh na křtu sv. přijal za dítky své, totiž své spolukřesťany.

3.—4. t. j. přikázání Boží zachovávatí není těžko opravdovému křesťanu, neboť každý, kdo na křtu sv. z Boha se zrodil, každý křesťan pravý může s těmi milostmi, které obdržel na křtu sv. (a též v jiných svátostech dostává), překonati všechna pokušení a obtíže, které mu svět a žádost jeho činí, a skutečně je překonává, jestli oněch milostí užívá, a tím vítězstvím či mocí vítěznou, kterou přemáhá svět i žádost jeho, jest naše víra, kterou jsme vešli ve spojení s Kristem a skrze něho s Bohem.

6.—12. Uváděje troje svědectví souhlasné, ukazuje, na jak pevném základě spočívá naše víra v Ježíše Krista jakožto Vykupitele světa a Syna Božího.

6. Slovy „přišel (veřejně vystoupil jako Vykupitel) skrze vodu“ naráží na svědectví, které Bůh Otec vydal Pánu Ježíši na počátku jeho veřejného života při jeho křtu v Jordaně slovy „Ty jsi Syn můj milý, v tobě se mi zalíbilo“; slovy pak „a skrze krev“ naráží na svědectví, které Pán Ježíš sám vydal krvavou smrtí svou na kříži. Poněvadž totiž smrt u podstoupil právě tak, jak bylo předověděno v zákoně Starém, osvědčil jí, že jest oním Vykupitelem, jenž byl v Starém zákoně zaslíben, a tedy i Synem Božím. Mimo svědectví však, která řečeným způsobem vydal mu Bůh Otec a Syn, vydává mu je také Duch sv., a to viditelným sestoupením na apoštoly, udílením darů mimořádných apoštolům a různým křesťanům, zázraky, které skrze ně činil a j. (Srovn. Jan 15, 26.). On vydává a může vydávati svědectví pravé, poněvadž jest pravda naprostá (Jan, 14. 17; 15. 26; 16. 13.). — Místo „neboť (sv) Duch jest pravda“ má Vulgáta „quoniam Christus est veritas“ (že Kristus jest pravda) vyjadřujíc tak nikoli příčinu, nýbrž předmět svědectví Ducha sv. Ale čtení to ač co do věci správné (Jan 14, 6), nesrovnávajíc se s rukopisy řeckými, sotva jest původní.

neboť Duch jest pravda. ⁷ Jsou zajisté tři, kteří vydávají svědectví na nebi, Otec, Slovo a Duch svatý; a tyto tři jedno jsou; ⁸ a tři jsou, kteří vydávají svědectví na zemi, Duch a voda a krev, a tyto tři v jedno jsou. ⁹ Přijímáme-li svědectví lidské, svědectví Boží jest větší, neboť toto jest svědectví Boží, že vydal svědectví o Synu svém. ¹⁰ Kdo věří v Syna Božího, má svědectví Boží v sobě; kdo nevěří Bohu, učinil ho lhářem, neboť nevěřil ve svědectví, které Bůh vydal o Synu svém. ¹¹ A toto je to svědectví: že Bůh nám dal život věčný, a tento život jest v Synu jeho. ¹² Kdo má Syna, má život; kdo nemá Syna (Božího), nemá života.

Závěrek listu. v. 13.—21.

¹³ Toto jsem vám napsal, abyste věděli, že máte život věčný, (vám), kteří věříte ve jméno Syna Božího. ¹⁴ A v tom záleží důvěra, kterou máme k němu, že nás slyší, prosíme-li zač podle vůle jeho. ¹⁵ A víme-li, že nás slyší, začkoli prosíme, víme, že máme ty věci, kterých jsme na něm žádali. ¹⁶ Vidí-li kdo bratra svého, an hřeší nikoli

7. 8. Slova „na nebi... na zemi“ scházejí skoro ve všech rukopisech řeckých, jakož i v starých překladech, a to i v dosti četných rukopisech latinských. (Viz o tom poznam dodatečný na konci tohoto listu). Vyjadřují zřejmě pravdu také na jiných místech v Novém zákoně vyslovenou, totiž že jest jeden Bůh ve třech osobách. — Slovy „svědectví vydávají Duch a voda a krev“ míní ona svědectví daná od Otce, Syna a Duchu sv., na něž narážel ve v. 6. Tito tři jsou svým svědectvím v jedno, t. j. souhlasně vydávají svědectví o Ježiši jakožto Vykupiteli a Synu Božím. Klade váhu na číslo tři, poněvadž dle zákona mojžišského (5. Mojž. 19, 15; 2. Kor. 13, 1.) dvou neb tří svědků souhlasných bylo třeba, aby nějaká pravda osvědčila se náležitě a právoplatně.

10. má řečené svědectví Boží o Ježiši Kristu v sobě, t. j. přijal je do rozumu i vůle a učinil je pravidlem svého smýšlení i jednání. Učinil (dle Vulgáty činí) ho lhářem, t. j. viní ho ze lži. Viz 1, 10.

12. Slova Božího (Dei) není v textě latinském, v řeckém ano (τοῦ θεοῦ).

13.—21. V závěrku udává, za kterým účelem list tento napsal (v. 13.), upozorňuje znova na užitek víry v Ježíše Krista (v. 14.—17.) a na to, že jakožto dítka Boží mohou a mají se uchováti od hříchu (v. 18.—21.).

13. list tento napsal tedy za tím účelem, aby oživil ve svých čtenářích vědomí, že věrou v Ježíše Krista mají život věčný, počáteční totiž či v posvěcující milosti Boží již v tomto životě.

14.—16. upozorňuje, že křesťané opravdoví, kteří majíce v sobě počátečné život věčný či posvěcující milost Boží, jsou s Bohem ve spojení věrou životou a láskou činnou, mohou ve svých modlitbách obracet se k Bohu s důvěrou, že vyslyšeny budou prosby jejich, pokud je budou konati podle vůle Boží, a to i ty, které vysílají za spolukřesťany, kteří se sice prohřešili, ale ne k smrti, t. j. těžce sice, ale ne tak, aby odmítajíc svévolné pokání, vrhali se v záhubu věčnou. Těmi totiž, kteří hřeší k smrti či záhubě věčné, míní alespoň pravděpodobně ty, kteří s plným rozmyslem a zcela svobodně od Krista a jeho církve se odloučili, a tak přerušili veškeré spojení s tím, skrze něž jedině lze dojíti spásy. Za ty nebrání sice ale ani nepraví, t. j. nepřikazuje, aby se modlili, a to proto, poněvadž za ně nemohou se modlíti s důvěrou plnou, že budou vyslyšeni, neboť při lidech takových musil by Bůh mnohdy mocí zlomit jejich odpor (a tedy zrušiti svobodnou vůli jejich), aby činili pokání; a toho Bůh, nechtěje bráti člověku svobodu, kterou mu dal, nikdy nečiní. — Podle vůle Boží modlí se ten, kdo se modlí s pevnou věrou v Ježíše Krista a pro jeho zásluhy a potud, pokud předmět prosby jeho bude Bohu příjemný, jakož i s pevnou důvěrou, vroucně a vytrvale (Jan, 14, 13). — Víme, že máme ty věci, t. j. tak jsme přesvědčeni, že obdržíme to, zač podle vůle Boží jako dítka jeho prosíme, jako bychom to již měli. — Místo „bude prositi a dá mu“ (život milosti, totiž buď sám tím, že mu jej na Bohu vyprosí, anebo spíše Bůh), jak mají i některé latinské rukopisy, bylo by podle Vulgáty tištěné a některých rukopisů latinských „pros, bude mu dán život.“

k smrti, bude prositi, a dá mu život, tomu totiž, kdo nehřeší k smrti. Jest hřích k smrti; za ten, nepravím, aby kdo prosil. ¹⁷ Každá nepravost jest hřichem, ale jest hřích, který není k smrti.

¹⁸ Víme, že nikdo, jenž jest zrozen z Boha, nehřeší, nýbrž kdo se zrodil z Boha, zachovává se, a zloboh ho nezachvacuje. ¹⁹ Víme, že jsme z Boha, a celý svět leží ve zlobohu. ²⁰ A víme, že Syn Boží přišel a dal nám mysl, abychom poznali pravého Boha; a my jsme v pravém (Bohu), v jeho Synu, Ježíši Kristu; to jest pravý Bůh a život věčný. ²¹ Dítky, uchovejte se od model. Amen.

17. t. j. k a ž d á n e p r a v o s t č i k aždé nepravé jednání neb každé (vědomé a dobrovolné) přestoupení zákona Božího jest hřichem, ale ne každý hřích vede k smrti či záhubě věčné, ten totiž ne, který jest buď všední aneb těžký sice, ale pravým pokáním smyt. Podle Vulgáty bylo by kladně „a jest hřích k smrti“, ale celkový smysl se tím nemění, smysl totiž, že jedny hříchy vedou k smrti věčné, jiné nikoli; k smrti vedou ty hříchy těžké, v nichž člověk zůstává neka-jicně až do tělesné smrti své.

18—19. vyjadřuje myšlenku již v 3, 6.—10. vyslovenou, že totiž se srovnává se zrozcenem z Boha (s přijatým dítkem Božím), aby hřešil (neb alespoň v hříchu trval), poněvadž obdržel moc vítěznou, aby se mohl od hříchu ochrániti (aneb zhrěšiv přece z hříchu povstati). — Místo „kdo se zrodil z Boha, zachovává se“ totiž čistým od hříchu a od světa, bylo by dle Vulgáty „zrození z Boha zachovává ho“ ve smyslu stejném, že totiž pomocí těch milostí, kterých se zrozcení z Boha, křesťanu, dostává, může a má se od hříchu uchovati. Celý svět leží ve zlobohu, t. j. v ďáblu, pokud totiž trvá bezstarostně v hříších a tím i jako v objeti, v moci ďáblově.

20. Srovn. 4, 7.—9.; 4, 14.—15. Místo „my jsme v pravém Bohu,“ s ním totiž ve spojení, bylo by podle Vulgáty „a bychom byli v pravém Bohu.“ Souřadujef ona větu tuto méně vhodně s větou předcházející.

Poznam dodatečný k 5, 7.—8. (Úryvek Janovský, comma Joanneum). Jak již svrchu bylo napověděno, slova „na nebi . . . na zemi“ ve 5, 7.—8., zvaná Comma Joanneum (ú. J.), úryvek Janovský (Janův), scházejí ve všech zachovaných rukopisech řeckých vyjma čtyři velmi pozdní, jakož i ve všech rukopisech překladu syrského, ethiopského i koptického, též v rukopisech překladu arménského starších 12. st., ano i ve více než 50 rukopisech překladu latinského, a to i v nejstarších (Fuldenském ze 6., Amiatinském z 8. st.), a ty četné rukopisy latinské, které je mají, nepodávají jich stejně, nýbrž jedny, a to právě starší, kladou napřed svědectví pozemské a potom nebeské, jiné mají napřed svědectví nebeské a po něm pozemské, jiné podávají je ve formě srovnávací: Tři jsou, kteří vydávají svědectví na zemi . . . jako i na nebi jsou tři . . . Mimo to ze sv. Otců východních (řeckých a syrských) nevzpomíná ú. J. a před 12. st. nikdo, z latinských nikdo před 5. st., pouze africký spisovatel sv. Cyprian použil ho ve spise De unitate ecclesiae slovy: „Pán praví: Já a Otec jedno jsme, a opět o Otcí a Synu i Duchu sv. jest napsáno: A tito tři jedno jsou.“ A snad již před ním i Tertullian slovy, že ti tři (Otec, Syn a Duch sv.) jedno jsou (qui tres unum sint). Avšak ani toho kritikové neuznávají tvrdíce, že Tertullian v řečeném výroce ani nenaráží na ú. J., nýbrž pouze vyjadřuje pravdu o sounpodstatnosti tří osob božských, Cyprian pak že necituje verše 7. (svědectví nebeské), nýbrž v. 8. (svědectví pozemské) allegoricky je vykládaje. Zřejmě vyskytá se ú. J. po prvé u bludaře Priscilliana r. 384 ve vyznání, které předložil synodě Saragoské, ale nikoli ve formě správné, nýbrž bludařské, totiž: „Tria sunt quae testimonium dicunt . . . et haec tria in unum sunt, et tria sunt, quae testimonium dicunt in coelo, pater verbum et spiritus, et haec tria unum sunt in Christo.“ Ve formě pravověrné uvádějí jej jako výpověď Janovu teprve r. 484 biskupové afričtí a sou-sedních ostrovů počtem 461 na sněmě karthaginském ve vyznání víry, které zaslali vandalskému králi Humerichovi. Později uvedli je Pseudo-Vigilius, Fulgentius Rupský a j. Všeobecně pak byl ú. J. v církvi latinské uznáván v době od 9.—16. stol. Ale již v 16. st. počali někteří pozastavovati se nad řečeným nedostatkem svědků pro pravost ú-u J. a i stavěli se proti ní, později též jiní; v době nejnovější pak vyslovili se proti ní více méně rozhodně skoro všichni kritikové nejen protestantští, nýbrž i katolíci, ač jiní nejen katolíci, nýbrž i protestanté (Bengel, Sander, Besser a j.) uznávají úryvek ten za pravý, vyvracující námitky popiračů

a uvádějící důvody různé pro jeho pravost. A jsou vážné jak důvody popíračů, tak protidůvody zastanců jeho pravosti, takže jest těžko říci, na které straně jest pravda přes to, že kongregace inkvisiční k otázce, zdali lze s jistotou popírati neb v pochybnosti míti řečený úryvek Janův, odpověděla dne 13. ledna 1897 záporně, a to za souhlasu papeže Lva XIII. ze dne 15. ledna téhož roku, neboť odpověď ta nebyvši dána od nejvyšší hlavy církve autoritativně (ex cathedra) a neobsahujíc vzhledem k dané otázce nic jiného nežli to, že nelze s jistotou popírati neb v pochybnost bráti pravost *ú-u Ť-a*, ani není neomylné, ani nebrání dalšímu setření o pravosti řečeného úryvku. Avšak hledíce k důvodům jedněch a ku protidůvodům druhých, jako nesouhlasíme s tvrzením těch oněch zastanců pravosti, že by dogmatické důvody vyžadovaly, aby se uznala pravost *ú-u Ť-a* a tedy ani s výtkou, že by ten, kdo popírá neb v pochybnost běře pravost *ú-u Ť-a* jednal proti neomylnosti církve (Drach, Hetzenauer), spíše uznáváme vážnost důvodů, které popírači vedou pro svůj náhled z nedostatku svědectví vnějších, zejména co se týká rukopisů a spisovatelů řeckých a starých překladů východních, tak ani nestavíme se na popírací stanovisko jejich (popíračů), neboť nezdá se nám, že by uvedená svědectví latinských Otcův a spisovatelů byla beze vsí váhy. Připouštíme sice, ač netvrdíme, že Tertullián na řečeném místě necituje *ú-u Ť-a*, ba na něj ani nenaráží; že by však sv. Cyprián slovy svrchu uvedenými neuváděl 1. Jan 5, 7. (z *ú-u Ť-a*), nýbrž pouze allegoricky vykládal verš 8. (svědectví pozemské), verše 7. nejzřejmě, pokládáme za nepravdu; neboť ať nehledíme k tomu, že v době jeho allegorický výklad ten verše 8. byl neznámý, sv. Cyprián sám nejen ani slovem neoznaučuje, že by podával výklad allegorický, nýbrž spíše tím, že ke Kristovým slovům v Písmě zaznamenaným „Já a Otec jedno jsme“ připojuje slova „A tito tři jedno jsou“ s předchozí poznámkou „et iterum de Patre et Filio et Spiritu sancto scriptum est (a opět o Otcí a Synu a Duchu sv. p s á n o j e s t)“ dává na jevo, že slova „a tito tři jedno jsou“ (et hi tres unum sunt) jsou právě tak napsána v Písmě sv., jako slova „Já a Otec jedno jsme“ (Ego et Pater unum sumus) a tedy že nevykládá allegoricky, nýbrž cituje slova Písma. Pravda ovšem jest, že slova „et hi tres unum sunt“ vyskytují se, alespoň podle znění latinského, také ve v. 8. při svědectví pozemském; že však sv. Cyprián nemyslí na v. 8., na svědectví pozemské, dává sám na jevo pravě, že ta slova jsou napsána o Otcí a Synu a Duchu; neboť ve v. 8., při svědectví pozemském, sv. Jan nenapsal jich o třech božských osobách. — Co však se týká vyznání, které afričtí a okolní biskupové ze sněmu karthaginského r. 484 zaslali ariánskému králi Hunerichovi, pokládáme rozhodně za nepravdu, že by biskupové ti pojali do něho *ú. Ť.* neprávem jako text biblický z nějaké předlohy již hotové, ať španělské ať jiné (africké), do níž by se byl dostal omylem z některé bible již porušené, tak totiž, že by vysvětlivka, přičiněná na okrajích k v. 8. jako výklad allegorický, vložena byla při pozdějších opisech do textu. Neboť jest pravděpodobno již to, aby vložka taková v době ne více než stoleté vnikla do tak četných opisů a to s účinkem takovým, že by nejen po Španělsku, nýbrž i v Africe a okolních ostrovech staré znění zatlačila a jako pravý text Jana apoštola byla uznána, zvláště kdyby byla, jak myslí Künstle, nejprve od Priscilliána ve formě bludařské sestavena a potom teprve ve formu pravověrnou upravena; pravdě nepodobno však tím více, aby pádělek ten uznalo za pravý text Janův také přes půl páta sta biskupův afrických, kteří přece aspoň po veliké části měli nebo znali také starší exempláře a věděli, zda-li ono místo bylo v nich neb ne. A nejen pravdě nepodobno, nýbrž i neuvěřitelno jest nám, aby všechno to (vepisování vložky nepravé do textu, šíření a užívání jí jako textu biblického) dělo se tak hladce, že by nikdo nebyl protestoval proti tomu, zvláště pováží-li se, jak byli tehdy v té příčině citliví a jak se horšili pro ty opravy, které sv. Jeronym učinil v posvátném textě odlišné od znění, jak je byli navykli slyšati při službách Božích. Nenamítali-li však nikdo ničeho proti uvádění *ú-u Ť-a* jakožto textu Janova, zejména ani proti jeho užití ve vyznání podaném od afrických biskupův ariánskému králi Hunerichovi, jest to zajisté známkou patrnou, že *ú. Ť.* tehdy v latinském textě svém měli, a to nejen ve Španělech, nýbrž zejména též v Africe, kde latinský překlad pravděpodobně povstal; a jestliže soudíc z toho, co svrchu jsme řekli, užil ho jako textu biblického také sv. Cyprián (z. 251), bylo v něm také již v první polovici 3., a tedy nepochybně hned od počátku t. j. od druhé polovice 2. st., kdy list Janův byl do latiny přeložen; neboť není pravděpodobno, že by *ú. Ť.*, byl-li by nepravý, dostal se do překladu toho, sotva byl učiněn. Byl-li však v překladě latinském hned od počátku, byl zajisté také v tom rukopise řeckém, z něhož překlad byl pořízen. Rukopis tento však byl mnohem starší, prvopisu apoštolskému bližší a proto zajisté i správnější, nežli nejstarší nám zachované rukopisy řecké. Byl-li tedy

O druhém listě sv. Jana.

Ani při druhém a třetím listě sv. Jana autor neudává jména svého, nýbrž nazývá se pouze starším, věda, že pod tímto jménem jest znám v dalekém okolí. Ale myšlenky, které vyjadřuje, láska, kterou dýše, jakož i mluva a sloh jeho poukazují k tomu, že nepsal jich nikdo jiný, nežli ten, jenž napsal evangelium čtvrté a první list sv. Jana, totiž evangelista sv. Jan. Pravdu toho dosvědčují svědkové vnější, o druhém listě již sv. Ireneus, Kánon Muratorův, Klement Alex.; o třetím pak (alespoň velice pravděpodobno) již oba svědkové posledně jmenovaní. Narážka na druhý Janův (v. 10.), shledává se již u sv. Ignáce Muč. (v listě ke Smyrnenským (4, 1.), na třetí list (v. 12.) již u Papiáše. Pokud však nejstarší sv. Otcové jich nepřipomínají a ty ony obce v prvních třech stoletích do kánonu jich nepřijaly, příčina toho byla v tom, že listy jsou krátké, věnované, ne-li oba, jak se domnívali, alespoň 3. Jan. osobám soukromým, a vyjma 2. Jan, 10. neobsahují skoro ničeho, proč by při službách Božích byly předčítány neb od spisovatelů citovány. Nepřišly proto také dosti dlouho ve známost širší a tedy ani do kánonu, zvláště poněvadž spisovatel sám se nazval v nich pouze presbyteros, starším, a tak budil myšlenku, jakoby nebyl apoštolem.

Psán pak jest druhý list sv. Jana jakési *Elek t ě K y r i i*, vyvolené paní a jejím dítkám, pod kterýmžto jménem někteří rozumějí *jakousi paní jménem Elekta neb Kyrie*, žijící se svými

u. J. v tom rukopise, ze kterého starolatinský překlad byl učiněn, byl nepochybně i v prvopise apoštolském a jest proto pravý. Že byl vynechán v tolika rukopisech řeckých a mlčením pominut od sv. Otců a církevních spisovatelů nejen řeckých, syrských a armenských, nýbrž i předních spisovatelů latinských, stalo se nejspíše s ohledem na bludaře antitrinitářské (protitrojičnické). Někdy totiž pravověrci sami vynechávali ona místa biblická, o nichž se obávali, že by jich bludaři zneužili pro bludnou nauku svou. *Ú-u J-a* však mohli snadno zneužití oni bludaři antitrinitářští 2. a 3. st., kteří Otce, Syna a Ducha sv. neměli za tři různé osoby soupodstatné, nýbrž za různá jména neb různé vztahy osoby jedné, Boha jednoosobného (Patripassiáni, modalisté). Možná tedy, že právě s ohledem na ně, z obavy, aby nezneužili úryvku Janova, spisovatelé pravověrní ve 3. st. nejen neuváděli ho ve svých spisech proti nim, nýbrž i vynechávali jej v nově pořizovaných rukopisech svých, podle těch pak že byly zase učiněny nové opisy řecké a snad i použito jich ať přímo, ať nepřímo při vzdělání neb po opravování starých překladů východních. Tomu-li tak, vysvětlí se, kterak přišlo, že se nezachovaly kodexy s *ú-em J-ým*, tím totiž, že z prvních tří století nezachoval se až na nepatrné zlomky vůbec žádný řecký kodex novozákonní, a tedy ani takový, který by *ú-J.* měl, vysvětlí se také to, že *ú-J.* chází právě v těch starších rukopisech latinských, které byly napsány neb opraveny v Římě neb v okolí jeho, tím totiž, že řečený blud antitrinitářský byl z Malé Asie také do Říma přenesen a tam dále rozváděn, a že tam právě byl latinský text poopraven také s ohledem na rukopisy řecké, z nichž mnohé as již *ú-u J-a* neměly; ano vysvětlí se i to, že *ú. J.* není podán stejně v těch rukopisech latinských, které jej obsahují, tím totiž, že ti, kteří měli přesvědčení o pravosti úryvku Janova, dostavše v majetek rukopisy bez něho, aneb pořizující si rukopisy nové, *ú. J.* vepsali v oněch na okraj, v těchto do textu, jen že jedni podali je doslovně, jiní volně ve formě porovnání, jedni před svědectvím pozemským, jiní po něm. Než ať stalo se tak či onak, to pokládáme za jisté vzhledem k tomu, co řečeno, že přes veškerou vážnost důvodů, které se uvádějí proti pravosti *ú-u J-a*, nelze ho právem popíratí s tou určitostí, s kterou to činí skoro všichni již i katoličtí kritikové; neboť jsou důvody, které nejen brání tomu, nýbrž i ukazují pravost úryvku toho aspoň jako dosti pravděpodobnou. (Více o tom viz můj článek „Comma Joanneum“ v „Českém slovníku bohovědném“, díl III., str. 131—136.)

dítkami v některém městě maloasijském, jiní, a to as správněji, nějakou obec křesťanskou a její členy věřící v Malé Asii. Obec (nebo paní) ta byla se svými věřícími (dítkami svými) v nebezpečství, že působením bludařů odchyli se od cesty pravé i ve víře i v lásce své; proto sv. Jan napsal jí list, ve kterém jí doporučoval skutky lásky, varoval před bludaři a slíbil, že sám přijde do města jejího a poučí jí obsírněji. Psal jej nepochybně v Efesu v posledním desetiletí prvního století.

Druhý list sv. Jana apoštola.

KAPITOLA JEDINÁ.

Úvod, povzbuzení a varování, závěrek.

¹ (Já) starší vyvolené paní a dítkám jejím, které já miluji vpravdě a nejen já, nýbrž i všichni ti, kteří poznali pravdu,² (a to) pro pravdu, která v nás zůstává a na věky s námi bude: ³ Budíž s vámi milost, milosrdenství a pokoj od Boha Otce a od Ježíše Krista, Syna Otcova, v pravdě a lásce.

⁴ Zaradoval jsem se velice, že jsem shledal mezi dítkami tvými takové, kteří žijí v pravdě, jakož jsme dostali přikázání od Otce. ⁵ A nyní, prosím tě, paní, ne jako bych ti psal přikázání nové, nýbrž to, které jsme měli od počátku, abychom se milovali vespolek. ⁶ A toto jest láska, abychom žili podle přikázání jeho. Toto je to přikázání, jak jste je slyšeli od počátku, abyste žili v ní.

⁷ Neboť mnoho svůdců vyšlo na svět, kteří nevyznávají Ježíše Krista přišlého v těle; to jsou svůdci a antikristové. ⁸ Mějte se na pozoru, abyste neztratili toho, čeho jste se dopracovali, nýbrž abyste do-

1.—3. Úvod obsahuje věnování a pozdrav. Věnuje jej vyvolené paní, t. j. obci Páně či obci křesťanské, která byla vyvolena ku pravé víře. Ti, kteří myslí, že list byl věnován nějaké paní, mají z příslušných slov řeckých (elektra kyria) jedno neb druhé za vlastní jméno a překládají buď vyvolené Kyrii neb Elektě paní. Miluji v pravdě, t. j. opravdově pro pravdu, t. j. proto, že pravdu (víru) křesťanskou přejali a podle ní žijí. Všichni, kteří poznali pravdu křesťanskou, t. j. všichni praví křesťané. Místo „budíž s vámi“ mají nejstarší rukopisy řecké i latinské „bude s námi“.

4.—5. Vyjádřiv radost nad tím, že mnozí údové oslovené obce křesťanské žijí podle své víry, povzbuzuje, aby zachovávali přikázání lásky jakožto souhrn všech přikázání Božích. Jakož jsme dostali přikázání od Otce, totiž skrze Syna (viz Jan. 13, 34; 1. Jan. 3, 23.).

6. t. j. v tom záleží obsah a podstata křesťanské lásky, abychom zachovávali přikázání Boží, a jak jste slyšeli již tehdy, když jste přijali křesťanství (od počátku), přikázání ta všechna obsažena jsou v jednom přikázání, abyste žili v ní, v lásce (k Bohu a k bližnímu).

7.—11. Varuje před antikristy či těmi, kteří popírali, že Ježíš jest Vypkitelem a Synem Božím.

7. to jsou svůdci a antikristové, tak co do smyslu. Doslovně bylo by v čísle jednotném ale ve smyslu hromadném „to jest svůdce a antikrist“. Přišlého v těle viz 1. Jan. 4, 2.

8. abyste neztratili, t. j. abyste od víry neodpadli a tím nepřipravili se o nebeskou odplatu za všechny zásluhy, které byste si zjednali zbožností a dobrými skutky.

stali odplatu plnou. ⁹ Nikdo, jenž přestupuje a nezůstává v učení Kristově, nemá Boha; kdo zůstává v učení, ten má Otce i Syna. ¹⁰ Přichází-li kdo k vám a nepřináší-li tohoto učení, nepřijímejte ho do domu, ani ho nepozdravujte. ¹¹ Neboť kdo ho pozdravuje, zúčastňuje se v jeho skutcích zlých.

¹² Ačkoli mám mnoho psáti vám, nechci (to učiniti) papírem a inkoustem, nýbrž doufám, že k vám přijdu a ústy k ústům mluvití budu, aby radost vaše byla úplná. ¹³ Pozdravují tě dítky tvé sestry vyvolené.

O třetím listě sv. Jana.

List tento sv. Jan věnoval jakémusi Gaiovi. Muž ten vynikal zbožností a pohostiností, jmenovitě k příchozím věrozvěstům od Jana doporučeným neb poslaným, aby jménem jeho přehlíželi církevní obce maloasijské. Ale jakýsi Diotrefes, jenž byl nejspíše biskupem v té obci, ve které Gaius bydlel, nejen sám nepřijímal příchozích věrozvěstů, nýbrž i jiné od pohostiností zdržoval, ba i z církve vylučoval ty, kteří je přijímali přece, a to hlavně proto, že ve své ctižádosti nechtěl uznati nad sebou autoritu Janovu. Rušil tak sám klidný rozvoj církevní obce té. Sv. Jan, dověděv se o tom od věrozvěstů od Gaia pohostěných, napsal a při opětné cestě jejich do obce Gaiovy po nich poslal list, ve kterém chválil Gaiovu pohostinnost, odsuzoval jednání Diotrefovo a doporučoval jakéhosi Demetria. Chtěl tak povzbudit Gaia, aby vytrval ve šlechetných snahách svých, a nejen jeho, nýbrž i jiné křesťany té obce, neboť ačkoli list ten věnován jest pouze Gaiovi, platil zajisté obsahem svým celé obci. Psán jest nejspíše také v Efesu v posledním desetiletí prvního století. Důležitý jest tím, že vrhá světlo na stav křesťanských obcí maloasijských na konci prvního století a schvaluje podporu missií jakožto čin záslužný.

9. Nikdo, jenž přestupuje totiž meze učení Kristova a tedy od pravé víry odstupuje (recedit, jak má Vulgáta), nemá Boha, t. j. není (v milostivém spojení s Bohem. (1. Jan. 2, 23.)

10.—11. Přichází-li kdo totiž jako učitel. Apoštol velí, aby nepropůjčovali pohostinství bludařským učitelům ani jich nepozdravovali, t. j. důvěrně, přátelsky s nimi neobcovali, a to pro nebezpečenství, které z takového obcování s bludařskými učiteli povstávalo, aby nebyli svedeni od pravé víry své. Kdo je pozdravuje, či přátelsky s nimi obcuje, jistou měrou souhlasí s nepravými naukami a zásadami jejich a tak zúčastňuje se v jejich skutcích zlých.

12.—13. Závěrek listu. Místo radost vaše mají některé i nejstarší rukopisy řecké radost naše (ἡμῶν, hémón). Dítkami sestry její míní věřící té obce křesťanské, ve které tento list napsal. Jsou-li však přece v pravdě ti, dle nichž list tento byl poslán nějaké paní, jest pojmáti slova sestra a dítky ve vlastním smyslu jejich.

Třetí list sv. Jana apoštola.

KAPITOLA JEDINÁ.

Úvod, povzbuzení, stížnost do Diotrefa, doporučení Demetria, závěrek.

¹ (Já) starší milému Gaiovi, kteréhož miluji v pravdě. ² Miláčku, modlím se, abys měl se dobře v každé příčině a byl zdrav, jako se má dobře duše tvá.

³ Zaradoval jsem se velice, když bratři přicházeli a vydávali svědectví o tvé pravdě, kterak ty v pravdě žiješ. ⁴ Větší radosti nemám nad to, abych slyšel, že moje děti žijí v pravdě. ⁵ Miláčku, věrně činíš, cokoli děláš pro bratry, a to přespolní. ⁶ Oni vydali svědectví o tvé lásce před církví, a ty dobře učiníš, doprovodíš-li je tak, jakož jest důstojno Boha, ⁷ neboť pro jeho jméno vyšli nepřijímajce ničeho od pohanů; ⁸ máme tedy my přijímatí takové, abychom byli (jejich) spolupracovníky pro pravdu.

⁹ Byl bych psal církvi, ale Diotrefes, jenž ctižádostivě panuje nad nimi, nás nepřijímá. ¹⁰ Proto, přijdu-li, připomenu (mu) jeho skutky, které činí tlachaje špatnými slovy proti nám, a nepřestáváje na tom, nejen sám bratrů nepřijímá, nýbrž brání i těm, kteří chtějí (je přijmouti), a z církve je vylučuje. ¹¹ Miláčku, nenásleduj zlého, nýbrž toho, co dobré jest. Kdo činí dobře, z Boha jest, kdo činí zle, neviděl Boha.

1.—2. Úvod záleží ve věnování a vyprošování blaha (blahopřání). Slovy „jako se má dobře duše tvá“ vydává pěkné svědectví jeho zbožnosti, ctnosti a vůbec dobrému stavu jeho duše. V pravdě (v. 1.), t. j. opravdově, upřímně.

3.—8. Povzbuzuje Gaia, aby vytrval ve šlechetných snahách svých, a to tím, že chválí život jeho vpravdě křesťanský (v. 3.—4), jakož i jeho pohostinnost vzhledem k věrozvěstům (v. 5.) a mu doporučuje pohostinnost tu i nadále (v. 6., 7.) poukazuje na její záslužnost (v. 8.). — Vydávali svědectví o tvé pravdě, t. j. o tom, že žiješ podle pravdy křesťanské, či že vedeš život opravdově křesťanský.

5. činíš věrně, t. j. přiměřeně pravdě (víře) křesťanské.

6. Slovem doprovoditi míní nejen čestný doprovod na kus cesty, nýbrž i, a to hlavně, opatření potřebnými věcmi na cestu (Srovn. Skutk. 15, 3; 20, 38; 21, 5.) Jakož je důstojno Boha, v jehož službě jsou, tedy uctivě a pečlivě.

7. Věrozvěstove ti kázající pohanům nepřijímali od nich ničeho ke své výživě, aby jich tím neodstrašili od přijetí Kristova učení, které hlásali. Srovn. 2. Kor. 11, 7.—12; 12, 13.

8. podporováním věrozvěstů (missií, modlitbou a obětmi hmotnými) zúčastňujeme se tedy jejich díla a tím i zásluh jejich. Srovn. Mat. 10, 40.—42.

9. Byl bych psal, tak podle Vulgáty, překladu syrského a některých mladších rukopisů řeckých; dle tohoto znění nepsal obci té listu skutečně. Nejstarší rukopisy řecké však mají *ἔγραψα* (egrapsa = psal jsem); a čtení to jest asi správné. Dle něho sv. Jan poslal již té obci list, adresovav aneb dav jej do datí Diotrefovi, jakožto představenému, biskupu jejímu. Doporučoval v něm nejspíše podporu věrozvěstů. Ale Diotrefes jej zadržel, a proto sv. Jan psal na to Gaiovi. List ten, byl-li skutečně zaslán, ztratil se, takže se nezachoval ani v opise ani v překladě, byv as zničen od Diotrefa samého. Nechť však správné jest čtení „byl bych psal“ nebo „psal jsem“, to jest jisto podle obojího čtení, že sv. Jan tento (třetí) list proto nepsal obci samé, nýbrž Gaiovi, ač měl na mysli obec celou, poněvadž představený její Diotrefes, neuznáváje nad sebou autority Janovy, nebyl by obsahu jeho s věřícími obce své sdělil ani sám od své zaujatosti upustil. — Jenž ctižádostivě panuje nad nimi (nad věřícími své obce) doslovně bylo by: jenž silibuje v prvenství (v tom, že jest první, v panování). Nás nepřijímá, t. j. neuznává naší autority.

11. Z Boha jest, t. j. hodným dítkem Božím, s Bohem ve spojení. Neviděl Boha, t. j. nepoznal ho náležitě, není s ním v milostivém spojení.

¹² Demetriovi vydává se svědectví ode všech i od pravdy samé; ale i my vydáváme (mu) svědectví, a víš, že svědectví naše jest pravdivé.

¹³ Mnoho bych měl ti psáti, ale nechci ti psáti inkoustem a pérem.

¹⁴ doufám však, že brzy tě uvidím a budeme mluvit ústy k ústům.

¹⁵ Pokoj tobě. Pozdravují tě přátelé. Pozdravuj přátele zejména.

O listě sv. Judy.

Autorem listu tohoto byl apoštol Juda příjmím Tadeus neb Lebeus, syn Alfea a jeho manželky Marie,¹⁾ jenž pro svou příbuznost s Pánem Ježíšem býval nazýván bratrem Páně podobně jako bratři jeho Jakub Malý, Šimon a Josef (Mat. 13, 55). Kde působil opustiv Palestinu, nelze přesně vytknouti, neboť staré zprávy rozcházejí se v té věci; nejvíce však podobá se pravdě, že kázal v Arabii, Syrii, Mesopotamii a Persii, a že vracel se odtud, byl usmrčen v Berytě.

Pro koho psal svůj list, neudává sám, leč jen všeobecně; někteří myslí, že psal jej pro křesťany maloasijské, pro tytéž, pro které psal sv. Petr; správněji však as soudí jiní, tvrdíce, že poslal jej křesťanům palestinským; poukazujef k tomu mimo jiné již ta okolnost, že sv. Juda uznal za dobré, aby se ve svém listě představil svým čtenářům jako bratr Jakuba, — toho Jakuba Malého, jenž jako biskup jerusalemský vrchní správu vedl nad křesťany palestinskými a zvláště u nich veliké vážnosti požíval. U křesťanů těch byly po smrti sv. Jakuba poměry velice neutěšené. Mimo jiné zaviňovali je různí bludaři ze židokřesťanů,

¹⁾ Autor listu tohoto představuje se svým čtenářům jako „Juda služebník Ježíše Krista, bratr Jakubův“, a jest přesvědčen, že čtenáři ti poznají z toho, který Juda jim píše. Takového přesvědčení však nemohl míti Juda kterýkoli, ani bratr kteréhokolí Jakuba, nýbrž jen Juda vůbec známý a bratr Jakuba jim dobře známého a takové vážnosti požívajícího, že bylo vhodno poukázati ku příbuznosti s ním. Takovým však v době apoštolské, kdy byl sepsán tento list, nebyl nikdo jiný, leč jen Juda apoštol, syn Alfea a jeho manželky Marie, příbuzné Panny Marie, jenž podle sv. Luk. 6, 16. a Skutk. ap. 1, 13. ve sboru apoštolském měl skutečně bratra Jakuba a též Tadeem (Tadeášem) neb Lebeem se nazýval. (Mat. 10, 3.). On tedy jest autorem toho listu. A že tomu tak, potvrzuje sám sv. Petr tím, že listu jeho užívá ve 2 listě svém a tak na jevo dává, že koncem r. 66. neb počátkem r. 67., kdy on svůj list napsal, list Judův již trval, a tedy vskutku z té doby pochází, do které se klade. Zřejmé pak dosvědčují to Zlomek Murat, Tertullian, Klement Alex. a j., kteří list tento výslovně přičítají Judovi neb apoštolu Judovi. Z Otcův apoštolských nevzpomíná ba ani na něj nenarází nikdo, některé obce pak nepřijaly ho s počátku do svého kánonu, takže Eusebius řadí jej mezi knihy popírané, ale mnohým známé. Avšak věc ta vysvětlí se snadno, pováží-li se, že v n a d p i s e svém nebyl věnován ani obcím ani osobám určitým, nýbrž křesťanům vůbec, a že, jak dle svědectví sv. Jeronyma se domnívali, bylo užito v něm svědectví z apokryfní knihy Henochovy. Poněvadž totiž nebyl nadepsán určité obci ani osobě, nebylo po delší dobu žádného zvláštního svědectví, ba ani zřejmého a šife známého svědka pro apoštolský původ jeho vyjma tam, kde byl od doručitele listu odevzdán. Když tedy list ten dostal se v opise jako list apoštolský do krajín vzdálených od místa, do něhož byl od apoštola původně poslán, nemohli se věřící v krajích těch přesvědčiti, že to jest list vskutku apoštolský, ba nevěděli ani, ke které obci mají se obrátiti, aby nabyli o té věci jistoty. Nepřijali ho proto při své úzkostlivosti do kánonu, zvláště když zkoumajíce obsah jeho našli jakési, ovšem jen domnělé nesrovnalosti, zejména to, že uvádí svědectví z knihy Henochovy; myslilif ovšem neprávem, že apoštola jest nedůstojno, aby uváděl slova z knihy apokryfní. A uplynula delší doba, než nabyli bezpečného svědectví, že vskutku jest to spis apoštolský, spis apoštola Judy.

kteří tam šířili podobné bludy, jaké byly šířeny v oněch krajích maloasijských, kterým psal sv. Petr; zejména popírali božskou a vykupitelskou velebnost Ježíše Krista a hověce různým neřestem, sváděli k nim i jiné. Sv. Juda dověděl se o tom někde na východě a těžce nesa, že tak se pustoší církevní obec, kterou byl spravoval bratr jeho, poslal křesťanům oněm list, ve kterém vylučuje povahu oněch bludařů, ukazuje trestuhodnost jejich a vyzývá čtenáře, aby vytrvali ve víře apoštolské a měli se na pozoru před bludaři. List ten psán jest kolem r. 65.

List sv. Judy apoštola.*

KAPITOLA JEDINA.

Úvod. v. 1.—4.

¹ Juda, služebník Ježíše Krista, bratr Jakubův, povolancům v Bohu Otcí milovaným a Kristu Ježíši zachovaným: ² Milosrdenství a pokoj i láska buďtež vám rozmnoženy.

³ Miláckové, vynakládaje veškerou pílí vám psáti o společné spáse naší, mám za nutné písemně vás napomenouti, abyste bojovali za víru jednou (pro vždy) věřícím podanou. ⁴ Neboť se vloudili jacísi lidé, kteří dávno jsou napřed naznačeni k tomu soudu, bezbožníci to, kteří milost Boha našeho zaměňují za prostopášnost a zapírají jediného vládce a Pána našeho Ježíše Krista.

Obrňuje proti bludařům. 8.—16.*

⁵ Připomenouti však chci vám, kteří (to) všecko jednou (pro vždy) víte, že Ježíš vysvobodiv lid z Egypta, po druhé zahubil ty, kteří ne-

* V listě tomto lze mimo úvod (v. 1.—4.) a závěrek (v. 24.—25.) rozeznáti dvě části. V úvodě podává nadpis (v. 1.—2.) a pohnutku i účel, proč a k čemu byl napsán (v. 3.—4.).

1.—2. bratr Jakubův (Jakuba Malého či Menšího). Viz Skutk. 1, 13. a „O listě sv. Jakuba“ na str. 236. Povolancům (ku pravé víře), t. j. věřícím, křesťanům, kteří jsou milováni v Bohu Otcí, t. j. od Boha a ve spojení s ním, a Kristu Ježíši zachování, totiž ve pravé víře přes všecko nebezpečství, které jim hrozilo a hrozí od bludařů. Viz též Řím. 1, 1. 7; I. Kor. 1, 1. 2; 1. Petr. 1, 1. 2. Vyprošuje jim na Bohu, aby vždy hojněji stávali se účastni milosrdenství jeho či Boží milosti, jakož i pokoje s ním, s Bohem, té blaženosti vnitřní, kterou pocítuje duše s Bohem smířená, jakož i lásky Boží.

3.—4. Pohnutka a účel spisu. Pohnutkou k němu bylo nebezpečství hrozící čistotě jejich víry se strany bludařů, účelem pak bylo obrnití je proti bludařům a povzbuditi, aby ve své víře vytrvali. Písemně vás napomenouti doslovně bylo by napsati vám napominaje. — Věřícím (křesťanům), doslovně „svatým“.

4. Bezbožníky těmi míní nepochybně stoupence Šimona čaroděje (Skutk. ap. 8, 18.), Menandrovi a Mikulášovi (Zjev. 2, 6.). Oni byli dávno již napřed naznačeni k soudu, t. j. již v Starém zákoně bylo předobrazeno, jak přísný trest stihne bezbožníky ty, a to tresty, které stihly hříšníky ve v. 5.—11. jmenovaně.

* V části první (v. 5.—16.) obrňuje své čtenáře k boji proti bludařům vetřelým, a to tím, že upozorniv na trest, kterým Bůh na židech, padlých andělích a obyvatelích města Sodomy a Gomorry stihl nevěru, pýchu a prostopášnost (v. 5.—7.), ukazuje na bezbožnost a trestuhodnost vetřelých bludařů (v. 8.—13.), a učí, že je proto stihne trest, jaký byl již Henoch předpověděl bezbožníkům (v. 14.—16.).

5. Místo slova Ježíš mají některé rukopisy Pán (*κύριος*). Slovo Ježíš bylo as napsáno původně, ale ovšem sv. Juda nemínil tím ani Josua, jak někteří myslili, ani Ježíše Krista jakožto vtěleného Syna Božího, nýbrž Ježíše jedině jako

uvěřili, ⁶ a že anděly, kteří neuchovali svého knížectví, nýbrž opustili své obydlí, k soudu velikého dne uchoval věčnými vazbami pod temností, ⁷ jakož i Sodoma a Gomorra i města okolní, která podobným způsobem smilnila a za jiným tělem odešla, leží před námi jako příklad (výstražný), trpíce trest ohně věčného. ⁸ Podobně zajisté i tito ve svém snění tělo poskvňují, panstvem pohrdají, mocnosti tupí. ⁹ Když archanděl Michael maje spor s ďáblem přel se s ním o tělo Mojžíšovo, neosmělil se vynésti soudu potupného, nýbrž řekl: „Přikaz tobě Bůh“, ¹¹ tito však tupí, čeho neznají, a co způsobem přirozeným jako nerozumná zvířata znají, v tom berou zkázu. ¹¹ Běda jim, že se dali cestou Kainovou a za plat se vrhli do bludu Balaamova a zahynuli zpurností Koreovou! ¹² Jsou to skvrny při vašich hodech lásky, ježto spolu hodují bez bázně sami sebe pasouce, mraky bezvodné větry (sem i tam) přeháněné, stromy v podzimu, bez plodů, dvakrát umrlé, z kořen vy-

Boha, t. j. Syna Božího, ještě nevtěleného, podobně jako sv. Pavel v 1. Kor. 10, 4. Po druhé zahubil, t. j. zakročiv po prvé je osvobodil, zakročiv po druhé (jindy) zahubil (4. Mojž. 14, 37.).

6. Neuchovali knížectví svého; knížectvím tím míní dle jedněch prvotný stav neporušenosti a svatosti, dle jiných důstojnost a vznešenost, dle jiných (vzhledem k větě následující správněji) nebeský jejich úděl a pobyt. Velikým dnem rozumí den soudný, slovy pod temností tolik, co v pekle (nejhlubším). Srovn. 2. Petr. 2, 4.

7. Města okolní, totiž Adama a Seboim, smilnila podobným způsobem jako Sodoma a Gomorra; odešla za jiným (cizím) tělem, t. j. páchala s jinými smilstvo proti přirozenosti; taktéž Segor, ale ten byl na přímluvu Lotovu zachován. Viz 1. Mojž. 19; 2. Petr. 2, 6.

8. Tito, t. j. bludaři ve v. 4. označení; ve svém snění (blouznění; doslovně sníce), slova toho ve Vulgátě není; panstvem, t. j. Pánem Ježíšem; mocnosti, t. j. anděly zlé. Viz 2. Petr. 2, 10. pozn.

9. Smysl jest: Ani archanděl Michael při vši moci a vznešenosti své neosmělil se ve svém sporu s ďáblem potupiti ho, nýbrž ponechal soud Bohu, jak opovázliví jsou tedy řečení bludaři, slabí to lidé, když oni s posměchem tupí mocnosti pekelné, jakoby žádné moci neměly! Sv. Juda připomíná tu staré podání židovské čtenářům jeho dobře známé, které doplňujíc bibličkou zprávu o pohřbení těla Mojžíšova Bohem samým (5. Mojž. 34, 5, 6.), dávalo na jevo, že Bůh to učinil skrze archanděla Michaela, a sdělovalo, že při tom nastal spor mezi Michaelem a ďáblem o tělo Mojžíšovo. Co dalo příčinu k tomu sporu, sv. Juda nepraví, mínění vykladačů pak se rozcházejí, nejspíše to, že Michael chtěl po vůli Boží pochovati tělo ve skrytě, aby židé, nevědouce o něm, nemohli mu vzdávat počtu pověřivou a tak neupadli v modlářství, ďábel však chtěje lid tím spíše svésti, uložoval pohřbiti je na místě všem známém. Ale zajisté ani podání to, ani sv. Juda je připomínaje, neminili říci, že by takový spor byl vskutku nastal, nýbrž jen po způsobě Job. 1, 6.—12. vyjádřiti básničky myšlenku, že ďábel těžce nesl, že tělo Mojžíšovo bylo po vůli Boží pochováno na místě všemu lidu neznámém, poněvadž viděl, že se mu tím zkazil plán svésti lid ku pověřivému a modlářskému uctívání tělesných ostatků Mojžíšových.

10. Tupí, čeho neznají, totiž Krista Pána a mocnosti pekelné. Srovn. v. 8. Co znají způsobem přirozeným jako nerozumná zvířata, t. j. pouze svými smysly, v tom berou zkázu; poněvadž totiž oddávajice se zcela smyslností, věci pouze smysly poznaných užívají měrou nezřízenou, upadají tak v časnou i věčnou zkázu.

11. dali se cestou Kainovou, pokud nepravým učěním a špatným příkladem zabíjeli duchovně své bratry, křesfany, uvádějice je do těžkých hříchů (Srovn. 1. Mojž. 4, 8.); vrhli se do bludu Balaamova, pokud z lakoty opustili cestu pravou, aby získali peníze a vůbec časný prospěch (4. Mojž. 22; 2. Petr. 2, 15.); zahynuli mravně (a nepolepšili se, zahynou i na věky) z pupnosti Koreovou, pokud totiž zprotivili se církvi, podobně jako Kore proti Mojžíšovi a Aronovi (4. Mojž. 16, 32.).

12.—13. O hodech lásky viz str. 69. Dvakrát umrlé, t. j. nejen neplodné, nýbrž i uschlé. Srovn. 2. Petr. 2, 17.—18.

vrácené; ¹³ bouřlivé vlny mořské, které vypěňují své hanebnosti; hvězdy bludné, jimž mrákota temnosti uchována jest na věky. ¹⁴ Předpověděl však také o nich sedmý (patriarcha) od Adama, Henoch, řka: „Hle, pán přichází se svatými tisíci svými, ¹⁵ aby vykonal soud nade všemi a potrestal všechny bezbožníky za všechny skutky jejich bezbožné, které páchali bezbožně, i za všechny příkré řeči, které mluvili proti němu bezbožní hříšníci.“ ¹⁶ Jsou to reptalové (se svým osudem) nespokojení, ačkoli žijí podle svých žádostí, a ústa jejich mluví věci naduté až (jinak) pochlebují pro zisk.

Povzbuzení k vytrvalosti ve víře. Závěrek listu. v. 17—25.*

¹⁷ Vy však, miláčkové, pamatujte na slova předpověděná od apoštolů Pána našeho Ježíše Krista, že vám pravili: ¹⁸ V posledku času přijdou posměvači, kteří budou žítí podle svých chťičů v bezbožnostech. ¹⁹ Jsou to ti, kteří činí roztržky, (lidé) živočišní, Ducha nemající. ²⁰ Vy však, miláčkové, vzdělávejte se na přesvaté víře své, modlete se v Duchu svatém, ²¹ zachovejte se v lásce Boží, očekávajícíce milosrdenství Pána našeho Ježíše Krista k životu věčnému. ²² A jedny usvědčujte v pochybnostech, ²³ jiné zachraňujte vytrhující je z ohně, nad jinými se slitovávejte v bázni, majíce v ošklivosti i šat tělem poskvrněný.

14.—15. Slova ta jsou uvedena nejspíše na základě ústního podání židovského, a nikoli z apokryfí knihy Henochovy; do té spíše dostala se slova podobná také z podání ústního. — Nespokojení (se svým osudem), doslovně bylo by „stěžující si do svého osudu“.

* V části druhé (v. 17.—23.) připomeňuv, že i dle předpovědí apoštolů přijdou bludaři bezbožní, povzbuzuje, aby vytrvalice ve víře své vzdělávali se na jejím základě (v. 17.—21.), a poučuje, kterak mají se chovati k těm, kteří menší neb větší měrou podléhají zhoubnému vlivu bludařů (v. 22.—23.).

18. V posledku času, t. j. v době messiáské. Srovn. Žid. 1, 1; 1. Petr. 1, 20. V bezbožnostech, tak podle Vulgáty; podle řeckého textu bylo by „bezbožnosti“ ve smyslu: budou žítí podle chťičů, které v nich rozněcuje bezbožnost čili zlá žádostivost.

19. Ti, kteří činí roztržky (doslovně: ti, kteří odlučují neb oddělují); tak podle textu řeckého i některých rukopisů latinských; podle Vulgáty tištěné a několika rukopisů řeckých bylo by „kteří se be oddělují (odlučují) totiž od ostatních věřících. Smysl však jest též při tom i onom čtení. Živočišní (duševní), t. j. ti, kteří dávají se v tíži toliko nižší stránkou duše své, pokud totiž jest principem života živočišného, smyslného, tedy lidé smyslní, smyslností oddaní; Ducha nemající, t. j. ti, kteří Ducha sv. nemají, jim se neřídí.

21. Očekávajícíce milosrdenství ono totiž, které se projeví při druhém příchodě Kristově; neboť příchod ten bude sice pro bludařské učitele odpadlíky a nekající hříšníky přísným soudem k věčnému zavržení, pro věřící však a spravedlivé milosrdenstvím vedoucím k životu věčně blaženému.

22.—23. Smysl jest: Ty, kteří podléhajícíce vlivu nepravých učitelů, jsou v pochybnostech o své víře, jmenovitě o tom, mají-li při ní zůstatí aneb se přidržeti oněch učitelů bludařských, usvědčujte, t. j. přiměřenými důvody přesvědčujte o pravosti víry Kristovy i o nepravosti učení oněch učitelů a o tom, jak nesprávně a nebezpečně by bylo pravou víru svou opustiti a bludařů se přidržeti; ty však, kteří jsou již poněkud zachvácení zhoubným ohněm učení bludařského (ale dosud k odpadu od víry do bludu stržení nebyli), zachraňujte pro spásu, vytrhující je z ohně bludného učení a tím i z nebezpečství ohně věčného poučováním, varováním, domluvami a j.; nad těmi pak, kteří již odpadli, avšak litujícíce činu svého s kajícností se vracejí, se slitovávejte, přijímající je zase s láskou mezi sebe, ale činite to s bázní a opatrností, abyste při záchranné činnosti té sami nebyli porušení, a proto mějte v ošklivosti i šat tělem poskvrněný, t. j. i to, co na vnějšku (na způsobech a chování) jiných (od bludařů nakažených) jest poskvrněno, nehodno. — Připomínáme ještě, že příslušná slova řecká ve v. 22. znamenají nejen usvědčovati, nýbrž i ká-

²⁴ Tomu pak, jenž mocen zachovati vás bez poklesku a postavití před svojí velebnost neposkrvněny s plesáním (při příchodě Pána našeho Ježíše Krista), ²⁵ jedinému Bohu, spasiteli našemu, skrze Ježíše Krista, Pána našeho (jest) sláva, velebnost, vláda a moc přede vším věkem i nyní i na všechny věky. Amen.

O zjevení sv. Jana či Apokalypsi.

Zjevení sv. Jana jest jediná kniha prorocká Nového zákona. Slove tak proto, poněvadž obsahuje zjevení o budoucích osudech církve, které bylo dáno apoštolu Janovi ve vidění na ostrově Patmu.

Spisovatelem jejím byl apoštol sv. Jan. Projevuje to sám jistou měrou, tím totiž, že spisovatel knihy této jmenuje se prostě Janem a jest přesvědčen, že čtenáři její, křesťané maloasijské, budou věděti, od kterého Jana spis ten pochází, jakož i tím, že vystupuje s takovou vážností, dáváje (ovšem jménem Kristovým) důrazná napomenutí a pokárání a hroze tresty i biskupům, jak mohla činiti jediné osoba jim nadřízená. Neboť tak dává na jevo, že byl u svých čtenářů nejen dobře znám, nýbrž u nich i plně vážnosti jako vrchní pastýř neb metropolita požíval. To však nehodí se na žádného jiného Jana z posledních desítiletí prvního století, kdy spis ten povstal, leč jen na Jana apoštola, a lze tím méně mysliti právem na jiného, poněvadž spisovatel praví o sobě, že byl (ve vyhnanství) na ostrově Patmu pro slovo Boží a pro svědectví o Ježíši Kristu (1, 9.), neboť veškeré podání, pokud o té věci mluví, sděluje jednomyslně, že právě Jan apoštol to byl, jenž pro víru svou byl poslán do vyhnanství na Patmos. Zřejmě pak dosvědčuje to mimo jiné sv. Justin ve své rozmluvě s Tryfonem (k. 81.), kterou sice napsal nejspíše až po r. 150 po Kr., ale měl již kolem r. 130—135, a to v Efesu, tedy tam, kde apoštol Jan působil i zemřel a kam řečený spis (Apokalypsi) také zaslal, a v době, kdy Janovi vrstevníci ještě žili a ho (Justina) bezpečně mohli poučiti o tom, zdali spis ten pochází skutečně od Jana apoštola neb od jiného. O něco později dověděl to sv. Ireneus, Zlomek Muratorův, Melito, biskup sardský a j.

Napsal ji na ostrově Patmu v posledních letech panování císaře Domitiána, nejspíše r. 95., a věnoval ji sedmi obcím maloasijským ve vidění zejména vytknutým, totiž efeské, smyrnenské, pergamské, thyatirské, sardské, filadelfské a laodicejské (1, 11).

Pohnutkou k tomu byl mu dle 1, 11. výslovný rozkaz Kristův, aby napsal zjevení mu dané. Co však Krista pohnulo, aby zjevení to dal, není známo; nejspíše však učinil to vzhledem ku pronásledování, která již na církev přišla a ještě přijíti měla, a vzhledem ke snahám

rati, trestati, a nejen býti v pochybnostech, pochybovati, nýbrž i rozeznávati, rozsuzovati, souditi, a že Vulgata držíc se významů kárati (trestati) a souditi překládá „arguite iudicatos“ (kárejte neb trestejte posouzené či po předchozím soudě, rozeznání), slova ta pak že někteří vykládají o lidech již zcela od bludůů zkažených, jakoby ty měli po předchozím soudě pokárati. Ale překlad a výklad ten nezamlouvá se již proto, poněvadž v textě řeckém jest příslušné slovo v přítomnosti času přítomného, takže při významu souditi nemělo by se překládat iudicatos (posouzené, po předchozím soudě), nýbrž qui iudicantur neb quos iudicatis (ty, kteří jsou souzeni, které soudíte).

škoditi církvi nepravým učením, kteréž nejen nevěrci, nýbrž i bludaři jevíli a kteréž, věděl, že i v budoucnosti jevíti se budou; neboť jak ona pronásledování, tak i tyto snahy podvrtné budily zajisté u mnoha křesťanů horlivých úzkost, jak církev v tom nebezpečenství obstojí a své poslání vykoná.

Účelem pak, za kterým Kristus to zjevení dal, bylo jednak poučiti křesťany o konečném vítězství a oslavení církve jeho, jednak potěšiti a k vytrvalosti povzbuditi je v různých útrapách a pronásledováních.

Po vnější formě své jest zjevení sv. Jana listem zaslaným od Jana sedmi obcím maloasijským svrchu řečeným, ve kterém po krátkém úvodě vyličuje sedmero vidění o přítomném stavě obcí oněch i o budoucích osudech církve. Vzhledem k těmto viděním lze v ní mimo úvod (1, 1.—20.) a závěrek (22, 6—21.), ve kterých zejména jeví se forma listovní, rozeznávati co do formy sedm částí, a to a) vidění sedmi listů (k. 2—3.), b) vidění sedmi pečetí (4, 1.—8, 1.), c) vidění sedmi trub (8, 2.—11, 19.), d) vidění tří nepřátel království Božího znázorněných drakem, šelmou mořskou a šelmou pozemskou a jejich zhoubné působnosti (k. 12.—14.), a) vidění sedmi misek hněvu Božího (k. 15.—16.), f) vidění záhuby nepřátel království Božího (k. 17.—20.), g) vidění nového Jerusalema (21, 1.—22, 5.). Vidění sedmi trub jeví se jako rozvoj toho, co se událo po otevření sedmé pečetě, podobně jako i vidění tří nepřátel a další představují se jako rozvoj toho, co se stalo po ztroubení anděla sedmého a krátce nastíněno bylo v. 11, 15.—19.

Co do věci, t. j. vzhledem k významu těchto vidění rozdělují Apokalypsi nejvíce dle toho, zdali vidí v ní předpověděny celé dějiny církve v postupu chronologickém, aneb toliko příhody její za prvních století jejího trvání, aneb jen dějiny posledních století jejích. Příčina různosti té jest v tom, že budoucí osudy církve jsou v oněch viděních ukázány pouze tajemnými obrazy, z nichž sice lze poznati bez obtíže budoucnost v hlavních rysech jejích, ne však v podrobnostech. Kdo tedy vykládá jednotlivé obrazy do podrobností, sejde snadno na bezcestí. Nesouhlasíme však ani s těmi, kteří vykládají Zjevení sv. Jana pouze o prvních neb jen o posledních stoletích církve, ani s těmi, dle nichž Zjevení to obsahuje celé dějiny církve v postupu chronologickém, neboť výklady ty nesrovnávají se po našem soudě se zněním a duchem i účelem jeho, nýbrž v souhlase se Sušilem a jinými vykladači vztahujeme obsah její k veškerému pozemskému trvání církve (od dob Janových) bez ohledu na chronologii, vidouce v ní proroctví o vnitřních i vnějších stavech a bojích, které církev po čas pozemského trvání svého projde, a o vítězstvích a oslavě konečné, jichž se jí dostane, či spíše proroctví o soudech, které Kristus bude vykonávati jak nad církví svou, tak nad jejími nepřáteli, jakož i o vítězství, jehož dojde dobro nad zlem, zejména při viditelném příchodě Kristově k soudu.

Rozeznáváme proto co do věci mimo úvod (k. 1.) a závěrek (22, 6.—21.) čtyři hlavní části: první podává proroctví o vnitřních stavech, které církev za pozemského trvání svého prodělá až do posledního soudu, spolu s vyzváním k věřícím, aby byli připraveni na Kristův příchod k soudu. Děje se to ve vidění sedmi listů pod obrazem skutečných poměrů, jaké byly v sedmi jmenovaných obcích maloasijských (k. 2. 3.).

Část druhá, přihlížejíc zvláště ke vnějšímu rozvoji církve, představuje různá utrpení a navštívení, která Bůh v různých dobách sešle, neb dopustí, aby potrestal neb ku pokání pohnul nespravedlivé a dal spravedlivým příležitost svoji ctnost osvědčit a vytrpět a zásluhy si rozmnožit (4, 1.—11, 14.), a připojuje krátký nástin toho, kterak Pán Ježíš, vykonaje soud nad nepřáteli svými a církve, ujme plnou vládu nad světem. (11, 15.—19.).

Třetí část, rozvádějíc to, co bylo nastíněno v. 11, 15.—19., ukazuje na tři nepřátele církve a jejich zhoubné působení (k. 12. 13. 17.), jakož i na soudy, které budou nad nimi vykonány, a na dočasné porážky (14, 6.—20; 15, 5.—16, 21.) i konečnou záhubu, která je stihne (18, 1.—20. 3. 8.—10.), poukazujíc zároveň na ochranu a odměnu, kterou Bůh poskytuje svým věrným v čas utrpení (14, 1.—5.; 15, 1.—4.; 20, 4.—7.) a připojujíc vidění o viditelném příchodě Kristově, o vzkříšení z mrtvých, obecném soudě a zavržení zlých (20, 11.—15.).

Čtvrtá část představuje obnovu přírody a věčné kralování Kristovo se svatými či budoucí oslavu církve (21, 1.—22, 5.).

Jak důležitá a užitečná jest kniha tato, patrnó z důležitých pravd v ní obsažených. Poučujef o Bohu a jeho vlastnostech, o božství Kristově, o andělich dobrých i zlých, o církvi, o věčnosti nebeských radostí i pekelných muk. Zvláště v jasném světle-jeví se v ní božská prozřetelnost, která bdí nad církvi Kristovou, jí řídí a chrání, bezprávi jí učiněná trestá, která dopouští i utrpení na věrné údy její, ale nepouští jich, nýbrž v čas pomáhá a i ta utrpení, která dopouští, obrací k dobrému, k tomu, aby vytrpěli svou ctnost a rozmnožili svoje zásluhy.

Převhodně proto položena jest řízením Božím na konec knih biblických. Jestíť ona posledním kamenem na velkolepé stavbě Pisma sv., které se jeví jako celek na výsost ladný. V ostatních knihách ukazuje se nejprve, kterak lidstvo, vypadši z prvotního stavu nevinosti, obdrželo zaslíbení, že bude vykoupeno; na to líčí se, kterak vykoupení to bylo připravováno a přes veškeré překážky se strany lidstva vykonáno, kterak založením církve postaráno, aby všem lidem mohly se přivlastňovati účinky vykoupení, a kterak církev v prvních dobách úkol svůj skutečně vykonávala. A v této knize prorocké naznačuje se, kterak církev také v budoucích dobách bude konati svěšený úkol svůj a kterak přes všechny překážky povede a přivede ke spáse a blaženosti věčné ty, kteří budou dobré vůle a dají se od ní vésti. Tak zároveň stává se v ní ve světle zvláště jasném nevýslovná ona láska a dobrota a milosrdnost a moudrost i moc Boha našeho, která budí úžas a úctu a lásku i důvěru, a vyzývá, aby člověk konaje vůli jeho působil všemi silami k jeho cti a chvále a tak posvěcuje a zdokonaluje sebe sama již nyní družil se k nebeským volajícím: Hoden jsi, Pane a Bože náš, přijmouti slávu a čest i moc na věky v věky. (Zjev. 4, 11.).

Apokalypse čili Zjevení sv. Jana apoštola.

KAPITOLA 1.

Úvod.*

¹ Zjevení Ježíše Krista, které mu dal Bůh, aby ukázal služebníkům svým, co musí státi se v brzku; a on naznačil to skrze anděla svého, poslav ho služebníku svému Janovi, ² a ten osvědčuje jakožto slovo Boží a svědectví Ježíše Krista všecko, co byl viděl. ³ Blahoslavený, kdo čte a kdo poslouchají slova proroctví toho a zachovávají, co v něm jest napsáno, neboť čas jest blízko.

⁴ Jan sedmi církvím v Asii: Milost vám a pokoj od toho, jenž jest a jenž byl a jenž přijde, a od sedmi duchů, kteří jsou před

* Úvod (1, 1.—20.) obsahuje obšírný nadpis, věnování a pozdrav, ohlášení předmětu, rozkaz psáti.

1.—3. Nadpis; dle něho jest spis tento zjevením či odhalením věci budoucích, a to oním, jehož původcem jest Ježíš Kristus, ano Bůh sám; neboť jak sv. Jan pro větší důraz dodává, Pán Ježíš sám obdržel je od Boha, a to nejen jako člověk (nač sv. Jan tuto předem myslí), nýbrž i jako Bůh, pokud totiž jakožto Syn Boží jest od Boha Otce od věčnosti zplozen a tímto zplozením obdržel jak božskou podstatu a moc, tak i božskou vědoucnost. Obdržel pak Ježíš Kristus toto zjevení k tomu konci, aby ukázal služebníkům či vyznavačům svým, co musí státi se v brzku, ne že by se mělo v brzku vyplniti všecko, co bylo Janovi zjeveno, nýbrž že v brzku mělo se počítí vyplňovati to, co bylo zjeveno, takže některé z těch věcí vyplnily se nedlouho na to, kdy zjevení bylo dáno. Pravě, že věci ty musí se státi, netvrdí tím, že by lidská vůle nebyla svobodna, nýbrž vyjadřuje jednak jistotu, že se ty věci stanou, jednak nevyhnutelnost, s kterou bude odměněno dobro a potrestáno zlo, které dle daného vysvětlení bude vykonáno od lidí svobodně. Věci ty Kristus Janovi naznačil, t. j. různými obrazy a znameními představil, a to nikoli osobně, nýbrž skrze anděla, jež byl k němu poslal. Který anděl to byl, není známo, ač sv. autor, užívaje (v řeckém textě) členu, myslil zajisté na anděla určitého. Aby apoštol upozornil na vznešenost a důležitost zjevení mu daného a tak pohnul k šetření toho, k čemu zjevení oro vybízí, praví ve v. 2. sám o sobě: „a ten osvědčuje“ či ručí za to, že všecko, co ve vidění viděl a slyšel, jest původu božského a jako takové osvědčeno od Krista samého. (V řeckém textě stojí sice aorist osvědčil, *εμαρτύρησεν*, ale jest to aorist listovní, jež dlužno přeiožiti časem přítomným). Aby pak tím spíše účelu toho dosáhl, blahoslaví či za hodna věčné blaženosti prohlašuje toho, kdo čtením neb posloucháním zjedná si známost Apokalypse a bude zachovávatí předpisy v ní obsažené; neboť ačkoliv Apokalypse jest knihou prorockou, obsahuje přece též, zvláště v listech daných obcím maloasijským, četná naučení a různé předpisy čelící k tomu, aby křesťan ničím, ani pronásledováním, nedal se odvésti od víry v Krista a od života vpravdě křesťanského. Slovy čas blízko jest opakuje jinými slovy to, co již řekl ve v. 1., totiž že v brzku počne se vyplňovati to, co v Apokalypsi jest předpověděno, zejména tedy i to, že po předchozím soudě (který u jednotlivců nastane hned po smrti jejich) dobří budou odměněni a zlí potrestáni.

4.—6. Věnování a pozdrav. Sv. Jan věnuje Apokalypsi sedmi obcím církevním v Asii, t. j. v Asii prokonsulární (v Malé Asii), k níž patřily Mysie, Lydie, Frygie a Karie. Věnuje jí pouze sedmi obcím, ač není pochybnosti, že v době, kdy Apokalypse byla sepsána, byly v Asii ještě jiné obce křesťanské; (činí tak zajisté proto, poněvadž pouze ty mu byly ve vidění vytknuty, a to vzhledem k tomu, že číslo sedm znamená veškerost) jakožto typ či obraz veškeré církve bojující. Ač tedy výslovně věnování svědčí pouze sedmi obcím, jest přece to, co v Apokalypsi se obsahuje, řečeno všem obcím církve Kristovy všech věků. Viz v. 11. O pozdravě Milost a pokoj viz Řím. 1, 7; 1. Kor. 1, 3. Od toho, jenž jest . . . přijde, t. j. od Boha (trojediného). Slovy „od sedmi duchů“ vyjadřuje nejspíše zosobněním božskou všemohoucnost, označuje jimi Boha jakožto všemohoucího, jako slovy „jenž jest, jenž byl, jenž přijde“ (bude) označuje ho jako bytost naprostou, věčnou, nezměnitelnou. Zosobňuje pak

trůnem jeho, ⁵ a od Ježíše Krista, jenž jest svědek věrný, prvorozenec mrtvých a kníže králů pozemských, jenž nás miluje a nás obmyl od hříchů našich krví svou ⁶ a učinil nás královstvím, kněžími Bohu a Otcí svému; jemu sláva i vláda na věky věků. Amen

⁷ Hle, přichází s oblaky a uzří ho každé oko i ti, kteří ho zbodli a budou kvílití nad ním všechna pokolení země, amen (ano). ⁸ Já jsem alfa a omega (počátek a konec), praví Pán Bůh, ten, jenž jest a jenž byl a jenž přijde, (jenž jest) všemohoucl.

všemohoucnost tu jako duchy, poněvadž Bůh jest duch a jako takový působí duchovně, a zosobňuje ji jako sedm duchů jednak proto, poněvadž číslo sedm jsouc číslem posvátným naznačuje vhodně, že božské úradky směřují k našemu posvěcení, jednak proto, poněvadž číslo to jsouc složeno ze čtyř (jež značí veškerost) a ze tří označuje prostředky božské všemohoucnosti i jako všeobecné či vhodné k tomu, aby pomohly ve všech potřebách, i jako takové, které pocházejí od Boha trojjediného.

5. Žádá však čtenářům svým milosti a pokoje také od Ježíše Krista jako Bohočlověka, neboť On nám milost a pokoj zasloužil a všechno dobré přichází od Boha skrze něj. Kristus nazývá se svědkem věrným po výtce, t. j. takovým, na něž lze spolehnouti, neboť byl poslán od Boha samého, aby zvěstoval lidem pravdy spasitelné a veškerá pravda zjevená spočívá na svědectví Ježíše Krista, že on jest Synem Božím a Vykupitelem lidstva; pravdu tu pak Kristus potvrdil nejen četnými zázraky, nýbrž i smrtí svou a potvrzuje ji též v četných mučednicích. Prvorozenec mrtvých zve jej, poněvadž první vstal z mrtvých, aby již nezemřel, a jest příčinou budoucího zmrtvýchvstání našeho k životu věčnému; knížetem králů pozemských ho jmenuje, poněvadž jest mu i jako člověku dána největší moc na nebi i na zemi. Obmyl nás od hříchů našich krví svou, podstoupiv totiž smrt na kříži, aby nám zasloužil odpuštění hříchů. —

6. Učinil nás královstvím, t. j. sborem kralujícím a kněžími Bohu a Otcí svému; slovy těmi vyjadřuje myšlenku, že všichni věřící jsou králi i kněžími, podobně jako ji sv. Petr vyjádřil slovy „vy jste královské kněžstvo“. Viz o tom 1. Petr. 2, 9. pozn.

7.—8. Ohlašuje předmět zjevení (Apokalypse); předmětem jest: Kristus přijde soudit všechny lidi, věřící i nevěřící. Ze miní příchod k soudu, dává na jevo slovy „přijde (Kristus) s oblaky“, t. j. v průvodu oblaků, neboť oblaky jsou obrazem velebnosti božské, jmenovitě té, která se jeví při soudu, příchod pak v oblacích neb s oblaky obrazem příchodu Božího k soudu. Nemíni však pouze soudu posledního, nýbrž i ten, který Kristus stále (většinou skrytě) vykonává jak nad věřícími, tak nad nevěřícími, jakož byl řekl před Kaifášem: Od tohoto času uzříte Syna člověka sedětí na pravici Boží a přicházeti v oblacích nebeských. Mat. 26, 64. Slova „Uzří jej . . . , kteří ho zbodli“ jsou volně uvedena ze Zach. 12, 10. Zachariáš předpovídá jimi budoucí obrácení se židů k Vykupiteli pravě, že (přijde čas, kdy) židé (s kajčností a s důvěrou) pohlédnou na toho, kterého byli zbodli (usmrtiliše jej). Sv. Jan však obrací slova ta na všechny lidi, jmenovitě na hříšníky nekající, kteří budou zoufalstvím naplněni, až uzří přicházeti k soudu Krista Pána, jehož zbodli duševně, urazivše jej těžkými hříchy. I dává tak na jevo, že všichni lidé, dobří i zlí, uvidí Krista přicházeti k soudu, ale ovšem ne všichni se stejným pocitem; jedni budou patřiti naň s radostnou důvěrou, jiní se zoufalstvím. Že se tak stane, potvrzuje slovem a men (ano, stane se) a ve v. 8. svědectvím božským.

8. Pán Ježíš nazývá se alfa a omega (či jak bychom my řekli A a Ž), t. j. počátek a konec či první a poslední, podobně jakož i ve 22, 13. Nazývá se alfa počátkem či prvním, poněvadž skrze něj jest všechno stvořeno, poněvadž jest zdrojem všeho života a světla pro tvorstvo a poněvadž jest obnovitelem všeho tvorstva, zakladatelem a hlavou církve. A slove též omega či koncem neb posledním (v. 18.); poněvadž všechno bude postaveno před jeho soud, všichni nepřátelé jeho budou mu podrobeni, spravedliví skrze něj dojdou slavného vykříšení, poněvadž všechno, i sebe sama, podrobí nebeskému Otcí a poněvadž jako Bůh jest cílem všeho. Slova počátek a konec, která jsme dali do závorky, nejsou as původní, nýbrž dostala se sem z 21, 6., alespoň v rukopisech nejstarších jich není, ač ve Vulgátě jsou.

⁹ Já Jan, váš bratr a spoluúčastník v soužení a v kralování a v trpělivosti Ježíše Krista, byl jsem na ostrově jménem Patmu pro slovo Boží a pro svědectví o Ježíšovi. ¹⁰ Přišel jsem u vytržení ducha v den Páně a uslyšel jsem za sebou hlas veliký jako (hlas) trouby, ¹¹ jenž pravil: Co vidíš, napiš do knihy a pošli sedmi církvím (v Asii), do Efesu a do Smyrny a do Pergamu a do Tyatiry a do Sard a do Filadelfie a do Laodicee. ¹² I obrátil jsem se, abych se díval po hlase, který se mnou mluvil, a když jsem se obrátil, uzřel jsem sedm svícňů zlatých ¹³ a uprostřed svícňů kohosi, jenž byl podoben Synu člověka, oblečen v řízu a opásán na prsou pásem zlatým; ¹⁴ hlava a vlasy jeho byly bílé jako vlna bílá (a) jako sníh, a oči jeho jako plamen ohně; ¹⁵ a nohy jeho podobny žhavému kovu, jako v rozpálené peci, a hlas

9.—20. V odstavci tomto sv. Jan sděluje i rozkaz, který mu byl dán, aby zjevení obdržené napsal, i vidění, ve kterém rozkaz ten mu byl dán.

9. Jako ve v. 1. a 4., tak i zde autor nazývá se prostě Janem, jsa přesvědčen, že mu jako apoštolu není třeba označovatí přesněji svoji osobu, aby čtenáři věděli, který Jan se tu miní. Přičinuje však slova „bratr váš“, ač jako představený a učitel jejich mohl se zvatí otcem jejich; činí to jednak proto, že tehdy věřící vůbec nazývali se vespolek bratři, jednak z pokory a proto, aby si je více naklonil. Zove se však i jejich spoluúčastníkem v Kristově soužení a v kralování a v trpělivosti, poněvadž podobně jako oni snáší utrpení pro Krista a ve spojení s Kristem, a poněvadž jak on, tak i čtenáři jeho mají jistou účast v Kristově oslavě a budou jí mítí plnou měrou v životě budoucím, ačli tu na zemi budou mítí účast také v trpělivosti jeho, osvědčující totiž při svém utrpení trpělivost ve spojení s Ježíšem Kristem, jako to činil sv. Jan. Smysl zůstává co do věci týž, čte-li se v Ježíši (Kristu) místo Ježíše Krista. — Byl ve vyhnanství na Patmu, malém to ostrově v moři Egejském jihozápadně od Efesu, a to pro slovo Boží a pro svědectví o Ježíšovi, t. j. proto, že statečně hlásal a vyznával Krista a jeho učení.

10.—11. Toho času, kdy dlel ve vyhnanství na Patmu, přišel jedné neděle do vytržení mysli (exstase) t. j. do takového stavu duševního, při kterém, ač bděl, všechny smysly jeho vnější staly se (podobně jako ve spaní) nevnímavými pro věci, které se děly kolem, a veškerá pozorost jeho vnitřní upjata byla jediné na ty pochody neb zjevy duševní, které se děly v duši jeho působením božským, jako ve snu za odpočívání smyslů vnějších upjata bývá na to, co se děje v duši příčinou (až na zvláštní výjimky) přirozenou. V exstasi té slyšel za sebou mohutný hlas, podobný mohutnosti svou hlasu trouby, ale hlas článkovaný, artikulovaný, který mu velel, aby napsal v knihu, co uvidí (a uslyší), a ji poslal sedmi řečeným obcím. Výrazu „v Asii“ není v řeckém textě ani v některých rukopisech latinských, jest však ve Vulgátě; dostal se sem nejspíše z v. 4.

12.—13. Sedm svícňů zlatých znamená sedm řečených obcí maloasijských jakož i celou církev, neboť číslo sedm znamená zároveň veškerost. Uprostřed mezi svícny Jan zořil Krista Ježíše, jenž sám nazýval se zhusta Synem člověka. Nazývá ho podobným Synu člověka, poněvadž Pán Ježíš, ač jest pravým člověkem, není přece člověkem pouhým, nýbrž také Bohem. Stál uprostřed mezi svícny na znamení, že jest ochráncem a soudcem církve. Odeň byl v řízu dlouhou, jakou nosili kněží a králové, neboť jest nejvyšším knězem a králem a jako takový i soudcem; opásán byl pásem zlatým, který znamená také důstojnost nejen kněžskou, nýbrž i, a to předem (jakožto pás zlatý) královskou, s kterou jest spojena moc soudcovská. Byl opásán jím na prsou, sídle to citá, aby naznačil, že vykonává soudcovský úřad, nedá se strhnouti citem, nýbrž jedná podle práva a spravedlnosti.

14.—15. Hlava a vlasy či vlasy hlavy jeho byly bílé jako vlna bílá a jako sníh, a to nikoli že by byly znamením stáří či věčnosti, jako v Dan. 7, 9., nýbrž na znamení Kristovy velebnosti a slávy. Oči jeho svítily jako plamen ohně, značíc tak i vševědčinnost i rozhodnost trestající spravedlností Kristovy. Nohy jeho byly jako v peci rozpálené podobny kovu žhavému na znamení, že mocí neodolatelnou potlačí své nepřátele; hlas jeho byl mohutný jako hlas či hukot veliké vody, znamená tím jednak daleko široko rozléhající se hlas evangelia, jednak sílu, s kterou evangelium zvítězí nad mocí nepřátelskou, od Boha odvrácenou.

jeho (byl mohutný) jako hukot veliké vody. ¹⁶ A měl ve své pravici sedm hvězd, a z úst jeho vycházel meč dvojbřítý, a obličej jeho byl jako když slunce svítí ve své síle.

¹⁷ A když jsem ho uviděl, padl jsem k nohám jeho jako mrtvý. I položil pravici svou na mne a řekl: Neboj se, já jsem první a poslední ¹⁸ a živý; a byl jsem mrtev a hle, jsem živ na věky věků, a mám klíče od smrti a od místa zemřelých. ¹⁹ Napiš tedy, co jsi viděl a co jest a co se stane potom, ²⁰ tajemství sedmi hvězd, které jsi viděl na mé pravici, a sedmi svícňů zlatých; sedm hvězd jsou andělé sedmi církví a sedm svícňů jest sedm církví.

I. Vidění sedmi listův. 2, 1.—3, 22.*

KAPITOLA 2.

Listy andělu efeskému, smyrenskému, pergamskému a tyatirskému.

¹ Andělu církve efeské napiš: Toto praví ten, jenž drží sedm hvězd ve své pravici, jenž chodí uprostřed sedmi svícňů zlatých:

16. Sedm hvězd značí (jak patrně z v. 20.) anděly, t. j. představené či biskupy řečených sedmi obcí maloasijských, ale též představené církve vůbec. Držel je ve své pravici, aby naznačil, že má neobmezenou moc i chrániti je proti moci nepřátelské i trestati ty, kdo by toho zasloužili. Také svou lásku k církvi dal tím na jevo, ale lásku, nikoli slepou, hotov jsa též trestati, když by toho bylo třeba, jakož ukázal také tím, že z úst jeho vycházel meč dvojbřítý, znamení to všemohoucí moci soudcovské a trestající, kterou Kristus má nad vnitřními i vnějšími nepřáteli církve své. Tím však, že dal mečí vycházeti z úst a tak již pouhému slovu svému přičítal všemohoucí onu působivost, ukázal i na božskou moc svou; neboť pouze Bůh může pouhým slovem jeviti takovou působivost. Tvář jeho byla jako slunce, když svítí v moci své či jako když svít slunce ničím není kalen; znázornila se tím nejvyšší velebnost a sláva Kristova, která přesahuje slávu a moc všech tvorů, jako lesk slunce převyšuje lesk hvězd i měsíce.

17. Já jsem první a poslední, t. j. Bůh. Viz v. 8.

18. Jsem živý ve smyslu oživující, t. j. zdrojem a dárce a udržovatelem veškerého života. Mám klíče od smrti a od místa zemřelých, t. j. mám moc nad smrtí i nad místem zemřelých (podsvětím), mohu tedy nejen chrániti své věrné od smrti, nýbrž i k životu přivésti ty, které již smrt zachvátila a místo zemřelých přijalo.

20. Má tedy vypsati tajemství či skryté věci, t. j. přítomný i budoucí stav sedmi hvězd... a sedmi svícňů; jak sám vykládá, hvězdami rozumí anděly, t. j. představené řečených sedmi obcí, jakož i veškeré církve vůbec (dle některých vykladačů. miní jimi strážné anděly oněch obcí), svícny pak miní obce ty samy, jakož i církev veškerou.

* Od 2, 1.—2, 22. vylučuje vidění sedmi listů, které měl napsati a poslati představeným (biskupům) sedmi obcí maloasijských, ne každé po jednom, nýbrž každé všechny jakožto součást celého spisu. Všecky listy ty mají stejnou osnovu. Počínají rozkazem, který byl dán Janovi, aby psal; k vyzvání tomu připojují opis či titul Krista Pána přiměřený obsahu listu, na to podávají vlastní předmět jeho, vylučující nejprve stav biskupův (a tím i jeho obce) a vyzývající podle stavu toho vyzvání buď ku pokání neb k vytrvalosti, jakož i předpověď o budoucích osudech jeho; na konec pak činí přípověď o vítězi s předchozí neb následující formulí: Kdo má ucho, poslyš. Představení církve nazývají se andělé (poslové) jednak proto, že již v Starém zákoně nazývali se tak kněží a proroci, jednak proto, že mají poslání od Boha jako andělé, a že vedou aneb alespoň věsti mají věřící na cestě spásy, jako andělé. Církevní obce pak slouží svícny, poněvadž mají svítiti jiným v temnotě toho světa i pravdou zjevenou i příkladem života ctnostného. Pokud příslušných sedm obcí jest obrazem celé církve, předpovídá se v těchto listech, že v církvi budou vždy podobné poměry, jaké byly v oněch obcích, poměry totiž, ve kterých bude třeba i chvály a útěchy a povzbuzení, i na-

² Znám skutky tvé i práci a trpělivost tvou a to, že nemůžeš snést zlych a zkusil jsi těch, kteří praví, že jsou apoštoly, nejsouce jimi, a shledal jsi je jako lháře, ³ a že máš trpělivost a snášel jsi pro jméno mé, a neustal jsi. ⁴ Ale mám proti tobě, že opustil lásku první. ⁵ Pomni tedy, odkud jsi vypadl, a čiň pokání a konej skutky první, ne-li, přijdu na tebe a pohnu svícem tvým s místa jeho, jestli neučiníš pokání. ⁶ Ale to máš, že nenávidíš skutků Mikulášovců, které také já

pominání a hrozby a pokárání. Spolu však zahrnuje se v nich vyzvání ke všem obcím církevním, aby byly připraveny na Kristův příchod k soudu.

1.—7. První list určen jest biskupu města Efesu, kteréž bývalo hlavním městem Jonie a vynikalo obchodem i uměním, nyní však jest na jeho místě neopatrná vesnice mohamedánská, jménem Ajasluk. Biskupem byl tam tehdy buď sv. Timoteus (viz str. 180) aneb jeho nástupce Onesimos, jehož sv. Ignác mučedník chválí jako muže lásky nevyslovné a doporučuje za vzor křesťanům efeským. Týká-li se tedy výtky ve v. 4. obsažená jednoho z nich, jest to upozorněním, že i světci mohou chybiti v tomto životě a povzbuzením k opatrnosti. Jest však pravděpodobno, že chyba tuto (a v jiných listech) vytknutá nebyla osobní chybou příslušného biskupa, nýbrž chybou té obce církevní, ve které byl biskupem, a že jen proto se kárá na biskupa, poněvadž rozkvetl neb klesání obce bývá podobě chválo neb hanbou biskupa samého, jako zvedenost neb nezvedenost dítek bývá ke cti neb k necti rodičů.

1. Ten, jenž drží . . . , t. j. Kristus.

2.—3. Biskupu tomu Kristus velí předem vysloviti chválu za jeho činy záslužné, a to a) za skutky jeho dobré, zejména, jak patrné z v. 6., za jeho námahy proti učitelům bludařským, b) za jeho práci, které se podjímal s velikou horlivostí při zastávání úřadu svého, jmenovitě poučováním jiných, c) za jeho trpělivost či vytrvalost v pracích a v životě ctnostném, d) za to, že nemůže snést (strpěti) zlych a proto se přičiňuje, aby je pohnul ku pokání a polepsení, zachovávaje ovšem milosrdenství a trpělivost se slabostmi těch hříšníků, kteří mají dobrou vůli se polepsiti, e) za to, že nepřijal slepě učení bludného, nýbrž zkusil ty (Mikulášovce a jiné), kteří říkali, že jsou apoštoly nejsouce jimi, a shledav, že jsou lháři, učitelé bludařskými, odhalil je jako takové, aby je učinil neškodnými, f) za to, že má trpělivost ve snášení svízělů a útrap i protivností a že mnoho snášel a dosud snáší trpělivě pro jméno Kristovo či proto, že věren zůstává víře Kristově a ji veřejně vyznává.

4.—5. Vytýká mu, že ochabnul v prvotním zápalu (v první lásce), ne že by to bylo již těžkým hříchem, nýbrž že to jest nebezpečno pro budoucnost, a napomíná ho a v osobě jeho těž, a to hlavně, církevní obec efeskou, aby rozpomena se na prvotní stav lásky své a mladistvého zápalu, který druhdy jevil ve službě Boží, činil pokání, t. j. aby změnil nynější chladnější smýšlení své a oživě prvotní lásku a horlivost svou, činil skutky první, slouže totiž Bohu tak horlivě, jako byl činil dříve. A hrozí, neposlechne-li, že přijde na něj a za trest pohne svícem jeho, t. j. dopustí, aby v církvi efeské zanikla víra Kristova a tamní církev sama. Pravi-li, že pohne svícem víry jeho s místa jeho, naznačuje, že dopustí-li Bůh, aby pravá víra v některém kraji zanikla, působí k tomu, aby na jiném místě se ujala a prospívala. Čím hrozil, stalo se. Již dávno zanikla církevní obec efeská, a to nikoli vinou jejích biskupů, podobně jako i mnoho jiných církevních obcí zaniklo vinou lidu, který pro hříchy své ztratil víru přes to, že měl biskupy dobré.

6. Na potěšenou opakuje chválu, kterou již vyslovil (v. 2.) v příčině vystupování proti bludařům, aby tím spíše Efeské získal a pohnul ku pokání. Mikulášovci rozumějí jedni bludařskou sektu, která hověla hrubému smilství, zneužívši jistého neopatrného, ale dobře míněného výroku asketického, který prý učinil jáhen Mikuláš (že totiž má se těla zneužívati), jiní (pojímajíce jméno Mikulášovců ve smyslu obrazném, rozumějí snad správněji jakýsi směr zhoubný, který byl od některých nešlechetníků přijat a šířen a který zvláště tím se jevil, že popíral Kristovo božství, schvaloval nezákonnost a hověl smilství. Poukazují k tomu, že jméno Mikuláš (*Μικηλαος*) jsouc překladem slova מִלְכָּא (odvozeného od מִלְכָּא — polhčení, zničení, a עַם — lid), podle etymologie své značí zhoubece lidu a upomíná na Balaama, jenž dal Madianitům radu pro israelity zhoubnou a v pravdě dábelskou, aby totiž s nimi páchali smilství ku počtě svého bůžka Peora. Za správnější máme náhled tento proto, poněvadž také jméno Jezabel ve 2, 20,

nenávidím. ⁷ Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvím: Tomu, kdo zvítězí, dám jísti se stromu života, který jest v ráji Boha mého.

⁸ A andělu církve smyrenské napiš: Toto praví ten, jenž jest první a poslední, jenž byl mrtev a ožil: ⁹ Zním tvé soužení a tvou chudobu, (ale jsi bohat) i rouhání se strany těch, kteří praví, že jsou židé, ale nejsou jimi, nýbrž lidem satanovým. ¹⁰ Nic se neboj toho, co budeš trpěti. Hle, ďábel uvrhne některé z vás do vězení, abyste byli zkušeni, a budete míti soužení po deset dní. Buď věrný až do smrti, a dám ti korunu života. ¹¹ Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvím: "Kdo zvítězí, neutrpí škody od smrti druhé.

¹² A andělu církve pergamské napiš: Toto praví ten, jenž má meč dvojbřký: ¹³ Vím, kde bydlíš, tam kde jest trůn satanův, a držíš se jména mého a nezapřel jsi víry mé ani ve dnech, ve kterých (žil) Antipas, svědek můj věrný, jenž byl usmrcen u vás, kde satan přebývá. ¹⁴ Ale mám proti tobě (něco) málo, (totiž) že tam máš některé, kteří

a i jméno Balaam, ve v. 14. přichází ve smyslu obrazném, takže není příčiny, proč by jméno Mikuláš, jsouc vlastně překladem jména Balaam, nemělo se brátí v téměř smyslu, ve kterém se bere jméno Balaam, a to tím méně, pováží-li se že ve v. 2. nemluví se o jednom, nýbrž o více apoštolech nepravých.

7. dá mu jísti se stromu života, t. j. dá mu požívati blažené nesmrtnosti čili věčné blaženosti.

8.—11. Druhý list určen jest biskupu ve Smyrně nyní Ismir zvané od Turků. Za prvních císařů římských vynikala obchodem a uměním: nyní má na 250.000 obyvatelů, z nichž většina jsou křesťané různých vyznání. Jest zase sídlem arcibiskupským. V době, kdy sv. Jan psal Apokalypsi, byl tam biskupem as již sv. Polykarp, žák sv. Jana. On a biskup filadelfský jsou jediní, jimž Kristus velí vyslovit pouze chválu a povzbuzení k setrvání.

9. Uznává soužení jeho (i jeho diecese), které vystál nejspíše tím, že viděl, která diecese jeho trpí pronásledováním, snad že vniklo až tam pronásledování Domitiánovo; uznává i chudobu jeho, do které upadl nejspíše oním pronásledováním jak on tak i věřící jemu podřízení. Ale přes to soužení a tu chudobu nevzal škody duševní, nýbrž byl i s diecesí svou bohat Boží milostí a zásluhami dobrých skauků. Uznává také rouhání, kterého k veliké bolesti jeho se dopouštěli židé popíráním křesťanské pravdy, urážením Krista a zajiště i spíláním jeho vyznavačům. O židech těch praví, že se nazývají židy nejsouce jimi; neboť jméno žid (Judaeus) bylo jménem lidu Hospodinova, ctitelů pravého Boha; i nehodilo se tedy pro ty, kteří zavrhnou Vykupitele, jehož byl i Mojžíš předpověděl, postavili se tvrdošijně proti tomu, jenž jej poslal, proti Bohu.

10. Předpovídá nová utrpení; ďábel uvrhne některé do vězení, t. j. na popud ďábelský učiní to pohané způsobice pronásledování křesťanů; stane se to, aby byli zkušeni; ďábel totiž dá k tomu podnět s tím úmyslem, aby strhnul některé křesťany k odpadu od víry, a Bůh dopustí pronásledování to, aby jim dal příležitost osvědčit a vytržiti ctnost svou a tím i rozmnožit své zásluhy pro život věčný. Po deset dní, t. j. krátký čas.

11. Kdo zvítězí nade vším, co by ho mohlo odvrátiti od Krista a cnosti, neutrpí škody od smrti druhé, t. j. od smrti či záhuby věčné, nýbrž dosáhne věčné blaženosti.

12.—17. Třetí list určen jest biskupu v Pergamu, městě to Velké Mysie, nyní Bergama zvaném, které vynikalo znamenitou knihovnou, výrobou pergamenu a chrámem bůžka Aeskulapa; nyní má as 20.000 obyvatelů polou tureckých, polou křesťanských. Kdo tam byl biskupem v době Janově, není známo, prý sv. Karpus.

13. Trůnem čili sídlem satanovým nazývá se Pergamon nejspíše proto, že byl sídlem největšího pronásledování křesťanů maloasijských, pokud totiž tam sídlily osoby mocného vlivu. Neboť satan byl označen již ve v. 10. jakožto vlastní původce pronásledování a jeví se takovým také v. 13, 2. Antipas dle jmených byl biskupem pergamským, jenž prý za pronásledování Domitiánova byl v Pergamu usmrcen nedlouho před tím, kdy byl psán list tento, dle jiných (as správněji) jest to zde jménem symbolickým a značí křesťany jakožto ty, proti nimž každý brojil a kteří nedlouho před sepsáním tohoto spisu byli krutě pronásledováni.

14. Ačkoli biskup pergamský s církví svojí osvědčil věrnost a stálost u víře

se drží učení Balaamova, jenž učil Balaka údělati pohoršení před syny israelskými, aby jedli (věci obětované modlám) a smilnili; ¹⁵ tak máš i ty některé, kteří se drží učení Mikulášovců podobně. ¹⁶ Učiň tedy pokání; ne-li, přijdu na tebe brzy a budu bojovati s nimi mečem úst svých. ¹⁷ Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvím: Tomu, kdo zvítězí, dám mannu skrytou a dám mu kamének bílý a na kaménku napsané jméno nové, jehož nikdo nezná leč ten, kdo jej přijímá.

¹⁸ A andělu církve tyatirské napiš: Toto praví Syn Boží, jenž má oči jako plamen ohně, a nohy jeho jsou podobny kovu žhavému; ¹⁹ Zním tvé skutky, i tvou lásku a víru a službu a trpělivost i to, že posledních skutků tvých jest více nežli prvních. ²⁰ Ale mám proti tobě,

i v nejkruťjším pronásledování, není zcela bez vady. Vytyká se mu, že má a tedy také trpí ty, kteří se drží učení Balaamova, jenž navedl moabského krále Balaka, aby pomocí dcer moabských a madiánských svedl israelity k modlářství Peorovu, t. j. ku smilství, páchanému na čest bůžka Peora. (4. Mojš. 31. 16; 24, 1.—2.) Rozumí pak vyznavači učení Balaamova tytéž učitele bludařské (a směr nepravý), které ve v. 6. nazval mikulášovci. Oni hleděli zhoubným směrem dosíci mezi křesťany podobného účinku, jaký Balaam obmyslel učiniti mezi israelity, totiž svésti je k modlářství (by účastníci se obětích hodů pohanských jedli z věcí obětovaných modlám) a ke smilství. — Slov „věci obětované modlám“ ve Vulgátě není, v řeckém textě jsou.

¹⁶. Vyzývá biskupa a s ním i celou obec jeho, aby činili pokání t. j. aby změně dosavadní nerozhodnost svou, vystoupili rázně proti Balaamitům, jednak úsilovnou snahou o jejich polepšení, jednak pouličením jich z církve, kdyby se polepšiti nechtěli; a hrozí, že, neposlechnou-li, přijde brzy sám jako soudce na ně, ha biskupa (na tebe) a jeho obec, a potrestá je.

¹⁷. Pod obrazem manny a bílého kaménku slibuje věčnou blaženost tomu, kdo zvítězí nad překážkami spásy. Znamená manna Ježíše Krista (Jan, 6, 31.—33.), s nímž kdo vejde ve spojení věčné, stává se účasten blaha věčného. Skrytou nazývá mannu tu, poněvadž blaženost věčná jest nevýslovná (1. Kor. 2, 9.). Bílým kaménkem (drahokámem) značí také blaženost věčnou. Starožíti nejspíše na drahokamy, které byly upevněny na efodu (náramenníku) narážek zákonního velekněze jakožto symbol oslavy, k níž národ israelský byl povolán jako zvláštní majetek Boží. Praví-li tedy, že vítěz obdrží kamének (drahokam) v nebi, tvrdí tím, že dosáhne onoho určení, které se naznačovalo drahokamy na rouše velekněžském, t. j. blaženosti věčné, k níž poukazuje i barva jeho bílá jakožto barva radosti a slávy. Nové jméno na něm napsané značí nový stav, ve kterém žijí oslavenci nebesí.

¹⁸—²⁹. Čtvrtý list určen jest biskupu v Tyatíře (v Lydii), nynějším to Akhisáru ve vilajetu aidinském. Ve 3. stol. rozmohli se tam bludaři Alogové a Montanisté, později oživěla zase víra katolická; kdy zanikla, není známo; v nynějším Akhisáru jest as 10.000 obyvatelů z dvou třetin tureckých, ostatní jsou Řekové.

¹⁸. Srovn. 1, 14.—15. Kristus označuje se tu jako ten, který má oči jako plamen ohně t. j. jasně, pronikavě, vševidoucí, nohy pak podobně chالكolibanonu či kovu rozžhavenému do běla, takže potíravé moci jeho neodolá žádná moc nepřátelská. Označuje se tak ku postrachu hříšníků a k útěše spravedlivých; proniká a vidí vše, dobré i zlé, i vnitřní smýšlení člověka a tajné činy jeho, a dle zásluhy neb viny odplatí každému. Upozorňuje na to zcela vhodně biskupa i věřící tyatirské, kteří vynikali sice dobročinností, ale příliš shovívaví byli k bludařským učitelům, aby je povzbudil, by se nebabí vystoupiti rázně proti nim, ale ovšem aby se strachovali přílišnou shovívavostí k nim uvaliti na sebe hněv Páně.

¹⁹. Uznává jeho skutky dobré, a to zejména jeho lásku k Bohu i k bližnímu živou víru, službu, t. j. horlivost, kterou jeví ve vykonávání své služby čili biskupského úřadu svého, aneb, jak někteří vykládají, horlivost v přísluhování jiným, jmenovitě chudým a nemocným, jakož i trpělivost či vytrvalost, kterou má při té službě, a pokrok v řečených ctnostech, který vykazuje v době poslední, t. j. v době, kdy bylo dáno toto zjevení.

²⁰. Vytyká biskupovi, že nechává Jesabelu, nebráně jejím snahám podvatným. Jesabel jest jméno manželky israelského krále Achaba, která pronásle-

že necháváš ženu Jesabelu, která se vydává za prorokyni, a ona učí a svádí mé služebníky, aby smilnili a jedli věci obětované modlám.²¹ A dal jsem jí čas, aby učinila pokání, ale nechce se káti ze smilství svého.²² Hle, uvrhnu ji na lože a ty, kteří s ní cizoloží, v soužení veliké, neučiní-li pokání ze svých skutků;²³ a dítky její usmrtilm, a všechny církve poznají, že já jsem ten, jenž zpytuje ledví a srdce, a dám vám každému podle skutků vašich.

²⁴ Vám pak pravím, těm ostatním v Tyatíře, kteří nemají toho učení, kteří nepoznali, jak říkají, hlubokostí satanových: Nevložím na vás jiného břemene; ²⁵ ale toho, které máte, se držte, dokavad nepřijdu. ²⁶ A kdo zvítězí a bude zachovávat skutky mé až do konce, tomu dám moc nad pohany, ²⁷ a bude je spravovat berlou železnou a jako nádobu hrnčířskou je roztrháš, ²⁸ jakož i já jsem přijal od Otce svého,

sledovala proroky (3. Král. 18, 4. 13.) a zaváděla modloslužbu spojujíc s ní čarodějství (3. Král. 21, 25—26; 4. Král. 9, 22.). Zde označuje se jménem tím symbolicky buď nějaká žena jména neznámého, která tehdy v Tyatíře bludným učením tamní křesťany sváděla, aneb spíše značí se jim nepravý (pohanský) směr, který se vtíral do církve Kristovy. Vydává se za prorokyni pokud totiž žena ta či spíše zástupci řečeného směru (falešní učitelé, Mikulášovci) spojovali s modloslužbou čarodějství, čímž působením ducha zlého některé věci podivuhodně, jimiž mohli svěsti leckohos, a pokud pod jménem tím hleděli dosíci větší autority. Biskup tyatírský nechával je, a přece učili bludně a tak sváděli služebníky Kristovy, pravě věřící, ku smilství a ku požívání věci obětované modlám, t. j. jak se zdá, nikoli k tomu, aby odpadli k pohanství (vždyť k tomu byl by biskup snad přece nemlčel), nýbrž k tomu, aby přijali zásady nepravé, pohanské.

21. z e smilství, t. j. ze své nevěrnosti k pravému Bohu a z těch hříchů, které z nevěrnosti (odpadlictví) jejich plynuly jako ze svého pramene.

22. Poněvadž nepraví učitelé Jezabelou označení nechtějí činiti pokání, potrestá je. Uvrhneť je na lože, na lůžko bolesti, nemocných, a nejen je, nýbrž i všechny ty stihne soužením náramným, kteří s Jezabelou cizoloží t. j. ty, kteří následují oněch špatných učitelů, odpadajice od Boha. Připojuje však Pán, že to učiní jen tehdy, neučiní-li pokání, vyjadřuje tak velikou touhu po spase duší.

23. Aby tím spíše pohnul vinníky ku pokání, opětně hrozí těm, kteří se přidržují zhoubného směru Mikulášovců, a to s důrazem větším hroze jim smrtí. Nazývá je dítkami Jesabelinými naráží na zavraždění dítek Jesabeliných, které nařídil Jehu (4. Král. 10, 6.—10.). Jenž zpytuje . . . viz žalm 7, 10; Jerem. 11, 20; 17, 10. Podle Vulgáty bylo by „jednomu každému z vás podle skutků jeho. Co do věci smysl zůstává týž.

24. Slova „vám pak pravím“ Vulgáta klade ještě do v. 23. a před slovo tím vkládá ve v. 24. spojku a, která není v rukopisech řeckých, ani v některých latinských. Pán Ježíš obraci se tu k ostatním Tyatířanům, jichž dosud neoslovil, totiž k tamním pravověrcům, a těší je, že neuvalí na ně jiného břemene či zákona, než jest zákon křesťanský, a tak je obrňuje proti bludařům, kteří prohlašujíce zákon křesťanský za zastaralý podobně jako zákon Starý, hleděli je svěsti ke svým bludům. Hlubokostmi nazývali bludaři (Mikulášovci) nepravé nauky své tvrdíce, že jimi otvírají hlubokosti moudrosti a poznání. Sv. Jan však či spíše Pán Ježíš sám nazývá je hlubokostmi satanovými, aby vyjádřil svou ošklivost nad jejich učením.

26.—27. Pod obrazem vlády nad pohany slibuje věčnou blaženost tomu, kdo zvítězí nad překážkami spásy, zejména nad duchem pohanským, který vzhledem k souvislosti má předem na mysli. Kdo bude zachovávat skutky mé, t. j. kdo povede život křesťanský podle mého (Kristova) příkladu. Berlou železnou rozumí se vláda pevná, nezlomná, taktéž slovy roztrháš. Užívá tu týchž slov, kterých v žalmu 2, 9. užito jest o neobmezené vládě Kristově, ne že by svatí v nebi měli moc s Kristem rovnou, nýbrž moc jemu podobnou, účast v králování Kristově. (Berla; hůl, jest znamením moci; berla královská, berla biskupská. Její zkrácením povstalo žezlo.)

28. Dám mu hvězdu jitřní, t. j. účast ve své moci a slavném panování. Že hvězdou jitřní (jitřenkou) nerozumí ani Pána Ježíše, ani anděla strážného, jak

a dám mu hvězdu jítíni. ²⁹ Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvím.

KAPITOLA 3.

Listy andělu či biskupu sardskému, filadelfijskému a laodicejskému.

¹ A andělu církve sardské napiš: Toto praví ten, jenž má sedm duchů Božích a sedm hvězd: Znáš tvé skutky, že máš jméno, jakobys žil, a jsi mrtev. ² Probuď se a utvrď ostatek, jenž jest na umření; neboť neshledávám skutků tvých dovršenými před Bohem svým. ³ Proto pomni, kterak jsi přijal a uslyšel, a zachovávej to a učíš pokání. Nebudeš-li tedy bdít, přijdu na tebe jako zloděj a nezvíš, kterou hodinu přijdu na tebe. ⁴ Avšak máš v Sardech několik (málo) jmen, která neposkvřnila roucha svého; a (ti) budou choditi se mnou v rouše bílém, neboť jsou (toho) hodni. ⁵ Kdo zvltězí takto, bude oblečen v roucho bílé a nevymaže jména jeho z knihy života a vyznám jméno jeho před Otcem svým i před anděly jeho. ⁶ Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvím.

⁷ A andělu církve filadelfijské napiš: Toto praví ten svatý, ten opravdový, jenž má klíč Davidův, jenž otvírá, a nikdo nezavře, zavírá, a nikdo neotevře: ⁸ Znáš tvé skutky; hle, dal jsem před tebou dveře

někteří vykládali, nýbrž moc a slavné panování Kristovo, v němž věrní ctitelé jeho budou míti účast, patrní i ze souvislosti i z toho, že také na jiných místech označuje se v Apokalypsi hvězdou Kristova moc a vláda. Užívaje výrazu toho, naráží snad Pán Ježíš na tvrzení Mikulášovců, že svým stoupencům zjednávali nové světo či jítrenku vyššího poznání, a ujišťuje tak své věrné, že jim dá jítrenku pravou, ne vymyšlenou.

1.—6. List biskupu sardskému. Sardy byly hlavním městem starověké Lydie východně od Efesu; obyvatelstvo jeho bylo pověstno životem rozmarilým, rozkošnickým, necudným, a od života toho nedalo se odvrátiti po většině ani křesťanstvím; proto biskupu a církevní obci činí Pán Ježíš ostřejší výtky než kterémukoli jinému. Nyní jest na jeho místě turecká vesnice zvaná Sart neb Tartar Köny.

1. Viz 1, 4.—16. Pán Ježíš označuje se jako ten, jenž má sedm duchů Božích či všemohoucnost a sedm hvězd či veškerenstvo církevních obcí, a tak udává, že jest Bohem všemohoucím, jenž má v ruce t. j. ve své moci veškerou církev, takže běda bude tomu, kdo v milosti jeho se neudrží, blaze pak tomu, kdo s milostí jeho bude působiti. Pro skutky na oko chvalné měl biskup jméno, že žije, pověst biskupa dobrého a jeho podřízení pověst křesťanů pravých, ve skutečnosti však (před Bohem) byl mrtev duševně a jeho podřízení jen křesťany podle jména a skutků vnějších, ne však podle ducha a smýšlení vnitřního.

2.—3. Ještě však biskup může zachovati sebe i jiné, třeba však, aby byl bdělý a ve víře i v životě křesťanském utvrzoval ostatek, t. j. podřízené věřící, kteří by jinak zemřeli či zahynuli duševně a na věky. Praví, že neshledává skutky jeho dovršenými či dokonalými před Bohem, ač řekl dříve, že jest mrtev; úmyslně tak užívá výrazu mírnějšího, aby tím spíše ho povzbudil. K tomu konci také ho vyzývá, aby povázil, jaký jest rozdíl mezi nynějším jeho stavem duševním, mravním a mezi tím, ve kterém byl, když s opravdovou radostí přijímal a poslouchal učení Kristovo z úst kněze neb biskupa.

4. K útěše jeho Pán Ježíš uvádí, že přece není u něho všecko špatné, ježto má ve svém městě alespoň několik jmen či jednotlivců, kteří zůstali Kristu věrní, neposkvřnivše těžkými hříchy roucha či stavu nevinnosti a milosti Boží. Ti budou choditi s Kristem v rouše bílém, t. j. požívati s ním blaha věčného.

5. Opět slibuje věčnou blaženost tomu, kdo zvltězí nad překážkami spásy, ať se staví v cestu kdekoli. K n i h o u života míní božskou vědounost či úradek Boží, kterým určil k životu věčnému ty, o nichž ví, že se připodobní obrazu jeho Syna (že zemrou v jeho milosti).

7.—13. List biskupu ve Filadelfii na východní hranici Lydie; město bylo založeno v letech 159—138 před Kr. od pergamského krále Attaly II. Filadelfa, utrpělo mnoho několikerým zemetřesením, ale vždy zase obnoveno. Roku 1390 dobyt ho sultán Bajazet; nyní slove Alašehr ve vilajetu aidinském, má as 15.000

otevřené, kterých nikdo nemůže zavřítí, neboť malou máš moc a přece zachoval jsi slovo mé a nezapřel jsi jména mého. ⁹ Hle, dám ti některé z lidu satanova, z těch, kteří praví, že jsou židé, a nejsou jimi, nýbrž lžou; hle, učiním, aby přišli a poklonili se před nohama tvými, a poznaí, že já jsem zamiloval tebe. ¹⁰ Poněvadž jsi zachoval slovo trpělivosti mé, i já tě zachovám od hodiny pokušení, která přijde na celý okrsek zemský, aby zkusila obyvatele země. ¹¹ Hle, přijdu brzy; drž, co máš, aby nikdo nevzal tvé koruny. ¹² Kdo zvítězí, toho učiním sloupem v chrámě Boha mého a ven nevyjde již. A napíše na něj jméno města Boha svého, nového to Jerusalema, který sestupuje s nebe od Boha mého, i jméno mé nové. ¹³ Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvím.

¹⁴ A andělu církve laodicejské napiš: Toto praví Amen, svědek věrný a opravdový, počátek tvorstva Božího: ¹⁵ Zním tvé skutky, že nejsi ani studený, ani horký. Ó bys byl studený aneb horký; ¹⁶ takto

obyvatelů, dílem tureckých, dílem řeckých. Dle Konstitucí apoštolských byl tam v době Janově biskupem Demetrius.

7. Ten opravdový, t. j. ten, jenž má opravdové, na nikom nezávislé trvání, tedy věčný; má klíč Davidův, t. j. neobmezenou moc nad královstvím messiášským, takže komu on svou milost dá, tomu nikdo neuškodí, koho on vezme v nemilost, tomu nikdo neprospěje.

8. Kristus Pán chválí biskupa i církev filadelfijskou pro jejich skutky dobré (konané ve stavu milosti) a proto, že drží se jeho slova či učení a že nezapřel jména jeho či své víry v Krista, ačkoli mají moc malou, jsouce chudobní a slabí proti mocným židům a pohanům. Dal před ním dveře otevřené do svého království . . . , t. j. přijal je do svého království, a nikdo nebude moci je vyloučiti z něho (ačli sami se nestanou nevěrní); praví to as vzhledem k židům, kteří jedině sebe pokládali za ditky Boží oprávněné ke království messiášskému.

9.—10. Za odměnu věrnosti slibuje obrácení židů, kteří je pronásledují, a ochranu u utrpení. Praví, že jsou židé . . . viz 2, 9. pozn. Učiní, aby přišli a poklonili se mu, aby totiž poznajíce a uznajíce pravdivost učení Kristova, křesťanství, přijali je a biskupa filadelfského jako svého biskupa uznali a ctíli. Trpělivostí Kristovou, kterou zachovali, rozumí se rozkaz Kristův, aby byli trpěliví či vytrvalí v dobrém i v čas utrpení a milující i nepřátele, odpouštěli jim a za ně se modlili.

11. drž, co máš, t. j. vytrvej věrně při své víře a ctnostném životě.

12. Tomu, kdo zvítězí nad překážkami spásy, slibuje blaženost věčnou pod různými obrazy; praví totiž, že ho učiní sloupem ve chrámě Božím, t. j. ozdobou nebes, čili že mu dá sídlo v nebesích, a to trvale, neboť ven již nevyjde z nebes; napíše na něj jméno Boží i jméno města Boha svého, t. j. uzná ho za ditko Boží podle milosti a za občana nebes a jako takového jej prohlásí neb znatelným učíní; také svoje jméno napíše na něj, a to nové, t. j. ono, které mu jest dáno po dokonáném vykoupení. Jméno totiž, že i jako Bohočlověk jest králem nebe i země. Napíše je tím, že ho učiní účastná oné moci a vlády a slávy, která mu jest dána jako Bohočlověku. Novým Jerusalemem míní nebe.

14.—22. List biskupu (a církevní obci) v Laodicei, bývalém to městě Veliké Frygie na řece Lyku; někdy slulo Diospolis neb i Rhoas, ale Antiochus II., král syrský (267 až 247 před Kr.), přestavěl je a po své manželce Laodice nazval Laodiceí. Rozkvetla velice obchodem, utrpěla zemětřesením r. 62, nyní jest v rozvalinách, tam kde nyní jest turecká vesnice Eskahissar.

14. Pán Ježíš nazývá se Amen (pravda) jakožto pravdomluvný takže ke všemu, co mluví, lze říci „Amen“ (= jest to pravda, tak jest); počátkem tvorstva zove se, poněvadž jest zdrojem všeho tvorstva, ježto všecko skrze něho učiněno a tedy jemu známo jest.

15. Studeností míní stav v nemilosti, horkostí stav v posvěcující milosti Boží. Vlastnost jest netečnost v příčině pokroku mravního; připouští různé stupně. Nejnebezpečnějším jest ten stupeň, ve kterém člověk vědomě trvá ve hříších těžkých a staví se býti zbožným, neboť v stavu tom činí tíže pokání nežli ten, kdo zjevnými hříchy těžkými odvrátil se od Boha a konání vůle jeho. A tento stupeň vládnosti Pán Ježíš míní zde, vytýkaje biskupu i církvi laodicej-

však, poněvadž jsi vlažný, a nejsi ani horký, ani studený, vyvrhnu tě z úst svých, ¹⁷ neboť pravíš: Jsem bohat, ano zbohatnul jsem a ničeho nepotřebuji; a nevíš, že jsi nešťastník a ubožák, chudý a slepý a nahý; ¹⁸ rádím ti koupit si ode mne zlato ohněm zkušené, abys zbohatnul, a roucha bílá, abys oblekl se a neukázala se hanba tvé nahoty, a masť oční ku pomazání očí svých, abys viděl. ¹⁹ Já kárám a trestám ty, které miluji; buď tedy horlivý a učíš pokání. ²⁰ Hle, stojím u dveří a tluku; jestliže kdo uslyší hlas můj a dveře (mi) otevře, vejdu k němu a budu večereti s ním a on se mnou. ²¹ Kdo zvítězí, tomu dám seděti s sebou na trůně mém, jakož i já jsem zvítězil a posadil jsem se s Otcem svým na trůně jeho. ²² Kdo má ucho, poslyš, co Duch praví církvím.

2. Vidění sedmi pečeti. 4, 1.—8, 1.*

KAPITOLA 4.

Nebeský soudní dvůr. v. 1.—11.

¹ Potom jsem uviděl, a hle, dveře otevřeny v nebi, a hlas první, který jsem byl uslyšel, an mluví se mnou jako hlas trouby, pravil:

ské, že jest mezi nimi mnoho takových, kteří se stavěli zbožnými, nejsouce jimi. A poněvadž, jak řečeno, v takovém stavu člověk těžce činí pokání, nežli hříšník zjevný, dodává: Kéž bys byl studený neb horký, touže tak, aby biskup i obec jeho byli buď dobří neb zjevně od Boha odvrácení, ježto by pak spíše poznali a uznali politování hodný stav svůj a činili pokání. Vyvrhne jej z úst svých, t. j. zavrhně od sebe církevní obec laodicejskou tím, že dopustí, aby křesťanství tam zaniklo.

17. Příčina řečené výtky byla tedy v tom, že církev laodicejská, která as měla členy většinou bohaté, pokládala se za bohatou také v příčině duševní, a myslíc, že sama si dostačuje, necítila potřeby milosti Boží, vskutku však byla bídná a ubohá, nevědomky sice, ale nevědomostí zaviněnou; zejména byla chudá na skutky záslužné, a slepá, pokud totiž hleděla jen na vnější správnost a vědění, a nikoli též na vnitřní hodnotu svých skutků a na poznání věcí božských, a nahá, pokud nejen měla úplný nedostatek skutků záslužných, nýbrž i byla v nebezpečení, že bude zahanbena při soudě obecném.

18. Aby se řečeného nedostatku zbavil, má si ke svému obohacení koupiti čili vyprositi od Krista zlato v ohni zkušené (čisté), t. j. víru pevnou, v ohni utrpení osvědčenou, k zakrytí hanby koupiti si bílá roucha, t. j. ctnosti a dobré skutky a k vyléčení slepoty masť oční, t. j. pravé poznání sebe sama, jehož se dostává za pomoci Boží zpytováním svědomí a lítostí. Nepřikazuje však, nýbrž pouze radí mu, aby si ty věci koupil, neboť při vši péči, kterou Pán má o spásu duší, neruší lidské svobody.

19. Udává pohnutku, ze které ho pokáral, pohnutku lásky. Neboť koho Bůh miluje, toho kárá a trestá, aby ho v ctnosti vytrýbil a pro nebe vychoval. Káraním vytýká trestající účel (ráz) kázně, trestáním (*παίδευσις*) výchovný její účel (ráz). Dvojím účelu tomu má člověk vyhověti horlivostí, při které by se nelekal ani odporu a posměchu se strany světa, ani utrpení a pronásledování, a pokáním či vždy více postupující změnou a nápravou svého smýšlení a jednání. Proto Pán dále vyzývá: Buď horlivý a čin pokání.

20. Aby tím spíše pohnul ku pokání biskupa i obec jeho, ukazuje, jak ve-lice touží po jejich polepšení; Kristus stojí, když čeká na pokání; stojí u dveří srdce, t. j. u svobodné vůle člověka a tlučte tu dobrým vnutnutím a hlasem svědomí, tu kázáním, utrpením, dobrodiním. Kdo mu otevře vůli svou, souhlase s ním a maje ohoťu konat skutky dobré, k tomu vejde svou milostí a bude večereti s ním a on s Kristem, tím totiž, že (jiz tu na zemi) bude míti zalíbení jeden v druhém, člověk v Kristu, Kristus v duši jemu oddané.

21. Vítězi nad překážkami spásy bude dáno seděti s Kristem na trůně, t. j. účast v jeho kralování čili blaženost věčná; Kristus posadil se s Otcem na trůně, t. j. obdržel i jako Bohočlověk účast ve vládě a slávě Otcově.

* Jan vyličiv vidění sedmi listů, která zahrnují vyzvání ke všem obcím církevním, aby byly připraveny na Kristův příchod k soudu, představuje v tomto

Vystup sem a ukáži tobě, co musí se státi potom. ³ A hned přišel jsem u vytržení myslí. A hle, trůn stál v nebi, a na trůně někdo seděl. ³ A ten, jenž seděl, byl podoben na pohled jaspisu a sardisu, a duha byla kolem trůnu podobná na pohled smaragdu. ⁴ A kolem trůnu byly dvacet čtyři trůny a na těch trůnech (viděl jsem) dvacet čtyři starce, ani sedí oblečení v roucha bílá a mají koruny zlaté na hlavách svých. ⁵ A z trůnu vycházely blesky a hřmění a hromobití, a sedm lamp hořelo před trůnem; jest to sedm duchů Božích. ⁶ A před trůnem (bylo)

vidění různá navštívení (předchozí soudy) Boží, která Bůh časem sešle, aby ku pokání pohnul neb potrestal hříšníky, spolu však i příležitost dal spravedlivým osvědčit a vytržiti svoji ctnost. Upomíná tedy předešlá a tato část na Mat. 24, 4.—13., kde Pán Ježíš prve než udal znamení, která budou předcházeti neviditelný jeho příchod k soudu nad Jerusalemem a viditelný příchod k soudu obecnému, vyzval apoštoly, aby se nedali svéstí, a jako příčinu, proč se mají míti na pozoru, udal veliká nebezpečí, která jim v té příčině nastanou jak od falešných proroků, tak z pohrom válečných a živelních a jiných. Prve však než představuje soudy ty, líčí nebeský soudní dvůr či shromáždění, které viděl u vytržení myslí v nebi a ve kterém vše ukazuje na soud, jenž má býti vykonán ve prospěch církve.

1. hlas první, ten totiž, který byl uslyšel die 1, 10, t. j. hlas Kristův.

2.—3. Někdo, t. j. Bůh seděl na trůně jakožto soudce. Třemi drahkami, zejména jejich barvami, a duhou, značí se ony vlastnosti božské, které jsou zvláště důležité při vykonávání Božího soudu nad světem; jaspisem totiž (křišťálovým či běloskvocím, jaký zde se míní vzhledem k 21, 11.) značí se božská svatost a velebnost, před níž zlému jest se třásti, k níž však spravedlivý hledí s důvěrou, a sardisem či karneolem, jenž jest barvy masové, krvavé, plamenné, značí se trestající spravedlnost božská, duhou pak a tou barvou smaragdovou či zelenou, která se tu při ní zvláště vytýká, božská milosrdnost a milost, s kterou Bůh po předchozí nemilosti obrací se k hříšníkům, činí-li pokání.

4. Starci znamenají zástupce církve či spíše zástupce všech světců Starého i Nového zákona; jsou oblečení v roucha bílá, t. j. běloskvoucí, symboly to jejich svatosti a oslavy (Mat. 13, 43.); oslavu tu značí i koruny, které mají na hlavě. Počet 24 upomíná na 12 patriarchů, z nichž vyšel vyvolený lid starozákonní, a 12 apoštolů, z nichž jako patriarchů vyšel vyvolený lid novozákonní, křesťané. Jmenují se hned po Bohu jakožto přisedící soudu, poněvadž běží o soud, který se má konati ve prospěch církve.

5. Zjevy tyto uvádějí se jako předzvěsti nastávajícího soudu Božího. Počtem svým 10 upomínají na deset ran egyptských; první tři (blesky, hřmění, hromobití) vycházejí z trůnu Božího na znamení, že přicházejí z vůle Boží; uvádějí se jako předzvěsti Božího soudu, poněvadž budí hrůzu a tak se hodí, aby věštily bližící se soud, jenž bude hrozný pro nespravedlivé. Sedmi duchy míní se božská všemohoucnost (1, 4); označuje se lampami či pochodněmi, poněvadž se tu naráží na potrestání hříšníků, oheň pak značí rozhodnost trestající spravedlnosti.

6.—8a. Mořem skleným podobným křišťálu označuje se jednak hlubokost, nesmírnost a nevystižitelnost soudů Božích, jednak jejich čistota, jasnost a spravedlnost. Čtyři živočichové byli uprostřed trůnu a kolem trůnu, byli totiž pod trůnem, jenž na nich spočívá, ale tak, že hlavy jejich zespod trůnu vyčnívaly. Rozuměti jest jimi cheruby, ale nikoli onen zvláštní kůr andělský, z něhož Bůh postavil strážce ku branám rajským (1. Mojž. 3, 24), nýbrž podobně jako u Ezech. 1, 5, bytosti ideální, neskutečné, jakožto zástupce neb symboly veškerého tvorstva i všech sil stvořených. Představuje-li se tedy Bůh jakožto ten, jenž sedí na trůně, spočívajícím na cherubech, naznačuje se tím jakožto Pán všeho tvorstva podobně jako starozákonním rčením „Bůh sedí nad cheruby“ (Žalm 79, 2.). Jmenují se 4 živočichové, poněvadž tvorstvo jest rozšířeno na všech čtyřech stranách světových. Každý z nich jest pln očí z předu i v zadu, aby se naznačilo, že tvorové a síly přírodní vůbec nejsou slepí, bezúčelní, nýbrž působí ve službě Boží prozřetelnosti a účelně a že tedy jeví se v nich nesmírná moudrost božská, a to v každém i nejnepatrnějším tvorů. Touto účelností jsou tvorové stálým chvalozpěvem, kterým se oslavuje božská moudrost, moc a dobrota, a to všichni, zvláště pak tvorové rozumní, kteří svou vůli srovnávají s vůlí Boží. Všichni ti cherubové tvoří jeden celek, jak patrnó z Ezech. 1; vskutku také veškerenstvo tvorstva tvoří spolu ladný celek, který hlásá chválu Boží. Každý ze živočichů oněch má tělo lidské a jen obličej mají tři z nich zvi-

jako moře sklenné, podobné křišťálu a uprostřed trůnu i kolem trůnu čtvero živočichů plných očí z předu i v zadu. ⁷ A živočich první (byl) podoben lvu a druhý živočich podoben teleti a třetí živočich měl tvářnost jako lidskou a čtvrtý živočich byl podoben orlu letlicmu. ⁸ A ti čtyři živočichové měli každý šest křídel a vně kolem i uvnitř byli plní očí a bez ustání dnem i nocí říkali: Svátý, svátý, svátý Pán Bůh všemohoucí, jenž byl a jenž jest a jenž přijde. ⁹ A když ti živočichové vzdávali slávu a čest a díky tomu, jenž seděl na trůně a jenž žije na věky věků, ¹⁰ dvacet čtyři starci padali před tím, jenž seděl na trůně a klaněli se tomu, jenž žije na věky věků, a skládali koruny své před trůnem říkajíce: ¹¹ „Hoden jsi, Pane a Bože náš, přijmouti slávu a čest i moc, neboť ty jsi stvořil všechny věci a z vůle tvé byly a stvořeny jsou.“

KAPITOLA 5.

Beránkovi odevzdává se kniha sedmi pečefmi uzavřená. v. 1.—14.

¹ I uviděl jsem na pravici toho, jenž seděl na trůně, knihu popsanou uvnitř i vně a zapečetěnou sedmi pečefmi. ² A uzel jsem anděla silného, an provolává hlasem velikým: Kdo jest hoden otevřít knihu a rozlámat její pečeti? ³ A nikdo ani na nebi ani na zemi ani pod zemí nemohl knihu otevřít ani do ní nahlédnouti. ⁴ I plakal jsem velice, že nikdo nebyl shledán hodným, aby knihu otevřel, ani aby se díval do ní. ⁵ Ale jeden ze starců mi řekl: Neplač, hle zvítězil lev z pokolení Ju-

reci; neboť člověk jest nejpřednější tvor viditelný, a bylo proto přiměřeno, aby při zastoupení všeho tvorstva nejvíce vynikla jeho bytost, a to tím spíše, poněvadž tu běží o soud Boží, který se týká předem člověka a jen nepřímou tvorstva nerozumného. Cherub s tváří lví zastupuje zvířata divoká, s tváří telecí dobytek a vůbec zvířata krotká, s tváří lidskou tvorstvo rozumné, s tváří orlí ptactvo a tvorstvo létavé.

8b.—11. Vylučuje činnost cherubů, tvorstva. Ono velebí neustále svým zřízením a svou účelností Boha jakožto bytost nejvyšší svatou, všemohoucí a věčnou a tím i jako svého tvůrce a zachovatele; k jejich chvále pak připojují se 24 starci jakožto zástupci církve, která velebí jej nejen svou povahou a svým zřízením směřujícím ke spáse lidstva, nýbrž i svými modlitbami, obětmi a j., zkrátka vnitřní i vnější poctou Boží.

* Vylíčen soudní dvůr nebeský, vypisuje dále, kterak Beránkovi, Kristu Boho-člověku, byla podána kniha sedmi pečefmi uzavřená, a kterak Beránek vzav knihu, byl veleben od cherubů i starců a andělů a po té oslavován od veškerého tvorstva i ten, jenž seděl na trůně, i Beránek.

1. Uviděl knihu formy závitkové, která pro bohatý obsah svůj proti obyčejí byla popsána vnitř i vně či na svrchní i spodní straně své. Knihou tou rozumí se souhrn skrytých úradků Božích, a to, jak učí souvislost, oněch, které se týkají Božích soudů nad světem ve prospěch církve. Pečefmi značí se jejich nepoznatelnost, pokud jich nezjeví Bůh sám. Odstraněním pečeti jedné naznačuje se tedy, že Bůh část svých úradků zjevuje.

2. Smysl otázky andělovy jest: Kdo jest s to mezi tvory, aby mohl nahlédnouti do skrytých úradků Božích, jmenovitě též do toho, proč Bůh dopouští církev pronásledovati od moci světské a jiných nepřátel, a kdo z tvorů má tolik zásluh, aby mohl pro ně žádati na Bohu lepšího stavu pro církev a doufati, že žádost jeho se vyplní?

5. Lvem z pokolení Judova míní se Pán Ježíš. Slove lvem vzhledem k vítězství, jehož dobyl nad ďáblem, peklem a světem; lvem z pokolení Judova a kořenem Davidovým či výhonem z kořene Davidova proto, že podle človecenství svého vyšel z pokolení Judova, a to z rodu Davidova. On zvítězil (svou smrtí) nad ďáblem, peklem a světem i smrtí k tomu konci, a by otevřel knihu a rozlomil 7 pečeti, t. j. aby vykupitelským dílem svým dosáhl toho, by také jako člověk zasvěcen byl do úradků Božích a měl od Boha

dova, kořen Davidův, aby otevřel knihu i sedm pečeti jejích. ⁶ I spatřil jsem uprostřed mezi trůnem a čtyřmi živočichy a mezi starci Beránka, an stojí jako zabitý, máje sedm rohů a sedm očí, to jest sedm duchů Božích poslaných na všecku zemi. ⁷ I přišel a vzal knihu z pravice toho, jenž seděl na trůně.

⁸ A když vzal tu knihu, čtyři živočichové a dvacet čtyři starci padli před Beránkem, majíce každý citeru a misky zlaté, plné věcí vonných (jsou to modlitby svatých) ⁹ a zpívali píseň novou říkajíce: Hoden jsi, (Pane), vzítí knihu a otevřítí pečeti její, neboť jsi byl zabit a vykoupil jsi krví svou pro Boha (lidí) z každého pokolení a jazyka a lidu i národa ¹⁰ a učinil jsi je Bohu našemu královstvím a kněžstvími, a budou kralovati na zemi. ¹¹ I uviděl jsem a uslyšel hlas mnoha andělů kolem trůnu a živočichů a starců; počet jejich byl tisíce tisíců; ¹² a ti volali hlasem velikým: Hoden jest Beránek, ten, jenž byl zabit, aby vzal moc a bohatství a moudrost i sílu a čest a slávu i chválu.

¹³ A veškeré tvorstvo, které jest na nebi i na zemi a pod zemí i na moři, a co jest v nich, všecky jsem uslyšel praviti: Tomu, jenž sedí na trůně, a Beránkovi chvála a čest i sláva a moc na věky věků.

¹⁴ A čtyři živočichové pravili: Amen. A (dvacet čtyři) starci padli (na svou tvář) a klaněli se (tomu, jenž žije na věky věků).

plnou moc nad osudy světa toho. On tedy jedině může rozřešiti záhady světové. On též zavede lepší časy církvi v době Janově (a jindy) pronásledované.

6. Spatřil Beránka, t. j. Bohočlověka Pána Ježíše (Jan 1, 29.), an stojí uprostřed mezi trůnem a živočichy s jedné a mezi 24 starci s druhé strany, na význam, že jest prostředníkem mezi Bohem a lidstvem, zastoupeným 24 starci, kteří jakožto zástupci církve zastupovali též lidstvo celé, poněvadž církev jest k tomu, aby všechny přijala do lůna svého. Nebyl mrtev, nýbrž živ, ale stál jako zabitý, t. j. tak, že měl známky svého utrpení, ponechav si na oslaveném těle svém pět jizev či ran, na rukou, nohou a v boku, a to mimo jiné k tomu konci, aby jimi představoval Otci ustavičně, co za nás trpěl, a tak i v nebi nekrvavě svou obět obnovoval. Měl sedm rohů, znamená to moci a síly své, též sedm očí, t. j. duchů Božích, jimiž se naznačuje také jeho moc. (Srovn. 1, 4.) Pravili se o duších těch, že jsou poslání na všecku zemi, tvrdí se tím, že moc a síla Beránkova jest všude přítomna a činna; vytyká se tedy tím i božství Kristovo.

7. Knihu úradků Božích o soudech nad světem přijal z pravice toho, jenž seděl na trůně; ukazuje se tak, že plná moc nad světem nepřísluší Beránkovi bytěčně, jakoby patřila k jeho lidské přirozenosti a podstatě, nýbrž že jako člověk obdržel ji od Boha pro to dílo, které jako Bohočlověk vykonati měl a vykonal.

8.—12. Líče chválu, kterou živočichové, starci a andělé vzdávají radostně Beránkovi, když obdržel knihu a tedy i moc a vládu nad světem, ukazuje, že veškeré tvorstvo, jmenovitě tvorstvo vykoupené má příčinu radovati se nad mocí a vládou Kristovou, neboť jest zárukou, že soudové nad zlými vypadnou ve prospěch církve.

9. Slova lidí není v textě řeckém, ale jest si je domysleti. Vulgáta klade místo něho náměstku nás, podobně jako i ve v. 10. po slově učinil jsi a překládá pak budeme kralovati místo budou kralovati; co do věci ovšem smysl tím se nemění. Slovo Pane jest sice podle Vulgáty, v textě řeckém však schází.

10. Viz 1, 6; 1. Petr 2, 9 pozn.

11. tisíce tisíců; podle řeckého textu bylo by desetitisíce desetitisíců a tisíce tisíců, tedy na milliony.

14 Slova položených v závorkách v starších rukopisech není.

KAPITOLA 6.

Beránek otvírá prvních šest pečeti. v. 1.—17.*

¹I uviděl jsem, když Beránek otevřel první ze sedmi pečeti, a uslyšel jsem jednoho ze čtyř živočichů, an praví jako hlasem hromovým: Pojď (a viz) ²I uviděl jsem, a hle, kůň bílý, a ten, jenž seděl na něm, měl luk, a byla mu dána koruna, a vyšel vítězně, aby zvítězil. ³A když otevřel pečť druhou, uslyšel jsem druhého živočicha, an praví: Pojď a viz. ⁴I vyšel jiný kůň, červený, a tomu, jenž seděl na něm, bylo dáno, aby odňal pokoj se země, a aby (lidé) zablželi se vespolek; a byl mu dán meč veliký. ⁵A když otevřel pečť třetí, uslyšel jsem třetího živočicha, an praví: Pojď a viz. I uviděl jsem, a hle kůň černý, a ten, jenž seděl na něm, měl váhy ve své ruce. ⁶A uslyšel jsem jako hlas uprostřed čtyř živočichů, an praví: Mirka pšenice za denár a tři mirky ječmene za denár, ale vlnu a oleji neuškodí. ⁷A když otevřel pečť čtvrtou, uslyšel jsem hlas čtvrtého živočicha, an praví: Pojď a viz. ⁸I viděl jsem, hle kůň plavý, a jméno toho, jenž seděl na něm, bylo smrt, a místo zemřelých šlo s ním, a byla mu dána moc nad čtvrtinou země, aby (ji) usmrtil mečem a hladem i smrtí a šelmami zemskými.

* Ukázav v kapitole předešlé, že vláda nad církví a tedy i ochrana její dána jest Beránkovi, představuje již různá navštívení či předchozí soudy Boží, které Bůh v různých dobách sešle, jednak aby nevěřící a hříšníky potrestal neb ku pokání pohnul, jednak aby spravedlivým dal příležitost se osvědčit a zásluhy si rozmnožit.

1. Slovo „a viz“ není v starších rukopisech.

2. Jezdcem na bílém koni většina vykladatelů rozumí Pána Ježíše (vzhledem k 19, 11.), někteří pak miní nepřátele a pronásledovatele církve. Spíše však jezdec ten znamená Kristovo evangelium, které podle slov Kristových vítězně bude hlásáno po celé zemi (Mat. 24, 14.), Krista pak potud, pokud on to jest, jenž v evangeliu vítězí. Jezdec ten měl luk na znamení, že má si podmanit svět; na hlavu dána mu koruna či věnec vítězný na význam, že postup jeho bude vítězný. Vyšel vítězně, aby zvítězil, t. j. aby dobýval vítězství za vítězství, přiváděje pod svůj prapor, k pravé víře, lidi ze všech národů. Vítězství to bude ovšem pro svět dobrodiním, ale svět bude přece se mu brániti a i z těch, kteří uvěří, nebudou mnozí vždy žítí tak, jak na křesťany sluší, a proto přijdou z vůle Boží různá navštívení či soudy Boží, válka, dražota, mor a různé pohromy živelné, jakož se ukazuje výjevy, které nastávají, když se otevře pečť druhá, třetí, čtvrtá a pátá. A zjevy ty budou se opakovati v dějinách častěji; lidé budou se vzpírati proti evangeliu, proti církvi a tím i proti Kristu, ale vždy vyjde evangelium, Kristus jako vítěz a církev oslavena.

4. Jezdcem tímto (podobně jako ve v. 5, 8.) značí se anděl dobrý, jenž se objevuje ve službě Boží jako vykonavatel soudů a trestů Božích. Přináší různé, války, krveprolití.

5.—6. Tento jezdec přináší dražotu, která obyčejně následuje po válkách; v ruce má váhy jakožto znamení dražoty, neboť v čas hladu chléb se neměří od oka, nýbrž se váží. Mirka, t. j. něco přes jeden litr, denár, t. j. as 75—80 h (předválečných), byl obvyklou mzdou denní. Vína a oleje jezdec má ušetřiti, jednak aby lidé, vidouce, že pouze ty věci jsou poškozeny, které jsou k výživě, tím spíše uznali v nedostatku tom soud Boží, jednak že nedostatek nemá dostoupiti výše největší, ježto olej a víno mohou se prodati a koupiti si pokrmu.

8. Kůň jest barvy plavé, běložluté, která značí smrt. Jezdec sám slove smrtí, neboť jest to anděl (dobrý), jenž jako vykonavatel soudů Božích přináší smrt, a to různými způsoby, zejména mečem či válkami, hladem, který po válkách povstává, velikou úmrtností, která povstává z hladu, a dravými zvířaty, která se usazují a rozmnožují v krajích válkou spustošených a vylištěných.

9.—10. Jako Pán Ježíš mezi navštívením, která přijdou a pro která věřícím třeba se míti na pozor, aby nebyli svedeni, jmenoval také pronásledování

⁹ A když otevřel pečeť pátou, uziel jsem pod oltářem duše těch, kteří byli zabiti pro slovo Boží a pro svědectví, které měli. ¹⁰ I zvolali hlasem velikým řkouce: Až dokavad, Pane, svatý a opravdový, nesoudíš a nemstíš krve naší nad dobyvateli země? ¹¹ I bylo jim dáno každému roucho bílé a řeklo se jim, aby odpočinuli ještě čas krátký, až se naplní (co do počtu) spolumužedníci a bratři jejich, kteří mají býti usmrceni, jako i oni. ¹² A uviděl jsem, když otevřel pečeť šestou; a hle zemětřesení veliké nastalo, slunce zčernalo jako šat zíněný a měsíc stal se celý jako krev, ¹³ a hvězdy nebeské spadly na zemi, jako strom fíkový shazuje nedozralky své, když se klátí větrem velikým, ¹⁴ a nebe uniklo jako kniha svinutá a každá hora i každý ostrov se pohnuly s místa svého. ¹⁵ A králové pozemští a velmoži a tisícníci i boháči a siláci a každý nevolník i svobodník ukryli se v jeskyních a ve ska-

a krveprolití svých věrných (Mat. 24, 9.), tak děje se i zde. Ukazuje se Janovi, že (mimo pronásledování již nastalá) vzejdou ještě jiná, až se naplní počet mučedníků Bohem stanovený. Viděl totiž duše, t. j. nejspíše krev (jakožto viditelné znamení duší) těch, kteří byli zabiti pro slovo Boží a pro svědectví, které měli, t. j. pro svoji víru a proto, že svou víru slovy i skutky osvědčovali, vyznávali. Viděl je pod oltářem; představovalo se mu tedy mučednictví pro Krista postoupené jako oběť Bohu podaná. Mučedníci prosili Boha, aby soudil a pomstil krev jejich či aby soudil a potrestal svět, lidi zlé, za to, že prolili krev jejich; činí to, ne že by měli nenávisť k nepřátelům, nýbrž že jsou prodchnuti láskou ku právu a spravedlnosti a přejí si, aby pravda a spravedlnost zvítězily nad nepravdou a nespravedlností, aby přestala říše hříchů a nastalo slavné vzkříšení.

11. V odpovědi dává se světcům ujištění, že žádost jejich bude vyslyšena, ale k větší radosti jejich připojují se slova, že počet jejich bude rozmnožen jinými, kteří také slouží Bohu a tedy jejich spolumužedníci a bratři jsou; zatím však mají sami přestávati na té oslavě věčné, které se jim dostalo. Oslava ta naznačuje se bílým rouchem, které jim bylo dáno, a odpočínutím (od strasti a námah pozemských), jehož ve spojení s Bohem požívají a požívati budou až do vzkříšení, kdy stanou se účastni blaha věčného i podle těla. Časem krátkým miní se doba, po které dostane se světcům toho, zač žádají, nejprve sice jen částečně, tím totiž, že přestane pronásledování a církev dožude vítězství, z něhož se světci budou radovati, potom úplně, totiž při slavném vzkříšení z mrtvých.

12.—13. Co se zde praví o děsných zjevech v přírodě, jedni pojímají doslovně a vykládají o bližších znameních, která budou předcházeti Kristův příchod k soudu, pokládajíce to za paralelní s Mat. 24, 29., jiní však po našem soudě správněji pojímají to jako obrazné vylíčení strašných soudů, kterými Bůh stihne svět ještě před koncem světa a soudem obecným. Podle tohoto výkladu z e m ě t ř e s e n í m rozumí se potírající moc božská, která působí veliké proměny mezi národy a říšemi, ale ovšem nepopírá se tím, že před soudným dnem a jindy nenastanou zemětřesení skutečná jakožto jeden z prostředků, kterých ona moc božská používá. Zatměním slunce i měsíce pak značí se všeobecný smutek, který se zvyšuje obrazem zrudlého měsíce; neboť ačkoli barva ta znamená krev, přece také, jakož i zde, značí smutek, a to vzhledem k tomu, že to, co při zatmění měsíce lze viděti, bývá zrudlé. Hvězdy, které budou padati, značí knížata a panovníky světské, nebesa pak veškeren stav knížecí a panovnický, s něhož mnozí spadnou na zem, t. j. ze své důstojnosti a moci do stavu slabosti a malomocnosti.

14. Také zde jsou výrazy vzaty po našem a jiných soudě ve smyslu obrazném; nebem značí se stav knížecí, jeho ustupováním jako kniha svinutá (svjžená) sesazení knížat s trůnů jejich, neboť zavine-li se kniha závitková (závitek), nelze čísti v ní, obsah její jakoby zmizel. Hory a ostrovy znamenají jednotlivé říše; nazývají se ostrovy vzhledem k tomu, že každá (říše) stojí o sobě, horami vzhledem k tomu, že nad jiné vynikají a je ovládají.

15.—16. Co bylo řečeno ve v. 12.—14. řečí obraznou, nyní praví se bez obrazu, alespoň pokud se týká jednajících osob. Výrazy však, které vytýkají jejich bázeň, jsou vzaty obrazně o veliké jejich hrůze a zoufalosti, ale pokud se vztahují k soudu poslednímu, lze jim rozuměti doslovně.

lách horských ¹⁶ a pravili k horám a skalám: Padněte na nás a ukryjte nás před tím, jenž sedí na trůně, a před hněvem Beránkovým, ¹⁷ neboť přišel den ten veliký hněvu jejich, a kdo bude moci ostáti?

KAPITOLA 7.

Ochrana spravedlivých v čas utrpení a budoucí oslava jejich v nebesích.
v. 1.—17.

¹ Potom jsem uviděl čtyři anděly, ani stojí na čtyřech úhlech země a drží čtyři větry zemské, aby nevály na zem ani na moře ani na který strom. ² A uviděl jsem jiného anděla, an vystupuje od východu slunce maje pečeť Boha živého, a ten zvolal hlasem velikým ke čtyřem andělům, jimž bylo dáno škoditi zemi a moři, ³ řka: Neškodte zemi ani moři, ani stromům, dokavad nepoznamenáme služebníků Boha našeho na čelech jejich. ⁴ I uslyšel jsem počet znamenanych, sto čtyřicet čtyři tisíce znamenanych, ze všeho pokolení synů israelských: ⁵ z pokolení Judova dvanáct tisíc znamenanych, z pokolení Rubenova dvanáct tisíc, z pokolení Gadova dvanáct tisíc, ⁶ z pokolení Aserova dvanáct tisíc, z pokolení Neftalimova dvanáct tisíc, z pokolení Manassesova dvanáct tisíc, ⁷ z pokolení Simeonova dvanáct tisíc, z pokolení Leviova dvanáct tisíc, z pokolení Isacharova dvanáct tisíc, ⁸ z pokolení Zabulonova dvanáct tisíc, z pokolení Josefova dvanáct tisíc, z pokolení Benjaminova dvanáct tisíc znamenanych.

1.—8. Ukazuje, kterak Bůh chrání věrné služebníky své v čas obecného navštívení.

1. Andělé tito jsou andělé dohří jakožto vykonavatelé soudů Božích znázorněných čtyřmi větry; jsou na čtyřech úhlech země, která se představuje jako veliká plocha čtyřhranná, jednak jako pozorovatelé toho, co se děje na zemi, jednak jako ochránci církve; proto nesmějí propustiti větry či soudy a navštívení Boží, dokavad není poznamenán, zabezpečen počet věrných, podobně jako druhdy nesměli zkaziti Sodomu, dokud nevybavili Lota z místa záhuby. Zemí ukazuje se i na místo, kde má se konati soud, totiž na zemi, i na povahu těch, na nichž soud má se vykonati, totiž na těch, kteří jsou smýšlení pozemského, od Boha odvrácené; mořem míní se moře národů, stromy králové a velmoži pozemští. Ukazuje se tu tedy, že Bůh pečuje o své věrné a mnohdy i po delší dobu šetří zlych k vůli dobrým.

2.—3. Jiným andělem tímto jedním rozumějí některého anděla vyššího řádu, jiní, a to snad větším právem, Krista samého; ukazujef na Krista i ta autorita, s kterou velí čtyřem andělům řečeným, i to, že se ličí jako ten, jenž přichází od východu; neboť toleto obrazu užívá se o Kristu také jinde v Písmě sv., na př. Luk. 1, 78; andělem pak či poslem Božím k lidstvu po výtce nazývá se již u Malach. 3, 1. Pečetí Boha živého má poznamenati na čele věrné služebníky Boží. Poznamenáním tím naznačuje se zvláštní ochrana, kterou Bůh ustanovil v čas obecného utrpení chránit své věrné, ty, které na křtu přijal za své děti a kteří žijí tak, jak na dítky Boží sluší.

4. Znamenáním rozumějí se všichni světci Starého i Nového zákona, kteří kdy žili neb žiti budou a blaženosti věčné dosáhnou. Jmenuje jich 144.000, ne že by jich jen tolik bylo, nýbrž že klade počet určitý, a to veliký, aby naznačil počet neurčitý, a to nesmírně veliký. Byli pak vyvolenci vybráni ze všech pokolení, aby se naznačilo, že Bůh má všude své miláčky jemu oddané a že nehledí na osoby.

5.—8. Dvanácti pokoleními, která se tu vyčítají, v literním smyslu míní se dvanáct pokolení israelských, ve smyslu duchovním však veškerá církev. Pokolení ta nejmenují se pořádkem obvyklým, pokolení Danovo pak nejmenuje se vůbec a místo Efraim jmenuje se Josef, jehož syn Manasses byl uveden již před ním. Děje se to as proto, aby se naznačilo, jednak že Bůh v řízení osudů lidských a v udílení svých milostí jest zcela svobodný a nevyzpytatelný, jednak že odpadlictví od víry pravé a zatvrzelý odpor proti církvi vylučuje od spásy; neboť pokolení

⁹ Potom jsem uviděl zástup veliký, jehož spočítati nikdo nemohl, ze všech národů a pokolení a kmenů i jazyků, ani stojí před trůnem a před Beránkem oděni v roucha bílá a mají palmy v ruku svých; ¹⁰ a volali hlasem velikým řkouce: Spása Bohu našemu, jenž sedí na trůně, a Beránkovi. ¹¹ A všichni andělé stáli kolem trůnu a starců a čtyř živočichů; i padli před trůnem na své tváře a klaněli se Bohu ¹² řkouce: Amen, chvála, moudrost, sláva, dík a čest i moc a síla Bohu našemu na věky věků, amen.

¹³ I promluvil jeden ze starců a řekl ke mně; kdo jsou a odkud přišli títo, kteří jsou oblečeni v roucha bílá? ¹⁴ A řekl jsem jemu: Pane můj, ty to víš. I řekl mi: To jsou ti, kteří přišli z velikého soužení a umyli roucha svá a zblílili je v krvi Beránkově. ¹⁵ Proto jsou před trůnem Božím a slouží mu dnem i nocí v chrámě jeho, a ten, jenž sedí na trůně, bude přebývat nad nimi. ¹⁶ Nebudou již lačněti ani žízněti, a nebude bít na ně slunce aniž jaké horko, ¹⁷ neboť Beránek, který jest uprostřed trůnu, bude je pásti a dovede je ku prameni vod živých, a Bůh setře všelikou slzu s očí jejich.

Efraimovo postavilo se v čelo odporu proti domu Davidovu za Roboama, pokolení Danovo pak bylo první, které po dobytí země zaslíbené zavedlo mezi sebou modloslužbu. Slovo znamenáných opakuje se podle Vulgáty při každém pokolení, podle řeckého toliko při prvním a posledním.

9.—17. V tomto výjevu obrací se pozornost ke blaženému stavu oslavenců v životě věčném. Děje se to ku potěše a povzbuzení spravedlivých, a to tím spíše, poněvadž spravedliví na zemi nebudou ochráněni ode všech pohrom v čas utrpení obecného. Nevypisuje se tu však skutečný stav nebešťanů, nýbrž vyličuje se jakási slavnost děkovačích konaná v nebesích, aby pod obrazem té slavnosti vyjádřila se pravda, že světci v nebesích jsou nevýslovně blaženi.

9. Jako svrchu počtem 144.000, tak nyní slovy „zástup veliký, jehož spočítati nikdo nemohl“, naznačuje, že veliký bude počet těch, kteří dosáhnou blaha věčného přes všechny překážky, které se jim stavěly v cestu, a to ze všech národů a kmenů i pokolení; stojí před trůnem, t. j. jsou v oblažujícím spojení s Bohem a Vykupitelem; jsou oblečeni v roucha bílá na význam své oslavy a blaženosti, v ruku mají palmy jednak na znamení vděčné mysli své, jednak, a to hlavně, jakožto symbol vítězství, jehož dobyli nad překážkami spásy.

10. Spása Bohu našemu, t. j. Bůh jest zdroj a dárce spásy, od něho jest ta blaženost, které všichni požíváme.

13. Táže se tak v úmyslu Jana poučít.

14. Ty to víš, t. j. já to nevím, ty však to víš, a toužím, bys mi to pověděl. — Souzením míní nejspíše ona navštívení a ony soudy, které byly v kap. 6. naznačeny pod obrazem pečeti (a o nichž Pán Ježíš mluvil u Mat. 24, 5.—12). Z nichž přišli světci, nejen nedavše se v nich svěsti, nýbrž i umyvše a zblílivše roucha svá, očistivše se totiž od hříchů a ozdobivše se ctnostmi, a to v krvi Beránkově, t. j. pro zásluby Kristovy.

15. Jsou před trůnem Božím, t. j. patří na Boha či dokonale ho poznávají a požívají, slouží mu dnem i nocí, t. j. jsou s ním stále v oblažujícím spojení konají ochotně vůli jeho (chválice a velebice ho a mu děkující), Bůh bude přebývat (důslovně: stan mítí) nad nimi, t. j. bude jim ochranou.

16. t. j. budou prosti všech nedostatků, bolestí, nepříjemnosti a vlivů škodných. (Srovn. Is. 49, 10.)

17. bude je pásti a dovede je ku prameni vod živých, t. j. ukolí úplně veškeré tužby jejich. Jsou to slova, která u Is. 49, 10. pravil Hospodin. Zde přičítá je Beránkovi, poněvadž Beránek, Pán Ježíš, jest nejen člověkem, nýbrž i Bohem. Setře všelikou slzu jejich (Is. 25, 8.), t. j. odstraní od nich navždy vše, co by je zarmucovalo.

KAPITOLA 8.

¹ A když otevřel pečť sedmou, nastalo ticho v nebi as půl hodiny.

3. Vidění sedmi andělů se sedmi troubami. 8, 2.—II. 19.*

a) První čtyři andělé zatroubí jeden po druhém; účinky toho. 8, 2—13.

²I uviděl jsem těch sedm andělů, kteří stojí před Bohem, a bylo jim dáno sedm trub. ³A jiný anděl přišel a postavil se k oltáři s kaditelnici zlatou; a bylo mu dáno mnoho věcí vonných, aby je dal k modlitbám všech věřících na oltář zlatý, který jest před trůnem Božím. ⁴I vystoupil dým věcí vonných k modlitbám věřících z ruky andělovy před Boha. ⁵A tu anděl vzal kaditelnici a naplniv ji ohněm s oltáře svrhl (jej) na zem; i nastalo hřímání a hromobití a blýskání a zemětřetí veliké. ⁶A těch sedm andělů, kteří měli sedm trub, připravili se, aby zatroubili.

⁷I zatroubil anděl první, a nastalo krupobití a oheň smíšený s krví, a bylo (to) vrženo na zem, a třetina země shořela, a třetina stromů shořela, a všecka tráva zelená shořela.

⁸I zatroubil druhý anděl a (něco) jako hora veliká, ohněm planoucí, bylo vrženo do moře, a třetina moře obrátila se v krev, ⁹i zemřela třetina tvorstva, které žilo v moři, a třetina lodí vzala zkázu.

8, 1. Tichem, které nyní nastalo, jedni rozumějí umlčení či plnou porážku nepřátel církve, jiní výraz úžasu a vděčnosti, kterým jsou naplněni nebesané nad vítězstvím církve a pravdy, jiní as nejspřávněji ticho podobné tichu před bouří jakožto předzvěst nových soudů a navštívení Božích, oněch totiž, která ve vidění následujícím se představují pod obrazem trub a těch zjevů, které následují, když se na ně zatroubí.

* Také v tomto vidění (které však souvisí s předcházejícím jakožto zjev nastalý po otevření pečeti sedmé) představují se různá navštívení a různé soudy Boží, které Bůh v různých dobách před Kristovým příchodem k soudu sešle, aby potrestal neb ku pokání pohnul nespravedlivé a nevěřící, spolu však i aby přiležitost dal spravedlivým vytrpěti své cnosti a rozmnožití své zásluhy. Navštívení a soudy ty záleží hlavně ve hrůzách válečných zvláště velikých.

2. Miní se andělé vyššího řádu, dle mínění některých ti, o nichž jest řeč v Tob. 12, 15., a z nichž byl též Rafael. Bylo jim dáno sedm trub (polnic), t. j. byli povězeni úkolem vykonat soudy a navštívení Boží na nespravedlivých a na nepřátelích církve. Pokud někteří anděly těmi rozumějí ve smyslu přeneseném také biskupy, kněze a učitele církevní, vykládají slova ta o poslání kázat evangelium.

3. Andělem tímto miní se snad Michael; dáno mu bylo mnoho věcí vonných, t. j. přímlov veškeré církve jak bojující a trpící, tak zvláště církve svatých, aby je zároveň se svoji přímlovou dal k modlitbám věřících (doslovně: svatých) či aby jimi podporoval modlitby a prosby, které věřící k Bohu vysílají. Vyjadřuje se tak pravda nejen o obcování svatých, nýbrž i o tom, že také andělé přímlovují se za nás. Miní se pak zde zvláště prosby za ochranu církve proti jejím pronásledovatelům a nepřátelům, jakož i za rozkvět její.

4.—5. t. j. řečené modlitby jsou vyslyšeny; Bůh pomůže, a to tím, že vykoná soudy a tresty na nepřátelích a pronásledovatelích církve. Oheň s nebe vržený jest znamením Božího hněvu či trestající spravedlnosti Boží, řečené zjevy přírodní (hřímání, hromobití) jsou předzvěstmi nastávajících soudů Božích.

7. Slova tato někteří vykládají doslovně o pohromách živelných, spíše však jsou řečena obrazně o pohromách válečných. Ony zahubí třetinu, t. j. velikou část země či lidí pozemsky smýšlejících, smyslností oddaných, a to i stromů i trávy, t. j. jak z velmožů, tak z lidu obecného.

8.—9. Mořem miní se moře národů, lodmi města a dědiny, předmětem podobným veliké hoře ohněm hořící výbojná moc světská, která dopuštěním neb ří-

¹⁰ A třetí anděl zatroubil; i spadla s nebe hvězda veliká hořč jako pochodeň, a padla na třetinu řek a na prameny vod. ¹¹ A jméno hvězdy té slove Peluněk. I stala se třetina vod peluňkem, a mnoho lidí zemřelo od vod, neboť zhořkly.

¹² A čtvrtý anděl zatroubil; i byla udeřena třetina slunce a třetina měsíce a třetina hvězd, aby třetina jich se zatměla a třetina dne nesvítla a podobně i noci. ¹³ A uviděl i uslyšel jsem jednoho orla, an pravil hlasem velikým: Běda, běda, běda obyvatelům země pro ostatní hlasy trubní tří andělů, kteří mají troubiti.

KAPITOLA 9.

b) Pátý a šestý anděl zatroubí. v. 1—21.

¹ I zatroubil anděl pátý; a uviděl jsem hvězdu, která spadla s nebe na zem, a té byl dán klíč od jícnu propasti. ² I otevřela jícen propasti, a tu vystoupil kouř z jícnu jako kouř peci veliké, a zatmělo se slunce i povětrí dýmem jícnovým. ³ A z kouře vyšly na zem kobylyka a těm byla dána moc, jak jí mají štvrové zemští, ⁴ a bylo jim řečeno, aby neškodily trávě zemské ani žádné zeleni ani žádnému stromu, leč toliko lidem, kteří nemají znamení Božího na svém čele. ⁵ A bylo jim dáno, aby jich nezabíjely, nýbrž aby je trápily po pět měsíců; i bylo trápení jejich jako trápení od štíra, když uštkne člověka. ⁶ A v těch dnech lidé budou hledati smrti a nenaieznou jí, a budou si přáti umřítí, ale smrt uteče od nich.

zením Božím se vrhne mezi národy Bohu a církvi nepřátelské a způsobí mezi nimi veliké krveprolití, smrt mnohých a zkázu četných měst a dědin (Hunové, Vandalové a j).

10.—11. Hvězda značí panovníka výbojného (dle některých ďábla samého). Jeho pád s nebe naznačuje jednak nenadále objevení se jeho, jednak to, že vystoupí vlivem nebeských, řízením Božím. Řeky a prameny, znamenají to úrody a blahobytu, zhořknou na význam, že tou válkou, kterou zdvihne onen panovník výbojný, mnozí o své bohatství přijdou, jini ho toliko s hořkostí budou moci užívatí.

12. Zatměním třetiny slunce, měsíce i hvězd miní se chmurné a trudné časy, jaké bývají zvláště v dobách válečných. Ten, jenž udeří, ty časy sešle, jest Bůh.

9, 1. Hvězdou s nebe padlou někteří rozumějí ďábla, jini původce sekt bludařských, někteří i anděla dobrého. Ale výklady ty nepřiléhají k souvislosti; spíše jest jí také rozuměti panovníka (či spíše panovníky), jenž řízením Božím nena-dále vystoupí, vpadne mezi národy a jim zhoubu způsobí, jakož značí též symbolické jméno jeho hebrejské Abaddon či zhouba a řecké Apollyón či zhoubce (v. 11.). On obdrží klíč od jícnu propasti pekelné, t. j. obdrží od Boha schopnosti a moc vnější spolu s dopuštěním, aby mohl jich užiti i v duchu pekelném.

2. Otevřela jícen propasti, t. j. panovník neb panovníci hvězdou tou označení zneužívají schopností svých a moci své, povolí vlivu ducha zlého a stanou se mnohým příčinou záhuby. Kouř z jícnu vytupující jest znamením ducha, smýšlení pekelného, jmenovitě hněvivého, nenávistného a podvratného; zatmění slunce a povětrí znamením trudných, zlých časů, které na delší dobu nastanou, když onen duch pekelný na zemi se rozmůže.

3.—6. t. j. ti, kteří připustí u sebe vliv řečeného kouře jícnového (smýšlení nenávistného, podvratného) a v něm takřka jako ve zkaženém ovzduší žiti budou, pokazi se tak, že budou jako kobylyky škodné jiným ke škodě a ke zkáze, a Bůh, jenž užívá někdy i zlých ku potrestání jiných nespravedlivců, užije jich, aby skrze ně, jmenovitě v tažených válečných, potrestal ty, kteří nemají znamení Boha živého, t. j. lidí zlé, Bohu a církvi nepřátelské, a to uvalením velikých útrap po pět měsíců, t. j. po dobu sice dlouhou, ale omezenou.

⁷ A co do podoby kobyly ty podobaly se koňům připraveným k válce, a na hlavách jejich byly jako koruny podobné zlatu a obličej jejich jako obličej lidské, ⁸ a měly žíně jako vlasy ženské, a zuby jejich byly jako lví, ⁹ a měly pancíře jako pancíře železné, a šramot křídel jejich byl jako šramot vozů s mnoha koňmi běžícími do války. ¹⁰ A měly ocasy podobné štírům, též žihadla, a v ocasech jejich byla moc jejich škoditi lidem po pět měsíců.

¹¹ Králem nad sebou měly anděla propasti, jemuž jméno bylo po hebrejsku Abaddon, po řecku Apollyon. ¹² Bída jedna pominula, a hle, ještě dvě bídý přijdou potom.

¹³ I zatroubil anděl šestý; a uslyšel jsem jeden hlas ze čtyř rohů oltáře zlatého, který jest před Bohem, ¹⁴ an praví k andělu šestému, jenž měl troubu: Odvaž ty čtyři anděly, kteří jsou přivázáni při veliké řece Eufratu. ¹⁵ I byli odvázáni ti čtyři andělé, kteří byli připraveni na hodinu a den a měsíc a rok, aby usmrtili třetinu lidí. ¹⁶ A počet vojsk jízdných byl dvě stě millionů; uslyšel jsem počet jejich.

¹⁷ A takto jsem uviděl koně u vidění a ty, kteří na nich seděli: měli pancíře ohnivé a hyacintové a žluté jako síra, a hlavy koňů byly jako lví, a z úst jejich vycházel oheň a kouř a síra ¹⁸ Těmito třemi ranami byla zabita třetina lidí, ohněm a kouřem a sirou, které vycházely z úst jejich. ¹⁹ Neboť moc koňů jest v jejich ústech a v jejich ocasech; jejich ocasy jsou totiž podobny hadům majíce hlavy, a těmi škodí. ²⁰ Ale

7.—11. Popisuje kobyly ty, dává na jevo, že jimi nemíní kobylek skutečných, nýbrž vojska připravená k boji, a to vojska mocná (mají koruny jako zlaté), divoká (mají vlasy dlouhé, jakých u vzdělaných národů muži nenosí), krutá (mají zuby jako lvové), nepřemožitelná (mají pancíře železné), hrozná (šramot jejich křídel jako šramot vozů), která budou škoditi nejen pustošením, nýbrž i šířením nakažlivých nemocí (mají ocasy podobné štírům, a v nich moc škoditi).

11. Podle Vulgáty bylo by ještě: latinsky slul Exterminans (Zhoubece).

13.—21. Také v tomto výjevu představují se hrůzy a strasti válečné, a to mnohem krutější, než byly předešlé; Bůh sešle je, aby jednak potrestal, jednak ku pokání pohnul svět nevěřící za jeho hříchy a odpor proti němu i proti církvi, ale přes to vše nebudou činiti pokání.

13.—16. Hlas vychází z oltáře, kam byly vstoupily před Boha prosby věřících za ochranu církve (8, 3); naznačuje se tak, že prosby ty byly vyslyšeny. Volá ke čtyřem andělům, vykonavatelům soudů Božích, kteří se představují jako vůdcové velikých vojsk, skrze něž Bůh potrestá mocnosti a lidi jemu a církvi nepřátelské. Byli uvázáni, t. j. drženi Boží vůlí, poněvadž Bůh dává hříšníkům čas ku pokání. Počtem čtyři naznačuje as všeobecnost řečených soudů (konati se budou nad nespravedlivými všech čtyř úhlů světa), krajinou pak při Eufratě značí se vůbec krajiny, snad na východě, odkud ona vojska vytáhnou; značí se tak vzhledem k tomu, že právě z krajin eufratských přicházeli mocní nepřátelé na israeliti (Is. 7, 20; 8; 7; Jer. 46, 10). Byvše uvolněni vůlí Boží, vytáhli, vytáhnou proti těm, nad nimiž Bůh chce neb bude chtít soud vykonati, t. j. jak patrnó z v. 21.—22. proti lidem a mocnostem od něho odvráceným a proti němu i církvi čelícím, a to nikoli najednou, ani ve válce jedné, nýbrž, jak jde na jevo z počtu vojsk (v. 16.), v dobách různých a válkách četných, a zahubí třetinu, t. j. veliký počet lidu pozemsky smýšlejícího.

17.—19. Vylučuje se děsné vzezření vojsk oněch, aby tím jasněji se naznačila velikost válečných hrůz, které vstanou. Barva ohnivá značí oheň válečný, hyacintová či tmavomodrá kouř způsobený ohněm a pustošením válečným, sírnatě žlutá traplivý ráz války, hlavy lví neodolatelnost, dravost a pustošivost, ocasy s hlavami hadům podobné lstivost, škodlivost a záhubnost.

20. ze skutků rukou svých, t. j. z modlářství svého, které co do věci označuje se jako klanění se duchům zlym (též v 1. Kor. 10, 20.—21.), po stránce vnější pak jako klanění se modlám (obrazům, sochám). Míni pak veškeren způsob modlářství, který se kdy objevuje v dějinách lidstva, tedy i ten, kterým kdo zbožňuje, se klaní zlatu, stříbru (bohatství) neb osobám a jiným

ostatní lidé, kteří nebyli zabiti těmito ranami, neučinili pokání ze skutků rukou svých, aby se neklaněli duchům zlým a modlám zlatým a stříbrným a měděným a kameným a dřevěným, které nemohou ani viděti ani slyšeti ani choditi,²¹ a neučinili pokání ze svých vražd ani ze svých čárů ani ze smilství svého ani ze svých krádeží.

KAPITOLA 10.

Anděl dává Janovi knihu, aby ji pozřel v. 1.—11.*

¹ I uzřel jsem jiného anděla silného, an sestupuje s nebe přioděn oblakem, a duha byla na hlavě jeho, a obličej jeho byl jako slunce, a nohy jeho jako sloupy ohnivé. ² V ruce měl knížku otevřenou. I postavil pravou nohu na moře, levou pak na zem ³ a zvolal hlasem velikým, jako když lev řve; a když byl zvolal, sedm hromů promluvilo hlasy svými. ⁴ A když těch sedm hromů domluvilo, chtěl jsem psáti, ale uslyšel jsem hlas s nebe, an praví: Zapečeť to, co sedm hromů mluvilo, a nepiš toho: ⁵ A ten anděl, jehož jsem byl uzřel státi na moři i na zemi, pozvedl pravou ruku svou k nebi ⁶ a přísáhl při tom, jenž živ jest na věky věkův a jenž stvořil nebe i to, co jest v něm, a zemi i to, co jest na ní, a moře i to, co jest v něm: Již nebude času, ⁷ nýbrž ve dnech hlasu anděla sedmého, když zatroubí, dokoná

věcem, které si učinil bohem svým neb bohy svými. Čarami miní pověrečné prostředky bližnímu na zdraví uškoditi neb ho se světa sprovoditi.

*) Prve ještě, než zatroubí anděl sedmý, Jan dostane rovněž u vidění knížku obsahu prorockého, aby ji pozřel či obsah její seznal a si zapamatoval (1.—11.). K čemu se vztahuje obsah ten, ukazuje v. 11, 1.—13.

1. Andělem tímto někteří rozumějí anděla skutečného, jiní Pána Ježíše, jmenovitě s ohledem na slávu, s kterou vystupuje. Náhledu tomuto není sice na odpor, že anděl ten ve v. 6. přísáhl při tom, jenž jest na věky, neboť způsobem tím mohl i Kristus přísahati, ne sice jako Bůh, nýbrž jako člověk. Ale to zdá se svědčiti proti náhledu tomu, že ve v. 4. brání Janovi jistou část zjevení napsati hlas s nebe odlišný od hlasu řečeného anděla, jest to však jen zdání; neboť vzhledem k tomu, že Janův úmysl onu část napsati spočívá zajiště na Kristově rozkaze mu daném hned u vidění počátečném (1, 11.), zdá se, že tím, jenž mu tam brání psáti onu část, není nikdo jiný, než Kristus Pán. Není-li však oním andělem Kristus, jest to některý anděl řádu vyššího, jenž vystupuje jako zástupce Kristův, a proto celým zjevem svým ukazuje na slávu Kristovu. Jest oděn oblakem na význam velebnosti a soudcovské moci Kristovy, jehož soudy ohlašuje, na hlavě má duhu jakožto znamení milosrdenství, obličej jasný jako slunce na znamení velebnosti a slávy jeho, nohy jako sloupy ohnivé na znamení potíravé a neodolatelné moci, kterou Kristus všecky nepřátele své potře a všecko sobě podrobí.

2. V ruce měl otevřenou knížku, která soudic z hořkého účinku jejího (v. 10) byla obsahu hořkého, bolestivého, udávajíc ještě soudy jiné, a to hledíc k 11, 13., soudy vztahující se k církvi, k nehodným údům jejím. Nohu pravou postavil na moře, levou na zemi, naznačuje tak, že Kristus podrobí pod svou moc veškeré moře národů, i těch lidí, kteří jsou smýšlení pozemského.

3. Zvolal hlasem velikým i aby pohnul hříšníky ku pokání, i aby s důrazem pohrozil nekajícím hříšníkům a odpůrcům i pronásledovatelům církve. Možná, že veliký hlas ten značí též mohutný hlas evangelia, jenž pronikne ke všem národům. Co řekl anděl ten (jako zástupce Kristův), potvrzuje sedmý hrom, t. j. Bůh trojjediný, jenž slove sedmým hromem nejspíše vzhledem k žalmu 28, kde hrom jakožto hlas Boží zaznívá sedmkrát.

4. Jak řečeno, jest to nejspíše hlas Kristův. Zapečeť, t. j. zachovej na čas v tajnosti to, co Bůh mluvil hromem sedmým.

6.—7. již nebude času, t. j. jakmile vyplní se ty věci, které byly naznačeny troubením prvních šesti andělů, Bůh nebude již prodlévati, nýbrž vyplní to, co značí troubením anděla sedmého, přijde totiž Kristus k soudu obecnému

se tajemství Boží, jakož byl zvěstoval služebníkům svým, prorokům. ⁸ A ten hlas, který jsem byl uslyšel s nebe, opět mluvil se mnou a pravil: Jdi a vezmi knížku, která jest otevřena v ruce anděla stojícího na moři i na zemi. ⁹ I odešel jsem k andělu a řekl jsem mu, aby mi dal knížku; a on mi řekl: Vezmi a pozři ji; a učiní hořko a učiní tvém, ale v ústech tvých bude sladko jako med. ¹⁰ I vzal jsem knížku z ruky andělovy a pozřel jsem ji; a bylo sladko v ústech mých jako med, ale když jsem ji snědl, bylo mi hořko v břiše mém. ¹¹ I řekl mi: Musíš opět prorokovati proti národům a kmenům a jazykům i mnoha králům.

KAPITOLA 11.

Měření chrámu; dva svědkové. v. 1.—14.

¹ I byla mi dána třtina podobná holi a řeklo se mi: Vstaň a změř chrám Boží i oltář a ty, kteří se v něm klanějí, ² ale vnější předsíní chrámovou vyjmi a neměř ji, neboť byla dána pohanům, a budou šlapati po městě svatém čtyřicet dva měsíce.

³ A dám dvěma svědkům svým (dar prorocký) a budou prorokovati tisíc dvě stě šedesát dnů oblečení v žlice. ⁴ To jsou ty dvě

a dokoná se tajemství, t. j. dovršeno bude Kristovo království, dovršeno dílo jeho vykupitelské (věčné oblažení spravedlivých i podle těla, obnova tvorstva).

8.—14. Z těchto slov vysvitá nejen obsah knížky (dokonání tajemství či dovršení království Kristova), nýbrž i to, že rozkaz svrchu daný, aby nepsal či aby věci řečené zachoval v tajnosti, vztahoval se toliko k mlčení dočasnému. Má knížku k pozřítí, t. j. dokonale si osvojit (v paměť vštípití) obsah její, to, co jest v 11, 1.—13., totiž předpověď pomoci a ochrany, kterou Bůh bude poskytovat svým věrným i v době největšího pronásledování a ponížení církve.

1.—2. Chrámem míní se církev Kristova, společnost pravověrných věřících, vlastní budovou chrámovou a oltářem naznačuje se to, co patří ku podstatě církve, její učení, obět mše sv. a sv. svátosti, jakož i její zřízení, pokud pochází od Krista neb z jeho vůle od apoštolů; těmi, kteří se v něm klanějí, míní se opravdoví věřící, kteří své víry se drží a podle ní smýšlejí a žijí. Předsíní naznačuje se to, co nepatří ku podstatě církve (vnější lesk, bohatství, moc a vláda světská), jakož i údové její povrchní. Měření m značí se podobně jako znamenáním v kap. 7, zvláštní ochrana, kterou Bůh ustanovil chránit a zachovat podstatu své církve a opravdové věřící, v y j m u t i m z něho vyjmutí z té ochrany. Naznačuje se tedy zde, že Bůh i v největším pronásledování ochrání a zachová podstatu své církve a opravdové věřící, takže církev žádnou mocí stvořenou nebude vyhlazena a po všechny časy bude mít větší neb menší počet údů věrných, kteří podle své víry smýšlejí a žijí budou. — Čtyřicet dva měsíce (3½ roku), t. j. nějaký čas omezený.

3.—13. Dvěma ědky těmito rozumějí četní a to i nejstarší vykladači Henocha a Eliáše, kteří ovšem vzati s tohoto světa beze smrti (1. Mojž. 5, 24; Žid. 11, 5; 4. Král. 2, 11 na konec světa opět se objeví a pod zvláštní ochranou Boží budou jistý č. svědčítí o Kristu a kázati pokání (a to dle mínění jedněch pouze židům, dle mínění druhých lidstvu vůbec), potom však budou usmrceni, ale v brzkou vzkříšení a do nebe vzati budou. Někteří z nich (od 13. st.) myslíli na Mojžíše, nikoli na Henocha. Jini však počtem méně četní rozumějí oněmi svědky osoby nikoli skutečné, nýbrž ideální, pravice, že se jimi označují všichni ti, které Kristus Pán v dobách utrpení církve a jmenovitě ke konci světa nynějšího pošle s dary mimořádnými, aby o něm svědčili a ku pokání vybízeli. Dle tohoto, po našem soudě správnějšího výkladu, dává se tu tedy ujištění, že takoví svědkové nebudou scházeti ani v dobách největšího ponížení církve a sesvětštění údů jejích. Počet dvou svědků jest pak volen as vzhledem k Mojžíšovi, jenž proměnil vodu nilskou v krev, a vzhledem k Eliášovi, jenž svou prosbou zavětel nebe, aby nepršelo, jakož i proto, aby se naznačilo, že takový svědek nikdy nezůstane osamocen.

4. Nazývá je olivami a svícny vzhledem k Zach. 4., poněvadž slovem i skutkem budou zjednávatí útěchu, prostředkovatí milost Boží a osvěcovatí světlém pravdy.

olivy a ty dva svícny, které stojí před Pánem země. ⁵ A chce-li jim kdo ublížiti, oheň vyjde z úst jejich a stráví nepřátele jejich; ano, chce-li jim kdo ublížiti, takto musí býti usmrcen. ⁶ Tito mají moc zavřítí nebe, aby dešť nepadal po dni proroctví jejich, a mají moc nad vodami obracet je v krev a bítí zemi vší velikou ranou, kolikrátkoli by chtěli. ⁷ A když dokonají svědectví své, zdvihne válku proti nim šelma, která vystupuje z propasti, a přemůže je a usmrtí je. ⁸ A těla jejich budou ležeti na ulicích velikého města, které duchovně slove Sodoma a Egypt, kde i Pán jejich byl ukřižován. ⁹ I budou patřiti na těla jejich (lidé) z kmenů a pokolení a jazyků i národů po tři a půl dne a nenechají pochovati těla jejich do hrobu. ¹⁰ A obyvatelé země budou se radovati nad nimi a veselí se a posílají si dary navzájem, poněvadž ti dva proroci trápili obyvatele země.

¹¹ Ale po třech a půl dni duch životní od Boha vešel do nich; i postavili se na nohy své, a bázeň veliká padla na ty, kteří je viděli. ¹² A uslyšeli hlas veliký s nebe, an k nim praví: Vstupte sem. I vystoupili na nebe v oblace, a spatřili je nepřátelé jejich. ¹³ A v tu hodinu nastalo zemětřesení veliké; i padl desátý díl města a sedm tisíc lidí bylo usmrceno v tom zemětřesení, ale ostatní se zalekli a vzdali čest Bohu nebeskému. ¹⁴ Bída druhá pominula, a hle, bída třetí přijde brzy.

c) Anděl sedmý zatroubí. v. 15.—19.

¹⁵ I zatroubil anděl sedmý; a hlasy mohutné ozvaly se v nebi řkouce: Království toho světa dostalo se Hospodinu našemu a Poma-

5., 6. Naráží na dějiny Eliášovy, k jehož slovům oheň s nebe zahubil dva důstojníky vyslané od Achaze, aby ho zatknuli (4. Král. 1, 9.—12.), a na jehož prosbu nepršelo půl čtvrtá roku (3. Krá. 18, 41.—45.; Jak. 5, 17.—18.), jakož i na Mojžíše, jenž vodu obrátil v krev (2. Mojž. 7, 14.—25.) a jiné rány uvedl na zem egyptskou, ukazuje na mimořádnou ochranu, kterou Bůh bude ony svědky chrániti po určitou dobu, a na neobyčejné zjevy, kterými bude skrze ně vydávati svědectví o pravosti církve a nabádati ku pokání.

7.—12. Když svědkové ti určitý čas stráví ve svém úřadě, dopustí Bůh na ně pronásledování, takže budou usmrceni a ještě po své smrti veřejně potupeni k nemalé radosti lidí zlých a pozemsky smýšlejících (7.—10.). Dopustí to však k tomu konci, aby je potom tím více oslavil (11.—12.). SeIm o u m í n í se světská moc od Boha odvrácená (kap. 13, 1. až 10.), v e l i k ý m m ě s t e m pak Jerusalem jakožto obraz církve Kristovy; m í n í se však církve pokleslá, t. j. ti údové církve, kteří k ní patří jen podle jména, ne však dle svého smýšlení a jednání; proto nazývá je jmény symbolickými, S o d o m a pro jejich mravní spustlost a E g y p t pro jejich odpor proti učení a věrným opravdovým údom církve. Po tři a půl dne, t. j. po čas krátký. Svědkové ti trápili je totiž svým příkladem, učením a vybízením ku pokání, jehož lidé smyslní činiti nechtěli. V z k ř í š e n í m oněch svědků (v. 11.) rozumí se vzkříšení duchovní, pokud totiž mučedníci ti nejen vzati jsou (neb vzati budou) do nebe (podle duše své), nýbrž i na zemi docházejí oslavy, zvláště když jsou prohlášeni za svaté.

13. Ukazuje na pohromy, které stihnou nepřátele a nehodné údy církve jednak jako trest, jednak jako výstraha a vyzvání ku pokání, jakož i na to, že mnozí vyzvání toho neuposlechnou.

15.—19. Naznačuje se tu v krátkosti, kterak (po mnoha soudech předchozích) Kristus přijde k soudu poslednímu a ujme plnou vládu nad světem, a to tím, že podává se chvalozpěv, kterým nebešťané, nejprve světci vůbec, potom zvláště zástupci církve, s plesáním děkují Bohu za to, že již již započne vítězné, věčné kralování Boha trojjediného a Krista jako Bohočlověka, kdy dobří obdrží odměnu v nebi, zlí pak upadnou ve věčnou záhubu. Děje ty představují se u vidění jako hotové, ve skutečnosti však nastanou až při posledním soudě.

15. Slova „amen“ není v textě řeckém. D o s t a l o s e k r á l o v s t v í . . . , t. j. Bůh trojjediný a s ním Kristus jako Bohočlověk ujme plnou vládu nad svě-

zanému jeho, a bude kralovati na věky věků (amen). ¹⁶ A ti dvacet čtyři starci, kteří před Bohem sedí na trůnech svých, padli na své tváře a poklonili se Bohu řkouce: ¹⁷ „Děkujeme tobě, pane Bože všemohoucí, jenž jsi a jenž jsi byl, že jsi ujal moc svou velikou a vystoupil jako král. ¹⁸ Rozhněvaliŝ se pohané, a přišel hněv tvůj i čas soudu mrtvých, abys dal odplatu služebníkům svým, prorokům a světcům, i těm, kteří ctí jméno tvoje, malým a velikým, a abys zkazil ty, kteří kazí zemi.“ ¹⁹ I otevřel se chrám Boží na nebi, a ukázala se archa úmluvy jeho ve chrámě jeho, a nastalo blýskání a hřímání a hromobití a krupobití veliké.

4. Vidění tří nepřátel církve. 12, 1.—14, 20.

KAPITOLA 12.

Drak v boji proti ženě.

¹ Ukázalo se veliké znamení v nebi: Žena oděná sluncem a měsíc pod nohama jejíma, a na hlavě její koruna z dvanácti hvězd. ² A jsouc

tem, tím totiž, že pokoří a navždy zavrhně zlé a oslaví, na věky oblaží i co do těla dobré.

^{16.} dvacet čtyři starci viz 4, 4. pozn.

^{17.} Po slovech „jenž jsi byl“ Vulgáta s několika mladšími rukopisy vkládá slova et qui venturus est „a jenž přijde“, kteráž však nejsou původní.

^{18.} Pohaný miní se zde lidé zlí, od Boha odpadlí. Oni se rozhněvali . . . , t. j. jejich zloba a odpor proti Bohu a církvi se dovrší, a proto přijde na ně hněv či trestající spravedlnost Boží, den soudný. Čas soudu mrtvých či z mrtvých vstalých, t. j. doba posledního soudu, před který mrtví vstanou z mrtvých budou postaveni. (Doslovně bylo by: čas, aby mrtví byli souzeni.) Služebníky Božími podobně jako i těmi, kteří ctí jméno Boží, miní spravedlivé; dělí je jednak ve proroky či učitele křesťanské a světce či ostatní spravedlivce, jednak malé a veliké, snad dle menšího neb většího stupně dokonalosti, ačli, jak někteří sotva správně myslí, malými nerozumí podřízené, velikými pak nadřízené.

^{19.} Chrámem někteří rozumějí církev, správněji však jest jím rozuměti věčnou blaženost dovršenou po vzkříšení těla, a rchou úmluvy pak jakožto trůnem Božím viditelné znamení toho, že Bůh vyplní svá zaslíbení, dle nichž dílem vykupitelským uvede lidstvo v oblažující spojení s sebou samým. Otevřením chrámu toho a ukázáním se archy úmluvy naznačuje se tedy dovršení díla vykupitelského uvedením ve věčně oblažující spojení s Bohem a udělením věčného blaha i podle těla; blýskáním pak a ostatními zjevy přírodními svrchu jmenovanými značí se zde konečný soud nad zlými. Co takto krátce naznačeno ve stati této, rozvádí se a zřetelněji naznačuje ve viděních následujících. Představují se v nich nepřátelé církve (drak, šelma mořská a šelma pozemská), jejich zhoubné působení i porážka, a budoucí oslava církve vítězné.

* Od 12, 1.—14, 20. líčí vidění čtvrté, vidění tří nepřátel církve, totiž satana, od Boha odvrácené moci světské a moudrosti pozemské, protibožské, kteréž viděl pod obrazem draka, šelmy mořské a šelmy pozemské, a z nichž dva poslední jsou ve službě nepřítelů prvního, satana. V kapitole této (12.) líčí nepřítelů prvního, boj satanův proti církvi zobrazené ženou.

1. Znamení m rozumí se zjev zázračný, převýznamný a předúležitý; vidí je v nebi, kam dle 4, 1. byl u vidění vtržen, ač obsah zjevu vztahuje se k dějům, které se vykonávají na zemi; ženo u míní se církve Kristova na zemi (bojující), sluncem Kristus jakožto zdroj pravdy, ctnosti a z toho pocházející blaženosti; jím jest žena, církev, oděná, ozářena, neboť jsouc od Krista založena a řízena, hlásá pravé učení jeho, prostředkuje milost jeho a vede k ctnosti a té blaženosti, kterou Kristus nám zasloužil. Pod nohama má měsíc, jenž nemaje světla vlastního a jsa podroben různým obměnám vnějším, jest obrazem proměnlivosti a moudrosti pozemské; tím se naznačuje, že církev, nepodléhající bludům ani změnám ve svém učení a odvádějící od věcí časných k věčným, jest vyvýšena nad proměnlivost a lesk pozemský. Dvanáctí hvězdami rozuměti jest

těhotná křičela v bolestech a mukách porodních. ² I ukázalo se jiné znamení v nebi; hle, drak veliký, rudý, se sedmi hlavami a deseti rohy, a na hlavách jeho sedm korun, ⁴ a ocas jeho stálh (za sebou) třetinu hvězd nebeských a hodil je na zemi. A drak ten stál před ženou mající porodit, aby pohltil dítě její, jak by je porodila. ⁵ I porodila syna, (dítě) pohlaví mužského, jenž měl spravovati všecky národy berlou železnou, a to dítě její bylo vzato k Bohu a k trůnu jeho. ⁶ A žena utekla na poušť, kde měla místo připravené od Boha, aby ji tam živili po tisíc dvě stě šedesát dnů.

nejspíše veškerenstvo lidu Božeho, jehož zástupci a vůdci byli před Kristem patriarchové, po Kristu apoštolové. Koruna z nich poukazuje k vítězství, jehož církev se dodělá nad svými nepřáti.

Pokud Panna Maria jakožto matka Vykupitelova jest též matkou duchovní všech vykoupenců, jmenovitě těch, kteří křtem sv. jsou obrozeni, lze slova tato (v. 1.) obracet také na ni, a církev sv. vskutku činí tak. Jako matka Spasitelova jest i ona oděna, ozářena Kristem, jako královna nebes má pod nohama měsíc, obraz to tvorstva nebeského i pozemského, jemuž jest v čele, a má korunu dvanácti hvězd, korunu slávy a vítězství z dvanácti předností, kterých se jí dostalo neposkvrněným početím, andělským pozdravem, zastíněním Duchem sv., početím vtěleného Syna Božeho, porodem jeho, pevnou věrou, pokorou, skromností a jinými ctnostmi, kterými vynikla. Ovšem o ní neplatí to, co jest řečeno ve v. 2. o bolestech porodních, leč opět jen ve smyslu duchovním, neboť ona porodila Pána Ježíše bez bolesti, ač ne bez bolesti duševních, ne bez zármutku nad tvrdostí těch, kteří odepřeli pohostinství, a těch, kteří potom hledali bezživotí dítěte.

2. Církev totiž stále rodí, získávajíc bez ustání nové dívky, nové údy, za velikých útrap a protiventství.

3. Drakem rozumí se satan, barvou rudou jednak krev mučedníků, která se prolila a prolévá k jeho podnětu, jednak (jakožto barvou ohně) pekelná muka satanova a andělů jeho. Sedmi hlavami značí se nejspíše nesmírná lstivost satanova (dle mínění některých sedm hlavních hříchů), deseti rohy veliká moc jeho a snad i souhrn prostředků, kterých užívá proti církvi a spásě člověka, korunami pak vlada (vliv), kterou s dopuštěním Božím sám neb skrze jiné vykonává nad světem.

4.—5. Dle některých vykladačů naráží se tu na veliký počet andělů, jež Lucifer (satan) strhl s sebou ku pádu; spíše však ukazuje se tu na veliký počet věřících ze všech stavů a národů, které satan po čas pozemského trvání církve všelikými prostředky na zemi, t. j. do věčné záhuby za sebou strhl a strhne. Drak stál (ve vidění Janově) před ženou; kdykoli totiž běží o to, aby církev jednotlivce neb i celé národy ke Kristu obrátila a tak mu je duchovně zrodila, satan dychti různým způsobem zabrániti tomu, a nemůže-li, hledí alespoň nové to dítě, nové údy církve, zahubiti buď svedením jich ke bludům neb pronásledováním neb jinak.

5. Místo toto někteří vykládají o Panně Marii a Pánu Ježíši. Správnější však jest (hledíc k souvislosti) také zde rozuměti ženu církev a jejím dítětem všechny ty, které církev v různých dobách Kristu zrodí. Dítě to jest mužského pohlaví; značí se tím mužská síla, s kterou, byť ne všichni, přece mnozí z údů církve konají ctnost a přemáhají překážky spásy. Právě se o něm, že bude spravovati všecky národy berlou železnou (žezlem železným), právě tak, jako se dí v žalmu 2, 9. o Vykupiteli; neboť křesťanství rozšíří se mezi všemi národy a ti, kteří podle něho budou žítí, obdrží v nebi moc podobnou (nikoli rovnou), jakou má Kristus jakožto Bohočlověk. Dítě to bylo vzato (u vidění) k Bohu na význam, že věrné dívky církve (křesťáné opravdoví) jsou nejen povzneseny k životu nadpřirozenému, nýbrž i utvrzeny v něm a milostí Boží chráněny a tak vytrženy z moci ďáblovy jistou měrou již zde na zemi (pokud se drží církve), plnou měrou pak v nebesích.

6. Útěkem ženy na poušť naznačují se pronásledování, která v různých dobách s dopuštěním Božím církvi povstanou, zachováním ženy na poušti značí se božská ochrana, kterou Bůh zachovává církev i v čas pronásledování, dobou dvou tisíc šedesátí dnů či půl čtvrtá roku, kterou žena stráví na poušti, dočasnost pronásledování.

⁷ I nastal boj (veliký) v nebi. Michael a anděl jého bojovali s drakem. A bojoval drak i anděl jého, ⁸ ale nepřemohli, ani se nenašlo již místo jejich v nebi. ⁹ I byl svržen drak ten veliký, had ten starý, jenž slove ďáblem a satanem, jenž svádí celý okrsek (zemský); byl svržen na zem, a andělé jého byli svrženi s ním. ¹⁰ A uslyšel jsem hlas veliký v nebi, an praví: Nyní stala se spása a síla a království Boha našeho i moc Pomazaného jého, neboť byl svržen žalobník bratru našich, jenž žaloval na ně před Bohem našim dnem i noci. ¹¹ a oni zvítězili nad ním pro krev Beránkovu a pro slovo svědectví svého a nemilovali života svého až k smrti. ¹² Proto veselte se, nebesa, a kdo

7.—9. Místo toto vykládají nestejně. Vzhledem k souvislosti však zdá se býti nejsprávnějším, že nyní (od v. 7.) rozvádí a vykládá se dalším obrazem to, co bylo řečeno ve v. 5. a 6., a to zejména poučením, že boj ten vzešel o dítko, o něž ďábel usiloval, t. j. o křesťany pravověrné, a koná se v nebi t. j. nikoli v sídle svatých a blahoslavenců, nýbrž v církvi, království to nebeským na zemi. Výjevem tedy zde naznačeným nepředstavuje se onen boj, který dle Jud. 9. povstal v nebi po pádě andělů, nýbrž (ovšem s jakousi narážkou na ten boj v nebi) předobrazuje se boj, který po dobu pozemského trvání církve se vede o věrné křesťany, boj to, ve kterém andělé dobrí s Michaelem v čele budou usilovati a usilují, aby věrné údy církve pro Boha a spásu zachovali, satan pak a jeho družina se snaží, aby tomu zabránili a co největší počet křesťanů v záhubu uvrhli. Tento boj však vedl se v církvi od počátku a vede se stále i nyní, a není správně vztahovati jej pouze k počáteční neb jen ke konečné době pozemského trvání církve. Při tom lze zcela dobře s Galloisem anděly, kteří bojují s Michaelem, rozuměti nejen anděly ve vlastním slova smyslu, nýbrž i biskupy a kněze věrné, ano i všechny ty, kteří se vynasnažují o zachování pravého ducha křesťanského v mysli věřících, podobně jako družinou drakovou (satanovou) lze rozuměti také lidi, kteří dílo Kristovo kazí a jiné od pravého křesťanství odvádějí. V boji tom však drak a anděl jého nepřemohli a nenašlo se již místa v nebi; jako totiž Lucifer se svými přívrženci nezvítězil v tom boji, který dle Jud. 9. nastal v nebi po pádě jejich, nýbrž byl svržen s nimi do pekla, tak nezvítězí ani v tom boji, který s dopuštěním Božím povede proti církvi, nýbrž bude svržen na zem, t. j. bude pokořen, tím totiž, že alespoň při veliké většině úmyslu svého nedosáhne a na konec světa (t. j. na konci nynější tvárnosti světové) bude zbaven veškerého toho vlivu ve tvorstvo, který mu byl ponechán i po dokonání vykoupení Kristovou smrtí na kříži jednak k oslavě Boží, jednak ku potrestání zlych neb ku prospěchu dobrých (aby totiž přemáhající jeho nástrahy a útoky osvědčili a vytřbili svou ctnost a rozmnožili své zásluhy). Vyloučením z nebe a svržením na zem naznačuje se tedy porážka a pokorení, kteréž v různých obdobích bývají jen částečné (ač vzhledem k jednotlivým přívržencům jého úplné), na konci světa však budou úplné a obecné. — Dábla nazývá hadem tím starým, poněvadž té podoby užil již ku svedení Evy a poněvadž také Bůh vzhledem k této podobě vyslovil kletbu nad ním. On svádí celý svět, vskutku však svede jen ty, kteří se svěsti dají.

10.—12a. Ukazuje se tu na radost, jakou mají nebesané nad každou porážkou, kterou ďábel utrpí ve svém boji proti církvi, jmenovitě nad porážkou úplnou a konečnou, kterou utrpí na konci světa. Byl sice ďábel poražen již smrtí Kristovou na kříži a již tím zjednána byla záchrana, spása, ale toliko objektivně, subjektivně však děje se stále při jednotlivcích, až na konci světa bude dokonána úplně. Smysl těchto veršů jest: nyní, když poražen jest drak, satan, jenž proti lidstvu vystupoval, věřící obviňoval a jejich zásluhy snižoval a vůbec spásu lidí překážky činil, nyní trojjediný Bůh vykoná spásu či záchranu lidstva, nyní ukázal svou sílu a zřídil a utvrdil své království, nyní Kristus jako Bohočlověk jeví svou moc nade vším na nebi i na zemi. Jednotlivci pak docílili vítězství nad ďáblem nikoli jedině moci božskou, nýbrž i spolupůsobením svým, tím totiž, že jednak byli obmyti krví Beránkovou nabyvše odpuštění a očištění pro zásluhy, které Kristus zjednal svou smrtí na kříži, jednak tím, že učení Kristovo slovem i skutkem vyznávali a to tak, že nemilovali života svého až k smrti t. j. byli hotovi pro víru svou i život obětovati a někteří jej skutečně obětovali.

12b. Dábel roztrpčen porážkou jak onou, kterou mu učinil Kristus svou smrtí na kříži, podává božské spravedlnosti dostučinění za hříchy všeho lidstva

v nich přebýváte. Běda zemi a moři, neboť ďábel sestoupil k vám se zlostí velikou, věda, že má času málo.

¹³ A když drak viděl, že jest svržen na zem, pronásledoval tu ženu, která porodila (dítě) pohlaví mužského. ¹⁴ Ale ženě byla dána dvě křídla orla toho velikého, aby letěla na poušť na místo své, kde jest živena po čas a po časy a po půl času vzdálí od hada. ¹⁵ I vychrlil had ze své tlamy po ženě vodu jako proud, aby ji utopil. ¹⁶ Ale země přispěla ženě; otevřela ústa svá a pohltila proud, který byl drak vychrlil ze své tlamy. ¹⁷ I rozzlobil se drak na ženu a odešel, aby bojoval s ostatními z pokolení jejího, kteří zachovávají příkázání Boží a mají svědectví Ježíšovo. ¹⁸ A postavil se na písku mořském.

KAPITOLA 13.

Šelma mořská a šelma pozemská. v. 1.—18.

¹ I uviděl jsem z moře vystupovati šelmu, která měla sedm hlav a deset rohů, a na rozích jejich (bylo) deset korun a na hlavách jejich

a zaslouží mu přístup do nebe (vykopením objektivním), tak každou jinou, kterou utrpí v boji proti církvi skutečnou záchranou a subjektivní spásou jednotlivců, sestupuje na zem a moře t. j. obrací se tím zuřivěji proti lidem myslí pozemské v moři národů nepokojných a proti Bohu odbojných, aby co nejvíce jich uvřhl v záhubu v čase tom poměrně proti věčnosti krátkém, po který jest mu dopuštěn vliv na ně (1. Petr. 5, 8). Vzhledem k tomu projevuje se nad nimi soustrast slovem „běda“.

13.—14. t. j. když se ďáblu nepodaří svésti věrné křesťany a zejména, když jednotlivec neb církev dodělá se větších úspěchů ve věcech spásy, působí pronásledování proti ní, jak naznačeno již ve v. 6. Ale církev stojí pod zvláštní ochranou Ježíše Krista, jenž podle zaslíbení svého (Mat. 16, 18) nedá jí zahynouti. Orlem totiž tím velikým míní se Kristus Pán a dvěma křídly zvláštní jeho ochrana. Těmi křídly žena uletěla na poušť t. j. pod řečenou ochranou církev poddá se utrpení a pronásledování, která s dopuštěním Božím na ni přijdou, a Bůh živí t. j. ochrání a zachová ji po čas a po časy a po půl času či po půl čtvrtá roku t. j. po celou tu dobu, po kterou dopustí pronásledování (11, 2), a to vzdálí od hada t. j. tak, že pronásledování ku podnětu satanovu způsobená jí neublíží.

15. t. j. ďábel, kterého nyní jmenuje hadem pro jeho lstivost, chtěje církev zahubit, způsobí jí pronásledování, a to skrze proudy různých národů, které proti ní putují; národové ti jsou (budou) puzeni proti církvi lstí ďáblou, ale oni nepozorující toho myslí, že jednají samostatně z popudu vlastního.

16. Ale země sama t. j. nějaká moc světská, pozemsky smýšlející, přispěje církvi ku pomoci sporující, že ono nepřátelství proti církvi čelí také proti ní. Užíváť Bůh i světské moci, aby zkazil úmysly a snahy světa čelící proti církvi, na př. když (v Starém zákoně) skrze Peršany vysvobodil ze zajetí lid israelský, aneb když skrze Napoleona I. přispěl církvi proti revoluci.

17. Ďábel totiž po čas pozemského trvání církve neustává ve svém nepřátelství proti ní, ale byv odražen na jedné straně, v jednom národě, od jedněch dítek církve, obrací (obráti) se ve své zlobě na jinou stranu, proti jinému národu a jiným dítkám jejím, kde ještě pronásledování nebylo. — mají svědectví Ježíšovo, t. j. drží se evangelia, jeho učení, svou víru slovem i skutkem vyznávají.

18. t. j. pozoroval moře národů, aby si v nich vyhlédl ty, proti nimž by svými útoky se obrátil. Podle některých rukopisů bylo by „postavil jsem se“ neb spíše „postaven jsem byl“. Dle toho byl by Jan sám o sobě tu pověděl, že ve vidění byl postaven na břeh mořský, aby odtud pozoroval nový výjev, totiž ten, o němž jest řeč v 13, 1.—8.

1. Šelmou tou jedni rozumějí říši římskou, jiní jednotlivé panovníky římské, jiní antikrista. Uváží-li se však, že zjev tuto vyličený byl představen Janovi u vidění s patrným ohledem na Dan. 7, 3.—8., kde Daniel ve snách spatřil z moře vycházeti čtyři šelmy rozdílné, lva, medvěda, třetí jako levharda, čtvrtou podoby

jména rouhavá. ² A ta šelma, kterou jsem viděl, byla podobna levhartovi, a nohy její (byly) jako (nohy) medvědí a její tlama jako (tlama) lví. I dal jí drak svou sílu i trůn svůj i moc velikou. ³ A jednu z jejích hlav (jsem viděl) jako zbitou na smrt, ale smrtná rána její byla zahojena. I podivila se celá země za šelmou, ⁴ a poklonili se draku, jenž dal tu moc šelmě, také poklonili se šelmě řkouce: Kdo jest podoben šelmě a kdo může s ní bojovati?

⁵ A byla jí dána ústa, aby mluvila věci veliké a rouhání, a byla jí dána moc působiti po čtyřicet dva měsíce. ⁶ I otevřela ústa svá k rouhání se Bonu, aby se rouhala jménu jeho a stánku jeho i těm,

strašlivé, a že ty šelmy znamenaly mocností světské, pravému Bohu nepřátelské, totiž babylonskou, medoperskou, macedonskou a římskou, zdá se býti pravdě podobnějším, že šelmou tou jest rozuměti světskou moc Bohu nepřátelskou vůbec, a to v různých jejích obměnách a formách, ve kterých se kdy objeví a proti Bohu, Kristu a církvi jeho bude vystupovat. Ona vystupuje z moře národů (nepokojných), a to vždycky, když se podaří ďáblovi získati pro sebe nějakou moc světskou. (Moře totiž jsouc stále nepokojné, v pohybu, vhodně znamená zde i jinde častěji národy, kteří ve své pýše, sobectví a bezbožnosti žijí mezi sebou v nepokoji.) R o h y šelmy té značí moc, k o r u n y důstojnost královskou, h l a v y as velikou chytrost, s kterou moc ta bude vystupovati, j m é n a r o u h a v á její odpor proti Bohu.

2. Vnějšíkem svým ukazuje šelma jednak na velikou krutost a divokost, jednak na smyslné snahy oné moci světské. Celková totiž podoba její l e v h a r t o v a značí dravost a svou skvrnitostí poskvrnu mravní, n o h y m e d v ě d í naznačují účtočivost, t l a m a l v í krutost a hrůzu, kterou vzbuzuje.

Drak (satan) vystupuje tu jako kníže toho světa; jsa neviditelný zjednáva si v šelmě viditelného zástupce svého a opatruje ho k tomu silou a mocí, pokud Bůh to připouští. S í l o u m í n í se mohutnost hmotná (počet přívrženců, bohatství a pod.), t r ů n e m (kteréžto slovo ve Vulgátě schází) panství světské, vliv nad světem; proto trůn drakův jest i trůnem šelminým.

3.—4. Šelma představuje se ve vidění jako taková, která dříve než ji Jan spatřil, nejen smrtnou ránu dostala, nýbrž i z ní již vyhojena byla. Rány té dostalo se jí smrtí a vzkříšením Ježíše Krista, a to jako zástupci drakovu, jemuž vlastně rána patřila. Byla to tedy velmoc světská v oné formě, v jaké byla na jevišti světovém v době Kristovy smrti, t. j. pohanská velmoc římská. Smrtnou ránu utrpěla smrtí Kristovou potud, pokud mimořádné zjevy, které se staly při smrti Páně, jakožto svědectví o vyšší jeho bytosti, přišly ve známost také pohanům a vzbudily v nich tušení, že vládá pohanství zanikne. Ale r á n a t a s e z a h o j i l a, ona moc pohanská trvala totiž i po smrti Kristově dále, jakoby se nic nebylo stalo, ba ona vystupujíc proti křesťanům, zdánlivě mohutněla nad křesťany, takže se zdálo, jakoby pohanství křesťanstvím nejen nebylo utrpělo, nýbrž i se vzpružilo, a to křesťanům obráceným z pohanství ku pokušení, pohanům pak ku povzbuzení, aby při svých bludech zůstali. A věc ta způsobila takový dojem, že celá země se p o d í v i l a z a š e l m o u, t. j. všichni lidé pozemsky smýšlející v úžasu následovali nejen draka (modlářstvím mu sloužice), nýbrž i šelmu, velmoc pohanskou, vypovídajíce o ní věci, které přísluší jedině Bohu, zejména, že jest nepřemožitelná.

5.—6. Bylo jí dáno t. j. dopuštěno od Boha mluvit věci veliké či zpupné a pyšné, i r o u h á n í (ať upíráním Bohu toho, co mu patří, na př. spravedlnosti, ať přičítáním mu toho, co mu nepatří, na př. nespravedlnosti, ať prokazováním tvorstvu toho, co patří Bohu, na př. pocty božské, modlářstvím), a to po čtyřicet dva měsíce t. j. na čas. A šelma světská moc protibožská, rouhala se a i v budoucnosti rouhati se bude s dopuštěním Božím i B o h u, popírajíc zejména jeho jsoucnost, i jménu jeho t. j. Bohu, pokud se zjevil, jeho zjevení, i stánku či církvi jeho, ve kterých Bůh přebývá způsobem zvláštním, jmenovitě v nejsvětější svátosti; rouhala se i t ě m, kteří jsou v n e b i t. j. živým, opravdovým údům církve, kteří se jí drží, stav milostí Boží zachovati hledí, a ovšem i t ě m, kteří již požívají slávy věčné. (Pravě několikrát, že jí bylo dáno t. j. dopuštěno od Boha to ono činiti, naznačuje k důvěře a potěše věřících, že Bůh neopustí svých věrných v čas utrpení, nýbrž k dobrému je obrátí, ježto vše, co Bůh činí neb dopouští, činí a dopouští k dobru svých věrných.)

kteří přebývají v nebi. ⁷ A bylo jí dáno vésti válku se světci a přemoci je, a byla jí dána moc nad každým pokolením a kmenem i jazykem a národem. ⁸ I klaněli se jí všichni obyvatelé země, jichž jména nejsou napsána v životné knize Beránka, toho zabitého, od počátku světa. ⁹ Má-li kdo ucho, poslyš: ¹⁰ Odvede-li kdo do zajetí, do zajetí půjde; zabije-li kdo mečem, musí mečem býti zabit. Tu jest (na místě) trpělivost a víra svatých.

¹¹ A uviděl jsem jinou šelmu, ona vystupuje ze země; měla dva rohy podobné beránkovým a mluvila jako drak. ¹² Veškerou moc šelmy první prováděla před tváří její a měla zemi i obyvatele její k tomu, aby se klaněli šelmě prvé, jejíž rána smrtná se zahojila. ¹³ I činila divy veliké, takže způsobila, aby i oheň s nebe sestoupil na zem před lidmi. ¹⁴ A sváděla ty, kteří přebývají na zemi, skrze divy, které bylo

7.—8. Protibožské moci světské bude tedy dopuštěno od Boha, aby proti křesťanům válčila vítězně, a to v nejšířím slova smyslu, tedy nejen zbrání hmotnou, nýbrž i duchovní (slíby, hrozbami, přemlouváním), a bude jí dopuštěno, aby tak nabyta moci a vlády po celé zemi mezi všemi národy. Ale právě z toho, že se to stane s dopuštěním Božím, jest vidno, že, také to bude ku prospěchu církve. Lidé zlí, jichžto jména nejsou napsána v Beránkově knize života, budou sice jí (a tím i ďábla) ctíti poctou nepřislušnou a stavěti se proti Bohu pravému (zbožňovali některé císaře římské a stavěli jim chrámy, a v jisté formě provádí se modlářství mezi odpůrci Boha a církve v době každé), avšak opravdoví křesťané raději umrou, nežli by se pravému Bohu a Kristu zpronevěřili. O knize života viz 3, 5. Slova „od počátku světa“ vztahují někteří s Vulgátou ke slovu „zabitému“ ve smyslu jenž od věčnosti byl ustanoven k tomu, aby se za nás obětoval, vzhledem k 17, 8. jest však správnější vztahovati je ke slovu napsána ve smyslu „o nichž Bůh již od věčnosti ví, že v hříších zemrou a proto spasení nebudou.“

9.—10. K útěše křesťanů pravých upozorňuje na to, že pronásledovatelé jejich budou stiženi trestem, a tedy jejich pronásledování vezme konec.

11. Šelmou touto míní se prorok falešný (16, 13; 19, 20; 20, 10), t. j. proti-božská moudrost světská; ona vystupuje ze země, jest totiž smýšlení pozemského a bere se za cíli pozemskými; slove šelmu, zvířetem, poněvadž jest prosta ducha vyššího, májc na myslí cíle smyslné, pozemské; má jen dva rohy, a to beránkovy, t. j. malé, skoro skryté, na význam, že má moc menší a že jí vykonává skoro skryté, předstírajíc lásku a snahu o blaho a štěstí lidstva, které však nemá, neboť ve skutečnosti mluví a ovšem i jedná jako drak, t. j. lstivé, podvodné, bezbožně, hlásajíc nenávisť proti Kristu a církvi jeho.

12. Šelma tato, od Boha odvrácená moudrost světská, provádí veškerou moc šelmy prvé, a to před tváří její, činí totiž v jistém smyslu totéž, co dělá protibožská moc světská (šelma prvá), a to v její službě, pokud totiž nejen hájí, ospravedlňuje a velebí její jednání Bohu i církvi nepřátelské, nýbrž pro ně i ovzduší mezi lidem připravuje a veřejné mínění zjednává. Zejména měla a bude mít zemi a obyvatele její t. j. lidí pozemsky smýšlející k tomu, aby se klaněli šelmě prvé t. j. aby nedbajice Boha uznávali svrchovanost a neomezenost protibožské moci světské.

13., 14. Jak Pán Ježíš předpověděl, že vystoupí nepraví učitelé a (s pomocí ďáblou) budou činití (falešné) divy a zázraky, aby svedli, kdyby bylo možno, i vyvotené (Mat. 24, 24; Mark. 13, 22), tak i Jan viděl ve vidění svém, jak šelma druhá (moudrost protibožská) bude konati divy t. j. nikoli zázraky skutečné či věci takové, které by přesahovaly všechny síly přírodní, stvořené, a jen moci božskou mohly se vykonati, nýbrž věci podivuhodné, které sice budou přesahovati vědění a síly člověka, ale ne všechny síly stvořené, pokud totiž budou se konati s pomocí ďáblou, (ač lze tu mysliti i na takové věci podivuhodné, které spočívají na vyšší známosti sil přírodních se strany člověka), pokud moudrost protibožská k nim poukazuje, aby popřela Boha a zjevení jeho. Pravě, že způsobí, aby i oheň s nebe sestoupil, naráží na Eliáše, k jehož prosbám oheň s nebe spadl na oběť jeho (3. Král. 18, 38). Bude pak ta šelma sváděti ty, kteří přebývají na zemi t. j. ty, kteří odvracejí mysl svou od Boha k věcem pozemským, a to zcela pochopitelně; neboť jako právě ti nejspíše věří pověrám,

jí dáno činiti před šelmou říkajíc obyvatelům země, aby učinili obraz té šelmy, která má ránu od meče a ožila. ¹⁵ A bylo jí dáno udělití ducha obrazu té šelmy, aby obraz šelmy také mluvil a způsobil, by zabiti byli všichni, kteří by se neklaněli obrazu šelmy. ¹⁶ I působila k tomu, aby všichni, malí i velicí, bohatí i chudí, svobodníci i nevolníci učinili si znamení na pravé ruce své neb na čele svém, ¹⁷ a aby nikdo nemohl koupiti neb prodati, leč kdo by měl znamení, buď jméno šelmy neb číslo jména jeho. ¹⁸ Tu jest moudrost (na místě). Kdo má rozum, sečti číslo šelmy, neboť jest to číslo člověka, a číslo jeho jest šest set šedesát šest.

KAPITOLA 14.

Ochrana a odměna věrných ctitelů Beránkových. v. 1.—5.*

¹ I uviděl jsem, a hle, Beránek stál na hoře Sionu a s ním sto čtyřicet čtyři tisíce těch, kteří měli jméno jeho i jméno Otce jeho na-

kteří upírají víru ve zjevení, tak také ti nejspíše dají se chytiti záznaky zdánlivými, kteří popírají možnost zázraků skutečných. Zejména bude též sváděti k tomu, aby si učinili obraz šelmy prvě (moci světské, protibožské). A v pohanské říši římské činili si skutečně obrazy takové, a to i duševně, utvořivše si ve své myslí o státní moci představy veliké, jakoby to byl Bůh, i smyslné, utvořivše si skutečné obrazy některých panovníků, aby jim vzdávali poctu božskou. Duševně dělo a děje se to později také jinde.

15. Také bylo dopuštěno šelmě té udělití ducha obrazu šelmy prvě, moci protibožské, ne sice ve vlastním slova smyslu, nýbrž v tom, aby tu podvodně, tam působením zlého ducha vyloudila z obrazu toho výpovědi neb některá slova, jakož se připomíná v pohanství (Juno Moneta), při mermerismu a spiritismu, aneb tak, že by vpravila lidem velikou představu o něm, takže by lidé, jako by byl živ a mocen, žádali a čekali od něho něčeho, co může dáti pouze Bůh.

16. 17. Také výminečných zákonů domůže se šelma ta proti pravým ctitelům Božím. Způsobilaf a způsobil, aby všem bez rozdílu dalo se znamení, a jen ten směl kupovati neb prodávati, kdo by je měl. Znaméním tím nemíni znaku viditelného, nýbrž znamení neviditelné, vnitřní smýšlení; předpovídá totiž; že ona šelma (moudrost protibožská) bude působiti k tomu, aby všichni bez rozdílu byli smýšlení stejného, proti Bohu a církvi zaujatého, a aby to smýšlení projevovali jak veřejným přiznáváním se k zásadám oně šelmy prvě (znamení na čele), tak svým jednáním (znamení na ruce), ba aby přední činnost svou obětovali oně šelmě (znamení na ruce pravé), ovšem že potom budou si dávatí také nějaká znamení vnější. — Výminečné zákony proti křesťanům, proti církvi dal již císař Julián; v nejnovější době stalo se to ve Francii, v Portugalsku a jinde. Staví se liberálními a humanními i ke zločincům, ale ke katolíkům jsou bezohlednými i ukrutnými.

18. Slova „tu jest moudrost“ (na místě) patří k stati předcházející. Jímí upozorňuje, že jest třeba moudrosti (pravě) k tomu, aby člověk nedal se svěsti onou moudrostí světskou, Bohu nepřátelskou, a jejími zásadami nepravými. Moudrosti té ovšem křesťan nabývá od Boha, prosí-li za ni, jakož sv. Jakub připomíná výslovně (1, 5). — Udávaje číslo šelmy 666 míní tím as nějaké jméno, jehož písmeny, jsouce brány jakožto značky hodnot číselných, dávají číslo 666. Které jméno to jest, nelze říci ani s pravděpodobností; neboť ať hledí se k abecedě kterékoli (fecké, římské, hebrejské), vždy lze udati veliký počet jmen, jichž písmena podle číselných hodnot svých dávají řečené číslo.

* Liče další vidění, opětě (jako v 7, 9—17), upozorňuje k útěše věřících na ochranu, kterou Beránek, Pán Ježíš, poskytuje svým věrným v čas pronásledování, a na odměnu, kterou jim dá v nebesích.

1. Stonem (Jerusalemem) označuje dle výkladu jedněch nebe, dle jiných církev neb Jerusalem pozemský; spíše však jest jím rozuměti církev vůbec, tedy i bojující i vítěznou; stojí Beránek uprostřed obou, v bojující jako vůdce, obrance a strážce, ve vítězné jako král vítězný, jenž své věrně odměňuje a s nimi se raduje. Těmi, kteří byli s ním, někteří rozumějí vzhledem k v. 4. panice a panny, dovozující z toho zároveň nejen přednost panictví před stavem manžel-

psáno na čelech svých. ² A uslyšel jsem hlas s nebe jako hukot mnoha vod a jako rachot velikého hromu, a ten hlas, který jsem uslyšel, byl jako (hlas) citerních pěvců, kteří hrají na své citory. ³ I zpivali (jako) píseň novou před trůnem a před čtyřmi živočichy a před starci, a nikdo nemohl se naučití té písni, leč oni sto čtyřicet čtyři tisíce, kteří jsou vykoupeni ze země. ⁴ To jsou ti, kteří se neposkvrnili s ženami, neboť jsou panici; ti jsou to, kteří následují Beránka, kamkoli jde. Oni byli koupeni z lidí jako prvotiny pro Boha a pro Beránka ⁵ a v ústech jejich lež se nenalezla, neboť jsou bez poskrny.

Ohlašuje příští soud a porážku šelmy a jejich ctitelů. v. 6.—20. *

⁶ A uviděl jsem jiného anděla, an letí uprostřed nebe a má evangelium věčné, aby je zvěstoval obyvatelům země, a to každému národu

ským, nýbrž i to, že se jim dostane odměny nad jiné zvláštní (sv. Cyprián, Augustin, Jeronym, Bisping, Rohling, Gallois, Drach a j.), jini však myslí, že se jimi označují podobně jako v. 7, 4. vyvolenci vůbec, i ti, kteří jsou již v nebi, i ti, kteří tam ještě přijdou, ač slova volena jsou tak, aby se zároveň vyjádřilo, že stav panický má přednost před manželským. Náhled tento pokládáme za správnější jednak proto, poněvadž se nezdá, že by těmito tisíci směli se rozumětí jini nežli v 7, 4., jednak že také jinde v Písmě sv. (na př. 2. Kor. 11, 2) pannami rozumějí se svatí vůbec pro svoji čistotu duše, s kterou Bohu sloužili a s kterou přicházejí vstříc Kristu odplatiteli, když přichází z tohoto světa je odvolat. Právili se ve v. 4., že se neposkvrnili s ženami, nevytýká se tím nic jiného, nežli jejich svatost a bezúhonnost vnitřní, kterou ovšem projevovali také skutky. Na čele měli napsáno jméno Beránkovo i jméno Otce jeho na znamení, že jsou trvalými vyznavači a ctiteli Ježíše Krista i Boha Otce a že proto Pán Ježíš i Otec je uznává za své (Mat 10, 32).

2.—3. Slyšel hlas či zpěv tak silný a plný, že co do síly podobal se hukotu mnoha vod a rachotu hromu, co do líbeznosti zpěvu citerních pěvců, kteří zpívají hrajíce na citeru. Byl to zpěv těch, kteří byli s Beránkem. Zpívali píseň novou, které mimo ně nikdo nemohl se naučití ji zazpívatí. Rozumějí-li se pěvci těmi pouze světci v nebi, jest písni tou pouze onen chvalozpěv, kterým svatí v nebi Boha oslavují, děkující mu za oslavu a blaženost, které se jim dostalo milostí jeho; rozumíme-li však jimi vyvolence vůbec, i pokud jsou ještě na zemi, i pokud jsou již v nebi, lze myslití onou písni i tu oslavu, kterou praví křesťané na zemi Bohu vzdávají živým vyznáváním své viry a věrným konáním vůle jeho, i ten chvalozpěv, kterým světci oslavují Boha Otce v nebesích. Chvalozpěv ten nemůže ovšem nikdo pěti mimo ony vyvolence, jakož o svatých v nebi jest patrné, o vyvolencích pak na zemi ještě žijících vidno z toho, že k tomu, aby kdo mohl opravdově Bohu sloužití a ho oslavovati, jest třeba být s Kristem ve spojení jeho milostí. (Slova jako, které jsme dali do závorky v řeckém textě neni).

4. Následují Beránka, kamkoli jde, t. j. následovali a následují vůle jeho již na zemi, konajíce příkázání jeho a užívajíce prostředků, které on ustanovil ke spáse, a následují a následovati budou jeho vůle v nebi, jsouce účastni jeho blažeností. Oni jsou koupeni či účinně vykoupeni drahou krví Kristovou z lidí t. j. ze všech národů, a to jako prvotiny pro Boha a pro Beránka, t. j. jakožto vyvolenci Boží, kteří se Bohu zasvětili, od něho posvěceni byli a proto jsou hodni, aby byli v čele veškerého tvorstva pozemského.

5. K slovům „jsou bez poskrny“ Vulgata doplňuje slova „ante thronum Dei“, před trůnem Božím, jichž není v textě řeckém.

* Ukazuje na soud a na tresty, které stihnou šelmu mořskou a její ctitele; činí to i k další utěše spravedlivých i na výstrahu zlým.

6. 7. Uprostřed nebe, t. j. v zenitu; evangelium věčné, t. j. božský úradek od věčnosti pojatý a pro celou věčnost platný, že totiž jen v synovské bázni a v službě Bohu jest spása a že dobré zvítězí nad zlem. Úradek ten jest evangeliem či věstí radostnou pro všechny dobré, jmenovitě pro ty, kteří skupili se kolem Beránka věrou pevnou a živou; jest však i výstrahou pro ty, kteří se dali ve službu šelmě; neboť jestli lidé ukazují na svá práva a jich se domáhají a hájí, má též Bůh svá práva nezadajná, a to naprostá, a ačkoli nyní dopouští, aby jich lidé nedbali, a ve své shovívavosti mlčí mnohdy k jich porušo-

i pokolení a jazyku i kmenu, ⁷ volaje hlasem velikým: Bojte se Boha a vzdejte mu čest, neboť přišla hodina soudu jeho, a pokloňte se tomu, jenž stvořil nebe i zemi a moře i prameny vod.

⁸ A jiný anděl, druhý, následoval říka: Padl, padl Babylon ten veliký, jenž hněvným vínem smilství svého napájel všechny národy, ⁹ A jiný anděl, třetí, následoval po něm volaje hlasem velikým: Bude-li kdo klanět se šelmě a obrazu jejímu a přijme-li znamení na čelo své neb na ruku svou, ¹⁰ bude také pít z vína hněvu Božího, které bude smíšeno čisté v kalichu prchlivosti jeho, a bude trápen ohněm a sírou před anděly svatými a před Beránkem. ¹¹ A dým trápení jejich bude vystupovati na věky věků, a nebudou mít odpočinku ve dne ani v noci ti, kteří se klaněli šelmě a obrazu jejímu a kteří přijmou znamení jména jejího. ¹² Tu jest (na místě) trpělivost věřících, kteří zachovávají příkázání Boží a víru Ježíšovu. ¹³ I uslyšel jsem hlas s nebe, an praví

vání, přijde přece doba, kdy bude také vyhledávati práv svých, a běda tomu, kdo jich neuzná včas. Pravě „bojte se Boha“, anděl staví bázeň Boží proti bázni před šelmou ve smyslu „bojte se nikoli šelmy, protibožské moci světské, nýbrž Boha, svého to tvůrce a soudce.“ Soudem míní sice také soud obecný, předem však ten soud, který Bůh opět a opět vykonává, když různým způsobem trestá zlé.

8. Slovy, která upomínají na Is. 21, 9., ohlašuje soud nad Babylonem, jímž jedni rozumějí Řím pohanský jakožto představitele pohanské říše římské, jiní světskou moc v jejím vrcholu, neb antikrista, neb hlavní město říše protibožské na konci světa, neb Řím, pokud by se stal ke konci světa hlavním městem říše novopohanské. Spíše však označuje se jím podobně, jako šelmou mořskou, také moc světská, protibožská a proticirkevní, ale jmenuje se Babylonem, poněvadž se myslí předem na tu říši, která byla v době Janově na jevišti světovém, na říši římskou, jejížto představitelem byl pohanský Řím, mnohdy Babylonem zvaný (1. Petr. 5, 12), a poněvadž jméno to hodilo se na všechny obměny protibožské moci světské. Donucovali v Babyloně (na Eufratě) věrné ctitele Boží k modlářství a pronásledovali ty, kteří klanět se modlám nechtěli. — Minulým časem padl naznačuje se jistota pádu řečeného Babylona. Padne jistě, a to proto, poněvadž hněvným vínem smilství svého napájel všechny národy t. j., poněvadž jsa oddán modlářství a sváděje k modlářství a k odpadu od Boha také jiné, uvalil na sebe hněv či trestající spravedlnost Boží. Smilstvím totiž míní se zde modlářství neb vůbec odpad od Boha a svádění k odpadu tomu. Vínem hněvné či víno hněvu jest hněv či trestající spravedlnost Boží (Is. 18. 6; Jer. 51, 7.). Také však možno vínem hněvným rozuměti zlou žádostivost, pokud rozněcuje vášně a žádosti zlé.

9.—11. Ohlašuje porážku a pád následovníků a ctitelů šelmy mořské (moci protibožské). Smysl jest: všichni, kteří se budou kofiti moci protikřesťanské a následovati ji v protikřesťanském a protibožském smýšlení jejím, (budou také pít z vína hněvu Božího) zakusí na sobě hněv Boží, budou potrestáni, a to přisně, neboť budou pít víno to čisté, nesmišené s vodou milosrdenství Božího, ale smíšené s různými příměskami trest zvyšujícími. (Naráží na obyčej míchat do vína věci, kterými se opojnost jeho zvyšovala). Zakusí hněv ten před anděly a před Beránkem, neboť oni byli jim k ochraně a ku spáse, lidé ti však odmítli podávání jejich pomoc a milost. Ohněm a sírou narážá as na zkázu Sodomy a Gomorry a naznačuje jimi muka pekelná (19, 20; 20, 10.). — Dým trápení na věky vystupujícím a zbavením všeho odpočinku značí věčnost těch muk.

12. Upozorňuje, kterak třeba trpělivosti a vytrvalosti pravým ctitelům Božím (doslovně: s vatým), aby také v dobách utrpení a pronásledování zůstali Bohu věrní.

13. Povzbuzuje věrné ctitele Boží k vytrvalosti upozorněním na věčné trvání blaženosti nebeské: ti totiž, kteří v Pánu umírají, jsou blahoslaveni hned odté chvíle, jak umrou, ježto zásluhy dobrých skutků provázejí je na věčnost, a byť museli nějaký čas pobýti v očistci, mají přece i tam oblažující jistotu, že do nebe přijdou. Slova andělova potvrzuje sám Duch sv. slovem Ano (ano, jsou blahoslavení) a naznačuje jistou měrou, v čem blaženost jejich bude záležeti,

(ke mně): Napiš: Blahoslavení mrtví, kteří v Pánu umírají, od té chvíle. Ano, praví Duch, ať odpočinou od svých námah, neboť skutky jejich jdou s nimi.

¹⁴ A uviděl jsem, a hle, oblak bělosvětlý, a na oblaku seděl někdo, jenž byl podoběn Synu člověka; měl na hlavě korunu zlatou a ve své ruce srp ostrý. ¹⁵ A jiný anděl vyšel z chrámu volaje hlasem velikým na toho, jenž seděl na oblaku: Pusť srp svůj a žni, neboť přišla hodina, aby se žalo, poněvadž uschla žeň pozemská. ¹⁶ I pustil ten, jenž seděl na oblaku, srp svůj na zem, a země byla požata.

¹⁷ A jiný anděl vyšel z chrámu nebeského a měl také srp ostrý. ¹⁸ A jiný anděl vyšel z oltáře maje moc nad ohněm, a zvolal hlasem velikým na toho, jenž měl srp ostrý: Pusť srp svůj ostrý a seber hrozny vinice pozemské, neboť uzrály bobule její. ¹⁹ I pustil anděl srp svůj na zem a obral vinici pozemskou a vrhl do velikého lisu hněvu Božího. ²⁰ A ten lis byl stlačen vně města, a vyšla krev z lisu až po uzdy koní za tisíc šest set honů.

v tom totiž, že odpočinou navždy od svých námah, od svých útrap a bolestí a všech, co by kalilo blaženost jejich, a to proto, poněvadž skutky, t. j. zásluhy dobrých skutků jejich půjdou s nimi, aby byly odměněny.

14.—20. Předpovídá soud nad zlými (nad čtiteli šelmy) pod obrazem žně a vinobraní.

14. Andělem tímto někteří rozumějí anděla jakožto zástupce Kristova, jiní člověka jakožto vykonavatele soudu Božího nad říší římskou, jiní Krista Pána, a to po našem soudě správně. Neboť na něho jediné lze nevhodněji vztahovati to, co se tu vypovídá o tom andělu, že totiž seděl na oblaku (Dan. 7, 13. Mat. 24, 30), měl korunu zlatou jakožto znamení vlády a vítězství nad nepřáteli (věnec zlatý), a to že se nazývá podobným Synu člověka jako v 1, 13. a Dan. 7, 13. Ne i proti tomu, že se jmenuje andělem jiným, neboť slovy těmi vytýká se pouze to, že vystupuje jiná osobnost. ani nevdává, že ve v. 15. anděl mu dává rozkaz, neboť rozkaz ten dává mu nikoli jménem svým, nýbrž oznamuje mu jako člověku (Bohočlověku) vůli Boží, hodinu soudu, o které dle Mark. 13, 32. (Mark. 24, 36. pozn.) neví ani Syn člověka, k tomu totiž, aby o tom poučil jiné. Seděl pak na oblaku na znamení soudu, který se hotovil vykonávat. Světlost oblaku ukazuje na jeho velebnost a slávu, srp jakožto nástroj žně na jeho moc soudcovskou,

15. Uschlou či zralou žni pozemskou (zralým obilím) miní lidé zlé, ku potrestání zralé, a myslí nejen na potrestání při posledním soudě, nýbrž i na to, které vůbec se děje různým způsobem v dobách různých nad zlými. Žeň ta do zrála, t. j. dovršila se zloba jejich. — Jiný anděl vyšel z chrámu, totiž nebeského; neboť totiž představuje se mu jako chrám. Anděl ten slove jiným buď vzhledem k v. 6, 8., 9., aneb vzhledem k v. 14., pokud totiž také Syn člověka nazývá se andělem (poslem, poslaným), aneb spíše proto, že anděl patří zde toliko k vidění a nenaznačuje se jím nic jiného nežli to, že Pán Ježíš jako člověk přijímá rozkazy od Otce.

17—20. Předpovídá soud nad zlými pod obrazem vinobraní. Anděl vyšel se srpem jako vykonavatel soudu Božího, a to ve službě Krista Ježíše, jemuž jest dán veškeren soud (Jan 5, 22); a jiný anděl vyšel z oltáře nebeského, z toho zajisté, o kterém byla řeč v 6, 9. a pod kterým duše mučedníků volaly o pomstu, naznačuje tak, že volání jejich jest vyslyšeno, a nastala doba, aby krev jejich byla pomstěna, odpůrci církve potrestáni. Měl moc nad ohněm hněvu Božího, pokud totiž byla mu dána, aby vykonal trest. Je také ve službě Kristově. Vinici označuje sice veškeré lidstvo, od něhož čekají se skutky dobré, přihlíží však jen ke zlým, k hroznům shnilým, jakož patrně jednak ze slov lis hněvu Božího (v. 19.), jednak z toho, že dvakrát připomíná se tu země (vinice pozemská) jako obraz smýšlení pozemského. Uřezané hrozny (shnilé) vrhl do lisu hněvu Božího, t. j. nespravedlivým dal cítit hněv (trestající spravedlnost) Boží tresty na ně dopadlými, časnými, neb i věčnými, pokud by totiž ve svém odporu proti Bohu a církvi setrvali zatvrzele. Trestů těch však neuložil jim anděl, nýbrž Kristus jakožto ten, jemuž byl dán veškeren soud; proto nepraví, že anděl

5. Vidění sedmi misek hněvu Božího. k 15.—16.*

KAPITOLA 15.

Příprava k vylití misek hněvu Božího. v. 1.—8.

¹ A uviděl jsem jiné znamení v nebi, veliké a podivné, sedm andělů s posledními sedmi ranami; v nich totiž byl dokonán hněv Boží.

² A uviděl jsem jako moře sklenné, smíšené s ohněm, a ty, kteří zvítězili nad šelmou a jejím obrazem i nad číslem jména jejího, ani stojí při moři sklenném s citerami Božími ³ a zpívají píseň Mojžíše, služebníka Božího, a píseň Beránkovu řkouce: Veliké a podivné jsou skutky tvé, Pane Bože všemohoucí; spravedlivé a pravé jsou cesty tvoje, králi národů. ⁴ Kdo nebude se báti tebe, Pane, a nebude velebiti

tlačil lis, nýbrž že lis byl tlačěn (šlapán) totiž od Krista. Při slovech „vyšla krev po uzdy koní“ . . . přechází od obrazu vinobraní a lisování k obrazu války; mnohé zajisté z těch soudů, které se tu označily, děly a dítí se budou válkami. Krevní moře to rozšířilo se na 16.000 honů, t. j. do všech čtyř stran světových. Ukazuje se tak velikost a rozsah trestů. Číslo 16.000 povstalo násobením čísla 4, které značí svět, čtyři světové strany, sebou samým a tisícem.)

* Pod obrazem vylití misek hněvu Božího představuje soudy Boží nad Babylonom či protibožskou mocí světskou, a to tak, že jako úvodem nejprve podává titul neb obsah vidění toho (15, 1.), a vítězny chvalo zpěv těch, kteří nad šelmou zvítězili, ukazuje tím opět na ochranu a odměnu, které se dostává věrným ctitelům Beránkovým (v. 2.—4.), potom líčí vystoupení sedmi andělů se sedmi miskami hněvu Božího (v. 5.—8.), a to, kterak jeden anděl po druhém misku hněvu toho vylévá.

1. Znamení, t. j. obraz věcí budoucích. Andělé jakožto vykonavatelé soudů Božích mají zasaditi sedm ran posledních; zove je posledními vzhledem k tomu, že po nich na tomto světě nepřijdou jiné, nýbrž jak budou vykonány, naplněn bude hněv Boží, nastane pád nepřátel úplný, soud poslední. Ale rány ty začaly se vykonávat již za dob Janových a budou se konati až ke konci světa. Počtem sedm totiž, jakožto počtem, který značí povšechnost, celek, naznačuje se alespoň, jak se zdá, nikoli, že by jich bylo jen sedm, nýbrž jejich veškerost i to, že Bůh všech andělů ke svým soudům může použiti.

2. O tom, co znamená moře sklenné, jsou různá mínění. Vykládají je o pokání, o Písmě sv., o křehkosti tohoto života, o vrátkosti pohanstva, o velebnosti a nevystižitelnosti bytosti božské. Ale jako v 4, 6., tak i zde k souvislosti nejvíce příklad, dle něhož moře sklenné znamená nesmírnost, nevstihlost a spolu i bezúhonnost a čistotu soudů Božích (viz 4, 6. pozn.); jsouc smíšeno s ohněm značí zápal, žár hněvu Božího (trestající spravedlnosti Boží) proti nepřátelům jeho království (církve). Při moři tom, t. j. na břehu jeho a tedy v bezpečnosti byli ti, kteří zvítězili nad šelmou či světskou mocí protibožskou, nedavše se od ní strhnouti k odpadu od Boha a od Krista, i nad obrazem jejím, t. j. nad předsudky a všelikým míněním, které lidé světští si učinili o její správanosti, jakoby nad ni nebylo, a nad číslem jména jejího, t. j. nad přítomným nátlakem a útlakem, který působí představitel moci světské tu kterou dobu právě panující. Měli citery Boží, t. j. takové, které byly určeny, zasvěceny ke chvále Boží.

3.—4. Stojíce při řečeném moři patřili zajisté na porážku nepřátel církve a zapěli píseň Mojžíšovou, t. j. takovou, která ne co do formy, nýbrž co do vítězoslavného obsahu svého podobala se oné písni, kterou Mojžíš zapěl s lidem, když přešel moře Rudé stál s lidem na břehu mořském a patřil na záhubu tonoucích nepřátel. Také Beránkovou slove ona píseň, a to proto, že se vztahuje k oslavě Beránka, jenž překonav ďábla vede nás k vítězství nad nepřáteli spásy. Velebí pak písní svojí velikost a podivnost soudů Božích, která právě v tom se jeví, že Bůh pomáhaje svým věrným působí, aby slabost (jejich) vítězila nad zdánlivou všemohoucností (nad protibožskou mocí světskou, která s dočasným úspěchem se staví proti církvi a věřícím). — Kdo nebude se báti tebe bázní nikoli otrockou, nýbrž takovou, která zahrnuje alespoň počáteční lásku; neboť kdo žádné lásky k Bohu nemá, neoslavuje ho. Při-

jména tvého? Neboť ty jediný jsi svatý, vždyť všichni národové přijdou a pokloní se před tebou, poněvadž soudy tvoje přišly na jevo.

⁵ A potom jsem uviděl, i otevřel se chrám stánku svědectví v nebi, ⁶ a sedm andělů vyšlo z chrámů se sedmi ranami, oblečení v čisté roucho lněné, běloskvoucí a přepásáni na prsou pásy zlatými. ⁷ A jeden ze čtyř živočichů dal sedmi andělům sedm misek zlatých, plných hněvu Boha živého na věky věkův. ⁸ I naplnil se chrám dýmem od velebnosti Boží a od moci jeho, a nikdo nemohl vejít do chrámu, dokavad se nevykonalo sedm ran těch sedmi andělů.

KAPITOLA 16.

Andělé vylévají sedm misek hněvu Božího. v. 1.—21.

¹ I uslyšel jsem hlas veliký z chrámu, an praví sedmi andělům: Jděte a vylijte sedm misek hněvu Božího na zem. ² I odešel první a vylil misku svou na zem, a povstaly vředy kruté a bolestivé na lidech, kteří měli znamení šelmy, a na těch, kteří se klaněli obrazu jejímu. ³ A druhý anděl vylil svou misku na moře; i nastala krev jako mrtvého, a pomřela všechna bytost živá v moři. ⁴ A třetí anděl vylil svou misku na řeky a na prameny vod; i povstala krev. ⁵ A uslyšel jsem anděla vod, an praví: Spravedlivý jsi, Pane, jenž jsi a jenž jsi

čina, proč tak Boha velebí, jest v tom, že Bůh jest svatý, či ve svém působení srovnává se se svou svatostí a řádem mravním a ve svém jednání s lidmi veden jest láskou. Že jest svatý, dokazuje z toho, že všichni národové k němu přijdou a se mu pokloní v přesvědčení, že on jediný může a chce vyhovět potřebám jejich; a poznati to budou moci, poněvadž soudy jeho přišly, t. j. přijdou na jevo, ukáže se, že Bůh vyhledává spásy duší i při soudech, které vykonává.

5.—7. Nebe představuje se tu jako chrám stánkový (podobu stánkové), ve kterém se chová svědectví, t. j. věčný zákon Boží, dle něhož tvorstvo rozumné spravuje a soudí. Z chrámu toho, z nebe vyšli andělé jakožto tvornatelé soudů Božích. Proto obdrželi každý po misce plné hněvu Božího, aby je vylili na zem (16, 1.) či aby vykonali tresty nad lidmi smýšlení pozemského. Obdrželi je od jednoho ze čtyř živočichů (zástupců to veškerého tvorstva), na nichž trůn Boží spočívá (4, 6.), na význam, že s trůnu Božího, od Boha stanoveny jsou ty rány a tresty, které mají vykonati.

8. Slovy „naplnil se chrám dýmem od velebnosti a moci Boží“ ukazuje se nejen na nesmírnost velebnosti Boží, nýbrž i na velikost hněvu jeho, t. j. na velikost trestů, které trestající spravedlnost Boží sešle; slovy „nikdo nemohl vejít do chrámu“ . . . naznačuje se, že trestající spravedlnost Boží působí hrůzu i ve spravedlivých.

16, 1. Ve vidění uslyšel hlas Boží z chrámu, t. j. s nebe: vylijte sedm misek . . ., t. j. vykonajte zasloužené tresty na zemi, t. j. na lidech na zemi bydlících a pozemsky smýšlejících.

2. Rána tato, jakož i všechny následující upomínají na rány egyptské. Poněvadž se představují ve vidění jako symboly, netřeba bráti je doslovně, alespoň ne všechny, nýbrž jen jako obrazy velikých ran a pohrom, které stihnou svým časem nepřátele Boží a církve, a to také nejen jako trest, nýbrž i jako vyzvání, aby se polepšili. O znamení šelmy a jejím obraze viz 13, 13.—17. pozn.

3. vylil misku na moře národů od Boha odvrácených; krev jako mrtvého, t. j. zabitého ve válce. Pomřela všechna bytost živá v moři jest řečeno hyperbolicky, s nadsázkou ve smyslu „mnoho jich pomře“, totiž tou bídou a hladem, které nastanou po válkách.

4. Řeky a prameny vod znamenají zdroje a prameny štěstí a blahobytu; ty promění se v krev, stanou se zdrojem, příčinou bojů a krveprolití.

5.—6. Anděl vod, t. j. veškerost andělů, kteří jsou postaveni nad prameny blahobytu, chválí po třetí ráně to, co Bůh usoudil vykonati na lidech proti

byl, svatý, že jsi to usoudil, ⁶ neboť prolili krev věřících i proroků, a dal jsi jim pít krev. Hodni jsou toho. ⁷ A uslyšel jsem oltář, an praví: Ano, Pane Bože všemohoucí, pravé jsou a spravedlivé soudy tvé. ⁸ A čtvrtý anděl vyлил svou misku na slunce; i bylo mu dáno rozpáliti lidi ohněm, ⁹ a lidé byli rozpálení vedrem velikým; i rouhali se jménu Boha, jenž má moc nad těmito ranami, a neučinili pokání, aby mu vzdali chválu. ¹⁰ A pátý anděl vyлил svou misku na trůn šelmy; i zatmělo se království její, a (lidé) se kousali na svých jazycích pro bolest ¹¹ a rouhali se Bohu nebeskému pro své bolesti a pro své vředy, ale nečinili pokání ze svých skutků.

¹² A šestý anděl vyлил svou misku na velikou tu řeku Eufkrat; i vyschla voda její, aby se připravila cesta králům od východu slunce. ¹³ A viděl jsem z úst drakových a z úst šelmy a z úst nepravého proroka vycházeti tři duchy nečisté jako žáby. ¹⁴ Jsou to totiž duchové zloduchů, kteří činí divy; oni vycházejí na krále celého okrsku zemského, aby je shromáždili k válce v den veliký Boha všemohoucího. — ¹⁵ Hle, přicházím jako zloděj; blahoslavený jest, kdo bdí a zacho-

němu se stavících, že totiž proměnil prameny blahobytu v krev; neboť oni to zasloužili svým jednáním protibožským, jmenovitě proléváním krve věřících (doslovně světců) a proroků či učitelů křesťanských. Dal jim pít krev, t. j. uvrhně je v tiseň a bídu (které nastanou hrůzami válečnými).

7. I ten oltář, pod nímž duše mučedníků volaly o pomstu (6, 9, 10), jeví radost nad tím, že vyslyšeny jsou prosby jejich, aby byli potrestáni nepřátelé církve. Místo správného „uslyšel jsem oltář“ bylo by dle Vulgáty: uslyšel jsem jiného od oltáře.

8.—9. Jako v předešlých verších země a moře bere se ve smyslu obrazněm, tak zde i slunce; zejména pal (žár) jeho značí trápení toho života, vylítí misky na slunce rozmnožení těch útrap a bolestí. Oheň jest obrazem hněvu Božího či spravedlnosti jeho.

10.—11. Trůn značí vládu té které moci od Boha odvrácené, tma stav neblahý, úpadek.

12. Eufkrat značí zde překážku (vůli Boží), která posud bránila, aby nepřátelé církve nemohli plnou měrou vystoupiti proti ní; vysušení jeho znamená odstranění té překážky (dopuštění Boží). Odstranění to jest sice zdánlivě ve prospěch nepřátel („králů od východu“), ale, jak ukazuje v. 16., konec výpravy jejich proti církvi bude přece jen jejich záhuba (budouť shromáždění v Harmagedonu, na hoře záhuby). Neprávem myslí tu někteří pouze na Atillu vzhledem k říši římské; rozumějí se zajisté také vlády věků pozdějších, kterým Bůh dopustil nebo dopustí vystupovati proti církvi i vítězně, kteréž však konečně přece zanikly neb zaniknou neb porážku utrpí.

13.—14. Z úst drakových a z úst šelmy mořské i proroka nepravého viděl vycházeti duchy nečisté jakožto znamenání, jakým duchem prodchnuti a vedeni jsou oni králové, pro něž Eufkrat vyschl. Byli to duchové zloduchů či demonů, kteří vycházeli na ony krále neb vlády, aby v nich vzbudili smýšlení proticírkevní, protibožské. Vycházeli nejen z tlamy drakovy (satanovy), jenž jakožto kníže toho světa (Jan 14, 30.) staví se vůbec proti Kristu, aby uhájil proti němu své vlády nad světem, nýbrž i z tlamy šelmy mořské či světské moci protibožské a z úst protibožského proroka, jak jmenuje šelmu pozemskou či světskou moudrost protibožskou; neboť tito jsou hlavní zřízení neb prostředníci drakovi, a tentýž duch, který jest v drakoví, provívá i je; přijali ho od draka. Jmenováním všech tří upozorňují se pravověrci na velikost nebezpečnosti, které jim hrozí přímo neb nepřímě od ďábla. Z tohoto vlivu ducha zlého vysvětliti lze mnohé zjevy v dějinách, zejména zášti a nenávisť mnohých proti církvi, ničení církevních památek, soch, kostelů a j. Dnem velikým Boha v šemohoucího míní se den soudu Božího nad nimi. Byť vítězili dočasně nad církvi, konec bude veliký den Boží, veliká porážka jich.

15. Poněvadž shluknutí se nepřátel proti církvi (i Boží soudy nad nimi) bývá také těžkou zkouškou pro věřící, sv. Jan přerušuje líčení své a jako v zá-

vává roucha svá, aby nechodil nahý, a aby neviděli hanby jeho. —

¹⁶I shromáždil je na místo, které po hebrejsku slove Harmagedon.

¹⁷A sedmý anděl vyлил svou misku na vzduch; i vyšel hlas veliký z chrámu od trůnu a pravil: Stalo se. ¹⁸A nastalo blýskání a hřímání a hromobití; i zemětřesení stalo se veliké. jakého nebylo nikdy, co lidé byli na zemi; takové zemětřesení, tak veliké. ¹⁹A roztrhlo se město to veliké ve tři části, a města pohanská padla, a Babylon ten veliký přišel na paměť před Bohem, aby mu dal kalich vína prchlivého hněvu svého. ²⁰A všeliký ostrov utekl, a hory nebyly nalezeny. ²¹Také kroupy veliké jako centy padaly s nebe na lidi, a lidé rouhali se Bohu pro ránu kroupobití, neboť jest to rána velmi veliká.

6. Vidění záhuby tří nepřátel církve* 17, 1.—20, 15. a) Pád Babylona. 17, 1.—19, 10.

KAPITOLA 17.

Liči povahu a trestuhodnost Babylona. v. 1.—18.

¹I přišel jeden z těch sedmi andělů, kteří měli sedm misek, a mluvil se mnou říka: Pojď, ukážu ti soud nad nevěstkou tou velikou, která sedí na mnoha vodách, ²s kterou králové pozemští smilnili a jejíž vínem smilným opojili se obyvatelé země. ³A dovedl mě v duchu na

věrece obrací se k pravověrcům s výstrahou a napomenutím, aby bděli a vedli život ctnostný, by snad při nastalé zkoušce neukázali se nahými, t. j. slabými ve víře a špatnými v příčině mravní, a aby nebyli potrestáni. Přicházíť Pán náhle nejen když odvolává s toho světa, nýbrž i když dopouští zkoušky.

16. Harmagedon, t. j. hora Magedon; na místě tom, t. j. v údolí magedonském v pokolení Manasses, utrpěli porážku velikou králové kananejšti od Báráka (Soudc. 5, 9.) a Israelité od Egyptfanů (4 Kr. 23, 29); proto sv. Jan užívá jména toho obrazně o záhubě. Slovy „shromáždil je Bůh na místo Harmagedon“ chce tedy říci, že Bůh způsobí jim úplnou porážku, záhubu.

17. Stalo se totiž všechno to, co bylo nařízeno ve v. 1.

18. Srovn. 11, 19.

19.—20. Městem tím velikým, podobně jako i Babylone mni protibožskou moc světskou, která jest právě na jevišti světovém (14, 8); jejím roztržením úplnou porážku její, městy pohanskými jednotlivé obce a společnosti od Boha odvrácené, proticírkevní, ostrovy a horami jednotlivé říše protibožské. Zove je ostrovy vzhledem k jejich rozsáhlosti, horami vzhledem k jejich vládě a moci; jejich utíkaním značí se jejich slabost proti Bohu (moc jejich utíká, mizí proti moci božské).

* Vidění toto souvisí s předešlým, neboť jeden z těch andělů, o nichž byla řeč při vidění předešlém, vystupuje a činí zjevení Janovi. Vidí pak nejprve zkázu Babylona (17, 1.—19, 10.), potom záhubu ostatních nepřátel (19, 11.—20, 15.). Zkázu Babylona (příslušné moci světské, protibožské) vylučuje tak, že nejprve ukazuje na jeho povahu a trestuhodnost (k. 17.), potom představuje jeho pád (k. 18.) a připojuje chvalozpěv blahoslavenců (19, 1.—10.).

1. Nevěstkou, která dle v. 5. měla jméno Babylon, rozumějí podobně jako ve 14, 8. a 16, 19., jedni pohanskou říši římskou, pohanský Řím, jiní říši protikřesťanskou, neb zpohanštělý Řím na konci světa. Vzhledem k tomu však, co bylo řečeno při 14, 8., pokládáme za správné, že také zde Babylone, nevěstkou, rozuměti jest vůbec světskou mocí od Boha odvrácenou, protikřesťanskou; ale že nazývá se Babylone, poněvadž předem se myslí na Řím pohanský, mnohdy Babylone zvaný, a že to jméno se hodí na všechny obměny protibožské moci světské. Nevěstkou zove se pro její převrácenost a neřestí. Sedí na vodách, t. j. vládne nad mnoha národy.

2. t. j. byli s ní ve spojení, a dali se jí ovládati.

3. Na poušť uvádí Jana ve vidění na význam zpusťování; které stihne moc protibožskou. Nelíci však hned zpusťování toho, nýbrž dříve pod obrazem

poušť. I uzel jsem ženu, ana sedí na šelmě šarlatové, plné jmen rouhavých, se sedmi hlavami a deseti rohy. ⁴ A ta žena byla oděna nACHEM a šarlatem a ozdobena zlatem a drahokamem i perlami, majíc ve své ruce kalich zlatý, plný ohavnosti a nečistoty svého smilství ⁶ a na čele svém napsané jméno: „Tajemství; Babylon ten veliký, matka smilství a ohavností zemských.“

⁶ A uviděl jsem tu ženu, ana jest opojena krví věřících a krví mučedníků Ježíšových. I podivil jsem se velice spatřiv ji. ⁷ A anděl mi řekl: Proč se divíš? Já ti povím tajemství té ženy i té šelmy, která ji nese, která má sedm hlav a deset rohů ⁸ Šelma, kterou jsi uzel, byla a není, a ona vystoupí z propasti a půjde v záhubu. I budou se diviti obyvatelé země, jichžto jména nejsou napsána v knize života od ustanovení světa, když uzi šelmu, že byla a není (a opět tu bude). ⁹ Tu jest na místě rozum, který má moudrost. Sedm hlav jest sedm hor, na nichž žena sedí, ¹⁰ a sedm králů jest to; pět jich padlo, jeden jest nyní a jiný ještě nepřišel, a když přijde, musí zůstat (jen) malou chvíli. ¹¹ A tou šelmou, která byla a není, jest i ten osmý; on jest také z těch

ženy sedící na šelmě vyličuje stav protibožské moci světské, ve kterém bude v čas odsouzení svého. Ona sedí na šelmě, má totiž právě v držení vládu, jest na jevišti světovém, vládu tu však vykonává na šelmě barvy šarlatové, t. j. s krutostí a krvežíznivostí, prolévajíc i krev mučedníků (v. 6.), a jest plna jmen rouhavých, plna odporu a zlosti proti Bohu. (Srovn. též 13, 1.)

4. Byla oděna a ozdobena nádherně na význam velikého bohatství a veliké moci; v ruce měla kalich plný ohavností na znamení, že své moci a svého bohatství zneužívá k věcem nepravým, proti Bohu a církvi.

5. Na čele měla jméno, jakož mívaly nevěstky; naznačuje se tím, že povaha její, odvrácenost od Boha, není tajemstvím, nýbrž vůbec známa. Nese pak jméno tajemství, Babylon atd.; ačkoli totiž povaha protibožské moci není neznáma, jest přece tajemstvím to, že taková říše protikřesťanská vystupuje a trvá ještě tolik roků po dokonáném již díle vykupitelském, kterým ďáblova moc byla zlomena.

6.—8. Jan spatřiv ženu tu podivil se nejspíše proto, že teprve nyní uzel ji, a to na šelmě, ač šelmu spatřil již dříve (13, 1.—4.), snad i proto, že nevěděl, v kterém poměru jest žena k šelmě. Anděl proto vysvětluje mu tajemství, t. j. to, co mu bylo tajemným, podivuhodným; praví, že šelma ta, moc od Boha odvrácená, již byla, již dávno před Kristem povstala a v různých obměnách trvala, ale již není, nikoli, že by jí nebylo vůbec, ani že by již nejevila žádné činnosti, nýbrž že není již v bývalé síle své, žežto moc a síla její byla zlomena Kristovou smrtí na kříži, jakož vyjádřeno v 13, 3. smrtelnou ranou, kterou utrpěla; vystoupí však zase, bude totiž s dopuštěním Božím opět vystupovati s moci a rozhodnosti a úsilovností větší proti církvi a tím i proti Kristu a Bohu. Byloť, pokud se týká říše římské, pronásledování v ní také za časů Janových; on sám stal se jeho obětí, avšak v pozdějších letech bylo mnohem prudší, jmenovitě za Diokleciána; a podobně dělo se a bude se díti také při jiných obměnách protibožské moci světské, ale i ony přišly neb přijdou svým časem v záhubu, ztratí svou moc úplně.

10a. t. j. k tomu, aby člověk věřící nedal se svěsti od moci protibožské, jest třeba rozumu, a to takového, který má moudrost, moudrost totiž praktickou, kterou nejen zná vůli Boží, nýbrž jí též zachovává, ji se řídí. Slova „a (opět) tu bude“ není ve Vulgátě.

10b.—11. Podle výkladu anděla samého sedm hlav šelminých značí sedm králů, které nazývá také horami vzhledem k vynikající moci jejich. Poněvadž však svrchu (17, 3.) řekl, že žena sedí na šelmě, nyní pak, že sedí na horách či hlavách sedmi, jest na jevě, že výrazy sedm hlav, sedm hor a sedm králů jsou stejnoznačně se šelmou a že tedy značí totéž, co ona šelma, totiž od Boha odvrácenou moc světskou v různých jejích fásích či obměnách. Není proto správně králi rozuměti jednotlivé krále, nýbrž říše světové, a to protikřesťanské, proticírkevní, ženou pak, která sedí na všech, t. j. vládne všemi, rozuměti jest dočasného držitele

sedmi a jde v záhubu. ¹² A deset rohů, které jsi viděl, jest deset králů, kteří království dosud neujali, ale jako králové obdrželi moc se šelmou na jednu hodinu. ¹³ Ti mají jednu mysl a dávají sílu a moc svou šelmě. ¹⁴ Ti budou bojovati s Beránkem, ale Beránek je přemůže, neboť on jest pán nad pány a král nad králi, a s ním jsou ti, kteří jsou povoláni a vyvoleni a věrní.

¹⁵ I řekl mi: Vody, které jsi viděl, kde nevěstka sedí, jsou (kmenové a) zástupové a národové a jazykové. ¹⁶ A těch deset rohů které jsi viděl, i šelma, ti budou nenáviděti nevěstku, i zpusťou ji a svléknou do naha a budou jísti maso její a spálí ji ohněm, ¹⁷ neboť Bůh dal v srdce jejich, aby učinili úradek jeho a aby dali království své šelmě, dokavad by se nedokonala slova Boží. ¹⁸ A ta žena, kterou jsi viděl, město jest to veliké, které má království nad králi země.

té moci (v době, ke které se vztahuje předpověď), jenž tedy sedí na šelmě, t. j. vládne v duchu jejím, v duchu moci od Boha odvrácené. Co praví o těch králích, že jich pět padlo, jeden jest, jiný ještě nepřišel, a že tou šelmou jest i ten osmý, vykládá se sice přerůzně, podle toho, zda v Apokalypsi vidí předpověď jen počátečných neb jen konečných dějin církve, aneb předpověď života a osudů církve vůbec po celou dobu pozemského trvání jejího, a zdali slovem jest (jeden jest) rozumějí dobu Janovu, kdy se mu zjevení dostalo, neb dobu pozdější. Pokládáme však za nejspřávnější, že číslem sedm jakožto číslem všeobecnosti označuje se souhrn všech protibožských a proticírkevních říší světských, číslem pak osm (v. 11.) že poukazuje se k tomu, že těch protibožských říší bude více nežli sedm, ale že i ty ostatní budou ze sedmi, t. j. téhož smýšlení, jako všechny říše oním číslem všeobecnosti zahrnuté. Při tom ovšem možno pěti králi padlými rozuměti oněch pět říší světových, které již před Kristem stavěly se proti národu vyvolenému a proti počtě Boha pravého (egyptskou, assyrskou, babylonskou, perskou, řecko-macedonskou), šestým králem pak, (který jest) říší římskou, a sedmým souhrn všech dalších říší protikřesťanských. Právili o nich, že jen malou chvíli musí zůstati, jen krátký čas panovati, nevadí to náhledu tomu, neboť vzhledem k mluvě biblické a k věcnosti lze oním výrazem (malou chvíli) rozuměti celou dobu až do konce světa.

12.—14. Desíti rohy rozumí nejspíše souhrn vladařů a králů podřízených, kteří proti dočasným držitelům velmoci božské povstanou, ji ku pádu přivedou a potom sami na hodinu, t. j. na čas poměrně krátký vládu míti budou. Jsou též na šelmě, na její hlavě, neboť jsou stejného smýšlení s ní; vespolek mají jednu mysl, totiž proticírkevní, dávají sílu a moc svou šelmě, t. j. pomáhají, působice v duchu proticírkevním a budou bojovati s ní s počátku také proti Beránkovi, Kristu Ježíši, ale budou přemoženi od něho, jedni tím, že v něho uvěří a tak se mu poddají dobrovolně věrou, jiní budou pokoreni moci jeho. (Místo „se šelmou“ má Vulgáta „po šelmě“.)

15. Žena či dočasný držitel moci protibožské, sedí nad vodami, t. j. vládne nad národy. Slovům „lidstva a“ neodpovídá ve Vulgátě slovo žádné.

16. Místo „i šelma“ = „se šelmou“ mají některé rukopisy a Vulgáta „n a šelmě“ ve smyslu stejném, totiž že oni vladaři a králové podřízeni budou vládnouti v duchu té šelmy, v duchu církvi nepřátelském; oni budou nenáviděti nevěstku a zpusťou ji . . ., vystoupí totiž nepřátelsky proti dočasnému držiteli protibožské velmoci světské, porazí ho a zbaví bohatství a moci jeho; učiní to z vnuknutí Božího (Bůh sám to dá v srdce jejich), užije jich totiž jako svého nástroje ku provedení úradku svého, ku potrestání oné moci církvi nepřátelské; nebudou to tedy citelové Kristovi, kteří vystoupí proti oné velmoci, nýbrž její vlastní dosavadní přátelé a stoupenci.

18. Srovn. v. 1. 3.; 14, 8; 16, 19.

KAPITOLA 18.

Vyličuje záhubu Babylona, v. 1.—24.

¹ Potom jsem uviděl jiného anděla, an sestupuje s nebe a má moc velikou, a země se osvitila od slávy jeho. ² I vykřikl hlasem velikým řka: Padl, padl Babylon, ten veliký, a stal se obydlím duchů zlých a vězením všelikého ducha nečistého, i vazbou všeho plectva nečistého a odporného, ³ neboť z hněvného vína smilství jeho pili všichni národové, a králové zemští smilnili s ním, a kupci zemští zbohatli z mohutného rozkošnictví jeho.

⁴ A uslyšel jsem jiný hlas s nebe, an praví: Vyděte z něho, lidé můj, abyste se nezúčastnili v hříších jeho a nedostali z ran jeho, ⁵ neboť hřchy jeho dostihly až k nebi a Bůh se rozpomenul na nepravosti jeho. ⁶ Odplafte mu, jakož i on činil, a dejte (mu) dvojnásobně podle skutků jeho; v kalich, ve který naléval, nalejte mu dvojnásobně.

1.—3. Anděl ohlašuje pád Babylona v předešlých kapitolách předpověděný jako již hotový a udává příčiny jeho.

1. Andělem jiným někteří, poukazující k veliké moci a slávě jeho, rozumějí Krista Pána, jiní archanděla Michaela, spíše však mní se jím vůbec některý anděl vyššího řádu, nevime, který, ale rozhodně anděl jiný, než ten, o němž jest řeč v 17, 1. Slávou a velikou mocí jeho neznáčí se as nic jiného, nežli že to byl anděl řádu vyššího; ti, kteří andělem oním rozumějí Krista, vykládají slávu jeho o světě jeho evangelia. Avšak i o andělu vyššího řádu lze říci, že má velikou moc a že země se osvitila od slávy jeho, jmenovitě hledí-li se k tomu, že bylo přiměřeno, aby anděl vyššího řádu oznámil pád nepřítele církve a tím i vítězství církve, a že světlem, jímž osvětlil zemi, může se naznačovat také osvícení země (lidstva) světlem učení Kristova, které by anděl ten ohlašoval právě oznámením pádu Babylona.

2. Anděl ohlašuje pád Babylona, říše protibožské, již jako minulý, neboť ve vidění bylo to již hotovo; ale je to tak zvaný minulý čas prorocký, položený místo času budoucího. Slovy stáse příbytkem a vězením (pobytem) volným i nuceným) duchů zlých neb nečistých naznačuje se plně zpuštění řečené říše, neboť jako příbytek duchů zlých a nečistých označují se v Písmě sv. opět a opět pouště jakožto místa, na kterých jest zvláště patrna kletba Boží pro hřích prvního člověka vyslovená a která mrtvem a pustotou svojí jsou obrazem vnitřního stavu duchů nečistých, kteří odvrátivše se od prazdroje a střediska života nadpřirozeného jsou pro věčnou blaženost mrtví a nejen sami v záhubě trvají, nýbrž i jiným záhubu působí. Nečisté a odporné plectvo jest obrazem duchů nečistých.

3. Příčina pádu toho tak děsného byla (bude) v tom, že ona říše hněvným vínem smilství svého napájela všechny národy a skutečně všichni pili z něho, prohřešili se s ní, davše se od ní svěsti k nevěře. Srovn. 14, 8.)

4.—19. Co předešlý anděl pověděl krátce, to podrobně vyličuje a anděl jiný, t. j. buď anděl vyššího řádu mluvící jménem Kristovým, aneb spíše Kristus sám, neboť nazývá věřící lidem svým. Vyličuje pak pád Babylona tím, že nejprve vyzývá věřící, aby vyšli z Babylona (v. 4, 5.), potom káže vykonavatelům soudu Božího, aby trest vykonali (v. 6, 7a.), udává příčiny toho (7b.—8.) a líčí nářek králů i kupců a plavců nad jeho pádem (v. 9.—19.), a vyzývá oslavence k radosti nad tím (v. 20), znázorňuje pád ten ještě způsobem symbolickým.

4.—5. Vyzýváje věřící k útěku, udává i jistotu pádu Babylona či protibožské říše světské, i to, že pečuje a pečovati bude o své věrné; nemíní však, aby skutečně z té říše utekli, nýbrž aby se varovali, by nebyli od ní svedeni od Boha a od ctnosti k nevěře a k nemravnosti. (Srovn. Jer. 51, 6; Mat. 24, 16.) Ti, kteří Babylonom rozumějí hlavní město říše světové od Boha odvrácené za antikrista vykládají doslovně o skutečném vvytí z toho města.

6.—7a. Podobnými slovy, jakými někdy byli vyzváni vykonavatelé soudu Božího nad Babylonom Eufratským (Jer. 50, 29.), vyzývá též vykonavatele soudu Božího nad Babylonom předobrazným, a chce, aby mu odplatili dvojnásobně podle skutků jeho, ve smyslu, aby velmi přísný trest vykonali nad ním,

⁷ Kolik se oslavoval a rozkošil, tolik mu dejte muk a zármutku. Poněvadž praví ve svém srdci: „Sedím jako královna a vdovou nejsem a zármutku neuzřím“, ⁸ proto v jeden den přijdou rány jeho, smrt a zármutek i hlad, a bude spálen ohněm, neboť silný jest Pán Bůh, jenž ho bude souditi.

⁹ I budou plakati a kvlliti nad ním králové pozemští, kteří s ním smilnili a rozkošili, když uzří dým požáru jeho, ¹⁰ stojíce z dále pro strach před mukami jeho a říkajíce: Běda, běda, město to veliké, Babyloně, město to silné, že v jedné hodině přišel soud tvůj.

¹¹ Také kupci pozemští budou plakati a se rmoutiti nad ním, poněvadž zboží jejich nikdo již nebude kupovati, ¹² zboží zlata a stříbra a drahokamů a perel i kmentu a nachu a hedvábí a šarlatu, i všelikého dřeva thujového a všelikého nářadí ze slonové kosti a všelikého nářadí ze dřeva drahého i z mědi a železa a mramoru, ¹³ též skořice a amomu a věci vonných a masti a kadidla, i vína a oleje, běle a pšenice, skotů a ovec, koní a vozů i otroků a duší lidských; ¹⁴ také ovoce, po kterém toužila duše tvá, odešlo od tebe, a všechno, co jest cenné a skvostné, ztratilo se pro tebe a již nikdy se to nenalezne. ¹⁵ Kupci těchto věcí, kteří z něho zbohatli, zdaleka budou státi pro strach před jeho mukami, plačíce a truchlice ¹⁶ a říkajíce: Běda, běda, město to veliké, které bylo oděno kmentem i nachem a šarlatem a ozdobeno zlatem i drahým kamením a perlami, ¹⁷ neboť v jedné hodině zpustošilo se tak veliké bohatství!

A každý kormidelník a každý plavec pobřežní i lodníci a všichni, kteří pracují na moři, postavili se zdaleka ¹⁸ a vykřikli vidouce kouř požáru jeho a pravili: Které (město) jest podobno tomuto městu velikému? ¹⁹ I posypali prachem hlavu svou a vykřikli plačíce a kvllíce a říkouce: Běda, běda, město to veliké, ve kterém všichni, kdo měli lodi na moři, zbohatli z jeho bohatství, neboť v jediné hodině bylo zpustošeno!

²⁰ Raduj se nad ním nebe a světci i apoštolé a proroci, neboť Bůh vykonal soud za vás nad ním.

poněvadž veliké bylo provinění jeho. Srovn. Jer. 16, 18.). Lze však dvojnásobně trest vyložiti také vzhledem ke dvojímu provinění jeho, že totiž pohrdše Bohem oslavovali sebe a žili hýřivě (v. 7.).

7b.—8. Udává příčinu, proč tak veliký trest přijde na Babylon, a to náhle; přijde trest veliký, poněvadž na útraty jiných velice se vyvyšoval (oslavoval) a hýřil; přijde náhle, poněvadž spoléhaje na svou moc, cítil se zcela bezpečným. Ukáže se tak moc jeho slabou proti moci Boží. (Srovn. Is. 47, 8.).

9.—19. líčí zármutek a nářek těch, kteří byli ve spojení s Babylonem, králů, kupců, lodníků; (králů pozemských, t. j. pozemsky smýšlejících, dle některých vykladačů králové představují pychu, kupci lakotu, lodníci rozpustilost); nařikají, poněvadž přestal pramen jejich zisku, prospěchu, králové nad ztrátou moci, kupci nad ztrátou bohatství, lodníci nad zkázou velikosti Babylona, z něhož téžžili.

10. Stojíce z dále, slova ta jsou řečena obrazně, aby se vyjádřila jednak velikost trestu, jednak beznadějnost pomoci.

12. Thuj a, rostlina, strom to jehličnatý z čeledi cypřišovitých.

13. A mom, tropická rostlina, jejíž plodů vonných užívá se v lékařství a voňavkářství. Dušemi lidskými míní se zde také otroci, jmenovitě ti, jichž se užívalo ku pracím duševním.

17. plavec pobřežní, doslovně bylo by podle řeckého textu, „kdo plave na místo“ (*ὁ ἐπὶ τόπον πλέων*); ale výraz ten znamená též plavce pobřežního. Překlad latinský měl as původně „qui in locum navigat“ (kdo pluje na místo), ale nepochybně přehlédnutím opisovatelovým dostalo se záhy do něho (i do Vulgáty tištěné) „qui in lacum navigat“ (kdo pluje po jezeře).

20. Nebem rozumí sídlo cirkve i vítězné i bojující, svaťými nejen oslavence nebeské, nýbrž i věrné údy cirkve bojující; z těch vytýká zvláště apoštoly a proroky, jimiž rozumí jak proroky starozákonní, tak učitele křesťanské.

²¹I zdvihl jeden silný anděl kámen jako žernov veliký a vrhl jej do moře řka: Takto s prudkostí bude vržen Babylon, město to veliké, a nebude již nalezen. ²²A hlas pěvců citerních a zpěváků i pištců a trubačů neuslyší se již v tobě, a žádný řemeslník kteréhokoli řemesla nenalezne se již v tobě, a zvuk mlýna neuslyší se již v tobě, ²³a světlo lampy nezasvítí již v tobě, a hlas ženichův a nevěstin neuslyší se již v tobě, neboť kupci tvoji byli velmoži pozemští, neboť tvými kouzly byli svedeni všichni národové. ²⁴A našla se v něm krev proroků a světců a všech těch, kteří byli usmrceni na zemi.

KAPITOLA 19.

Chvalozpěv oslavenců nad pádem Babylona, nad ujetím vlády Bohem a nad svatbou Beránkovou. v. 1.—10.

¹Potom jsem uslyšel jako veliký hlas mnoha zástupů v nebi, ani praví: Alleluja, spása a sláva i moc jest Boha našeho, ²neboť pravé jsou a spravedlivé soudy jeho, ježto vykonal soud nad nevěstkou tou velikou, která pokazila zemi smilstvím svým, a pomstil krev služebníků svých z rukou jejích. ³A opět řekli: „Alleluja.“ A dým její vystupuje na věky věků. ⁴I padli dvacet čtyři starci a čtyři živočichové a poklonili se Bohu, jenž seděl na trůně, říkajíce: Amen, alleluja.

21.—24. Slova tato upomínají na Jer. 51, 63.—64. a narážejí na Mat. 18, 6. Anděl hodil kámen s prudkostí, aby se zarazil do dna mořského a již se nenalezl, na znamení nenapravitelné záhuby Babylona, pohanského Říma, i té zkázy konečné, která stihne protibožskou moc světskou; přestane tam všecka radost (v. 22a.), všecken obchod a život společenský (v. 22b.), i všeliké veselí svatební (v. 23a.), a to jednak pro přílišnou náheru a hýřivost, jakožto příčiny vedlejší (byliť kupci jeho velmoži pozemští, t. j. vedli obchod s lidmi bohatými a mocnými, ježto kupci menší nemožli jí vyhověti), jednak pro zhoubný vliv svůj na jiné jakožto příčinu hlavní (byliť všichni národové svedeni jeho kouzly a čary, t. j. přepychem, špatným příkladem, přeťvárkou a jak ukazuje v 24., i krutou politikou svou, proléváním krve věrných údu církve). Příslušné slovo řecké znamená nejen kouzla, čary, nýbrž i užívání léků neb jedů, aneb i otravování; Vulgáta drží se významu tohoto, překládá veneficiis (otravováním tvojmí byli svedeni národové). Pokud slova tato (v. 21.—24.) vztahují se ku pádu pohanského Říma a jiných říší protibožských, neplatí doslovně ve všem, nýbrž značí toliko porážky jejich dočasné více méně úplně, v plném smyslu však platí o porážce konečné na konci světa, kdy veškerá moc protibožská bude poražena navždy docela. Pěvci citerní, t. j. ti, kteří zpívali při hře na citeru; zpěváků, kteří zpívali bez průvodu hudby, pištcí a trubači, kteří hráli beze zpěvu. Řecké slovo *μουσικός* (musikos) znamená sice také hudebníka, zde však zpěváka.

1.—10. Jakožto zakončení výjevu předešlého představuje se Janovi, kterak světcí (k vyzvání 18, 20.) zapěli chvalozpěv nad pádem Babylona (v. 1.—4.), a jako přechod k výjevu následujícímu vylučuje se radost, kterou věrní služebníci Kristovi projevili nad tím, že Bůh ujal věčnou vládu a nastala svatba Beránkova a tím i konečná záhuba všech nepřátel Kristových a jeho církve (v. 5.—10.).

1. spása, t. j. osvobození od nepřátel.

2. Soudy Boží jsou pravé či pravdivé, t. j. v plné shodě s jeho úradykem o tom, aby pravda a dobro zvítězilo nad nepravdou a zlem. Vykonal soud, t. j. potrestal. Slovy „pokazila zemi smilstvím svým“ vyjadřuje totéž, co v 18, 23. slovy „tvými kouzly byli svedeni všichni národové“.

3. Pro důležitost děje opakují, jak se zdá, nejen slovo alleluja, nýbrž celý chvalozpěv předešlý. Slova „a dým... věků“ nepatří již k chvalozpěvu, nýbrž k dalšímu líčení Janovu.

4. O starcích a živočiších těchto viz 4, 4.—6. Velebice Boha za osvobození země, která byla pokazena od nevěstky, potvrzují chválu, kterou světcí vzdali před tím Bohu.

⁵ A vyšel hlas s trůnu, jenž pravil: Chvalte Boha našeho všichni služebníci jeho a kdo se ho bojíte, malí i velicí. ⁶ I uslyšel jsem jako hlas zástupu četného a jako hukot veliké vody a jako hřmění silného hromobití, které pravilo: Aleluja, neboť ujal království Pán Bůh náš všemohoucí. ⁷ Radujme se a plesejme a vzdejme mu chválu, neboť přišla svatba Beránkova a nevěsta jeho se připravila, ⁸ A bylo jí dáno, aby se oblékla v jemné plátno běloskvoucí, čisté. Jemným plátnem totiž jsou spravedlivé skutky světců. ⁹ I řekl mi: Napiš: Blahoslavení jsou ti, kteří jsou povoláni k svatební hostině Beránkově. A řekl mi: To jsou pravdivá slova Boží. ¹⁰ I padl jsem k nohám jeho, abych se mu poklonil. Ale (on) mi řekl: Hleď ať toho nečiníš; jsem spolslužebník tvůj i bratří tvých, kteří mají svědectví o Ježíšovi. Bohu se klaněj. Svědectví o Ježíšovi totiž jest duch prorocký.

5.—10. Byl to nejspíše hlas Krista jako člověka.

6. Uposlechnuvše vyzvání, chválili Boha (u vidění) hlasem tak mohutným, že silou svou podobal se hukotu mnoha vod a velikému hromobití; chválili ho proto, že ujal království či vládu, pokud totiž nedopustil (nedopustí), aby zlí překáželi jeho vyznavačům jej oslavovat. Bůh sice drží stále všecko ve své moci, ale moci té nevykonává vždy skutkem, pokud totiž před posledním soudem dopouští zlým zneužívat vůle jejich proti počtě Boží. Ujímá pak vládu částečně již nyní, pokud totiž vykonav soud nad těmi oněmi nepřáteli církve, jim právě překazil, aby proti církvi vystupovati nemohli, až zase jindy jiným neb i týmž opět to dopouští; úplně však ujme vládu tu na konci světa, kdy nedopustí již nikdy více vystupovat proti oslavencům Božím. Proto lze slova ta vztahovati i k těm porázkám neb záhubám, které již přivedl pohanskému Římu a jiným mocnostem protibozským, i k té porážce a záhubě konečné, která se vykoná na konci světa nad veškerou protibozskou mocí světskou.

7. Také proto chválili Boha, že již přišla svatba Beránkova a nevěsta jeho se připravila. Svatbou tou rozumí se spojení Krista s církví vítěznou ve slávě věčné (podobně jako ve Velepísní opěvuje se spojení Krista s církví bojující na zemi). Svatba ta sice ještě nenastala, ale přišla, t. j. přiblížila se, nastane pak, až všichni nepřátelé jeho budou přemoženi. Kristus Pán nazývá se tu Beránkem, poněvadž obětní smrti svou zasloužil nám onu hostinu svatební či blaženost věčnou. Nevěsta jeho, církve, se připravila, k tomu totiž, aby ženicha náležitě přijala. V čem ta příprava záleží, ukazuje podobenství o desíti pannách (Mat. 25.), v tom totiž, aby údové její měli nejen hořící lampy posvěcující milostí Boží, nýbrž i v nádobách olej dobrých skutků.

8. Nevěstě bylo dáno milostí Boží, aby se oblékla v kment, t. j. v skutky záslužné. Ukazuje tak, že skutky záslužné může člověk činiti jedině s milostí Boží, t. j. za přispění milosti pomáhající ve stavu milosti posvěcující.

9. Blahoslavenými nazývá zde anděl ty, kteří jsou povoláni, nikoli ke snění či k těm milostem, jichž lze nabýti v církvi na zemi, nýbrž k svatební hostině, t. j. ke blaženosti věčné. Velí napsati slova ta pro jejich důležitost.

10. Slova tato vykládají různě, podle toho, jakou počtu, myslí, že Jan chtěl andělovi vzdáti, co rozumějí Janovými bratry a zda ve slovech svědectví Ježíše genitiv Ježíše mají za podmětný (svědectví Ježíšovo či to, které Ježíš vydal), aneb za předmětný (svědectví o Ježíši, které vydávali apoštolové a jiní). Pokládáme za správný výklad tento: Jan padl ve vidění před andělem, aby se poklonil, poněvadž pokládaje ho za Boha, chtěl mu vzdáti počtu božskou, počty té však anděl ovšem nepřijal, poučiv Jana, že není Bohem, nýbrž služebníkem Božím jako on a ostatní apoštolové (a věřící, kteří se nazývali vespolek bratry). Vyzvav ho pak, aby se klaněl Bohu, vykládá slova „kteří mají svědectví o Ježíšovi“ slovy „svědectví o Ježíšovi totiž jest duch prorocký“, t. j. Duch prorocký byl mně, podobně jako i tobě dán k tomu, abychom vydávali svědectví o Ježíšovi (aneb rozumějí-li se bratry všichni věřící: Všichni, kteří věří v Krista a ho vyznávají, mají v jistém smyslu ducha prorockého, pokud totiž znají jisté věci budoucí, zejména to, že Kristus přijde soudit a odplatí každému podle skutků jeho).

b) Konečná porážka šelmy a jejího proroka i stoupců jejich v. 11.—21.

¹¹ A uviděl jsem nebe otevřené, a hle, kůň bílý a ten, jenž na něm sedí, slove Věrný a Pravdivý a se spravedlností soudí a bojuje. ¹² Oči jeho jako plamen ohně a na hlavě jeho mnoho věnců: má jméno napsané, jehož nikdo nezná, leč on sám, ¹³ a jest oděn v roucho krví zbarvené; jméno jeho zove se Slovo Boží. ¹⁴ A vojska nebeská jela za ním na bílých koních, oblečena v jemné plátno, bílé, čisté. ¹⁵ A z úst jeho vychází meč (na obě strany) ostrý, aby jím bil pohany. A on bude je spravovatí berlou železnou a on tlačí lis vína prchlivého hněvu Boha všemohoucího. ¹⁶ Na rouchu, a to na bedru svém, má napsáno: Král nad králi a pán nad pány.

¹⁷ A uviděl jsem jednoho anděla, an stojí ve slunci, a ten vykřikl hlasem velikým řka všem ptákům, kteří lítali uprostřed na nebi: Pojdte, shromážděte se k veliké hostině Boží, ¹⁸ abyste pojedli těla králů, těla úřadníků a těla siláků, těla koní a těch, kteří na nich sedí, a těla všech, svobodníků i nevolníků, malých i velikých.

¹⁹ A uviděl jsem šelmu a krále pozemské i vojska jejich shromážděná, aby vedla válku s tím, jenž seděl na koni, a s vojskem jeho. ²⁰ I byla jata šelma a s ní ten prorok nepravý, jenž byl činil před ní

11.—12. Jezdcem na bílém koni jest Kristus. (Srovn. 6, 2; 1, 14, 15.) Oči jeho jsou jako plamen ohně, značíce tak i vševědoucnost i rozhodnost trestající spravedlnosti jeho (4, 16); má mnoho věnců, diademů, jakožto král nad králi a vítěz nade všemi. Slovy „má jméno napsané, jehož nikdo nezná,“ nemíní se jméno Slovo, aniž které jiné, nýbrž vyjadřuje se jimi (alespoň pravděpodobně) Kristova nevystihlost. Poznával se toliko ze zjevení a jen potud, pokud se zjevil, jakož sám řekl u Mat. 11, 27.

13. Byl oděn rouchem krví zbarveným nejspíše na znamení, že krev svou za nás prožil a skrze krev svou vítězí.

14. Vojsky těmito míní se dle výkladu většiny exegetů andělé, kteří také dle Mat. 16, 27; 25, 31. budou v průvodě Kristově při jeho příchodě k soudu. Jsou také na bílých koních a v rouše bílém na znamení jejich svatosti a toho, že mají účast v Kristově slávě a ho provázejí k vítězství.

15. O meči vycházejícím z úst jeho viz 1, 16. Mečem tím, soudním výrokem svým, bude bítí pohany (národy), zůstanou-li ve svém odporu proti němu, a bude je spravovatí berlou železnou (žezlem železným), t. j. pevně, mocí neodolatelnou, ale též přísně vzhledem k těm, kteří se mu protíví, jakož jasněji vyjadřuje se obrazem dalším, že tlačí lis vína prchlivosti hněvu Božího, t. j. dává cítiti trestající spravedlnost svou. — Slova „na obě strany“ (v závorce) dána jsou podle Vulgáty (ex utraque parte). V textě řeckém neodpovídá jim žádné slovo.

16. Na rouchu, a to na straně, na které se nosí meč, tedy zevně a zjevně jest napsáno to jméno na význam, že všem i těm, kteří ho dosud neuznávali, stane se zjevným, že jest králem a pánem nejvyšším a nade všemi (ač někteří přijdou k tomu poznání pozdě, teprve při soudě).

17.—18. Anděl stojí na slunci, aby po celém světě byl viditelný a hlas jeho slyšitelný a zve veškeré ptačtvo k hodům, které mu Bůh připravil z těl jeho nepřátel; ohlašuje se tak úplná porážka všech nepřátel Božích; neboť proti Bohu nikdo neodolá.

19.—20. Ohlásiv tak již předem Kristovo vítězství a plnou porážku a záhubu jeho nepřátel, ukazuje na jejich boj proti Kristu. Na jedné straně jsou králové pozemští (tak zvaní jednak proti Kristu, králi nebeskému, jednak pro pozemské smýšlení své); jsou pod nejvyšším vedením šelmy, která značí protibožskou moc světskou vůbec; tím se naznačuje, že všichni jsou proniknuti smýšlením převráceným, protibožským, ale jinak jednotlivá vojska mají každé pána svého, neboť až na onu jednotu ve svém smýšlení protikřesťanském a protibožském jsou mezi sebou rozděleni. Na druhé straně jest Kristus se svým vojskem jediným, vespolek a s ním spojeným, sjednoceným. Boje samého nelíčí, nýbrž hned porážku, vhodně tak naznačuje snadnost, s kterou Kristus své nepřátele překoná. Jetím či uchopením šelmy a proroka falešného značí se úplná porážka jak protibožské moci

divy, kterými svedl ty, kteří přijali znamení šelmy a kteří se klaněli obrazu jejímu; ti oba byli vrženi za živa do jezera ohnivého, hořícího sírou. ²¹A ostatní byli zabiti mečem, vyšlým z úst toho, jenž seděl na koni; a všichni ptáci nasýtili se těly jejich.

KAPITOLA 20.

Porážka drakova. v. 1.—10.

¹A uviděl jsem anděla, an sestupuje s nebe, maje klíč od propasti a řetěz veliký v ruce své. ²I uchopil draka, hada starého, jenžto jest ďábel a satan, a svázav ho na tisíc roků, ³uvrhl jej do propasti a zavřel i zapečetil nad ním, aby nesváděl již národů, dokavad by se nenaplnilo tisíc roků. Potom musí býti rozvázán na krátký čas.

⁴A uviděl jsem trůny; i posadili se na nich, a byl jim dán soud, též duše těch, kteří byli šfati pro svědectví Ježíšovo a pro slovo Boží,

světské, tak od Boha odvrácené moudrosti pozemské (světské) v jejich představitelích či repraesentantech; vržením za živa do jezera ohnivého, velikost trestů, která je stihne, zůstanou-li ve svém odporu proti Kristu; jezerem hořícím sírou značí se peklo.

21. Ostatní totiž z těch, kteří byli jmenováni ve v. 18. přívrženci a stoupcí protibožské moci světské a moudrosti od Boha odvrácené.

1.—3. Drakova porážka dočasná a neúplná. Andělem někteří rozumějí anděla skutečného, jmenovitě archanděla Michaela, jenž by jednal jménem Kristovým jako jeho zástupce, jiní, snad správněji Krista samého. Klíčem od propasti pekelné značí se moc nad peklm, řetězem božský úradek obmezití vliv a moc ďáblou, svázáním a uvržením do propasti obmezení moci ďáblou, a to, aby nesváděl národů, t. j. potud, pokud by nemohl svádět k odpadu od křesťanství celé národy, ne tedy tak, aby nemohl vůbec nikoho svádět. Obmezení to bude na tisíc roků, t. j. dobu sice dlouhou, ale neurčitě velikou, neboť počet tisíc roků byl as položen místo čísla neurčitého, ač někteří berou jej doslovně, míníce jim dobu od r. 453 do r. 1453, či od smrti Attily, posledního představitel pohanské velmoci, až do obsazení Cařihradu od Turků, kdy tak zvanou renaissanci duch pohanský počal se opět oživovati (jak vykládá Tiefenthal), aneb na dobu od r. 800 až 1800, či od zřízení s vaté říše římské do té doby, kdy císař František I. zřekl se titulu císaře římského (1806) a kdy duch nevěry zatemnil iden státu křesťanského (jak vykládá Rohling). Potom musí býti rozvázán totiž po úradku Božím.

4.—6. Vzkříšení první a kralování tisícileté. Viděl trůny totiž v nebi. Posadili se na nich (u vidění) zajisté nikoli anděle, ani apoštolé, ani všichni věřící, jak někteří myslí, nýbrž podobně jako v 4, 3.—4. přisedící dvacet čtyři starci jakožto znstupci cirkve. Přisedícím těm byl dán od Boha soud, t. j. moc souditi. Souditi měli duše mučedníků, kteří byli šfati pro svědectví Ježíšovo či proto, že víru Ježíšovu vyznávali a podle ní žili, jakož i duše vyznavačů, kteří sice nebyli umučeni pro víru svou, avšak nekla něli se šelmě, nýbrž zůstavše víře své věrni, vyznávali ji slovem i skutkem a vůbec životem svým. Výsledek soudu byl ten, že duše ty žijí s Krislem, totiž životem na výsost blaženým již před vzkříšením těla, a kralují s ním, požívajíce moci přispěli věřícím na zemi svou přímluvou, za kteron věřící je žádají. Stav ten či spíše uvedení do toho stavu nazývá v z k r í š e n í m (mrvním) vzhledem k tomu, že světci ti jaksi ožili u věřících na zemi, jsouce od nich ctěni a vyzváni, a zove jej vzkříšením prvním na rozdíl od vzkříšení těla, jakožto vzkříšení druhého, kterého se dostane všem zemřelým před posledním soudem. Pravi, že budou žiti a kralovati s Kristem po tisíc roků či po tu dobu, pokud satan bude upoután, ve své moci obmezen, ne že by jen tisíc roků měla trvati blaženost jejich — vždyť blaženost nebeská dle učení Kristova nepřestává nikdy a jak se udává v 14, 13., počíná se hned po smrti, jestli časně tresty byly již vytrpěny neb odpuštěny — nýbrž proto mluví o tisíciletí, aby potěšil a povzbudil ty věřící na zemi, kteří žili před početím tisícletého kralování a se obávali, že zemrou-li před ním, nebudou mítí účasti v kralování tom, ani ve slávě cirkve a jejím klidu. a štěstí, které bude požívati pod nejvyšší vládou Kristovou po tu dobu, kdy satan.

i těch, kteří se neklaněli šelmě ani obrazu jejímu, ani nepřijali znamení na čelo neb na ruku svou; a (ti) žili a kralovali s Kristem po tisíc roků. ⁵ Ostatní mrtví neožili, dokavad by se nenaplnilo tisíc roků. To jest vzkříšení první. ⁶ Blahoslavený a svatý je ten, kdo má účast ve vzkříšení prvním; nad nimi smrt druhá moci nemá, nýbrž budou kněžími Božími a Kristovými a budou s ním kralovati po tisíc roků.

⁷ A když se naplní těch tisíc roků, satan bude puštěn ze své vazby; i vyjde, aby sváděl národy, kteří jsou na čtyřech úhlech země, Goga to a Magoga, a aby shromáždil je k válce; počet jejich (jest) jako písek mořský. ⁸ A vyšli na šíř země a obklíčili tábor světců a město milé. ⁹ I sestoupil oheň od Boha z nebe a strávil je, ¹⁰ a ďábel, jenž je sváděl, byl vržen do jezera ohnivého a sirnatého, kde jest i šelma a prorok nepravý, a budou trápeni ve dne i v noci na věky věků.

Vzkříšení těla a soud poslední. v. 11.—25.

¹¹ Také jsem uviděl trůn veliký, bílý, a toho, jenž na něm seděl; před jeho obličejem utekla země i nebe a nenalezlo se pro ně místo.

¹² A uzřel jsem mrtvé, veliké i malé, ani stojí před trůnem; i otevřely

bude upoután. Tisíciletým kralováním miní se tedy zde stav celkového pokoje a míru církve, kdy církev prosta jsouc pronásledování volně se rozvíjí, kdy Kristus neviditelně kraluje v srdcích věřících, kteří ho jako svého Spasitele a Pána nejvyššího ctí a poslouchají, kdy i duše světců trvajice s ním v nebi ve spojení nejužším mají účast nejen v jeho blaženosti, nýbrž i v jeho kralování, jsouce také od věčích na zemi ctění a vzývání. (Nesprávně však vykládali někteří v době staré kralování to tak, jakoby před vzkříšením všeobecným měli státi pouze spravedliví z mrtvých a vládnouti na zemi po tisíc roků v radostech s Kristem viditelně mezi nimi přítomným, načež by teprv nastalo vzkříšení všeobecné (Papiáš, Justin, Nepos, později i sv. Ambrož), jakož i někteří v době nové, kteří rozuměli jim obnovený stav rajský, stav to původní nevinnosti, nesmrtnosti a věčného trvání pokolení lidského na zemi po antikristu).

5. Ostatní mi miní nespravedlivé, kteří zemřeli v těžkém hříchu: ti neožili, t. j. nežijí s Kristem ve spojení způsobem řečeným.

6. Smrt druhá, t. j. věčná či zavržení do pekla.

7.—10. Drakova porážka konečná a úplná. Po uplynutí doby označené číslem tisíc roků, satan bude puštěn ze své vazby, bude mu totiž k vytržení spravedlivých a ku potrestání zlých zase dopuštěno od Boha sváděti celé národy k odpadu od Boha k nevěře; a on svede skutečně všechny národy země, ne sice všechny jednotlivce jejich, neboť praví vyznavači Kristovi budou v každé době, nýbrž ty z nich, kteří s jakousi narážkou na Ezech, kap. 38. 39. označují se jmény symbolickými Gog a Magog, znamenajícími nepřátele království Božího, tedy ty z nich, kteří nedbajice vůle Boží a učení církve, přerušili tak již živé spojení s Bohem a církví; a nejen svede je k nevěře a odpadu od křesťanství, nýbrž i shromáždí, popudí je k boji proti církvi v počtu tak velikém, že bude lze přirovnati je k písku mořskému. Ale, jak řečeno ve v. 3, bude to jen na čas poměrně krátký. Když boj dostoupí vrchole a míra božské shovívavosti se dovrší. Bůh zasáhne přímo a zahubí všechny odpůrce své, ďábla pak svrhne navždy do jezera ohnivého či do pekla tak, aby nikdy již nemohl odtud vycházeti a jeho věrným škoditi. (Srovn. 2. Thess. 2, 6, pozn. Tábor světců, t. j. církev s věrnými údy jejími).

11. Trůn veliký a bílý ukazuje na nesmírnost, velebnost a vládu toho, jenž na něm sedí, totiž Boha trojjediného, aneb spíše (vzhledem k Mat. 25, 31.) Krista Bohočlověka. Utíkaním země i nebe jednak se značí pomíjejcnost a proměnlivost jejich proti božské věčnosti a neproměnlivosti, jednak se ukazuje, že nynější tvárnost světová pomine a nastane jiná, dokonalejší, jakož se praví ve 21, 1. a 2. Petr 3, 7.

12. Uzřel mrtvé, t. j. z mrtvých vstalé, a to i veliké či vznešené, učené, bohaté, i malé či prosté, neučené, chudé; neboť všichni mrtví, ať zemřeli neb zemrou smrtí jakoukoli a kdekoli, vstanou z mrtvých a postavice se před trůn, před soudnou stolicí-Kristovu, budou souzeni a vezmou odplatu každý podle

se knihy, též jiná kniha byla otevřena, to jest (kniha) života, a mrtví byli souzeni z toho, co bylo napsáno v knihách, podle skutků svých. ¹³ Moře totiž vydalo mrtvé, kteří byli v něm, a smrt i místo zemřelých vydaly (své) mrtvé, kteří byli v nich, a (ti) byli souzeni každý podle skutků svých. ¹⁴ A smrt i místo zemřelých byly uvrženy do jezera ohnivého. To jest smrt druhá, jezero ohnivé. ¹⁵ A kdo nebyl nalezen zapsán v knize života, byl uvržen do jezera ohnivého.

7. Vidění obnovené přírody a nového Jerusalema i věčného kralování Kristova se svatými. 21. 1.—22, 5.

KAPITOLA 21.

Nové nebe, nová země, nový Jerusalem. v. 1.—8.

¹ A uviděl jsem nové nebe a novou zemi, neboť první nebe a první země pominuly, a moře již není. ² Také jsem uviděl město svaté, Jerusalem nový, an sestupuje s nebe od Boha jsa připraven jako nevěsta ozdobená pro muže svého. ³ A uslyšel jsem hlas veliký s nebe, an praví: Hle stánek Boží s lidmi a přebývatí bude s nimi, a oni budou jeho lidem, a on, Bůh, s nimi bude jejich Bohem; ⁴ a (Bůh) setře velikou slzu s očí jejich, a smrti nebude již; ani zármutku, ani křiku, ani bolesti nebude již, neboť první věci pominuly. ⁵ I řekl ten, jenž seděl na trůně: Hle, obnovuji všecko. A řekl mi: Napiš (to), neboť tato slova jsou spolehlivá a pravdivá. ⁶ A řekl mi: Stalo se. Já jsem alfa a omega, počátek a konec. Já dám žíznivému z pramene vody

skutků svých. Knihami miní se božská (Kristova) vědoucnost činů lidských, jich otevřením připomenutí každému či uvědomění činů jeho. O knize života, která obsahuje pouze jména těch, kteří s tělem oslaveným vejdou do nebe, viz 3, 5. pozn.

13. Potvrzuje a vysvětluje slova předešlá, kterak totiž mrtví mohli se postaviti před trůn; mohli to učiniti, poněvadž moře národů a smrt i místo zemřelých je vydaly čili poněvadž vstali (vstanou) z mrtvých.

14. t. j. smrt a místo zemřelých přestane, lidé vstanou z mrtvých nebudou již umíratí. Slova „jezero ohnivé“ ve Vulgátě scházejí.

15. t. j. všichni nespravedliví, kteří zemřeli v těžkém hříchu, přijdou do pekla.

21. 1. Obnova veškeré přírody. Srovn. 2. Petr. 3, 13. Is. 65, 1; 66, 22. Mořem jedni rozumějí moře národů, lidí nepokojných, zlých, jiní, snad správněji, moře ve vlastním smyslu slova.

2. Jerusalemem novým miní se církev oslavená a dovršena po vzkříšení. Viděl ji sestupovati s nebe, neboť jednak s nebe, od Boha, pochází veškerá milost ke spáse potřebná, jednak mnoho svatých jest již v nebi podle duše své. Viděl ji připravenou, ozdobenou totiž ctnostmi jejich údů a těmi přednostmi, o nichž mluví ve v. 9.

3. 4. Ukazuje na přeúzké a nejvyšší oblažující spojení s Bohem, v jakém spravedliví po vzkříšení trvati budou. Pominuly věci první, t. j. předešlý stav utrpení a strastí, v jakém byli za života pozemského. Uslyšel jsem s nebe tak as správněji dle rukopisů jedněch. Dle Vulgáty bylo by „s trůnu“.

5. Bůh (Kristus) sám potvrzuje, že on to jest, jenž všecku tu obnovu způsobí. A poněvadž věc ta jest velice důležitá a potěšná, někdo jiný, snad některý z přísedících, vyzval Jana, aby to napsal jakožto věc zcela jistou a pravdivou.

6. Opětně potvrzuje Bůh (Kristus), že řečená obnova se stala, t. j. se stane, a ujišťuje, že těm, kdo po spáse žízní či s toužebností ji hledají opravdově, zdarma dá vody živé, t. j. i milosti ke spáse potřebné, i spásu, blaženost věčnou samu. Srovn. Is. 55, 1; Jan. 4, 14; 7, 38. Alfa a omega viz 1, 8.

živé zadarmo. ⁷ Kdo zvítězí, obdrží to, a (já) budu mu Bohem, a on bude mi synem. ⁸ Bázlivci však a nevěrci a ohavníci a vrazi i smilníci a čarodějníci a modlári a všichni lháři budou mítí díl v jezeře hořícím ohněm a sírou; to je smrt druhá.

Popis nového Jerusalema. 21, 9. — 27.

⁹ I přišel jeden z těch sedmi andělů, kteří měli sedm misek plných sedmi ran posledních, a mluvil se mnou řka: Pojď, ukáži ti nevěstu, manželku Beránkovu. ¹⁰ I odvedl mě v duchu na horu velikou a vysokou, a ukázal mi město svaté, Jerusalema, ano sestupuje s nebe od Boha, ¹¹ majíc velebnost božskou. Lesk jeho byl podoben kameni nejdražšímu, jako kameni jaspisovému, jasnému jako křišťál. ¹² Mělo hradbu velikou a vysokou s dvanácti branami a na branách dvanáct andělů a jména napsaná, totiž jména dvanácti pokolení synů israelských; ¹³ od východu tři brány, od severu tři brány, od jihu tři brány, a od západu tři brány. ¹⁴ A hradba městská měla dvanáct základů a na nich dvanácte jmen dvanácti apoštolů Beránkových.

¹⁵ A ten jenž mluvil se mnou, měl jakožto míru třtinou zlatou, aby změřil město i brány a hradby jeho. ¹⁶ Jest pak to město položeno ve čtverhranu, a délka jeho jest tak veliká jako šířka. I změřil město třtinou na dvanáct tisíc honů, a délka i šířka a výška jeho jsou stejné. ¹⁷ Také změřil hradbu jeho stočtyřicetčtyři lokty; míra to lidská, které

7. Prohlašuje, že řečené obnovy a oblažujícího spojení s Bohem (a Kristem) stane se úcásten pouze ten, kdo zvítězí totiž nad nepřátelei, překážkami spásy.

8. Bázlivci miní zvláště ty, kteří z obavy před pronásledováním neb nepřijemnostmi se strany světa víry své nevyznávají, neb jí i zapírají, od ní odpadají, ohavníky zvláště ty, kteří porušují čistotu způsobem protipřirozeným, lháři zvláště nepravé učitele, kteří pravdu božskou zaměňují za lež.

9. Srovn. 15, 1; 17, 1. Církev nazývá i nevěstou i manželkou Beránkovu, nevěstou vzhledem k lásce, kterou jest spojena s Kristem, nebeským to ženichem svým, manželkou vzhledem k tomu, že milostí Kristovou stále nové údy rodí na křtu svatém.

10. Na horu velikou a vysokou odvedl Jana, aby tak již naznačil, že církev Kristova (po vzkříšení) nesmírně bude vyvýšena a oslavena. V duchu, t. j. ve vidění. Město Jerusalema viz v. 2.

11. majíc velebnost (slávu) božskou, t. j. těšíc se v nesmírné míře božské blahovůli a lásce. Velebností či slávou Boží miní se totiž blahovonná a na výsost oblažující přítomnost Boží, jako již v Starém zákoně sloup oblakový (sláva Hospodinova) spočívající nad slitovnicí mezi cheruby ve veleovatyni byl viditelným znamením milostivé přítomnosti božské.

12.—14. Vysokou hradbou, branami a anděly, jakožto strážci nad nimi stojícími, jakož i základy značí se plná bezpečnost církve oslavené (světců po vzkříšení), neboť všichni nepřátelé budou potření a odstraněno bude vše, co by škodilo. Číslem dvanáct jakožto číslem všeobecnosti a rozložením bran na čtyřech stranách světových naznačuje se všeobecnost církve, jmenovitě to, že do nebe mohou přijít všichni lidé všech národů, jmény dvanácti pokolení israelských (ve smyslu novozákonním, viz Řím 9, 6.—13. pozn.) ukazuje, že ač do nebe mohou přijít všichni lidé, ve skutečnosti přijde tam pouze lid Boží, lid vyvolený, t. j. spravedliví či ti, kteří vyšli s toho světa v posvěcující milosti Boží. Jména apoštolů napsanými na základech ukazuje se, že církev Kristova jest vzdělána na základech apoštolenském, jest apoštolská.

15.—17. Měří město jednak na znamení, že všechno děje se v něm podle věčného řádu, jednak, aby upozorně na velikost jeho ukázal, že v nebi jest místo pro všechny spravedlivé, a to v plné shodě s výpovědí Kristovou: „V domě Otce mého jest přibytků mnoho“ (Jan. 14, 2.). Měřilaf jedna strana 12.000 honů čili 22.000 km (1 hon = 185 m). Pravě, že hradba měřila 144 lokty, t. j. 75·6 m, miní tloušťku její, neboť o délce, šířce a výšce mluvil již ve v. 16. Čtverhranem, a to rovnostranným, ve kterém město bylo položeno, jakož i jeho podobou krychlovou

užil anděl. ¹⁸ Stavba hradby jeho byla z jaspisu, město pak samo bylo čisté zlato, podobné čistému sklu. ¹⁹ Základy hradby městské byly ozdobeny všelikým drahokamem; základ první byl z jaspisu, druhý ze safíru, třetí z chalcedonu, čtvrtý ze smaragdu, ²⁰ pátý ze sardonyxu, šestý ze sardisu, sedmý z chrysolitu, osmý z berylu, devatý z topasu, desátý z chrysoprasu, jedenáctý z hyacintu, dvanáctý z ametystu. ²¹ A dvanáct bran (bylo) dvanáct perel; jedna každá brána byla z jedné perly, a náměstí města bylo čisté zlato jako průhledné sklo.

²² Chrámů jsem v něm neviděl, neboť Pán Bůh všemohoucí jest chrámem jeho, a Beránek. ²³ A to město nepotřebuje slunce ani měsíce, aby mu svítily, neboť velebnost Boží je osvitila, a svíci jeho jest Beránek. ²⁴ I budou choditi národové ve světle jeho a králové země přinesou slávu a čest svou do něho. ²⁵ A brány jeho nebudou se zavíratí za dne, neboť noci tam nebude; ²⁶ a přinesou do něho slávu a čest národů. ²⁷ A nevejde do něho nic poskvrněného, ani kdo páše ohavnost a lež, leč jen ti, kteří jsou napsáni v Beránkově knize života.

KAPITOLA 22.

Věčné kralování Kristovo se svatými. v. 1.—5.

¹ I ukázal mi proud vody životné, běloskvoucí jako křišťál, který vycházel z trůnu Božího a Beránkova. ² Uprostřed náměstí jeho a po značí se jeho dokonalost. — které užil anděl; doslovně bylo by „která jest andělova“.

18.—21. Vylučuje, jak vzácného staviva bylo použito ke stavbě, totiž zlata, drahokamů a perel; tím naznačuje se i velikost slávy a blaženosti nebeské, i dokonalost, ctnosti a zásluhy těch, kteří jí požívají. Hradba byla jediné z jaspisu, základy však z různých drahokamů na znamení, že blaženost věčná jest co do podstaty jedna, ač vyrůstá ze ctností různých. Drahokamy ty pokládají někteří vykladači též za symboly jednotlivých ctností a apoštolů; jaspis, jímž někteří rozumějí zde diamant, znamená prý pevnost, rozhodnost, důvěru a sv. Petra, safír barvy blankytné mysl nebeskou, stálost a sv. Ondřeje neb i sv. Pavla, chalcedon zamodralý (se stínováním barev jiných) vážnost láskyplnou a sv. Jakuba Vel., smaragd zelený (mimo nadějí též) svěží lásku a sv. Jana evang., sardonyx barvy bílé s pruhy červenými prostomyslnost a sv. Filipa, sardis (sarder) či karneol žlutě červený mučednictví a sv. Bartoloměje, chrysolit žlutě zelený obrácení se k životu novému a sv. Matouše, beryl zelený do žluta pevnou víru po předchozí nevěře a sv. Tomáše, topas zlatožlutý čistotu a upřímnost a sv. Jakuba Mal., chrysopras jablečně zelený přirozenost milostivě lesklý vytrvalou horlivost a sv. Simona, ametyst fialový skromnost a sv. Matěje.

22.—27. Aby ještě jasněji znázornil blaženost věčnou, popisuje věčné město vzhledem k jeho chrámu, osvětlení, bohatství a obyvatelům. Chrámem bude tam sám Bůh a Beránek, s nimiž světcí budou stále ve spojení na výstoužující; od Boha též skrze Beránka Ježíše Krista bude tam bez ustání přicházeti světlo plného poznání pravdy a požívání blaha věčného; k tomu přistoupí bohatství (sláva a čest), které králové a národové sami za pomoci Boží přinesou, totiž vše, co již na zemi má cenu opravdovou, zejména ctnosti a zásluhy dobrých skutků, jakož i to, že obyvateli města toho, účastníky věčné blaženosti, budou jenom světcí, takže nic nepravého nebude kaliti blaho jejich. Pravě, že národové budou choditi ve světle jeho (města nebeského) a králové tam přinesou svou slávu a čest, ukazuje též na to, že ze všech národů, a to i velmoží a králové, do cirkve vstoupí, a pokud v milosti Boží s toho světa vyjdou, blaženosti věčné dosáhnou. Nezavíráním bran značí se též plná bezpečnost a vzdálenost všeho fyzického i mravního zla. Ohavnost, lež viz v. 8. (Srovn. Is. 60, 19.—21.; 3, 5.—11.)

1.—5. Dále líčí věčnou blaženost. Proudem vody životné a stromem života značí se blaženost věčná, která vychází z trůnu Božího a Berán-

obou stranách proudu byl strom života, který přinášel dvanáctero plodů, vydáváje každého měsíce plod svůj, a listí stromu toho (sloužil) k vyléčení národů. ³ A nebude již kletby žádné; ale trůn Boží a Beránkův bude v něm, a služebníci jeho budou mu sloužiti a ⁴ budou patřiti na jeho tvář, a jméno jeho bude na čelech jejich. ⁵ A noci nebude již, ani nebudou potřebovati světla svíčkového a světla slunečného, neboť Pán Bůh je bude osvécovati a budou kralovati na věky věkův.

Závěrek. v. 6.—22.*

⁶ I řekl mi: Tato slova jsou (zcela) spolehlivá a pravdivá, a Pán Bůh duchů prorockých poslal anděla svého, aby ukázal služebníkům jeho, co se má státi v brzku. ⁷ A hle, přijdu brzy. Blahoslavený, kdo ostříhá prorockých slov knihy této. ⁸ A já, Jan, jsem ten, jenž jsem slyšel a viděl tyto věci. A když jsem je uslyšel a uviděl, padl jsem, abych se poklonil před nohama anděla, jenž mi to ukázal. ⁹ Ale (on) řekl mi: Hleď, ať toho nečiníš; jsem spoluslužebník tvůj i bratří tvých proroků a těch, kteří ostříhají slov knihy této. Bohu se klaněj. ¹⁰ I řekl mi: Nezapečeťuj prorockých slov knihy této, neboť čas blízko jest. ¹¹ Kdo škodí, uškodí ještě; kdo jest poskvrněn, poskvrň se ještě a kdo jest spravedlivý, ospravedlniž se ještě, kdo svatý, posvěť se ještě. ¹² Hle, přijdu brzy a odplata moje se mnou, abych odplatil každému podle skutků jeho. ¹³ Já jsem alfa a omega, první a poslední, počátek a konec. ¹⁴ Blahoslavení, kdo umývají roucha svá (v krvi Beránkově), aby měli

kova, t. j. od Boha pro zásluhy Ježíše Krista. Přinášením plodů každého měsíce naznačuje se hojnost a nepřetržitost její, listím pak sloužícím k vyléčení to, že tam nebude nic bolestivého a zarmucujícího.

3. Nebude tam kletby či vyloučení; neboť nic nečistého, kletby a vyloučení hodného nedostane se do nebe, a ti, kteří jsou ve stavu milosti se tam dostanou, budou mu, Bohu a Beránkovi, sloužiti, ochotně a přesně vůli jeho vykonávají, ve svatosti neochabovati; nikdo proto z nich nebude z nebe vyloučen. Mluví pouze o jednom trůně Božím i Beránkově a praví „budou mu sloužiti“ místo jím vzhledem k tomu, že „Otec a Syn jedno“, jedné podstaty jsou. Služba Bohu a Beránkovi jest radostná a čestná.

4. budou patřiti na jeho tvář, t. j. budou Boha dokonale poznávati a ho požívati; jméno jeho bude na čelech jejich, t. j. budou plnorodými občany nebes a spoluúčastníky slávy Boží.

5. Srovn. 21, 25.

* V závěrku potvrzuje se, že proroctví v Apokalypsi obsažené jest pravé a počne se v brzku vyplňovati (v. 6.—16.), vyjadřuje se tužba po příchodě Ježíšově a hrozba těm, kteří by ve knize té něco měnili (v. 17.—20.) a končí vyprošováním milosti Kristovy (v. 21.). Potvrzuje pak dané proroctví anděl jménem Kristovým (v. 6, 7.), Jan sám (v. 8.—9.) a Pán Ježíš (v. 10.—16.).

6. co se má státi v brzku viz 1, 1.

7. Hle, přijdu brzy totiž k soudu. Praví to sice anděl, ale jménem Kristovým. Viz 3, 11.

8.—9. Viz 19, 10. Těch, kteří ostříhají (zachovávají) slov knihy této, t. j. věrných křesťanů.

10.—12. t. j. nezatajuj, nýbrž uveřejni obsah proroctví tohoto, neboť se počne v brzku vyplňovati, jak to, co předpověděno jest o útocích proti církvi, tak to, co jest řečeno o jejím konečném vítězství, potrestání zlych a odměně dobrých; i jest proto třeba i k útěše i k výstraze věřících, aby znali proroctví to. Kdo by však přece nechtěl dbáti výstrahy tu podávané; ani užití Boží milosti, ať dále páše hříchy a se poskvrňuje, ale ať pomní, že Pán přijde k soudu, ho najde a podle skutků jeho mu odplatí, jej potrestá. Jak patrnó, slova v. 11. jsou řečena sice ironicky, ale obsahují výstrahu tím mocnější.

13. Viz 1, 8. pozn.

14. Viz 7, 14. pozn. Některé rukopisy, jmenovitě řecké, mají „blahoslavení, kteří konají (zachovávají) přikázání Boží“. Slova „v krvi Beránkově“, která

právo ke stromu života a vešli branami do města. ¹⁵ Vně budou psi a čarodějníci a smilníci a vrahové i modláři a každý, kdo miluje a činí lež. ¹⁶ Já, Ježíš, poslal jsem anděla svého, abych vám osvědčil věci tyto v církvích. Já jsem kořen a rod Davidův, hvězda jasná a jitrní.

¹⁷ A duch i nevěsta praví: Přijď. A kdo slyší, řekni: Přijď. A kdo žízni, přijdiž, a kdo chce, naber vody životné zadarmo.

¹⁸ Osvědčuji pak já každému, kdo slyší prorocká slova knihy této: Jestliže by někdo přidal k těmto věcem, Bůh přidá na něho ran napsaných v knize této; ¹⁹ a jestliže by kdo odňal od slov knihy proctví tohoto, Bůh odejme díl jeho od stromu života a z města svatého, z toho, co napsáno jest v knize této. ²⁰ Ten, jenž osvědčuje tyto věci, praví: Ano, přijdu brzy. Amen, přijď Pane Ježíši.

²¹ Milost Pána našeho Ježíše Krista (bud') se všemi vámi. Amen.

má Vulgáta, sotva jsou původní, spíše se dostala sem ze 7, 14. Aby měli právo ke stromu života atd., t. j. aby měli účast v blaženosti věčné.

15. Srovn. 21, 8. 27. Ti, kteří zemrou v těžkém hříchu, budou v ně blaženosti věčné, a to v pekle. Jmenuje pouze sedm tříd lidí neřestných, ale zahrnuje jimi také ostatní. Psy, jakožto obrazem nestoudnosti a nečistoty označují se lidé nestoudní a špinavě podlí, čarodějníky pak lidé, pro něž žádný prostředek není tak nízký a tak špinavý, aby nebyli hotovi tajně ho užiti ke svému zisku neb ku škodě bližního; kdo miluje lež, t. j. kdo má zalíbení ve lži, jmenovitě v učení nepravém, bludném, jakož i kdo má zalíbení ve zlém vůbec; kdo činí lež, t. j. kdo vědomě drží se učení nepravého, jakož i kdo vůbec páše zlé (a v něm trvá). Srovn. Jan. 3, 20. 21: „kdo činí zlé, nenávidí světla, kdo však činí pravdu, jde ke světlu.“

16. V církvích (církevních obcích), totiž v obcích v 1, 11. jmenovaných; dle některých rukopisů bylo by „s ohledem na církev, neb pro církev.“ „Já jsem kořen Davidův,“ viz o tom 5, 5. Jasnou hvězdou jitrní (jitřenkou) nazývá se s ohledem na mocné a slavné panování své. Srovn. 2, 28.

17. Duch, t. j. Duch sv., jenž církev řídí a jí posvěcuje, ve věřících zbožné a vroucí vzdechy a tužby budí. Srovn. Řím. 8, 26. pozn. Nevěsta, t. j. církev svatá, kterou sv. Jan přijímaje zjevení jako její prostředník zastupuje, jsa při tom zároveň prostředníkem Ducha sv. Jan tedy jakožto Duchem sv. nadchnutý prostředník církve vyjadřuje tu jménem církve tužbu, aby ženich její, Kristus Ježíš, přišel, t. j. co možná brzy vyplnil to, co mu byl zjevil o slavném panování svém a o říši své; spolu přeje si, aby každý, kdo by uslyšel projev té tužby, s ním souhlasil, a to tím spíše, poněvadž každý, kdo žízni či po věčné spáse touží, zadarmo ji dostati může, ač-li jen s milostí Boží spolupůsobí.

18.—19. Podobný příkaz v 5. Mojž. 4, 2.

20. tyto věci, t. j. všechno to, co Janovi bylo zjeveno a v Apokalypsi podáno. Kristus odchází ve vidění od Jana ujišťuje, že přijde brzy, aby vykonal, co mu byl právě zjevil, a Jan přijímaje s vděčností to ujištění slovem „amen,“ staň se, touží jako prostředník a jménem církve, aby jen přišel.

Seznam perikop epištolních a evangelijních.

I. O nedělích a slavnostech Páně.

Neděle neb slavnost Páně	Čtení z listů neb řečí	Evangelium
1. neděle adventní	Řím. 13, 11—14.	Luk. 21, 25—33.
2. neděle adventní	Řím. 15, 4—13.	Mat. 11, 2—10.
3. neděle adventní	Filip. 4, 4—7.	Jan. 1, 19—28.
středa, suchý den	Isai. 2, 2—5; a Isai 7, 10—15.	Luk. 1, 26—38.
pátek, suchý den	Isai. 11, 1—5.	Luk. 1, 39—47.
sobota, suchý den	2. Thes. 2, 1—8.	Luk. 8, 1—6.
4. neděle adventní	1. Kor. 4, 1—5.	Luk. 3, 1—6.
svatvečer narození Páně, Štědrý den	Řím. 1, 1—6.	Mat. 1, 18—21.
Hod Boží vánoční, o jitřní (první mši sv.)	Tit. 2, 11—15.	Luk. 2, 1—14.
na úsvitě (o 2 mši sv.)	Tit. 3, 4—7.	Luk. 2, 15—20.
ve dne (o 3. mši sv.)	Žid. 1, 1—12.	Jan. 1, 1—14.
Slavnost sv. Štěpána	Skut. ap. 6, 8—10. a 7, 54—60.	Mat. 23, 34—39.
svátek sv. Jana evangelisty	Sirach 15, 1—6.	Jan. 21, 19—24.
v den svatých Mládětek	Zjevení 14, 1—5.	Mat. 2, 13—18.
neděle po narození Páně	Galat. 4, 1—7.	Luk. 2, 33—40.
slavnost obřezání Páně, nový rok občanský	Tit. 2, 11—15.	Luk. 2, 21.
slavnost jména Ježíš	Skut. ap. 4, 8—12.	Luk. 2, 21.
neděle po obřezání Páně	Galat. 4, 1—7.	Mat. 2, 19—23.
svatvečer slavnosti zjevení Páně slavnost zjevení Páně (svatých tří králů)	Galat. 4, 1—7.	Mat. 2, 19—23.
1. neděle po zjevení Páně	Isai. 60, 1—6.	Mat. 2, 1—12.
2. neděle po zjevení Páně	Řím. 12, 1—5.	Luk. 2, 42—52.
3. neděle po zjevení Páně	Řím. 12, 6—16.	Jan. 2, 1—11.
4. neděle po zjevení Páně	Řím. 12, 16—21.	Mat. 8, 1—13.
5. neděle po zjevení Páně	Řím. 13, 8—10.	Mat. 8, 23—27.
6. neděle po zjevení Páně	Kolos. 3, 12—17.	Mat. 13, 24—30.
neděle devítník	1. Thes. 1, 2—10.	Mat. 13, 31—35.
1. neděle po devítniku	1. Kor. 9, 24—27. a 10, 1—5.	Mat. 20, 1—16.
2. neděle po devítniku	2. Kor. 11, 19—12, 9.	Luk. 8, 4—15.
sředa popeleční	1. Kor. 13, 1—13.	Luk. 18, 31—43.
čtvrtek po středě popeleční	Joel. 2, 12—19.	Mat. 6, 16—21.
pátek po Popelci	Isai. 38, 1—6.	Mat. 5, 13.
sobota po Popelci	Isai. 58, 1—9 ^a	Mat. 5, 43—6, 4.
	Isai. 58, 9 ^b —14.	Mark. 6, 47—56.

Neděle neb slavnost Páně	Čtení z listů neb řeči	Evangelium
neděle 1. postní	2. Kor. 6, 1—10.	Mat. 4, 1—11.
pondělí po 1. neděli postní	Ezechiel 34, 11—16.	Mat 25, 31—46.
úterý	Isai 55, 6—11.	Mat. 21, 10—17.
středa " " " " suchý den	2. Mojž. 24, 12—18; a 3. Král. 19, 3—8.	Mat. 12, 38—50.
čtvrtek " " " " suchý den	Ezechiel 18, 1—9.	Mat. 15, 21—28.
pátek " " " " suchý den	Ezechiel 18, 20—28.	Ian. 5, 1—15.
sobota " " " " suchý den	1. Thess. 5, 14—23.	Mat. 17, 1—9.
neděle 2. postní	1. Thess. 4, 1—7.	Mat. 17, 1—9.
pondělí	Daniel 9, 15—19.	Ian 8, 21—29.
úterý	3. Král 17, 8—16.	Mat. 23, 1—12.
středa	Ester 13, 8—11. 15—17.	Mat. 20, 17—28.
čtvrtek	Jerem. 7, 5—10.	Luk. 16, 19—31.
pátek	1. Mojž. 37, 6—23.	Mat. 21, 33—46.
sobota	1. Mojž. 27, 6—39.	Luk. 15, 11—32.
neděle 3. postní (kýchavná)	Efes. 5, 1—9.	Luk. 11, 14—28.
pondělí	4. Král. 5, 1—15.	Luk. 4, 23—30.
úterý	4. Král. 4, 1—7.	Mat. 18, 15—22.
středa	2. Mojž. 20, 12—24.	Mat. 15, 1—20.
čtvrtek	Jerem. 7, 1—7.	Luk. 4, 38—44.
pátek	4. Mojž. 20, 2—13.	Ian 4, 5—42.
sobota	Daniel 13, 1—62.	Ian 8, 1—11.
neděle 4. postní (družebná)	Galat. 4, 22—31.	Ian 6, 1—15.
pondělí	3. Král. 3, 16—28.	Ian 2, 13—25.
úterý	2. Mojž. 3, 7—14.	Ian 7, 14—31.
středa	Ezechiel 36, 23—28 a Is. 1, 16—19.	Ian 9, 1—38.
čtvrtek	4. Král. 4, 25—38.	Luk. 7, 11—16.
pátek	3. Král 17, 17—24.	Ian 11, 1—45.
sobota	Isai. 49, 8—15.	Ian 8, 12—20.
neděle 5. postní (smrtná)	Zid. 9, 11—15.	Ian 8, 46—59.
pondělí	Jonáš. 3, 1—10.	Ian 7, 32—39.
úterý	Daniel 14, 27—42.	Ian 7, 1—13.
středa	3. Mojž. 19, 1—2. 11—19.	Ian 10, 22—38.
čtvrtek	Daniel 3, 34—45.	Luk. 7, 36—50.
pátek	Jerem. 17, 13 ^b —18.	Ian 11, 47—54.
sobota	Jerem. 18, 18—23.	Ian 12, 10—36.
neděle 6. postní (květná)	2. Mojž. 15, 27—16, 7.	Mat. 21, 1—9.
pondělí	Filíp. 2, 5—11.	pašije Mat. kp. 26—27.
úterý	Isai. 50, 5—10.	Ian 12, 1—9.
středa	Jerem. 11, 18—20.	pašije Mark. k. 14—15
zelený čtvrtek	Is. 62, 11; 63, 1—7. a Is. 53, 1—12.	pašije Luk. k. 22—23.
veliký pátek	1. Kor. 11, 20—32.	Ian 13, 1—15.
bílá sobota	Oseáš 6, 1—6 a 2. Mojž. 12, 1—11.	pašije Jan k. 18—19.
hod Boží velikonoční	Kolos. 3, 1—4.	Mat. 28, 1—7.
pondělí velikonoční	1 Kor. 5, 7—8.	Mark. 16, 1—7.
úterý velikonoční	Skut. ap. 10, 37—43.	Luk. 24, 13—35.
středa velikonoční	Skut. ap. 13, 16. 26—32.	Luk. 24, 36—47.
čtvrtek velikonoční	Skut. ap. 3, 12—15, 17—19.	Ian 21, 1—14.
pátek velikonoční	Skut. ap. 8, 26—40.	Ian 20, 11—18.
sobota velikonoční	1. Petr. 3, 18—22.	Mat. 28, 16—20.
1. neděle po velikonočních (bílá či provodní)	1. Petr. 2, 1—10.	Ian 20, 1—9.
2. neděle po velikonočních	1. Jan. 5, 4—10.	Ian 20, 19—31.
3. neděle po velikonočních	1. Petr. 2, 21—25.	Ian 10, 11—16.
4. neděle po velikonočních	1. Petr. 2, 11—19.	Ian 16, 16—22.
	Jakub 1, 17—21.	Ian 16, 5—15.

Neděle neb slavnost Paně	Čtení z listů neb řeči	Evangelium
5. neděle po velikonocích . . . V křížové či prosební dny (pondělí, úterý, středa) středa, svatvečer nanebevstoupení Páně čtvrtek, slavnost nanebevstoupení Páně	Jakub 1, 22—27. Jak. 5, 16—20. Efes. 4, 7—13.	Jan 16, 23—30. Luk. 11, 5—13. Jan 17, 1—11.
6. neděle po velikonocích . . . sobota, svatvečer svatodušní slavnost seslání Ducha sv. (Hod Boží svatodušní pondělí svatodušní úterý svatodušní středa svatodušní (suchý den) čtvrtek svatodušní pátek svatodušní (suchý den) sobota svatodušní (suchý den) slavnost nejsvětější Trojice	Skut. ap. 4, 1—11. 1. Petr. 4, 7—11. Skut. ap. 19, 1—8. Skut. ap. 2—11. Skut. ap. 10, 34. 42—47. Skut. ap. 8, 14—17. Skut. ap. 2, 14—21. a 5, 12—16. Skut. ap. 8, 5—9. Joel 2, 23—26. Řím. 5, 1—5. Řím. 11, 33—36.	Mark. 16, 14—20. Jan 15, 26—16, 4. Jan 14, 15—21. Jan 14, 23—31. Jan 3, 16—21. Jan 10, 1—10. Jan 6, 44—52. Luk. 9, 1—6. Luk. 5, 17—26. Luk. 4, 38—44. Mat. 28, 18—20. Luk. 6, 36—42.
1. neděle po sv. Duchu čtvrtek, slavnost Božího Těla	Jan 4, 8—21. 1. Kor. 11, 23—29.	Jan 6, 56—59 Jan 6, 56—59 Luk. 14, 16—24.
2. neděle po sv. Duchu pátek, svátek nejsvět. srdce Ježíšova	1. Jan 3, 13—18. Isai. 12, 1—6.	Luk. 14, 16—24. Jan 19, 31—35.
3. neděle po sv. Duchu	1. Petr. 5, 6—11.	Luk. 15 1—10.
4. neděle po sv. Duchu	Řím. 8, 18—23.	Luk. 5, 1—11.
5. neděle po sv. Duchu	1. Petr. 3, 8—15.	Mat. 5, 20—24.
6. neděle po sv. Duchu	Řím. 6, 3—11.	Mark. 8, 1—9.
7. neděle po sv. Duchu	Řím. 6, 19—23.	Mat. 7, 15—21.
8. neděle po sv. Duchu	Řím. 8, 12—17.	Luk. 16, 1—9.
9. neděle po sv. Duchu	1. Kor. 10, 6—13.	Luk. 19, 41—47.
10. neděle po sv. Duchu	1. Kor. 12, 2—11.	Luk. 18, 9—14.
11. neděle po sv. Duchu	1. Kor. 15, 1—10.	Mark. 7, 31—37.
12. neděle po sv. Duchu	2. Kor. 3, 4—9.	Luk. 10, 23—37.
13. neděle po sv. Duchu	Galat. 3, 16—22.	Luk. 17, 11—19.
14. neděle po sv. Duchu	Galat. 5, 16—24.	Mat. 6, 24—33.
15. neděle po sv. Duchu	Galat. 5, 25—6, 10.	Luk. 7, 1—16.
16. neděle po sv. Duchu	Efes. 3, 13—21.	Luk. 14, 1—11.
17. neděle po sv. Duchu středa such. dnů zářijových	Efes. 4, 1—6. Amos 9, 13—15. a Nehem. (2. Esdr.) 8, 1—10.	Mat. 22, 34—46. Mark. 9, 16—28.
pátek such. dnů zářijových	Oseáš 14, 2—10.	Luk. 7, 36—50.
sobota such. dnů zářijových	Žid. 9, 2—12.	Luk. 13, 6—7.
18. neděle po sv. Duchu	1. Kor. 1, 4—9.	Mat. 9, 1—8.
19. neděle po sv. Duchu	Efes. 4, 23—28.	Mat. 22, 1—14.
20. neděle po sv. Duchu	Efes. 5, 15—21.	Jan 4, 46—53.
21. neděle po sv. Duchu	Efes. 6, 10—17.	Mat. 18, 23—35.
22. neděle po sv. Duchu	Filip. 1, 6—11.	Mat. 22, 15—21.
23. neděle po sv. Duchu	Filip. 3, 17—4, 3.	Mat. 9, 18—26.
24. neděle po sv. Duchu	Kolos. 1, 9—14.	Mat. 24, 15—35.

II. Ve svátky svatých lidu československému známějších.

Památý den svatých	Čtení z listů neb řečí	Evangelium
Svatvečer sv. apoštola Ondřeje 29. listopadu	Sirach 44, 25—27 a 46, 2—9.	Jan 1, 35—51.
sv. Ondřeje apoštola 30. listopad	Řím. 10, 10—18.	Mat. 4, 18—22.
sv. Františka Xaver. 3. pros.	Řím. 10, 10—18.	Mark. 16, 15—18.
sv. Barbory, panny, muč. 4. pros.	Sirach. 51, 1—8a 12.	Mat. 25, 1—18.
sv. Mikuláše, biskupa a vyznavače, 6. prosince	Žid. 13, 7—17.	Mat. 25, 14—23.
sv. Ambrože, biskupa, vyznavače a učitele církve, 4. pros. neposkv. početi Panny Marie, 8. prosince	2. Timot. 4, 1—8.	Mat. 5, 13—19.
sv. Tomáše apoštola, 21. pros. nastolení sv. Petra, 18. ledna; 22. února	Přísł. 8, 22—35.	Luk. 1, 26—28.
sv. Fabiána a Šebastiána, muč., 20. ledna	Efes. 2, 19—22.	Jan 20, 24—29.
zasnoubení Panny Marie, 23. ledna	1. Petr. 1, 1—7.	Mat. 16, 13—19.
obrácení sv. Pavla, 25. ledna	Žid. 11, 33—39.	Luk. 6, 17—23.
sv. Jana Zlatoustého, biskupa, vyznav., učít. círk., 27. ledna	Přísł. 8, 22—35.	Mat. 1, 18—21.
sv. Františka Sales., vyznav. a učít. círk., 29. ledna	Skut. ap. 9, 1—22.	Mat. 19, 27—29.
očišťování Panny Marie čili Hromnic, 2. února	2. Tim. 4, 1—8.	Mat. 5, 13—19.
sv. Blažeje, bisk. a muč., 3. ún.	2. Tim. 4, 1—8.	Mat. 5, 13—19.
sv. Matěje, apošt., 24. neb 25. ún.	Malachiáš 3, 1—4.	Luk. 2, 22—32.
blahosl. Anežky české, 2. břez.	Žid. 11, 33—39.	Mat. 10, 23—28.
sv. Kunhuty, cisařovny, panny, 3. března	Skut. ap. 1, 15—26.	Mat. 11, 25—30.
blahosl. Bedřicha, opata, 6. břez.	2. Kor. 10, 17—18 a 11, 1—2.	Mat. 25, 1—13.
sv. Jana z Boha, vyzn., 8. března	1. Kor. 7, 25—34.	Mat. 13, 44—52.
sv. Rehoře, vyznav., učít. círk., 12. března	Sirach 45, 1—6.	Mat. 19, 27—29.
blahosl. Jana Sarkandra, mučedníka, 18. března	Sirach. 31, 8—11.	Mat. 22, 34—46.
blahosl. Jana Sarkandra, mučedníka, v době velikonoční	2. Tim. 4, 1—8.	Mat. 5, 13—19.
sv. Josefa, pěstouna Páně, 19. bř.	2. Tim. 2, 8—10. a 3, 10—12.	Mat. 10, 26—32.
sv. Benedikta, opata, 21. března	Sirach 45, 1—5.	Mat. 10, 26—32.
Zvěstování Panny Marie, 25. bř.	Sirach 45, 1—6.	Mat. 1, 18—21.
sv. Haštala mučedn., 26. března	Sirach 45, 1—6.	Mat. 19, 27—29.
sv. Haštala m. v době velikonoč. sedmi bolestí Panny Marie, pátek před květnou nedělí	Isai. 7, 10—15.	Luk. 1, 26—38.
sv. Isidora, bisk. vyzn., učitele církve, 4. dubna,	Moudr. 10, 10—14.	Mat. 16, 24—27.
sv. Vojtěcha, bisk., muč., patrona král. českého 23. dubna	Moudr. 10, 10—14.	Jan 15, 1—7.
sv. Jiří, mučedníka, 24. dubna	Judit 13, 22—25.	Jan 19, 25—27.
sv. Marka, evangelisty, 25. dub. slavnost ochrany sv. Josefa, ve středu po 2 ned. po velikon.	2. Tim. 4, 1—8.	Mat. 5, 13—19.
sv. Filipa a Jakuba (Malého) apošt., 1. května	Žid. 5, 1—6.	Jan 10, 11—16.
sv. Zikmunda, krále, muč., patrona českého, 2. května	2. Tim. 2, 8—10. a 3, 10—12.	Jan 15, 1—7.
	Ezechiel 1, 10—14.	Luk. 10, 1—9.
	1. Mojž. 49, 22—26.	Luk. 3, 21—23.
	Moudr. 5, 1—5.	Jan 14, 1—13.
	Moudr. 5, 1—5.	Jan 15, 1—7.

Památný den svatých	Čtení z listů neb řečí	Evangelium
nalezení sv. Kříže, 3. května . sv. Gotharda, bisk., vyzn., 4 kv. sv. Floriana, muč., 4. května sv. Stanislava, bisk., muč., 7. kv. sv. Isidora, rolníka, vyzn., 15. kv. sv. Jana Nep., patr. čes., 16. květ. sv. Ferdinanda, krále, vyzna- vače, 30. května sv. Norberta, bisk., vyzn., 6. červ.	Filip. 2, 5—11. Žid. 7, 23—27. Moudr. 5, 1—5. Moudr. 5, 1—5. Jakub. 5, 7—8. 11. 16—18. Sirach 21, 26—31.	Jan 3, 1—15. Mat. 24, 42—47. Jan 15, 1—7. Jan 15, 1—7. Jan 15, 1—7. Mat. 11, 2—10.
sv. Pavlína, panny, muč., 6. červ. sv. Barnáše, apošt., 11. červ. sv. Antonína Pad., 13. června sv. Víta, muč., patr. čes., 15. červ. sv. Víta a jeho druhů Modesta a Krescencie, 15. června sv. Aloise, vyzn., 21. června . sv. Felixe, mučedn., 23. června narození sv. Jana Křt., 24. červ. sv. Jana a Pavla, 26. června svatvečer sv. Petra a Pavla, apo- štolů, 28. června sv. Petra a Pavla ap., 29. červ. předrahé Krve Kristovy, 1. čce. navšt. Panny Marie, 2. července sv. Prokopa, opata a patrona českého, 4. července sv. Cyrilla a Metoděje, bisk., patronů českých, 5. července sv. Oldřicha, bisk. vyzn., 6. čce. sv. Markety, panny, muč., 13. čce. sv. Jindřicha, cis., vyzn., 15. čce, rozeslání sv. apoštolů, 15. čvce. Panny Marie Karmelské, 16. čce. sv. Vincence z Pavla, 19. čvce. sv. Maří Magdal., 22. července sv. Apollináře, biskup, mučed., 23. července sv. Jakuba Velik., ap., 25. čvce. sv. Anny, 26. července sv. Marty, panny, 29. července sv. Ignáce, vyzn., 31. července den odpustků Portiunkulních, 1. neděle v srpnu sv. Petra v okovech, 1. srpna sv. Alfonse z Liguori, biskup, vyznav., učitel cirk., 2. srpna nalezení sv. Štěpána, prvo- mučedníka, 3. srpna sv. Dominika, vyzn., 4. srpna Panny Marie Sněžné, 5. srpna sv. Osvalda, krále, muč., 5. srp. proměnění Pána Ježíše, 6. srpna sv. Kajetána, 8. srpna sv. 14 pomocníků, 8. srpna sv. Vavřince, mučed., 10. srpna nanebevzeti P. Marie, 15. srpna sv. Joachima, otce P. M., 16. srp. sv. Rocha, vyznav., 16. srpna	1. Kor. 4, 9—14. Sirach 44, 16—27; 45, 3. 8. 19. 20. Sirach 51, 1—8. a 12. Skut. ap. 11, 21—26 a 13, 1—3. 1. Kor. 4, 9—14. Moudr. 10, 10—14. Moudr. 3, 1—8. Sirach 31, 8—11. 1. Petr. 4, 13—19. Isai, 49, 1—7. Sirach 44, 10—15. Skut. ap. 3, 1—10. Skut. ap. 12, 1—11. Žid. 9, 11—15. Píseň Salom. 2, 8—14. Sirach 45, 1—6. Žid. 7, 23—27. Žid. 7, 23—27. Sirach 51, 13—17. Sirach 31, 8—11. Řím. 10, 10—18. Sirach 24, 23—31. 1. Kor. 4, 9—14. Píseň Salomoun. 3, 2—5; 8, 6. 1. Petr. 5, 1—11. 1. Kor. 4, 9—15. Přísloví 31, 10—31. a 2. Kor. 19, 17—11, 2. 2. Tim. 2, 8—10 a 3, 10—12. Sirach 24, 14—16. Skut. ap. 12, 1—11. 2. Tim. 2, 1—7. Skut. ap. 6, 8—10 a 7, 54—60. 2. Tim. 4, 1—8. Sirach 24, 14—16. Moudr. 10, 10—14. 2. Petr. 1, 16—19. Sirach 31, 8—11. Moudr. 10, 10—14. 2. Kor. 9, 6—10. Sirach 24, 11 ^b —20. Sirach 31, 8—11. 1. Kor. 4, 9—14.	Luk. 12, 32—34. Mat. 25, 14—23. Mat. 25, 1—13. Mat. 10, 16—22. Luk. 12, 35—40. Mat. 10, 34—42. Luk. 10, 16—20. Mat. 22, 29—40. Luk. 14, 26—33. Luk. 1, 57—68. Luk. 12, 1—8. Jan 21, 15—19. Mat. 16, 13—19. Jan 19, 30—35. Luk. 1, 39—47. Mat. 19, 27—29. Luk. 10, 1—9. Mat. 24, 42—47. Mat. 13, 44—52. Luk. 12, 35—40. Mark. 16, 15—20. Luk. 11, 27—28. Luk. 10, 1—9. Luk. 7, 36—50. Luk. 22, 24—30. Mat. 20, 20—23. Mat. 13, 44—52. Luk. 10, 38—42. Luk. 10, 1—9. Luk. 11, 27—28. Mat. 16, 13—19. Luk. 10, 1—9. Mat. 23, 34—39. Luk. 12, 35—40. Luk. 11, 27—28. Mat. 10, 34—42. Mat. 17, 1—9. Mat. 6, 24—33. Mat. 10, 34—42. Jan 12, 21—26. Luk. 10, 30—42. Mat. 1, 1—16. Luk. 12, 32—34.

Památný den svatých	Čtení z listů neb řečí	Evangelia
sv. Bartoloměje apošt., 24. srpna přenesení sv. Vojtěcha, Gau- dientia a bratrů, 25. srpna	1. Kor. 12, 27–31.	Luk. 6, 12–19.
sv. Josefa Kalasan., 27. srpna sv. Augustina, biskupa, učitele církve, 28. srpna	Žid. 11, 33–39. Moudr. 10, 10–14.	Luk. 21, 9–19. Mat. 18, 1–5.
stětí sv. Jana Křtitele, 29. srpna sv. Jiljí, opata, 1. září	2. Tim. 4, 1–8. Jerem. 1, 17–19.	Mat. 5, 13–19. Mark. 6, 17–29.
sv. Štěpána, krále, vyzn., 2. září narození Panny Marie, 8. září	Sirach 45, 1–6. Sirach 31, 8–11.	Mat. 17, 27–29. Luk. 19, 22–26.
jména Panny Marie, 12. září . povyšení sv. Kříže, 14. září .	Přísloví 8, 22–35. Sirach 24, 23–31.	Mat. 1, 1–16. Luk. 1, 26–38.
sv. Ludmily, mučednice, pa- tronky české, 16. září	Filip. 2, 5–11.	Jan 12, 31–36.
sv. Matouše, apoštola, evange- listy, 21. září	Přísloví 31, 10–31.	Mat. 13, 44–52.
sv. Mořice (Mauritia) a jeho druhů, 22. září	Ezechiel 1, 10–14.	Mat. 9, 9–13.
sv. Kosmy a Damiána, mučed- níků, 27. září	Zjevení, 7, 13–17.	Luk. 21, 9–19.
sv. Václava, mučedníka, patrona českého, 28. září	Moudr. 5, 16–20.	Luk. 6, 17–23.
sv. Michaela, archanděla, 29. září sv. andělů strážných, 2. října, sv. Františka Serafín., 4. října, den sv. růžence blah. Panny Marie, 7. října	Moudr. 6, 10–22. Zjevení 1, 1–5.	Mat. 16, 24–27. Mat. 18, 1–10.
sv. Havla, opata, 16. října	2. Mojž. 23, 20–23. Galat. 6, 14–18.	Mat. 18, 1–10. Mat. 11, 25–30.
sv. Hedviky, vévodkyně, 17. ř. sv. Lukáše, evangelisty., 18. října sv. Simona a Judy, ap., 28. října sv. Wolfganga, bisk., vyzn., 31. ř. svatvečer Všech Svatých, 31. ř. svátek Všech Svatých, 1. listop. den všech věrných zemřelých .	Přisl. 8, 22–24 ^a a 32–35. Sirach 45, 1–6.	Luk. 1, 26–38. Mat. 19, 27–29.
sv. Karla B., bisk., vyzn., 4. listp.	Přísloví 31, 10–31. 2. Kor. 8, 16–24.	Mat. 13, 44–52. Luk. 10, 1–9.
sv. Ostatků v Čechách v chrámě uchovávaných, 5. listopadu .	Efes. 4, 7–13. Žid. 7, 23–27.	Jan 15, 17–25. Mat. 24, 42–47.
sv. Linhart, vyznav., 6. listop.	Zjevení, 5, 6–12. Zjevení 7, 2–12.	Luk. 6, 17–23. Mat. 5, 1–12.
sv. Martina, biskupa, vyznavače	1. Kor. 15, 51–57. Sirach 44, 16–27 a 45, 3. 8.	Jan 5, 25–29. Mat. 25, 14–23.
sv. Benedikta, opata, s bratřimi, 12. listopadu	Sirach 44, 10–15. Sirach 31, 8–11.	Luk. 6, 17–23. Luk. 13, 22–31.
sv. Alžběty, vdovy, 19. listop. sv. Cecilie, p. a muč., 22. listp. sv. Klementa, pap., muč., 23. listp. sv. Kateřiny, panny, muč., 25. listp.	Sirach 44, 16–27 a 45, 3. 8. 19. 20.	Luk. 11, 33–36.
	Sirach 44, 10–15. Přísloví 31, 10–31.	Luk. 12, 1–8. Mat. 13, 44–52.
	Sirach 51, 13–17. Filip. 3, 17–21. a 4, 1–3.	Mat. 25, 1–13. Mat. 24, 42–47.
	Sirach 51, 1–8. ^a 12.	Mat. 25, 1–13.

III. Ve svátky svatých vůbec.

Památný den svatých	Čtení z listů neb řeči	Evangelia
v den sv. mučedníka biskupa, čtení 1. čtení 2.	Jakub. 1, 12—18. 2. Kor. 1, 3—7.	Luk. 14, 26—33. Mat. 16, 24—27.
v den sv. mučedníka, který ne- byl biskupem: čtení 1. čtení 2. čtení 3.	Moudr. 10, 10—14. 2. Tim. 2, 8—10 a 3, 10—12. Jakub 1, 2—12.	Mat. 10, 34—42. Mat. 10, 26—32. Mat. 10, 26—32.
den jednoho sv. mučedníka v čas velikonoční	Moudr. 5, 1—5.	Jan 15, 1—7.
den několika sv. mučedníků v čas velikonoční	1. Petr. 1, 3—7.	Jan 15, 1—7.
den několika sv. mučedníků mimo čas velikonoční: čtení 1. čtení 2. čtení 3. čtení 4.	Moudr. 3, 1—8. Moudr. 5, 16—20. Žid. 10, 32—38. Moudr. 10, 17—20.	Luk. 21, 9—19. Luk. 6, 17—23. Mat. 24, 3—13. Mat. 5, 1—12.
den sv. biskupa vyznav., čtení 1. čtení 2.	Sirach 44, 26—27 a 45, 8, 8. 19, 20. Žid. 7, 23—27.	Mat. 25, 14—23. Mat. 24, 42—47. Mat. 5, 13—19.
den sv. učitele církev., čtení 1. čtení 2.	2. Tim. 4, 1—8. Sirach 39, 6—14.	Mat. 5, 13—19. Mat. 5, 13—19.
den sv. vyzn. nebiskupa, čtení 1. čtení 2.	Sirach 31, 8—11. 1. Kor. 4, 9—14.	Luk. 12, 35—40. Luk. 12, 32—34.
den sv. opata	Sirach 45, 1—6.	Mat. 19, 27—29.
sv. panny mučednice, čtení 1. čtení 2.	Sirach 51, 1—8. 12. Sirach 51, 13—17.	Mat. 25, 1—13. Mat. 13, 44—52.
sv. panny nemučednice, čtení 1. čtení 2.	2. Kor. 10, 17—18. a 11, 1—2. 1. Kor. 7, 25—34.	Mat. 25, 1—13. Mat. 13, 44—52.
sv. ženy mučednice	Sirach 51, 1—8.	Mat. 13, 44—52.
sv. ženy (vdovy) nemučednice sv. vdovy	Príslovi 31, 10—31. 1. Tim. 5, 3—10.	Mat. 13, 44—52. Mat. 13, 44—52.
O slavnosti posvěcení chrámu v den oddavek	Zjevení 21, 2—5. Efes. 5, 22—33.	Luk. 19, 1—10. Mat. 19, 3—6.
v den úmrtí neb pohřbu	1. Thes. 4, 13—18.	Jan 11, 21—27.
výročí úmrtí neb pohřbu	2. Mach. 12, 43—46.	Jan 6, 37—40.
při denní mši zádušní	Zjevení 14, 13.	Jan 6, 51—55.

Dodatek.

Některé poznámky k mapám cest sv. Pavla.

I. cesta z Antiochie Syrské do Seleucie, do Salaminy na ostrově Kypru a po jižní straně jeho směrem západním do města Tafu; odtud na loď po moři a asi 12 km po splavné řece Kestru do Perge v Pamfylii, na to drsnou, od loupežných kmenův ohroženou hornatinou mezi řekami Kestrem (Ak-Su) a Eurymedonem (Kepry-Su) k západnímu horstvu Tauru a přes ně do Antonie Pisidské, která byla slce na území Frygie, ale pro svou blízkost k Pisidii slula Pisudskou; z Antiochie krajinou úrodnou podél severního úpatí Tauru do Ikonía, odtud na jih do Lystry a z ní východně do Derbe vysočinou jednotvárnou, pustinitou, která vyčnívající asi na 1100 m. nad hladinou mořskou a majíc četné píščiny a močály (v létě vysychající), poskytuje toliko bídnou pastvu stádům bravu a divokých oslů (ačii pustota v míře tak veliké nepovstala teprve později půsopením islamu); z Derbe pak nazpět touže cestou až do Perge, odtud do přístavu Attalia a z něho po loď do Seleucie a pak pěšky do Antiochie Syrské.

Poznámky o jednotlivých městech, do nichž sv. Pavel se svými průvodci přišel na této a ostatních cestách svých, viz ve Skut. ap. kap. 13—14; 16—21; 27—28.

II. cesta z Antiochie Syrské severní Syrii a tak zvanou Branou Syrskou, dlouhým, as 1000 m vysokým průsmykem v pohoří Amanus, nyní Alma Dagh zvaném (východním to výběžku horstva Taurus) do Issu, odtud rovinou Issusou a tak zvanou Branou Amanskou, nyníjší Kara Kapu = Černou horou (prusmkem to jiného výběžku horstva Taurus), do roviny Cilicijské, místy podnebí tropického, a tou (snad přes Mopsueslii) do Tarsu v Cilicii a potom dlouhým průsmykem, zvaným Brána Cilicijská, místy tak úzkým, že sotva čtyři lidé mohou v něm vedle sebe (podél řeky Kydnu) projít, a tak hlubokým, že po obou stranách vystupují skalní stěny až do výše 100 m, do Derbe, odtud do Lystry, Ikonía, Antiochie Syrské, na to soudíc z toho, že dle Skut. ap. 16, 6. Pavel s druhy svými prošel Frygií a krajinu galatskou, směrem severozápadním do severovýchodní Frygie a západní Galatie a tam směrem severovýchodním až asi do Pessinu, dle mínění některých exegetů (hledíc ke krátké době, kterou tu strávil) sotva správného až do Ankyry (nynější Angory), potom na západ (přes Dorylaeum, ale ne až do Kotynie) do Troady v Mysii, po loď k ostrovu Samoethrake, do Neapole v Thracii, do Filipp, přes Amphipolis do Thessaloniky, Beroey, odtud přes Thessalii pěšky aneb spíše po moři na loď podél Euboey do Athén, do Korintu, z Korintu pak nazpět po moři do Efesu a do Caesarey, odtud pěšky do Jerusalema a pak do Antiochie Syrské.

III. cesta z Antiochie Syrské touž cestou jako při druhé, do Tarsu, Derbe, Lystry, Ikonía, odtud na sever drsnou, as 1000 m vysokou vysočinou severolykaonskou a částí drsné, as 200 km dlouhé a široké pusty (s jezerem Tattou) do Galatie, buď jen as do Pessinu, jak někteří myslí, aneb hledíc k tomu, že dle Skutk. 18, 23. sv. Pavel procházejí pořádkem krajinou galatskou a Frygií utvrzoval všechny bratry, spíše až do Ankyry (ne-li, jak připouštějí jiní, až do Tavie), ačli již z Mopsuestie neb Tarsu nešel až do Ankyry neb Tavie průsmky cilicijskými přes města Tyanu, Archelais), z Ankyry (neb Pessinu) přes Synadu, a jak se zdá, nikoli cestou snažší po levém, nýbrž obtížnější po pravém břehu Meandru přes Filadelfii a Sardy do Efesu a na to buď po suchu přes Pergamon aneb po moři podél východního břehu ostrova Chios a Lesbos do Troady, odtud podobně jako při cestě druhé do

Filipp, Thessaloniky, Beroey (a snad i do jihovýchodní části Illyrie řecké, možná až k Lychinidě — Orchidie — sotva až k Dyrhanium), na to zpět do Beroey a územím thessalským přes Larissu na jih až k Eleusis a do Korintu; odtud opět po suchu přes Thessalii do Macedonie, tam přes Thessaloniku do Filipp, po lodi do Troady, pěšky do Assu, odtud po lodi do Mytilene (na výchonním břehu ostrova Lesbu), podél východního břehu ostrova Chios k ostrovu Samos a do Miletu, na to na ostrov Kos, Rhodos, do Patary v Lycii a poblíž jihozápadního břehu ostrova Kypru do Tyru, Ptolemaidu, Caesaree a pak pěšky do Jerusalema.

IV. Z Caesaree do Říma (první vazba). Z Caesaree po lodi do Sidonu, k jihovýchodnímu břehu ostrova Kypru a pak (aby byli chráněni před silnými větry v otevřeném moři) podél východního břehu Kypru a podél jižního břehu Cilicie a Pamfylie do Myry v Lycii, podél Lycie ke Knidu v Karii (na jihozápadním břehu Malé Asie), nato jihozápadně k Salmoně (nyní Sergios) na východním cípu ostrova Kréty, do Dobrých Přístavů (Limenes Kali) blíže Lasey, dále na Maltu, do Syrakus na Sicílii, do Regia, Puteol (Pozzuoli) severně od Neapole, odtud pěšky přes Forum Appiovo (Trh Appiův), Tři Hospody (Tres Tabernae) do Říma.

Opravy.

Stránka	6.	řádek	14.	shora	čti	je místo ji.
"	8.	"	1.	zdola	čti	24 místo 23.
"	9.	"	13.	zdola	za	slovem nýbrž vlož slovo i.
"	10.	"	19.	zdola	čti	jest místo est.
"	21.	"	10.	shora	za	slovo živi vlož čárku.
"	21.	"	12.	zdola	čti	tuje (poskytuje) místo luje (poskytuje).
"	24.	"	11.	shora	za	slovo těle dej čárku místo tečky.
"	35.	"	16.	zdola	za	slovo patriarchy dej čárku místo tečky.
"	46.	"	20.	zdola	čti	ani místo an.
"	46.	"	21.	zdola	čti	pranic místo pranicí.
"	47.	"	7.	shora	čti	Korinfanům místo K rinfanům.
"	48.	"	19.	shora	čti	zachová místo zachovává.
"	48.	"	4.	zdola	čti	zjevené místo zjevení.
"	49.	"	21.	zdola	čti	<i>σοφία λόγων</i> místo <i>σφρία λογον.</i>
"	51.	"	16.	shora	čti	svědectví místo svě ectví.
"	62.	"	8.	zdola	za	slovo vdovy dej čárku místo tečky.
"	65.	"	18.	zdola	čti	abych místo aby.
"	66.	"	26.	zdola	čti	se místo sa.
"	75.	"	4.	shora	čti	nevědomý místo nevědomy.
"	75.	"	12.	zdola	čti	následky místo následky.
"	83.	"	18.	zdola	čti	překládajíc místo překládajie.
"	86.	"	9.	shora	čti	vůni známosti m. vůni známost.
"	96.	"	13.	zdola	čti	církevní místo cirkve.
"	102.	"	14.	zdola	čti	nežli místo než i.
"	104.	"	15.	shora	čti	etnarcha místo etrarcha.
"	109.	"	7.	zdola	čti	výtku místo vítku.
"	110.	"	26.	shora	čti	apoštolské místo apoštolé.
"	113.	"	3.	shora	čti	rodem místo roden.
"	113.	"	21.	zdola	čti	mojžíšské místo mojž šské.
"	114.	"	7.	shora	čti	zase místo z se.
"	115.	"	7.	shora	čti	Nuže místo Nu e.
"	120.	"	9.	shora	čti	jste byli místo jste byl.
"	121.	"	13.	zdola	čti	právé místo právě.
"	125.	"	23.	zdola	čti	<i>μακροθυμία</i> místo <i>μακροδομία.</i>
"	128.	"	5.	shora	čti	Asie místo Asii.
"	128.	"	8.	shora	čti	opisech místo spisech.
"	128.	"	29.	shora	čti	laodicejským místo laodicejský.
"	130.	"	17.	shora	vynechej	čárku za slovy k Bohu.
"	137.	"	15.	zdola	čti	dítkami místo dikami.
"	145.	"	6.	shora	čti	povstávaly místo povstávali.
"	145.	"	20.	zdola	čti	případlo místo připadla.
"	149.	"	8.	shora	čti	jiných místo jiný h.
"	150.	"	2.	zdola	za	slovem obětním vlož slova: darem, ni- koli s obětujícím.
"	150.	"	27.	zdola	čti	živou místo života.
"	152.	"	16.	zdola	čti	to místo tou.
"	154.	"	1.	pod čarou	za	slova: učení Kristova vlož slova: nejen vytrvali, nýbrž i kráčeli.
"	155.	"	9.	zdola	tohoto	místo t hoto.
"	160.	"	8.	pod čarou	čti	trpěti místo trvati.

Stránka	161.	řádek	12. zdola	čti	udává místo u ava.
"	166.	"	15. shora	čti	spoluslužebník v Pánu místo Pánu.
"	179.	"	15. pod čarou	čti	věčnou místo věcnou.
"	205.	"	13. zdola	čti	za účastníka místo na účastníka.
"	208.	"	22. zdola	čti:	"Pojímáme totiž s většinou exegetů" místo "Někteří pojímají".
"	224.	"	12. zdola	za	slovo starozákonní vlož slova: a věcmi nebeskými veškeré zřízení novozákonní.
"	226.	"	13. zdola	vynechej slova	"neb na pergameně" a v řádce následující čti arch místo pergamen.
"	234.	"	16. shora	čti	pohostili místo pohostiti.
"	235.	"	15. shora	čti	levitské místo leviiské.
"	243.	"	5. zdola	čti	provinil by se místo provinil se.
"	257.	"	11. shora	čti	úhelnému místo úhelnímu.
"	257.	"	10. zdola	za	slovo včas dej středník.
"	299.	"	21. pod čarou	čti	pozornost místo pozorost.
"	300.	"	11. zdola	čti	připojujice místo vyzývající.
"	301.	"	12. shora	čti	podobně místo podo ě.
"	306.	"	4. shora	čti	poznají místo pozna í.
"	318.	"	15. zdola	čti	čas místo č
"	318.	"	17. zdola	čti	byvše místo yvše.
"	318.	"	18. zdola	čti	svědky místo ědky.
"	322.	"	2. zdola	vynechej	slovo dvou.
"	330.	"	11. pod čarou	čti	Není místo Ne í.
"	336.	"	20. zdola	čti	protibožské místo božské.

CESTY SVAPOŠTOLA PAVLA :

Icesta : Antiochie Syr, Seleucie, Kypros, Perga, Antiochie Pisid, Ikonium, Lystra, Derbe, Lystra, Ikonium, Antiochie Pisid, Attalie, Antiochie S.

IIcesta : Antiochie S, Derbe, Lystra, Frygie - Galatie, Troas, Samothrake, Neapolis - Filippi, Amphipolis, Thessalonika, Bereoa, Athény, Korint, Efesus, Caesarea, Pal, Jeruzalem, Antiochie S. Tečky a tečky s čárkami značí miněné odchylně.

CESTY SVAPOŠTOLA PAVLA:

I. cesta: slůtky ap. 18,23-22,14 z Antiochie S. do Tarsu a Ikonu, odtud, ne-li již z Tarsu do Galatie (as Antvry a Pessinu) a do Frygie (přes Synadu, Apameu) do Ejesu Troady Troady Makedonie, I-lyrie, Mozzantu, Mace donie (Berze), Thessaloniky Filippi, Troady, Assu, Mitylene, do Miletu, Polary, Tyru, Ptolemany, Jekuzaterra.

II. cesta: do vazby římské z Cezarey do Sidonu Myry Kyřety Malty Syrakus Regia, Puteol., Forum Appiova, Tri hospod, Rima. Tečky atěcky scáranami - - - značí mířené odchylky.